ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سركيس (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅԴԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 60 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1965 — ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. — عدد رقم ٦٠ - الخميس ٧ ينـاير ١٩٦٥

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՒՆ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ

Տօ՛ն է այսօր։

Տօ՛նը 1965րդ տարեդարձին՝ ծննդեանը Մանուկի մը, որ Հրաշալի էր և որ յետոյ Փրկիչ կոչուեցաւ։ Ու տուին անոր Սուրբ տիտղոսը, որովհետեւ իր կատարած յեղափոխական աշխատանքն արժանի էր ատոր։

Իր սուրբ ծնունդով, մեր կրօնքին հիմնադիրը հանդիսացած Յիսուս, աշխարհին բերաւ Եղբայրսիրութիւն, Արդարութիւն և Խաղաղութիւն։

Այո՛ բերաւ։ Օժտեց մարդկութիւնը այդ թանկագին գանձերով։ Ափսո՜ս, սակայն, որ մարդիկ չգիտցան անոնց յարգը և վերադարձան ամբարիշտ աշխարհի ջատագոված Ոյժի և Անիրաւութեան դրութեան։

Որպէս առաքինի ժողովուրդ, որ ունի սիրտ ու խիղճ, Հայը եղաւ առաջինը, որ գնահատեց այս Եղբայրսիրութիւնը, Արդարութիւնը և Խաղաղութիւնը։ Եւ զոհուեցաւ ալ՝ ատոնց պաշտպանութեան ուղիին վրայ։

Եթէ առաջին գնահատանքն ու իւրացումը շահ մըն էր և յառաջդիմութիւն, երկրորդը, այսինքն մեր զոհաբերումը վնաս մը և յետադիմութիւն չհանդիսացաւ։ Մենք մնացինք դրօշակիրը և ռահվիրան այդ բարձր գաղափարականներուն։

Թերեւս կորսնցուցինք մեր իշխանութիւնը, թերեւս առին մեզմէ մեր ազատութիւնը, թերեւս կորսնցուցինք և մեր թիւը ու մեր հողը, տուն մը. բայց չկորսնցուցինք մեր հոգին, ու շահեցանք մեր պատիւը։

Դարեր երգեր ենք և այսօր ալ կ'երգենք մեր եկեղեցիին մէջ՝

Փա՜ռք ի բարձունս Աստուծոյ
Եւ յերկիր խաղաղութիւն,
Ի մարդիկ հաճութիւն...

Կ'երգենք, ո՛չ միայն փառաւորելու համար երկինքը, որ մեզի ղրկեր է այդ շնորհները, այլ պանծացնելու համար Եղբայրսիրութեան, Արդարութեան և Խաղաղութեան ծառայի մեր իրականութիւնը։

Այդ շնորհները մեզի շնորհող Քրիստոսի Ծննդեան տօնը, տօնն է անոնց յաղթանակին և մե՛ր յաղթանակին։ Ապա, «Մեծ և Սքանչելի Խորհուրդ»ին՝ մօտ երկու հազարերորդ անգամ հաստատումով՝ վերածնուելու և վերակերտուելու մեր ո՛ւխտն է որ կը նուիրագործուի։

Թող ամէն Ծնունդ մեզի յիշեցնէ մեր հոգիներու Փրկիչին կատարած գործը նաև մեր սիրտերո՛ւն և միտքերո՛ւն վրայ։ Զգաստութիւնն ըլլայ մեզ առաջնորդող զգացումը, և իմաստութիւնը՝ մեր արարքները լուսաւորող ջահը։

Հաւատքը, դիտակից և կամակար, պիտի ըլլայ մեր ճակատագրին ուղիղ արշաւին ղեկավարը, մեր ազգին դրական աշխատանքներուն դրդիչը, մեր հայրենիքին արդար վերելքին ազդակը, մեր անտեղիտալի իրաւանց հաստատումը և ժողովուրդներու հետ մեր բարւոք յարաբերութեանց կշիռը։

Ս. Ծնունդի Տօնը հայուն համար Տօնն է Յառաջդիմութեան և Ուխտառութեան։

«ՆԵՐՇՆՉՈՒՄ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ» ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
ԱՇՈՏ ԶՕՐԵԱՆ Կ'ԱՐԺԱՆԱՆԱՅ ՄՐՑԱՆԱԿԻ

«Էլ Կումհուրիէ» օրաթերթի Դեկտ 25 (1964) թիւին մէջ, Արտի էլ Կապախանկի ստորագրած է հետեւեալ քրոնիկը.—

Գնահատիչ Յանձնախումբը աւարտեց իր աշխատանքը և կատարեց Գեղարուեստից Բարեկամներու Ընկերակցութեան հաստատած մրցանակներուն բաշխումը։

Քանդակագործ Աբտէլ Հատի էլ Ուէշահի (ուսուցիչ Արուեստի Ֆաքիւլթէի) շահած է 50 ոսկիի մրցանակը, իսկ Ֆուատ Աբտէլ Ազիզ Մոհամմէտ, Աշոտ Զօրեան և Ահմէտ Սամի Քամիլ շահած են 25ական ոսկի։ Ահմէտ Քամալ Հեկալ, Շերիֆ էլ Ֆիքի, Մակտի Ֆերիտ Աւտեւի, Մոհմ. Մոհամմէտ Օսման, Մահմուտ Քամէլ էլ Սայէտ, Մուսթաֆա էլ Ռազզազ, Մոսելհի Օսման և Տիկ. Նատրա Ֆահմի արժանացան անծաթեայ մետայլներու։

Ցուցահանդէսը, Կէզիրէի Արուեստից պալատին մէջ, կը բացուի 30 Դեկտեմբերին։ Գեղարուեստից Բարեկամներու ընկերակցութիւնը այն միակ կազմակերպութիւնն է, որ իր տարեկան նուէրներու 3/4ը կը յատկացնէ ամէն տարի սովորական չորս ցուցահանդէսներուն, ինչպէս նաև 5րդ յաւելեալ ցուցահանդէսին մասնակցած արուեստագէտներուն, այս տարի՝ առաջին անգամ նիւթ ունենալով Բարձր Ջրամբարը։

Այս բոլորով մէկտեղ, մենք կը տեսնենք սակայն, որ ցուցադրուած երկերը չեն խոստանար այն մակարդակը, որուն հասած պէտք է ըլլային. և ասոր պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Մեծ Արուեստագէտներու ուսերուն վրայ՝ իբրեւ ղեկավարները տաղանդներու փթթումին, իրենց ունեցած գեղարուեստական փորձառութեամբ, իրենց հասունութեամբ, իրենց յառաջադիմութեամբ, իրենց հաստատ, զուսպ, և կատարեալ գաղափարներով հովանաւորելով գեղարուեստական շարժումը։

(Շար. տես էջ 2)

Ա. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

Արաբական Ընկերվարական Միութեան Գործադիր Խորհուրդը Կիրակի, 3 Յունուար 1965ին ունեցաւ իր հերթական նիստը, նախագահութեամբ Կամալ Աբտէլ Նասէրի։ Ժողովէն ետք, ԱՄՀի փոխվարչապետ եւ Մշակոյթի եւ Ազգային Ուղղութեան նախարար Տոքթ. Աբտէլ Քատէր Հաթէմ, որ միաժամանակ անդամ է Ա. Ը. Միութեան Գործադիր Գերագոյն խորհուրդին, յայտարարեց, որ ժողովը քննած է Ա. Ը. Միութեան գործունէութեան ուղեգիծը: Ուսումնասիրուած է տնտեսական քաղաքականութիւնը, նուազագոյն գին որոշուած է արտադրութեան արժէթուղթերուն համար, արտօնելով վկայագիր տալու դրութիւնը: Պետութեան 1965–66ի պիւտճէն եւ դրամական ելեւմուտքը վերաքննուեցան:

Նոր նիստը՝ Յունուար 10ին:

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ շաբթու վերջը Սուրիական կառավարութիւնը ազգայնացուց 107 ընկերութիւններ եւս: Նախանարարութիւն փորձողները ցկեանս բանտարկութիւն պիտի ունենան կամ մահապատիժի պիտի ենթարկուին։ Այս ընկերութիւններուն տէրերը միայն 10 առ հարիւր բաժին մը պիտի ունենան։ Անոնց տնօրէնները պիտի հրաժարեցուին։ Սուրիական հպատակութիւն ունեցող քաղաքացիներուն արգիլուած է սուրիական հողէն հեռանալ:

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

"ՃԱՀԱԿԻՐ"

ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ, ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ, ՄԱՂԹԵԼՈՎ ԱՆՈՆՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ
ԱՄՀ-Ի ՀԱՅՈՑ, Ս. ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՄԻՋՈՑԱՒ

Գերշ. Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի
Առաջնորդին Հայոց Եգիպտոսի,
Գահիրէ

Մեր Տիրոջ եւ Փրկչի Սուրբ Ծննդեան աւետիսով վերստին կը բացուին լուսէ դռները երկնքին, բաշխելու համար մեր յուսացեալ հոգիներուն երազի պէս անուշ երգը հրեշտակներուն՝

«Յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»։

Արարիչը մեր եւ Պարգեւատուն բարեաց, տիեզերքի ներդաշնակութեան օրէնքն է որ կ'առաքէ աշխարհ, մարդկութեան համայն, իբրեւ գերագոյն բարոյական պատգամ, ցոյց տալով մարդոց եւ ազգերուն բոլոր՝ ճամբան փրկութեան, ճամբան երջանկութեան։

Սիրոյ եւ խաղաղութեան պատգամը Աստուծոյ, կը հնչէ այսօր մանաւանդ տիրապէս հզօր ու հրաշքի պէս պայծառ, որպէսզի ոչ մէկ Կայէն չկարողանայ սպաննել իր եղբայրը Աբէլ։

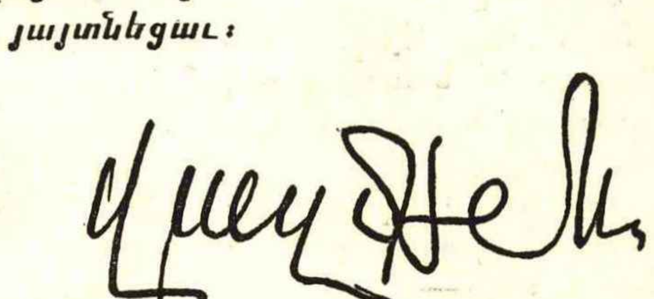
Փառք ի բարձունս Աստուծոյ։

Փառք խաղաղութեան իշխանին։

Եւ «երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին»

Ս. Ծննդեան աւետիսով կը շնորհաւորենք եւ կ'ողջունենք Ձերդ Սրբազնութիւնը եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինէն կը յղենք Մեր հայրապետական օրհնութիւնը Ձեր թեմի հոգեւոր դասուն, Թեմական Խորհուրդի յարգարժան անդամներուն եւ համայն Մեր հաւատացեալ զաւակներուն, բարի մաղթանքներով որ Նոր Տարին ըլլայ խաղաղութեան տարի, արդարութեան տարի եւ եղբայրութեան տարի Եկեղեցւոյ եւ ժողովրդոց համար։

Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ։

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Թ. 1112, 18 Դեկտ. 1964
Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
(ՆԱԶՈՎՐԵՑԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հազար ինն հարիւր վաթսուն հինգ տարի առաջ, Պաղեստինի Բեթղեհէմ գիւղի մէկ գոմին անկիւնը, մսուրի մը մէջ, ատաղձագործ Յովսէփի պաշտպանեալ կոյսէն ծնաւ Մանուկ մը, որուն անունը դրին Յիսուս և որ յետոյ կոչուեցաւ նաև Քրիստոս։

Աւանդութիւնը կ'ըսէ և քրիստոնէական կրօնքն ալ կը հաւատայ, որ Մանկան Մայրը՝ Մարեամ պաշտպանեալը ըլլալէ առաջ համեստ արհեստաւոր Յովսէփին, ընտրեալն էր Երկինքին, Տիեզերքի Արարիչ Աստուծոյ, և ծնած էր Անարատ Յղութեամբ։

Այս Մանուկը արտակարգ ըրջութիւն և իմացականութիւն ցոյց տուաւ՝ հազիւ կոխած իր պատանութեան։ Մենք գինք մէյ մըն ալ կը գտնենք երիտասարդ հասակին, երբ սկսած է իր գաղափարները փոխանցել իր նմաններուն և անոնց քարոզել Երկնաւոր Հօր Թագաւորութիւնը, ինք ըլլալով անոր Ընտրեալը, Որդին։

Նշանակութենէ զուրկ պիտի ըլլային մանուկի մը ծնունդը, պատանիի մը փայլուն իմացականութիւնը և երիտասարդի մը քարոզած նոր գաղափարները, եթէ այս վերջինները չարգասաւորուէին ու չիւրացուէին հասարակութիւններէն։

Գիտական միտքին հետ՝ կարելի է սկեպտիկօրէն դիրքաւորուիլ գերմարդկայինի, գերբնականի Լեգենտին հանդէպ այսօր։ Սակայն ատիկա ոչ մէկ կերպով կը փոխէ կամ կը զեղչէ այն կարեւորութիւնը, զոր ունեցաւ այդ Նոր գաղափարներէն կազմուած վարդապետութիւնը, որ կոչուեցաւ քրիստոնէութիւն և որ նուաճեց երկրագունտին մեծագոյն մասը։

Ինչո՞ւ։

Մովսէս Մարգարէին բերած միտքի և օրէնքի վարդապետութիւնը կորսնցուցած էր իր ոգեկանութիւնը, իր ուժականութիւնը և մարդիկ, մարդկութիւնը, Հերովդէսի օրերուն, դարձած էին ֆիզիքական ոյժը (չումը) պաշտող կամ անկէ միայն ակնածող հօտ, ֆիզիքականին բոլոր նուաստացումներուն ենթարկուած վիճակով, ուր հոգին մեռած էր և սիրտը պարպուած։ Յոգնած էին բազմութիւնները, հոգիով պարտասած։ Ու Բեթղեհեմցի Մանուկին Նորութիւնները մխիթարութիւն, ափոփանք, լոյս, յոյս ու բալասան էին։

(Շար. տես էջ 3)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

Ս. Հ. Մ. Կոմիտէէն ստացած ենք գունաւոր, գեղատիպ եւ խորհրդապատկերով (Մասիս, խաղող, սփոր) շնորհաւորական քարտ մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Սրտանց շնորհաւորում ենք Ձեր Նոր Տարին, ցանկանում քաջառողջութիւն եւ երջանկութիւն անձնական կեանքում:

«Թող 1965 թուականը դառնայ աշխարհի խաղաղութեան, հայ ժողովուրդի ուժերի համախմբման, Սփիւռքի եւ Մայր Հայրենիքի կապերի էլ աւելի սերտացման տարի:

Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի անունից՝

Վ. Համազասպեան, Արա Սարգսեան,

Վ. Յարութիւնեան, Վ. Հանեան,

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉ ԱԼ. ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

19 Դեկտ. 1964ին Երեւանի հայ Ֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է յայտնի ծաղրանկարիչ Ալ. Սարուխանի 40 ամեայ գործունէութեան Յոբելեանը։

Հանդիսութեան հիւր եղած է Սարուխանի քոյրը, որ Երեւան կը բնակի: Ներկայ եղած են նախարարներ, պատուիրակներ, արուեստագէտներ եւ եգիպտահայ հայրենադարձներ:

Խօսած են՝ Սիլվա Կապուտիկեան, Արա Սարգսեան, Կամսար Աւետիսեան, Յակոբ Յակոբեան, Մհեր Աբեղեան եւ Գրիգոր Տէր Գրիգորեան։

Ներկայացուած է տեսարան մը «Մենք Հայերէն չենք գիտեր» թատերախաղէն, մասնակցութեամբ Վարդուհի Վարդերեսեանի, Խաչիկ Սանտալճեանի, Ովսաննա Աբանեսեանի, Գեղամ Ոսկեանի, Նուպար Ջալիկեանի, Զարեհ Տէր Կարապետեանի, Խաչիկ Նազարէթեանի, Դաւիթ Մուրատեանի, Խոնարհիկ Յակոբեանի։ Բեմադրիչն էր Գրիգոր Ջալիկեան:

Երեկոյթին երգած են՝ Գոհար Գասպարեան, Միհրան Երկաթ, Թամարա Դեմուրեան, Արմինէ Թիւթիւնճեան եւ Աննա Նշանեան: Նուագ՝ Ժան Տէր Մերկերեան եւ Վահէ Ահարոնեան:

ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ցոյց տալու համար, թէ Հայաստանի սովետական իշխանութիւնը ներկայիս որչափ հանդուրժող է կրօնական նիւթերու եւ կրօնաւոր գործիչներու հանդէպ, կ'արտագրենք մեզի տրամադրուած հետեւեալ տեղեկութիւնը.—

Հոգշ. Տ. Կիւրեղ Վրդ. Գաբիկեան, միաբան Ս. Երուսաղէմի, Հայաստան գտնուած է 1964 Սեպտ. 5էն մինչեւ 28 Հոկտ. 1964: Այս առթիւ, Հոգ.հայր սուրբը դասախօսած է Հայաստանի հետեւեալ հաստատութիւններուն մէջ.—

1. Մեսրոպ Մաշտոց մատենադարան, 2. Պատմական թանգարան, 3. Գրականութեան եւ Արուեստի թանգարան, 4. Հայաստանի Ակադեմիա (2 անգամ), 5. Հնագիտութեան եւ Ազգագրութեան ինստիտուտ, 6. Գեղարուեստի, Լեզուաբանութեան եւ Պատմութեան ինստիտուտներ, 7. Բիւրականի Աստղադիտարան, 8. Օրկանական Քիմիայի ինստիտուտ, 9. Ս. Էջմիածնի Ճեմարան:

Հայրսուրբին դասախօսութեան նիւթը եղած է «Հայկական Ե ուսաղէմ»ը եւ կատարած է մոգական լապտերով ցուցադրութիւններ: Դասախօսութեանց ներկայ եղած են մտաւորականներ, երիտասարդութիւն եւ աշխարհ բազմութիւն:

Հայր Գաբիկեան առաջին եկեղեցականն է որ այսքան թիւով եւ տարողութեամբ դասախօսութիւններ կը կատարէ Հայրենիքին մէջ:

ՀԱՅ ԱՆՈՒԱՆԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայաստանի արդիւնաբերութիւնը ամէն տարի զգալի քանակութեամբ բարդ ու կատարելագործուած զանազան տեսակի մեքենաներ ու սարքեր կ'արտածէ դէպի արտասահմանեան զանազան երկիրներ։ Այս փաստը պերճախօս վկայութիւնն է ոչ միայն մեր երկրի վերելքին, այլեւ հայ մարդկանց գիտական ու թեքնիքական յառաջդիմութեան։

Ահա եւ մէկ ուրիշ փաստ այդ երեւոյթը հաստատող։ Ներկայիս զգալի թիւով հայ ճարտարագէտներ եւ մասնագէտներ, սովետական միւս ժողովուրդներու մասնագէտներուն հետ, յաջողութեամբ կը գործեն Ասիոյ եւ Ափրիկէի շարք մը երկիրներուն մէջ, անմիջականօրէն մասնակցելով այդ երկիրներուն մէջ, Սովետական Միութեան օգնութեամբ կառուցուող խոշոր գործարաններու եւ ելեկտրակայաններու շինարարութեան։

Խումբ մը հայ ճարտարագէտներ կ'աշխատին Ասուանի Ջրամբարի, ջրաելեկտրակայանի եւ ամբարտակի կառուցման վրայ։ Քենիայի (Ափրիկէ) Հանրապետութեան մէջ կը կառուցուի խոշոր ջրաելեկտրակայան մը՝ տարեկան մէկ միլիոն քիլովաթ-ժամ կարողութեամբ։ Այդ ելեկտրակայանի գլխաւոր նախագիծը կազմած է Երեւանցի Գուրգէն Ղազարեան, որ միաժամանակ ՄԱԿի խորհրդականն է։ Այժմ «Հայհիդրոնախագիծ»ին Ինարկը կը մշակէ այդ կայանի նախագծին մանրամասնութիւնները։

Պաղտատի մէջ կը կառուցուի ելեկտրաթեքնիքական գործարան մը, որ պիտի ըլլայ խոշորագոյն արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Ան պիտի արտադրէ շարժական ելեկտրակայաններ շարժիչներ եւ այլ մեքենաներ։ Այդ գործարանի շինարարութեան գլխաւոր ճարտարագէտն է Երեւանի հիդրոպոմպերու կործանարար նախկին տնօրէն Սուրէն Սամարչեան, իրեն հետ ունենալով Հայաստանցի խումբ մը մասնագէտներ։ Հայաստանի ձեռնարկութիւնները այս գործարանի կառուցման համար կը մատակարարեն անհրաժեշտ սարքաւորումը։

Աֆղանիստանի խոշորագոյն ջրաելեկտրակայանի շինարարութեան գործին մէջ կը մասնակցին խումբ մը հայ մասնագէտներ, որոնք իրենց վարպետութիւնը ձեռք բերած են Սեւան-Հրազդան ջրաելեկտրակայաններու կառուցման ժամանակ։

Սոմալիի մէջ հայ մասնագէտները կ'օգնեն տեղացիներուն՝ կառուցանելու ռատիոկայաններ, հիւանդանոցներ, դպրոցներ եւ պանրագործարաններ։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԲԱՆ ԺԱՆ ՄՈՍՔԱԹԵԼԻԻ ՄԱՀԸ

Գահիրէի արուեստի շրջանակը կը սգայ իր անկաշառ քննադատին՝ Ժան Մոսքաթելլիի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 1ին։

Մոսքաթելլի հիմնադիր անդամներէն մէկը եղած է Գահիրէի մշակոյթի գրեթէ ամենազօրծունեայ վառարաններէն՝ «Աթելիէ»ի։ Խմբագրապետն էր, մեծ ժողովրդականութիւն վայելող ֆրանսատառ «Իմաժ» շաբաթաթերթին։ Կ'աշխատակցէր նաեւ զանազան օրաթերթերու։ Իրեն վստահուած էր մշակութային կեանքի մասին, ամէն Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 10ին, ձայնասփիւռէն խօսելու պատասխանատու պաշտօնը։

Ես զինք կը ճանչնայի 25 տարիներէ ի վեր։ Մեծ հաճոյքով կը կարդայի անոր անշահախնդիր եւ շինիչ քննադատական յօդուածները։ Ան մօտէն կը հետեւէր նկարիչներու ստեղծագործութեանց, կը քաջալերէր երիտասարդները լուսաւորելով անոնց ճամբան, իսկ իրենց ուղին գծած երէցներուն կը մօտենար որպէս անների ող քննադատ։

Ան սիրուած ու յարգուած էր հայ արուեստագէտներու կողմէ եւս։ Հայ գաղութի կազմակերպած արուեստի որեւէ ձեռնարկին կը բերէր իր սիրայօժար մասնակցութիւնը։

Ժան Մոսքաթելլիի մահով հայ արուեստագէտը կը կորսնցնէ ճշմարիտ բարեկամ մը, Գահիրէի արուեստասէր շրջանակը՝ փնտռուած գրիչ մը, իսկ երիտասարդ նկարիչն ու արձանագործը՝ իր փնտռտուքներուն օգնող ուղեցոյց մը։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին Սէն-Ժոզէֆ մայր եկեղեցիին մէջ, հոծ յուղարկաւորներու ներկայութեան։

Կը վշտակցինք իր հարազատներուն եւ խաղաղութիւն կը հայցենք իր հոգիին համար։

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

(Շար. Ա. էջէ)

Մենք կ'այլայլինք, որովհետեւ Գեղարուեստից Բարեկամներու Ընկերակցութեան վարչութիւնը որոշում անցուցած էր հրաւիրելու Ընկերակցութեան բոլոր արուեստագէտ անդամները, որ անպայման մասնակցին իր ցուցահանդէսներուն, առաջադրելով՝ աւելցնել Ընկերակցութեան տրամադրած մրցանակներուն արժողութիւնը։

ՍԸՏՔԻ ԷՂ ԿԱՊԱԽԱՆԿԻ

25 Դեկտ. 1964

Կը շնորհաւորենք արուեստագէտ Աշոտ Զօրեանը՝ իր այս յաջողութեան համար: Փափաքելի էր, որ այս ցուցահանդէսին եգիպտահայ միւս նկարիչներն ալ մասնակցէին բստ սովորականին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐՋԱՆԻԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ, Բագարատ Թեւեանի, 1964, 35րդ տարի: Գրական-Գեղարուեստական, ազգային եւ ընկերային բովանդակութեամբ: Աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու: 152 մեծադիր էջ։Տպ. Հերմոն, 1964. Իսթանպուլ:

ՄԱՂԹԱՆՔ ԱՐՓԱՒԷՏ

Կրօնական եւ աշխարհական Սիրելեաց՝

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Բարի Կաղանդ

Շնորհաւոր Ծնունդ եւ Մկրտութիւն:

ԿԱՐԱՊԵՏ Ա.-ՔՀՆՑ. ԳՈՒԼՖԱՅԵԱՆ

Հովիւ Եդեմի

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Խ. ԴԱՇՏԵՆՑԻ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԸ)

Օրերս Մոսկուայում, գրողների կենտրոնական տանը, տեղի ունեցաւ Շեքսփիրի թարգմանութիւնների հարցին նուիրուած տեսական սալիս, որ հրաւիրել էր ՍՍՌՄ Գրողների միութեան վարչութեան կից գեղարուեստական թարգմանութեան խորհուրդը։ Ասուլիսին մասնակցում էին մեծ թուով շեքսփիրագէտներ, թարգմանիչներ, գրողներ։

Ասուլիսը բացող Ե. Կալաշնիկովան, ինչպէս նաեւ Եու. Լեւինը, Գ. Մերին, Գ. Գաչեչիլաձէն, Խ. Դաշտենցը, Գ. Կոչուրը, Եու. Գավրոկը եւ ուրիշներ նշեցին, որ ուրիշ ոչ մի երկրում Շեքսփիրի երկերն այնքան շատ չեն թարգմանուել, որքան Սովետական Միութիւնում։ Ուկրաինայում, Հայաստանում, Վրաստանում, Էստոնիայում, ասացին նրանք, վաղուց ի վեր գոյութիւն ունեն շեքսփիրեան հարուստ աւանդութիւններ։ Բարձր գնահատուեցին Շեքսփիրից հայերէն կատարուած թարգմանութիւնները։

Ասուլիսի մասնակիցները մեծ ուշադրութեամբ լսեցին բանաստեղծ-թարգմանիչ Խ. Դաշտենցի հաղորդումը։ Նա ասաց, որ Շեքսփիրի երկերը հայերէն սկսել են լոյս տեսնել մօտ հարիւր յիսուն տարի առաջ, 1821 թուականից։ Միայն Յովհաննէս Մասեհեանը թարգմանել է 16 թատերախաղ։ Շեքսփիրի երկերն աւելի լայն կերպով սկսեցին թարգմանուել Սովետական իշխանութեան տարիներին։ Մինչեւ այժմ Շեքսփիրից հայերէն են թարգմանուել 27 թատերախաղ, բոլոր 154 հնչեակները եւ երկու պոեմ։ Միայն տասը թատերախաղ է, որ չեն թարգմանուել հայերէն։

Ելոյթ ունեցողներն ասացին, որ լիարժէք պէտք է համարել միայն բնագրից կատարուած թարգմանութիւնները։ Այդ կապակցութեամբ նրանք առանձնապէս նշեցին Խ. Դաշտենցի կատարած աշխատանքը։

Քննարկելով Շեքսփիրից ռուսերէն կատարուած թարգմանութիւնները, ասուլիսի մասնակիցները բարձր գնահատեցին Մ. Լոզինսկու, Բ. Պաստեռնակի, Ս. Մարշակի եւ այլ նշանաւոր բանաստեղծ-թարգմանիչների մեծ աշխատանքն այդ բնագաւառում։

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԻՊՐՈՍ

«Քաղաքակիրթ» աշխարհը, այն՝ որ հայը լաւ կը ճանչնայ, պէտք է չարժի այլեւս, փրկելու համար Կիպրոսի մէջ հերո՛ս փոքրամասնութիւն մը՝ որ կը պայքարի մարդկային ազատութեան եւ վսեմ սկզբունքներու համար, փոքրամասնութիւն մը՝ որ կեանքի ու մահուան պայքար կը մղէ իր պապենական հողերուն կառչելու համար, ու կը հալածուի անգութ, վայրագ խուժաններէ, զոհ կ'երթայ տասնեակ հազարներով, գիւղերը կ'այրին...։

Այս տպաւորութիւնը կ'ունենանք երբ կը կարդանք Մ.Ա.Կ.ի մօտ Թուրքիոյ արժանաւոր Դեսպան՝ Օրհան Էրլափի սպառնալից խօսքերը՝ թէ Թուրքիա պիտի միջամտէ դարձեալ՝ եթէ Մ.Ա.Կ.ի ուժերը հեռանան Կիպրոսէն։

Ինքնամուղ օդանաւերով ասկէ առաջ ալ միջամտեց Թուրքիա։ Ու գիտենք թէ ի՛նչ սփռեցին այդ օդանաւերը իրենց ճամբուն վրայ։ Ոչ կարմիր վարդ, ոչ շաքար-շոքոլա։ Այլ՝ արիւն եւ աւեր։ Մա՛հ եւ Մոխիր։

Թուրքը չի՛ կրնար ուրիշ ձեւով «միջամտել» արդէն։ Վսեմութիւնը կը մոռնայ թէ կամուրջին տակէն ջուր է անցեր եւ Կիպրոս ունի հզօր բարեկամներ, օրինակ՝ Սով. Միութիւնն ու Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը, որոնք թոյլ պիտի չտան որ նոր «միջամտութիւն»ներ պատահին։

«Եթէ Կիպրոսի օրինաւոր կառավարութիւնը իր հեղինակութիւնը հաստատէ երկրին ամբողջ հողամասին վրայ», Թուրքիա պիտի միջամտէ, կ'ըսէ Պ. Էրլափ։ «Անշուշտ թէ ապստամբութիւն չկայ Կղզիին մէջ։ Թուրքերը կը հալածուին Կիպրացի յոյն մեծամասնութեան կողմէ ու կը կառչին իրենց իրաւունքներուն, սահմանադրութեան տուած ապահովութեան։ Եթէ ՄԱԿը գործակցի Նախագահ Մակարիոսի՝ որպէսզի պահուի ներկայ ապօրինի իրավակարգը, Արքեպիսկոպոսը չարաչար կը սխալի»։

Ամէն ինչ «օրինաւոր» կ'ըլլար եթէ Կիպրոս վերադառնայ Թուրքին։ Եւ ասիկա, պարզապէս՝ որպէսզի առիթ տրուի Թուրքիոյ «չէնցնել»ու չքնաղ Կիպրոսը՝ Արեւմտահայաստանի աւերակ օրինակով...։ «Այնտեղէն պիտի չանցնի՛ Թուրքը»։

ՏԻԿՆԱՆՑ «ԱՅԾԵՄՆԻԿ» ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ԱԲԻԿԵԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի, 7 Յունուար 1965ին, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Հանգստեան Տան մէջ:

Հայկական Ընթերցասրահի պատանեկան Մարմինը իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ, գեղարուեստական պատշաճ յայտագրով մը:

Կը խնդրենք մեր յարգելի հասարակութենէն, որ ներկայ գտնուի տօնական օրերու առթիւ կազմակերպուած սոյն հանդիսութեան, քաջալերելու համար մեր պատսպարեալները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ…

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Յատուկ հրապոյր մը ունի ամէն գիր, քերթուած կամ պատմըւածք որ կարճ է, քիչ եւ յստակ բառերով շատ բան կ'ըսէ, ամէն բան՝ գրեթէ:

Յօդուածաշարք գրելը աւելի դիւրին է քան սեղմ գրուածք մը՝ նոյն միտքը պարզող: Խտացնելը կըրկին աշխատանք է նուազագոյնը: Ջնջել գիտնալը, շա՛տ մը՝ անկասկած, գրողին եւ ընթերցողին:

Շարժելու տեղ կայ երկար գրութեան մէջ. վէպը՝ օրինակ: Բառակոյտը արժէք չի տար ոչ մէկ գործի, ոչ իսկ բառարանի մը: Ժողովրդական են մանրավէպը, առածը, ասացուածքը, եւայլն, որովհետեւ ասոնց մէջ կը տիրէ սեղմ ըլլալու, շիտակ նպատակին հասնելու հոգը:

Վէպ, յօդուածաշարք կարդալը հին օրերէ մնացած պերճանք, մեծութի՛ւն է այլեւս: Յուսահատական են պարզապէս երկարապատում եւ դարձդարձիկ ոճով գրուած եւ հոգեկան ու մտաւոր տափակութիւն յորդող խմբագրականները՝ որոնց մէջ կրնանք դիւրաւ կորսուիլ, փախցնել մեր մտածումին թելը… բա՛ն մը՝ որ կարծէք թէ երբեմն ծածուկ նպատակն է գրողին ալ…:

Սաւանածաւալ գրուածքի մը մէջ տեղ կայ ոչ միայն մտամարզանքի, այլ եւ լարախաղացութեան: Երբ կը հասնիք պոչին, չէք գիտեր թէ ո՛ւր է թաղուած գլուխը: Այդ գրութիւններուն նպատա՞կը. նուազագոյնը փոշի ցանել է ընթերցողին աչքին եւ թերթ լեցնել՝ միմիայն:

Ամենէն շատ կարդացուած գրուածքները այս օրերուն՝ տոմսերը, զուարճալիքները ու ծանուցումներն են, եւ ամենէն հետաքըրքրականն ու փնտռուածը: Ամէն կարգի լուր կրնաք քաղել այդ բաժիններէն, իրազեկ ըլլալ աշխարհի ու գաղութի կեանքին, զարգանալ, բա՛ն սորվիլ…:

Կարճ եւ կուռ գրելը կերպով մը արագ թռիչք է գիտութեան եւ արուեստի, հաւատքի եւ սիրոյ ոլորտներուն մէջ, գանձեր կը բանայ մեր միտքին ու սիրտին առջեւ, կարելի կը դարձնէ ընդարձակ հորիզոններ կտրելն ու հասնիլը մեր ուզած տեղը, առանց տառապանքի, առանց յոգնութեան կամ արկածի:

Խօսքին կամ քարոզին կարճը նո՛յնքան յարգի է: Ունկնդիր կ'ունենաք: Քանի՞ բուրգ կարելի է արդեօք բարձրացնել… խօսքով:

Մեր գրողներն ու քարոզիչները պէ՛տք է խնայեն այլեւս այս ժողովուրդը: Կարճ խօսիլը, ինչպէս կարճ գրելը՝ անսահման բարիք մը պիտի ըլլայ ամէն կերպով՝ բոլորին:

Ոչ ոք կրնայ ժխտել այլեւս կարճ գրելու, քիչ խօսելու, բայց միեւնոյն ատեն բովանդակալից մնալու անհունապէս մեծ առաւելութիւնն ու բարիքը:

Կարդացուելու, ունկնդիր ունենալու պայմանը՝ նոյնիսկ:

Այն երջանի՛կ մարդիկը որոնք չեն ուզեր կամ չե՛ն կրնար քալել ժամանակին հետ, պիտի փնտռուին մի՛շտ՝ իբր հնութիւն…:

Օր մը, գեղեցիկ օր մը, մեր վէպերն ալ թերեւս ըլլան կարճ եւ կտրուկ, յստակ եւ հասկնալի:

Բաղձանքէ աւելի, մաղթանք մը՝ ասիկա…:

Հելիոպոլիս, Սեպտ. 1964

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Տար. Ա. էջէն)

Անբարոյացած էր աշխարհ, դարձած էր անսիրտ և անխիղճ. Յիսուս բերաւ սէր և գութ: Մոլութեանց, կիրքերու և ախտերու մէջ խեղդուելու վրայ էր մարդկութիւնը. Յիսուս բերաւ փրկութիւն, վերականգնում և վերանորոգում: Անյոյս էին զանգուածները, որովհետև երկրային «տէր»երուն թաթէն զատ ոչինչ կը տեսնէին. Յիսուս անոնց տուաւ երկնային, ոմանց համար անգոյ, բայց ոգեպէս հզօր, մխիթարիչ, յուսաբեր Ոյժի մը ներկայութիւնը մարդկային կեանքէն ներս և դերը:

Յովսէփ՝ Նազարէթ քաղաքէն էր. իր որդեգիրը եւս Նազովրեցի կոչուեցաւ: Ու Նազովրեցիին բերած նոր գաղափարականութիւնը, որ վերածուեցաւ կրօնքի, շուտով արմատներ արձակեց ու ծիլեր տուաւ: Ապա ծառե՛ր երկնամերձ, դարերու ընթացքին:

Վասնզի այդ գաղափարաբանութիւնը ծնունդ կ'առնէր սիրտէն, փնտռելու համար Մարդու Որդիին մարդկային իրականութիւնը, որ էր Աստուծոյ պատկերին համաձայն: Եւ դաւանուած այդ աներևոյթ Աստուածը՝ ամբողջութեամբ Սէ՛ր էր, Հա՛յր էր, Պաշտպա՛ն էր հանդէպ մահկանացուներուն:

Նոր ժամանակներու իմաստասիրական ճշմարտութեանց յեցած մէկ կողմ կը թողունք առասպելին հրաշքի և հրաշալիութեան երեսը, ու կ'առնենք զայն իր բարոյագիտական (էթիք) և ընկերային (սոցիալ) հանգամանքներով: Ու կը հաստատենք, որ Յիսուսի բերած Գաղափարը, մարդուն մէջ մարդկայինը վերահաստատելու պայքար մըն է, պատերազմ մը: Եւ մարդկայինը ընդունելով միայն ու միայն առաքինութեանց ընդհանուր յայտարարը, կ'եզրակացնենք որ աշխարհ — յոգնած ու տառապած — չէր կըրնար չնուաճուիլ անկէ:

Եւ նուաճուեցաւ:

Առաջին հերթին՝ Առաջաւոր Ասիոյ մէջ, հսկայ ուժերու մէջտեղ, իր ցեղային դիմագիծը և իր ազատութիւնը դժուարութեամբ, մաքառումով պահող հայ ժողովուրդը:

Սիրտ ունէր հայութիւնը և սէր՝ աշխարհին համար: Վեհանձն էր հայոց ժողովուրդը և մարդասէր: Գութ ունէին հայերը զօրաւորին թէ տկարին համար: Ու նիւթէն աւելի, միսէն աւելի, իշխանութենէն աւելի՝ իրենց հոգիին մէջ կը սնուցանէին ոգեկան գերագոյն արժանիքներ:

Եւ քրիստոնէութիւնը, որ գերազանցօրէն արժանիքին և արժանաւորութեան, ոգիին և ոգեկանութեան, զգացումին և իմաստութեան, վերջապէս բոլոր առաքինութեանց կրօնքն է, շատ արագ և շատ լաւ զգեցաւ առ հայս: Ուրեմն մենք քրիստոնեայ էինք Թադէոսէն և Բարթողիմէոսէն, Գրիգոր Լուսաւորիչէն շատ առաջ, մեր ծագումին օրերէն, առնուազն Հայկի և Բէլի ժամանակներէն սկսեալ:

Քրիստոսով՝ հայ ցեղը վերածնաւ իր իսկութեան մէջ, ծառայելու համար իր առաքելութեան, որ էր լոյսի և սիրոյ ճառագայթում իր շուրջը:

Ժամանակին հետ՝ աշխարհ վերադարձաւ Հռոմի դաւանած և աշխարհին պարտադրուած ոյժի և բռնութեան քաղաքականութեան:

Ցանցա՞նք է հայոց՝ մնացած ըլլալ սիրոյ և սիրտի, գութի և խղճի միջօրէականին, անդրդուելի և անյողդողդ: Ու յաճախ խորտակուիլ՝ բայց տեղի չտալ:

Ասիկա վերածնունդին ոյժն էր, զոր պահեցինք Տիզբոնէն մինչեւ Տէր Զօր: Ոյժ, որ մեզ պտըտցուց միշտ առաջաւոր գիծերու և դիրքերու վրայ՝ Գաղափարի եւ Պայքարի ճակատներուն: Ոյժ, որ մեզ հասցուց ազատութեան եւ ինքնասեփականացման, վերստին սեփականացման՝ Նո՛ր Հայաստանով:

Զրկուածներու առաքեալ, պարտասածներու առաջնորդ եւ կորսուածներու Փրկիչ Նազովրեցի Յիսուս Քրիստոսի Ծնունդը — շատոնց արդէն Սուրբ հռչակուած — լաւագոյնս ըմբռնողը եւ կատարելագոյնս գործադրողը հայերն են: Տեւական պայքար եւ տեւական յաղթանակ, յաղագս վերանորոգման եւ ազնուացման, ի խնդիր վերածնութեան ու բարձրացման:

Ամէն Ծնունդի Տօն, իւրաքանչիւր հայուն մէջ՝ այս ճշմարտութիւնը կը վերահաստատէ եւ կ'ամրապնդէ:

Օրհնեա՛լ է Ծնունդի Տօնը:

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՏԱՐԻՆ ՈՐ ԱՆՑԱՒ…

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստան և Ս. Էջմիածին մնացին մեր գաղութին սիրտին ամենամօտիկ իրականութիւնները: Յունուարին մենք խօսեցանք հայագէտ փրոֆ. Ֆրետ. Ֆէյտիի (ֆրանսայէն) այցի մասին՝ ի Հայաստան: Շառլ Ազնաւուր համաշխարհային երգիչին այցելութիւնը Ս. Միութիւն և Հայաստան նշուեցաւ հանդիսաւորութեամբ:

Յունուարին Հնդկաստան այցելեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը:

Մարտի մէջ՝ ՀԿ (բ)Պ-ի Ընդհ. ժողովէն ետք՝ Ա. քարտուղար Եա. Զարոբեան արտայայտուեցաւ և հաւաստիք տուաւ որ Հայրենադարձութիւնը միայն պիտի ըլլայ և տեւապէս նոր բնակարաններ պիտի շինուին հայրենիքին մէջ:

Մարտին Հայաստան այցելեց նաև ամերիկացի գրագէտ Ճոն Շթայնպէկ, իր տիկնոջ հետ: Ապրիլ 21ին Գահիրէ ժամանեց Ներգաղթի լիազօր պատուիրակ Աշ. Նանագիւլեան: Բ. պատուիրակ Խալաթ Մոսինեան ժամանեց Մայիս 24ին: Անոնք ելոյթ ունեցան Հայկ. Ընթերցասրահին մէջ՝ նոյն օրը:

Յունիս 6ին եկաւ փրոֆ. Գագիկ Դաւթեանը, գիտական պատուիրակութեամբ մը: Ամերիկահայ գրագէտ Զ. Սիւրմէլեան Հայաստան այցելեց ամառը:

Կարեւոր դէպք մըն է Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին հիմնադրումը Երեւանի մէջ և անոր նախագահի ընտրութիւնը յանձին Վարդգէս Համազասպեանի:

Հոկտ. 30ին Քամալ Ճոմպլաթ Լիբ. երեսփոխանը Ս. Մ. և Հայաստան այցելեց, պատուիրակութեան մը հետ: Սեպտ. 3ին Արշամ Խոնդկարեան այցելեց Ս. Հայաստան: Ինչպէս նաև Վարդգէս Ահարոնեան: Ապա Սեդրակ Շահէն և Տիկինը՝ Հոկտ. 2ին:

Ներգաղթող հայերու հաւաքոյթներ և միթինկ տեղի ունեցան Սեպտ.–Հոկտ.ի մէջ: Հայրենադարձներուն թէյասեղան տուաւ Հայկ. Ընթերցասրահը Սեպտ. 12ին: Հայրենադարձութեան Գ. Կարաւանը Աղեքսանդրիայէն «Արմենիա» նաւով մեկնեցաւ Հոկտ. 22ին: Նախապէս մեկնած էր Ա. Նանագիւլեան: Այդ օրը՝ կարաւանին հետ հայրենիք մեկնեցաւ նաև Խալաթ Մոսինեան:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գահակալութեան Թ. տարեդարձը նշուեցաւ Հոկտ. 4ին: Իսկ Հոկտ. 28ին Երեւանի Նախկին յունահայերը տօնեցին Ելլադայի հակաֆաշիստ պայքարին 22ամեակը:

Դեկտեմբեր 22ին՝ Հայկ. Ընթերցասրահի մէջ մեծ ընդունելութիւն սարքուեցաւ ի պատիւ սով. տնտեսագէտ և ՀՍՍՌի մինիստրների խորհուրդի նախագահի տեղակալ ընկ. Եղիշէ Ասծատրեանի, որ ԱՄՀ եկած էր խորհրդարանական պատուիրակութեան հետ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եգիպտահայ գաղութին մէջ չեն ստացուած 1964ի ընթացքին հրատարակուած բոլոր հայ գիրքերը:

Պէյրութէն ստացուեցաւ Ա. Կիտուրի խմբագրած երկհատոր «Պատմ. Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան»: Ոսկերիչեան Քհն. Զահլէէն ղրկեց իր գիրքերը: Ժագ Յակոբեան՝ իր «Ջահերթ» հատորիկը:

«Աշխարհ»ի խմբագիր Ա. Ալիքսանեան յղեց մեզի իր «Անունը Մասիս դրինք» հատորը: Նաշալեան՝ Պէյրութէն, իր «Գըրչափունջ»ը: Լեւոն Մարտիրոսեան՝ Ամերիկայէն, «Դասակարգային Պայքար»ի նուիրուած իր ստուար հատորը: Պէյրութէն եկաւ Մ. Կիւրճեանի «20 տարի ետքը»:

Հոյակապ հատոր՝ «Իրանահայ Գրողներ»ու հաւաքածոն՝ Թեհրանէն: Հայաստան տպագըրուած «Այս երկար ճամբան»՝ բանաստեղծ Դեւէն:

«Թոմարզայէն Յուշեր» Սարգիս Ճիվանեանի և «Զմիւռնիա» Ալպոմը՝ Ամերիկայէն ստացանք:

Երեւան տպուած՝ Ա. Պատմագրեանի «Ռոմանսներ» ձայնագրութեան պրակը: Մոսկուայէն՝ Փրոֆ. Ա. Արշարունի ղըրկեց իր թարգմանած «Մանկութիւն չունեցող մարդիկ» ռուսերէն հատորը (Ա. Ծառուկեանի):

«Ֆրանս. ոճերու բառգիրք»ը ստացանք Պէյրութէն՝ Սարգիս Գատէմեանէ: «Բժիշկ» ամսագրէն Ն. Պէշիկթաշլեանի «Բժիշկներ և հիւանդներ» գրքոյկը և Հաննէսեաններէն «Շիրակ երգարան» թիւ 9՝ Հայաստանի Երգի-Պարի այցին առթիւ լոյս տեսած:

Դեկտ.ի մէջ՝ Աղեքսանդրիայէն ընկ. Հրաչ Գալընեան ղրկեց իր գեղատիպ և մեծադիր էջերով հատորը՝ «Յուշեր և վերյիշումներ Զուլումի Յիսնամեակին»:

Շատ դժգոհ չենք կատարուած աշխատանքներէն: Սակայն չենք կրնար չնշել, որ կրնար աւելի լաւ ըլլալ, քան ինչ որ եղած է: Աղքատ է գրական-հրատարակչական կեանքը Սփիւռքի մէջ, իսկ մեր գաղութին մէջ՝ առաւելապէս աղքատ:

Սակայն ինչ որ մեղադրելի կը մնայ, Եղեռնի Յիսնամեակին անտեսումն է, բոլորէն: Ապա եգիպտահայ ազգ. իշխանութեանց վերակազմակերպումը:

Մաղթենք, որ 1965ը դեղ ու դարման բերէ մեր ցաւերուն և կարիքներուն:

Ն. Մ.

ՀԱՅԱՍԷՐ ՀԱՆՐԻ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ ՄԱՀԸ

Պրիւքսէլի մէջ մեռած է պելճիքացի անուանի հելլենաբան, բիւզանդագէտ և հայոց բարեկամ՝ Հանրի Կրեկուար:

Հայ մշակոյթը մեծապէս գնահատող՝ Հանրի Կրեկուար բազմաթիւ առիթներով զբաղած ու լոյս ընծայած էր հմտալից գրութիւններ Հայոց Պատմութեան մասին, Բիւզանդիոնի վրայ կատարած իր մասնագիտական և պատմական ուսումնասիրութիւններուն մէջ:

Ծնած էր Հոէյ (Պելճիքա) 1881ին: Իր հայրենիքին մէջ փայլուն նախնական եւ բարձրագոյն ուսումներէ ետք, մօտ երեք տարի անցուցած էր Աթէնքի ֆրանսական վարժարանը (1906–1909): Այնուհետեւ եղած էր ուսուցիչ Պրիւքսէլի համալսարանը եւ հիմնադիրը գրականութեան բաժանմունքին, ինչպէս եւ եգիպտական համալսարանին (1925–1927). Օ. Կրօժանի հետ հիմնած էր պելճիքական «Լը Ֆլամպօ» հանդէսը եւ «Բիւզանդիոն» միջազգային հանդէսը, որուն մէջ առաւելաբար լոյս տեսած են հայ մշակոյթին ու պատմութեան վերաբերեալ իր տեսութիւնները:

Ինքն էր որ 1927–1928ին, Փարիզ նիւթական դժուար պայմաններու մէջ ապրող փրոֆ. Նիկ. Ադոնցը քաջալերած էր որ Պրիւքսէլ հաստատուի, լաւագոյն պայմաններու մէջ նուիրուելու համար իր սկսած ու հետապնդած պատմական աշխատանքներուն:

Հանրի Կրեկուարի մահով, միջազգային տարողութեամբ հայ մշակոյթը եւ պատմութիւնը պըրպըտող՝ հմուտ օտար գրիչ մը եւս լռեց:

Զրոյց մայրերու հետ

Սիրելի Անահիտ,

Տղան տունէն կը ստանայ կրօնաբարոյական իր առաջին գիտելիքները, որոնց վրայ կուգան աւելնալ աւելի ետք ուսուցիչին տուած ծանօթութիւնները վարժարանէն ներս:

Ծնունդ է այսօր, Հայկական Ծնունդ: Մենք, հայ մայրերս ոչինչ կը խնայենք աւանդական նաշերը պատրաստելու համար. ասիկա աղուոր երեւոյթ է: Կը մտածե՞նք այս տօնին առթիւ մեր խորհրդածութիւններէն բաժին մըն ալ հանել մեր զաւակներուն: Ինչո՞ւ չխօսիլ անոնց ու չբացատրել որ համեստ ծընունդով տղան կրնայ դառնալ օր մը մեծ մէկը, թէ ստանալէն գերազանց է տալը: Տղաքը որ միշտ վարժուած են առնելու, մանաւանդ տօնական այս օրերուն, թող սորվին տալ վեհանձնօրէն, առատօրէն: Կաղանդ պապան խաղալիկներ կամ այլ նուէրներ բաշխեց իրենց. ոչի՞նչ ունին իրենք տալիք ուրիշ տղոց՝ որոնց տան դուռը ոչ մէկը բախած է: Ինչո՞ւ սեղանակից չընել նաեւ աղքատիկ ընկեր մը կամ դրացի մը եւ այսպէս խոնարհութեան դասը գործնականօրէն չսորվեցնել մեր զաւակներուն:

Քեզի կը մաղթեմ բարօր ու խաղաղ տարի մը, որպէսզի լաւագոյն կերպով կարենաս շարունակել քու առաքելութիւնդ իբր հայ կին, տիպար ամուսին եւ պատուական մայր:

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը յուշատետրէն

Ատենապետուհին, անկէ յետոյ հրաւիրեց Տիկին Զարուհի Պարմազճեանը, որ ընէր իր կեանքի պատմութիւնը։

Եւ Տիկին Պարմազճեան, որ աւելի ամերիկուհիի մը կը նմանէր քան թէ հայ կնոջ մը, ոտքի ելաւ զոռոզ կեցուածքով և արհամարհական նայուածք մը նետեց ներկաներուն վրայ, կարծես անոնք իրեն համար ստորադաս արարածներ ըլլային։ Այս կնոջ մազերը ոսկեգոյն էին. յայտնի էր որ ներկեր էր ծերութեան ճերմակը անհետացնելու համար։ Թէև ինք ութսունը անցած կին էր. բայց երիտասարդ կ'երեւնար։ Կապոյտ աչքեր ունէր. բարեձեւ հասակ, ծիծնի պէս ճերմակ մորթ և առանց խորշոմներու այտեր։ Երեւոյթը այնպէս ցոյց կուտար որ այս կինը երջանիկ կեանք անցուցեր էր և նպատակ դրած էր 200 տարի ապրելու։

Եւ Տիկին Պարմազճեան այսպէս սկսաւ իր պատմութիւնը.— «Ես ծնած եմ Տիգրանակերտի մէջ։ Հայրս զիս ամուսնացուց 30 տարեկան մարդու մը հետ, երբ ես 18 տարեկան էի։ Շիտակը խօսելով, ես այդ մարդը չէի սիրեր, բայց հօրս կամքին ալ՝ չէի կրնար հակառակիլ։ Կարապետը — այս էր ամուսնոյս անունը — տարուած էր յեղափոխական գաղափարներով. ընտանիքի մասին բնաւ հոգ չէր ըներ։ Երկու անգամ բանտարկուեցաւ։ Երկրորդ անգամին՝ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով երբ բանտէն ազատուեցաւ, փախաւ Ամերիկա, ինծի ժառանգ թողուց զաւակ մը։ Ջարդի ու տեղահանութեան ատեն, տեղւոյն ազդեցիկ թիւրք էֆէնտիի մը միջոցով ազատուեցայ և զաւկիս հետ, որ այն ատեն 12 տարեկան էր, անցայ Պոլիս։ Բախտս միշտ ժպտեր է ինծի։ Պոլսոյ մէջ սպասուհի եղայ հարուստ ընտանիքի մը մօտ։ Շատ կը սիրուէի, գրեթէ այդ ընտանիքին մէկ անդամն էի դարձեր։ Տասը տարի մնացի Պոլսոյ մէջ։ Զաւակս՝ Նշանը, շնորհիւ իր ուշիմութեան՝ աչքառու դիրքի մը տիրացաւ և եղաւ անգլիական դեսպանի թարգման։ 1936ին կ'երեւի թէ ամուսնոյս խելքը գլուխը եկեր էր, մեզ Ամերիկա բերաւ։ Շիգակօ կ'ապրէր ինք... Ամա՜ն, Աստուած իմ, այդ ի՜նչ ծխոտ, մխոտ և հովոտ քաղաք էր... հապա ամուսի՞նս... բոլորովին անճանաչելի դարձեր էր։ Բանտարկութեան մէջ մէկ աչքը կորսնցուցեր էր, կտրեր էին նաև իր մէկ թեւը. ինքն ալ կորաքամակ ծերունի մը եղեր էր։ Հասկցայ որ անիկա մեզ Ամերիկա բերեր էր, որպէսզի մենք իրեն հոգ տանէինք։ Բարեբախտաբար իր նիւթական դրութիւնը ապահովուած՝ հաստատեցեր էր։ Իր նիւթական կարողութեան մեծ մասը պարտական էր այն ընկերութեան, որուն ծառայած էր երկար տարիներով։ Իր կորսնցուցած մէկ աչքին ու թեւին համար այդ ընկերութիւնը վճարած էր իրեն՝ 10 հազար տոլար՝ որպէս հատուցում վնասի։ Ուրեմն, դրամական տեսակէտէն նեղութիւն չունէինք։ Նշանը, որ անգլերէն լեզուին տիրացեր էր արդէն, Մարշֆիլտ վաճառատան մէջ լաւ վճարումով գործ ունեցաւ, իսկ ես ալ ամուսնոյս հոգ կը տանէի։ Լաւ էր, խաղաղ կեանքով կ'ապրէինք...։ Երկու տարի ետք ամուսինս մեռաւ։ Շիգակօ քաղաքը չէի սիրեր, բայց զաւակս իր գործը չէր ուզեր թողուլ. օր մը սակայն, երբ ձեռքերը վեր մարդիկը կողոպտեցին զինքը և ինք մազապուր հազիւ ազատեցաւ մահէն, յօժարեցաւ ձգել այդ ոճիրներու քաղաքը։ Ունեցածնիս ծախեցինք ու եկանք Քալիֆորնիա, արեւու երկիրը։ Տղաս ճարպիկ էր, Ֆրիզնէյի Ռոզընպըրկի Փեքինկ Հաուզին մէջ ընդհանուր վերատեսուչի գործ ունեցաւ։ Բայց շատ չանցած՝ հոս ծնած հայ աղջիկ մը բռնեց անոր օձիքէն։ Երբ տղաս ամուսնացաւ, իր կինը չուզեց հետս բնակիլ. — Ես քու մօրդ սպասուհին չեմ ըլլար ըսաւ....։ Հայու աղջիկ՝ բայց հայերէն չէր խօսեր. ամօթ կը սեպէր... սխտորը ելեր՝ իր տունկը չէր հաւներ... Տղաս, ստիպուած զիս թողուց և առանձին տուն-տեղ եղաւ....։ Ի՞նչ կրնայի ընել, ասիկա Ամերիկա է, ըսի. տղան մօրմէն կը բաժնէ, աղջիկը՝ հօրմէն։ Տղուս բաժանումէն յետոյ՝ վիճակս աննախանձելի էր. չար աչքի հանդիպեր էի։ Սկսայ ամուսնութեան մասին մտածել։ Ընտրութեան խնդիր չկար ինծի համար. հոգ չէ, կ'ըսէի, տանը մէջ շունչ մը ըլլայ՝ կը բաւէ. կոյր է, կաղ է, ծեր է, ի՞նչ կ'ուզէ թող ըլլայ՝ միայն թէ գինով ու խումարճի թող չըլլայ, կը տանիմ սիրով, յօժարութեամբ կը տանիմ... Եւ եղաւ որ վերջապէս գտայ մէկը — Նիկողոս աղբարը — այսպէս կը կոչուէր այն մարդը, որուն հետ ամուսնացայ։ Այս մարդը ո՛չ կոյր էր, ոչ ալ կաղ, այնքան ծեր ալ չէր. շատ միամիտ ու բարի մարդ էր, Աստուծոյ գառնուկը...։ Կանգնի՛ր, ըսէի, կը կանգնէր, նստի՛ր, ըսէի, կը նստէր, իսկ խօսելու կողմէն գրեթէ համր էր, ժամերով կը նստէր, մէկ բառ չէր խօսեր։ Երբեմն հիւր կ'ունենայինք, երբեմն ուրիշ բարեկամէ մը կը հիւրասիրուէինք, ձեռքերը փորին վրայ խաչած՝ կը նստէր անխօս... բայց ես զինքը կը յարգէի, չէի արհամարհեր։ Կը ճանչնայի կին մը՝ Ցոլինէ անունով, որ շարունակ ուրիշներու առջեւ կը նախատէր իր ամուսինը.— «Այս էրիկս էշ մը չ'արժեր. եթէ ծախելու ըլլամ, առնող ալ չ'ըլլար», կ'ըսէր. և ես կը գարշէի այդ կնոջմէն։ Անոր օրինակին հետեւի՞լ... Աստուած հեռու պահէ... Օր մը, ըսի իրեն.— Նիկողոս, սիրելի՛ս, երբ մարդոց մէջ կը գտնուինք, դուն ալ բան մը ըսէ, խօսիր...։ Անգամ մը, տուն մը հրաւիրուած էինք.. Վերջապէս բերանը բացաւ. «ովկիանոս» ըսաւ ու լռեց... «վաճառականութիւն» ըսաւ ու լռեց... «դիւանագիտութիւն» ըսաւ ու լռեց... «Է՞հ, Նիկողոս աղբար, ըսին, վե՞րջը...» ու սկսան խնդալ... ես այնքան ամչցա՜յ որ ըսի մտովի. աւոր լռելը աւելի լաւ է, քան խօսիլը...։ Ուրիշ օր մը, մեր դրացի պարոն Յովհաննէսի տղան էր մեռեր. թաղումէն յետոյ անոնց այցելեցինք մխիթարութեան համար... Ամուսինս ի՞նչ ըսէ որ հաւնիք.— «Դրացի, ըսաւ, հոգ մի ընէք, Աստուծոյ կամքն է, տառոսը ձեզի ըլլայ»...

(Շար. ս'ու էջ 6)

ՀԱՅ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԴԱՐԱՆՍ ԱՊԵԱՆՆԵՐՈՒ ԴԻՄԱՑ

ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԱԾ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ՇԻՐԱԿ ԵՐԳԱՐԱՆՆԵՐԸ

Գրեց Փրոֆ. ՀԱՅԿ Ա. ԱՐԱՄԵԱՆ
(Ուսուցիչ Գործիական եւ Ձայնական Երաժշտութեան)

Ի՜նչ հրաշալի և բարեբախտ զուգադիպութիւն։ Դեռ մօտիկ անցեալին Սալզպուրկի միջազգային գեղարուեստական ամպիոնին վրայ, ընտրեալ 3000 ունկնդիրներու խանդավառ հիացքով փառաւորուեցաւ հայ երաժշտութիւնը, շնորհիւ մեծատաղանդ կոմպոզիտոր և երգահան Արամ Խաչատրեանի տիրական համանուագային խմբավարութեան։

Իսկ այսօր, աննուն հրճուանքով կ'ողջագուրեմ, այո, կը փայփայեմ ու կը շոյեմ ինձ գարնան ծիծեռնակի նման բարի եկած սա սիրունիկ մէկ հատիկ երգարանը։ Կէս դարու իմ էութեանս խորքը փայփայած երազը հրաշքով իրականացած է։ Ի՜նչ հրաշք։ Ինչպէս որ վերջերս 40 տարուան հրաշալի վերելքը տօնակատարող Հայրենիքը, իր գոյատեւումով ու մեծագործութեամբ մի անիմանալի հրաշքի ապացոյցը կը մարմնաւորէ, նոյնպէս սա ինձ համար անբաղդատելի գեղունի հատորը մելոտիկ անդաստանին կը խորհրդանշէ Մերձաւոր Արեւելքի հոծ հայութեան բարձրօրակ մշակոյթի ճառագայթումը։

Մէյ մը ետ երթանք մօտ կէս դար։ Ո՞նչ ահաւոր մահաստաններ, աքսորավայրեր, անօթութեան, թրքական հալածանքի, անլուր տառապանքի գաւառներ էին նաեւ Սուրիա, Լիբանան և Պաղեստին։ Անօթութեան, այո, սովամահութեան անդունդը համաճարակի նման իր նախճիրը կը գործէր արար բնիկ բնակիչներուն և տարագիրներուն մէջ... իսկ այսօր, փառք յարութեան, Լիբանան կը գովերգուի Արեւելքի Զուիցերիան և այն անուշաղ բեկորները հայ թշուառ գաղթականներուն՝ աճիւններէն յառնող առասպելական փիւնիկ թռչունին նման, այսօր շնորհիւ աննկուն կամքի և ընդոծին տաղանդներու, գնահատելի նուաճումներ ձեռք կը բերէ ամէն մարզի մէջ։ Ապացոյցի հարկ կա՞յ միթէ, Հաննէսեան եղբարց գոհարեր ջանքերուն շնորհիւ, կրկնակի տպագրութեանց արժանացած երգարաններէն յետոյ, այս ձայնագրեալները, բացէն կը խոստովանիմ, մեծ

պատիւ կը բերեն Մերձաւոր Արեւելքի լուսաւոր կեդրոններէն՝ Պէյրութի հայ գեղարուեստասէր ընտրանիին։

Ծանօթ ինը գեղարուեստական և իմացական հին չաստուածուհիներէն Եւտերպէն — սրինգի և երգի մուսան — կը գրաւէր ամէնէն բարձր գահոյքը։ Մայր Հայրենիքէն նշուլող ամենէն փառաւոր ցոլքերէն մին է անկասկած հայ ստեղծագործ ոգւոյն հանճարին երաժշտական վեհութիւնը։ Արամ Խաչատրեանն իսկ իր հրաժեշտի ելոյթին մասնաւոր հպարտութեամբ շեշտեց որ, այժմ Երեւան ունինք 60ի մօտ՝ իրենց տաղանդով և նուագածութեամբ վաւերացեալ կոմպոզիտորներ։ Իսկ երաժշտութեան հետեւողներուն թիւը հազարներով հաշուելու է։ Դեռ անցեալ օր Երեւան այցելող զուիցերիացի մը կը պատմէ որ հայերը երգասէր և երաժշտասէր ազգ մըն են և Եւրոպայի շատ մը ծանօթ առաջնակարգ հաստատութեանց մէջ հայ մեղեդիներ, նըւագներ և երգեր ի պատուի են։

Գերման թերթեր «Հայաստանէն Երաժշտութիւն» վերնագրով ծանուցին Արամ Խաչատրեանի արշաւը քաղաքէ — քաղաք։

Մտիկ ընենք պահ մը, եթէ կը թոյլատրէք, ֆրանսացի մեծ գրող գեղարուեստասէր Ռոմէն Ռոլանը.— «Հայաստանը առանձնապէս սիրելի է իր գեղեցիկ երգերով, որոնց վրայ վաղուց հիացած եմ, որոնք հրապոյր և մելոտիկ հարստութիւն ունին, որոնք, երաժըշտութեան տեսակէտէն, ձեր երկիրը կը դարձնեն սովետական Իտալիան»։

«Գինի, երգ և կին», ինչպէս կեանքի նշանաբան ընտրած են իտալացիք, իսկ ոչ նուազ հանճարեղ, մուզիքայի կալուածին մէջ գերմանները կ'ըսեն.— «Գինի, կին և երգ, ամբողջ իմ կեանքի ընթացքին։» Նոյն յաւիտենական լայթմոթիվներով — առաջնորդ մըղում — ներշնչուած՝ Հայաստանի Ժողովրդական Երգի—Պարի Համոյթի վաստակաւոր ղեկավար Թաթուլ Ալթունեանին ձօնուած սոյն երգարանը բաղկացած է հինգ բաժիններէ — Հայրենական, Ռոմանսներ, Աշուղական, Ժողովրդական և Պարեղանակներ — մի գրաւիչ հատոր, որուն առջեւ և վերջին էջերու տպուած գեղջկական խմբական պարերգները, հայկական տիպարային միջավայրին յարմարցուած, ինքնին կ'արժեւորեն մի ինքնայատուկ ըմբռնում։ Ընտիր թուղթ, մաքուր, յանկուցանող տպագրութիւն, շատ յաջող ծաւալը հատորին, որը դիւրաւ կը բացուի դաշնակի ստեղնաշարին վերեւ, տոկուն կազմարարական մագլիան, ձայնանշերու ներքեւէն զատ՝ ուրոյն տպագրութիւն խօսքերու։ Այո, գաղթաշխարհի մէջ եզակի երգարանը զանձի նման ողջագուրելու է ամէն հայ ընտանիք, որ սրտի կապ կ'ուզէ պահել հայ յաւիտենական ոգիի, անոր աւիշին, համին, հոտին, և անմեռ ակնաղբիւրին հետ։

Նշենք մասնաւորապէս այն աչքի զարնող մեծ հոգածութիւնը, որով յօրինողները առանձին նպատակ ունեցած են շատ յաջողօրէն լաւագոյն էջերը տրամադրել հայ աղջկան, սիրուհիին, եարին, նշանածին, հարսին, կնկան, մօր, մեծ մայրիկին, ձօնել և փառաբանել անոր յաւիտենական կենսագործ միսիան։

Յայտնի է որ որոշ դիտումով բոլորովին զանց առնուած են յեղափոխական, ռազմական և քաղաքական բնոյթ ունեցող ծանօթ երգեր։ Հրատարակիչներ, իրենք իսկ յառաջաբանին մէջ կ'ըսեն թէ, այս երգարանը, մանաւանդ Արարատեան դաշտի վրայ բարձրացող, արեւի պէս ծնունդ առնող և Երեւանի ձայնասփիւռով Մերձաւոր Արեւելքի հայութիւնը երանաւէտող նորայայտ, ժողովրդական, բեռնէ բերան շրջող սիրուած երգերը կ'ուզէ ծանօթացնել։

Եւրոպայի և երկու Ամերիկաներու հայ ցրօնքը — գաղթաշխարհ — աշխարհագրական տըւեալներու պատճառաւ զրկուած է այս առանձնաշնորհումէն։ Ուստի, որքան ջերմապէս կրնամ յանձնարարել ամէն մեղեդի սիրող հայու, այս ընտիր երգարանէն չզրկուիլ։ Ամէն մի երգ պիտի բերէ Արաքսի, Արագածի, Ախուրեանի և Ալագեազի հովիտներու քաղցրանոյշ վանկերը աւետող հայ մեծափառ վերելք դէպի Ողիմպոսի բարձունքը։

Այն թերութիւնը, որ նկատած էինք Առաջին Հատորին մէջ, ուր, կարգ մը երգերու ձայնախաղերը չափազանց փոքր էին, Երկրորդ Հատորին մէջ սրբագրուած էր։ Վստահ եմ, որ շատ քիչ ժամանակի միջոցին, հայ երաժշտասէր ազգայիններու գիտակից քաջալերութեամբ պատուուած, Հաննէսեան եղբարք, ձեռք պիտի զարնեն աւելի կատարելագործուած Երրորդ Հատորի տպագրութեան։

Այս է իմ ջերմագին մաղթանքս։ Շնորհաւորութիւններս։

* * *

Իբր երաժիշտ ուսուցիչ, աւհաւասիկ կէս դար կ'ընէ, որքան կարելի է հաւաքած եմ բոլոր ծանօթ երգարանները։ Անոնց լաւագոյնները ցարդ՝ 1908ին Պոստոնի «Հայրենիք»ի տպարանէն ելած մեծ երգարանն է, 302 էջով։ Հաննէսեան եղբայրներուն այս Ձայնագրեալ Շիրակ Երգարանը աւելի VIRTUOSEի —վարպետ մենակատարի — և Հայաստանի նորագոյն երգերն կը պարունակէ միայն, մեծ մասամբ միաձայն։ Արեւմտեան հայերս,—այժմ մեծ մասսա կազմող հայերս, — ունինք քառաձայնի դաշնաւորուած մի շարք շատ ընտիր երգեր։ Փափաքելի է որ յառաջիկայ հրատարակութեանց մէջ անոնք եւս նկատի առնուին։

ՄՇԱԿ ՏՂԱՅ

— Մշակ տղայ, մշակ տղայ,
Դեռ մեռւշ կայ ճամբուդ վրայ,
Հեռուն շաsոնց աճճրեւ կու գայ,
Եկուր մեզի ցորեն աղայ...։

Ես կը մաղեմ՝ դուն ալ աղա',
Ինչ լաւ կ'ըլլայ, մշակ տղայ,
Ցանքի համար դեռ ատեն կայ,
Թող այդ գործը վաղուան մնայ...

— Հէյ ջան աղջիկ, ջանիկ աղջիկ,
Հունձքը կալին պէտք է յանձնեմ,
Հիւղըդ քաղար, դուն ալ ծաղիկ,
Իսկ ես ղարիպ անցորդ մըն եմ...

— Մշակ տղայ, հնձուոր տղայ...
Ինձ ուշ արա... ձիւն պիտ' տեղայ.
Վարար հողը կարծր կ'ըլլայ,
Ա՛յ...եկուր մեզ, ցորեն աղա...։

Ճերմակ տղայ... եամա՜ն տղայ...
Տանըս մօտեն անցնող տղայ...
Ես ալ ունիմ առւ ու պաղջա...
Ծիրանի ծառ...խնձոր ալ կայ...։

Թոնիրը վառ, հիւղըս տաք է,
Լաւ անկիւնըս ես քեզ կուտամ,
Ես կը մաղեմ, դուն հովվէ...
Ամբողջ ձմեռ... ի՜նչ լաւ կ'ըլլայ...

Ախ ջան աղջիկ... ջանիկ աղջիկ...
Ցանքը շուտով պէտք է ժողվեմ...
Աշուն, ձմեռ ու փոքրիկ...
Նախ քան հասնին վարձքս առնեմ...։

— Հասուն Զիւան, եամա՞ն տղայ...
Եկուր վաւ ձրդ ինձմէ ուզէ...
Կ'ըլլամ հարսդ...դուն ինձ փեսայ...
Լաւ մտածէ... ի՜նչ լաւ կ'ըլլայ...

ՆՇԱՆ ԵՂԼԱՆՃԵԱՆ
4 Սեպտ. 1964, Սիտի Պիշր

ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՁՈՀԸ ?

ՃԱՄԲՈՒ ՆՈԹԵՐ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ...

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Առաջին Կիրակին եկեղեցի գացի։

Հայկական եկեղեցին փոքր ու պարզ ըլլալով հանդերձ՝ Լոնտոնի միւս հսկայ եկեղեցիներէն աւելի խորհրդաւոր ու տպաւորիչ գտայ։

Եկեղեցին միակ վայրն է, ուր հայերը իրարու հանդիպելու առիթը կ'ունենան, և ուր միա՛յն հայերէն կը խօսին։

Կիպրոսէն, Պարսկաստանէն, Պոլիսէն և Եգիպտոսէն գաղթած հայերը այդ օտար երկինքին տակ, եկեղեցիին շուրջ, հայկական մթնոլորտ մը ստեղծած են։

Առաջնորդարանին մէջ ծանօթացայ Սուրիոյ Կիլիկեան վարժարանի տնօրէն՝ Պր. Յովհաննէս Պետեանի։

Պատմական վայրերով մեծապէս հետաքրքրուող մէկն էր ան. այդ պատճառաւ՝ միասին շատ տեղեր այցելեցինք։

Մեծ հիացումով դիտեցինք Ս. Պօղոս Տաճարին կոթական ոճը։ Անոր բարձր, հուժկու և մեծածախս սիւները՝ գաղթավայրերու վրայ տիրապետութիւն տարածելու ուժականութեան մը տպաւորութիւնը ձգեցին վրաս։

Այս տաճարին մէջ խնողուած արձանները՝ միայն պատմական նշանակութիւն ունէին, արուեստի ու գեղեցկագիտական արժէք չէին ներկայացներ։

Բարեկամս մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ լորտերու, իշխաններու և քաղաքական դէմքեր ներկայացնող ու անոնց կեանքը պատմող արձաններու շարքին։

Անոնց մէջ՝ արուեստի հետաքրքրութիւն գոհացնող գործի չհանդիպեցայ։ Այդ պաղ արձաններու տողանցքին քիչ մը տաքութիւն կուտար իւղաներկ նկար մը՝ «Քրիստոս՝ լուսաւոր լապտերը ձեռքին»։ Առաջին ակնարկով արուեստի լաւ ստեղծագործութեան մը տպաւորութիւնը կը թողուր։ Քիչ մը երկար դիտելէ ետք՝ ստուգեցի որ միւս ճերմակ անարիւն մարմիններուն մէջտեղը գտնուիլն էր որ այդ պատրանքը տուած էր ինծի։

Այդ գունաւոր նկարը մեծ տպաւորութիւն ձգած ըլլալու էր բարեկամիս վրայ, որ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Ես շատ լաւ գտայ այս նկարը. քու կարծիքդ ի՞նչ է։

— Ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ, ըսի. եթէ այս նկարը զետեղուի որեւէ թանգարանի նկարչական բաժնին մէջ, կը մարի՝ հակառակ իր լապտերի լոյսին։ Հոս, ան առանձին է, սառած արձաններու մէջտեղ, որոնց քիչ մը տաքութիւն կուտայ իր աղօտ լոյսով...։

Այսպէս, յաջորդաբար այցելեցինք Լոնտոնի պատմական վայրերը։

Պատմական Բերդը, ասպետներու գործածած զրահներու ցուցադրութեամբ, նշանաւոր էր։ Հոն կային բնական չափով երկու զրահապատ ձիեր, որոնցմէ մէկուն վրայ զինեալ ասպետ մը նստած էր։

Բերդը ունէր մէկէ աւելի բաժիններ։ Բանտ մը, ուր բանտարկուած էին կարտինալներ՝ քաղաքական յանցանք գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ. հոն բանտարկուած թագուհիներէն ոմանք՝ մահուան ալ դատապարտըւած էին։

Դրան մը վրայ գրուած էր՝ «արեան սրահ». ուրիշ սենեակի մը մէջ զետեղուած էին մահուան պատիժի ատեն գործածուած կացինը եւ «սալը»։

Նեղ անցքէ մը անցնելէ ետք, այս տխուր տեսարանները յանկարծ փոխուեցան։ Մուտք գործեցինք Անգլիոյ ոսկեղէններու գանձատունէն ներս։ Ի՜նչ հարստութիւն, փորձութեան ենթարկող ու կախարդիչ իրեր, թագեր, եպիսկոպոսական գաւազաններ, զանազան չափով խաչեր, մանեակներ եւ բաժակներ. այս բոլորը ոսկեղէն էին եւ թանկագին քարերով զարդարուն։ Անոնց մօտենալը արգիլուած էր, երկաթէ ցանկապատ մը՝ դիտողը կը բաժնէր այդ հարստութիւնները պարփակող ապակեայ ցուցափեղկերէն։

Ուր որ գացի զբօսաշրջիկներու մեծ խումբերու հանդիպեցայ։ Այս զբօսաշրջիկներուն մէջ աչքի կը զարնէին տարիքոտ ամերիկացիները։ Նոյնն է պարագան նաեւ Եգիպտոս այցելողներուն։ (8)

ՄԵՐ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Հայկական Ընթերցասրահի «Երեւան» օրացոյցը աւանդական դարձած է այլեւս. անիկա բոլորած է իր 23րդ տարին։ Անոր չափը, տեսքը, կազմը իւրայատուկ և ինքնատիպ են։ Իսկ բովանդակութիւնը՝ զուտ հայրենական։

Ամսական թուականներու տախտակին վրայ (յստակ ու խոշոր, տեսանելի թուանշաններով) գունաւոր տպագրութեամբ նկար մը։ Քովնտի՝ տօնացոյց և յիշատակի արձանագրութիւններ։ Այս տարուան «Երեւան» օրացոյցը բոլորովին նոր ու յաջող, մեծադիր նկարներով է զարդարուած։

* * *

Ըսելիք չկայ Ալպէռ Շմաւոնեանի պատրաստած օրացոյցին։ Խղճամիտ և անհաշիւ աշխատանք։ պէտի ըսէինք քրտինք խլած է այս գործը՝ զայն պատրաստողէն։

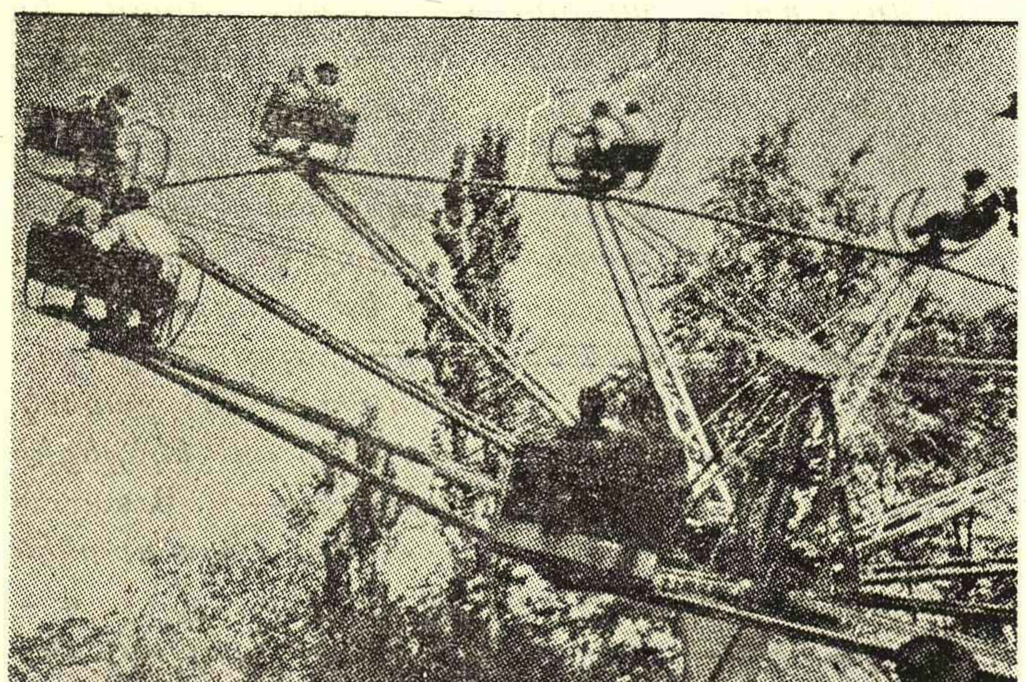
Կարելի չէ քանի մը տողի մէջ ամփոփել Շմաւոնեանի օրացոյցին ճոխ բովանդակութիւնը։ Արդի Հայաստանի քարտէսը և չուրջը Ապրիլեան Եղեռնի զոհ մեծ մտաւորականները։ Ապա՝ Զօր. Անդրանիկի սուրին պատկերովը բացուող ամսօրեայ թերթիկներ, որոնց քովը, կռնակը տրուած են առատ նիւթեր, գրական, ազգային, գիտական և օգտապաշտական։

Մեծ Եղեռնին նահատակուած մտաւորականներուն լիակատար ցանկը, դահճապետ Թուրք սատրապամին տուած ջարդի հրամանը, և այլ գիտելիքներէն ետք, Գահիրէի հայ հաստատութեանց, բըժիշկներուն և անհատ ազգայիններու հեռաձայներուն թիւերը։

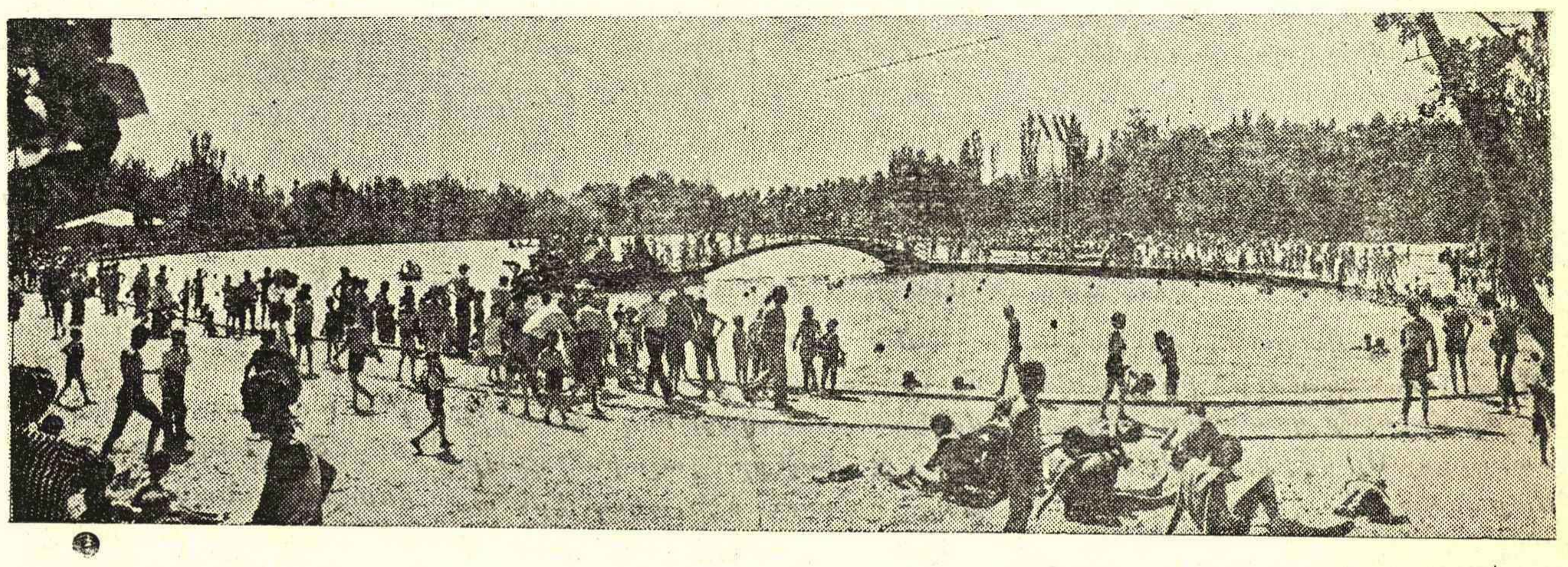
Խիստ գովելի է Ալպէռ Շմաւոնեանի կատարած աշխատանքը և արժանի է որ զինքը կոչենք Թէոդիկի աշակերտը։ Կ. Ե.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ		5.00	10.00

"ՅԱՂԹԱՆԱԿ" ԶԲՕՍԱՅԳԻԻՆ ՄԷՋ

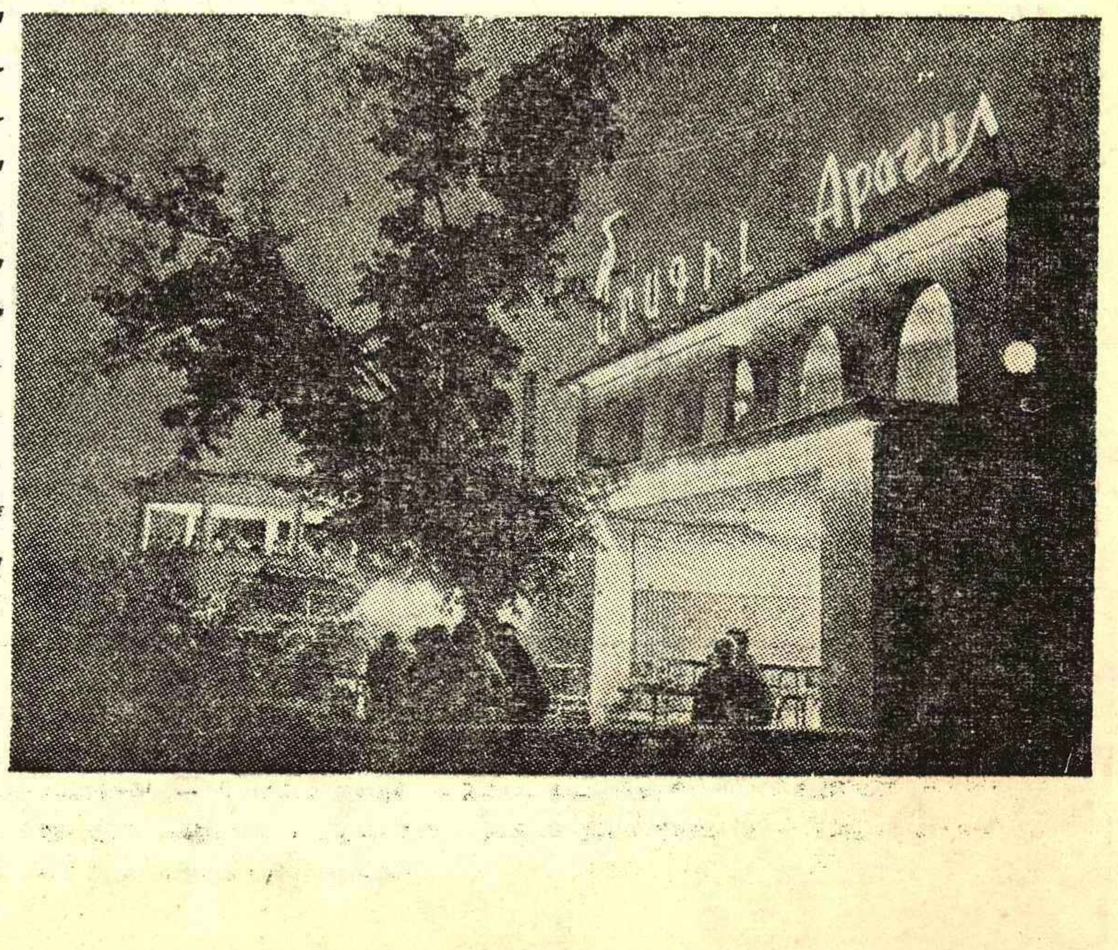

Ամառ է։ Տաք։ Ի՜նչ լաւ են, գրաւիչ զովասուն զբօսայգիները Երեւան քաղաքամայրի. անոնք պէսպէս կանաչներու և ծաղիկներու բոյրով փռուած են ոստանին տարբեր մասերուն մէջ։ Անոնք լեցուն են մարդոցմով, որոնք կը զբօսնուն, կը հանգստանան ըստ ւերախիտ ծառերուն տակ, կը կարդան գիրքեր, լրագիրներ, կը զրուցեն, կամ պարզապէս կը հետեւին անհոգ երախաներու զուարճալի խաղերուն։

Երեւանի նշանաւոր հանգըստավայրերէն է «Յաղթանակ» ըզբօսայգի-հանրային պարտէզը, որ տարածուած է քաղաքի հիւսիսային բարձրաւանդակին վրայ։ Գեղեցիկ է մշակոյթի եւ հանգիստի այդ զբօսայգին, մանաւանդ ամառը։

Այդ տաք օրերուն շատ մարդիկ կը հանգստանան այնտեղ։ Այգին հանգիստի համար ունի բոլոր յարմարութիւնները, բազմապիսի խաղեր, կարուսելներ (ելեկտրական պտուտակաւքեր) երախաներուն համար։ Սակայն ամենէն գրաւիչը այդ նորաստեղծ լիճն է, որ դուք կը տեսնէք վերի նկարին մէջ։ Ամէն օր, այնտեղ կը լողնան հազարաւոր աշխատաւորներ, երախաներ, կը զբօսնուն անոր կանաչապատ ափերուն։ Այդ զբօսայգիի կանաչներուն մէջ կը գտնուի «Արագիլ» սրճարանը, ուրկէ կը բացուի Երեւանի հիասքանչ համայնապատկերը։

(Լուսանկարներ Պ. Պետրոսեանի, Հ. Հէքէքեանի եւ Վ. Սեւոյեանի)

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

7 ՅՈՒՆՒ. 1965

ՄԵՐ ԹԻՒ 5 ՄՐՑԱՆՔԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Մեր թերթի 3 Դեկտ.ի թիւին մէջ յայտարարուած մրցանքին արդիւնքը վիճակահանութեամբ ճշդուեցաւ Երկուշաբթի, 4 Յունուար 1965, խմբագրատան մէջ՝ ի ներկայութեան հիւրերու։

Մրցանքի դրուած նկարը կը ներկայացնէր հայ երաժշտութեան Տիտան Կոմիտաս Վարդապետը։ Ան Եգիպտոս եկած է 1911ին։ Կատարած է Հայ Եկեղեցական եւ Գեղջուկ երգերու ձայնագրութիւնը ու գրած անոնց պատմութիւնը։ Այս օրերուն, ամենուրեք եւ մանաւանդ ԱՄՀի մէջ, հայերը տօնեցին անոր ծննդեան 95 ամեակը։

Ճիշդ պատասխաններ ղրկած էին 94 հոգի, ԱՄՀէն, Սուտանէն, Լիբանանէն եւ Յորդանանէն։

Վիճակով շահած են (կաղանդի առթիւ՝ 5 հոգի.)

Պր. Պերճ Քիւֆէլեան, 4, Աքալլա փողոց, Շուպրա, 1 Եգիպտ. Ոսկի։

Տիկ. Ռիթա Գազանճեան, 14, Սիտի Կապէր, փողոց, Հելիոպոլիս, անուշահոտութեան սրուակ մը։

Պր. Նազարէթ Գարբալեան, 22, Ֆախրի փողոց, Սալահէտտին, Աղեքսանդրիա, 1 օրացոյց 1965 «Ջահակիր»ի։

Օր. Մ. Չոլագեան, 63, Օսման Իպն Աֆֆան, Հելիոպոլիս, անուշահոտութեան սրուակ մը։

Անոյշ Սմբատ Չուհաճեան, Պիշարին Պազար, Ասուան, 1 օրացոյց 1965 «Ջահակիր»ի։

Յաջորդով մեր թիւ 6 մրցանքը։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Վ. Մարկոսեան (Աղեքսանդրիա), Նոր Տարուայ եւ Ս. Ծնունդի առթիւ, իրենց ծնողաց՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Մարկոսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Փարմաքսըզեանի յաւերժ յիշատակին՝ կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Գահիրէի Աղքատախնամին	300 ե.դ.
Աղեքս. Եկեղեցւոյ եւ Գերեզմանատան	300 »
Աղեքս. Աղքատախնամին	300 »
Պօղոսեան վարժ.ի ճաշի Սեղանին	300 »
«Տիգրան Երկաթ» Մշակ. Միութեան	100 »
«Յառաջդիմասէր»ին	100 »
Հայկական Ընթերցասրահի	100 »
Հ.Մ.Ը.Մ. Աղեքսանդրիա	100 »
«Կամք»ին	100 »
«Արեւ» Օրաթերթին	100 »
«Յուսաբեր» Օրաթերթին	100 »
«Ջահակիր»ին	100 »

(Ստանալ «Ջահակիր»ի խմբագրատունէն)

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Անոյշ Պալաեան (Գահիրէ) Նոր Տարուայ առթիւ մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր հօրեղբօր՝ Պր. Հայկ Ածիկեանի (Երեւան)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Տիկին Արշակուհի Չննոլեան (Աղեքս.) իր որդւոյն՝ Ջոհրապի ընդ Օր. Ալիս Փիանտարեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ 100 ե. դ.։

Ողբ. Կարապետ Թէնթիւնեանի (Աղեքս.) տխուր մահուան առթիւ վասն ցաւակցութեան՝ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պասմաճեան 50 ե. դ.։

Տիկին Եղիսաբէթ Թոսունեան իր որդւոյն՝ Ստեփանի անուան տօնին, Ս. Ստեփաննոսի առթիւ կը նուիրէ 50 ե. դ.։

Ալպեր Շմաւոնեան կը նուիրէ 300 ե.դ., «Ջահակիր»ի վարչութեան կողմէ զինք հայ գիրի աշխատաւոր նկատելով՝ ծանուցումի սակ չգանձելուն նրբազգած ժեսթին համար։

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ի պատիւ փոխ-վարչապետ Ընկեր Եղիշէ Ասծատրեանի տրուած ընդունելութեան ուրախ առիթով՝ Մօ. եւ Տիկ. Եդ. Յակոբեան 100 ե. դ.։

Պր. Գրիգոր Պասմաճեանի ընդ Օր. Մարօ Մխիթարեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ վասն շնորհաւորութեան կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Զաւէն Պալաեան 50 ե. դ.։

Պր. Մկրտիչ Մխալեանի ընդ Օր. Սոնա Զամուրեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ վասն շնորհաւորութեան Տէր եւ Տիկին Եզնիկ Վեցիկեան 50 ե. դ.։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱՊՈՒ ԹԱԼԷՊ ԱՇԽԱՐՀԻ ՍԳՈՒԱՇԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Լոնտոնի ֆետերասիոնի կազմակերպած սգուաշի բաց մրցումին Ա.Մ.Հ. ալ իր մասնակցութիւնը բերած էր և խլած ախոյեանութիւնը։ Այս մրցաշարքը, որ տեւած էր քանի մը օր, վերջ գտաւ հետեւեալ արդիւնքներով։

Առաջին հանդիսացած է Ապու Թալէպ և հռչակուած է Աշխարհի Ախոյեան։ Բ. Իպրահիմ Ամին։ Գ. Թեվֆիք Շաֆիք։

Վերոյիշեալ առաջին երկուքը խաղացած են աւարտական մրցումը և այնքան լաւ խաղարկութիւն մը ցուցաբերած են որ ափ ի բերան մնացած է անգլիացի ժողովուրդը. ամէն կողմէ քաջալերական խօսքեր ուղղուած են իրենց։

Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր երեք մարզիկներուն, որպէսզի շարունակեն ԱՄՀի դրօշը միշտ բարձր պահել։

ՊԱՍՔԷԹ ՊՈԼ

Այս շրջանի պասքէթ պոլի մրցումները կանոնաւորաբար կը շարունակուին։ Վերջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ Ահլիի նորակառոյց դաշտին վրայ Ահլիի և Ոստիկաններու խումբերուն միջեւ։ Այս երկու խումբերու հանդիպումը սպասուած խաղարկութիւնը չտուաւ, որովհետեւ չափազանց կոշտ խաղարկութիւն մը ցուցաբերեցին երկուստեք. և ասիկա պատճառ եղաւ որ Ֆարուք Պօղոսին Ահլիի լաւագոյն խաղացողը և միեւնոյն ատեն ԱՄՀի զտեալ խումբի մէկ անդամը՝ հիւանդանոց փոխադրուի իր ստացած մէկ հարուածին հետեւանքով՝ հակառակորդ խումբէն։

Ոստիկաններու խումբի այս կոշտ խաղարկութեան հետեւանքով Ահլի պարտուեցաւ 73–76 արդիւնքով։ Ոստիկաններու խումբէն կը բացակայէին չորս լաւ խաղացողներ, որոնք կախակայուած էին իրենց եւ Կէզիրէի խումբերու հանդիպումի ատեն և իրաւարարները քաջութիւնը ունեցան զանոնք կախակայելու ժամանակի մը համար, անշուշտ ֆետերասիոնի հաւանութեամբ. ուրեմն ֆետերասիոնը պէտք է որոշ միջոցներ ձեռք առնէ, որպէսզի չկրկնուի այսպիսի տգեղ արարքներ և պասքէթը քաջալերող ժողովուրդը չխրտչի ու շարունակէ քաջալերել խաղացողները։

ՖՈՒԹՊՈԼ

Անցեալ Ուրբաթ, եուկոսլաւ «Սարայեւօ» խումբը իր փոխվրէժի մրցումը կատարեց Աղեքսանդրիոյ Օլիմփիքի և Իթթիհատ Սաքանտարի զտեալ խումբին հետ։

Աղեքսանդրիացիք ա. կիսախաղին ունեցան լաւ խաղարկութիւն մը և աւարտեցին ի նպաստ իրենց՝ 1–0 արդիւնքով։ Սակայն բ. կիսախաղին չկարողացան հիւր խումբի յարձակողականներուն տոկալ և պարտուեցան 1–4 արդիւնքով։

«Սարայեւօ» իր վերջին մրցումը կատարեց անցեալ Կիրակի Զամալէք–Արսենալ զտեալ խումբին հետ, Զամալէքի դաշտին վրայ։ Խաղը սպասուածէն տկար էր. առաջին կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ տեղացիներուն՝ 2–1 արդիւնքով, բայց բ. կիսախաղին հիւր խումբը աւելի լաւ խաղարկութիւն մը ցուցաբերեց և մրցումը վերջացուց հաւասար 2–2 արդիւնքով։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամականիշի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ։ Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մանրամասնութիւնները։ Մասնակցելու համար գրել՝

«Tchaha ir» Timbres-Poste, B. P. 2111, Le Caire (R.A.U)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Շար. Դ. էջէն)

Այր ու կին ու ներկաները ապշած իրարու երես նայեցան։ Երբ տուն վերադարձանք, «Ա՛յ մարդ, ըսի. արեւը ձեզի ըսելու տեղ՝ տառոսը ձեզի ըսիր, այդ ի՞նչ էր»... Քթին տակէն խնդաց և ըսաւ. «հոգ չէ, անոնք մտքիս մէջ եղածին պէս հասկցան... ի՞նչ է... օր մը իրենք ալ պիտի մեռնին, չէ՞»...

Տեսայ որ այս մարդուն հետ չէի կրնար ապրիլ, ամէն ատեն զիս խայտառակ կ'ընէր, 500 տոլար տուի ու վռնտեցի տունէն։

Տարի մը յետոյ ուրիշի մը հետ ամուսնացայ։ Այս մարդը, որուն անունը Մանուկ էր, Նիկողոսին հակապատկերն էր. շատախօս ու կատակող։ Վնաս չունէր. բայց աս ալ չափազանց կծծի էր, աչքը ծակ, ագահ և չարամիտ։ Երբ հիւր մը կ'ունենայինք անոր պատառները կը համրէր. «երկու պնակ լափեց»... «երեք գաւաթ գինի խմեց»...«կէս ձմերուկ կերաւ»... «Ա՛յ մարդ, կ'ըսէի, ամօթ է, ատանկ բաներ մի՛ ըսեր», խօսքս մտիկ չէր ըներ... Ջնայած որ մենք դրամի պէտք չունէինք, և ես իրմէն դրամ չէի ուզեր, դարձեալ գործել կ'ուզէր և իր վաստկած դրամները իր անունով պանքան կը դնէր։ Տոլարի համար հոգին կու տար, ինչպէս որ տուաւ ու ինքն ալ ազատեցաւ, ես ալ։ Օր մը, մէկ փողոցէն միւսը անցած ատեն կը տեսնէ որ մէկու մը գրպանէն մէկ տոլարնոց թղթադրամ մը գետինը կ'իյնայ, հովը այդ թղթադրամը կը թռցնէ հոս հոն։ Մեր մարդն է, կը վազէ թղթադրամին ետեւէն և նոյն պահուն օթօ մը կու գայ ու անիւներուն տակ կը ջախջախէ զինքը։ Այսպէս եղաւ անոր կեանքը։ Եւ այդպէս վերջացաւ իմ երրորդ ամուսնութիւնը։ Անկէ յետոյ եկաւ իմ չորրորդ ամուսնութիւնը. Այս վերջին ամուսինս աստուածավախ ու մոլեռանդ մարդ մըն էր, կը պատկանէր «Եհովայի վկաներ»ը անուն եկեղեցիին, որուն պատկանողները փրկուածներ կը կոչուէին։ Չորեքշաբթի, Շաբաթ, և Կիրակի օրերը՝ իրիկուններն անպատճառ իր եկեղեցին պիտի երթար։ Օր մը խնդրեցի որ ընկերանամ իրեն։ Չմերժեց... գացի... և ի՞նչ տեսնեմ... տեսայ որ մեր մարդը այդ եկեղեցիի քարոզիչներէն մէկն է եղեր... բացարձակ խեղկատակութիւն...։ Մարդիկ կարգով քարոզ տուին. յետոյ՝ ազօթքի ատեն ծնրադրեցին չոր տախտակին վրայ և սկսան հունքուր հունքուր բարձր ձայնով արտասուել։ Տուն վերադարձին՝ «Այ մարդ, ըսի, մեր Լուսաւորչական եկեղեցիին ի՞նչ եղեր էր որ գացիր այդ խեղկատակ եկեղեցին մտար։» «Մեր այդ եկեղեցին կրօնականներ չի պահեր, ըսաւ, ամէն մարդ վարդապետ է և կը քարոզէ... Մենք դրամի ալ չենք հաւատար... միայն կը սպասենք Եհովայի թագաւորութեան՝ որ մօտալուտ է։ Եթէ այս տարի չգայ՝ եկող տարի պիտի գայ... եթէ եկող տարի չգայ՝ միւս տարի պիտի գայ, վերջապէս պիտի գայ...»։ Ես խորհեցայ թէ մեր մարդը իր խելքը թռցուցեր էր... երբեմն քաղաքին բանուկ փողոցներուն մէջ իր եկեղեցիի թերթը կը ծախէր.— Աշտարակ Դիտարանի... Այդ աշտարակէն ի՞նչ բան կը դիտէր, չէի գիտեր... Վերջէն իմացայ որ մեր մարդը կնիկ մը դիտեր էր... Թողուց զիս ու գնաց այդ կնոջ ետեւէն...

Հողեմ գլուխդ, ըսի. դէ՛հ. գնա...

Այդ եղաւ իմ վերջին ամուսնութիւնս։ Ութը տարի է, կ'ապրիմ առանձին և երջանիկ եմ։ Զաւակս երբեմն կու գայ, երկու թոռնիկներ ունիմ, հետը կը բերէ, կը տեսնեմ զանոնք, կը հաճոյանամ և կեանքիս բեռը կը թեթեւնայ...։

Ահա այս է իմ պատմութիւնը...։

Ընկեր ՕԶՈՒՆԻ

Պատասխանատու Տնօրէն–Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՕՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատրական բաժին.— [illegible] — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— [illegible] — Նամակատուներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ [illegible] — Նկարներ.— «Մրուշօ Նկար» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 – 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Թէքնիք աշխատանք.— [illegible]

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] փողոց – Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 61 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1965 | ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | عدد رقم ٦١ — الخميس ١٤ يناير ١٩٦٥

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Որ այս առաւօտ ժամը 1.45ին, ընկերակցութեամբ Կոմիտաս Եպիսկոպոսի, Գաւազանակիր Բեբերեան Վարդապետի և «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Ա. Հատիտեանի, Մոսկուա–Փրակա–Վիեննա–Պելկրատ–Պոլիս–Դամասկոս օդային ճամբով Գահիրէ ժամանեց։ Պաշտօնական մարմիններու ներկայացուցիչներ եւ ժողովուրդէն հոծ թիւով երկսեռ հայրենակիցներ եկած էին դիմաւորելու։ Վեհափառը ուղղուեցաւ օդակայանի յատուկ հիւրասրահը։ Աղեքսանդրիոյ Առաջ. փոխ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեան արտասանեց բարի գալուստի խօսքը։ Վեհ. Հայրապետը պատասխանեց ու տուաւ իր օրհնութիւնը ժողովուրդին եւ մաղթանքներ՝ արաբ ազգին եւ ԱՄՀի Նախագահ Նասէրին։ Ապա, ազգայինի մը շքեղ ինքնաշարժով, Վեհափառը եւ իր ընկերակիցները առաջնորդուեցան Սեմիրամիս պանդոկը, բուռն ծափահարութիւններուն մէջ ժողովուրդէն հոծ զանգուածի մը, որ օդանաւակայանի մեծ բակին մէջ միացած էր պաշտօնական մարմիններու եւ անձնաւորութեանց։

Առտուն Ս. Պատարագ կը մատուցուի Յովհաննու Կարապետի տօնին առթիւ, որուն աւարտումին՝ Վեհափառը իր օրհնութիւնն ու պատգամը կուտայ հաւատացեալ ժողովուրդին։ Իսկ կէսօրէ ետք ժամը 7ին, Հելիոպոլսոյ Նուպարեան վրժ.ի Պլըգտանեան սրահի մէջ հանդիպում կ'ունենայ հասարակութեան հետ։

Հայրապետը եւ իր շքախումբը վաղը կը մեկնին Ատիս Ապեպա, ուր կը մասնակցին Ուղղափառ Եկեղեցիներու Համաժողովին, որ կը բացուի այսօր։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհափառ Վազգէն Ա.ի ժամանման և այսօր կ. ե. ժամը 7ին՝ Նուպարեան վրժ.ի մէջ ժողովուրդին հետ հանդիպման պատճառով, Հայկական Ընթերցասրահի այսօրուան դասախօսութիւնը տեղի պիտի չունենայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Արաբական Լիկայի կեդրոնին մէջ՝ Յունուար 9ին բացուեցաւ արաբ պետութեանց վարչապետներու ժողովը։ Եկած էին՝ Իրաքի վարչապետ Թահէր Եհիա, Յորդանանի վարչապետ Վահփաթ էլ Թալհունի, նաեւ Լիբանանի, Քուէյթի, Թունուզի, Լիպիոյ և Մարոքի վարչապետները, Պաղեստինի Ազատագրման Կազմակերպութեան Գործադիր Խորհուրդի Նախագահ Ահմէտ Շուքէյրի եւս մասնակցեցաւ։ Ներկայ էր զօրավար էլ Մէտէնի։

Ժողովը ուսումնասիրեց Զինուորական ծրագիրը, ԱՄՀի, Իրաքի, Յորդանանի և Սուրիոյ բաղանձնած և կատարած պարտաւորութեանց առնչութեամբ։ Տախ էլ Ուղանիի և Քուպայի կայաններուն կառուցումը և յիրանանեան տնտակէտը։ Ալի Ալի Ամէր հրամանատարին զինւ. զեկոյցը լսուեցաւ գանփակ նիստի մէջ։

Ուսումնասիրուեցաւ նաեւ Թեքնիք գրասենեակի, միջարաբական Ֆոնտի, արաբաափրիկեան դրամատան բաժնեթուղթերու վաճառման, Արաբ Հասարակաց Շուկային, քարիւղի վաճառման, Սուտանի, Մարոքի, Ալճերիոյ, Թունուզի, Լիպիոյ և Եմէնի Արաբական Տնտեսական միութեան անդամակցութեան, Իսրայէլի և զինուորական ծրագիրներու վերաբերեալ հարցերը։

Ժողովը իր բ. նիստն ունեցաւ Կիրակի, 10 Յունուարին։ Ու Ժողով իր աշխատանքը աւարտեց Երեքշաբթի 12 Յունուարին, առնելով 24 գաղտնի որոշումներ։

* *

Սուտանի վարչապետ Սէր էլ Խեթմ Խալիֆայի գլխաւորութեամբ ԱՄՀ եկած սուտանական պատուիրակութիւնը տեսակցութիւններ և նիստեր ունեցաւ Նախագահ Նասէրի և ԱՄՀի վարիչներուն հետ։

Ուսումնասիրուեցան՝ երկու պետութեանց առեւտրական փոխյարաբերութեանց խնդիրները, տնտեսական կարելիութիւններ, ճարտարարուեստական օժանդակութիւն։

* * *

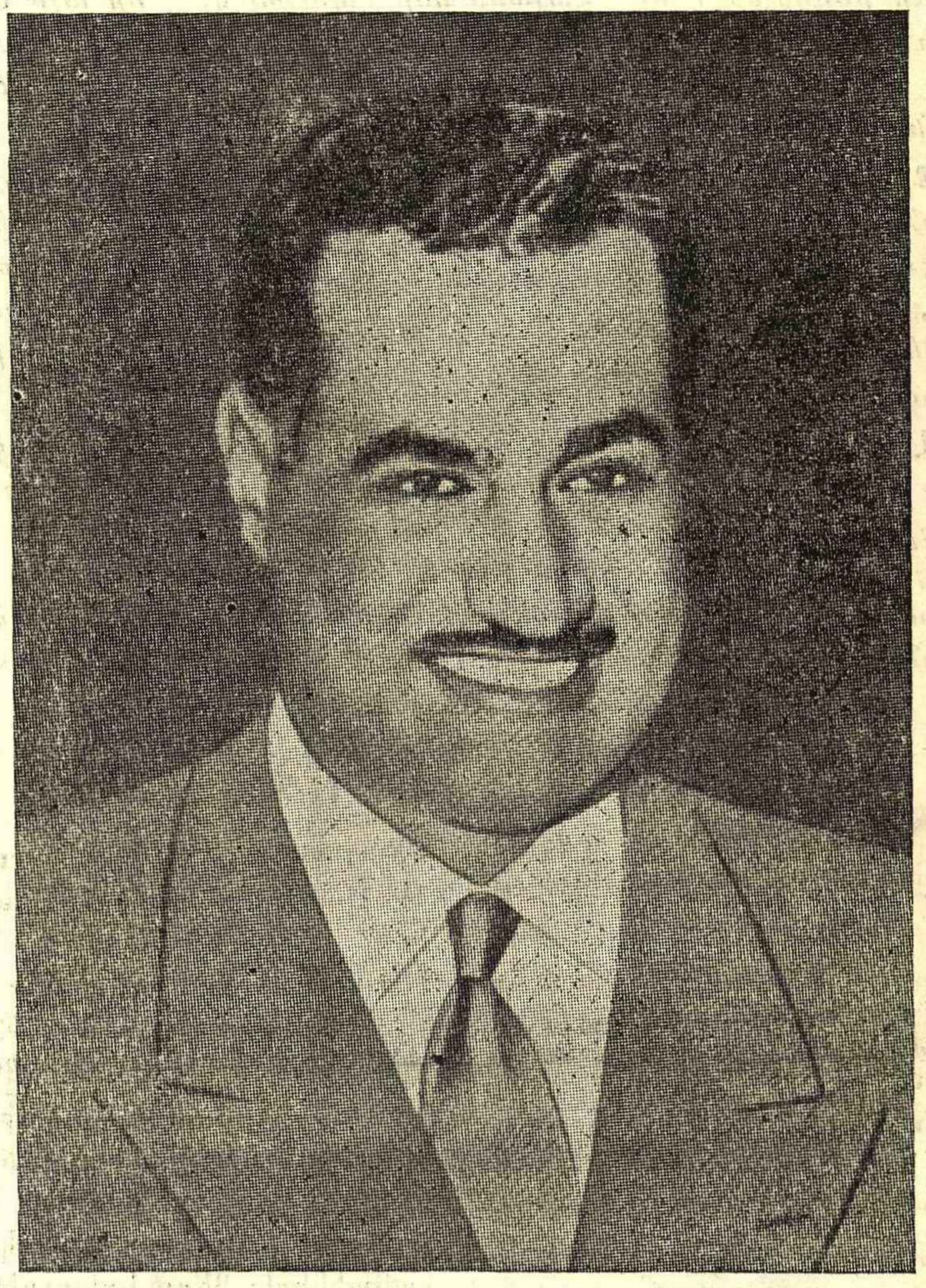
Շաբաթ, 9 Յունուարի Ազգ. Ժողովի նիստը տեղեկացաւ, Նախագահ Նասէրի գրած մէկ նամակէն, որ Նախագահին պաշտօնը կը վերջանայ 26 Մարտ 1965ին, և թէ պէտք է նորին ընտրութեան ձեռնարկել այժմէն պատրաստուելով, ըստ Սահմանադրութեան 102րդ և 103րդ յօդուածներուն։ Այս հարցին ու այլ խնդիրներու մասին որոշուեցաւ վիճաբանիլ Ռամատանի ամիսը լրանալէն ետք՝ ա. նիստին։

Մինչ այդ, վերջին հինգ օրերու ընթացքին, զանազան ընկերային կազմակերպութիւններ ձեռնարկեցին աշխատանքի՝ մինչեւ 20 Յունուար որոշելու համար նախագահական թեկնածուն։

* * *

Արաբ Ընկերվ. Գործադիր Խորհուրդը նիստ գումարեց Նախագահ Նասէրին մօտ Կիրակի 10 Յունուարին։ Քննուեցան պետութեան ընդ. քաղաքականութիւնը և Ա. Ը. Միութեան վերաբերեալ հարցեր։ Կայացաւ խորհրդակցութիւն՝ ճարտարարուեստական արտադրութեան, արտածման, պիւտճէի, պարենաւորման, փոխադրութեան և հաղորդակցութեան խնդիրներուն շուրջ։

Երկրորդ նիստ մը գումարուեցաւ Չորեքշաբթի, 13 Յունուար և ուսումնասիրուեցան կրթութեան և ուսուցման հարցերը։

«Չահակիր» ջերմօրէն կը շնորհաւորէ ԱՄՀ–ի կորովի Նախագահ ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐԸ՝ իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ՝ մաղթելով արեւշատութիւն և յաջողութիւններ։

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ԽՈՐԷՆ Ա.Ի ԺԱՄԱՆՈՒՄՆ ՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Երկուշաբթի, 12 Յունուար 1965 կ. ե. ժամը 4,50ին, Գահիրէի օդանաւակայանը իջած է Անթիլիասի Շնորհ. Կաթողիկոս Խորէն Ա. Բարոյեան։ Ան ուղղուած է Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանը, ուր ընդունուած է Ազգ. Իշխանութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ եւ հրաշափառով մուտք գործած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Շնորհ. Խորէն Ա. տէրը այցելեր է Գահիրէի դաշնակցական ակումբը, ուր իրեն ի պատիւ ճաշկերոյթ մը տրուեր է։ Ան մեկնեցաւ Ատիս Ապեպա՝ Չորեքշաբթի առաւօտ, մասնակցելու համար Եկեղեցիներու Համաժողովին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՊԵՏԵՐՈՒՆ ԺՈՂՈՎԸ

Այս ժողովը տեղի պիտի ունենար Յունուար 7ին՝ Ատիս Ապեպայի մէջ բայց յետաձգուեցաւ այսօրուան (Յունուար 14)։ Պիտի մասնակցին ղպտի, ասորի, մալապար, հայ և հապէշ ուղղափառ եկեղեցիներու պետերն ու ներկայացուցիչները։ Հրաւէր ղրկուած է նաեւ Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարքին, ռուս, սերպ, պուլկար և ռումէն եկեղեցիներուն։

Ժողովի օրակարգն է՝ քննութիւն հասարակաց հարցերու և լուծում, եկեղեցիներու միջեւ փոխյարաբերութեանց պահպանում ընտրութիւն յատուկ Կոմիտէի՝ առ այս. խաղաղութեան տեւականացման և արդարութեան վերահաստատման աշխատանք, միացման ջանքեր՝ բոլոր եկեղեցիներու միջեւ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԻՒՏՃԷՆ 602 ՄԻԼԻՈՆ ՌՈՒԲԼԻ

Ս. Միութեան Գերագոյն Սովետի նստաշրջանին ընթացքին, Համայնավար կուսակցութեան Երեւան քաղաքի կեդրոնական կոմիտէի Ա. քարտուղար Պատալ Մուրատեան յայտարարած է որ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կողմէ գործադրուած լենինեան ազգային քաղաքականութեան փայլուն վկայութիւնն է Հայաստանի բարգաւաճութիւնը։ Գերագոյն սովետը ներկայիս կը քննարկէ 1965ի պիւտճէի և տնտեսական փլանի ծրագիրները։

Ան ընդգծած է որ Հայաստանի պիւտճէն, որ այս տարի կը հասնի 602 միլիոն ռուբլիի, ամբողջովին կ'ապահովէ հանրապետութեան տնտեսական, մշակութային և ընկերային բարգաւաճութեան ֆինանսաւորումը։

Պր. Պատալ Մուրատեան ըսած է որ ճարտարարուեստական արդիւնաբերութիւնը տարեկան 11 առ հարիւր աճ մը պիտի արձանագրէ։ Մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի յատկացուի քիմիագիտութեան, ռատիօ-ելեկտրոնիկի, թեթեւ և սննդեղէններու ճարտարարուեստներուն բարգաւաճութեան։ Այս տարի քիմիական արդիւնաբերութիւնը արձանագրեց 25 առ հարիւր աճ մը։

Վերջին վեց տարիներու ընթացքին Հայաստանի մէջ կառուցուեցան աւելի մեծ թիւով շէնքեր, քան 1920էն մինչեւ 1958ի ժամանակաշրջանին։ Պր. Մուրատեան դիտել տուած է որ ո՛չ մէկ պետութիւն բնակավայրերու շինութեան նման կշռոյթ մը ունի։ Ցանուն իր ընտրողներուն՝ ան վաւերացուցած է պիւտճէի և փլանի ծրագիրները։

ԱՐԱԶԻԻ ՄԱՀԸ

1964 Դեկտ. 21ին Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Արազի, հին սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն եւ նոր կարգերու բնտիր ուղեկից գրագէտ:

Ծնած էր 1878ին՝ Շուլավերի մէջ, որ այսօր կը կոչուի Շահումեան։ Իր նախակրթութիւնը ստացած էր տեղւոյն վրայ, յետոյ Թիֆլիզի ռէալական դպրոցը: Իր ուսումը կատարելագործած է Փեթերսպուրկի (այսօր Լենինկրատ) Թեքնոլոժիք հիմնարկութեան մէջ:

Արազի ձերբակալուած է երկու անգամ, մէկը՝ 1901ին, միւսը՝ 1903ին, յետոյ աքսորուած է: Երրորդ անգամ ձերբակալուած է Թիֆլիզի մէջ 1921ին Մենշեւիկնե ու կողմէ դրկուած է Քութայիսի բանտը:

Արազի գրել սկսած է 1906ին, «Մուրճ» ամսագրին մէջ: Պատմուածքներու ժողովածուներ հրատարակուած են իրմէ՝ 1923ին Թիֆլիս, «Պատմուածքներ»ը, 1925ին Երեւան, «Պատմուածքներ»ը, 1927ին Պաքու՝ «Պատմուածքներ»ը, 1927ին Երեւան՝ «Տակտոր», 1929ին «Ապրողները», 1931ին «Լոյսերը», 1931ին դարձեալ՝ «Պիոներ Սարոն», «Փոքրիկ շինարարները» եւ «Կարմիր Կարոն»:

Նախայեղափոխական շրջանին՝ Արազիի գրականութեան գլխաւոր նիւթը եղած է՝ գիւղին ու քաղաքին հոգեբանութիւնները։ Իր հերոսները կը վերցնէր խոնարհ խաւերէն եւ աշխատաւորական շրջանակներէ: Յեղափոխութենէն ետք՝ Արազի ներկայացուցած է նոր, յեղաշրջուած գիւղն ու յաղթական աշխատաւորութեան ապրումները: Նշանաւոր է իր «Ընկեր Մուկուչը» պատմուածքը՝ դասակարգային գիտակցութեան զարթումի տեսակէտէն:

Վերջին շրջանին իրմէ հրատարակուած են «Արեւ», «Լուսնի Շողերով», «Այրուող Հորիզոն» երկերը, ապա ստուարագեղ «Իւրայել Օրի» վէպը:

Ի յիշատակ սիրուած ու յարգուած աւագ գրագէտի իր անձնաւորութեան ու վաստակին, յաջորդով պիտի արտատպենք իր «Բաբելոնի Աշտարակը» պատմուածքը:

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ԹԵՄԻ ԿԵԱՆՔԸ

(Սեփական թղթակցութիւն «Ջահակիր»ի)

— Անցեալ Նոյեմբեր 29ին Թեմիս Առաջնորդ Տիրայր Վրդ. Մարտիկեան Վեհափառ Հայրապետի կարգադրութեամբ Էջմիածին կանչուած ու Եպիսկոպոս ձեռնադրուած է։ Ան Դեկտ. 12ին Սոֆիա վերադարձաւ իբրեւ Առաջնորդ Պուլկարիոյ և Ռումանիոյ։ Այս առիթով պատշաճ շքեղ դիմաւորում եղաւ Սոֆիայի եկեղեցւոյն Թեմական խորհրդարանին մէջ։

— Պուլ արահայ Թեմական խորհուրդի Ատենապետ Պր. Ռուբէն Մեսրոպեան անակնկալօրէն մահացաւ 66 տարեկան հասակին։

Ցաւակցութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 16ի առաւօտեան ժամը 11ին Սոֆիայի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։ Պուլկարիոյ բոլոր եկեղ. վարչութեանց ատենապետները եկած էին ծաղկեպսակներով իրենց վերջին յարգանքը ընծայելու հանգուցեալին։

Թեմիս Առաջնորդը՝ Տիրայր Եպիսկոպոս յուզիչ և ազդու դամբանականով մը վեր առաւ հանգուցեալի հայրենասիրութիւնը և անոր կատարած մեծ աշխատանքները Պուլկարիոյ Թեմերուն մէջ։

— Վեհափառ Վազգէն Ա.ի կարգադրութեամբ Դեկտ. 22ին Սոֆիա ժամանեց Վրաստանի Առաջնորդ Տ. Կոմիտաս Եպիսկ. Տէր Ստեփանեան։

Կոմիտաս Եպիսկոպոս մէկ ամիս պիտի մնայ Պուլկարիա և բոլոր եկեղեցիներուն մէջ Պատարագ պիտի մատուցանէ։

— Թեմականի հանգուցեալ Ատենապետին տեղ ընտրուած է Պր. Օննիկ Ասլանեան, յայտնի հասարակական գործիչ և լաւ տնտեսագէտ։

Ռուսճուք, 1 Յունուար 1965

ՅԱԿՈԲ ԱԲԷԼԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԻՒՐԵՐԸ

Յունուարի առաջին օրերուն քաղաքս ժամանեց եւ խմբագրատունս այցելեց Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) «Սեւան» յառաջդիմական թերթի խմբագիր Գրիգոր Կէօնճեան։ Ան, Պուէնոս Այրէսէն անցած էր Միացեալ Նահանգները, ուր ներկայ եղած էր ընկ. Եղիա Սիրվարդի յոբելեանական հանդէսին. անկէ մեկնած էր Ս. Հայաստան, Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին հրաւէրով։ Այնտեղ մնացած էր երեք շաբաթ, այցելելով Էջմիածին, Երեւանի և միւս քաղաքներու մշակութային ու ճարտարարուեստական հիմնարկները, հանդիպումներ, հաւաքական եւ անհատական զրոյցներ ունենալով Հայաստանի ղեկավարներուն եւ մտաւորականներուն հետ։ Ապա խօսած է Վալերի Բրիւսովի անուան վարժարանի սպաներէնի ճիւղի աշակերտներուն, նաեւ ծայնասփիւռէն ու հեռատեսիլէն։ Կէօնճեան անցած է Ռումանիա եւ Պուլկարիա ու տեսնուած հայ գաղութի ղեկավարներուն հետ։ Ու Պէյրութի վրայով՝ գացած է Երուսաղէմ, ուրկէ եկած է Գահիրէ։ Ցարգելի խմբագիրը տուաւ մեզի սրտապնդիչ տեղեկութիւններ՝ բոլոր այս վայրերու հայոց մասին։

Գահիրէի մէջ ան այցելեց Հայկական Ընթերցասրահը եւ ներկայ եղաւ «Ջահակիր»ի մտերմիկ ընդունելութեան։ Յունուար 7ին բանախօսեց Հայ Գեղ. Միութեան սրահը, 8ին՝ Հ.Բ.Ը.Միութեան կեդրոնը։ Իր բանախօսութիւններուն մէջ ան շեշտը դրաւ միասնականութեան անհրաժեշտութեան վրայ՝ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ, օրինակ բերելով Արժանթինահայ եւ Ուրուկուաահայ գաղութները, ուր կարելի եղած է հաշտարար կեցուածք ստեղծել հակառակորդներու հետ եւս։

Կէօնճեան, ամսոյս 9ին այցելեց Գալուստեան Ազգ. վրժ.եւ հոն մնաց 2ուկէս ժամ։ Ան մեկնեցաւ Փարիզ՝ Կիրակի 10 Յնր.ի առտուն։ Բարի գալուստ եւ բարի ճանապարհ համակրելի հրապարակագիր Գրիգոր Կէօնճեանին։ Ան Փարիզ պիտի մնայ քանի օր, ապա պիտի մեկնի իր պաշտօնատեղին։

***

Ս. Ծնունդի նախօրէին ԱՄՀ ժամանեց Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքի միաբաններէն՝ Ս. Թարգմանչաց վրժ.ի տեսուչ Հոգ. Տ. Կիւրեղ Վրդ. Գաբիկեան։ Ան պատարագեց եւ քարոզ խօսեցաւ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ (Աղեքս.) Ս. Ծնունդի օրը։ Գահիրէ ժամանեց յաջորդ օր։ Հոգ. Կիւրեղ Վրդ. խօսեցաւ «Հայ Երուսաղէմ»ի մասին Հայ Գեղ. Միութեան սրահը՝ Յունուար 13ին։ Այսօր պիտի խօսի Հայկ.Ընթերցասրահ եւ «Նաւասարդ» սրահներուն մէջ։

Ինչպէս գրած էինք, հայր Կիւրեղ Հայաստան գտնուած է անցեալ Հոկտ.ին եւ երկու ամսուան ընթացքին տուած է բազմաթիւ դասախօսութիւններ։ Ան մեզի տուաւ սրտապնդիչ լուրեր հայրենիքէն ինչպէս նաեւ Ամերիկա իր այցելութենէն, որ տուած է նիւթական շօշափելի արդիւնք՝ ի նպաստ նորոգութեանց։

Հայր Կիւրեղ Երուսաղէմ կը մեկնի Ուրբաթ, Յնր. 15ին։

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԸ

Ա.Մ.Հ.Ի ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի, 6 Յունուար 1965, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր եկեղեցիին մէջ տօնուեցաւ Ս. Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան տօնը՝ փառաւոր կերպով:

Օրուան պատարագիչն էր Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, որ խօսեցաւ նաեւ գեղեցիկ քարոզ մը, զոր արաբերէնի թարգմանեց Պր. Կարօ Ներսէսեան: Թէ՛ արարողութիւնը եւ թէ քարոզը սփռուեցան պետական ձայնասփիւռէն՝ առտուան 9էն սկսեալ, մինչեւ 11:

Երգեցողութիւնները կատարուեցան «Շնորհալի» երգչախումբին կողմէ, քառաձայն, ղեկավարութեամբ Մօ. Ե. Յակոբեանի: Ներկայ էր եւ կը մասնակցէր նաեւ վաստակաւորն Ղազարոս Ղազարոսեան: Զայնասփռումի աշխատանքներուն կը հսկէր Պր. Հրանդ Սեպէթճեան: Մեներգողներն էին՝ Տիկնայք Ա. Մինասեան, Ա. Թումայեանց, Զ. Ռոստոմի եւ Մարկրիթ Յակոբեան, ինչպէս նաեւ՝ Օր. Վ. Հացունի, պարոնայք Վահրամ Պասմաճեան, Մ. Գարանֆիլեան, Գր. Փարթամեան, Շ. Գարանֆիլեան եւ Ար. Լեւոնեան: Երգեհոնի վրայ Օր. Ա. Մեօթեմէտեան։

Եկեղեցիին մէջ ներկայ էին Նախագահ Նասէրի ներկայացուցիչ հզր. Սայիտ Մոհմ. Սայիտ եւ իր տեղ. միլազըմ Մոհամմէտ էֆէնտի:

Կարդացուեցաւ Վեհ. Վազգէն Ա.ի Ծննդեան Պատգամը:

Արարողութիւններէն ետք, Առաջնորդարանի մեծ դահլիճին մէջ — ուր իրենց շնորհաւորութիւններն ընելու եկած էին Նախագահի ներկայացուցիչները, Սովետական Դեսպանատան բարձրաստիճան ներկայացուցիչները, Ազգ. Իշխանութեանց անդամներ, Հայ Կաթողիկէ համայնքին ներկայացուցիչները, վարժարաններու տնօրէններ եւ ուսուցիչներ, մամուլի ներկայացուցիչներ — տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն: Ազգային երկու վարժարաններու աշակերտուհիներ կարդացին ուղերձներ, երգուեցան երգեր, ու խօսեցաւ Ս. Առաջնորդը՝ արտայայտութիւն մաղթելով ԱՄՀի ժողովուրդին, անոր մեծ Նախագահին, անոր ներկայ ներկայացուցիչներուն՝ բուռն ծափերու մէջեղ:

Ներկայ էր նաեւ «Սեւան» թերթի (Պուէնոս Այրէս) խմբագիր Պր. Գր. Կէօնճեան:

***

Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս Ս. Ծնունդը անցաւ փառաւոր:

Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ պատարագեց Հայաստանէն նոր ժամանած՝ Երուսաղէմի Ս. Յակոբեան Վանքի միաբան Հոգ. Տ. Կիւրեղ վրդ. Գաբիկեան, խօսելով կուռ քարոզ մը՝ այս առթիւ:

Դպրաց դասը կը կատարէր երգեցողութիւնները՝ ղեկավարութեամբ Գահիրէէն Արժ. Տ. Յուսիկ Քհն. Նշանեանի, որ նորոգ պաշտօնի կոչուած է Աղեքսանդրիոյ եկեղեցիին մէջ:

Արարողութիւններէն ետք՝ հիւրերը անցան Առաջնորդարանի դահլիճը՝ իրենց շնորհաւորութիւնները ներկայացնելու համար Առաջ. փոխանորդ հոգշ. Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեանի:

ՏԻԿ. "ԱՅԾԵՄՆԻԿ" ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԲԻԿ. ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Ծնունդի յաջորդ օրը, Հինգշաբթի, 7 Յունուար 1965, տեղի ունեցաւ հանդէս մը Աբիկեան Հանգստեան Տան տարեց բնակիչներուն համար, նախաձեռնութեամբ հովանաւոր «Այծեմնիկ» Միութեան Վարչութեան և մասնակցութեամբ Հայկական Ընթերցասրահի Երիտասարդաց Մարմինին։

Ատենապետուհի Տիկ. Գայեանէ Փափազեանի բացման ջերմ խօսքէն ետք, խօսեցաւ ընկ. Սարգիս Պալաեան, շնորհաւորելով Ս. Ծնունդը և վեր առնելով Հանգստեան Տան համար աշխատողներուն ու նուիրատուներուն ազգասիրութիւնը։

Օր. Հերմինէ Պալաեան կատարեց մենապար մը. Օր. Լիւսի Յակոբեան և փոքրիկն Նուպար Պահատրեան արտասանութիւններ ըրին. երգեց Օր. Մարօ Պալաեան. հետզհետէ արտասանեցին Օրք. Սոնա Վառվառեան և Ս. Ղազարեան, ապա Գազանճեան քոյրերը։

Տեղի ունեցաւ խմբապար՝ կատարողութեամբ Մ. Վառվառեանի, Մ. Պալաեանի, Ս. Պալաեանի, Մայտա Պալաեանի, Ժանէթ Ղազարեանի, Սիւզան Միրզայեանի։

Ծերունիներէն՝ Պր. Թարագճեան (96ամեայ) արտասանեց և պարեց. Նախկին մանկապարտիզպանուհի Տիկ. Թերզեան երգեց և նուագեց դաշնակի վրայ։ Ընկեր Թադէոս Արապեան անձնաւորեց «կաղանդ պապան»։

Փակման խօսքը արտասանեցին՝ Հայկ. Ընթերցասրահի ատենապետ ընկ. Ե. Վեզիրեան և Ազգ. քաղ. ժողովի ատենապետ Պր. Օննիկ Ծալեան, դրուատելով աւանդութիւն դարձող տարեկան այս հաւաքոյթը։

Տիկ. Գ. Փափազեանի շնորհակալիքէն ետք՝ հրաւիրեալները մեկնեցան լաւ տպաւորութեան տակ։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Կսկիծով կ'արձանագրենք յանկարծական մահը ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԵԱՂՃԵԱՆԻ (ծնեալ Ստեփանեան), կողակիցը մեր բարեկամ Պր. Յովհ. Եաղճեանի։

Դժբախտ եղելութիւնը տեղի ունեցած է 6 Յունուար 1965ին և յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ օրը, Մարմինայի Ազգային Գերեզմանատունը։

Ազնիւ, հայրենասէր, մշակութասէր և տիպար տանտիկին էր ողբացեալը ու դեռ շատ երիտասարդ։ Խորապէս կը ցաւակցինք Պր. Եաղճեանին և իր ազգակիր պարագաներուն։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՀԱՄԱԽՄԲԵԼ ՈՅԺԵՐԸ

(ՀԱՅՈՑ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ)

Մօտ երկու տարի առաջ, սփիւռքահայութեան մէջ անվարան, իսկ Հայաստանի մէջ ալ անուղղակի, յուշածուեցաւ հայոց վրայ գործըւած Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակը։

Այս Յիսնամեակը կը զուգադիպէր 1965ին։ Գործուած Եղեռնը, աննախընթաց իր տեսակին մէջ, 1878ի Պերլինի վեհաժողովով վերաբացուած Հայկական Դատը կը վերածէր տեւապէս կոտտացող վէրքի մը։ Եւ հայութիւնը, 1920էն ի վեր, ինքզինքը գտած, Իրաւունք և Արդարութիւն կ'աղաղակէր ամէն առթիւ, հոգ չէ թէ մեր ձայնը լսելու ո՛չ մարդիկ և ոչ ալ պայմաններ գոյութիւն ունենային։

Յուշածուեցաւ, և սկսանք այդ առնչութեամբ ընել խորհրդածութիւններ։ Նաեւ ծրագիրներ, ցուցմունքներ, գործելակերպի եղանակներ և նոյնիսկ դասաւանդութիւններ հրամցուեցան, մեծաքանակ։

Մոսկուահայերէն մինչև Եթովպահայերը, Կիրովականի հայերէն մինչև Պուէնոս Այրէսի հայորդիք, համաձայն էին որ անժամանցելի են հայկական իրաւունքները։ Ծով արեան պահանջքէ, մթերքներով արժէք-ապրանքէն բացի, տաճիկէն խոշոր առնելիք մը ունէինք․ ատիկա յափշտակուած հողն էր, Արեւմտեան Հայաստանը, որ դեռ կը մնայ անմշակ և անմարդաբնակ, անոր բուն տէրերուն՝ հայերուն անճիտումէն կամ վտարումէն ետք։

Առաջարկուեցաւ շարժման մէջ դնել մեր պաշտօնական և անպաշտօն մարմինները, քով քովի գալ, կազմել կեդր․վարիչ կամ տնօրէն յանձնաժողով մը, և աշխատիլ։ Այսինքն՝ հրատարակութիւններով (անշուշտ օտար լեզուներով) լուսաբանել աշխարհը, որ մեզ ու մեր դատը մոռցած էր․ ծանօթացնել բոլորին՝ մե՛զ և մեր արժէքը, թուրքը և անոր «արժէքը»․ ծանօթացնել գործուած անիրաւութիւններն ու ոճիրները։ Եւ արդարութիւն պահանջել, հատուցում պահանջել։

Մե՛նք ալ ձայնակցեցանք՝ անհրաժեշտութեանց այդ յուշածումին և մե՛նք ալ կոչ ըրինք՝ շարժելու, հովանաւորութեամբ՝ յարգելի և ակնածելի հաստատութեան մը, գերագոյն կեդրոնի մը, որ կարենար քաղաքական ոյժ ալ ներկայացնել, յարելով կամ դաշնակցելով ՄԱԿի մէջ կամ անոր մօտ ուրիշ ոյժի մը։

Մտիկ ըրին բոլորը, բայց ոչ ոք շարժեցաւ։

Ինչո՞ւ։

Որովհետեւ, գործ մը սկսելու եւ հետապնդելու համար անհրաժեշտ էր Միութիւն եւ Միասնականութիւն․ անհրաժեշտ էր փոխադարձ գնահատանք եւ փոխադարձ յարգանք՝ կեդրոնական ոյժը ըստեղծելիք տարրերուն միջեւ։

Ափսո՜ս, սակայն, որ չկային ասոնք։ Ու վախ ունինք, որ անոնք չըլլան տակաւին, գոյութիւն չառնեն դեռ։ Ու Եղեռնի Յիսնամեակն ալ, մեր Դատն ալ, մեր Նահատակներն ալ՝ քիչ մը․ այսպէս, բերնի ծամոց ըլլալէ ետք, կրկին թաղուին մոռացումի եւ անտարբերութեան վերմակներուն տակ։

Արդարեւ, կրկին կը հաստատենք, որ զգաստութիւնը կը պակսի սփիւռքահայութեան ղեկավար դասակարգին մէկ մասին մէջ։ Անհատական եւ խմբակցական եսը եւ նիւթական ու քաղաքական անմիջական շահերը թոյլ չեն տար որ իմաստութիւնը վերադառնայ, եթէ կար։

Հրաւէր ուղղեցինք, խնդրանք ներկայացուցինք, որ գործակցելու համար Հայկական Դատի հետապնդման աշխատանքին մէջ, ոմանք թո՛ղ հրաժարին այդ դատը կապելէ Սով․ Հայաստանին պատկանող ներքին գաւառներու հարցին․ թո՛ղ իրենց ուշն ու միտքը կեդրոնացնեն իսկապէ՛ս զերի արեւմտահայ հողերու ազատագրումի հարցին վրայ։

Ափսո՜ս․ մտիկ չըրին ոմանք, մեր ժողովուրդին մէջ փոքրամասնութիւն ներկայացնող այդ մարդիկը։ Եւ ասիկա՝ վարանում ու վախ տուաւ մեծամասնութեան, գրեթէ ամբողջ ազգին․ բոլորս ըզգուշացանք միջազգային ատեանի առջեւ՝ ԵՐԿԻՄԱՍՏ Հայկական Դատով մը ներկայանալու փորձէն։ Ու գործը ճամբայ չելաւ։

Հայկական Դատին՝ մի՛այն տաճիկեցիական իմաստ տուող մեծամասնութիւնն ալ չունէր եւ տակաւին չունի անհրաժեշտ Միութիւնն ու միասնականութիւնը։ Հակառակ մեծամասնութիւնն ըլլալու իր առաւելութեան, Հայաստանեան եւ Էջմիածնական հայութիւնը, այս մարզին մէջ, իր բաղկացուցիչ տարրերուն միջեւ իրերահասկացողութիւն չունի տակաւին։ Այս պատճառով՝ մենք նկուն, վտիտ եւ վիրաւոր կը ներկայանանք հակառակորդ փոքրամասնութեան քով, երբեմն։

Պէ՞տք է անգամ մը եւս յիշեցնել, որ Յիսնամեակի առթիւ Մեծ Գործի մը ձեռնարկելու համար, նոյնիսկ արհամարհելով ծանօթ զարտուղի փոքրամասնութիւնը, անհրաժեշտ է՝ որ հայրենասէր հոսանքները կամ կազմակերպութիւնները նախ իրարու հետ գործակցելու ուղին գտնեն։

Հայրենասէր ճակատը կազմող տարրերէն մէկուն կամ միւսին եսասիրական կամ ցուցական արարքները, հայաստանասիրական հակասութիւններ, անկեղծութեան պակաս, յարգանքի և փափկանկատութեան մէջ թերացում, անհատական և խմբակցական մրցակցութիւն ու կռնակէն տրուած կամիթներ՝ ակներեւ է որ խիստ վնասակար են ու կ'ուշացնեն, կը դժուարացնեն նման համագործակցութեան մը իրականացումը։

Ճի՛շդ է․ հայրենասէր կոչուող և հայրենասէր եղող ամէն կազմակերպութիւն, յանուն հայրենիքին և հաւատքի կեդրոնին ու անոնց պաշտպանութեան համար, պարտաւոր է զիջումներ, զիջողութիւններ, զոհողութիւններ յանձն առնել։ Բայց երբ այդ զիջողութիւններն ու զոհողութիւնները, փոխանակ բարձրագոյն նպատակներու ծառայեցուելու, պիտի օգտագործուին ուրիշ կազմակերպութեան մը, հայրենասիրական ղեկավարութիւնը սեփականացնել փորձող մարմինի մը փրոփականտին ու շահերուն, կարելի չէ նպաստաւոր արդիւնքներ յուսալ, ո՛չ իսկ տարրական գործակցութիւն։

(Շարունակութիւնը տեսնել էջ 6)

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Զօրավար Անդրանիկը բարեկամական ջերմ կապերի մէջ էր Յովհաննէս Թումանեանի հետ։ Բանաստեղծի անժամանակ մահը ցնցում է Անդրանիկին, եւ նա 1923 թուի Մայիս ամսին Բոստոնում լոյս տեսնող «Պայքար» թերթում տպագրում է իր յիշողութիւնները մեծ բանաստեղծի մասին։ Ինչպէս վկայում է թերթի ծանօթագրութիւնը՝ «Զօրավար Անդրանիկ առանց խորունկ յուզման եւ առանց արցունքոտելու չէ որ քըքրած է իր յուշերը»...

Տպագրում ենք այդ յուշերը։

«Գրական Թերթ» (Երեւան)

Անհատներ կան, որոնց ներկայութիւնը հանրային ու ընկերային կեանքին մէջ՝ հմայք, ուժ, վստահութիւն և ոգեւորութիւն կը ներշնչէ։ Այսպիսի անձերուն կեանքը և անոնց մատուցած ծառայութիւնները ժողովուրդը ոչ միայն կը դիտէ և կը վայելէ հանդիսատեսի աչքերով, այլ գիտէ յարգել, սիրել և գնահատել։ Այսպիսի, ժողովրդային դէմքերէն մէկն է հայ գեղջկական բանաստեղծութեան ռահվիրան, բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան։

1904ին առաջին անգամ ըլլալով տեսայ և ճանչցայ զինք իր բնակարանին մէջ սեքարեցի Սաքոյի միջոցով։ Բանաստեղծը իր զուարթ ու խնդուն բնաւորութեամբ լաւ տպաւորութիւն և անոյշ զգացումներ ունենալու հմայքը ստեղծեց մէջս։ Առաջին տեսակցութեամբ մտերիմներ ու բարեկամներ էինք։ Մէ՜, նայուածք մը բաւ էր հասկնալու և ճանչնալու անոր սրտի անբիծ ու նկարագրին անաղարտ վիճակը։ Մագնիստկան ոյժ մը քաշած կապած էր զիս իրեն աւելի սիրելու, աւելի մտերմանալու, աւելի հիանալու և յարգելու։ Իր բարձր հասակին, գեղեցիկ ու վայելուչ կազմուածքին կը միանային ժպտուն աչքեր, չնորհալի և հրապուրիչ երեւոյթ մը տալով իրեն։ Լօռիի Դսեղ գիւղին մէջ նահապետական կեանք մը կ'ապրէր բազմանդամ ընտանիքի հայրն ըլլալով։ Բաց էին իր տան դռները բոլորին առջև։ Վանքի մը պէս ամէն օր ուխտաւորներ և այցելուներ կը մտնէին ու կ'ելլէին վայելելով այդ նահապետական տան ճոխ սեղաններն ու բարիքները։ Առանց հիւրի սեղան չէր նստեր և ոչ ալ օրը կը փակէր առանց բարի գործ մը կամ ծառայութիւն մը կատարելու։ Վրէժխնդրութիւն, քէն, ատելութիւն,

չարիք և նախանձ՝ կեանքի այս զգացումները անծանօթ էին իրեն։ Բիւրեղի պէս մաքուր և պարզ էր իր սիրտն ու հոգին, ու մանկական չափ խոնարհ ու քնքուշ։ Տիպար հայրն էր, ազգասէր ու գործունեայ։ Առաքինութեան և սիրոյ մարմնացումն էր Թումանեան։ Այս գեղեցիկ ու բարձրագոյն յատկանիշներով օժտուած բանաստեղծը ոչ միայն սիրելի և յարգելի էր հայ ժողովուրդին, այլ կը յարգուէր և կը սիրուէր ռուս, վրացի, պարսիկ և թաթար ժողովուրդներէն։

1914ին, երբ Ազգային բիւրօն կազմակերպուեցաւ, բանաստեղծ Թումանեան անոր անդամներէն մէկն էր։ Թումանեան ճանչցուած էր իբր ռուսասէր։ Թումանեան իր հեռատես կարողութեամբ հասկցած և ըմբռնած էր, թէ հայ ժողովուրդն իր աշխարհագրական դիրքին համար, պէտք է կապէ իր քաղաքական ճակատագիրը ռուսերու բախտին հետ։ Պէտք չէ սպասել և ակնկալել հեռաւոր ցոներէ օգնութիւն և աջակցութիւն, ցեղին բարեկեցման և ազատագրման համար։ Թումանեան մնաց Ազգային բիւրօյի մէջ և պայքարեցաւ մութ ու տգէտ ուժերուն դէմ մինչև վերջ իր քաղաքականութիւնը ջատագովելով, հոգ չէր, որ բիւրոյի անդամները կը ծառանային իր դէմ մութ ուժերով և տխուր խաղերով...

1915ին, երբ Վասպուրականը գրաւուեցաւ ռուսերէն, Թումանեան Վան եկաւ տեսնելու իր ժողովուրդն ու հայրենիքը աւելի մօտէն։ Ի՞նչ տպաւորութիւններով վերադարձաւ՝ չեմ գիտեր, բայց երբ 1915ին Մեծ գաղթը եղաւ... բանաստեղծը իր տունը, իր ընտանիքի վայելքները թողուցած եկաւ իր երկու չափահաս աղջիկներուն հետ Էջմիածինի, Իգդիրի և Երեւանի փողոցներուն և վանքի պատերուն տակ խռնուած գաղթականներուն օգնելու։ Վարցաւէն երբ ամէն օր հարիւրաւորներ կը մեռնէին, այդ փոքրիկ ձեռքերը գիշեր ու ցերեկ իրենց կեանքին գնով կը գործէին կեանք մը փըրկելու վարցաւի ճիրաններէն։ Թումանեան կրնար անփոյթ ու անտարբեր իր ցեղի ցաւին, երջանիկ կեանք մը ապրիլ։ Կրնար կեղծ բառերով և փուճ արցունքներով նստած և ընկողմանած ճոխութիւններու մէջ՝ հայրենիքի վիշտը երգել թուղթի վրայ... Կրնար ամառանոցներու եւ հանքային ջուրերու հեշտանքը վայելել։ Կրնար հարստանալ և փառքերու տիրանալ, բայց այս բոլորը արհամարհեց իր ցեղի բե որներուն համար ու տ ք ն ե ց ա ւ անոնց հետ,

(Շար. տես էջ 4)

ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ ՀԱՅ ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՇՈՒՂ ՂՈՒԼ ԹԱԴԷՈՍ

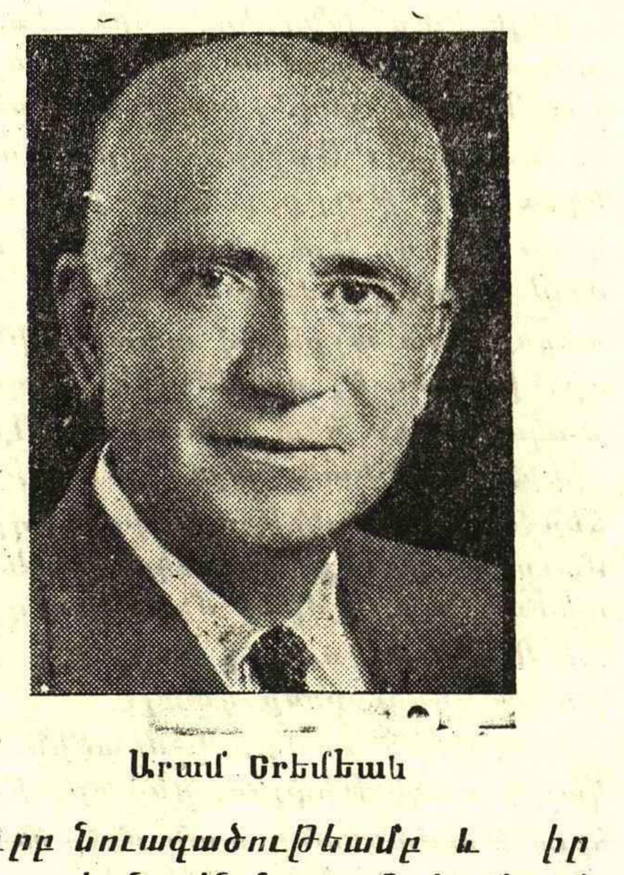
(19-ՐԴ ԴԱՐ)

Գրեց ԱՐԱՄ ԵՐԵՄԵԱՆ

Հայ աշուղական բանաստեղծութեան պայծառ դէմքերից մէկն է Ղուլ Թադէոսը, որի յօրինած ոտանաւորները հարստացրել են գուսանական երգարուեստի գանձարանը։ Չնայած այն հանգամանքին, հայ աշուղական գրականութեան պատմութեան մէջ նրա անունը մինչեւ օրս էլ չի յիշատակուած, մնացել է նա անյայտ ու անծանօթ և համարեա մոռացուած է։

Ապրել և ստեղծագործել է նա 19րդ դարի առաջին շրջանում։ Դա այն պատմաշրջանն էր երբ հայ աշուղական արուեստի դիրքերում հետզհետէ փայլել են նորանոր աշուղներ և իրենց ստեղծագործութիւններով բարձր պահել հայ գրականութեան մշակոյթի դրօշը։

Թէ ի՞նչ պատկեր են ներկայացնում աշուղի կենսագրութեան և հասարակական գործունէութեան հիմնական էջերը, դըժբախտաբար, փաստական հաւաստ տեղեկութիւններ չունենք։ Այսքանը միայն յայտնի է. որ նա իր դարաշրջանի [այն առաջադէմ և լուսաւոր դէմքերից մէկն է, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրել է հայ աշուղական արուեստին և գեղջուկ ժողովրդին։ Այդ ժողովրդի համար էլ նա երգեր է յօրինել, եղանակներ կերտել և երգել է ու նուագել։ Երկար տարիներ թափառել է նա Դարալագեազի և Նախիջեւանի հայաբնակ ու թրքաբնակ գիւղերը, որտեղ իր չոնգուրի ու սազի

Արամ Օրեմեան

նուրբ նուագածութեամբ և իր քնարական ինքնուրոյն երգերով շուտով գրաւել է ժողովրդի սէրն ու համակրանքը։

Աշուղ Իմրանի վկայութեամբ՝ Ղուլ Թադէոսը հայ աշուղական գրականութեան աւանդ է թողել մի շարք երգեր, որոնցմով նա պատկերել է իր քնարական յոյզերը, տրամադրութիւններն ու հոգեկան ապրումները։ Երգել է նաև իր ժամանակի հասարակական կեանքի ուշագրաւ երեւոյթները։

Այդ երգերը հնչել են գեղջուկ ժողովրդի շրթերի և ժամանակի հայ աշուղների՝ Իմրանի, աշուղ Նէշտարի և այլ գուսանների սազերի վրայ։ Հնչել են նաեւ ժողովրդական տօների և ուրախութիւնների ժամանակ և ամէն տեղ էլ տարածուել է աշուղի անունը։ Դրանք գրուած են ժողովրդի խօսակցական բարբառով և գրաւիչ են իրենց ուրոյն քնարերգութեամբ, պատկերաւորութեամբ և զգացմունքի ջերմութեամբ։

Աշուղի «դավթար»ը, դըժբախտաբար, մեզ չի հասել, բայց նրա մի քանի ոտանաւորներն ընդօրինակուած են 1870 թուականին Դարալագեազի Քարագլուխ գիւղում գրուած ձեռագիր «դավթարում»։ Դրանցից ուշագրաւ է «Էս օր մի գիզալ տեսայ» խորագրով ոտանաւորը։ Դա իր բովանդակութեամբ մի սիրերգ է, որի մէջ աշուղն արեւելեան գունեղ երանգաւորումներով եւ վառ պատկերներով երգել է իր «Նազանի գիզալի» գեղեցիկ յատկութիւնները և նրա հիւրասէր ոգին։ Ահա երգի պատկերը․

«Էսօր ես մի գիզալ տեսայ,
Խիստ նազանի ջան է սիրուն.
Ջա՛ն ասելով, ջան լսելով՝
Կոնէս բռնեց տարաւ իր տուն:

Տարաւ, առուղիս տուեց հաց,
Հէնց ծիծաղեց, խելքս գնաց.
Լոյս երեսին կամար կապած,
Խալերն մաղջան է սիրուն:

(Շար. տես էջ 5)

ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ՁԱՅՆԸ

Հայկական Ընթերցասրահին մէջ միայն ներկայացուեցաւ (2 անգամ, առաջինը 1964 Դեկտեմբեր 13ին, երկրորդը՝ Դեկտ. 27ին) Հայաստանի Շարժանկարի ընկերութեան՝ «Հայֆիլմ»ի պատրաստած նոր ժապաւէնը՝ «Գոհար Գասպարեան կ՛երգէ» անունով։

Ներկայ եղայ երկրորդ ցուցադրութեան եւ հաստատեցի, որ այս ժապաւէնը մեր յուսացածէն եւ երեւակայածէն շատ աւելին էր ու պատիւ կը բերէր մեր մայր հայրենիքի շարժանկարային վարչութեան եւ ամբողջ հայութեան, որպէս գործ եւ որպէս բովանդակութիւն։

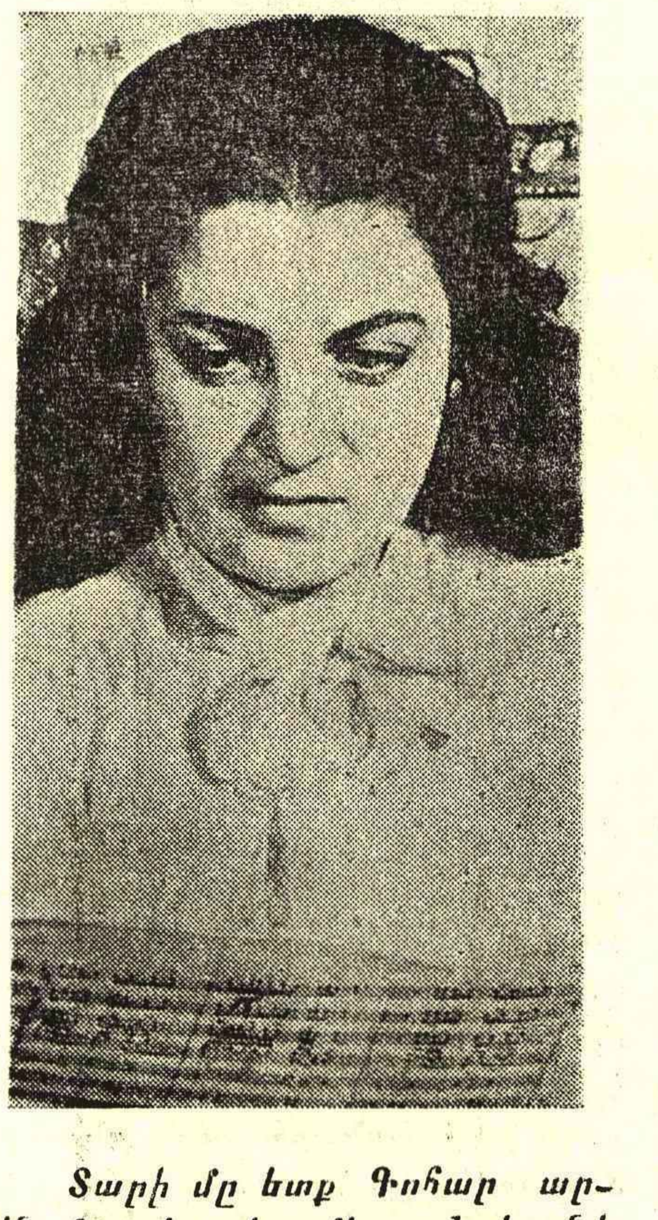
Նախ երկու խօսք՝ բովանդակութեան մասին։

Ժապաւէնն ամբողջ նուիրուած է հայազգի միջազգային հռչակ շահած երգչուհի Գոհար Գասպարեանին, ու — պիտի ըսեմ անվարան — հայրենի երկրին ու բնութեան։ Այս ժապաւէնը պատրաստողը՝ Գրիգոր Մելիք Աւագեանը՝ լաւ թափանցած է հայ ազգի հոգեբանութեան։ Ու պահելով ազգային ու հայրենական հարազատութիւնը, ճոխացնելով իր երկը հայրենի հարստացուցիչ տուեալներով, չէ նսեմացուցած ժապաւէնին բարձր գեղարուեստի մարզին մէջ մնալու զօրոյթը։ Այս ժապաւէնը խորապէս գոհացում տալով մէկտեղ հայրենասէր եւ հայրենաբաղձ հայութեան, գեղարուեստական լրիւ գոհացում կուտայ նոյնիսկ օտարի ու կը նուաճէ զայն։

Կշիռին երկրորդ տարրը հայրենի երկիրն ու տեսարանները, պատմական վայրերն ու յիշատակարանները, գունագեղ վերարտադրութեամբ տրուած, իր զօրութենականութիւնը կ՛աւելցնէ առաջին տարրին՝ նոյնինքն Գոհարին։

Արուեստագիտուհի Գոհարը կը ճանչնանք մենք։ Ան մեր ընկերուհին էր հոս։ Ծնած էր Գահիրէ 1922ին։ Յաճախած էր մեր՝ Գալուստեան Ազգ. վարժարանը եւ երգել սորված մեր նուիրեալ ուսուցիչ՝ երաժշտագէտ Ղազարոս Ղազարոսեանի խնամքին տակ։ Ես զինք առաջին անգամ լսած եմ Շրջանաւարտից Թէյասեղանին (որ տրուած էր ի պատիւ նոր շրջանաւարտներուն)՝ 1936ին։

Ղազարոսեանէն ետք՝ Գոհար իր ձայնը մարզեց ձայնավարժ Է. Ֆելտմանի եւ Վ. Գարբոյի մօտ։ Պատերազմի ժամանակ, ան սիրուած երգչուհին եղաւ դաշնակից բանակներուն համար տրուած երգահանդէսներուն, «Միւզիք Ֆոր Օլ»ի մէջ։ Ապա երգեց Եգիպտական Պետական Ձայնասփիւռէն ու մասնակցեցաւ բազմաթիւ երգահանդէսներու։ 1947ին մեկնեցաւ Սովետական Հայաստան, հայրենադարձութեան առաջին կարաւանին հետ։

Տարի մը ետք Գոհար արդէն մաս կը կազմէր Երեւանի Սպենդիարեանի անուան պալէի եւ օփերայի պետական թատրոնի անձնակազմին, ու խումբին հետ՝ ելոյթներ կ՛ունենար Երեւան, Թիֆլիս, Պաքու, Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Քիեւ։ Գոլորաթուրա սոփրանոյի իր դաշն բայց ուժեղ, ճկուն ու հարուստ ձայնով՝ ան կրցաւ երեւիլ ամենաբարդ օփերաներուն մէջ եւ արժանացաւ բոլոր երկիրներու ժողովուրդներուն գնահատանքին։ 1956ին վարձատրուեցաւ պետական մրցանակով եւ Սովետական Միութեան Ժողովրդական Արթիսթի տիտղոսով։

Գոհար այցելեց նաեւ եւրոպական երկիրներ, գնաց Ծայրագոյն Արեւելք եւ Ճափոնի մէջ ունեցաւ մեծագոյն յաջողութիւններ։ Եկաւ իր ծննդավայրը Ա.Մ.Հ. հինգ տարի առաջ եւ արժանացաւ մեծ պատիւներու, արաբ եւ հայ հասարակութիւններէն։

Իր երգացանկը խիստ հարուստ է եւ ամենադժուարին կտորներով ճոխացած։ Արեւմտեան և Արեւելեան Եւրոպայի գրեթէ բոլոր վարպետները, հայ բոլոր երգահանները և ռուս երաժշտագէտները իր երգածրարին մէջն են։ Լաքմէ, Օլիմփիա, Վիոլեթթա, Ռոզինա, Ժիւլիէթ, Կիլտա, Նետտա, Անուշ, Շուշան։

«Հայֆիլմ» ժապաւէնին մէջ՝ Գոհար Գասպարեան երեւան կուգայ տասներկու կտորներով, Տիգրանեանի «Անուշ»ը, Օպերի «Խնդացողը», Տոնիձեթթիի «Լուչիա»ն, Ռիմսքի-Քորսաքովի «Օքսանա»ն, Սպենդիարեանի «Օրօրը» Մոցարթի «Գիշերուան թագուհին», Չուհաճեանի «Արշակ Բ.»ը, Կրիկի «Սոլվէյկի երգը», Շուպերթի «Պարզարոլը», Պախ-Կունոտի «Աւէ Մարիա»ն, Կոմիտասի «Կռունկ»ը և Տէր Թեւոսեանի «Երգ Հայաստանի»ն։

Վարպետ լուսանկարող է Եակով Քուլիշը, որ այս ժապաւէնին նկարահանման մէջ գործածած է մոգական մեթոտ մը՝ զմայլելի տեսարաններն ու տեսքորները աւելի ցայտուն և խօսուն դարձնելու համար։

Ինչ կը վերաբերի Գոհարի անստգիւտ ձայնին արուեստագիտական յատկանիշներուն, անոնք ծանօթացուած են մեզի արդէն՝ մասնագէտ երաժշտագէտներու կողմէ։

«Հայֆիլմ»ի այս ժապաւէնը՝ մեր մայր հայրենիքի և ազգի պատիւը և Գոհարի տաղանդը մակարդակ մը եւս բարձրացնելէ ետք, ամէն մէկ հանդիսատեսի առջեւ կը բանայ հէքեաթային աշխարհ մը, արուեստի յագեցնող վայելքով։ Պէտք է կրկին ներկայացուի անիկա, այս անգամ շարժանկարի մեծ սրահի մը մէջ։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐ

ՄԻՀՐԱՆ Յ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Ամէն համայնքի մէջ, շեշտըւած ղեկավար դէմքերուն քով կամ անոնցմէ անկախաբար, միշտ հանրային աշխատանքներու վրայ, պատուակալ կերպով գործող ուրիշ կարգի ազգայիններ ալ կան, որոնց գործունէութիւնը խիստ կարեւոր, կենսական եւ օգտաշատ կրնայ ըլլալ, բայց իրենք կը մնան շուքի մէջ։

Նման ազգայիններէն մէկն է՝ Գահիրէաբնակ հայ եւ քաղաքացի Միհրան Ալթունեան։

Ան ծնած է Կեսարիոյ Էվէրէկ գիւղաքաղաքին մէջ 26 Հոկտ. 1884ին, համեստ ընտանիքի մէջ։ Յաճախած է տեղւոյն Մեսրոպեան վարժարանը, զոր չաւարտած՝ 1901ին եկած է Գահիրէ, իր եղբօրը քով։ Այստեղ ան զբաղած է կօշկակարի պիտոյից վաճառականութեամբ ու շինած է նախանձելի դիրք իրեն համար։

Կանուխէն մասնակցած է տեղւոյս ազգային գործերուն։ 1916ին

անդամակցած է Հայկ. Որբախնամ Ընկերութեան Գործադիր Ժողովին, վեց տարի անընդհատ։ Իսկ Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան տեղական մասնաժողովին մասնակցած է 1916—18, յետոյ 1923—26 եւ 1928, վերջապէս նաեւ 1942ին։ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան մէջ մտած է 194[illegible]ին, երկու տարի, 1928ին՝ կրկին երկու տարի եւ 1934ին երկու տարի, յետոյ 1944ին, դարձեալ երկու տարի։

Վարած է Գալուստեան Ազգ. Վրժ. Հոգաբարձութեան ատենապետի պաշտօնը՝ 1922էն 1924։ 1926էն 1928՝ Որբապաշտպան Մարմինի մէջ աշխատակցած է այլ ազգայիններու, տեղաւորելու համար [illegible] որբերը։

Քաղաքական Ժողովի ատենադպիր եղած է 1927—28, երկու շրջան։ Ապա, Ազգային Տուրքի Յանձնախումբի անդամ եղած է 1941էն 1943, յետոյ՝ 1944—45։

Քաղաքական Ժողովին կողմէ՝ անդամակցած է Լիբանանի Ազունիեի Բուժարանի Մասնախումբին եւ մեծապէս օգտակար եղած է այդ նախախնամական հաստատութեան՝ անոր համար օրացոյց պատրաստել տալով եւ հանգանակութիւններ ընելով։

Հոգաբարձու եղած է Պէյն եւ Սուրէնի Ազգ. Դարմանատան 1943ին եւ տասը տարի մնացած է այդ պաշտօնին վրայ։ 1953ին, երբ այս դարմանատունը վերակազմակերպուած է Ռամսէս Պողոտայի (Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցիի կից) իր սեփական շէնքին մէջ (նուիրատուութիւն Տէր եւ Տիկ. Յ. Աբգարեանի)՝ ողբ. Մարտիրոս Պալաեանի ջանքերով, Ալթունեան գործակցած է իբրեւ ատենադպիր, մինչեւ 1959։

Էվէրէկցիները հիմնած են Մեսրոպեան Ուսանողաց Միութիւնը. Ալթունեան 1939էն ի վեր անոր գանձապահը եւ գործօն անդամներէն մէկը եղած է, մինչեւ 1958, երբ լուծարքի ենթարկուած է Միութիւնը։ Ալթունեան համակիր է Հայկական Ընթերցասրահին։

Միհրան Ալթունեան կատարած է բազմաթիւ ճամբորդութիւններ. դէպի Եւրոպա՝ 1922ին, 1933ին՝ Լիբանան, երկու տարի ետք՝ Երուսաղէմ ուխտի։ Օդափոխութեան եւ ուխտագնացութեան ճամբորդութիւնները կրկնուած ու երեքնուած են։ 1945ին ներկայ եղած է Գարեգին Կաթողիկոսի Օծումին՝ Անթիլիաս։ Օդափոխութիւնը դէպի Լիբանան, երբեմն վերածուած էր ամէն տարի։ 1954ին կրցած է ընտանեօք մասնակցիլ «Ուէլէք Թուրի» շրջապտոյտին, դէպի Եւրոպայի զանազան կողմերը։

Միհրան Ալթունեան ունեցած է չորս մանչ զաւակներ, որոնց տուած է լաւ կրթութիւն։

Ալթունեան կը մնայ իր սիրած Եգիպտոսին մէջ, ամէն տարի հանելով՝ իր կարողութեան չափով՝ ազգային աշխատանքներու։ Սիրուած եւ յարգուած, սուսիկ-փուսիկ՝ նիւթականին քով բարոյական եւ ազգային վաստակ կազմած ազգային մըն է Միհրան Ալթունեան։ Ան անցեալ տարի եւս կրցաւ ճամբորդել դէպի Գանատա եւ Մ. Նահանգներ, ճամբու ընթացքին ու այցելել միշտ հետաքրքրուելով հայութիւնով եւ հայկական գործերով։

Այս քանի մը տողերը՝ մենք գրեցինք իբրեւ բարոյական վարձատրութիւն իր ազգօգուտ գործունէութեան, զոր ունեցած է ան։

Վ. Ս.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Շարունակութիւն Գ. էջէն)

անոնց ցաւն ու վիշտը բաժնելով։ Իր արենակիցներուն դառն վիճակը և չարչարանքները խլեցին իր խնդում ճակատին ու աչքերուն ժպիտն ու ծիծաղը, անթեղելով իր սրտի մէջ իր ցեղին ցաւը։ Այդ ցաւը մաշեցուց, հատցուց զինք մինչև որ մահը վերջ դրաւ իր խռովքին խորհուրդներուն, ա՛լ չզգալու, ա՛լ չտառապելու և չվիճաբանելու կեղծ և ոչ հարազատ ազգասէրներուն հետ...

Թումանեան Տրապիզոնի ճակատի կռիւներէն մէկուն մէջ իր եղբայրը կորսնցուց։ Վասպուրականէն Սալմաստ, երբ 25.000 գաղթականութիւնը կը նահանջէր, իր 22 տարեկան տղան կ՛իյնար գաղթականին նահանջի գիծը պաշտպանելու ջանքերով։ Զոհաբերութեան և հայրենասիրութեան այն բարձր ու վսեմ գաղափարականը բանաստեղծը ներշնչած էր իր զաւակներուն, անոնց ուսուցանելով ծառայել և մեռնիլ ամէն բանէ առաջ հայրենիքի համար։

1917ին, երբ Ալ՝ քսանդրապոլի աջ կողմը Ղազանճի կիւղի Պալախ Չզխլարի կողմերը կը գտնուէր պաշարուած թուրք ու թաթար ուժերէ, լուր առի, թէ Ալեքսանդրապոլը երեք ժամէն թուրքերուն յանձնուած և Ղարաքիլիսէ փախած են։ Թրքական շղթան կոտրելով Լօռի եկայ, ուր Ջալալօղլիի մէջ Թումանեան Լօռիի ներկայացուցիչներով գիս դիմաւորելէ ետք խնդրեց, որ Լօռի ամրանամ և կռուիմ մինչև վերջը։ Դիրքեր փորել տուի և գործի ձեռնարկեցի։ Յաջորդ օրը լուր եկաւ, թէ Թուրքեր Ղարաքիլիսէն գրաւած են։ Այս լուրէն քանի մը ժամ յետոյ Թումանեան եկաւ և արցունքոտ աչքերով պատմեց ինծի, թէ լաւ է, որ 30.000 գաղթականներու հետ հեռանամ Լօռիէն, որովհետև այդ մարդիկը ճերմակ դրօշակներով պիտի դիմաւորեն Թուրք բանակը... Այս տխուր լուրին վրայ մեկնեցայ դէպի Դիլիջան, ուր ոչ հայ և ոչ թուրք զինուորներ գտայ։

1919ին... երբ Էջմիածին եկայ և անկէ Թիֆլիս, վեց օր իբր հիւր Թումանեանի տան մէջը մնացի՝ արտասահման մեկնելէս առաջ։ Ճաշի սեղանին վրայ, ուր ներկայ էին տասը հանրածանօթ հայ դէմքեր, հարցուցի անոնց, թէ ի՞նչ էր պատճառը հայ-վրացական կռուին։ Բոլորը միասին ըսին, թէ մերոնք չեն արդարանար...

Վրացիներու արտաքին գործոց նախարար Պր. Գեգեչկորի լուր ղրկած էր Թումանեանին, թէ Զօրավար Անդրանիկը կ՛ուզէ տեսնել. Թումանեանի հետ միասին գացինք նախարարին քով։ Բանաստեղծը եղաւ մեր թարգմանը, ես այսպէս խօսեցայ.

Պր. Գեգեչկորի, նախ եկայ ցաւ յայտնել, որ այս երկու ժողովուրդները կռուեցուցիք իրարու դէմ եւ թշնամութիւն մը առաջ բերիք։ Քննութիւն պիտի չընեմ, թէ որ մէկն էր մեղաւոր։ Եթէ դուք այս երկու ժողովուրդներուն մէջ սիրոյ խարիսխը չդնէք, երկուքն ալ պիտի տուժեն։ Տարբերութիւնը պիտի ըլլայ ձեր և մեր՝ մէկ գիծէր։ Իրիկունը մեր դիակը պիտի վերցնեն, առաւօտն ալ՝ ձերը։ Հասարակ երկու ժողովուրդները մեղք չունին, ղեկավար ուժերդ էք պատասխանատուն։ Դուք պատասխանատուներդ այս գործը կատարել տուիք։ Բայց ի սէր ձեր ցեղի փոքրիկներուն, ինչո՞վ մեղաւոր են մեր հազարաւոր որբերը, որ այնտեղ կոտորուին անօթի, և դուք փակէք Բաթումի ճամբան, այլուր փոխադրելու դէպի Հայաստան։

Յուզուած ձայնով մը պատասխանեց.

«Պզտիկ քննութիւն մը կատարէ, եթէ մենք մեղաւոր ենք, պատրաստ ենք մեր մեղքը վերցնել մեր վրայ։

«Կը ցաւիմ, որ ես ժամանակ չունիմ և կը մեկնիմ Բաթում, բարի եղէք ճամբայ բանալ և վագոն տալ ժողովուրդիս համար»։ Խոստացաւ ինծի։ Յաջորդ առաւօտ եօթանասուն վագոն Բաթում ղրկուած էր՝ ուտելիք և հագնելիք փոխադրելու դէպի Հայաստան։

Անցեալ տարի Կ. Պոլիս եկած էր մեր ազգայիններուն բացատրելու և ըսելու հայրենիքին կարիքներն ու պէտքերը։ Ամէն անոնք, որոնք չփման եկան ու ճանչցան զինք, պիտի չկրնային չսիրել ու չյարգել անոր անկաշառ ու զոհաբերող սիրտն ու հոգին։

Իր գրական տաղանդին համար իմ բառերը շատ կարճ կուգան։ Գրագէտ չեմ, այդ բաժինը հայ գրագէտներուն ու բանաստեղծներուն կը թողում. սոսկ մէկ քանի վերյիշումներ ըրի իր կեանքի գիծերէն, այդ առաքինի և անձնուէր բանաստեղծին՝ հայ գաղթականին ու հայրենիքին համար կատարած գործն ու ջանքերը ամերիկահայ գաղութին ծանօթացնելու յոյսով։

Ես ալ շատ սիրած եմ անոր երգերը։ Երգած, զգացած եւ վայելած եմ անոր երգերն ու գրական արտադրութիւնները։ Հիացումով հետեւած եմ «Անուշ»ոպերային, «Սասունցի Դաւիթ»ին, «Մի կաթիլ մեղր»ին, «Շունն ու կատու»ին։ «Քաջ Նազար»ին եւայլն։

Կ՛ողբամ անոր դառն վաղաժամ կորուստը։ Հայրենի հողին վրայ ապրող հայ գեղջուկն եւ մտաւորականը դեռ շատ պէտք ունէին իրեն։ Թումանեան կապն էր գիւղացիին եւ ուսեալին։ Սիրելի ուսուցիչն ու վարժապետն էր մանուկներուն։ Կը հանգչի այսօր երկար տառապանքէ եւ հիւանդութենէ մը վերջ։ Ան շատ ու շատ հանգիստ խիղճով իջաւ գերեզման, անոր համար որ կատարեց իր պարտականութիւնը ցեղին ու հայրենիքին հանդէպ։ Վայ անոնց, որոնք գիտակցաբար կատարած են շատ մը չարիքներ հայ ցեղի զաւակներուն անունին վրայ՝ առանց խղճահարուելու եւ զղջալու։

Սիրելի՛ Յովհաննէս, չկաս այլեւս որ վիճիս ու տառապիս ցեղիդ բարօրութեան ու գոյութեան համար։ Ալ հանգչած են յոգնատանջ ոտքերդ ու ձեռքերդ։ Թող ուրախանան ամէն անոնք, որոնք իրենց դէմ չեն գտներ սիրտդ, որ անկաշառ էր ու անխարդախ, հոգի մը, որ վեհանձն էր ու անվախ։ Ցանցանքը, որ ունէիր՝ կուսակցական չէիր... յանցանքը, որ ունէիր՝ սիրտդ չէր կեղծեր։ Ընդունէ երկնային փառքիդ մէջ սա մէկ քանի տողերը, ուր ջանացած եմ ծրարել իմ յարգանքիս հետ, թշուառ ցեղիս երախտագիտութեան արտայայտութիւնն ալ, որուն համար յոգնեցար, տառապեցար եւ կեանքիդ գնով զոհաբերուեցար զաւակներովդ, Իգդիրի, Էջմիածնի եւ Երեւանի մէջ։

Հանգիստ ոսկորներուդ, յարգանք յիշատակիդ, Սիրելի՛ Յովհաննէս։ Ակնածանքով կը խոնարհիմ շիրիմիդ առջեւ։ Թեթեւ գայ հողը վրադ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՃԱՄԲՈՒ ՆՈԹԵՐ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ...

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Բրիտանական Թանգարանը հնութիւններու ամբողջ աշխարհ մը կը ներկայացնէր. ընդարձակ սրահներու մէջ զետեղուած էին զանազան երկիրներու հնութիւնները։

Թանգարանի լաբիւրինթոսային անցքերուն մէջ կորսնցուցի ուղիւսայ բարեկամս։

Հոն ցուցադրուած մարդկային դիմակները, հագուստները, զրահները, տնային պիտոյքները, ծաղկամանները, արձաններն ու արձանիկները կը պատկերացնէին մարդկային քաղաքակրթութեան յեղաշրջումը դարերու ընթացքին։

Ամենահետաքրքրական բաժինը Ափրիկեանն էր։ Գիշատիչներու և գազաններու վայրագ տեսքերէն ներշնչուած և նկարչական զօրաւոր գոյներով ներկուած դիմակները, որոնք կը ծառայէին վախցնելու նոյնիսկ վայրի գազանները, իմ վրաս ալ սարսափ ազդեցին։

Սեւամորթներու այս բաժնին մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց ճերմակ մարդու «դիմակը», ճիշդ անգլիացիի կերպարանքով, լայն ճակատ, խարտեաշ մազ ու մօրուք, միշտ զարդանկարչական ոճով. սեւամորթներուն թիւ մէկ թշնամին՝ ճերմակամորթն էր։

Անմիջապէս յիշեցի՝ 20րդ դարու մեծագոյն նկարիչներէն Փիգասոն, որ իր նկարչական յեղաշրջման մէջ ստեղծեց նաև «Ափրիկեան Դպրոցը»։

Ասիական բաժնի մաս կազմող հնդկական ճիւղը՝ իր գեղագիտական արժէքով լաւագոյն ներկայացուցիչը գտայ ամբողջ Թանգարանին մէջ։ Իսկապէս հոգեկան գոհացում ունեցայ՝ դիտելով այդ արժէքաւոր արձանները, որոնք աւելի բանաստեղծական արտայայտչականութիւն մը ունէին, քան՝ պատմական։ Հնդկաստան այցելած ըլլալու տպաւորութիւնը ունեցայ։

Շատ ընդարձակ և հարուստ սրահ մը յատկացուած էր եգիպտական բաժնին։ Այդ սրահը այնքան մեծ էր, որ պահ մը ես զիս Եգիպտոսի Թանգարանին մէջ կարծեցի։

Եգիպտոսի վրայ տիրապետութեան շրջանին՝ Անգլիա իւրացուցած է փարաւոններու բազմաթիւ արձաններ և մումիաներ, որոնք այդ Թանգարանին զարդերէն են։

Գեղարուեստից վարժարաններ յաճախող աշակերտ-աշակերտուհիներու խումբեր տեղ գրաւած էին փարաւոններու արձաններուն դիմաց և կը ջանային անոնց նմանները վերարտադրել իրենց թուղթերուն վրայ։

Յունական և Հռոմէական բաժիններուն մէջ ցուցադրուած առարկաները մեծ մասով ծաղկամաններ էին։ Անոնց վրայ գծուած զարդանկարները գլխաւորաբար կը պատմէին Թագաւորներու կեանքը ու տարած յաղթանակները։

Յաջորդ օրը զբօսաշրջիկները պտտցնող յատուկ ինքնաշարժը մեզ առաջնորդեց «Վեսթմինիսթըր»ի Աբբայարանը։ Թագաւորներու, իշխաններու և մեծ դէմքերու դամբարանները կային հոն։ 900 տարիներու ընթացքին՝ մօտ 3000 մեծ դէմքեր թաղուած էին այդ Աբբայարանին մէջ։ Դամբարաններուն վրան կամ քովը կային աղօթող սուրբերու կամ հրեշտակներու արձաններ։

Տեսած տաճարներուս մէջէն այս մէկը ամենէն ծախսուածը և ամենէն նուրբը գտայ։ Բազմահարիւր արուեստագէտներ տաճարին բոլոր անկիւններն ու սիւները շատ մանր ու նուրբ փորաքանդակներ հիւսած էին։ Ներքնամասին մէջ փայտեայ առաստաղին վրայ՝ փորագրուած զարդեր կային։ Հոն գործածուած փայտերու տարբեր-տարբեր գոյները կը ներդաշնակուէին քարաշէն միւս զարդերուն հետ և երկուքը միաձուլուած՝ մէջտեղ կը բերէին անգլիական ոճը, որ զգալիօրէն կը զատորոշուի միւս ազգերու ոճէն։

Աբբայարանին մէջ կը գտնուէր Թագադրութեան գահը՝ 1300 թուականին շինուած Եդուարդ Ա.ին կողմէ։

Մեծ սրահի մը պատին վրայ տեսայ Անգլիոյ գաղթավայրերը ներկայացնող խորհրդապատկեր մը իւրաքանչիւր երկրի դրօշակներով զարդարուած։

Ուրիշ խորհրդապատկեր մը գլխ շատ յուզեց։ Ան կը ներկայացնէր Ա. համաշխարհային մեծ պատերազմին զոհուած անծանօթ զինուորին յուշարձանը... որուն վերեւ անգլիական դրօշակ մը, հորիզոնական դիրքի վրայ, կարծէք իր յարգանքի տուրքը կը մատուցանէր...։ Սակայն յարգանքի յուշիչ այդ արարքին և «Մասիսին գագաթը չկարենալ բարձրացող նուաստորմիդ մը ունենալու» անգլիական վարուելակերպին միջև չկրցայ հաւասարակաց եզր մը գտնել...

Իրարու յաջորդող սքանչելի տեսարաններու շարքին տեսայ «Պիկ Պէն» նշանաւոր ժամացոյցը, որ այդ պահուն 12 ու կէսը զարկաւ։

«Պիկ Պէն»ի և «Պըքինկհէմ»ի պալատին միջեւ կար ընդարձակ հրապարակ մը, որուն ճիշդ մէջտեղը արձաններով շրջապատուած շատ գեղեցիկ ցայտաղբիւր մը կը սոնքար։

Օրը արեւոտ ու պայծառ ըլլալուն՝ հազարաւոր զբօսաշրջիկներ հաւաքուած էին հոն՝ դիտելու համար անգլիացի զինուորներուն կաս-կարմիր բաճկոններն ու սեփ-սև մազոտ գլխարկները, ինչպէս նաեւ պալատի հերթապահ պահակներու՝ մէկ խումբէն միւսը փոխուելու պաշտօնական արարողութիւնը։

Պալատի ցանկապատին ձողերուն կրթնած զբօսաշրջիկներ, որոնց կարգին բարեկամս, իրենց լուսանկարչական գործիքներով կը ջանային այդ բացօթեայ թատրոնէն տեսարաններ որսալ...

Ցանկարծ ամենազարմանալի տեսարանը ներկայացաւ մեր աչքերուն։ Տիկ, սրինգ և ուրիշ շրնչաւոր գործիքներ նուագողներու շքախումբ մը յայտնուեցաւ։ Առջեւէն, իբրեւ առաջնորդ կը քալէին վայելչակազմ զինուոր մը և խոշորակազմ որսի շուն մը։ Իշուկի մը մեծութեամբ այդ շունը, սիրամարգի հպարտութեամբ անցաւ զբօսաշրջիկներու շարքերուն առջեւէն և ուղղուեցաւ պալատ։

Օրը Շաբաթ ըլլալուն՝ Խորհրդարանի մուտքը արտօնուած էր։ Հոն մենք տեսանք լորտերու, թագաւորներու, թագուհիներու և Չըրչիլի՝ ժողովներու ժամանակ գրաւած թաւշեայ աթոռները...

(9)

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Վարազդատը 385 թուականին Ողիմպիականի մեծ յաղթականը եղաւ և տիրացաւ Հայկական գահին։

Հին դարերէն սկսեալ, հայերը մասնակցած են ողիմպիական մրցումներու։ Պատմութեան յիշած հին ողիմպիականներու վերջին յաղթականը ՀԱՅ մըն է՝ Իշխան Վարազդատ։ Ան Քրիստոսէ ետք 385 թուականին, 291րդ ողիմպիականի կռփամարտի արական մրցումին մէջ յաղթած ըլլալով՝ Թէոդոս կայսեր կողմէ հայկական գահին վրայ հաստատուեցաւ։ Պատմաբաններն անվարան զայն քաջասիրտ կոչեցին։

Նորագոյն ժամանակներուն մէջ, 1952ին Գ. Շահինեան, իսկ 1956ին և 1960ին Ա. Ազարեանն անմրցելի նկատուեցան։ Մելպուրնի մէջ բազմիցս Եւրոպայի թեթեւ ծանրութեան ախոյեան՝ կռփամարտիկ Վարդան Ենգիպարեանն անխոցելի մնաց։

Հռոմի ողիմպիականին մէջ, ամերիկահայ լողորդ Կարի Թոպեանը սուզումի առաջին ու երկրորդ տեղերը գրաւեց, իսկ հայ Ի. Նովիկովը Հայաստանի գոյները պաշտպանեց երկու ողիմպիական յաղթանակներով։

Մելպուրնի մէջ, Տիկին Գաբրազաչեանը սուզումի հինգերորդ տեղը գրաւեց։ Հռոմի մէջ Իգոր Տէր Յովհաննիսեանը մէկ քայլով ոստումի Գ. տեղը գրաւելով, եղաւ առաջին հայը, որ պատուաբեր դիրք գրաւեց դասական մարզախաղին մէջ։ Հետագային իր արժէքը փաստեց Երեւանի մէջ (1962ին) 8.31 մեթրով տիրանալով աշխարհի մրցանիշին։ Դարձեալ առաջին հայն է... Իրմէ առաջ Վարդան Յովսէփեանը, որ վիրաւորուելով՝ Մելպուրնի մէջ կորսնցուց գունտ արձակելու պատւոյ տեղերէն մէկը։

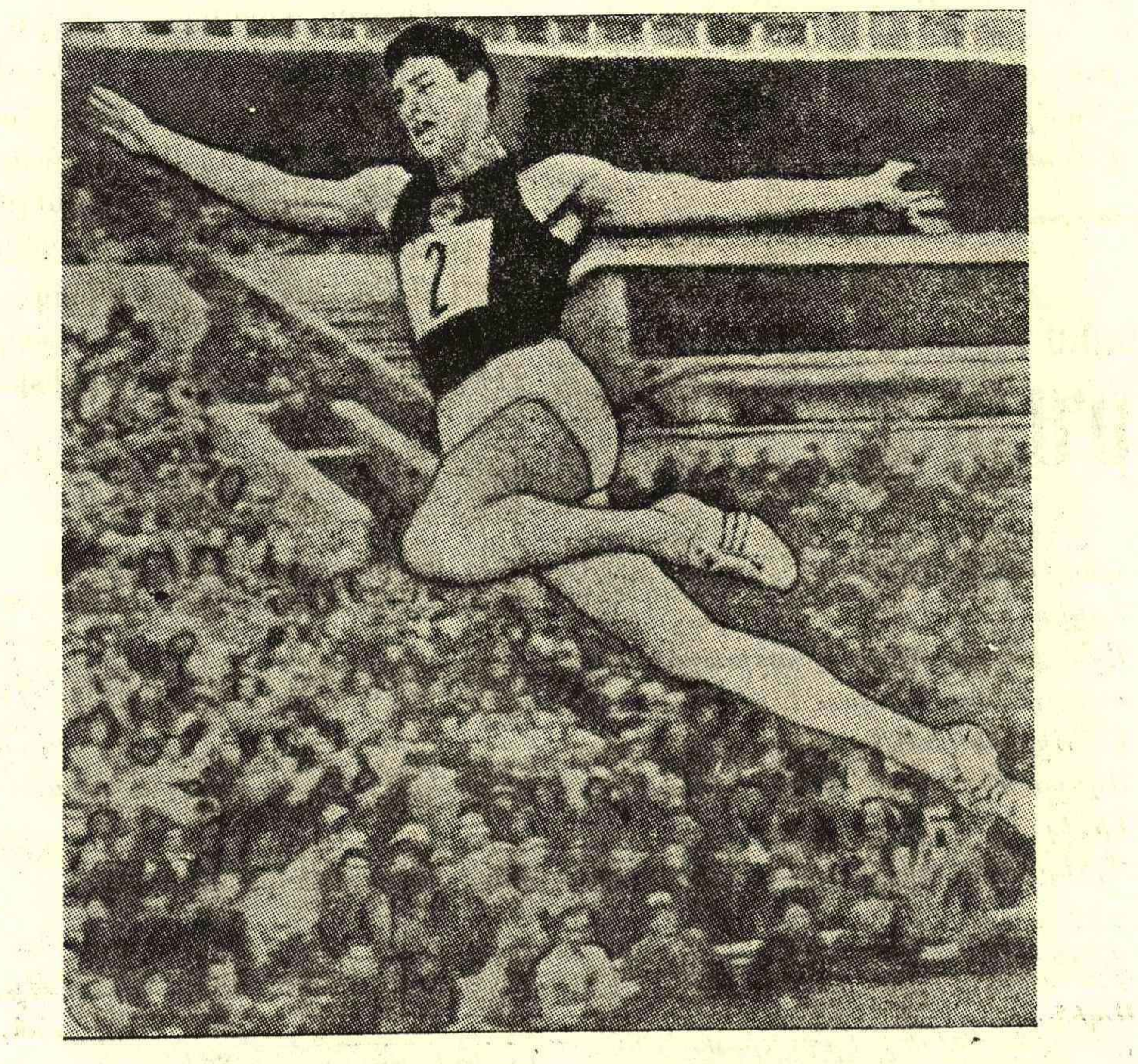
Ահա ցանկ մը եւս հայ մարզիկներու, որոնք յաջող կերպով իրենց ներկայութիւնը զգալի դարձուցին վերջին Ողիմպիականներուն մէջ։

Ա. Ազնաւուրեան, Նորայր Մուշեղեան, Մ. Զահուկեան, Արմենակ Ալաճաճեան, Ե. Աբովեան, Ի. Ոսկանեան, մարմնամարզի ըմբշամարտի, թրամարտի, պասքէթի, լողալու և դասական խաղերու մէջ խորհրդային խումբով։

Ֆրանսան ուղարկեց Հայկ Պօղոսեանը (նաւարշաւ), Փ. Ծըգնաւորեանը (դասական խաղեր) և Տիրան Մանուկեանը (Հոգէյ)։ Պարսկաստանէն մաս կազմեցին Հ. Թամրազեան ծանրաբարձը և Վաչիկ Ղազարեան կռփամարտիկը, Եգիպտոսէն՝ Աւետիս Գալվաքեանը՝ ոտնագնդակ («Զ.»)

Այս տարի մեծագոյն աստղը կը համարուի աշխարհի «ճատրակի թագաւոր» Տիգրան Պետրոսեանը։

«ԱԼԻՔ»

Իկոր Տէր Յովհաննիսեանը ոստումի պահուն

ԱՇՈՒՂ ՂՈՒԼ ԹԱԴԷՈՍ

(Շար. Գ. էջէն)

Խալեր ունի եաղութ եաման,
Սիրեցի նրան բէգուման.
Շովղայ կուտայ արեգական
Երեսն աննման է սիրուն:

Երեսն աննման է լուսով,
Սիրեցի նման հաւասով.
Գինի տուեց չինի թասով,
Համ ինձ հետ զովղ արաւ սիրուն:

Զովլ անելը սիրոյ բան է,
Յեսոյ սէրն միաբան է.
Ոսկի մազեր ֆամին տանի,
Թամամ զառ նշան է սիրուն:

Զառ նշան բէլերը թամամ,
Բոյն է սիրուն՝ ջնարի նման.
Ծոցումը կայ մի ջուխտ ռամամ,
Ծաղկախառ բոստան է սիրուն:

Ծաղկախառ բոստան է թաղէն,
Բիլլահ, էս է խօսքին սաղէն.
Թաֆլիֆ արաւ իր օթաղէն,
Ղուլ անելով տարաւ սիրուն:

Ղուլ անելով խելքս տարաւ,
Գինի տուեց, չքողեց ծարաւ,
Ղուլ Թադէոս թաֆլիֆ արաւ,
Էս էլ մի դովրան է սիրուն:

Աշուղ Ղուլ Թադէոսը թողել է նաեւ կրօնական մոտիւներ, որոնք աւելի խրատական բարոյական երանգաւորում ունեն։

Թէ ո՞ր թուին է վախճանուել աշուղը եւ ո՞րտեղ է գտնւում նրա գերեզմանը, յայտնի չէ։ Սակայն, մի հանգամանք պարզ է, որ նա հաւատարիմ մնալով իր աշուղական վեհ կոչմանը, միշտ ապրել է ժողովրդի մէջ եւ իր երգերով ու սազի նուագածութեամբ նպաստել է գեղջուկ ժողովրդի եւ հայ աշուղական արուեստի զարգացմանը։

Նրա մի այլ լաւագոյն ծառայութիւնը կայանում նրանում, որ ժողովրդի մէջ վառ է պահել աշուղութեան սէրը, տարածելով գուսանական երգն ու մեղեդին։ Այդ հանգամանքների շնորհիւ էլ նա այսօր հայ աշուղական գրականութեան պատմութեան մէջ ունի իր ուրոյն էջը։

Բեհլեւի Ա. Ե.

ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ԶՈՀԸ

?

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

14 ՅՈՒՆԻ. 1965

ԱՄԱՆՈՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 9 Յունուար 1965 կ. ետք ժամը 7էն սկսեալ, Հայկ. Ընթերցասրահի մէջ տեղի ունեցաւ Ամանորի և Ս. Ծննդեան աւանդական հանդէսը, կազմակերպութեամբ Վարչութեան։

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը. երիտասարդներ և երիտասարդուհիներ կատարեցին երգեր, պարեր և արտասանութիւններ. Նոյնպէս՝ բազմաթիւ մանուկներ։

Ներկայացուեցաւ Պօղոս Սիմոնեանի «Դատախարակութիւնը տան մէջ» և եք պատկերով թատերախաղը, դերակատարութեամբ Երիտասարդացի անդամ-անդամուհիներուն։ «Կաղանդ Պապա»ն (ընկ. Գր. Նիկողոսեան) այցելեց սրահ՝ բեռնաւորուած նուէրներով, զորս բաշխեց ներկայ փոքրիկներուն։

Ստեղծուեցաւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ երբ սկսաւ խրախճանքի բաժինը։ Ընտանիքներ և խմբակցութիւններ, մասնաւոր սեղաններու առջեւ, ուրախացան մինչեւ ուշ գիշեր, մինչ երիտասարդութիւնը կը պարէր «Սքայ Լայթս» նուագախումբի զուարթ չափերուն վրայ։

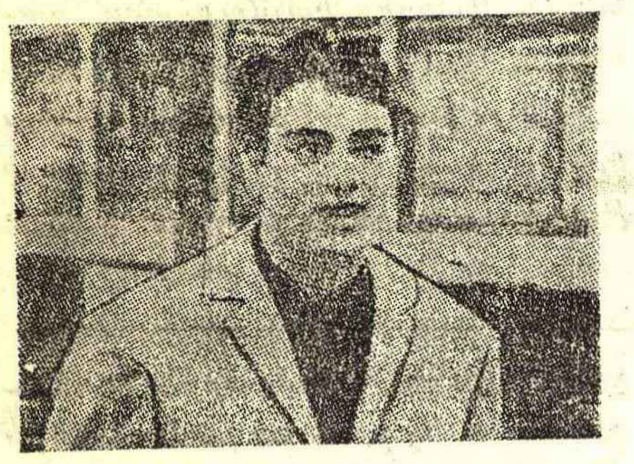
Հանդէսը բարոյական և նիւթական յաջողութիւն մը եղաւ շնորհիւ ներկայ եղող հանդիսականներուն։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

«ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԸԼԼԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՄԱՐԴՈՒՍ ԲԱԽՏԸ ԺՊՏԵԼՈՒ Է» Կ'ԸՍԷ

ԷՆՐԻՔՕ ՄԱՍԻԱՍ

Երկայնահասակ, թուխ երիտասարդը հեռաձայնի գործիքը թողուց. Փարիզ գտնուող կնոջը հետ խօսած էր։ Խաղի թուղթերը մէկդի դնելով մեր քով եկաւ և սկսաւ հարցումներուս պատասխանել.

— Ալճերիոյ Քոնսթանթին քաղաքին մէջ աշխարհ եկայ, նախ կիթառ կը նուագէի, յետոյ սկսայ երգ յօրինել։ Ասոնցմէ մին առաջնութիւն շահեցաւ և առիթ ընձայեց որպէսզի ձայնասփիւռ անցնիմ։ Բայց քաղաքական կարգ մը խնդիրներու բերմամբ Փարիզ անցայ, հոն Ալճերիոյ համար գրած «Ատիէօ մոն փէյի» անուն երգս մեծ համբաւ շահեցաւ։ «Փաթէ» ձայնապնակի ընկերութեան հետ պայմանագրութիւն մը կնքեցի։Ա. Պ. Ս. Պոպինօ քլիւպներուն մէջ աշխատեցայ, հեռատեսիլէն երգեցի. Թուրքիոյ, Լիբանանի, Հարաւային Ափրիկէի, Սպանիոյ, Պելճիքայի և Հոլանտայի մէջ քոնսէրներ տուի։ Փարիզի Նշանաւոր «Օլիմփիա»յին մէջ ալ մեծ համբաւ շահեցայ։

«Օհ կիթառ, կիթառ», «Ատիէօ մոն փէյի», «լ'Օրիանթալ» երգերով շատ սիրուած է ալճերիացի երգիչ Էնրիքօ Մասիաս։

— Ձեզմէ բաժնուելէ ետք, աւելցուց երգիչը, Պելճիքայի, Իտալիոյ, Սպանիոյ և Ֆրանսայի մէջ շրջապտոյտի պիտի ելլեմ, նոյն շրջանին Օլիմփիայի մէջ քոնսէր մը տալէ ետք, Նոր Տարուան առթիւ ձայնապնակ մը պիտի պատրաստեմ։

Երգիչը որ վերջին ծայր հիւրընկալ և համակրելի երիտասարդ մըն է, մեր միւս հարցումներուն ալ հետեւեալ ձեւով պատասխանեց.

— Ժողովրդական երաժշտութիւնը աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ առաջ գացած է։ Ըստ իմ կարծիքիս, աշխարհի լաւագոյն նուագախումբը Ք. Պէյսին է։ Սիրած երգիչներս են՝ Շառլ Ազնաւուր, Ժաք Պրէլ, Ֆրանսիզ Լինէլ։ Գալով հայ ֆոլքլորին, ան Ալճերիոյ ֆոլքլորին շատ կը նմանի։ Հայ ֆոլքլորին ալ ծանօթացած եմ Շառլ Ազնաւուրի միջոցաւ։ Ամենէն շատ ֆոլքլորիք երաժշտութիւնը կը սիրեմ։ Դասական երաժշտութեան մէջ Չայքովսքի, Պախ, Պէթհովէն և Մոցարթը կը նախընտրեմ։ Ճազը ըստ իս դասական երաժշտութեան մէջ պատահած յեղափոխութիւն մըն է։

— Նշանաւոր երգիչ մը ըլլալու համար մարդուն բախտը ժպտելու է, կ'ըսէ Էնրիքօ Մասիաս, որ հետեւեալ ձեւով յայտնեց իր մտածումները սիրոյ և կնոջ մասին.

— Գրեթէ բոլոր կիներէն կ'ախորժիմ։ Գալով սիրոյ, կրնամ ըսել թէ՝ եթէ սէր կայ, կեանք կայ, եթէ սէր չկայ, կեանք չկայ։

Երգիչը որ ազատ պահերուն թուղթ կը խաղայ, ֆութպոլի մրցումներու կը հետեւի, սակայն խօսեցաւ իր արուեստին դժուարութիւններուն մասին.

— Երբ նշանաւոր ըլլաք, տխրեցուած էք ձեզի հետ զբաղող ժողովուրդին ուզածին պէս մէկը ըլլալ։ Ձեր շարժումներով կը հետաքրքրուին անոնք։ Եւ միշտ փոփոխելու ըլլալու համար, նորութիւնները պէտք է հետապնդէք։

Գրականութեան մարզին մէջ մասնաւորաբար 17րդ դարու գործերը կը հետաքրքրեն երգիչը, իսկ 19րդ դարու ռոմանթիքներէն կը սիրէ Վիքթոր Հիւկօն, Լամարթինը, սէմպոլիսթներէն՝ Պօլէրը, մոտեռններէն՝ Ժաք Փրէվէրը։ Իսկ ամենէն շատ կարդացած հեղինակն ալ Ժան Փօլ Սարթրն է։

Մեր լուսանկարիչին քանի մը դիրք տալէ ետք Էնրիքօ Մասիաս մինչեւ վերելակ ընկերացաւ մեզի և իր բարեւները ղրկեց բոլոր ընթերցողներուն։

Տեսակցեցաւ Գ. Օհանեան

«ՄԱՐՄԱՐԱ»

ՍԱԼԱՀ ԹԱՀԷՐԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Ալ-Նաթրոն» արուեստասրահը իր հերթական ցուցահանդէսը յատկացուցած էր եգիպտացի նկարիչ եւ արուեստաբան Սալահ Թահէրի գործերուն, հովանաւորութեամբ Փոխ-Վարչապետ եւ Մշակոյթի Նախարար Տոքթ. Ապտէլ Քատէր Հաթէմի։

Ցուցահանդէսին բացումը կատարեց, փոխանորդաբար, Պր. Եհիա Ապու Պաքր, Երկուշաբթի, 11 Յունուար 1965։ Ցուցադրուած են յիսունըութը պաստառներ, որոնք կը ներկայացնեն Թահէրի համադրական ստեղծագործութիւնները։

Ցուցահանդէսը պիտի տեւէ մինչեւ Յունուար 24։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՐԶԵԱՆը, բնիկ Երզնկացի, Իզմիրի որբերէն: Ան Աղեքսանդրիա մեկնած էր նախ քան Իզմիրի աղէտը: Իրմէ նամակ ստացած էի 1923ին, Գորֆուի Վիլհելմի պալատի ժամանակաւոր որբանոցէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրեմ իմացնել «Ջահակիր»ին, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, կամ ինծի՝ Աւետիսեան (Աբէլ.Գ) Մարգար, Սվերդլով փողոց, թիւ 131, Կիրովական, Ս. Հայաստան, ՍՍՌՄ։

Կը խնդրուի արտատպել:

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Նազարէթ Պատանեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Պր. Գաբրիէլ Փալաքեանի (Գալիֆորնիա)։

Օր. Արշալոյս Շահրոզեան (Գահիրէ) Նոր Տարուայ առթիւ մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր քրոջ՝ Տիկին Փայլուն Սէմէրճեանի (Կէտարէֆ)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Իրենց զաւկին՝ Հրանդ Քեսէճեանի վիրաբուժական յաջող գործողութենէ մը անվտանգ ազատած ըլլալուն ուրախ առթիւ՝ Տէր և Տիկին Եղիա Քեսէճեան կը նուիրեն 200 ե.դ.։

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Իրենց զաւկին՝ Հրանդ Քեսէճեանին Վիրաբուժական յաջող գործողութենէ մը անվտանգ ազատած ըլլալուն ուրախ առթիւ՝ Տէր և Տիկին Եղիա Քէսէճեան կը նուիրեն 100 ե.դ.։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տէր և Տիկին Միհրան Փալանճեան, Ողբ. Տիկին Նուարդ Եաղճեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, կը նուիրեն՝

Գահիրէի Աղքատախնամին 50 ե.դ.
«Ջահակիր»ին 50 »
(Ստանալ «Ջահակիր»ի խմբագրատունէն)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

Այսօր, Հինգշաբթի, 14 Յունուար 1965, կ. ե. ժամը 6.30ին

ԿԸ ԴԱՍԱԽՕՍԷ

ՀՈԳԵՇ. Տ. ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(ՏԵՍՈՒՉ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ)

Նիւթ ունենալով՝

«ՀԱՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ»

Դասախօսութեան ընթացքին մոգական լապտերով պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Երուսաղէմէն։

ՍԻՐԱԼԻՐ ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐԻՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ
ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ
ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965ին

Մանրամասնութիւններ յաջորդով

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

1965 ՏԱՐՈՒԱՆ

★ «ՋԱՀԱԿԻՐ» ★

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Ունենալու համար դիմել խմբագրատուն Հեռ. 915013, ԳԻՆ 100 Ե.Դ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1-10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ		5.00	10.00

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

Հայկական Դատ հետապնդելու մեծ գործին ձեռնարկելէ առաջ, զուտ տեղական, եկեղեցական, վարչական, վարժարանային, ընտրական աշխատանքներուն մէջ՝ իր գործակիցին հանդէպ զգաստութիւն, յարգանք և շահերու ու վարկի փոխադարձ պաշտպանութիւն ցոյց տալ չուզողը՝ պէտք չէ ակնկալէ միասնականութիւն ու համագործակցութիւն որեւէ հարցի առնչութեամբ։

Խօսելով մեր շրջանակի ուժերուն և մարմիններուն մասին, ի վիճակի ենք յայտարարելու, որ մեր հայրենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը սահման չունին, և առ այդ մենք պատրաստ ենք ծայրագոյն զոհողութիւններն ընելու (ինչպէս ըրեր ենք ասկէ առաջ)։ Սակայն, եթէ մեր զոհողութիւններն ու աշխատանքները, ազգի և հայրենիքի անունով սկսելէ ետք, ի վերջոյ պիտի յանգին ուրիշ կազմակերպութեան մը փառաւորումին ու շահաւորումին, մենք կը ստիպուինք գծել աշխատանքի մեր սեփական ուղին ու մեթոտը։

Մեր հայրենական զոհաբերումները պիտի ծառայեն միշտ ազգի և հայրենիքի շահերու պաշտպանութեան գործին, բայց երբեք մեր նսեմացման։

Արդ, փոքր գործերու և պզտիկ խնդիրներու մէջ համերաշխ ոգի և համագործակցական տրամադրութիւն ստեղծել չկրցողները, ի՞նչպէս կարող են գործակցիլ ուրիշներու ու Հայկական Դատ հետապնդել։

Այս հաստատումները ցաւ ի սիրտ կատարելէ և այս հարցումները արիաբար ուղղելէ ետք, մենք դեռ բաց կը պահենք այս էջը՝ խօսելու համար որոշ դարմաններու մասին, ի շահ մեր ազգի անմիջական հոգերուն եւ Ցիսնամեակի հրամայականներուն։

Հայկական Դատ հետապնդելու համար, եթէ նոյնիսկ պահ մը մոռնանք Մայր Հայրենիքի ատոր օժանդակութեան անհրաժեշտութիւնը, խիստ կարեւոր է՝ որ նախ տիրէ միջգաղութային հայկական ներդաշնակութիւն. ապա պէտք է՝ որ մեր իւրաքանչիւր գաղթօճախը կարգի դրուած ըլլայ, տեղական մեքենան բանի անխափան, նաեւ պէտք է որ միանանք իրարու, հասկնանք զիրար՝ հետեւողական, տեւական բնոյթով եւ անշահախնդիր ոգիով, եւ ոչ թէ պարագայական եւ շահախնդրական։ Ու այնուհետեւ միայն ձեռնարկենք մեծ աշխատանքին, միջազգային լարծուն կրկէսներու վրայ։

Լսող ականջներ կա՞ն գաղթաշխարհի եւ մեր գաղութի ղեկավար շրջանակներուն մէջ։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակադրոշմի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մանրամասնութիւնները։ Մասնակցելու համար գրել՝

«Tchaha ir» Timbres - Poste, B.P. 2111, Le Caire (R.A.U)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՏՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատրոնական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ [illegible] Լուսանկարներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՕՀԱՆ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նաւու» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՋԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible] — ԱՒԵՏԻՍ [illegible]

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 62 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٦٢ - الخميس ٢١ ينـاير ١٩٦٥

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՎԵՀԱՓԱՌ ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ի
ՕՐՀՆԱԲԵՐ ԱՅՑԸ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ մը առաջ, Մայր Աթոռէն Գահիրէ Առաջնորդարան ղրկուած հեռագիր մը կը հաղորդէր, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վեհ. Վազգէն Ա., դէպի Ատիս Ապեպայի Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու Համագումարը իր ճամբուն վրայ, պիտի հանդիպէր Գահիրէ:

Յունուար 10ին, նման հեռագիր մըն ալ ստացուած էր Շնորհազարդ Խորէն Ա. Կաթողիկոսէն՝ իր ժամանման մասին: Յունուար 11ին՝ Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեան ըստիպուած էր մեկնիլ Ատիս Ապեպա՝ հրահանգ տալէ ետք որ պատշաճ ընդունելութիւն կատարուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գահակալին եւս: Խորէն Ա. Կաթողիկոս Գահիրէ ժամանեց Յունուար 12ին, պատիւով ընդունուեցաւ Ազգ. Իշխանութեանց կողմէ, ճաշկերոյթի ներկայ եղաւ «Յուսաբեր» ակումբին մէջ ու մեկնեցաւ նոյն օրը, իր ընկերակիցներուն հետ:

Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 1,45ին է որ հասաւ Վազգէն Ա. Հայրապետը Գահիրէի օդանաւակայանը, Բ.Լ.Մ. օդանաւով, Վիեննա – Պելկրատ – Պոլիս – Դամասկոս ճամբով: Իրեն կ'ընկերանային Թիֆլիզի Առաջնորդ Տ. Կոմիտաս Եպս. Տէր Ստեփանեան (անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի), Տ. Արսէն Վրդ. Բերբերեան Գաւազանակիրը (նախկին Աղեքսանդրահայ) և «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր ու հոգեւոր ճեմարանի դասախօս Արթուն Հատիտեան:

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. Իշխանութեան անդամներէն, Միութեանց ներկայացուցիչներէն, մամուլի թղթակիցներէն և ժողովուրդէն բաղկացած հոծ բազմութիւն մը կը սպասէր օդանաւակայանին մէջ: Վեհափառը և իր շքախումբը դիմաւորուեցան ծաղկեփունջերով: Ան մուտք գործեց պաշտօնական մեծ դռնէն, առանց մաքսային ձեւակերպութեանց, և առաջնորդուեցաւ հիւրերու մեծ սրահը: Այստեղ, ժողովուրդը տեղեկացաւ որ Հայրապետը պիտի կրնայ մնալ 24 ժամ և խիստ ուրախացաւ:

Օդակայանի դահլիճին մէջ ձախէն աջ՝ Արսէն Վրդ. Բերբերեան, Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեան, ՎԵՀԱՓԱՌ ՎԱԶԳԷՆ Ա., Կոմիտաս Եպս. Տէր Ստեփանեան, Կիւրեղ Վրդ. Գաբիկեան: (Լուսանկարներ՝ Արթօ Պէտիկեան)

Յանուն գաղութին, բարի գալուստ մաղթեց Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեան, որուն պատասխանեց Վեհափառը՝ օրհնելով ժողովուրդը և մաղթանքներ ընելով Եգիպտոսին, անոր ժողովուրդին ու անոր անձնուէր Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրին: «Այս երրորդ անգամն է որ կուգամ այս օրհնեալ երկիրը և նոյն նախագահի իշխանութեան օրով» ըսաւ Հայրապետը:

Ծանօթ ազգայինի մը շքեղ ինքնաշարժով, Վեհափառը և իր ընկերակիցները առաջնորդուեցան Սեմիրամիս մեծ պանդոկը: Այնտեղ քանի մը ժամ հանգչելէ ետք՝ Ազգ. Իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն հետ գացին Քուպպէի Հանրապետական Նախագահութեան Պալատը և այցելուներու տոմարին մէջ ստորագրեցին, տեսնուելով Նախագահի ներկայացուցիչին հետ:

Ասկէ ետք, Վեհափառը եկաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր եկեղեցին, ուր խռնուած էր հոծ բազմութիւն: Փողոցի դրան առջեւ, ազգային դէմքեր (Լուսաւորչի շքանշանակիրներ), շապիկ հագած, կը կրէին ամպհովանին: Եկեղեցւոյ կոչնակները կը ղօղանջէին և դպիրները («Շնորհալի» երգչախումբ), ղեկավարութեամբ երգահան և դպրապետ Մս. Եդուարդ Յակոբեանի, կ'երգէին Հրաշափառը: Ազգային վարժարաններու աշակերտ-աշակերտուհիները շղթայ կազմած էին:

Վեհափառը դիմեց Ս. Խորան, զգեստաւորուած: Դասին մէջ ներկայ էին Հայ Կաթողիկէ համայնքի և Հայ Աւետարանական եկեղեցիի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաև Ղպտի Պատրիարքարանի կղերականները:

Եկեղեցւոյ մէջ դարձեալ խօսք առաւ Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեան և բարի գալուստ մաղթեց Վեհափառ Հայրապետին, շեշտելով որ մեր ժողովուրդը իր աստուածարեալ Կաթողի, ոսին մէջ կը տեսնէ պատմութեան մեծ հայրապետները, հայրենի հողը և իր հերոսական անցեալը: Վեհափառին այս այցելութիւնը բարեբաստիկ է և օրհնաբեր՝ այս յատկանշական թուականին:

Գեղեցիկ քարոզով մը պատասխանեց Վեհ. Վազգէն Ա. այս ուղերձին ու ժողովուրդի խանդավառ դիմաւորումին: Ան ըսաւ.

«Աստուծոյ ողորմութեամբ ահա երրորդ անգամն է որ կը մտնեմ այս հոյակապ եկեղեցին, բոլորիդ բերելու համար ողջոյններ և օրհնութիւն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինէն:

«Մեր այս անակնկալ այցելութիւնը Ձեզի՝ մեզ մէկ օրով կ'ուշացնէ մեր նպատակակէտէն. բայց ձեր քաղցր դէմքերը ու ձեր ժպտուն աչքերը տեսնելով՝ պահ մը մոռցանք Ատիս Ապեպայի եկեղեցական ժողովը: Երբ «մոռցանք» կ'ըսեմ, այտիկա ժողովին կարեւորութիւնը թերգնահատելու համար չէ, այլ ըսելու համար, որ Հայոց Հայրապետին աչքին՝ իր հարազատ ժողովուրդը ամէն բանէ վեր է և ան կ'ապրի այդ ժողովուրդին ցանկութիւններուն և ձգտումներուն մէջ:

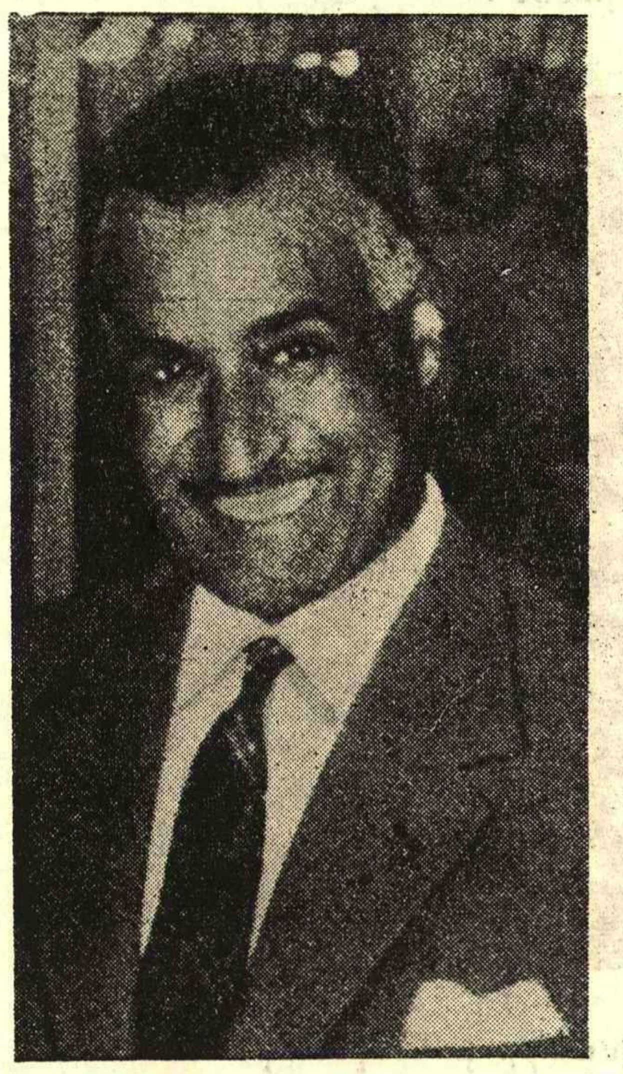
«Ողջոյն և օրհնութիւն այս փառաւոր երկրին՝ Եգիպտոսին, որ փառահեղ դարաշրջան մը կ'ապրի հիմա՝ անձնուէր ղեկավարներու շունչին տակ, իբրև պետ ունենալով միջազգային չափով պետական գործիչ և այս շքեղ հայրենիքին կերտիչ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրը: Կը մաղթենք խաղաղութիւն, բարօրութիւն և յաջողութիւններ՝ այս ազնուական ժողովուրդին և իր ազնիւ ցանկութիւններուն իրականացման:

«Այստեղ, դուք հայերդ, որպէս հին ու փառաւոր գաղութ, այժմ համեմատաբար փոքր համայնք, կ'ապրիք ազատ ու բարօր, արժանանալով պետութեան ու ժողովուրդի գնահատանքին:

(Շար. տես էջ 2)

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԵՌՈՒՁԵՌ
ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հողագործներու Ընդհ. Համաժողովը՝ 18 միլիոն ֆելլահներու 25000 ներկայացուցիչներով և 4033 ընկերութեանց պատ

ւիրակութիւններ, Յուն. 18ին, Համալսարանի [illegible]սրահին մէջ որոշեցին [illegible]զօրավիգ կանգնիլ Կամալ Ապտէլ Նասէրի վերընտրութեան՝ ցկեանս:

Երեքշաբթի, 20 Յունուար, առտուան ժամը 7էն սկսեալ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն հըսկայ խումբեր եւ գաւառներէն եկած բազմաթիւ պատուիրակութիւններ, ցուցատախտակներով բեռնաւորուած կը դիմէին «Կումհուրիէ» հրապարակը՝ ցոյցեր ընելով եւ պահանջելով որ երկարաձգուի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի պաշտօնավարութիւնը, նոյնիսկ ցկեանս: Արտասանուեցան ճառեր՝ որոնց մէջ կը պոռթկար ժողովուրդին սէրը առ Կամալ Ապտէլ Նասէր: Քաղաքի միւս մասերուն մէջ եւ դէպի Խորհրդարանի շէնքը, այլ ցուցարարներ, ուսանողներու հսկայ զանգուածներ, բանուորներ եւ ժողովրդային բազմութիւններ, Նասէրի վերընտրութիւնը կը պահանջէին: Վարչութիւնները արձակուրդ տուած էին իրենց պաշտօնէութեան:

Այս պահանջները ներկայացուեցան Մարաջախտ Ամէրին, Արաբ Ընկերվ. Միութեան կեդր.

(Շար. տես էջ 6)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐԻ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի Նախագահ Պր. Անուար Սատաթին, հետեւեալ հեռագիրը ղրկուած է Գահիրէի առաջնորդական փոխանորդ Արժ. Տ. Սահակ Քհնյ. Շաքարեանի կողմէ.—

Ձեր Վսեմութեան կը հաղորդենք իմ եւ համայնքիս զաւակներուն անվերապահ փափաքը, Ն. Վ. Կամալ Ապտէլ Նասէրի, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահական թեկնածութեան:

Հայ համայնքը այս առթիւ կրկին կը հաստատէ իր հաւատարմութիւնը եւ կը խնդրէ Տիրոջմէն որպէսզի պահէ մեր սիրելի Նախագահը, իբր յաւիտենական Վահան Արաբական աշխարհին եւ մասնաւորապէս մեր սիրելի Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՑ
ՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՇԱՔԱՐԵԱՆ

Հետեւեալ հեռագիրները ղրկուած են ԱՄՀի Ազգ. Ժողովի Նախագահ Անուար Սատաթին՝ Հայկական Ընթերցասրահի և «Ջահակիր»ի կողմէ:

Ձեր Վսեմութեան կը փութանք ներկայացնել Յուլիս 26 Պողոտայի Հայկական Ընթերցասրահի Վարչութեան եւ բոլոր անդամներուն բուռն բաղձանքը, սիրելի Կամալ Ապտէլ Նասէրը տեսնելու որպէս Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածու:

Յաջողութեան մաղթանքներով եւ յարգանօք՝

Վասն Հայկական Ընթերցասրահի
Ատենապետ Եզնիկ Վեցիկեան

«Ջահակիր» եգիպտահայ թերթի վարչութեան եւ ընթերցողներուն անունով, կը փութանք յայտնել որ ջերմօրէն կը բաղձանք սիրելի Կամալ Ապտէլ Նասէրի անունը տեսնել ԱՄՀի նախագահական թեկնածութեան վրայ:

Վասն «Ջահակիր»ի
Խմբագիր Սարգիս Պալաեան

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

(Շար. Ա. էջէն)

«Սիրելի ժողովուրդ, մեր ճամբորդութեան առնչութեամբ՝ անշուշտ կ'ուզէք իմանալ։ Եթովպիոյ քրիստոնեայ և մեծահոգի Կայսր՝ Ն. Վ. Հայլէ Սելասիէ, որ կը յիշեցնէ հին ատենի քրիստոնեայ նուիրեալ թագաւորներն ու իշխանները, նախաձեռնած է Միաբնակ Դաւանութեան Արևելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու Համագումարին, միատեղ մտահոգուելու և լուծում տալու համար մեր կրօնական խնդիրներուն մասին։ Ան երբ ինծի հրաւէր ուղղեց որ ընդունիմ այդ ժողովին մասնակցելիք Հայոց Պատուիրակութեան առաջնորդութիւնը, ես ինծի պարտք սեպեցի հրաւիրել Հայաստանեայց Եկեղեցիին միւս նուիրապետութիւնները՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գահակալը, Երուսաղէմի և Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց Պատրիարքները, որ մաս կազմեն այս պատուիրակութեան։ Ասիկա սքանչելի առիթ մըն էր, որ մենք օտարներուն ներկայանանք միասնութեան և ներքին միութեան ու սիրոյ ապացոյցով մը։

Տարածուի բոլորին վրայ։ Կ'ուզենք որ անոնք ըլլան մէկ սիրտ մէկ հոգի, միշտ անբաժան և մտածեն հաւաքաբար՝ աւագ խնդիրներու, սեպուհ հարցերու մասին։ Միասին յառաջ տանին ինքնապաշտպանութեան կամ ազգապահպանութեան գործը, եկեղեցիով, դպրոցներով, հայրենիքի հետ սերտ կապերով և բոլոր այն միջոցներով, որոնք օգտակար կրնան հանդիսանալ առաջադրուած նուիրական պահանջներու և հետապնդելի իրաւունքներու առնչութեամբ։»

«Հայր Մեր»էն ետք, Վեհափառը, իր աջը տալէն յետոյ ժողովուրդին, առաջնորդուեցաւ Մեծ Դահլիճը, ընդունելու համար նաև օտար և հայ այլ ներկայացուցիչներու մեծարանքը։ Այնտեղ, Ազգ. Իշխանութեան կողմէ բարի գալուստ մաղթեց Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պր. Օննիկ Ծալեան։ Ապա,Վեհափառը մաղթանքներ ըրաւ Ղպտի և Հայ Աւետարանական համայնքներու պետերուն ու ներկայացուեցաւ հիւրերուն։

Վեհափառը եւ իր շքախումբը ի Սեմիրամիս

«Չեմ կրնար մանրամասնութիւններ տալ տակաւին Ատիս Ապեպայի ժողովին մասին, քանի որ անիկա դեռ տեղի չունեցաւ։ Սակայն մենք չենք տարակուսիր, որ բարեբեր արդիւնքներ պիտի ըստացուին այս ժողովէն՝ քրիստոնեայ աշխարհին ու մեզի համար, եկեղեցիներու եղբայրութեան և միութեան տեսակէտէն։ Դուք մամուլէն տեղեակ էք քրիստոնեայ աշխարհի հոգերուն, ես չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել։ Բայց համոզուած եմ որ այս ժողովով պիտի ամրապնդուին միջեկեղեցական կապերը և պիտի իրականանայ միութիւն՝ ամէն մէկ եկեղեցի պահելով մէկտեղ իր անկախութիւնն ու իր աւանդութիւնները։ Փառք ու պատիւ մեզի՝ Աստուծոյ և ժողովուրդին ծառայելը՝ միասնական ուժերով։

«Ժամերը կ'անցնին, սիրելի ժողովուրդ. այս կէսօրէ ետք մենք կրկին իրարու պիտի հանդիպինք Նուպարեան վրժ.ին մէջ։ Աստուած խաղաղութիւն և առողջութիւն տայ բոլորիդ։ Ձեզմէ իւրաքանչիւրին կեանքը թանկ է մեզի համար, ազգին համար, և Ս. Էջմիածնի մէջ, մեր ամենօրեայ աղօթքներուն առարկան էք դուք և ձեր արդար ձգտումները։ Մեզի համար, Արարատի նայուածքին տակ, հայրենի հողին վրայ ամուր կեցած, Ս. Էջմիածնի նուիրական կամարներուն ներքեւ, կայ մեր ժողովուրդը, մի և միացեալ, ու մեր հայեացքը կ'ընդգրկէ համայն հայութիւնը անխտիր. մեզի համար չկան տեսակ տեսակ հայեր, մեզի համար կան հայերը բոլոր, և հետեւաբար՝ մեր աղօթքը կը

Կէսօրէ ետք ժամը 6ին, Հելիոպոլսոյ Նուպարեան վրժ.ի Պէրգամեան սրահին մէջ, հայ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային պաշտօնական մարմիններու անդամներուն, մամուլի աշխատաւորներուն ու մեծ թիւով ազգայիններու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ թէյասեղան։ Սեղանապետ Պր. Տիգրան Պապիկեան (տնօրէն Նուպարեան վրժ.ի) ողջունեց վեհափառը՝ նաև յանուն «մեծ բացակայ» ուսանողութեան, որ սրտով Հայրապետին հետ էր։

Յանուն Ազգ. Իշխանութեանց հակիրճ խօսք մը ըրաւ Պր. Հ. Քիւրքճեան։ Պր. Հայրօ Հինայեկեան արտասանեց Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական»ը։

Քահանայից դասէն՝ խօսեցաւ Տ. Արշամ Քհն. Պօզոյեան, կուռ ուղերձ մը, ուր խտացուած էր էջմիածնական հայութեան հաւատքըն ու սէրը հանդէպ Մայր Աթոռին։ «Առանց Էջմիածնի ազգապահպանում չկայ» ըսաւ արժանաշնորհ Տէր Հայրը՝ օրատընդոստ ծափահարութիւններ խլելով ժողովուրդէն։

Օր. Վերա Հացունի, դաշնակի վրայ Օր. Աշխէն Մէօթէմէտեանի հետ, երգեց «Ծիրանի Ծառ»ը։

Ուժեղ ճառ մը խօսեցաւ «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Արթուն Հաթիտեան։ Յուզուեցաւ և յուզեց Վեհափառը, նաև ժողովուրդը՝ իր ստուարուխ վկայութիւններով։ «Մխիթարական է և գեղեցիկ երևոյթ, ըսաւ ան, որ վերջերս շատցած են, հայրենադարձութիւնով թէ այցելութիւններով՝ հայրենիք եկող հայերը, Ս. Էջմիածնին ուխտի եկող հայերը։ Սակայն կայ նաև մէկ ուրիշ այց, որ աւելի յուզիչ է և աւելի գ ե ղ ե ց ի կ. ատիկա՝ երբ հայ րենի հողն է գալիս այցի իր

Վեհափառը կը խօսի Նուպարեանի «Պէրգամեան» սրահին մէջ։

տարագիր զաւակներին, իր հայրենակարօտ պանդուխտներին։ Ինձ թւում է որ նման մի այց է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այս ուղեւորութիւնը։ Նրա ներկայութիւնը այստեղ ձեզ բերում է հայրենի իրականութիւնը, հայրենիքը։ Նմանապէս նա այստեղ լինելով, կարծես ձեզ հետ է Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը։ Իսկ ի՞նչ են Ս. Էջմիածինն ու հայրենի հողը, դրանք այն արժէքներն են, որոնց կառչել է հայ ժողովուրդը իր պատմութեան բոլոր դարաշրջաններին։

«Եւ այժմ, այդ բոլորի մարմնացումը հանդիսացող Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը ձեր մէջն է։ Հայրապետը մեծ սիրտ ու հոգի ունեցող այն հայն է, որ անձնական կեանք չունէ, որի համար կան՝ միայն մէկ մտահոգութիւն՝ հայ ժողովուրդը, միայն մէ՛կ նպատակ՝ ծառայել նրան։ Հեշտ բան չէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս լինել։ Ես կարող եմ տալ անձնական վկայութիւն, որ Էջմիածնի մէջ յաճախ եմ նրան տեսնել ուշ գիշերներին՝ մտախոհ վիճակում վեր ու վար ման եկած ժամանակ։ Կարծես հայ ժողովուրդի հոգսերի բովանդակ բեռն իր ուսերին լինէր։

«Կաթողիկոսն ապրում է ամբողջ հայութեան ցաւերով ու երազներով։ Նրա համար մէկ սեւեռում կայ՝ համայն ու ամբողջական հայութիւնը։ Դրա համար է որ երբ 1963 Հոկտ. 26ին տեղի ունեցաւ Ողջագուրումը Երուսաղէմի մէջ, Նրա սիրտը լցուեց անսահման ուրախութեամբ ու գնծութեամբ։

«Ճիշդ է, որոշ դժուարութիւններ ծագեցին դրանից յետոյ, բայց Վեհափառի համար մնում է Ողջագուրումի Ոգին անխախտ և նա հաւատում է խորապէս, որ այդ ոգին միայն պիտի յաղթանակէ ի վերջոյ։»

Պր. Գրիգոր Փարթամեան երգեց Սայաթ-Նովայի «Բլբուլը»ը։ Երուսաղէմի Ս. Թարգմանչաց վրժ.ի տեսուչ Տ. Կիւրեղ Վրդ. Գաբիկեան խօսեցաւ այն մասին թէ ո՛րքան նշանակելի էր Վեհափառին այցը սփիւռքահայութեան և խիստ կարեւոր։ Վեհափառը մարմնացումն էր մեր հաւատքի պատմութեան և կեդրոնին՝ Մայր Աթոռին, մարմնացումն էր մեր աստուածարեալ հայրապետներու պայքարներուն, մարմնացումն էր հայ հայրենիքի հին փառքերուն և նոր նուաճումներու ոգիին։

Վրաստանի առաջնորդ Կոմիտաս Եպսկ. Տէր Ստեփանեանէն խնդրուեցաւ երգել։ Ան նախ երգեց Լօռուայ Հօռովելը (Կոմիտասի), ապա ժողովուրդի պահանջին ու Վեհափառի առաջարկին վրայ՝ Նահապետ Ռուսինեանի «Իմ Կիլիկիա»ն։ Տիկին Նորա Իփէքեան արտասանեց Վ. Թէքէեանի

(Շար. 6րդ էջ 6)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Եկեղեցին կազմակերպած է նուագահանդէս մը՝ Յիսուսական Հայրերու սրահին մէջ (298 Փորթ Սայիտ փողոց, Գլէոփաթրա), 25 Յունուար 1965 կ. ե. ժամը 9ին։

Լարային նուագախումբը եւ մեներգիչ Իսմէն Էգոնոփուլոն կը ղեկավարէ Պր. Արա Խաչատուրեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Խոր ցաւով կ'արձանագրենք Գահիրէի հայ աւետարանական ազգայիններէն՝ սիրուած դէմք ԱԼԳԷՌ ՄՐՆՐՇԵԱՆի կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցած է Երկուշաբթի, 18 Յունուար 1965 առաւօտեան, յանկարծակի։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ յաջորդ օրը՝ Հայ Աւետարանական եկեղեցիին մէջ։ Յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Վեր. Վահան Թութիկեան։ Հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Կապալ էլ Ահմարի գերեզմանատունը։

Այս տխուր առթիւ, Հայկական Ընթերցասրահի Երիտասարդաց Յանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ սըգակիր Այրի Տիկին Շաքէ-Ալիս Մրնրշեանի և ողբացեալի զաւակները՝ Միհրան, Վիքթորիա, Աշխէն և Լիվիան Մրնրշեաններուն։

«Ջահակիր» եւս կը միանայ այս սուգին և կը ներկայացնէ իր վշտակցութիւնը։

ՎԱՀՐԱՄ ՐԷԻՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Իսթանպուլի «Մարմարա» օրաթերթէն ցաւով կը տեղեկանանք տեղւոյն ծանօթ ազգայիններէն ՎԱՀՐԱՄ ՐԷԻՍԵԱՆի կսկծալի մահը։

Հանգուցեալը բազմամեայ անդամներէն էր Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Դպրաց Դաս Երգչախումբին և հայրը՝ Եշիլգիւղի նախակրթարանի ուսուցչուհի Անգինէ Րէիսեանի, ու եղբայրը՝ Գահիրէի Թեմական և քաղաքական ժողովի անդամ Պր. Խաչատուր Րէիսեանի։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 23 Դեկտ. 1964ին՝ Ֆերիգիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը թաղուած է Պալըգլըի գերեզմանատունը։

«Ջահակիր» այս կորուստին առթիւ իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Խ. Րէիսեանին եւ սգակիր պարագաներուն։

ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀՄԺ. ԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ՝ ԱՏԻՍ ԱՊԵՊԱ

Երկու հազար տարի է ի վեր Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու Առաջին համաժողովը բացուեցաւ հանդիսաւորապէս Յունուար 15ին՝ Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ, Հայլէ-Սելասիէ կայսեր կողմէ։

Ուղղափառ Եկեղեցիներու ներքին կապերը ամրապնդելու ձգտող այս ձեռնարկը պիտի տեւէր մինչեւ Յունուար 18։

Իր բացման ճառին մէջ, կայսրը յայտարարեց «Աֆրիկէ» մեծ սրահին մէջ, ուր բարձրաստիճան եպիսկոպոսներու ներկայութիւնը հոն՝ կ'ապացուցանէ թէ միացած են քրիստոնեայ եկեղեցիները։ Այս միութիւնը ցանկութիւնն էր նաեւ Պօղոս Զ. Պապին՝ կաթողիկէ եւ ոչ-կաթողիկէ եկեղեցիներուն միջեւ:

«Թերեւս, բսաւ կայսրը, այս համաժողովը չկարենայ վերջնական արդիւնքներու հասնիլ, բայց բացուած պիտի ըլլայ իրերահասկացողութեան եւ Միութեան կարելիութիւնը։»

Անտիոքի Ասորւոց Պատրիարք Իգնատիոս Եագուպ արքեպս. խօսք առնելով՝ գովեց կայսեր նախաձեռնութիւնը, բազում դարերէ ի վեր առաջին անգամ նման ժողով մը հրաւիրած ըլլալուն համար:

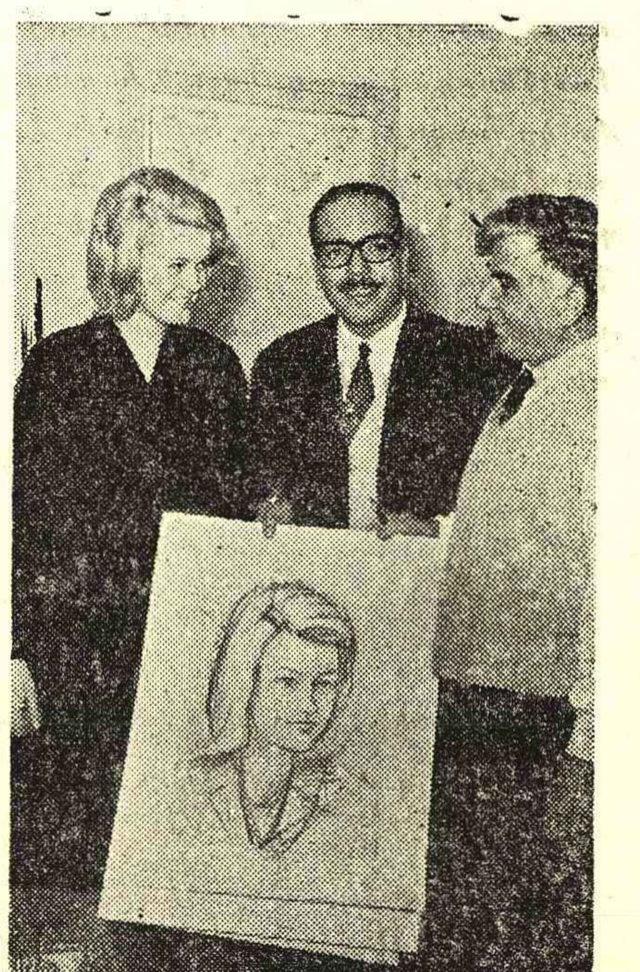
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. իր կարգին խօսած է ճառ մը, գովեստ ընելով կայսեր, իր օգտաշատ նախաձեռնութեան համար եւ յայտարարած է որ Ուղղափառ Եկեղեցիներու Միութեան կը հաւատայ խորապէս:

«ԼՈՅՍԻ ԹԱԳՈՒՀԻ»Ն

Շուէտի մէջ ամէն տարի կ'ընտրեն «Լոյսի Թագուհի»ն, որ խորհրդանիշն է լոյսին եւ յոյսին: Այս տարուան ընտրեալն է Գարինա Միրելիուս, որ խանդավառած է բոլոր Շուէտացիները: Գարինա ԱՄՀի հիւրն է տասը օրերէ ի վեր:

Իրեն ի պատիւ տրուած ՍԱՍ-ի եւ Տիկին Հանս Լէֆլէրի ընդունելութեան, «Կումհուրիէթ»ի խմբագրին խօսեցուած է Գարինա, որ այժմ պաշտօնի կոչուած է Սթոքհոլմի մէջ բերքի մը ծանուցման բաժնին մէջ: Ան չի մտածեր ամուսնութեան մասին, չուզեր երիտասարդ ամուսնանալ եւ կը սիրէ ճամբորդել: Երկար տարիներէ ի վեր կ'ուզէր Եգիպտոս, այս արեւի երկիրը այցելել: Ան զմայլանքով կը խօսի Նեղոսի հովիտին մասին եւ սիրած է «փարաւոնեան դիմագիծով բուխ գեղեցկութիւն ունեցող Եգիպտուհին»։ ԱՄՀի մէջ իր վերջին շաբաթը՝ Օր. Միրելիուս պիտի անցնէ Գազա եւ վերին Եգիպտոս:

Այնտեղ մեկնելէ առաջ, Ծանուցումի Եգիպտական մեծ ընկերութեան տնօրէն՝ Պր. Համրուշի, գեղեցկուհին առաջնորդած է նկարիչ Ս. Սամսոնեանի աշխատանոցը, ուր մեր ընկերը պատրաստած է անոր դիմանկարը, զոր Ծ.Ե. Ընկ.ը նուիրած է Գարինային:

Լուսանկարին մէջ՝ Գարինա Միրելիուս, Պր. Համուշի եւ Սիմոն Սամսոնեան, նկարով։

ՖԻԼՄ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿԻ ՄԱՍԻՆ

Վաւերագրական եւ այժմէագրական ֆիլմերի կինոստուդիան մօտ օրերս պաստառ կը բարձրացնի «Մորաւիայի հերոսը» երկմաս ֆիլմը՝ նուիրուած հայ ժողովրդի արժանաւոր զաւակ Արտեմ Պետրոսեանի խիզախութիւններին, որ նա կատարել է Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին Չեխոսլովաքիայում: Նկարահանումները կատարուած են Պրագայում, Երեւանում, Լենինականում եւ Սովետական Միութեան այլ քաղաքներում:

ԱԼ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ

Սաղարթին մէջ ծառերուն հիւանդ շունչը աշունին,
Ձերդ չար պառաւ ճիւղէ ճիւղ փրփուրներ կը բաժնէ·
Կը սպրդի դեղին դո՛ղ մ'անոնց կանաչ հոգիին,
Եւ գարուններ կ'իյնան վար՝ ցնցուած ձեռքէ մը դժնէ···

Գարուններ շա՜տ բոշնած են ի՛մ ալ կեանքիս պարտէզէն,
Յառաջացած մէ՛կ աշուն դուռը ձմռան կը բախէ՜·
Ես չկրցայ սորվիլ ցարդ·— Թէ ի՞նչ է իմ շահ ու գէն,
Կը տառապիմ եւ սակայն ինձ անծանօթ մէկ վախէ···

Կրնայ թերեւս ըլլալ ան վախը կեանքի վախճանէն,
Բայց ես բնաւ չե՛մ բրած ապրիլն ինծի ոսկի կուռք,
Եւ անցած եմ իր քովէն անհոգութեամբ, ժպտելէ՛ն···

Անկուշտ գանձին սեւ հողին չհատուցած վերջին տուրք·
Պայմանաժամ տրուի թո՛ղ որպէս զի ես կարենամ,
Խեղճ մարդերուն վճարել պարտքս իբրեւ բարեկամ:

15-11-1957
Դամասկոս

ԴԱՒԻԹ
(Մ. Տէր Ստեփանեան)

ԳՐՈՂ ԴԱՒԻԹԸ
ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻւ)

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Անոնցմէ էր, որոնք բարձր անուն և բարձրագոյն հռչակ չունին, բայց ամենաբարձր և ամենաընդարձակ գործունէութիւնն ու վաստակը կ'արձանագրեն իրենց համար:

Տէօրթ-Եոլցի էր, ծնած 1899ին: Ուսած էր տեղւոյն Կեդրոնական Բարձրագոյն Նախակրթարանին, ապա Պոլիս՝ Պէզազեան Ճեմարանին մէջ՝ 1910-1914: Վրայ կը հասնի առաջին մեծ պատերազմը· Միհրան կը տարագրուի: 1919ին, խաղաղութեան հետ և վերապրողներուն մէջ՝ Միհրան կը սկսի գործել: Կը կոչուի Թարգմանի պաշտօնին՝ նախ Տէօրթ-Եոլի ֆրանսական զինուորական իշխանութեանց մօտ, ապա գայմագամութեան և յետոյ ալ՝ Ճէպէլ-Պերէքէթի միւթասարըֆութեան

դիւաններուն մէջ: Խառնուածքով հանդարտ, խոհեմ և պահպանողաղական, կը մտնէ Ռ. Ա. Կուսակցութեան մէջ, կ'ըլլայ գործիչ, հետզհետէ գրաւելով նաեւ կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ: Մօտ է ազգային մեքենային, կը դառնայ քարտուղար Ազգ. Միութեան և կը վարէ հոգաբարձուի պաշտօններ: Կը հասնի Կիլիկիոյ պարպումը և ինք կ'անցնի Սուրիա ու 1922 Հոկտեմբերին պաշտօնի կը մտնէ սուրիական առժամեայ կառավարութեան մօտ, ապա Սուրիական Հանրապետութեան ժամանակ պաշտօնեայ՝ հասնելով մինչեւ «մուտաֆըզ» (կառավարիչ) աստիճանին, Դամասկոս:

Իր պաշտօնին բերումով, նաեւ գրաքննիչի պատուակալ պաշտօնով, Միհրան Տէր Ստեփանեան մեծ օգտակարութիւն ունեցած է հայոց: Տեղեակ էր տաճկերէն և եւրոպական լեզուներու:

Տէր Ստեփանեան գրել սկսած է կանուխէն: 1914ին, Մարտիրոս Տէր Ստեփանեանին հետ Տէօրթ-Եոլի մէջ հիմնած է խմբագրել «Նուիկ» շաբաթաթերթը (լոյս տեսած միայն չորս թիւ): 1920-21 Արիս Շաքլեանին հետ խմբագրած է Տէօրթ-Եոլի ռամկավար երիտասարդացի օրկան «Սխուան»ը: 1923-24 Ալեքսանտրէթի մէջ՝ աշխատակցած է Մարտիրոս Տէր ըՍտեփանեանի խմբագրած «Զարթօնք»ին: Գրած է նաեւ Պէյրութի «Կռթասիրաց»ին (խմբ. Երուանդ Բէշլիշեան), «Անահիտ»ին (Փարիզ), «Նոր Գիր»ին (Նիւ Եորք), «Նիւծան»ին (Պէյրութ), «Նայիրի»ին (Հալէպ) և «Անի»ին (Պէյրութ), ոտանաւորներ և արձակ ակնարկներ: Երբեմն գործածած է «Ճկոյթ» ծածկանունը (Աճէմեանի «Լիբանան» թերթին մէջ), «Մուրճ» (Մ. Կապրաշի «Ժողովուրդի Ձայն»ին մէջ): Հալէպի «Եփրատ»ին և յետոյ Պէյրութի «Զարթօնք»ին մէջ կը ստորագրէր «Դաւիթ»՝ «Պարտավիկէն» ունենալին մէջ (փորձելով երգիծագրութիւնը): Սփիւռքահայ շատ մը թերթեր կ'արտատպէին իր յօդուածները՝ Մ.Տ.Ս. ստորագրութիւնը կրող:

Իր գրական կտորներէն հաւաքածոյ մը լոյս տեսաւ 1959ին՝ Պէյրութ, «Յոյսի Խարոյկներ» խորագրով:

Միհրան Տէր Ստեփանեան եղած է մոլեռանդ հայ մը, աւանդապահ ու նախանձախնդիր ազգայնութեան անգիր օրէնքներուն և աւանդութիւններուն պահպանման ու յարգանքին: Մարդասէր՝ առ հասարակ, չէր մերժեր բարիք ընել օտարներու ալ, մանաւանդ արաբ ժողովուրդին, զոր կը սիրէր և որուն բարեկամութիւնը (հանդէպ հայերուն) կը գնահատէր բարձր: Իր ամբողջ կեանքի տեւողութեան ընթացքին՝ Մ. Տէր ըՍտեփանեան եղած է արաբահայ եղբայրակցութեան ջատագով, պաշտպան և գործօն ոյժ մը: Սիրուած էր արաբներէն՝ իբրեւ անկեղծ և օրինակելի պաշտօնատար և քաղաքացի:

Ազգասէր և հայրենասէր՝ գործեց մեր ցեղային դիմագծին պահպանման ու մեր ազգային արժէքներուն զարգացման պայքարի գիծերուն վրայ: Անզիջող էր իր սկզբունքներուն մէջ, որոնք միշտ կը ձգտէին ծառայել հաւաքականութեան շահերուն, աշխատաւորութեան, մայր հայրենիքի գաղափարին և Ս. Էջմիածնին:

Իր ազգային գործունէութեան և իր հրապարակագրական կեանքին մէջ անշուշտ ճակատեցաւ հակառակորդներու. իր համարածը, գործով թէ գրիչով, հաստատ էր. հակառակորդները չէին սիրեր զինք, բայց կը յարգէին պարկեշտ հակառակորդի իր իրականութիւնը:

Մ. Տէր Ստեփանեան երբեմն՝ պայքարի մէջ եղած է նաեւ հայրենասիրական ճակատի անդամներէն ոմանց հետ, ստիպեալ: Սակայն գիտցած է միշտ իր անձը պահել հեռու՝ ազգային շահերուն վնասելու բնոյթ ունեցող երեւոյթներէն: Զոհուած է ինք, որպէսզի հաւաքականութիւնը շահի:

Բազմահմուտ էր, փորձառու, ամէն մարզի մէջ: Արուեստագէտ չէր: Բայց իբրեւ հանրային գործիչ և հրապարակագիր՝ կատարած է շատ մը տաղանդաւորներուն չփորձած, չկրցած աշխատանքները, ի շահ ժողովուրդին:

Երգիծախառն իր գրութիւնները կը փնտռուէին: Ունէր հաճելի ոճ, պատկերաւոր լեզու, հոգ չէ թէ գեղարուեստական քիչ մտահոգութիւններով: Գաղափարները յստակ ու հաստատ էին: Եւ ատոր համար՝ ան կրցաւ ազդել իր շրջապատին ու նոր սերունդին վրայ և առաջնորդեց անոնց միտքը աւելի քան քառորդ դար:

Իրեն հետ մտերմացայ Դամասկոսի մէջ՝ 1960ին, երբ, հանգստեան կոչուած, կը պատրաստուէր Պէյրութ հաստատուելու: Վտիտ էր առողջութեամբ, բայց ոչ հիւանդ: Կը սիրէր «քէյֆ»ը, կը սիրէր վայելել կեանքը: Տառապած մարդ էր: Ես գրեթէ լացած եմ կարդալով իր մէկ ոտանաւորը, որով իր զաւակը տուն դառնալ կը հրաւիրէր: Խորունկ մորմոք և ըզգայնութեան գերագոյն աստիճանը, այնտեղ:

Ըսին թէ վերջերս հիւանդացած էր: Բայց, համեմատաբար, դեռ երիտասարդ կը սեպուէր, ու մահուան մասին կարելի չէր մտածել, որովհետեւ կը շարունակէր տան մէջ արժէքաւոր իրեղէն մը

(Շար. տես էջ 6)

ՆԻՒԹԵՐ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ "ՄԱՂԹԱՆՔ"Ի ԵՒ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆԻ "ՔԱՅԼԵՐԳ"Ի ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

Գրեց Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

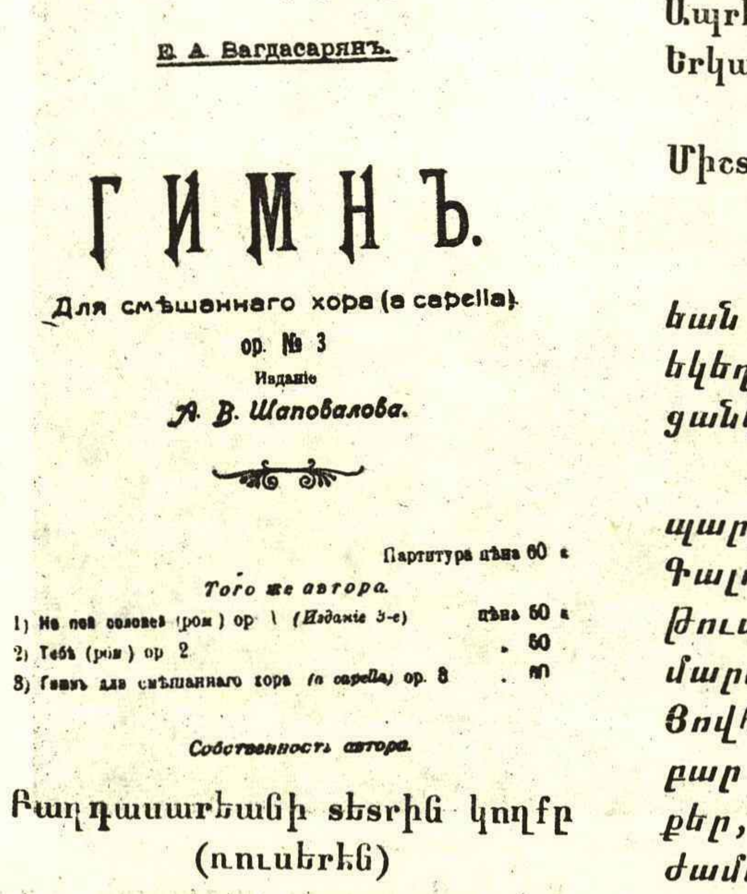
Գահիրէի ազգային վարժարաններու ամավերջի կամ պարագայական հանդէսներու յայտագիրներուն անհրաժեշտ համարները կը կազմեն Գալուստեանի «Մաղթանք»ը և Նուպարեանի «Քայլերգ»ը:

Յաճախ մեզի հարց տրուած է, թէ ովքե՞ր եղած են այդ երգերուն երաժշտութեան հեղինակները, տրուած ըլլալով որ ըստ ընկալեալ սովորութեան մը, անոնց անունները չեն յիշատակուիր յայտագիրներուն մէջ:

Եթէ Գալուստեան վարժարանի «Մաղթանք»ի բառերուն հեղինակը ծանօթ է, այսուհանդերձ անոր երաժշտութեան հեղինակը կը մնար անծանօթ մինչեւ այն օրը՝ երբ պատահաբար մեր ձեռքը անցաւ երաժշտական հին հրատարակութիւն մը՝ «Մաղթանք» խորագրով, որուն նոթագրուած եղանակը կար և նման էր Գալուստեանի «Մաղթանք»ին: Կը տարբերէին խօսքերը:

Ըստ տուեալներուն՝ այդ «Մաղթանք»ի երաժշտութեան հեղինակը ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ «Մի լար բլբուլ» հանրայայտ երգի հեղինակը՝ Եղիշէ Բաղդասարեան:

Վաղամեռիկ արեւելահայ երգահան Ե. Բաղդասարեան (ծնած 1880 թ.) ապրած և գործած է Մոսկուայի մէջ: Եղած է նոյն քաղաքի Հոգեւոր երաժշտանոցի և Լազարեան Ճեմարանի դասատու, Հայոց Եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբի ղեկավար և հիմնադիր Հայկական Խմբերգային Ընկերութեան:

Е. А. Вагдасарянъ.

ГИМНЪ.

Для смѣшаннаго хора (a capella).
ор. № 3
Изданіе
А. В. Шаповалова.

Партитура цѣна 60 к.

Того же автора.

1) Не пой соловей (ром.) ор. 1 (Изданіе 3-е)	цѣна 60 к.
2) Тебѣ (ром.) ор. 2	" 60
3) Гимнъ для смѣшаннаго хора (a capella) ор. 3	" 60

Собственность автора.

Բաղդասարեանի տեսրին կողքը (ռուսերէն)

Բաղդասարեան ունեցած է համերգային լայն գործունէութիւն մը, մասնակցելով միջազգային համերգներու և այդպէսով հայ երգը ծանօթացնել օտարներուն:

1917 թուականին հրաւիրուելով Էջմիածին, կը ստանձնէ Հոգեւոր Ճեմարանի երաժշտութեան ուսուցիչի պաշտօնը:

Իր գրչին կը պատկանի մանկական օփերա մը (Գիւլնար Տատի Հէքեաթը): Գրած է նաեւ «Արտաւազդ Բ.» պատմական թատրերգութեան բեմական երաժշտութիւնը: Իր «Անուշ» օփերան մնացած է անաւարտ:

Բաղդասարեան աշխատակցած է բազմաթիւ երաժշտական հանդէսներու: Հրատարակած ունի «Մանկական Երգերու» ժողովածու մը և քանի մը ռոմանսներ:

Սակայն Բաղդասարեան արտասահմանի հայութեան համար կը մնայ ռոմանսներու հեղինակը: Իր վերոյիշեալ երգը արժանացած է բազմաթիւ հրատարակութիւններու:

Տաղանդաւոր երգահանը մեռած է 39 տարեկանին:

Բաղդասարեանի «Մաղթանք»ը քառաձայն երկսեռ խումբի համար առանց նուագակցութեան — առաջին անգամ երգուած է 1908 Օգոստոս 25ին Մայկոպի Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցիին օծման հանդիսութեան առթիւ: Հեղինակը երգը ձօնած է նոյն եկեղեցիին երգեցիկ խումբին:

Հրատարակութեան կարգով այս խմբերգը հեղինակին երրորդ գործն է:

Ստորեւ անյանգ ոտնաւոր գրուած «Մաղթանք»ին բառերը·

Օրհնիր Տէր Աստուած այս եկեղեցին
Սուրբ Լուսաւորիչ մեր նոր տաճարը:
Թող դարէ ի դար եւ այս սեւ օրես
Ապրէ հայ կրօն ապրէ Հայ ազգը·
Երկար կեանք տուր մեր Հայոց
հայրիկին
Միշտ ազատ պահիր ազգիս Մայր
Աթոռ:

Հեղինակը իր ծանօթագրութեան մէջ կ'աւելցնէ որ կարելի է եկեղեցիին անունը փոխել ըստ ցանկութեան:

Հաւանաբար այս վերջին պարբերութենէն թելադրուած, Գալուստեան վարժարանի 1908 թուականներուն ուսուցչական մարմինին մաս կազմող գրագէտ Յովհաննէս Սէթեան, նմանողաբար շարադրած է նոր խօսքեր, զանոնք պատշաճեցնելով իր ժամանակուան դպրոցական-ազգային պահանջքներուն:

Բաղդատութեան համար ըստորեւ կը դնենք նաեւ Սէթեանի ոտանաւորը·

Օրհնէ Տէր Աստուած մեր այս
վարժարան
Լուսոյ նոր տաճար Նուպար –
Գալուստեան·
Բարերարք ազգին յաւիտեան ապրին
Որք շնորհաց առատ աղբիւրներ
բացին:
Տէր երկար կեանք տուր անոնց որ
տքնին
Սերունդներ ազնիւ նուիրել ազգին:

Ըստ Գալուստեան վարժարանի հին շրջանաւարտներու վկայութեան, «Մաղթանք»ը արդէն իսկ վարժարանէն ներս կ'երգուէր առաջին աշխարհամարտէն շատ տարիներ առաջ:

Հաւանաբար Բաղդասարեանի «Մաղթանք»ը Եգիպտոս բերուած էր կովկասահայ արուեստագէտներու կողմէ, որոնք այդ թուականներուն իրենց գործունէութեան դաշտը ծաւալած էին մինչեւ Միջին Արեւելք:

(Շար. տես էջ 4)

Զրոյց մայրերու հետ

Սիրելի Անահիտ,

Անկեղծութիւնը հիմն է ընկերային թէ ընտանեկան երջանիկ կեանքին: Անկեղծութիւնը կը փարատէ տարակարծութիւններ, կ'անէացնէ նախանձ, ատելութիւն ու ոխ, կուտայ մարդուն հոգիի և մտքի անդորրութեան:

Որպէսզի կարելի ըլլայ անկեղծութիւն մշակել մեր զաւակներուն մէջ, նախ պէտք է այդ մթնոլորտին մէջ մեծցնել զանոնք: Հայր և մայր ապացոյցը տանք որ անկեղծ ենք խօսքով թէ գործով, դոյզն առիթն իսկ չտանք մեր տղոց որ խախտի իրենց հաւատքը մեր վրայ:

Յետոյ քաջալերելու համար, որ անոնք ըլլան անկեղծ, ամէն առթիւ անտեղի սպառնալիքներով և ծանր յանդիմանութիւններով չսարսափեցնենք զիրենք:

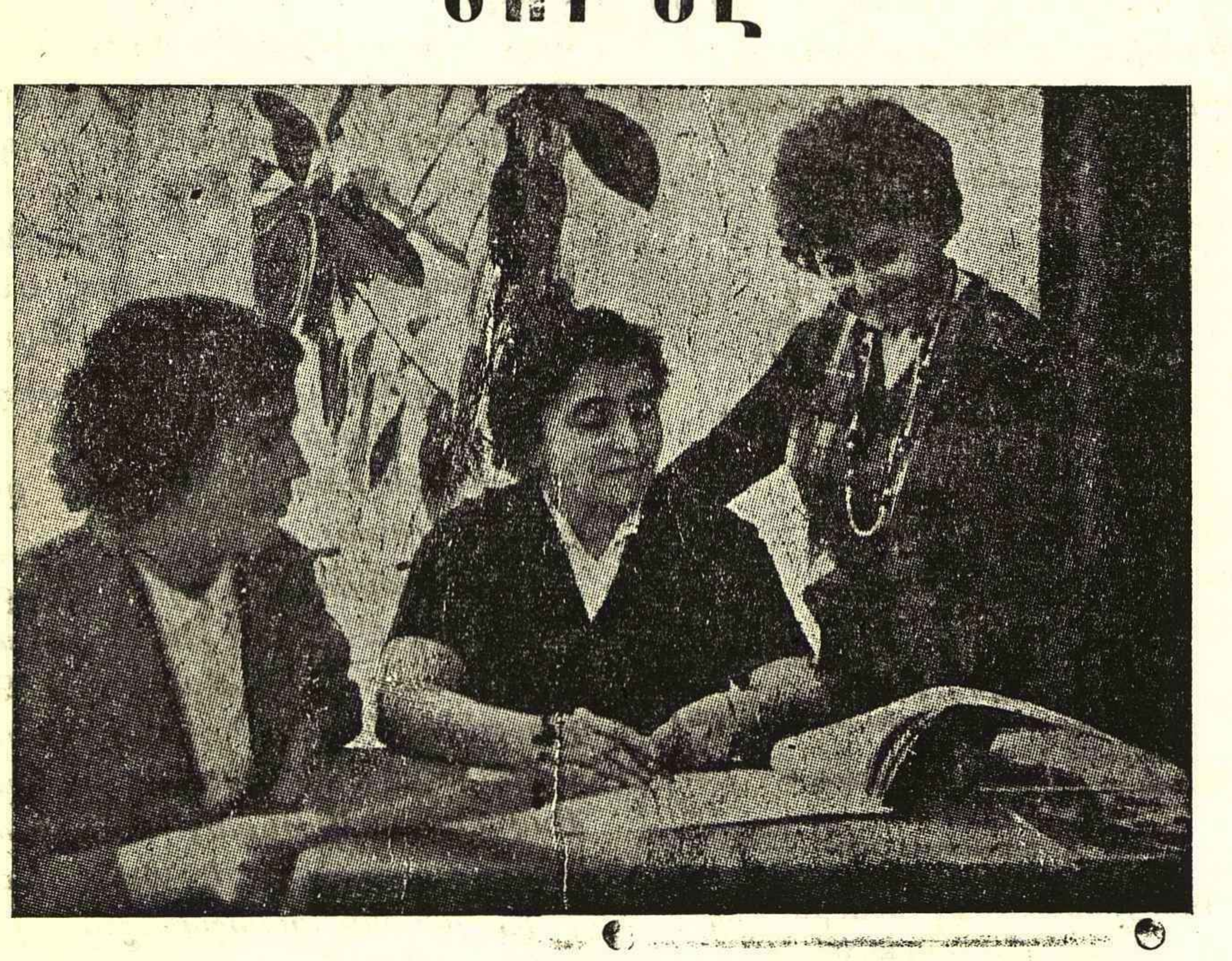
Ենթադրենք որ զաւակդ, տան մէջ արժէքաւոր իրեղէն մը կոտրելէ ետք կուգայ քեզի յայտնելու պատահածը: Յաճախ մեծերուս համար դժուար է հանդարտութեամբ լսել նման դէպքի մը մասին եւ խօսիլ ինչ որ պատշաճ է, բայց՝ ատիկա պէտք է ըլլայ ծնողքի մը կեցուածքը: Բնականաբար յայտնելու ես ցաւդ՝ կոտրածին համար, բայց նոյն ատեն շեշտը դնելու ես որ ամէն բանէ գերադաս կը նկատես զաւկիդ անկեղծութիւնը և ատոր համար ալ կը ներես իրեն:

Մանուկը, պատանին, խաբել չի գիտեր, բայց կը սորվի· և յաճախ կը սորվի խաբել և ստել՝ չպատժուելու համար, որովհետեւ զօրաւոր է արժանապատուութեան զգացումը իր մօտ: Կոչ ընենք իր զգացումներուն, յորդորենք, բայց ամէն բանէ վեր սիրենք և սիրցնենք անկեղծութիւնը:

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

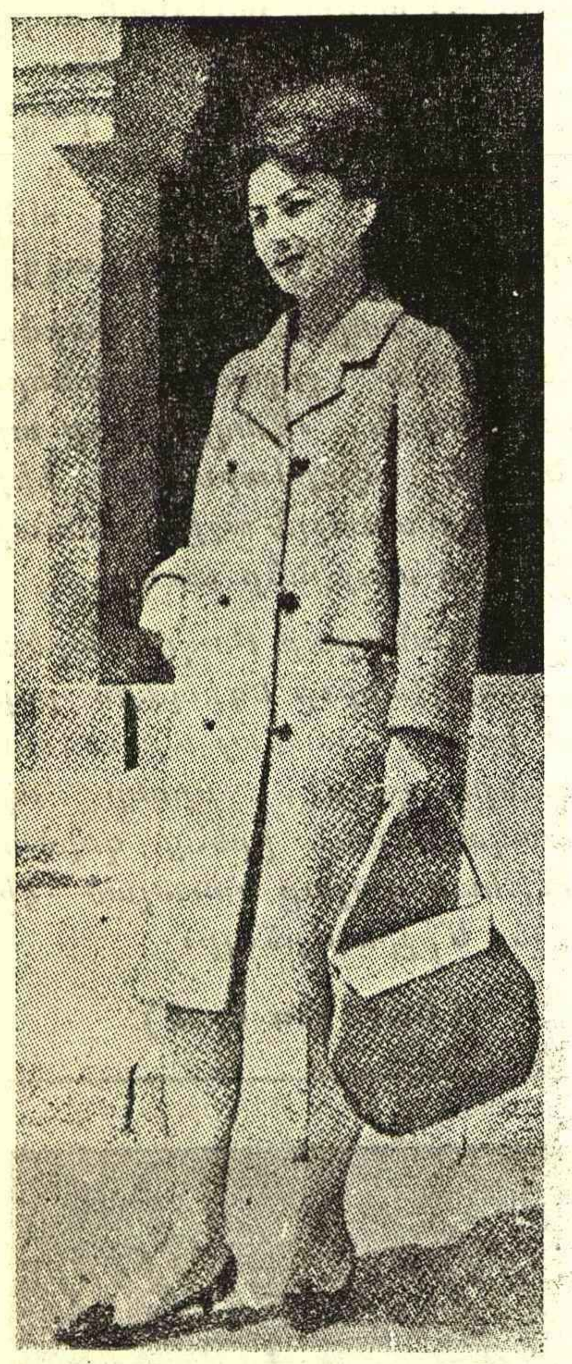

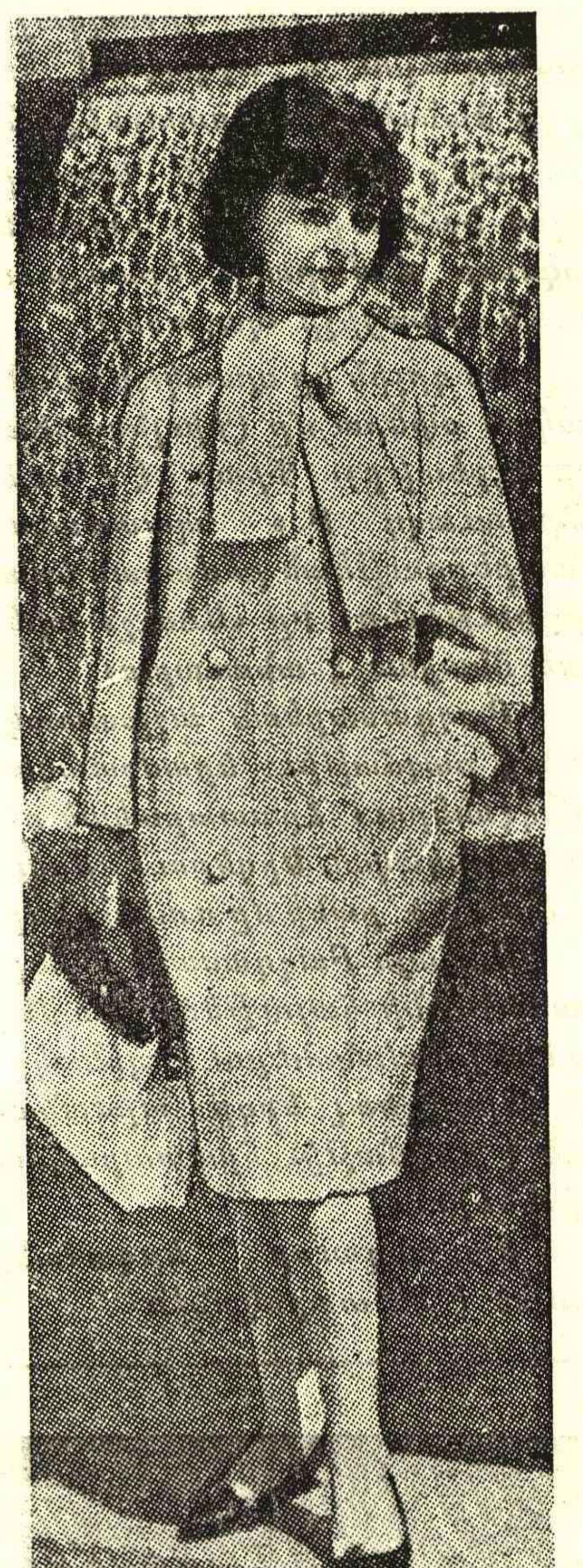
ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

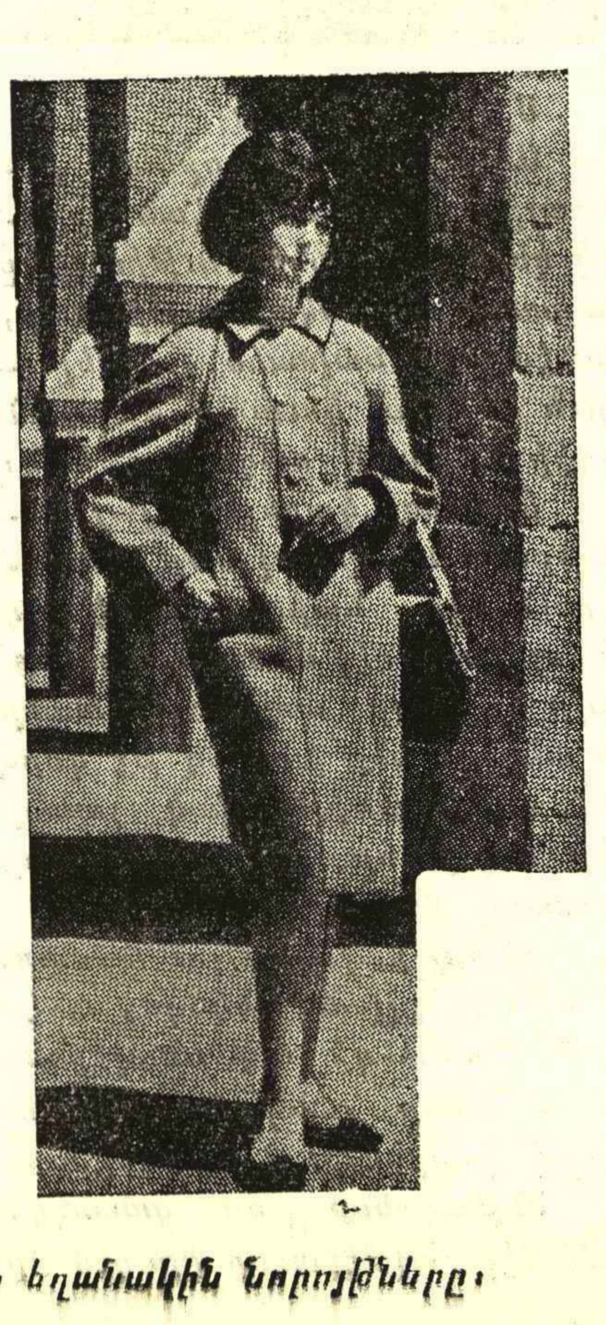
Երեւանի Նորաձեւութիւններու Տան Գեղարուեստական խորհուրդը։ Մէջտեղը՝ Նուէր Վահնապետեան։

Երեւանի Նորաձեւութիւններու տունը վերջերս Սպաներու Տան մէջ ցուցադրեց կանացի նոր զգեստներու նմոյշներ

Մանըքէնները կը ցուցադրեն եղանակին նորոյթները։

ԾԽԱԽՈՏԸ ԵՒ ԻՐ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Ա.

ՏՈՔԹ. ՍԱՐԳԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

ԾԽԱԽՈՏԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1492ին Գոլոմպոսի հետախուզական արշաւին ատեն տեսնուեցան կարգ մը բնիկներ, որոնք «Թոպաքօ» կոչուած մասնայատուկ ոսկրեղէն պնակներու մէջ, այրելով կարգ մը բոյսեր, առաջ եկած ծուխը կը ներշնչէին մեծ հաճոյքով։ Այս դէպքը այն ատեն վայրենիներու յատուկ սովորութիւն մը նկատուելով՝ աննշելի անցաւ։ 1520ին Տոքթ. Հերնանտէզ՝ Սպանիոյ Ֆիլիփ Բ. Թագաւորի անձնական բժիշկը, Նոր աշխարհէն իր հետ բերաւ վերոյիշեալ բոյսերէն քանի մը նմոյշներ, գործածելու համար զանոնք իր բժշկական կարգ մը դարմանումներուն համար։ Բայց շուտով, երեւան եկան զանազան ձեւի ու տեսակի ծխամորճներ (փիփ), եւ ծխելու սովորութիւնը, որ յատուկ էր միայն պալատականներուն եւ մեծահարուստներուն, տարածուեցաւ ժողովրդական որ ոչ խաւերէ ներս։

Փորթուկալի Ֆրանսական դեսպան՝ «Ժան Նիքոթ» ծխախոտը փոխադրեց Ֆրանսա եւ հոն ալ մեծ ընդունելութիւն գտնելով, այնտեղէն անցաւ Անգլիա 1586ին, երբ յիշատակ իր անունին, հետագային ծխախոտի կարեւոր բաղադրութիւններէն մէկը կոչուեցաւ դեսպանին անունով՝ «Նիքոթին»։ Հակառակ ծխախոտին մեծ ժողովրդականութիւն գտնելուն, Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներ, ինչպէս Ռուսիա, խստիւ կ'արգիլէին ծխելը եւ երբ պատիժ ծխողին քիթը կը կտրուէր, մարմինը կը մտրակուէր, կամ կը խարանուէր։

1664–1666 Եւրոպայի ժանտախտի նշանաւոր համաճարակին, որ խլեց երկու միլիոն անձերու կեանքը, անգլիացի բժիշկներէն «Նաթանիէլ Հօճ» թելադրեց իր քաղաքացիներուն որ ծխախոտին ծուխերով լեցնեն իրենց տուները, երբ ձեւ մը պայքարի՝ ժանտախտին դէմ։ Ծխախոտը իր փոքր դերը կատարեց, բայց երբ համաճարակը վերջ գտաւ, ծխախոտին վերագրելով պատահած հրաշքը, զայն սկսան գործածել գրեթէ բոլոր հիւանդութեանց։ 1702ին, Անգլիոյ մէջ երեւան եկաւ ծխախոտի փոշին քիթէն ներշնչելու սովորութիւնը, (քթածուխը), որ այնքան արագ տարածուեցաւ, այս սովորութիւնը, որ 18րդ դարը կոչուեցաւ «քթածուխի ոսկեդարը» եւ երբ արդիւնք, ծխամորճը գրեթէ անհետացաւ։

1809–1814 Անկլօ-Սպանական, պատերազմի ընթացքին, անգլիացի զինուորականները սպանիական «Սիկար»ը փոխադրեցին հայրենիք եւ իր կարգին սիկարն ալ մեծ ընդունելութիւն գտնելով շուտով տարածուեցաւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, նոյնիսկ կիներու մօտ։ 1801-1856 Անկլօ-Թրքական պատերազմներուն ընթացքին, անգլիացիները Թուրքերէն սորվեցան ծխախոտը թուղթի մէջ փաթթելով ծխելը, եւ կրկին, անյապաղ, սոյն սովորութիւնը փոխադրեցին Անգլիա։ Այս ձեւը՝ ծխելու, աւելի գործնական եւ դիւրին ըլլալուն, աննախընթացօրէն տարածուեցաւ թէ՛ Ամերիկայի եւ թէ Եւրոպայի մէջ եւ առաջին անգամ ըլլալով այսօրուան ծխած գլանիկը սկսաւ արտադրուիլ 1856ին ճարտարարուեստականօրէն յոյն գործարանատէր Նէօտորիի կողմէ Ցունաստանի մէջ։ Անմիջապէս երեւան եկան ծխախոտի հսկայ գործարաններ, ինքնատիպ ծանուցումներով եւ գրաւիչ՝ գոյնզգոյն գլանիկատուփերով... այն աստիճան տարածուեցաւ գլանիկ-ծխախոտը, որ պետութիւնները պարտք կը սեպէին պատերազմներու ընթացքին, զինուորներուն գլանիկ ղրկել, թեթեւցնելու համար անոնց կրած նեղութիւնն ու տաժանքը։ Տարիներու ընթացքին ծխախոտին որակը տակաւ առ տակաւ լաւանալով, 1945էն սկսեալ սկսաւ արտադրուիլ զտիչով մը (Ֆիլթըր), որ իր մեծ դերը ունի զտելու կարգ մը վնասակար տարրեր ու բաղադրութիւններ։

Գաղափար մը տալու համար, ըսենք որ այսօրուան աշխարհի տարեկան գլանիկ արտադրութիւնն է 3 թրիլիոն 365 պիլիոն գլանիկ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍԿՍԱԾ ԵՆ ԾԽԵԼ.—

Ներկայ երիտասարդութիւնը մեծ եռանդով՝ ինկած է ծխելու սովորութեան ճիրաններուն մէջ, առանց գիտակցելու ծխամոլութեան իսկական, տեսնուած ու հաստատուած վնասներուն ու մանաւանդ անոնց յաջորդող բարդութիւններուն։

(Շար. տես էջ 5)

ՄԱՂԹԱՆՔԻ ԵՒ ՔԱՅԼԵՐԳԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն Գ. էջէն)

Ատոնցմէ էր արեւելահայ սիրող երաժիշտ եւ խմբավար Լեւոն Պօղոսեան (*), որ 1908 թուականի գարնան Եգիպտոս գալով «Հայկական Համերգ» մը կազմակերպած էր՝ 60 հոգինոց երգչախումբի մը մասնակցութեամբ։

Ամենայն հաւանականութեամբ Պօղոսեան, Բաղդասարեանի «Մաղթանք»ի մէկ ձեռագիր օրինակը (քանի որ երգը տակաւին տպագրուած չէր) յանձնած է Գալուստեան վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ եւ դպրապետ Ցակոբ Մարգպանեանին օգտագործելու համար դպրոցական պարագայական հանդէսներու։

Արդարեւ Երուանդ Օտեանի խմբագրած եւ հրատարակած «Արեւ» օրաթերթի 1908 Նոյեմբեր 21ի համարէն կը տեղեկանանք որ Կիրակի առաւօտ, Գահիրէի Աղքատախնամ Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն մը տեղի ունեցած է ազգային բարերար (աղա) Գալուստի հոգւոյն՝ Մարմինայի Գերեզմանատան մէջ։

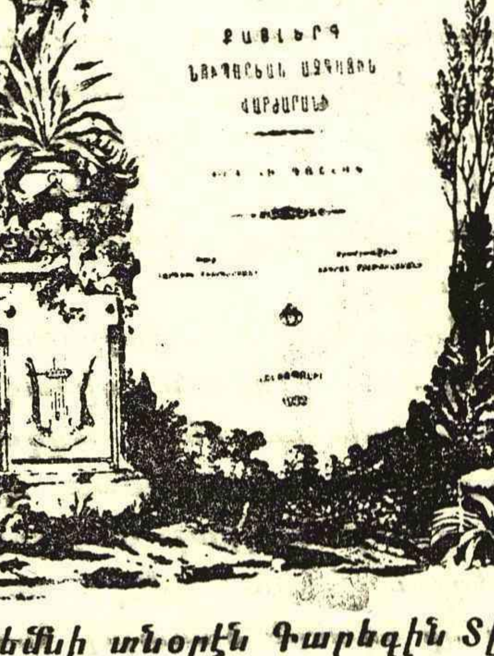
Արարողութեան աւարտումին խօսք առած են Աւետիս աւագ Քհնյ. Շաղոյեան եւ Ց. Սէթեան։

Խօսքերէն ետք ելոյթ ունեցած է Գալուստեանի աշակերտական երգեցիկ խումբը առաջնորդութեամբ Ցակոբ Մարգպանեանի, որ առաջին անգամ ըլլալով երգած է ձօներգ մը՝ Գալուստեանի յիշատակին։

Ամենայն հաստատակամութեամբ այս ձօներգը Բաղդասարեանի «Մաղթանքն» էր, նոր բառերով։

* * *

Նուպարեան Ազգ. վարժարանի «Քայլերգ»ին բառերուն հեղինակն է նոյն վարժարանի

երբեմնի տնօրէն Գարեգին Տիւրկէրեան։ Իսկ երաժշտութիւնը կը պատկանի Տիգրան Չէյթունցեանի գրչին։

«Քայլերգ»ը, նօթագրուած եւ դաշնամուրի նուագակցութեամբ, հրատարակուած է 1932 թուականին։

Երաժշտական համեստ գիտելիքներով զինուած՝ ինքնուս երաժիշտ Տիգրան Չէյթունցեան ծնած է Մարաշ։ Աւարտած է իր ծննդավայրի Ամերիկեան Վարժարանը եւ ապա Խարբերդի Գերմանական Ուսուցչանոցը։

Առաջին աշխարհամարտէն ետք՝ Չէյթունցեան անցած է Գերմանիա, ապա Եգիպտոս՝ ուր մշտական բնակութիւն հաստատած էր մինչեւ իր մահը (1962), ատեն մը վարելով Հ. Բ. Ը. Մ.ի քարտուղարութիւնը։

Մանկավարժ երաժիշտը հեղինակած ունի «Նոր Մեթոտ Երաժշտութեան» դասագիրքերու շարք մը, որուն առաջին հատորը՝ նուիրուած մանկական նուագախումբի օգտագործման մանկապարտէզներէն ներս, լոյս տեսած է 1938 թուականին։

Չէյթունցեան երաժշտական յօդուածներով աշխատակցած է մասնաւորապէս եգիպտահայ օրաթերթերու։ Հրատարակած ունի, առանձին հատորով, Շոփէնի կեանքին մասին գիրք մը։

Իր ուրոյն ստեղծագործութիւնները (երգեր՝ Ա. Իսահակեանի, Ց. Թումանեանի, Ց. Ամիրեանի եւ ուրիշներու խօսքերուն վրայ) կը կրեն գերման երաժշտական դասական ոճը։

Չէյթունցեան, երաժշտական ազգագրական գնահատելի աշխատանք կատարած է ձայնագրելով կամ մշակելով հայրենասիրական, կամաւորական, յեղափոխական, ազգային-կրօնական, ժողովրդական աշուղական (քաղաքային), մանկական եւ պարագայական բազմաթիւ երգեր, որոնցմէ մեծագոյն մասը կը մնան անտիպ։

Ջերմ հայրենասէր՝ իր վերջին փափաքն էր իր ձեռագիրները Հայրենիք ուղարկել։

(*) Լեւոն Պօղոսեան ծնած է 1882 Թ. Աքէրմանի (Ռուսիա) մէջ։ 1894 թուականին անցած է Կովկաս եւ մտած Ներսէսեան վարժարանը։ Աշակերտած է Մակար Եկմալեանի։ Իր բարձրագոյն ուսումը առած է Պետական Վարժարանին մէջ, միեւնոյն ատեն հետեւելով երաժշտութեան։ 1902 թուականին տեղի ունեցած դժբախտ պատահար մը — որով կը վնասուին իր ձեռքի մատները — պատճառ կ'ըլլայ որ դադրեցնէ դաշնամուրի դասերը եւ մեկնի Փարիզ (1903)՝ հոն, Ռուսական Բարձրագոյն Վարժարանին մէջ հետեւելու համար հասարակական գիտութեանց։ Վերադարձին պաշտօնի կը մտնէ հայ վարժարաններէ ներս։

1907 թուականին Պօղոսեան ընդ միշտ կը թողու Կովկասը եւ կը մեկնի Եգիպտոս։ «Սահմանադրութեան» հռչակումէն ետք վերջնականապէս կը հաստատուի Կ. Պոլիս, ուր կը կազմակերպէ համերգներ։ Դաշնաւորած եւ հրատարակած է ազգային երգեր։

Մեռած է հիւծախտէ՝ 1909 Օգոստոս 16ին։

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԱԲԵՒԹՈՒՐՔ ԳԱԳԱԹԻ ԺՈՂՈՎ...

Լուրը՝ Դամասկոսէն այս անգամ· Սուրիա այցի եկած Պր· Սատի Քոքիւս՝ Թուրք բարեկամական Պատուիրակութեան պետը յայտարարեց որ Թուրքիա մտադիր է գումարելու Արաբ եւ Թուրք գագաթի ժողով մը՝ ամրապնդելու համար երկու երկիրներուն միջեւ բարեկամական կապը։

Մամլոյ հաւաքոյթի մը ընթացքին Պր· Քոքիւս ըսաւ· «Այս ձեւով, արաբին և թուրքին միջեւ գոյութիւն ունեցած ամէն առկախ հաշիւ պիտի լուծուի։ Արաբն ու թուրքը միատեղ ապրած են հինգ հարիւր տարիէ աւելի ու եթէ կը փափաքինք ապրիլ իբրեւ բարեկամ և ունենալ աւելի լաւ ապագայի մը յոյսը, պէտք է մոռնանք անցեալի մեր տարակարծութիւնները»։ Ինչ կը վերաբերի Կիպրոսի հարցին, Պր. Քոքիւս կոչ ըրաւ արաբներուն որպէսզի «անսան իրենց խիղճին՝ երբ քննեն այս խնդիրը»։

Արաբն ալ հայուն պէս ապրեր է դարեր շարունակ թուրքին հետ, թուրքին գերի՛ն· արաբն ալ հող ունի թուրքին ձեռքը տակաւին։ Վկայ՝ Ալեքսանտրէթը (Իսկէնտէրուն), որ «Հաթայ» է դարձած։ Ֆրանսացիին կողմէ նուէ՛ր տրուած այս հողը՝ արաբը կը պահանջէ այսօր, ինչպէս մեր Նախագահը՝ Կամալ Ապտէլ Նասէր պահանջե՛ց ատենին։ Մենք արաբներուն հետ առաջինը պիտի ըլլանք հրճուող, եթէ արդարութիւն ըլլայ արաբ ժողովուրդին, եթէ թուրքը որոշէ ապրիլ իբրեւ բարեկամ՝ «լաւագոյն ապագայի» մը համար ու մոռնայ անցեալի «տարակարծութիւնները»։

Գիտենք, աւա՜ղ, որքան կշիռ ու արժէք ունին դիւանագիտութեան մէջ՝ «սիրտի ու խիղճի» եղած «կոչեր»ը···։ Դիւանագիտութիւնը կեղծի՛ք է ամբողջ։ Կա՛յ սակայն իրականութիւն մը· ժողովուրդներուն խաղաղասիրութիւնը, կա՛մքը, երջանիկ ապրելու փափա՛քը։ Այդ գծով՝ թերեւս գեղեցիկ օր մը, հայուն և թուրքին միջեւ գոյութիւն ունեցած ամէն առկախ հաշիւ ու «տարակարծութիւն···» գտնէ իր արդար ու տրամաբանական լուծումը։ Մինչ այդ, կը սպասենք··· արաբեւթուրք գագաթի ժողովին···։

ԾԽԱԽՈՏԸ
(Շար· Դ· էջէն)

Ծխամոլներու տուած անկեղծ պատասխաններէն և հոգեբան բժիշկներու վիճակագրութիւններէն երեւան կուգայ, որ շատերը սկսած են ծխել, ցոյց տալու համար իրենց գոյութիւնը ընկերային շրջանակէն ներս, կամ նշելու համար թէ գործի տէր մարդիկ եղած են՝ չահելու համար առաւել յարգանք ու պատիւ։

Փոքրամասնութիւն մըն ալ, փորձի համար ծխած են և տակաւ առ տակաւ դարձած են ծխամոլներ։

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԾԽԵՆ·—

Նոյն աղբիւրին համաձայն, տրուած են շատ մը պատճառաբանութիւններ, որոնց մեծ մասը տրամաբանական չէ։ Այսպէս, ըսուած է թէ կը ծխեն հաճոյքի ու ժամանցի համար, ուրիշներ ըսած են՝ «կը ծխենք եռանդ ունենալու համար, գործելու, մտածելու», իսկ շատեր ալ կ'ըսեն՝ «յոգնութիւն անցնելու, մեր ջիղերը հանդարտեցնելու միջոց մըն է ծխելը։» Բացի ասկէ, կայ ուրիշ խումբ մը, որ աւելի հեռատես ըլլալուն, կը նշէ թէ «ծխելը մարզողական է, և թէ ինքնին ծուխը դիտելը մտային արթնամտութիւն և գաղափարներ առաջ կը բերէ»։

Այս բոլորին դէմ բժշկութիւնը ունի մէկ խօսք· «խենդ մարդիկ···» որով ուրիշը խաբելէ առաջ իրենք զիրենք կը խաբեն։

ԱՐԴԵՕՔ ԿԸ ԳԻՏԱԿՑԻ՞Ն ԾԽԱԽՈՏԻ ՎՆԱՍԻՆ·—

Ծխողներու մեծամասնութիւնը կը գիտակցի անկասկած, թէ ծխելը վնասակար է, բայց դժբախտութիւնը հոն է որ չի գիտակցիր թէ «որքա՜ն վնասակար է»։

Ծխող բժիշկներ, քիմիագէտներ և զարգացած մարդիկ շատ լաւ գիտեն նաեւ, թէ որքա՜ն վնաս է ծխելը··· բայց իրենց կամքի ուժն է որ կը պակսի՝ ձգելու համար ծխախոտը։ Տգէտ դասակարգը իրեն յատուկ ոճով կ'ըսէ· «եթէ վնասակար ըլլար, կառավարութիւնը կը ձգէ՞ր որ ծխենք»···, «ահաւասիկ բժիշկներն անգամ կը ծխեն»···, «ծխելէն դեռ ես վնաս մը չտեսայ»··· «ծխելը հիւանդներուն վնաս է»··· և այսպիսի շատ մը խօսքեր կարելի է լսել·· բայց և նոյն ատեն դարմանալու չէ, որովհետեւ իրենց մտածումը և գիտցածը խղճալի է ու ոչինչ։ Շատերու քով, ծխախոտը ձգելու անկարողութիւնը, արդէն իրենց մէջ, ծնունդ կուտայ ինքնավստահութեան խախտումին և կորովի չքացման։

ԾԽԵԼՈՒ ՓՈՐՁԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ՇԱՏ ԱՆԳԱՄ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ·—

Այս երողութիւնը կարելի է մեկնաբանել հետեւեալ երկու տուեալներով·

1· Տոքթ· Ռոնալտ Ֆիշըրի տեսակէտը այն է, թէ ծխելու փափաքը ժառանգական դեր մը ունի, և այս փափաքին շատ անգամ կ'ընկերանայ նաեւ թոքի տեսակ մը տկարութիւն, որ նոյնպէս ժառանգուած ըլլալով, անձը իր թոքերը գրգռելու փափաքը կը զգայ, և ըստ այնմ շուտով փորձը սովորութեան կ'անցնի···։ Տոքթ. Ֆիշըր իր այս տեսակէտը կը նմանցնէ այն մանուկին, որ կրածինի (քալսիոմ) պակաս ունի, ու մղուած ներքին անորոշ զգացումէ մը, կը սիրէ կաւիճ լզել կամ եղունգներով պատերը քերթել ու ապա մատները լզել··· ձեւով մը լրացնելու համար կրածինի իր պակասը։

2· Հոգեկան բնոյթ·— Նկատի ունենալով սկիզբի զգացած մտային պայծառութիւնը, հոգեկան հրճուանքը, ծխելէ հեռանալը հոգեկան գէշ անդրադարձում ու տըրտմութիւն առաջ կրնայ բերել··· և ենթական խորհելով որ նոյն հըրճուանքը պիտի վերագտնէ ծխախոտով, կը վերսկսի ծխել մինչեւ որ արդէն սովորութիւն կը դառնայ, և այն ատեն ո՛չ մտային պայծառութիւն, և ո՛չ ալ արթնամտութիւն կարելի է նկատել կամ յուսալ։ Այսպէս, նիքոթինը նախ մտային պայծառութիւն կը շնորհէ, և եթէ քանակը բարձրանայ տեսակ մը թմրութիւն կրնայ առաջ բերել կամ երբեք չազդել մտային կարողութեանց վրայ։

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԶԳԱՑ ՍԿՍՆԱԿ ԾԽՈՂ ՄԸ

Հետեւեալ ախտանշանները կարելի է նկատել իրենց երեւման կարգով,

1) Բերնի թեթեւ այրուցք եւ լեղիութիւն,

2) Ցանկարծակի և կարճ տեւողութեամբ հազ,

3) Աչքերու արցունքոտում,

4) Երբեմն, սրտի բաբախում,

5) Կարելի է նկատել մտային թեթեւ պայծառութիւն կամ աշխուժութիւն մը·

6) Եթէ առաջին օրերը օրական 15–20 գլանիկէ աւելի ծխուի, սրտախառնուք և նոյնիսկ փըսխում կրնայ առաջ գալ։ Վերոյիշեալ ախտանշանները գրեթէ 2–3 շաբաթ յետոյ կ'անհետին, ի բաց առեալ բերնի լեղիութենէն, որ կրնայ տեւել ամիսներ։ Ենթական հիմնուելով ախտանշաններու աննշմարելուն վրայ, ինքնավստահ, և երբեմն խրոխտաբար աւելցնելով գլանիկներու թիւը, կը մտնէ ծխելու սովորութեան փուլին մէջ,

(Շար. 1)

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ՃԱՏՐԱԿԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԲՈԼՈՐ ԽԱՂԱՑՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՈՎ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԵՐԴՈՒՄԸ

Ռուսիա — Ամերիկա հանդիպումը վերջացած էր 4 — 0 Ռուսիոյ ի նպաստ։

Ճատրակի Ողիմպիական խաղերու ընթացքին Տիգրան Պետրոսեան մնաց անպարտելի եւ 13 մրցումներուն մէջ շահեցաւ վեց յաղթանակ եւ եօթը հաւասարութիւն։ Միւս կողմէ Պետրոսեանի գլխաւոր մրցակիցը նախկին ախոյեան Պոթվինիք եւս ունեցաւ 12 մրցումներ, որոնց մէջ շահեցաւ եօթը յաղթանակ եւ չորս հաւասարութիւն եւ մէկ պարտութիւն։

Խաղերուն եւ խաղացողներու լաւատեղեակ ճատրակի վարպետներ կը հաւատէին սակայն թէ եթէ ուզէր Տիգրան Պետրոսեան կրնար յաղթական դուրս գալ այն բոլոր խաղերէն, որ հաւասարութեամբ վերջացած էին, բայց այս պարագային ան ստիպուած պիտի ըլլար ցոյց տալ խաղին համար իւրայատուկ կարգ մը վարպետութիւններ եւ նկատի ունենալով որ բոլոր խաղերը կ'արձանագրուէին՝ իր կարգ մը գաղտնիքները երեւան պիտի ելլէին եւ աշխարհի ախոյեանութեան իր մրցակիցները պիտի սորվէին այդ բոլորը, հետեւաբար ան կը նախընտրէր միշտ աւելի ընդհանրացած խաղերով ընթանալ նորութիւնները պահելով աշխարհի՝ ախոյեանութեան իր մրցումներուն։

Երբ վերջ գտան խաղերը, առաջին երեք դիրքերու վրայ տեղ գրաւած էին Ռուսիա՝ առաջին, Եուկոսլաւիա՝ երկրորդ եւ Արեւմտեան Գերմանիա՝ երրորդ։

Ճատրակի ախոյեանութեան այս խաղերուն, Ֆրանսայի կազմին մաս կը կազմէր նաեւ Նորատունկեան անուն հայ մը, որ վեցերորդ անգամ ըլլալով կը մասնակցէր ողիմպիական խաղերուն՝ Ֆրանսայի կողմէ։

Ախոյեանութեան միջազգային 16րդ խաղերու վերջաւորութեան կատարուեցաւ հանդիսութիւն մը, ուր նախագահը հանդիսաւորապէս ըսաւ որ մասնաւոր պատիւ մը եւ հաճոյք մըն էր իրենց համար, տեսնել ճատրակի աշխարհի ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանը, որ զաւակն էր փոքր ժողովուրդի մը՝ Հայերու, որ ունէր չորս հազար տարուան պատմութիւն մը։

Երբ Պետրոսեան յառաջացաւ, ստանալու համար իր մրցանակը, անընդհատ ծափահարութիւններ կը թնդացնէին սրահը։

ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՅ ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐԸ

Ճատրակի ախոյեանական խաղերը շարունակուեր էին մօտ մէկ ամիս եւ գրեթէ բոլոր ազգերու խաղացողներն ու ներկայացուցիչները բարեկամացեր էին իրարու հետ։

Թուրքիոյ կազմին խմբապետը Ժիրայր Օհանեան եւս բարեկամութիւն եւ մտերմութիւն ստեղծեր էր աշխարհի ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանի հետ, որ համակրելի եւ տաքարիւն անձնաւորութիւն մըն էր։

Այդ օրերուն Տիգրան Պետրոսեան Ժիրայր Օհանեանի տուեր էր ճատրակի իր կեանքին մասին կարգ մը տեղեկութիւններ։ Տիգրան Պետրոսեան ըսեր էր այդ առթիւ, թէ Հայաստանի ճատրակի ներկայի ախոյեանն էր 16 տարեկան Լեւոն Գրիգորեան անուն երիտասարդ մը, որ յաջողած էր շահիլ նաեւ վարպետի տիտղոսը։ Նոյնպէս ըսած էր անոր, որ Ռուսիոյ համալսարանականներու միջեւ կատարուած մրցաշարքի մը առթիւ ախոյեան հանդիսացեր էր Լենինկրատէն Սարանեան անուն հայուհի մը։

Ժիրայր Օհանեան օգտուելով Տիգրան Պետրոսեանի հետ ստեղծուած բարեկամութենէն, ուզած է հրաւիրել զինք եւ այդ առթիւ ուզած է ունենալ իր կարծիքը։

— Սիրով կուգամ, պատասխանած է Տիգրան Պետրոսեան, բայց պէտք է այդ հրաւէրը կատարուի պաշտօնական խողովակներով՝ Ռուսական Ֆետերասիոնին եւ պէտք է անոնք ճշդեն թուականը։

Այդ տեսակցութիւններու ընթացքին, Տիգրան Պետրոսեան ըսեր էր, թէ ճատրակէն զատ ոչ մէկ գործով կը զբաղի, աւելցուցած էր թէ կը բնակի Մոսկուա եւ կը պատրաստուի յաջորդ աշխարհի ախոյեանութեան մրցումին, որ տեղի պիտի ունենայ 1965ին։ Աշխարհի ախոյեանութեան համար Տիգրան Պետրոսեանի մրցակից ութ թեկնածուները եւ անոնց մրցումները որոշուած են հետեւեալ կերպով.—

1.— Պոթվինիք (Ռուս) — Սմըսլեւ (Ռուս),
2.— Քերէս (Ռուս) — Սպասքի (Ռուս),
3.— Թալ (Ռուս) — Փորթիշ (Հունգար).
4.— Լարսէն (Դանիա) — Իվքով (Եուկոսլաւ),

Այս ութ լաւագոյն վարպետներուն յաղթականը իրաւունք պիտի շահի մրցիլ Տիգրան Պետրոսեանի դէմ աշխարհի ախոյանութեան համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Ամերիկացիները ունին քսան տարեկան երիտասարդ ախոյեան մը՝ Պոպի Ֆիշըր որ հակառակ անոր որ մեծ վարպետի համբաւ կը վայելէ, մինչեւ այսօր կարելիութիւն չէ ունեցած ճակատելու Տիգրան Պետրոսեանի դէմ։

Վերջերս երբ Տիգրան Պետրոսեան Արժանթին կը գտնուէր նախկին աշխարհի ախոյեաններէն մին՝ Նայտոֆ առաջարկեր էր Տիգրան Պետրոսեանին մրցում մը կատարել Պոպի Ֆիշըրի հետ եւ այդ մրցման համար ինք կ'առաջարկէր 15.000 տոլար՝ յաղթականին։ Պետրոսեան կը պատասխանէ որ ինք պատրաստ էր հինգ հազար տոլարով իսկ կատարել այդ մրցումը, բայց դժբախտաբար կանոնագիրը արգելք կ'ըլլար այդ մրցումին եւ թէ իրեն հետ մրցելու համար Պոպի Ֆիշըր պարտաւոր էր կատարել աներաժեշտ մրցումները, անցնիլ կարգ մը զտումներէ եւ անկէ յետոյ եթէ յաջողէր Ֆինալի մնալ, այն ատեն միայն կրնար խաղալ իրեն հետ։

Կարեւորը այն էր սակայն որ, Պոպի Ֆիշըր ունէր առիթ մը ճակատելու Տիգրան Պետրոսեանի հետ։ Եթէ իրապէս ան կը փափաքէր ճակտիլ անոր դէմ։ Չիրականացաւ սակայն այդ հանդիպումը, նկատելով որ Պոպի Ֆիշըր հինգ հազար տոլար պահանջեր էր Ամերիկեան կազմին մասնակցելու համար։

ՃԱՏՐԱԿԻ ՅԱՋՈՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Ռատիոկայանէն, Ժիրայր Օհանեան երեք անգամ խօսած է ճատրակի զարգացման մասին եւ պատասխանած՝ ողիմպիական մրցումներուն մասին իրեն ուղղուած հարցումներուն։

Ճատրակի համաշխարհային յաջորդ խաղերը տեղի պիտի ունենան 1966ին Քուպայի մէջ, իսկ 1968ին համար տակաւին ոչ մէկ երկիր թեկնածու ներկայացած է։ Կը մտածուի Չիլիի մասին։

«ՄԱՐՄԱՐԱ»

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՊԱՐԶ	ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1·10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ՋԱՀԱԿԻՐ

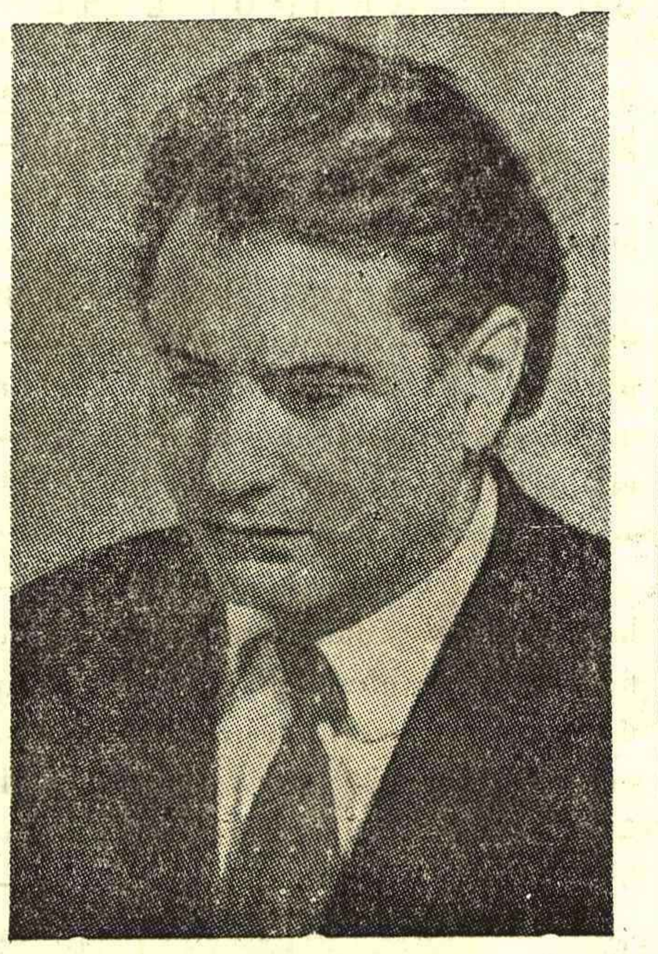
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

21 ՅՈՒՆԻ. 1965

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔԸ

Պատասխանեցէք ստորեւ տրուած հարցարանին եւ զայն կտրելով ղրկեցէք «Ջահակիր»ի վարչութեան, փոստարկղ 2111, Գահիրէ, ամենաուշը Շաբաթ, 13 ՓԵՏՐ. 1965:

Ճիշդ պատասխանողներուն միջեւ պիտի քաշուի վիճակ ու ա. շահողը պիտի ստանայ ՄԷԿ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՈՍԿԻ, իսկ երկու յաջորդները՝ մէյմէկ օգտակար նուէր:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔ — ԹԻՒ 6

Հարցումներ.—

1.— Ո՞վ է նկարին մէջ երեւցող անձը. ______

2.— Ինչե՞ր գրած է. ______

3.— Այս օրերուն ի՞նչ կ'ընեն իրեն համար: ______

Անուն Մականուն ______

Հասցէ ______

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

(Շար. Բ. էջէն)

«Ներկայ Հայաստանին» ոտանաւորը:

Բաւազանակիր Արսէն Վրդ. Բերբերեան երգեց «Անտունի»ն և «Հայաստան»ը: Աղեքսանդրիոյ Առաջ. փոխանորդ Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեան բարի ճանապարհ մաղթեց Վեհափառին և իր շքախումբին: Յետոյ, Տիկ. Ն. Պուլթնուեանի դաշնակի ընկերակցութեամբը, Պր. Կ. Եազըճեան երգեց «Սեւ աչեր»ը:

Վերջաւորութեան խօսեցաւ Վեհափառը:

«Ձեր յուզեց վժ.ի Պ. Տնօրէնին խօսքը, «մեծ բացակայ» աշակերտութեան՝ մեր փոքրիկներուն մասին: Ճիշդ է ատիկա, ո՛չ միայն անոր համար որ կը գտնուինք այսօր կրթական յարկի մը տակ, ուր մեզի հետ պէտք է ըլլային մեր փոքրերը, այլ որովհետև մեր բոլոր ազգային ոգորումներուն, մեր բոլոր ազգային համախմբումներուն մէջ՝ ամենագլխաւոր տարրը նորերն են և նորերը պէտք է ըլլան: Անոնք են որ մեզմէ պիտի ժառանգեն մեր ազգին իտէալները և պիտի շարունակեն պայքարը յանուն այդ իտէալներուն, այնպէս՝ ինչպէս դուք՝ երէցներէն ժառանգեցիք ու կը պայքարիք:

«Մեր «Էջմիածին» հանդէսի խմբագիր Պր. Հատիտեանի այն ակնարկութիւնը թէ գիս յաճախ կը տեսնէ զբաղած ու մտախոհ, ճիշդ է: Այս տարուան սկիզբներէն սկսեալ տարօրինակ ապրում մը կ'ալեկոծէր իմ ներաշխարհը. անիկա երթալով աճեցաւ: Եւ հաւատացէք որ առաջին անգամ հոս է որ կը խօսիմ այդ մասին: Ի՞նչ էր զիս համակող այդ ապրումը:

Ներքին անզուսպ պահանջ մը կը զգայի կրկին սփիւռքահայութեան հետ ըլլալու: Ձեր մէջ գտնուած եմ ուրիշ անգամներ եւ հաւանական է որ ապագային ալ ուրիշ առիթներ ստեղծուին ձեզի գալու. բայց իմ ներքին պահանջս այն էր որ յատկապէս այս տարի՝ 1965ին ես ամէն գնով դուրս գամ և խօսիմ ձեզի:

«Աստուծոյ մէկ պարգեւն է Ատիս Աբեպայի ժողովը, որ իրականացուց իմ ցանկութիւնը, և ահա ես ձեր մէջն եմ:

«Ինչո՞ւ այդ պահանջը՝ անպայման դուրս գալու: Որովհետև կ'ուզէի անձամբ հաղորդել ձեզի, կ'ուզէի սփիւռքահայութիւնը տեղեակ պահել, որ մեր Ապրիլ 24ին Յիսնամեակին նուիրական ապրումը կայ այսօր նաև Հայրենիքին մէջ: Այնտեղ կը զգան ու կը մտածեն նոյնը, ինչ որ դուք կը զգաք ու կը մտածէք:

«Գիտեմ որ տարագիր հայութիւնը անօրինակ լարուածութեամբ կը պատրաստուի 1965 Ապրիլին: Սակայն պէտք է գիտնաք, որ նոյն ապրումն ունի նաև հայրենի ժողովուրդը, հայրենի հողին վրայ: Հիմնական խնդիրներու և երազներու, բաղձանքներու և պահանջներու համար համանման կը մտածենք բոլորս. ատկէ դուրս՝ մնացեալը երկրորդական խնդիրներն են և անկարեւոր:

«Կը յայտնեմ ձեզի, որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Յիսնամեակի առթիւ իմ գրած կոնդակը, ձայնասփիւռէն տրուելէ ետք, շրջեցաւ ձեռքէ ձեռք: Իշխանաւորներէն, մտաւորականներէն մինչեւ վերջին բանուորն ու գիւղացին կարդացին զայն: Ու որոշած են՝ իւրաքանչիւրը իր մարզին մէջ՝ գրական, գեղարուեստական, պատմական և այլ գործերով ոգեկոչել և յաւերժացնել մեր մեծ կորուստը ու հատուցում պահանջել: Պիտի ընեն ինչ որ հնարաւոր է և քիչ մը աւելին: «Էջմիածին» ամսագրի մասնաւոր թիւ մը պիտի հրատարակուի, պատմական փաստաթուղթերով և պատկերազարդ: Արդէն նկարիչ Գրիգոր Խանճեանը պատրաստած է կարգ մը պաստառներ՝ այդ բովանդակութեամբ: Այդ նկարներէն մէկը նկարագրեմ ձեզի. կը ներկայացնէ ճղակոտոր բազմութիւններ, մարմնակոյտեր և գանկոսկրներ, ահռելի տեսարան. մէջտեղը Կոմիտաս վարդապետը, գլխաբաց, թեւերը տարածած խոյանալու դիրքին մէջ. պաստառին անունն է «Կոմիտաս խելագարած»...

«Հայրենի ժողովուրդը պիտի արժեցնէ Եղեռնի Յիսնամեակին պատմական պահը: Արդէն հրատարակուեցաւ Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա Լերան քառասուն օրերը» վէպը, յիսուն հազար օրինակ և սպառեցաւ մէկ օրուան մէջ: Պահանջ կայ կրկին տպելու՝ հարիւր հազարով: Պիտի կատարուին յիշատակի հաւաքոյթներ, միթինկներ, պիտի գրուին յօդուածներ, տեղի պիտի ունենան դասախօսութիւններ, երգահաններ նոր երգեր պիտի յօրինեն, բանաստեղծները նոր քերթուածներ պիտի գրեն, ոգեկոչումը պիտի ըլլայ ուժեղ և արտայայտութիւնը, հնարաւոր բոլոր միջոցներով, պիտի վերածուի պոռթկումի:

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օր. Անահիտ Աստուրեան իր քեռայրին Ողբ. Վահան Տէր Պետրոսեանի (Օմտուրման) կսկծալի մահուան առթիւ վասն ցաւակցութեան կ'ընէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Գահիրէի Աղքատախնամին 200ե.դ.
Աբգարեան Դարմանատան 200 »
«Այծեմ.» Հանգստեան Տան 200 »
Հ. Բ. Ը. Մ.ին 200 »
«Ջահակիր»ին 200 »

Ստանալ «Ջահակիր»էն:

Տէր և Տիկին Հայկ Օհաննէսեան, Ողբ. Վահրամ Րէիսեանի (Կ. Պոլիս) մահուան տխուր առթիւ, վասն ցաւակցութեան, կը նուիրեն՝

Հայկ. Ընթերցասրահին 50 ե.դ.
«Ջահակիր»ին 50 ե.դ.

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ս. Ծննդեան Մեռելոցին առթիւ, Տիկին Հրանոյշ Թէքէեան, իր ողբ. սիրելի եղբօր՝ Օննիկ Թասլաքեանի և համայն ննջեցելոց յիշատակին կը նուիրէ 100 ե. դ.

Տէր և Տիկին Արմէն Տատուր, Ողբ. Տիկին Նուարդ Եաղճեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 100 ե.դ.:

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Գաբրիէլ Չէչէեանի ընդ Օր. Աղաւնի Տիարեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն շնորհաւորութեան՝ Տէր և Տիկին Աբրահամ Սվաճիպաշեան 100 ե. դ.:

Ողբ. Տիկին Նուարդ Եաղճեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Տէր և Տիկին Եզնիկ Վեցիկեան 50 ե. դ.:

Ողբ. Ալպէռ Մընըշեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Տէր և Տիկին Զաւէն Պալաեան, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Պալաեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Գազանճեան 50ական ե.դ.

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակադրոշմի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մ նրամասնութիւնները: Մասնակցելու համար գրել՝

«Tchaha ir» Timbres – Poste, B.P. 2111, Le Caire (R.A.U)

ԳՐՈՂ ԴԱՒԻԹԸ

(Շար. Գ. էջէն)

գրել երիտասարդի մը աշխատութեամբ: Գրելը կիրք էր իր մօտ: Օր մը ըսած էր ինծի.

— Պայման չէ եղբայր, թո՛ղ չվճարեն գրածներուս համար. ատիկա իմ պիւտճէիս մէջ ձայն չունի. բայց չեմ կրնար չգրել. պէտք է հաղորդեմ իմ մտքերս՝ ժողովուրդին, երիտասարդութեան, եթէ նոյնիսկ անոնք պահ մը անտեսեն զիս...

Դաւիթը անտեսել կարելի չէր: Ան միշտ նորութիւն ունէր բերելիք: Ափսո՜ս: Այժմ չկայ ինք, չկան իր պատգամելիք նորութիւնները: Մե՜ղք: Մե՜ղք իրեն, մե՜ղք մեզի ալ...:

— Պարզ մարդ էր և բնազդով առողջ հայ առաջնորդող միտք...

Այս եղաւ ընկերական շրջանակի մէջ շատերուն խօսքը՝ իր մահուան փորձը իմացուելուն, Դեկտեմբեր 15ին (1964):

Յաջորդ օրը՝ Պէյրութահայութիւնը փառաշուք յուղարկաւորութիւն մը ըրած է: Դամասկոսի առաջնորդ Շաւարշ Գույումճեան Եպս., Գնէլ Ճերէճեան Եպս. և բազմաթիւ քահանաներ կատարած են արարողութիւնը: Շրջաններէն եկած են պատուիրակութիւններ և ղրկուած են 60է աւելի ծաղկեպսակներ և ծաղկեխաչեր: Դամբանականներ խօսած են Գույումճեան Եպս, Հ. Գրանեան, Եր. Պապայեան և Է. Կոտալոզեան:

Մեհրան Տէր Ստեփանեան կամ գրող դաւիթ, մարդու և հայու լեցուն կեանք ապրած ընկերային իրաւ գործօնի յարգելի յիշատակ մը թողած է, և իր գործը պիտի չկորսուի: Պատի՜ւ իրեն:

ՆԱԽ. ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

(Շար. Ա. էջէն)

Կոմիտէին, Կառավարչատան, Ազգային Ժողովի Ճէյխութեան եւ այլ կեդրոններու: Արաբ եւ օտար մամուլն ալ կը ձայնակցէր այս պահանջներուն: Զանազան համայնքներու Պատրիարքարանները եւս կը բաղձային որ Նասէր վերընտրուի անպայման: Հեռատեսիլի 50 գործիքներ եւ ձայնասփիւռը ժամը ժամին կու տային այս ընդհ. պոռթկումին տեսարանները եւ նկարագրութիւնը:

Ազգ. Ժողովի երէկ երեկոյեան նիստին, որ կայացաւ Անուար Սաադաթի նախագահութեամբ, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ պահել թեկնածութիւնը եւ ապահովել վերընտրութիւնը Կամալ Ապտէլ Նասէրի՝ որպէս Հանրապետութեան Նախագահ, նաեւ յառաջիկայ վեց տարուան համար:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՐԶԵԱՆը, բնիկ Երզնկացի, Իզմիրի որբերէն: Ան Աղեքսանդրիա մեկնած էր նախ քան Իզմիրի աղէտը: Իրմէ նամակ ստացած էի 1923ին, Գորֆուի Վիլհելմպալասի ժամանակաւոր որբանոցէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրեմ իմացնել «Ջահակիր»ին, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, կամ ինծի՝ Աւետիքեան (Աբէլ.Գ) Մարգար, Սվերդլով փողոց, թիւ 131, Կիրովական, Ս. Հայաստան, ՍՍՌՄ:

Կը խնդրուի արտատպել:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԸՆՏԵԱՆ, Հէլիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԳՈՒ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մս. ՆԻՒԱՐԴ ՍԱԿԸՐԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ԹԱԿՈՐ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՕՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ՖԵՋՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԻԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ՓԱՊԼԻՆ Ձեռնարկութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նեւա» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Ելմտական [illegible].— [illegible]

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 63 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՐՕՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٦٣ — الخميس ٢٨ يناير ١٩٦٥

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԵՀԱՓԱՌ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿՐԿԻՆ ԳԱՀԻՐԷ ԺԱՄԱՆԵՑ

Երէկ, Չորեքշաբթի, 27 Յունուար 1965, կ.ե. ժամը 1.30ին Գահիրէի օդանաւակայանը հասաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. Եթովպական Ընկ.ի օդանաւով, գալով Ատիս-Ապեպայի Համաժողովէն։

Կանուխէն, հոծ բազմութիւն մը խռնուած էր օդանաւակայանի էջքի դաշտին իսկ վրայ։ Կար նաև Ղպտի համայնքէն ներկայացուցչական մեծ բազմութիւն մը, որ եկած էր նոյն օդանաւով եկող Ղպտի Քիրիլոս Զ. Պատրիարքը դիմաւորելու։

Ղպտի Պատրիարքէն ետք՝ անսահման խանդավառութեամբ, կեցցէներով ու ծափահարութիւններով դիմաւորուեցաւ Վեհ. Վազգէն Ա., որուն կը հետեւէին Տ. Մամբրէ Ս. Արք., Տ. Կոմիտաս Եպիսկ., Տ. Զաւէն Ծ.Վ., Տ. Մեսրոպ Վրդ., Տ. Արսէն Վրդ. և Պր. Ա. Հատիտեան։ Եթովպկ. Օդանաւի ընկ.ի Գահիրէի տնօրէն Պր. Յակոբ Էքսէրճեան կը վարէր ընդունելութեան ընթացքը՝ օդանաւէն մինչեւ դահլիճը։ Պր. Կարօ Վարժապետեան ժապաւէնի կ'առնէր՝ եգիպտական հեռատեսիլին համար։

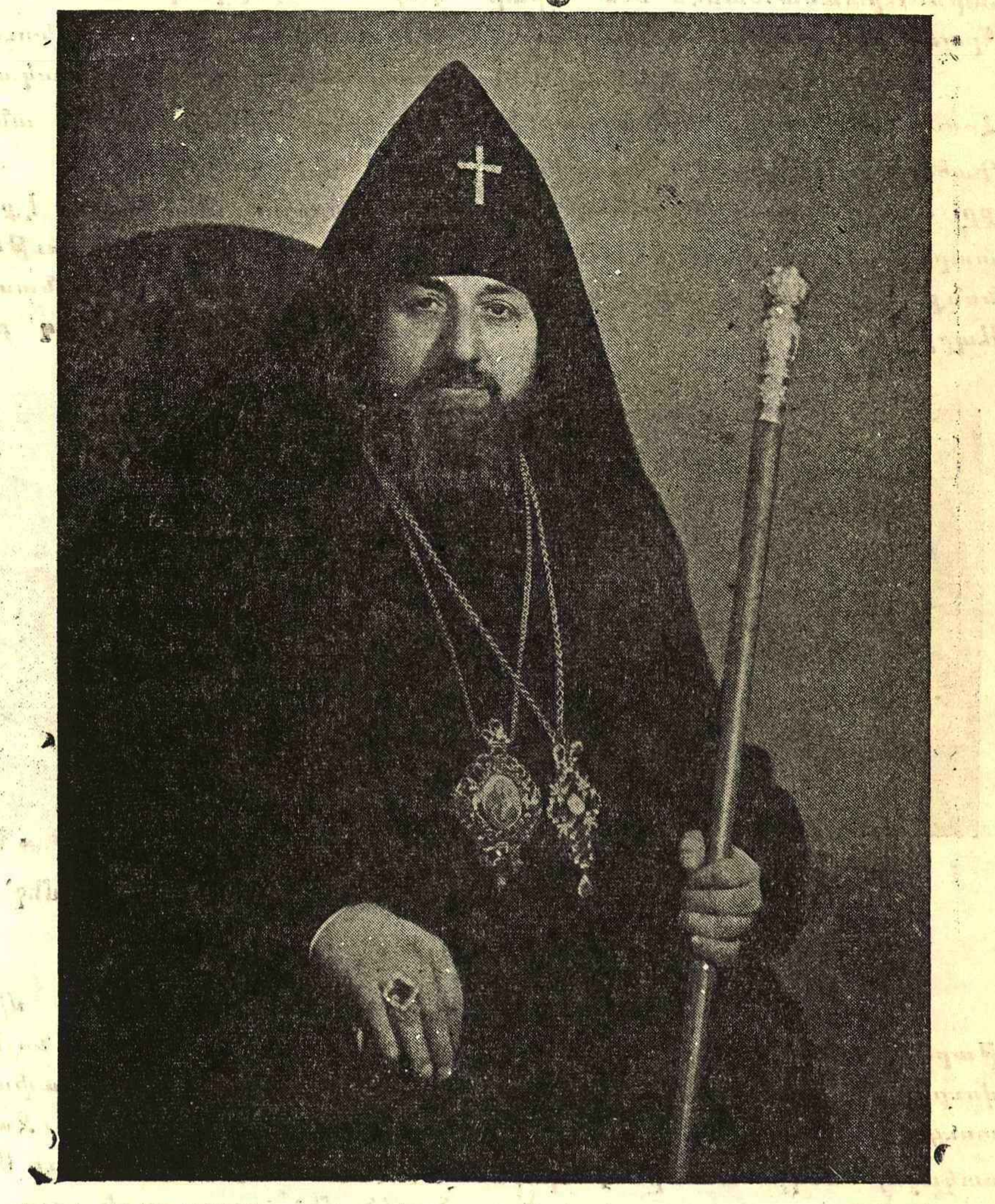
Օդանաւակայանէն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի առաջնորդուեցան Վեհ.ը և իր ընկերակիցները։ Հրաշափառով և ամպհովանիի տակ՝ Վեհափառը մուտք գործեց այնտեղ։ Աղօթքներէն ետք՝ բարի գալուստի խօսք արտասանեց Առաջնորդ Ս. Հայրը, որուն պատասխանեց Հայրապետը անգամ մը եւս յայտնելով իր ուրախութիւնը որ կ'այցելէ մեզի։ Համառօտիւ խօսեցաւ Հայլէ Սելասիէ Կայսեր բարեբաստիկ նախաձեռնութեան՝ Ուղղափառ Եկեղեցիներու Ժողովին մասին, ուր հանդիպում ունեցած էր Վեհ.ը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Խորէն Ա.ի և Երուսաղէմի Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արք.ի հետ։

«Թէեւ կան անլոյծ մնացած հարցեր, ըսաւ Հայրապետը, մեր և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան միջեւ, բայց մեր հանդիպումը եղաւ ու մնաց եղբայրական սիրոյ ու միասնականութեան ջերմ մթնոլորտին մէջ, որուն շարունակումովը կարգի պիտի մտնէ ամէն ինչ։»

Վեհափառը օրհնեց աջհամբոյրի համար խռնուող ժողովուրդը։ «Շնորհալի» Երգչախումբը (ղեկ. Մօ.Եգ.Յակոբեանի) երգելով Վեհ.ը տարաւ Առաջնորդարանի Դահլիճը, ուր ողջոյնի խօսքն ըրաւ Տ. Զաւէն Ծ. Վ.։ Կային պաշտօնական հիւրեր և հոծ ժողովուրդ։

Ապա, Վեհ.ը մեկնեցաւ Սեմիրամիս պանդոկը, օրհնելէ ետք ժողովուրդը և յայտնելով թէ վաղը (այսօր), գիշերը ժամը 9ին պիտի լսենք իր մանրամասն զեկուցումը Նուպարեան վրժ.ի Պըլըգտանեան սրահը։

Վեհափառը, այսօր կէսօրէ առաջ, կ'այցելէ մեր Ազգային Վարժարանները։ Վաղը կ. ե. Վեհափառը կը մեկնի Աղեքսանդրիա, ուր պիտի մնայ մինչեւ Երկուշաբթի։ Անկէ վերադառնալով, պիտի մեկնի Ֆրանսա։

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետը, Հինգշաբթի 28 Յունուար 1965, երեկոյեան ժամը 9ին հանդիպում պիտի ունենայ մեր հաւատացեալ ժողովուրդին հետ՝ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի Պըլըգտանեան Սրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք համայն հայ ժողովուրդը անխտիր ներկայ ըլլալու եւ ընդունելու Ազգիս սիրեցեալ Հայրապետին պատգամն ու օրհնութիւնը։

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԵԳԻՊՏՈՍԻ
ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԱՏԻՍ-ԱՊԵՊԱՅԻ ՄԷՋ

Յունուար 15, Ուրբաթ օրը ժամը 10ին, Եթովպական Օդային Ընկերութեան օդանաւով Ատիս—Ապեպա հասած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վեհ. Վազգէն Ա.։

Օդանաւակայան եկած են Հայլէ Սելասիէ Կայսրը, Նախարարներ, մամուլի ներկայացուցիչներ և հոծ թիւով ժողովուրդ։ Օդանաւէն իջնելու ժամանակ՝ թնդանօթի 21 հարուածներ տրուած են ի պատիւ մեծ հիւրին։ Դիմաւորողներու մէջ կը գտնուէին նաև Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Շնորհ. Խորէն Ա. և իր շքախումբը, ինչպէս նաեւ նախօրօք հասած եկեղեցական պատուիրակներ, որոնք պիտի մասնակցին Ուղղափառ Եկեղեցիներու համաժողովին։

Օդանաւակայանի դահլիճին մէջ բարի գալուստի խօսքեր կը փոխանակեն Կայսրը և Վեհ. Վազգէն Ա.։ Եթովպիոյ Հայոց Հոգեւոր Հովիւ Տ. Կորիւն Վրդ. Մանուէլեան կը մատուցանէ աւանդական աղն ու հացը։

Ծանօթացումի գործողութենէն ետք, բոլորը ճամբայ կ'ելլեն դէպի Ս. Երրորդութիւն եթովպական Մայր Տաճար, ուր բազմահազար ժողովուրդ խռնուած կը սպասէ։ Կը մտնեն եկեղեցի։ Կայսրը՝ մէկ կողմը ունի Վեհ. Վազգէն Ա.ը, միւս կողմը Շնորհ. Խորէն Ա.ը։ Երկու Կաթողիկոսներուն բուրվառ կը մատուցուի։

Աղօթքէն ետք. Վեհ. Վազգէն Ա. և իր շքախումբը կ'երթան իրենց յատկացուած Լուլ Մաքենոն Պալատը։ Ընդունելութեան լաւ կազմակերպումը կը պարտինք Տ. Մամբրէ Սրբազանի և Տ. Մեսրոպ Վրդ. Գրիգորեանի (Վիեննայի Հովիւ)։

Ժամը 11ին կը բացուի, «Աֆրիկէ» սրահին մէջ, Արեւելքի Ուղղափառ Եկեղեց. Համաժողովը։ Նախագահութեան պատւոյ սեղանին շուրջ բազմած են Անտիոքի Պատրիարք Իգնատիոս Եաղուպ Սրբազանը, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա., Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա. և Հնդիկ Մալապար Եկեղեցւոյ Պասիլիոս Կաթողիկոսը։

Բացման ճառը կ'արտասանէ Կայսրը։ Ողջոյնի խօսքեր կ'ընեն Անտիոքի Պատրիարքը և Հայոց Հայրապետը՝ Վազգէն Ա., որ կը դրուատէ երկար դարերէ ի վեր անհրաժեշտ եղող այս ժողովին նախաձեռնութիւնը՝ Կայսրին կողմէ։ Հայրապետին ճառը անգլերէնի կը թարգմանէ Տ. Գարեգին Եպս. Սարգիսեան։

Ժամը 1,30ին բոլոր ժողովականները ներկայ կ'ըլլան Ս. Պատարագի մատուցման՝ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ։ Պատարագիչն է Եթովպիոյ Պատրիարքական փոխանորդ Ապունա Թէոֆիլոս։

Շաբաթ, Յունուար 16ի առաւօտ ժամը 7ին, Ս. Երրորդութիւն տաճարին մէջ Ս. Պատարագ մատոյց Վեհ. Վազգէն Ա., ի ներկայութեան Կայսեր, իր ընտանիքին և բարձրաստիճան մարդոց. ներկայ էին նաեւ Տ. Կորիւն Վրդ. և եթովպահայ գաղութային վարչութեան անդամները։ Ս. Սեղանին կը սպասարկէին Տ. Կոմիտաս Եպիսկոպոս և Տ. Արսէն վարդապետ։ Եկմալեան պատարագը երգուեցաւ Մուրատեան Երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Ներսէս Նալպանտեանի։

Արարողութիւններէն ետք՝ Վեհ. Հայրապետը խոշոր ծաղկեպսակ մը զետեղեց սոյն եկեղեցիին մէջ գտնուող արկածահար մահացած Գահաժառանգի շիրմին վրայ։

Ժամը 1ին Կայսրը ընդունեցաւ Վեհ. Հայրապետը իր պալատին մէջ։ Կ'ընկերանային Տ. Մամբրէ Ս. Արք. և պատուիրակութեան բոլոր անդամները։

Հանդիպումը անցաւ խիստ սիրալիր։ Լուսանկարներ առնուեցան։ Հայրապետը Կայսեր նուիրեց արծաթեայ շքեղ խաչ մը՝ գործ Երեւանէն հայ ոսկերիչ-վարպետներու։ Ճաշի ժամանակ արտասանուեցան ճառեր և եղան մաղթանքներ։

Ժամը 8ին Կաթողիկոսը այցելեց Գարկա եկեղեցին, որ արքայական դամբարան է։ Աղօթեց Մենելիք Բ. Կայսեր և ներկայ Կայսեր կնոջ և աղջկան շիրիմներուն վրայ. կատարուեցաւ հոգեհանգիստ՝ արքայական ընտանիքի հանգուցեալներուն համար։

(Շար. տես էջ 2)

ԱՄՀ-Ի ՆՈՐ ՊԻՒՏՃԷԻՆ ԾԱԽՔԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

Արաբ Ընկերվարական Միութեան Գործադիր Գերագոյն Խորհուրդի վերջին ժողովներուն՝ Նախագահ Ապտէլ Նասէր զբաղեցաւ 1965–66 տարեշրջանի պիւտճէի նախագծով։

Տնտեսական և ելեւմտական պատասխանատու նախարարներու տեղեկագիրներուն համաձայն, այս պիւտճէի ծախքերու բաժինը պիտի ըլլայ՝

475 միլիոն ոսկի՝ օտար դրամանիշի հասոյթը, գոյացած՝ 155 միլիոն ոսկի բամպակէն, 50 միլիոն բրինձէն, 116 միլիոն ճարտար. արտածումէ, 96 միլիոն Սուէզի Ջրանցքէն, 58 միլիոն Թուրիզմէն։

Ծախքերու ընդհանուր գումարն է 1180 միլիոն ոսկի։ Թոշակներ նախատեսուած են 230 միլիոն (1964ի 205 միլիոնին դիմաց)։ Պետութեան հասոյթները պիտի ըլլան 4286 միլիոն ոսկի. որմէ 780 միլիոնը երկրագործ. արդիւնաբերութիւն, իսկ 2600 միլիոնը՝ մնացեալ բաժանմունքներէն։

"ԱՆԱՀԻՏ" ԿՆՈՋԱԿԱՆ ԷՋԸ

Այս թիւի Գ. եւ Դ. էջերով կուտանք մեր 56րդ թիւով խոստացուած այս բաժինը, թիւ 1, որուն նիւթերը (գրութիւն եւ նկար) ամբողջութեամբ պատրաստուած եւ ուղղակի մեզի ղրկուած են Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի Մամուլի բաժնի կնոջական յանձնախումբին կողմէ: Վստահ ենք որ մեր ընթերցողուհիներն ու ընթերցողները լի պիտի ըմբոշխնեն զանոնք եւ ի հարկին պիտի արտայայտուին անոնց մասին:

ԽՄԲ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

«Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի հիւսիսային կողմը պիտի բացուի հրապարակ մը և հոն բարձր Յուշարձան մը պիտի կանգնուի, մշտաբորբ կրակով։ Հիմնարկէքը պիտի կատարենք Ապրիլ 24ին։ Արդէն աշխատանքի լծուած են ճարտարապետները։ Ու բացումը պիտի ըլլայ մեր Գահակալութեան տասներորդ տարեդարձին, Սեպտ. 30ին։ Արտասահմանէն եւս պիտի հրաւիրենք բազմաթիւ հիւրեր։

«Մեզի պատասխանած են Հռոմի Ս. Պապը, Քենթըրպըրիի Գահերէցը և Ալեքսէյ Պատրիարքը։ Անոնց նամակները պիտի հրատարակուին «Էջմիածին» մէջ։ Անոնք մեզի հետ պիտի աղօթեն Ապրիլ 24ին։

օրհնութեան ու մաղթանքի արտայայտութիւններով՝ հանդէպ բոլոր հայերուն։ Հաւաքոյթը վերջացաւ, բայց ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ իր Կաթողիկոսէն։

Վեհափառը և իր ընկերակիցները վերադարձան Սեմիրամիս՝ հանգչելու։ Այնտեղ, դեռ քանի մը ժամ, Հայրապետը ընդունեցաւ մասնաւոր հիւրեր, մամուլի մարդիկ և ճամբորդներ։ Առտուան առջին ժամերուն, իր շքախումբին հետ, մեկնեցաւ օդանաւակայան, ուր կրկին հաւաքուած էր աննախընթաց բազմութիւն։

Շնորհիւ Պր. Յակոբ Էքսէրճեանի բարեբար կարգադրութեան, օդանաւակայանի հրամանատարը արտօնեց որ ողջերթի եկող բոլոր

Վեհափառը եւ իր շքախումբը՝ օդանաւակայանի դահլիճին մէջ՝ մեկնումի օրը։

«Այս բոլորը հոգեկան մխիթարանք պիտի առթէ մեր ժողովուրդին ու վառ պիտի պահէ հաւատացումի պահանջին ոգին։1965ը, սակայն, հանգրուան մըն է պարզապէս. յիսուն տարի սպասեցինք սգալով, յիսուն տարի եւս կրնանք սպասել պայքարելով։ Բայց ի վերջոյ պիտի հասնինք մեր արդար իրաւունքներուն տիրացման ու մեր ազնիւ նպատակներուն իրականացման։

«Եթէ մարդկութեան մէջ իսկապէս մարդկութիւն կայ, պէտք է որ արդարութիւն ըլլայ մեր ժողովուրդին։

«Պիտի կերտենք, այս տարի, զգացումներու ապառաժը ու պիտի հասնինք բաղձալի նպատակէտին։

«Ահա՛ այս է այն խոր ապրումը, զոր ունէի տարուան սկիզբէն ի վեր և զոր կ'ուզէի անպայման փոխանցել ձեզի։»

Քանիցս՝ խելայեղ ծափահարութիւններով ընդմիջուող այս պատգամը սրբաբարբառ Հայրապետի շրթներուն վրայ վերջ գտաւ

հայերը, անխտիր, երթան մինչև օդանաւի ոտքը։ Ոմանք նոյնիսկ բարձրացան օդանաւ՝ Վեհափառին հետ, և անոնց կարգին «Ջահակիր»ի լուսանկարիչ-ընկերը։ Օդանաւին մէջ, օտարազգի բոլոր ճամբորդները, ծափահարութիւններով մեծարեցին մեր Հայրապետը։ Օդանաւը ճամբայ ելաւ ժամը 4.10ին։

Նոյն օրը (Յունուար 15) կէսօրին, յատուկ օդանաւով Ատիս Ապեպա մեկնեցաւ Ղպտիներու Պատրիարք-Կաթողիկոս Քիրիլլոս Զ., նախագահելու համար Եկեղեցիներու Համագումարին։ Պատրիարքին ընկերակցած էին ղպտի ազգային ժողովի անդամներէն Եուսէֆ Սաատ և ճարտարագէտ Նասէֆ Սաիտ։ Քիրիլլոս Զ. յայտարարած է որ Ատիս Ապեպայի ժողովը պիտի հակառակի Հռոմի Տիեզերական Ժողովի այն որոշման, ըստ որուն հրեաները Քրիստոսի արիւնէն պարտազերծ կը կացուցուին։ Այս որոշումը, ըսած է Քիրիլլոս Զ., կը նշանակէ չեղել թէ՛ Աւետարանէն և թէ Քրիստոնէութենէն։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 24 Յունուար 1965, կ.ե. ժամը 7ին սկսեալ, Հելիոպոլսոյ Նուպարեան վրժ.ի Պլըգսանեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Գահիրէի Հայց. Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարանին տարեկան հանդէսը, ղեկավարութեամբ սոյն վարժարանին դաստիարակ-վարիչ Արժանապատիւ Տ. Արտակ Քհնյ. Պօղոսեանի։

Տէր հօր բացման խօսքէն ետք՝ հետզհետէ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ ելոյթներ, վրժ.ի աշակերտներուն կողմէ։ Տէր Պօղոսեան, Վեհ. Հայրապետ Վազգէն Ա.ի 15 Յունուարի ճառէն Նոր Սերունդին վերաբերեալ հատուածը վեր առնելով՝ խօսեցաւ բովանդակալից ճառ մը, շեշտելով Կիրակնօրեայ Վարժարանին օգտակարութիւնը՝ հոգեւոր եւ տոհմիկ դաստիարակութեան համար։ «Ամէն Ուրբաթ եկէք եւ տեսէք թէ ի՞նչ աշխատանք կը կատարուի այստեղ՝ մեր նոր սերունդը հոգեկան, ազգային եւ մարդկային առաքինութիւններով օժտելու համար, որպէս լրացում Ազգ. վարժարաններու եւ հայ տուներու կատարած գործին։

Ներկայացուեցաւ «Խիղճը որ կ'արթննայ» մէկ արար բարոյալից թատերախաղը՝ բեմադրութեամբ Պր. Ժ. Ճէպէլեանի եւ մասնակցութեամբ Կիրակնօրեայ վրժ.ի սաներուն։

Տրուեցաւ կենդանի պատկեր՝ «Ս. Ծնունդը», յաջող կերպով։ Փակման խօսքն բրաւ Առաջն. փոխանորդ Տ. Սահակ Քհնյ. Շախարեան։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Իսթանպուլի Հարպիէ Ռատիօ Էվիի դիմաց «Ա-Պէ-Սէ» Թուրիզմի ընկերութիւնը կազմակերպած է 15 օրուան ուխտագնացութիւն մը Պոլսահայոց համար՝ դէպի Էջմիածին։ Կարաւանը պիտի մեկնէր Դեկտ. 30ին (1964)։ Յայտարարուած է հանելի յայտագիր, արագ ճամբորդութիւն եւ վճարումի դիւրութիւն։

ԸՆԿ. ԵՂԻՇԷ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ ՆՈՒԷՐԸ

Եղեռնէն հրաշքով ճողոպրած ու վերապրած, 1904ին Հաճնոյ մէջ որբացած եւ Պուէնոս Այրէսի մէջ իր դիրքը վերականգնած Ընկեր Եղիշէ Քէշիշեան, անցեալ Օգոստոս 14ին, Հայ Կեդրոնի մէջ սարքուած Քսան Կախաղաններու հանդէսին, խանդավառուած, 10,000 Բեսօ կը նուիրէ «Շարժում» շաբաթաթերթին, ի յիշատակ ջարդերու մէջ կորսուած իր բազմաթիւ հարազատներուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Սրտի խոր կսկիծով կ'իմանանք Նիւ Եորքի մեր վերերան ընկերներէն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցած է 31 Դեկտ. 1964, Հինգշաբթի գիշեր, Նիւ Եորքի Սենթ Վինսընթ հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատարուած է 4 Յունվ, 1965 Երկուշաբթի առտու ժամը 10ին, Նիւ Եորքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ։

Ընկ. Ս. Սարգիսեան Ամերիկայի շրջանին մէջ երկար տարիներ վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ եւ ծանօթ է կուսակցական-հասարակական ձեռնարկներուն բերած բարոյական եւ նիւթական զոհողութեամբ։

Ընկ. Սարգիսեանի մահով Հնչակեան Կուսակցութեան Ամերիկայի շրջանը կը կորսնցնէ գաղափարանուէր եւ հաւատաւոր ընկեր մը։

Այս կսկծալի կորուստին առթիւ խմբագրութիւնս իր խորազգաց ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալ ընկերոջ այրիին՝ Ընկերուհի Աննա Սարգիսեանի, Ամերիկայի Շրջանի Վարիչ Մարմնին եւ պարագաներուն։

ՎԵՀ.Ը ԱՏԻՍ ԱՊԵՊԱՅԻ ՄԷՋ

(Շար. Ա. էջէն)

Յունուար 16ի երեկոյեան Վեհ. Հայրապետը ընդունեցաւ Հայոց Գաղութային Ժողովի անդամները՝ Տիարք Սամուէլ Պեհեսնելեան, Գէորգ Սվաճեան, Լեւոն Երզնկացեան և Պերճ Կարապետեան, հոգ. հովիւ Տ. Կորիւն Վրդ. Մանուէլեանի հետ։

Պր. Պեհեսնելեան խօսեցաւ բարի գալուստի ճառ մը, իսկ Տ. Կորիւն Վրդ. կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը։

Կիրակի, 17 Յունուարին, Հայրապետը պատարագեց և քարոզեց Հայոց Ս. Գէորգ Եկեղեցիին մէջ։ Ս. Սեղանին կը ծառայէին Տ. Կոմիտաս Եպս.ը և Տ. Մամբրէ Արքեպս.ը, ընկերակցութեամբ Տ. Զաւէն, Մեսրոպ, Կորիւն և Արսէն վարդապետներու։ Մուրատեան Երգչախումբը ղեկավարուած էր Ներսէս Նալպանտեանէ։

Ժամը 11ին հասաւ Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս՝ իր շքախումբին հետ։ Իր քարոզին մէջ՝ Վեհ. Վազգէն Ա. կոչ կ'ընէր փարիլ մեր ազգ. և եկեղ. արժէքներուն, ըլլալ համբերատար ու միասնական, ձգտելով մեր երազներուն իրականացման և մեր իրաւունքներուն տիրացման։ Ան օրհնեց Եթովպիան, իր Կայսրը և ժողովուրդը։ Յորդորեց Տ. Կորիւնին ու Գաղութային ժողովին թիկունք կանգնիլ։

Երկու Կաթողիկոսները, յետոյ, ամպհովանիով, առաջնորդուեցան Առաջնորդարանի դահլիճը։ Վեհափառ Վազգէն Ա. ներկաներուն նուիրեց էջմիածնական խաչեր։

Վեհ. Վազգէն Ա. երեկոյեան ճաշեց Տարագճեան — Ուզունեան գերդաստանին տունը։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի առաջին կարգի շքանշանով պատուած է Պր. Մ. Տարագճեանը։ Շնորհակալիքի ճառով կը պատասխանէ ճարտարապետ Գ. Հայկաշէն Ուզունեան։

Յունուար 18-21ին եթովպական քրիստոնեայ ժողովուրդը կը տօնէ Քրիստոսի Մկրտութեան տօնը։ 1932 տարի առաջ՝ Պաղեստինի Յորդանան գետին մէջ, Յովհաննէս Կարապետ Մկրտիչի ձեռքով մկրտուած Յիսուսը կ'ոգեկոչուի ամենուրեք։ Երկուշաբթի (18 Յնւ.) Ճոն-Հոյ-Սեւանի արքայական դաշտին վրայ կը կատարուի նախատօնակ Ջրօրհնէի։ Ներկայ են բոլոր սրբազան պատուիրակները և հազարաւոր ժողովուրդ։ Թմբուկ, պար, ծնծղայ, մեղեդի և ցնծութիւն։ Կայսրը անձամբ կը բանայ տօնակատարութիւնը։

Վեհ. Վազգէն Ա. կ'այցելէ Եթովպիոյ Պատրիարք Ապունա Պասիլիոսին, ընկերակցութեամբ Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեանի, Տ. Կորիւն Վրդ. Մանուէլեանի, Տ. Մեսրոպ Ծ. Վ. Գրիգորեանի և Տ. Արսէն Վրդ. Բերբերեանի։ Տեղի կ'ունենայ շահեկան զրոյց։ Վեհ. Վազգէն Ա. Եթովպական Պատրիարքին կը ձօնէ արծաթ ափսէ մը՝ Ս. Էջմիածնի նկարով։

Երեքշաբթի, Յունուար 19ին Ատիս-Ապեպա կը ժամանէ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան, ընկերակցութեամբ Տ. Շահէ Վրդ. Աճեմեանի։ Օդանաւակայան կ'երթան Տ. Կոմիտաս Եպս. և Տ. Մեսրոպ Վրդ.՝ յանուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Տ. Սահակ Արք.՝ յանուն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին։ Գաղութին կողմէ՝ Տ. Կորիւն Վրդ. և ժողովի անդամներ։

Տ. Տէրտէրեան Պատրիարք կ'առաջնորդուի պալատ, ուր կ'ողջագուրուի զոյգ Կաթողիկոսներուն և քոյր եկեղեցիներու սրբազաններուն հետ։ Բոլորը ներկայ կ'ըլլան Ջրօրհնէի տօնակատարութեանց։ Կէսօրին՝ Վեհ. Վազգէն Ա. կ'ընդունի այցը յոյն օրթոտոքս եկեղեցիի առաջնորդին։

Յունուար 20ի առտուն, Միքայէլ Հրեշտակապետի տօնն ալ է։ 100.000 ժողովուրդ Ս. Միքայէլ Հրեշտակապետի եկեղեցիին մէջ և շուրջ։ Բացօթեայ հաւաքոյթ՝ եկեղեցիի կից դաշտին վրայ, ուր կայսեր ու բարձր հիւրերու ներկայութեան, Հարարի Արքեպիսկոպոսը՝ Ապունա Թէոֆիլոս (փոխանորդ Եթովպիոյ Պատրիարքին) կ'արտասանէ ողջոյնի խօսք։ Կայսեր հրամանով՝ օրուան խօսողն է Ամեն. Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.։ Ան կը խօսի հոյակապ ճառ մը՝ օրհնելով Եթովպիան, իր կայսրը, իր ժողովուրդը, եկեղեցին, շեշտելով ծառայութիւնը ի սպաս եղբայրութեան և խաղաղութեան ընդմէջ բոլոր ժողովուրդներու։ Տ. Շահէ Վրդ. անգլերէնի կը թարգմանէր՝ տեղւոյն վրայ իսկ։

Նոյն օրը, կէսօրին, Կայսեր տունին պաշտօնական այցելութիւն մեր երեք նուիրապետները, ընկերակցութեամբ Սրբազան հայրերու։ Վեհ. Վազգէն Ա., մտերմիկ զրոյցէն ետք, Կայսեր կուրծքը կը զարդարէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Ա. կարգի ականակուռ շքանշանով։

Յունուար 21ի կէսօրին՝ Շնորհ. Խորէն Ա. և իր շքախումբը այցելեցին Կայսեր և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Հայլէ Սելասիէին նուիրեց Նորահաստատ Կիլիկեան Մեծ Խաչ շքանշանը։

Երեկոյեան Կայսրը փոխադարձեց այս այցերը և երկու Կաթողիկոսներուն շնորհեց Եթովպիոյ բարձրագոյն շքանշան՝ Սաբայի Թագուհիին Մեծ Ժապաւէնը։

Կիրակի, 24 Յունուար, Ս. Պատարագ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ. պատարագիչ՝ Խորէն Ա., քարոզիչ՝ Վազգէն Ա.։ Հոգեհանգիստ՝ Հայոց Նահատակներուն համար։ Ծաղկեպսակ՝ եթովպացի հերոսներու շիրիմին։

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ ՄԱՀԱՑԱԾ

Անգլիոյ Նախկին (պատերազմի շրջանի) վարչապետ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, ինը օրուան կարճ հիւանդութենէ ետք, մեռաւ 90 տարեկան հասակին մէջ՝ Կիրակի, 24 Յունուար 1965, առաւօտ ժամը 8ին։ Իր հոգին աւանդած պահուն իր մօտ կը գտնուէին իր կինը՝ Լէյտի Քլեմընթայն Չըրչիլ, որ 79 տարեկան է, իր զաւակները՝ Ռէնտոլֆ, Սառա և Մերի, թոռները և ընտանեկան մօտիկ ազգականներ։

Անգլիոյ Էլիզապէթ Թագուհին հրամայեց կատարել պետական թաղում, մասնակցութեամբ նոյնինքն Թագուհիին, վարչապետ Ուիլսընի և պետական դէմքերու։ Չըրչիլի մարմինը պիտի մնայ վեց օր Ուեսթմինիսթըրի (Համայնքներու Տուն) սրահին մէջ։ Արարողութիւնը պիտի կատարուի Սենթ Փօլ եկեղեցիին մէջ և մարմինը պիտի թաղուի Լոնտոնէն 70 քլմ. հեռու Պլատըն գիւղը, որ Չըրչիլի ծննդավայրն է։

Չըրչիլի մահուան առթիւ համատարած սուգ է Անգլիոյ մէջ։ Ձայնասփիւռէն խօսեցան վարչապետ Հարոլտ Ուիլսըն, նախկին վարչապետ Ալէք Տակլըս Հիւմ, Ազատական պետ Ճօ Կրիմընտ, խորհուրդի նախկին ղեկավար Հարոլտ Մաքմիլըն։

Յուղարկաւորութեան պիտի մասնակցին Գերմանիոյ Նախագահը և Վարչապետը, Նախկին Վարչապետը, Ֆրանսայի Նախագահը, Նախկին Նախագահներ Թրումըն և Այզընհաուըր։ Սով. Միութեան վարչապետը ղրկած է ցաւակցական հեռագիր։ Ս. Պապը Վատիկանի մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ։ Ցաւակցական հեռագիր ղրկած է նաեւ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր։

ԱՆԱՀԻՏ

ԿՆՈՋԱԿԱՆ ԷՋ

ԹԻՒ 1

ՀՐԱՉԵԱՅ ՔՈՉԱՐ

ԶՕՆ

Անահիտ, հայ կինն ես դու, որ ծնուեցիր շատ հազարամեակներ մեզնից առաջ, ապրում ես մեր օրերում և դեռ պիտի ապրես, քանի արեւը ջերմացնում է երկիր մոլորակը և քանի դեռ մարդկութեան գոյութիւնը պիտի յարատեւի ու անհատները պիտի ճանաչուեն իրենց ազգութիւնների անուններով։

Հայ կինն ես դու, որին աստուածացրել է ժողովուրդը, բայց դու այլ ուրիշ աստուածների նման չես սաւառնել երկնքում, սպիտակ ամպերի վրայ նստած,դու ապրել ես քեզ ծնող ժողովրդի հետ, նրա մէջ ես եղել, յուսադրել ես նրան, երբ ծանր մաքառումներով ձգտել է պահպանել իր ինքնութիւնը, մխիթարել ու ոգեշնչել ես, երբ արիւնաքամ ընկել է խոցուած թշնամու սրից, եղել ես նրա համար աղբիւր վսեմ ներշնչումների, երբ խաղաղ պահերին ստեղծագործելու տենչով է նա համակուել։

Դու խոնարհ հայ աղջիկ ես եղել, Անահիտ, և քո հայեացքը ջերմացրել է հոգիներ և քո ժպիտը գեղեցիկ է եղել, ինչպէս քո հայրենիքի լեռների վրայ կամարուած երփներանգ ծիածանները։ Դու հարս ես եղել՝ հոգով բարի, ձեռքով տնարար, խղճով մաքուր և պտղաբեր ես եղել, ինչպէս քո հայրենիքի դալար հովիտները։

Դու մայր ես եղել գորովագութ, սիրառատ, յաճախ երջանիկ և շատ յաճախ՝ դժբախտ, և պահել, պահպանել ես սերունդներ, մայր արծուի պէս հզօր թեւերիդ տակ առնելով նրանց, կուրծքներ արձակելով, սլացել ես ոսոխի վրայ,երբ նա եկել է բոյնդ այրելու։ Այրուելով մոխացրել ես դու ու մոխիրների միջից յարութիւն ես առել կրկին ու վերստին, մահուան աշխարհից վերադարձել ես կեանք քանի հազարերորդ անգամ։

Ապրել ես, ապրում ես՝ աչքերիդ մէջ ծիծաղ ու ցնծութիւն՝ երբ տեսել ես զաւակներիդ խիզախումներն անողորմ թշնամու դէմ, երբ տեսել ես շնորհաշատ որդիներիդ սքանչելագործութիւնները։ Ապրել ես՝ աչքերիդ մէջ արցունք և հոգուդ մէջ աննկարագրելի վիշտ, երբ թեւերդ կապոտած,աչքերիդ առաջ սրախողխող են արել ուստրերիդ ու դուստրերիդ, սպաննել են եղբայրներիդ ու առեւանգել քոյրերիդ, կամ նետել են նրանց քո հայրենիքի լեռնային գետերի մոլեգնած ալիքների մէջ, կամ թաղել են նրանց անապատի շիկացած աւազների տակ։

Աշխարհում ոչ մի մայր այնքան սարսափներ չի տեսել, և այնքան ողբերգութիւններ չի ապրել, ինչպէս դու, Անահիտ, հայ մայր։ Բայց տոկացել ես դու, ապրել, քո հոգու առասպելական ուժով, փարել ես կեանքին, նոր բոյն ես հիւսել, ջերմացրել բոյնդ քո թեւերով և դայլայլել ես քո հմայիչ երգը։

Եւ դու ապրել ես ու պիտի ապրես։

(Շար. տես էջ 5)

ԱՆԱՀԻՏ

Կանգնիր Անահիտ, ոսկեմայր բարի
Ու գեղաշնորհ.
Ծաղիր լոյսը քո մեր ոսկեդարի
Աշխարհում այս նոր:
Քեզ ստեղծեցին մարդիկ հասարակ
Որոնք աստուածներ ունէին անթիւ
Իրենց արեան մէջ եւ իրենց
տրտում.
Եւ Դիք նախանձոտ եղան նրանց
դէմ՝
Տառապիր արին ու յաւերժ տրտում,
Հաւատի համար այնքան անխորտակ
Եւ երազների այնքան լուսեղէն:
Կանգնիր Անահիտ,
Նայիր քո որդոց ցրուած կայծերին,
Եւ ցոլանքներին մարմրող արդէն.
Տես որքան նրանք անջատ են,
հեռու,
Հողմերով ծեծուած անյայտ
ափերում,
Եւ փշուր-փշուր համր ու յուսաբեկ,
Կանգնիր Ոսկեմայր,
Բեկորներ տուած քո ժողովրդի
Բիւրեղները դու հաւաքիր մէկ-մէկ,
Որ հազար-հազար փշուր էլ եղած,
Պահպանել է դեռ
Քո պատկերը հեզ՝
Գեղեցկութիւնը քո մայրազորով
Եւ բարի ոգին՝
Դու մայր, դու մեր քոյր,
Մեր դուստր անգին՝
Մեր համահզօր ու համահաւաք
Տես մնացել է արեւ մի փշուր
Յաւերժող մի ուժ Հայկեան քո
հողից՝
Մասիսի կողքին,
Եւ փոքրիկ անչափ եւ մեծահզօր,
Իր հանճարածին ակունքներով խոր.
Կանգնիր Անահիտ,
Նոր պաշտամունքով դու
վերածնուած,
Նոր սիրով սնուած,
Ոսկեմայր բարի ու գեղաշնորհ,
Ճանաչիր բոլոր քո զաւակներին՝
Եւ խորախորհուրդ աստղերին
հասած,
Եւ խոր մոլորուած եւ իրարամերժ.
Հաւաքիր նրանց մայրական ուժով՝
Քո սիրով անթեք եւ ամենազոր
Ծաղիր լոյսը քո մեծ ոսկեդարի
Աշխարհում այս նոր
Եւ եղիր յաւերժ:

ՄԱՐՕ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Մեր յարգելի Զարեան Նուարդ,
Տիկին Սեզա մեր յուզառատ,
Ո՞վ դու, ակունք երգի, լոյսի
Դաշնակահար օրիորդ Լիւսի
Եւ դու, բարի
Մեր քոյր Մարի,
Քոյրե՛ր, մայրե՛ր
Մեր սիրելի:
Մենք բոլորս էլ կը նախընտրենք
Առանց սեռից ծաղիկ ու ձեռք,
Բայց աւելի թանկ է անշուշտ
Այն ծաղիկը հայրենաշունչ,
Որ հարազատ դաշտից քաղել
Ու խնդութեամբ ձեռք են պարզել,
Աւետելով ողջ Սփիւռքին,
Թէ աշխարհ է եկել կրկին,
Հայոց հողի մայրն ու սիրտը՝
Անահիտը,
«Անահիտը»...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

— Այո՛, ութը տարի... ինչքա՞ն բան է փոխուել... ամուսնացե՞լ ես։

— Չեմ յիշում։

— Իսկ ես ամուսնացել եմ։ Կինս հայ չէ...

— Ի՞նչ նշանակութիւն ունի, կարեւորն այն է...

— Որ ընտանեկան երջանկութիւն լինի, այնպէս չէ՞...

— Այո։

— Չեմ կարող չհպարտանալ, ես երջանիկ եմ։ Բայց...

— Էլ ի՞նչ «բայց»։

— Բայց ես չեմ թողնի, որ իմ տղան հետեւի իմ օրինակին։

— Ինչո՞ւ, չե՞ս ուզում, որ նա էլ քեզ նման երջանիկ լինի։

— Կան մանրուքներ, սիրելիս, մանր ու խոշոր մանրուքներ...

— Որոնք խանգարո՞ւմ են քո երջանկութիւնը։

— Ոչ, երջանկութիւնը մնում է երջանկութիւն։

— Ուրե՞մն...

— Ինչպէ՞ս բացատրեմ... վերցնենք վերջին դէպքը...Միայն այս մասին նրան ոչ մի խօսք։ Նա տանելով չի տանում ոչ մի ակնարկութիւն։

— Հասկանալի է։

— Ինչպէս տեսնում ես՝ ես ապրում եմ պետական հինգ յարկանի շէնքում։ Այս հանգամանքն ունի իր յարմարութիւններն ու անյարմարութիւնները։ Ահա, ինչ հիանալի յարմարութիւն, բոլոր ընդարձակ պատշգամները բացւում են բակի վրայ։ Այստեղ կարելի է հանգստանալ, օդ շնչել, լուացքը չորացնել, խորոված պատրաստել...

— Ճիշտ է։

— Ես ապրում եմ չորրորդ յարկում, իսկ իմ տակը, այսինքն երրորդ յարկում ապրում է ակադեմիայի անդամ-թղթակից Երուանդ Շահինեանը, սքանչելի մի

(Շար. տես էջ 4)

Միայն Աստղիկ Քամալեանը չէ, որ այսպէս նազանքով է կատարում «Անահիտ» պարը:
Լուսանկար՝ Վրոյր Ամալեանի

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒՀՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱԲԵՐԹԻՆ

Ահա և վիշապաքաղ Վահագնի քոյրը, ոսկեծին ու ոսկեմայր Անահիտը։

Դիմաւորենք նրան կանաչ ոստերով ու բազմերանգ ծաղիկներով, քանզի նա էլ, իր եղբօր նման, գալիս է մտաւորելու հայրենիքի և սփիւռքի իրարից բաժան քոյրերի ու եղբայրների սրտերը, պարգեւելու նրանց սէր ու միաբանութիւն, բարի գործերի յղացում և հոգեւոր պտուղների առատութիւն ու չռայլութիւն։ Շատ են փոխուել Վահագնի ժառանգները, երբեմն անճանաչելիութեան չափ։

Նրանց խարտեաշ վարսերը, բոց մօրուքն ու արեգակ աչքերը այրուել ու սեւացել են հայոց հողում դարեր մոլեգնող հրդեհների ծխից ու մրից,մոխիրից ու սեւ ամպերից և «Հայոց երկնի ու երկրի ծնունդ», նրանք երբեմն կարօտում են Հայաստան երկրին ու նրա մասին խօսում... անգլերէն ու ֆրանսերէն, արաբերէն ու իսպաներէն, յունարէն ու... տաճկերէն։

Սակայն, որտեղ որ լինեն, մազերի ու աչքերի ինչ գոյն էլ ունենան և ինչ լեզուով էլ ակամայ խօսեն Վահագնի այսօրուայ ժառանգները՝ հայ պատանիներն ու երիտասարդները, մէկ է, նրանց մէջ ոչ միայն չհանգել, այլեւ մոխիրի տակ անթեղուած կայծի նման վերստին բոցավառւում է հայրենական ոգու անմահ ու անմար հուրը...

Այդ նորն աւելի ու աւելի թեժացնելու և բորբոքելու համար է, որ այսուհետ Սփիւռքի հայ կանանց, պատանիների ու աղջիկների հետ խօսելու է նաև «Անահիտ»ը և այն էլ ոսկեմայր Անահիտի պէս ոչ միայն տարին երեք անգամ՝ Ապրիլին, Յուլիսին ու Օգոստոսին՝ ծաղիկների տօնով, Վարդավառի մրգահասով ու բերքի օրհնութեամբ, այլ ամէն ամիս, տարին բոլոր...

Ձեզ է դիմելու նա մանաւորապէս և Ձեզ հետ է զրուցելու Սփիւռքի հայ մայրեր ու քոյրեր, որովհետեւ ինչքան էլ զօրեղ լինի Վահագնի խելքն ու բազուկը,ոչինչ չի կարող փոխարինել սիրոյն ու մայրական կաթին, որոնց մի ճառագայթն ու մի կաթիլը կարող են հայ պահել հայածին մանկանը ազգերի ամէն մի խճողուած խառնարանում։

Չէ՞ որ մայրական կաթի հետ է մանկան մէջ ներծծւում լեզուն ու ոգին, բողբոջում՝ հայաբառ ու հայահնչուն օրօրոցի երգի դայլալով ու զօրանում տատի պատմած հայեցի հէքեաթով ու մօր խրատախօսքով, քրոջ քնքուշութեամբ ու եղբօր սաստով, իսկ ապա նաև՝ հօր պատգամով ու ուսուցչի յորդորով, դասագրքի դասով ու հայրենի գրքերի ու աւանդութիւնների անմահ շնչով։ Չէ՞ որ ձեր մայրերն ու աւագ քոյրերն էին որ երէկ,կարմիր ջարդի օրերին, Տէր-Զորի անապատում,աւազների վրայ մատներով մեսրոպեան տառեր էին գրում և սովորեցնում իրենց քաղցած ու բոկոտն մանուկներին, որպէսզի նրանք հայ մնան, թէկուզ իրենց ծնողների մահուան գնով... Չէ՞ որ դուք և ձեր աւագ ու կրտսեր

(Շար. տես էջ 5)

ՃԱՌԱԿԻՐ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

(Շար. Գ. էջէն)

մարդ՝ իր սքանչելի, մեծ ընտանիքով: Այդ օրը կինս զբաղուած էր լուացքով: Արդէն լռել էր լուացքի մեքենայի գործարար աղմուկը, գոյնզգոյն շորերն ու բազմաթիւ պլիտակեղէնները ողիմպիական դրօշակների նման ծածանւում էին պատշգամբում, երբ ես լսեցի կնոջս բարձր, տագնապալի ձայնը.

— Վերջ տուէք այս խայտառակութեանը, մի մոռնաք, որ բացի ձեզանից, ուրիշ մարդիկ են ապրում այս շէնքում...

— Ի՞նչ է պատահել,— հարցրի ես՝ դուրս գալով պատշգամբ:

— Կանանց գործերին մի խառնուիր.— սաստեց ինձ կինս: Ես հասկացայ, թէ ինչ է պատահել. չորրորդ յարկի պատշգամբից բարձրանում էր խորովածի ախորժահոտ ծուխն ու մուխը, բարձրանում ուղիղ մեր պատշգամբը, ըսպառնալով մեր լուացքին: Կինս տանելով չի տարել ոչ խորովածի հոտն ու համը, ոչ էլ, մանաւանդ նրա ծուխը: Նա այդ համարում է վայրենիների ուտելիք: Եթէ նա հայուհի լինէր, կը հասկանար խորովածի ծխի սրբազան արժէքը, աղմուկ չէր բարձրացնի. չէ՞ որ մի օր էլ ինքը կարող էր գտնուել նոյն «մեղքի» մէջ ու ծուխը բաց թողնել հինգերորդ յարկի պատշգամբի վրայ, ու առանց հաշուի առնելու, որ այնտեղ լուացքի շորեր են կախուած...

Բարձրացաւ աղմուկ.

Վարից.— Մենք մեղաւոր չենք, որ ճաշի ժամ է, և մենք խորոված ենք պատրաստում:

Վերից.— Իսկ ես ինչո՞վ եմ մեղաւոր:

Վարից.— Ո՞վ ասաց, որ դուք մեղաւոր էք, մեղաւոր չէք, պրծա՞նք:

Վերից.— Բայց ձեր շաշլիկի ծուխը վեր է բարձրանում և փըչացնում իմ լուացքը...

Վարից.— Մենք մեղաւո՞ր ենք. բնապիտական օրէնքը մենք չենք կարող փոխել այնպէս, որ ծուխը միայ ներքեւ, իսկ խորովածը բարձրանայ վերև... Մի ուրիշ անգամ էլ դուք պատրաստէք...

Վերից.— Ես խորոված չեմ կերել և չեմ ուտի...

Վարից.—Ժամանակն է վարժուել, դուք հայ քննադատի կին էք և պարտաւոր էք ուտել:

Վերից.— Խորովածը վայրենիների...

— Զչարունակէք: Այստեղ արդէն կինս ոտնակոխըրաւ հայկական ազգային արժանապատւութիւնը: Խնդիրը կարող էր ծանր հետեւանքներ ունենալ. մի քանի օրից ես պիտի դիսերտացիա պաշտպանէի «Սիս և Մասիսը սովետահայ պոէզիայում» թեմայով: Պարզ էր, որ Երուանդ Շահինեանն իմ Սիսն ու Մասիսը խորովածի, անգամ էջմիածնի քիւֆթայի կը վերածէր: Ես, առանց յապաղելու, մի ուղերձ իջեցրի երրորդ յարկը, ներողութիւն խնդրեցի ազգամիջեան անախորժութիւնների համար և ուղերձը վերջացրի Վահան Տէրեանի երկտողով.

Մեզ չի հասկանա օտարերկրացին
Մեզ չի հասկանա սառն
օտարուհին...

— Լաւ ես ազատուել բարդութիւններից:

— Այն էլ ինչպէս: Նման մանրուքներ, իսկ այնպէս, ի հարկէ, ես երջանիկ եմ, երջանկութիւնը մնում է երջանկութիւն... Հազար անգամ խօսել եմ հայկական հիւրասիրութեան անյեղելի, անխախտ օրէնքների մասին: Երբ տունը մարդ է գալիս, դիր սեղանին ինչ ունես և ոչ թէ հարցրու՝

— Թէյ ուզո՞ւմ էք...

— Գոնեակ ուզո՞ւմ էք...Այն ո՞ր հիւրն է, որ կասի՝ այո, ուզում եմ... հարցնելը նշանակում է ցանկանալ լսել՝ ոչ, շնորհակալ եմ... Նման մանրուքներ, որոնք ի հարկէ, չեն խանգարում ընտանեկան երջանկութիւնը: Իմ հարցից դու խուսափեցիր, ամուսնացե՞լ ես թէ ոչ...

— Հիմա յիշեցի... Ամուսնացել եմ:

— Հայուհի՞ է:

— Ո՛չ, հայուհուց բաժանուեցի:

— Ինչո՞ւ:

— Իրար չհասկացանք...

— Զարմանալի բան:

— Այո, բաժանուեցինք, չնայած, որ նա խորոված ուտել շատ էր սիրում:

— Իսկ հիմա... երջանի՞կ ես:

— Ի հարկէ, երջանկութիւնը մնում է երջանկութիւն...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՀԻՆԵԱՆ

★ ԻԹՐԵԻ ՍՐՏԵՐԻ ԹԱՐԳՄԱՆ ★

Արտասահմանեան մեր հայրենակիցներից մէկը, որ հիւրն էր Երեւանում, մեծ ոգեւորութեամբ պատմելով հայրենիքից ստացած իր տպաւորութիւնների մասին, ի դէպ, ասաց.

— Մէկ տարակուսանք ունիմ սակայն, հոս կանանց մեծ մասը կ'աշխատի, գրեթէ բոլորը կ'աշխատին:

Ներկայ գտնուողները ներողամտօրէն ժպտացին, նկատելով նրա զարմանքն ու ակներեւ կարեկցանքը դէպի աշխատող կանայք:

Հիւրը չգիտէր, բայց իր ունկնդիրներին քաջ յայտնի էր, մի այլ բան: Այդ աշխատող կանանցից շատ-շատերը (ոչ միայն կանայք, այլեւ տղամարդիկ), երբ տարիք են առնում և այլեւս ժամանակն է, որ թողնեն աշխատանքը, կենսաթոշակ ստանան և նստեն տանը, չեն համաձայնում: Նոյնիսկ այն դէպքում, երբ նիւթապէս լիովին ապահովուած են, ունեն զաւակներ՝ գիտնական, արուեստագէտ, մեծ-մեծ դիրքի, պաշտօնի հասած: Չեն զիջում զաւակների թախանձանքին, իւրայիններից թաքցնում են իրենց տկարութիւնը, ֆիզիքական յոգնածութիւնը, որքան կարելի է հեռու են վանում մօտեցող ծերութեան ուրուականը, չեն ուզում հաշտուել այն մտքի հետ, որ տարիքն իրենն առնում է, խոստովանել, որ այո, իրօք ֆիզիկապէս սպառւում են, այլեւս անկարող դառնում հանրօգուտ աշխատանքի:

Այս նշանակում է, որ մեզ մօտ մարդիկ աշխատում են ոչ միայն նրա համար, որ վաստակեն իրենց հացն հանապազօրեայ, այլեւ այն պատճառով, որ աշխատանքը միաժամանակ սնում է նրանց հոգին, երեւան բերում և ասպարէզ տալիս նրանց բազում ձիրքերին: Կինը իր ամուսնու կողակիցը և իր զաւակների մայրը լինելուց զատ, իր երկրի դուստրն է, հայրենիքը շէնացնողներից մէկը:

Փորձենք հարցնել երիտասարդ մի կնոջ.

— Աշխատո՞ւմ ես:

Հարցը վիրաւորական կը թուայ նրան, երբ աշխատում է:

— Ի հարկէ:

Իսկ երբ չի աշխատում, կասի այդ մասին ամօթով, զանգատւելով այն հանգամանքներից, որոնք թոյլ չեն տալիս իրեն աշխատել:

Արտասահմանում ապրողի համար այս և ուրիշ շատ անհասկընալի բաներ կան մեր կեանքում, որոնք, թէկուզ փոքր չափով, խոչընդոտում են մեր և Սփիւռքի փոխադարձ մերձեցմանը: Ուստի, Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապերի Կոմիտէի մամուլի բաժինն ու կանանց յանձնախումբը որոշեց կազմել թերթի ամենամսեայ մի էջ, Սփիւռքի պարբերականներին ուղարկելու համար: Նրա միջոցով զրուցել արտասահմանի մեր հայ քոյրերի հետ, ներկայացնել նրանց մեր կեանքը, պատմել մեր յոյզերի, մեր մտորումների մասին, արձագանքել միաժամանակ նրանց զբաղեցնող հարցերին, ամէն կերպ նպաստել ամրապնդելու այն կապը, որ թուլացել է պատմութեան դաժան կամքով երկփեղկըւած մեր ժողովրդի երկու հատւածների միջեւ:

Զմեռ և Երեւանում...
Լուսանկար՝ Վարազդատ Սեւոյեանի

Մենք պէտք է միահիւսենք մեր ապագան այնպէս, ինչպէս, որ միահիւսուած է մեր պատմութիւնը: Մտածենք ու երազենք այնպէս միասնաբար, ինչպէս միասնաբար էին մտածում ու երազում մեր նախնիքը, ինչպէս միասնաբար նրանք, անցած մութ դարերում, իրենց երեւակայութեամբ, իրենց շքեղ երազներից քանդակեցին մի կին, հռչակելով նրան հայոց սիրոյ և պտղաբերութեան աստուածուհի: Այնքան շօշափելի պատկերացրին նրանք այդ երազանքը, որ առարկայական կերպարանք տուին նրան, ձուլեցին ոսկուց, շնորհեցին նրան հայ կնոջ դիմագծերը, հայ կնոջ առաքինութիւնները, հայ կնոջ սիրտն ու հոգին եւ հայ կնոջ անունը՝ Անահիտ:

Ասպատակեցին դարերը: Մեր երկիրը ծուէն-ծուէն եղաւ, մեր ժողովուրդը նոյնպէս: Փողացան մեզանից նաև մեր Անահիտին:

Եւ այդ մեր Անահիտի գլուխը թախծում է բրիտանական թանգարանում, իսկ հայութեան կէսը օտար երկնակամարների տակ:

Մինչդեռ հայոց աւանդական հողի կորստից փրկուած մի բեկորի վրայ բողբոջւում է մի նոր կեանքի խարոյկ: Ծուխ է բարձրանում հայոց տան օջախից: Հայոց տունը նորից կանգուն է:

Ահաւասիկ և մենք, այդ տան դուստրերս, կեանքի ենք կոչում Անահիտին, մի նոր առաքելութեամբ ուղարկում ենք նրան ըՍփիւռք, իբրեւ թարգման մեր եւ Սփիւռքի մեր քոյրերի սրտերի միջեւ:

Արդ գալիս է նա՝ մեր նոր Անահիտը:

Բացէք նրա առջեւ ձեր տան, ձեր հոգու և ձեր սրտերի դըռները, օտարութեան մէջ գտնուող մեր քոյրեր:

Վստահեցէք նրան ձեր մտորումները. կիսէք ձեր վշտերը, նրա հետ դուք էլ ձեր հերթին արէք ձեզանից կախուած հնարաւոր ամէն բան, որպէսզի մեր նոր Անահիտը կարողանայ արժանավայել ծառայել իր կոչմանը:

Բեզ բարի երթ, մեր սիրելի Անահիտ:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

«ՄԱՄԱ ԻՆՉՈ՞Ի ԿՈՒԼԱՍ...»

Հազիւ էինք տեղաւորուել վակոնում, երբ մեզ մօտեցաւ սիրունադէմ մի տիկին՝ Անահիտ Պարծանքեանը, որի հետ ես ծանօթացել էի Կոկանեան սրահում և հետը լուսանկարուել Կոկանեանի կիսանդրիի մօտ, որովհետև տիկինը դուստրն էր հանգուցեալ բարերարի:

— Թոյլ կուտա՞ք ձեր քովը նստիլ,— ժպտաց Անահիտը,— ես ալ պիտի մեկնիմ Ալեքսանդրիա:

— Ի՞նչ է, գո՞րծ ունէք այնտեղ:

— Ոչ, գործ չունիմ...Կ'ուզեմ ձեզի հետ ըլլալ, ատոր համար... Առհասարակ գնացքի մտերմութիւնը արագընթաց է խորանում, էլ ուր մնաց մերը, որ հեռու էր երկու պատահական ճամբորդների հանդիպում լինելուց:

Վակոնի լայն լուսամուտից երեւում է ծանրահոսն Նեղոսը, ափին՝ կանաչ արմաւենիներ: Երբեմն նրանց ստուերի տակ կծկուած՝ կաւագոյն խրճիթներ են յայտնւում ու արագօրէն փախչում, նորից տեղը զիջելով լայնատերև, ամպհովանիների պէս արեւի դէմ բացուած արմաւենիներին: Միայն նկարներում ու յատկապէս Սարեանի հին կտաւների վրայ եմ տեսել այսպիսի բնանկար: Սակայն հիմա աչքիս առաջ է կենդանի, արեւով ու ջրերի գաղջութեամբ բուրող, էկզոտիկ այս բնութիւնը: Թւում է պիտի գամուեմ վակոնի լուսամուտին ու նայեմ, նայեմ կլանւած: Բայց ոչ, հայեացքս միայն սահում է շրջակայ պատկերների վրայով, առանց ուղեղիս ժապաւէնին հաղորդելու նրանց գոյներն ու գծերը: Ոսպնեակը ներսից փակուած է, ու ժապաւէնը պահում է իր վրայ միայն այլեւայլ հանդիպումներից ու զրոյցներից տպուած պատկերներ, որոնց անդրադարձումը կայ Անահիտի խօսքերում ու բաց կապոյտ, կոհակուող աչքերի մէջ:

— Տղաս Լոնտոն կ'ուսանի: Այս տարի, երբ Լոնտոնի մէջ Սուրբ Մեսրոպի տարեդարձը կը տօնէին, հոն էի... Սրահին մէջ օտարներ ալ կային: Երբ բեմէն հայերէն խօսեցան, ալ չկրցայ զսպել ինքզինքս... Տղաս թեւս կը քաշէր. «Մամա ամօթ է, ինչո՞ւ կուլաս...»: Կ'ըսէի. «Ինչ ընեմ, մանչս, իմ ձեռքս չէ, հասկըցիր»... Կը վախնամ, շատ կը վախնամ, որ տղաս դադրի պիտի սա բաները հասկանալէ... Մինչդեռ որչափ ճիգեր թափած ենք զինք հայ մեծցնելու համար... Ես, ամուսինս, կեսուր-մայրիկս... Կ ե ս ո ւ ր-մ ա յ ր ի կ. Իզմիրի կրթեալ ընտանիքներէն է: Շատ կ'ուզէր ձեզ տեսնել, բայց ութսունհինգէն աւելի է, չկրցաւ սրահ գալ... ամուսնուս Թագւորին ըսի, երբ Ալեքսանդրիայէն վերադառնանք, մայրիկին կայարան բեր, թող գէթ հոն տեսնէ...

Եւ իսկապէս, Ալեքսանդրիայից վերադառնալիս, Գահիրէի երկաթուղային կայարանի հրապարակում, Պարծանքեանների արդէն հին, հալից ընկած ինքնաշարժի մէջ նստած էր կոկլիկ մի պառաւ, որ փմփուշ ձեռքը ինձ պարզելով, բաւական առոյգ վրայ բերեց.

— Տիկին Կապուտիկեա՞նն է... Գիտեմ, գիտեմ, դեռեւս Իզմիր եղած ատենը անոր անունը լսած էինք...

Խեղճ կեսուր-մայրիկ, խառնել էր ամէն ինչ՝ տարիք, ժամանակ, ու յիշողութեան մէջ մնացել էր միայն իր հայրենի Իզմիրը, որտեղից գաղթել էր դեռ 40–50 տարի առաջ...

Քանի որ խօսք եղաւ Գահիրէ վերադարձի մասին, մի քանի տողով էլ յիշենք այդ վերադարձի ճամբին մեզ ընկերացած տիկին Հնազանդ Ալեքսանեանին ու յետոյ միայն մուտք գործենք Ալեքսանդրիա:

Այս անգամ արդէն գնացքում կողքիս նստած լայն, ըսպիտակ երեսով մի տիկին էր, տղեկի չափ շարժուն, ուժ ու աշխուժով լցուած:

Ծնչահատ ներս ընկաւ Աղեքսանդրիայի ծովայինների ակումբը, որտեղ մենք այդ օրը ճաշի էինք,և.

— Աս ինչ անհոգութիւն, աս ինչ ձախորդութիւն... Ես պիտի Գահիրէէն ձեզի հետ Աղեքսանդրիա գայի, սակայն, շոգեկառքէն ուշացայ... ապուշ բանի մը պատճառով զրկուեցայ ձեզ վայելելէ...

Այնուհետեւ տիկինը զրկուածի իրաւունքով սկսեց արագ թափով լրացնել կորցրածը, բոլորին մի կողմ հրաւիրելով՝ միայնակ մի քանի անգամ նկարուեց, յետոյ, ճաշի ժամանակ նստեց կողքիս, հիւրանոց գնալիս՝ նոյն մեքենան, Գահիրէ վերադառնալիս՝ նոյն վակոնը ու նոյն նստարանին:

(Շար. տես էջ 5)

ՃԱՄԲՈՒ ՆՈԹԵՐ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ...

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Լոնտոնի մշակոյթի վառարաններէն ամենահետաքրքրականը և ամենէն աւելի սրտիս խօսողը եղաւ «Թէյթ Կալըրի»ն։

Այդ ցուցասրահը կրցայ այցելել շնորհիւ նախկին եգիպտաբնակ Լիւսի Քարբերդեանի և անոր անգլիացի երիտասարդ նկարիչ ամուսնին։

«Թէյթ Կալըրի»ն ճոխ էր վերացական դպրոցի պատկանող նկարներով։ Այդ է պատճառը, որ այցելուներուն մեծ մասը երիտասարդ հետաքրքիր դասակարգն է։ Հոն այցելող նոր սերունդի արուեստասէրներու նորաձեւ արդուզարդը և ցուցադրուած խորանարդապաշտ և գերիրապաշտ նկարները զիրար կ'ամբողջացնէին և կուտային ներկայ դարը յատկանշող պատկեր մը։

Անգլիացի նկարիչ բարեկամիս հետ կանգ առինք 20րդ դարու ընթացքին ամենաշատ խօսուած և բոլորին ծանօթ Փիգասոյի գործերուն առջեւ։ Հոն ներկայացուած զանազան դպրոցներու պատկանող անոր գործերը կը գերազանցէին միւս ցուցադրուած նկարները։

Այս մեծ վարպետին դասական շրջանէն մինչև խորանարդապաշտ դպրոցը ներկայացնող գործերուն մէջ նկարուած կնոջ դէմքին «տրամաթիք» արտայայտութիւնը նոյնն էր։ Ան գործածած է միեւնոյն ժամանակ գոյութիւն ունեցող դպրոցներու ոճերը՝ իւրաքանչիւրին վրայ գրոշմելով իւրայատուկ և ուժեղ անհատականութիւն մը, շնորհիւ իր հանճարին։

Ֆրանսացի մեծ արձանագործ Ռոտէնի գործերը դարձեալ հիացում պատճառեցին ինծի՝ հակառակ անոր որ շրջապատուած էին արդի դարու մեծ վարպետներու գործերով։

Ցաջորդ սրահին մէջ պատւոյ տեղը տրուած էր Անգլիոյ պարծանքը եղող և 20րդ դարու ամենամեծ արձանագործ Հէնրի Մուրի, որուն արտայայտչական և գերիրապաշտ ոճին ազդեցութիւնը կարելի է տեսնել եգիպտացի յառաջադէմ արձանագործներու մօտ եւս։

Լոնտոն տուած այցելութիւնս արժեւորող ազդակներէն մէկը եղաւ այս մեծ վարպետին շօշափելի գործերուն դէմ յանդիման գտնուիլս։

Մտադրած էի այցելութիւն մը տալ Հէնրի Մուրի, սակայն տրուած ըլլալով որ անոր աշխատանոցը Լոնտոնէն շատ հեռու կը գտնուէր՝ չկրցայ իրագործել փափաքս։

Մշակոյթի այդ վառարանէն բաւական «գինովցած» դուրս ելանք։ Բազմամարդ պողոտային մէջ սթափեցանք։ Ցանկարծ հայերէն խօսակցութիւն մը հասաւ մեր ականջին։

— Ո՛հ, ի՛նչ հեշտ է... երբ երբեմն այսպէս ականջիս հայերէն պատառիկներ կը հնչեն... անսպասելի կերպով բացագանչեց Լիւսի Քարբերդեան...

Այսպէս, տասներկու անակընկալներով լեցուն օրեր անցուցի քաղաքավար և քաղաքակիրթ Լոնտոնի մէջ, ուր սակայն երկու բաներու չկրցայ վարժուիլ. առաջինը՝ ճամբաներու հակառակ ուղղութեամբ կատարուած երթեւեկն էր, իսկ միւսը՝ դրամի մանրուքներու ճանաչումը։

Հնդկական ընկերութեան պատկանող օդանաւ մը զիս վերադարձուց Փարիզ։

Փարիզը աւելի տաք գտայ։ Այս անգամ եւս նշմարեցի որ փարիզցին մեղուի նման թէ՛ կ'աշխատի և թէ կ'երգէ... յաջորդ օրուան չի մտածեր...

Ինքնաշարժի տոնավաճառի եղանակը բացուած ըլլալուն, ըզբօսաշրջիկներու թիւը բազմապատկուած էր. շատ դժուարութեամբ կրցայ պանդոկի մը մէջ սենեակ մը վարձել։

Վերագտայ Եանպէկեան եղբայրները, որոնցմէ Կարօն աւելի ազատ ժամանակ ունենալուն՝ միշտ ընկերացաւ ինծի։

Գիշեր մը անցուցինք Փարիզի ամենահետաքրքրական վայրը՝ պոհեմական կեանք ապրող նկարիչներու յատուկ պողոտային՝ Մոնմարթրի մէջ, որ կը գտնուի Սագր Գէօր եկեղեցիին ճիշդ դիմացը։

Առաջին անգամ հանդիպեցայ երկու վիճաբանող նկարիչներու։ Իրարու գործերը կը քննադատէին։ Երկուքն ալ երիտասարդ էին, մէկը՝ իտալացի, միւսը՝ Եուկոսլաւ։ Ես վերջինին գործը աւելի լաւ գտայ. անոր փնտռտուքի ճիգերը նորութիւն մը կը ներկայացնէին. իսկ իտալացիին ռոմանթիկ երկինքով վերջալոյսի տեսարան մըն էր, աւելի դիւրին ծախուելիք նկար մը՝ քան թէ արուեստի գործ մը։

Հոն կային զանազան ազգերու պատկանող ապագայի նկարիչներ, որոնք այդ բացօթեայ աշխատանոցին մէջ կը կերտէին իրենց գեղարուեստական ճակատագիրը։

Մէկը, սև մատիտով, գեղեցիկ ամերիկուհիի մը նկարը կը գծէր՝ ձողէ մը կախուած լապտերի լոյսին տակ։ Ուրիշներ իրենց վերջացուցած նկարները ցուցադրած էին՝ դրամով քաջալերող ըզբօսաշրջիկներ գտնելու յոյսով։ Մինչ անդին, ծառերէն մէկուն տակ՝ նստարանի մը վրայ, անոնցմէ մէկը ծրար դարձած իր վերարկուին մէջ՝ կը քնանար։ Ո՛չ իսկ անձրեւի կաթիլները կրցան անոր հանգիստը խանգարել...

Ըստ իս, արուեստի այդ մարտիրոսները՝ ապրելակերպի այդ դժուարին պայմաններուն կրնան դիմանալ այնքան ատեն, որ երիտասարդ են և նիւթապէս պաշտպանուած...

(10)

«Մամա ինչո՞ւ կուլաս...»

(Շար. Դ.էջէն)

— Գահիրէ բուժուելու գացած եմ, հիմա պիտի երթամ բուժումս շարունակելու,— բացատրում է տիկին Ալեքսանեանը։

Աշակերտական, միամիտ ու սրտառուչ մի բան կայ այս խոշորկեկ ու պճնազգեստ կնոջ մէջ։ Տեսնողը չի ասի, որ Ալեքսանդրիայի մեծահարուստ տիկիններից է և, մանաւանդ, նոյն քաղաքի Ազգային իշխանութեան ատենապետ, ծանր ու ծանրապատիւ Պարոն Մարտիկ Զարպհանելեանի խնամին, քանի որ Ալեքսանեանների որդին ամուսնացած էր Զարպհանելեանի աղջըկայ հետ․

Տիկինը անընդհատ եռուզեռի մէջ է։ Պայուսակի այս կամ այն գրպանից շարունակ թղթեր ու ալպոմներ է հանում ու խնդրում, որ ստորագրեմ.

— Աս քուզենիս համար է,.. Աս՝ քուզենիս աղջկան... Աս ալ հարեւանս շատ խնդրեց... աս ալ քեռայրիս...

Ստորագրում եմ։ Բայց ահա տիկին Ալեքսանեանի դէմքը հանդիսաւոր արտայայտութիւն է ստանում։ Ձեռքին վերջին ալպոմն է՝ կաշեկազմ ու բոլորովին նոր։ Զուրգուրալից բացում է առաջին էջը․

— Տիկին Սիլվա, աս մէկը սոսկ ստորագրութեամբ չի լմըննար, ծեր «Հայոց Լեզուին» վերջին չորս տողը պիտի գրէք... Թոռնիկիս համար է...

— Քանի՞ տարեկան է...

— Տարեկան չկայ դեռ... Հոգ չէ, պիտի պահեմ, երբ գրել-կարդալ սորվի, այն ատեն պիտի նուիրեմ իրեն...

Գրում եմ այս չորս տողն էլ և որքան էլ յոգնած ու համբերահատ՝ հետզհետէ աւելի յարգանքով ու համակրանքով եմ լցւում դէպի այս շարժուն ու լայնադէմ Տիկին Ալեքսանեանը։ Երեւի այդ զգալով է, որ հիմա էլ հարեւանուհիս ուրիշ մի ծոցատետր է հանում պայուսակից․

— Շատ պիտի խնդրէի, որ քանի մը մանկական ոտանաւոր ըսէք, գրեմ... Թոռնիկիս կ'ուզեմ սորվեցնել... Եգիպտոսի մէջ հայերէն մանկական գիրքեր չունինք...

Թելադրում եմ յիշածս ոտանաւորները, Տիկին Ալեքսանեանը լարուած ու ուշադիր գրի է առնում։

— Կը ներէք, ծեզի յոգնութիւն պատճառելուս, ի՞նչ ընենք, օտար երկրի մէջ պզտիկներուն հայերէն սորվեցնելը երթալով կը դժուարանայ... կրկնապատիկ ջանքեր թափելու է...

Մեր դիմացը նստած է Ալիս Տեփոյեանը, որն արդէն, կարգադիր յանձնախմբի անդամ լինելու հանգամանքով, իմ մշտական ուղեկիցն է։ Երիտասարդ, մանրակազմ, խստութեան հասնելու չափ զուսպ, դեռ չի պատահել, որ Ալիսը զեղուն մի խօսքով բացի իր ներաշխարհը։ Իսկ որ այդ ներաշխարհը ծփուն է ու մրրկուում, երեւաց «Գեղարուեստասիրաց» տիկնանց թէյասեղանին կարդացած նրա խօսքից․ «Արտասահմանի հայ կինը անտարբեր ու ձեռնածալ չի մնար ազգապահպանման կլանող ու տուայտեցնող մտահոգութեանց դիմաց... Այսօրուան հայ մայրերը, որոնք կը ներկայացնեն անապատներու մէջ, աւազներու վրայ այբուբէն սորվող երէկուան սերունդը, չեն կրնար իրենց փոխանցուած սրբազան աւանդը չհաղորդել իրենց զաւակներուն... Անոնք անժխտելիօրէն կը գիտակցին, թէ արտասահմանի հայ ժողովուրդը իր գոյութիւնը կրնայ պահել միմիայն հայ գիրով և հայ մշակոյթով։»

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ընկեր Ցարութիւն Մեհրեանն (Երեւան) մեզի ձօնած է հետեւեալ գիրքերը.—

ԺԷ. ԴԱՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, պատմական հետազօտութիւն, գրեց Յակոբ Ս. Անասեան, Տպ. Հայպետհրատ, Երեւան, 1961։ 440 էջ։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵ՞Ը, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, գրեց Հր. Կոստիկեան. Տպ. Հայպետհրատ, Երեւան, 1963։ 275 էջ, գին 50 կոպէկ։

ԱՖՈՐԻԶՄՆԵՐ ՈՒԻԼ. ՇԵՔՍՓԻՐԻ, քաղեց, Նշան Մուրադեան. Տպ. Հայպետհրատ, 1964։ 82 էջ։ Գին 10 կոպէկ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
« ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԳՐԻՆ

Սիրելի հայրենակիցներ,

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէն սփիւռքի համար հրատարակում է «Սովետական Հայաստան» հասարակական, գրական-գեղարուեստական պատկերազարդ ամսագիրը։

Ամսագիրը 1965 թուականին կը շարունակի լուսաբանել մեր հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային կեանքը, հանրապետութիւնում ծաւալուող շինարարութիւնը, գիտութեան, գրականութեան, արուեստի նուաճումները, ազգային մշակոյթի զարգացման ուղղութեամբ կատարուող ստեղծագործական աշխատանքը։

Իրենց ստեղծագործութիւններով ամսագրում հանդէս կը գան հայ գրողները, գիտնականները, արուեստագէտները եւ հասարակական գործիչները։

Ամսագրում լայն տեղ կը տրուի հայրենադարձութեան հարցերին, կը լուսաբանուի հայրենադարձների կեանքն ու աշխատանքը։

1965 թուականին ամսագիրը աւելի մեծ ուշադրութիւն կը նուիրի սփիւռքին։ Կը տպագրուեն սփիւռքահայ գրողների, արուեստագէտների, լրագրողների, հասարակական գործիչների ստեղծագործութիւններն ու յօդուածները, կը լուսաբանի սփիւռքահայ յառաջդիմական, հայրենասիրական կազմակերպութիւնների, հայրենակցական, երիտասարդական, մարզական, մշակութային միութիւնների եւ մշակութային օջախների գործունէութիւնը։ Սփիւռքահայ թերթերի էջերից կ'արտատպուեն սփիւռքի կեանքը պատկերող յօդուածներ։

Ամսագիրը ընթերցողներին կը պատմի Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի այն բազմակողմանի գործունէութեան մասին, որի նպատակն է էլ աւելի ընդարձակել ու զարգացնել կապերը հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ։

Բաժանորդագրուեցէք «Սովետական Հայաստան» ամսագրին։

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ	ԼԻԲԱՆԱՆ	ԵԹՈՎՊԻԱ
Modern Age Establishment 20, Adly Pasha Str. Cairo	Maison d'Edition Dar el Farabi B.P. 3181 Beyrouth	International Press Agency Photi Giannopulos P.O.B 120 Addis-Ababa
ՍԻՐԻԱ „Farajalla, Roumani and Payment Press Agency„ P.O. Box 2366, Damas	Raphael Araman & Co. 36, Rue Tawile Beyrouth	„Cosmos Bookshop Stationary" P.O. Box 3393 Addis-Ababa

ՁՕՆ

(Շար. Գ. էջէն)

Ինչքան անհուն հարստութիւններ կ'ունենար քո չքնաղ հայրենիքը, եթէ դաժան ոսոխի ձեռքը չխորտակէր կառուցումներդ, չյափշտակէր ստեղծածդ, չսպաննէր հանճարներիդ՝ ստեղծագործելու երկունքի պահերին և մանուկներիդ՝ օրօրոցների մէջ, եթէ չլինէին արհաւիրք ու եղեռն։ Բայց դու ապրեցիր դիւցազնաբար և հոգով չաղքատացար, պահպանեցիր դարերի մէջ հիւսուած քո ազնիւ աւանդութիւնները և հզօր փորձութիւնների մէջ բիւրեղացած առաքինութիւններդ, որ հաղորդեցիր որդոց որդի, սերնդէ-սերունդ։

Չորս հազարից աւելի տարիներ ապրելով այս սքանչելի և մեղապարտ աշխարհի վրայ, այսօր առաւել գեղեցիկ ես դու և առաւել երիտասարդ, հոգով աւելի հարուստ ես և հմայքներով աւելի շռայլ, Անահիտ, դուստր, քոյր, զինակցուհի, մայր։ Եւ նայում ես աշխարհին՝ հպարտ հայեացքով, որ ջերմ է արեւի նման և բարի է ու ամենատես։ Խիղճդ մաքուր՝ շողում-շողշողում է Հայրենիքի լեռնագագաթների սպիտակ ձիւների պէս, քէն չունես դու աշխարհի դէմ, յիշաչար չես դու, բայց ունես իրաւունքներ ու պահանջներ, բաղձանքներ ու երազանքներ ունես, որ պիտի կատարուեն, որովհետև արդար են նրանք, ազնիւ են ու գեղեցիկ։ Կեղծիքի ու տգիտութեան թշնամի ես եղել դու միշտ, Անահիտ, եւ դրա համար է դժուարին եղել քո կեանքը։

Գալիս ես դու հազարամեակների հեռաւորութիւններից եւ պիտի գնաս դէպի գալիք հազարամեակների խորքերը։ Եւ ինչքան հրաշալիքներ դեռ պիտի պարգեւես մարդկութեանը քո այդ մեծ ճանապարհին։ Դու հրաշք ես եւ իրականութիւն, դու առասպել ես և պատմութիւն, Անահիտ։

Անմահ ես դու, ինչպէս քեզ ծանօթ և քո ծնած ժողովուրդը։

Թոյլ տուր խոնարհուենք քո վեհութեան առաջ եւ երախտագիտութեամբ համբուրենք քո սուրբ ձեռքը։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՔՈՉԱՐ

ՈՂՋՈՅՆ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒՀՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱԲԵՐԹԻՆ

(Շար. Գ. էջէն)

քոյրերն են, որ այսօր, «սպիտակ ջարդի»՝ ազգաձուլման և ուծացման այս ահաւոր պահին, Փարիզում ու Բոստոնում, Սան-Պաուլոյում ու Միլանում, օտար երկնքի և երբեմն ընտանեկան օտարալեզու յարկի տակ, դժուարութեամբ երբեմն նոյնիսկ գաղտնի, տառ-տառ սովորեցնում են իրենց մանուկներին հայոց լեզուն՝ մայրական կաթի, օրօրոցի երգի ու խրատի հետ ներարկելով նրանց մէջ հայրենի շունչն ու ոգին։

Շատ են փոխուել ոսկեծին ու ոսկեմայր Անահիտի այսօրուայ ժառանգները՝ երբեմն անճանաչելիութեան չափ...

Բայց ինչքան և ինչպէս էլ որ փոխուի նրանց վարսերի ու աչքերի գոյնը, հագուստն ու սովորոյթը, երգն ու պարը, միեւնոյն է, նրանց գեղեցիկ աչքերը տխուր են մնում հայրենի կարօտից, նրանց պանդխտութեան ցաւից կծկուած ականջներում Արաքս գետն է խշշում, և նրանք ուր էլ լինեն, որոնում ու գտնում են հայրենիքից եկած ամէն մի բոյր ու երանգ, բառ ու հնչիւն և լիայոյս եմ, որ կը լսեն նաև Անահիտի քնքուշ, բայց յամառ ձայնը...

Ողջո՜յն ուրեմն և բարի յաջողում ոսկեմայր Անահիտի պատգամաբերին «Անահիտ»ին և ողջոյն ու բարի մաղթանքներ նրա ունկնդիրներին ու ընթերցողներին՝ մեր պանդուխտ մայրերին ու քոյրերին։

ԳԷՈ. Գ. ԷՄԻՆ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

28 ՅՈՒՆԻ. 1965

ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

ԹՈԼՍԹՈՅ, ՍԱՐԹՐ ԵՒ ՀԱՆՐԻ ԹՐՈՒԱՅԵԱՅ

Հանրի Թրուայեայ, որ «Էլլ» ամսագրին մէջ կը պատմէ Լէոն Թոլսթոյի կեանքի մասին, կը յիշէ, որ 1897 թուին, ռուս մեծ գրագէտը, այն ատեն եօթանասուն տարեկան, մերժած է գրականութեան Նոպելեան մրցանակը, որ այն ժամանակ դեռ նոր ստեղծուած էր: Ասիկա մեծ զայրակղութիւն մը սեպուեցաւ եւ պէտք եղաւ սպասել չորս տարի անոր նոր յանձնումին համար։

Սարթրը առաջին գրագէտը չէ, որ կը մերժէ այս մրցանակը։

Հարցուցի քանի մը գրողներու, թէ գիտե՞ն արդեօք որ Սարթրի «պարագան» ունեցած է իր նախընթացը նշանաւոր Թոլսթոյով։

ԱՆՏՐԷ ՄՕՐՈՒԱ.— Չէի գիտեր, բայց Թոլսթոյի մերժումը տրամաբանական է: Երբ մարդիկ ողեւորուած են իրապէս խէալապաշտ կեցուածք մը, չեն կրնար իրարու հակասել։ Սարթրը եւ Թոլսթոյ կը նոյնանան դրամի հանդէպ ունեցած իրենց մեծ արհամարհանքով։

ԱՐՄԱՆ ԼԱՆՈՒ.— Ի՞նչպէս կրնամ անգիտանալ, երբ կիսով Թոլսթոյի թոռնուհին է: Արդէն իսկ իր մասին ուսումնասիրութիւն մը աւարտելու վրայ եմ:

ՓՕԼ ԿԻԹՀ.— Գիտէի որ անոր այդ մրցանակը շնորհած էին, բայց չէի գիտեր թէ մերժած էր: Այս ժեստը համապատասխան է իր նկարագրին եւ փիլիսոփայութեան։

ՓԱՍԹԷՕՐ ՄԱՐՔ ՊՈՆՆԷ.— Զիս կը զարմացնէք: Կը կարծէի թէ Նոպելեան մրցանակը հիմնուած էր Թոլսթոյէն ետք:

ՄՕՐԻՍ ՏՐԻՒՆ.— Գիտէի թէ Սիւլլի Փրիւտոմ առաջինը եղած էր Նոպելեան մրցանակ ստացող 1901 թուին, եւ միշտ զարմացած էի թէ ինչո՞ւ այս պատիւը ի նպաստ Թոլսթոյի չէ եղած: Անհաւասիկ որ Հանրի Թրուայեայ ինծի կը բացատրէ այդ պարագան:

ԺԱՔ ՏԸ ԼԱՔՐԸԹԵԼ.— (Ֆրանսական Ակադեմիայէն) Չեզմէ կ'իմանամ այս լուրը:

ՄՕՐԻՍ ԺԸՆԵՎՈՒԱ.— Թոլսթոյ եւ Նոպել ինծի բան մը կ'ըսեն, բայց ի՞նչ:

ԺՈԶԷՖ ՔԵՍԷԼ.— Հակառակ անոր որ Թոլսթոյ նախընտրած հեղինակս է, սակայն չէի գիտեր թէ մերժած է Նոպելեան մրցանակը:

ՓԻԷՌ ԿԱՔՍՈԹ.— (Ֆրանսական Ակադեմիայէն) Կը մտածէի որ Թոլսթոյ պէտք է ունենար Նոպելեան մրցանակ, բայց չէի գիտեր որ մերժած է: Մրցանակները շատ քիչ կարեւորութիւն ունին, գործն է, որ նկատի կ'առնուի:

ԷԼԶԱ ԹՐԻՈԼԷ.— Նոպելեան մրցանակը «պախշիշ» (ձեռնածիր) մը չէ: Իր գրած տողերուն համար քանի մը միլիոն ֆրանք ստանալը մարդը չ'արատաւորեր: Թոլսթոյի համար, կ'անգիտանայի։ Բայց կը մտածեմ որ ան որեւէ մէկ բան չէր ուզեր ստանալ Շուէտի թագաւորին ձեռքէն (որ Նոպելեան մրցանակը կու տայ)։ Սարթրին համար բոլորովին տարբեր է. կայ արտաքին երեւոյթը. ճամբորդութիւն, արարողութիւններ, ընդունելութիւններ, այս բաները զինք կը նեղեն։

ՌՈԼԱՆ ՏՈՐԺԸԼԵՍ.— Իրապէս որ ճիշդ է, որովհետեւ Թրուայեա կատարելապէս գիտէ Ռուսիոյ պատմութիւնը: Բայց ոչ մէկ մօտեցում կայ Թոլսթոյի եւ Սարթրի միջեւ: Այս վերջինոյն մօտ հարցը իմացական է: Թոլսթոյին մօտ զգացական: Ան կ'ուզէ ոչ մէկ կերպով պարտական մնալ ստեղծողներու ժառանգորդներուն:

ՄՕՐԻՍ ԿԱՐՍՈՆ.— Ոչինչ գիտէի, բայց Թոլսթոյ ինքնատիպ մարդ մըն էր։

Տանըբերկուէի վրայ տանըմէկը կ'անգիտանան այս պատմական «մանրամասնութիւնը»: Բայց Հանրի Թրուայեան կրնայ հպարտանալ իբր հեղինակը այս նորութեան։

« ԱՅԳ » Քաղեց Ս. Պ.

ՕՐ. ՍԵԴԱ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ՊՐ. ԺԻՐԱՅՐ ԶՈՒՊՈՒՔՃԵԱՆ

ԽՕՍՆԵՑԵԱԼՔ

23-1-1965 *Աղեքս.-Գահիրէ*

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները խօսնեցեալ զոյգին եւ իրենց ծնողաց։

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Ա. Աճէմեան (Իւնիոն Ն. Ճ.) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր քեռորդւոյն Պր. Գէորգ Համալեանի (Երեւան)։

Ընկեր Մուշեղ Կէրիկեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր քեռայրին եւ քրոջ՝ Տէր եւ Տիկին Ասքանազ Փանոսեանի (Աւստրալիա)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ուստրի (Հիւս. Ամերիկա) Ս. Դ. Հ. Կ. եան Մասնաճիւղի ընկեր-ընկերուհիները, առ ի գնահատութիւն թերթիս ազգային եւ կուսակցական ողջամիտ ուղղութեան, 50 տոլար կը նուիրեն ձեռամբ Ընկերներ Տ. Սիմոնեանի եւ Շ. Սիմոնեանի։

Ի գնահատութիւն Հրաչ Գալըճեանի «Մեծ Ջուլումին Ցխանամեակը» գրքին եւ ի քաջալերութիւն անոր շարունակական ճիգերուն մեր ազգային կեանքէն ներս, Տիկին Սաթենիկ Քիզիրեան (Աղեքս.) կը նուիրէ 50 Ե. Դ.։

Ոմն (Ընկ. Թիւ 265) 100 Ե. Դ. կը նուիրէ թերթիս՝ առ ի քաջալերութիւն։

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պայիրեան, Ողբ. Տիկին Նուարդ Եաղճեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն 50 Ե. Դ.։

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Սեդա Մարկոսեանի ընդ Պր. Ժիրայր Զուպուքճեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ, վասն խնդակցութեան Տէր եւ Տիկին Նուպար Պալասեան 50 Ե. Դ.։

Ողբ. Արամ Մուղալեանի մահուան Ա. Տարելիցին եւ անոր քաղցր յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Գազանճեան 100 Ե. Դ.։

Ողբ. Ալպէռ Մընըշեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Մօ. եւ Տիկին Եդուարդ Յակոբեան 50 Ե. Դ.։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՐԶԵԱՆը, բնիկ Երզընկացի, Իզմիրի որբերէն: Ան Աղեքսանդրիա մեկնած էր նախ քան Իզմիրի աղէտը: Իրմէ նամակ ստացած էի 1923ին, Գոռֆուի Վիլհելմի պալատի ժամանակաւոր որբանոցէն։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրեմ իմացնել «Ջահակիր»ին, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, կամ ինծի՝ Աւետիքեան (Աբէլ.Գ) Մարգար, Սվերդլով փողոց, թիւ 131, Կիրովական, Ս. Հայաստան, ՍՍՌՄ։

Կը խնդրուի արտատպել:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐԻ Վարչութեան, թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7,30։

« Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակադրոշմի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մանրամասնութիւնները։ Մասնակցելու համար գրել՝

«Tchaha ir» Timbres - Poste, B·P· 2111, Le Caire (R·A·U)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1. 10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼ

Պասքէթ պոլի ֆետերասիոնի կազմակերպած մրցումները կանոնաւորաբար կը շարունակուին։ Տեղի ունեցան հետեւեալ մրցումները.—

Ահլիի կազմը չարաչար պարտութեան կը մատնէ Թերսանայի խումբը՝ 91-65 արդիւնքով։ Ահլիի խաղարկութիւնը շատ գեղեցիկ էր եւ իր այս յաղթութիւնը կը պարտի Ֆարուգ Պողտատիի, որ մաս կը կազմէ Եգիպտոսի զտեալ խումբին.

Կէզիրէի զօրաւոր խումբը դժուարութեամբ կը յաղթէ Մարոնիթին հաւաքական խաղարկութիւն ունեցող երիտասարդ խումբին՝ 71–64 արդիւնքով։

Մարոնիթի այս կազմը շատ լաւ խաղարկութիւն մը ցուցաբերեց ու կրցաւ Կէզիրէի հսկայ կազմը ճեղքել եւ նշանակել յաջորդաբար լաւ կէտեր։ Կ'արժէր որ Մարոնիթի այս կազմը յաղթէր Կէզիրէի հսկաներու խումբին։

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ֆութպոլի Լիկի մրցումները կը շարունակուին եւ վերջին 15 օրուան ընթացքին խաղցուած մրցումներու արդիւնքը հետեւեալն է.—

Զամալէքի խումբը շատ դժուարութեամբ կը յաղթէ Փորթ Սայիտի Մասրիի խումբին՝ 1–0 արդիւնքով։

Ահլիի եւ Օլիմփիքի մրցումը կը վերջանայ հաւասար արդիւնքով՝ 1ով 1։

Իսմայիլի զօրաւոր խումբը կը յաղթէ Իթթիհատ էլ Սաքանտարին 3–2 արդիւնքով։

Գալով Թերսանայի խումբին, որ յաղթեց՝ Գանալին 4–3 արդիւնքով, հոս կ'արժէ յիշել որ Գանալի խումբին խաղարկութիւնը շատ աւելի լաւ էր քան հակառակորդ խումբինը եւ պէտք է յիշել նաեւ որ խաղի ընթացքին ցաւալի դէպքեր պատահեցան եւ ասիկա պատճառ եղաւ որ Գանալի կարգ մը խաղացողները յարձակում գործեն իրաւարարին վրայ, որ դժուարութեամբ կրցած է անոնց ձեռքէն ազատիլ՝ ոստիկաններու միջամտութեամբ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ՆՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ԱՒԵՏԻՍ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՖՕԼԵԱՆ — Ճարժանկարի բաժին.— ՖԱՅԼԷՆ [illegible] Թղթակցութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նշան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 [illegible] 2111 [illegible] Գահիրէ — [illegible]

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 64 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՐՕՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٥ عدد رقم ٦٤ – الخميس ٤ فبراير

ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ

77-ԱՄԵԱՅ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿԱՆ

Հնչակեան Կուսակցութիւնն է այդ գաղափարական հսկան։

1887-ի Նոյեմբերին աշխարհ եկաւ ան։

Մթապատ էր հայ աշխարհը եւ մռայլ ողջ հայութեան դէմքը։ Կանգնած անդունդի եզրին անձկանօք կը սպասէր մէկին որ պիտի գար՝ապրելու, գոյատեւելու ուղին ցոյց տալու։

Եկաւ ան նորագոյն (սոցիալիստական) ծրագրով, յեղափոխական քարոզչութեամբ ցրուելով տիրող խաւարը, նախապաշարումը, որպէսզի իսկական ազատութեան գաղափարը տիրական դառնայ հայութեան մէջ։

Եկաւ ան, յեղափոխական ու ազատութեան նորագոյն հասկացողութեամբ՝ եւ բռնեց, պատրաստեց հայ երեսասարդութիւնը, որ կրցաւ ըմբռնել ժամանակի ոգին եւ ապահովել սեփական հայրենի երկրի մէկ մասին անկախութիւնը հարեւան երկրի-Ռուս ժողովուրդի աջակցութեամբ։

Կեղծ կամ խաբուսիկ չեղաւ այդ անկախութիւնը, այլ տեւական եղաւ Արագածի կատարին փողփողող դրօշին ներքեւ, խորհրդանիշը այն դրօշին, որ 1887-ին որդեգրած էր բռնութեան տակ հեծող հայութեան քաղաքական եւ տնտեսական անկախութեան ի խնդիր։

Այդ դրօշին ներքեւ սկսաւ ծաղկիլ եւ ուռճանալ հայութիւնը, մասնաւորապէս մշակութային մարզին մէջ։

Համիտեան շրջանին Հնչակեանութիւնը իր հերոսական պայքարներով հայութեան յոյսն էր, իսկ այսօր ան սփիւռքահայութիւնը հայրենիքին կապող ազդակներէն ամենէն անկեղծն ու զօրաւորը կը ներկայանայ։

Կրնան ուրիշներ յեղափոխական կուսակցութեանց գոյութեան չհանդուրժել։ Զենք զարմանար։ Այդպիսիները երէկ ալ չէին հանդուրժեր երբ անոնք պայքար կը մղէին հայութեան գոյութեան համար։ Թոյլերը եւ անարիները ե՞րբ համակրած են պայքարող ուժերու։ Անոնք իրենց հանգըստութեան մասին միայն մտածած են եւ մոռցած հանրութիւնը։

Ըսեր ենք եւ կը պնդենք որ կուսակցութեան մը, կամ անհատի մը մեծութիւնը, մարդկայնական գործունէութիւնը՝ իր նիւթական եւ ֆիզիքական ուժին մէջ չէ, այլ անոր մարդկային մտածումին, իր ազգին եւ իր նմաններուն երջանկութեան նպաստող աշխատանքին ու պատրաստակամ ծառայութեան մէջ է։

Կ'ընդունինք որ Հնչակեանութիւնը այսօր երբեմնի ֆիզիքական մեծութիւնը չունի, չէ ունեցած նիւթական մեծութիւն, բայց իր մաքրամաքուր ծառայութիւնով, նուիրումով, հերոսական պայքարներով եւ մանաւանդ գաղափարականով՝ կը ներկայանայ հսկայ մը անզերազանցելի, եւ ամենէն անկեղծը դէպի Սովետ-Հայաստանը։

Այս է որ առաւելապէս կ'արժեքաւորէ Հնչակեանութիւնը այս օրերուն, եւ ոչ թէ շրթունքային կեղծ հայրենասիրութիւնը։

Այսօր, Հնչակեան Կուսակցութեան 77-ամեայ տարեդիցին, Հնչակեան ընկերները, եւ կը հաւատանք թէ բոլոր ազատասէր տարրերը յարգանքով կը խոնարհին ազատագրութեան ուղիին մէջ բոլոր ինկողներու յիշատակին առջեւ եւ անկեղծօրէն կը բաղձան, որ գաղափարական Հսկան ողջունէ նաեւ բռնագրաւուած հայրենի հողին ազատագրումը։

ՍԻՐՎԱՐԴ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կիպրոսի Արտաքին Գործոց Նախարար Կիպրիանուի Հայոց Եղեռնի Յիսնամեակին և հայկ. իրաւունքներուն ի նպաստ ՄԱԿի մէջ ունեցած ելոյթին առթիւ։

Ն.Վ. ՍՓԻՐՈՍ ԿԻՊՐԻԱՆՈՒ
Նախագահ ՄԱԿ-ի Կիպրական Պատուիրակութեան
ՄԱԿ, Նիւ Եորք

Գահիրէի Հայկական Ընթերցասրահը, յանուն իր վարիչներուն եւ անդամներուն, կուգայ Ձերդ Վսեմութեան ներկայացնել իր շնորհակալական եւ երախտագիտական խորունկ զգացումները՝ այն արդար եւ քաջ յայտարարութեան համար, զոր ըրած էք ՄԱԿ-ի ժողովին մէջ ի նպաստ Հայոց Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին եւ Հայկական Իրաւունքներուն։

Քարտուղար ԳՐ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

«Ջահակիր» Եգիպտահայ Շաբաթաթերթի խմբագիրները, աշխատակիցները եւ ընթերցողները Ձերդ Վսեմութեան կը ներկայացնեն իրենց ջերմ համակրութիւնն ու խոր երախտագիտութիւնը այն ճառին համար, զոր արտասանած էք ՄԱԿ-ի ժողովին մէջ՝ ի նպաստ 1915ի Հայկական ջարդերուն եւ Հայկական Հողային Իրաւունքներուն։

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Վերոգրեալ հեռագիրներու նման հեռագիրներ ղրկած են նաեւ ԱՄՀի Հայ Համայնքի Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Արքեպս. Սիրունեան, ԱՄՀի Հայ Կաթողիկէ Եպիսկոպոս Գերպ. Ռափայէլ Պայեան, Հայ Աւետ. Համայնքի Հովիւ Վեր. Վահան Թութիկեան, «Արև» Օրաթերթ, Հայ Գեղ. Միութիւն, Կոկանեան Սրահ, Տիգրան-Երկաթ Միութիւն, Կիպրոսի Կաթողիկոսական փոխանորդ, «Յուսաբեր» Օրաթերթ, «Յուսաբեր» Միութիւն, Նիւբր Իսթ Հայ Ակումբ, «Յառաջդիմասէր» Ակումբ, Համազգային Միութիւն, Հայ Երիտասարդաց Միութիւն, Հայ Կարմիր Խաչ, Արարատ Մարզ. Միութիւն, Կամք Մարզ. Միութիւն, Հայ Արիներու Ընկ.։

ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ
ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան Ընդհ. Ժողովի Յունուար 25ի նիստին մէջ, ի պատասխան Թուրքիոյ արտաքին նախարար Ֆերիտուն Էրքինի ակնարկին՝ թէ Կիպրոսի մէջ թուրքերը զոհ են ցեղասպանութեան, Կիպրոսի Արտաքին Գործոց Նախարար ըՍփիրօ Կիպրիանու, հերքելէ ետք այդ ամբաստանութիւնը յայտարարած է.—

«Եթէ պիտի փնտռուի ցեղասպանական արարք մը, այդ պարագային պէտք է յիշատակել, նոյնինքն Թուրքիան, որ 1915ին չվարանեցաւ ՄԷԿ ՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆԷ աւելի հայեր զանգուածային սպանդի ենթարկել։

«Ցեղասպանութեան առաջին առարկայական փաստն էր ասիկա, որուն համար հայերը այսօր կը պատրաստուին 50-ամեակի հանդիսութիւններով յիշեցնել համաշխարհային հանրային կարծիքին, որ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻՆ և պէտք է առնուազն ճանչցուին իրենց այդ իրաւունքները։

«Աշխարհի բոլոր ժողովուրդները պէտք է յիշեն հայութեան այդ իրաւունքները, որոնք մոռցուած ըլլալ կը թուին։ Պէտք է այլեւս մտածել այս մասին։

(Հեռագիր «ԱՀՐԱՄ»Ի ԹՂԹԱԿԻՑ ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆԷ)

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ՀԵՏ

Հինգշաբթի, 28 Յունուար 1965, գիշերը ժամը 9էն սկսեալ, Գահիրէի հայութիւնը անգամ մը եւս վայելեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընկերակցութիւնն ու խօսքը։

Նուպարեան վրժ.ի Պըլգտանեան սրահը կանուխէն լեցւած էր ամէն խաւի հայերով, նոյնիսկ անոնցմով, որոնք ցարդ վերապահ էին Մայր Աթոռի մեծ Գահակալին հանդէպ, կուսակցական նկատումներով։ Կանուխ եկողը գրաւած էր տեղ մը։

Ծիշդ ատենին՝ Վեհափառ Հայրապետը մուտք գործեց իր շքախումբով և տեղաւորուեցաւ բեմին վրայ զետեղուած շքեղ բազկաթոռին մէջ։ Քովի աթոռները գրաւեցին՝ Տ. Մամբրէ Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, Տ. Կոմիտաս Եպսկ. Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Տ. Մեսրոպ Վրդ., Տ. Արսէն Վրդ. և Ա. Հատիտեան։ Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ ազգ. իշխանութեանց անդամներէն ոմանք եւս հոն նստեցան։

Տէր Արշամ Քհնյ. Պօզօյեան կատարեց բացումը՝ յաջող ճառով մը (ըստ իր սովորութեան)։ Ու ձեռնարկեց յայտագրի գործադրութեան։

Պր. Հ. Հինայէկեան կարդաց Ժ. Ցակոբեանէն ուղերձ մը «Հայց. Եկեղեցի» (Էջմիածին և Արարատ)։ Պր. Մ. Գարանֆիլեան երգեց Կոմիտասի «Կռունկ»ը ընկերակցութեամբ Տիկին Շաքէ Իփէքեանի (դաշնակ)։

Խօսեցաւ Տ. Մամբրէ Արքեպիսկոպոս, պարծենալով մեր Վեհափառով՝ ի Ատիս Ապեպա։ (Աւելորդ էր բաղդատել մեր Վեհափառը, ուրիշ հոգեւոր պետերու հետ)։ Տիկ. Ալիս Տեփոյեան արտասանեց Ս. Կապուտիկեանի «Մտորումներ»ը։ Տիկ. Անժել Մինէթեան երգեց Կոմիտասի «Քէլէ Քէլէ»ն։

Խիստ տպաւորիչ էր «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Ընկեր Արթուն Հատիտեանի ճառը։ Ան արտայայտուեցաւ, յիշելով դէպքեր, թէ Վեհ. Վազգէն Ա., իբրև Ս. Էջմիածինը և Մայր Հայրենիքը մարմնացնող անձնաւորութիւն, ինչ բարձր և ամբողջական տեղ էր գրաւած հայրենիքի թէ սփիւռքի հայութեան սրտին ու մտքին մէջ։ Բոլոր հայերուն հաւատարմութիւնը սահման չունէր, և ատիկա՝ իրենց ոգեկան և ազգային փրկութեան համար իսկ։ «Էջմիածինը ուրացող գաղութներ, պատմութիւնը վկայ, կորսուած, ջնջուած են» ըսաւ։ Ժողովուրդը խելայեղ և երկարատեւ ծափահարեց Ընկ. Հատիտեանը, երբ ան յայտարարեց, որ «հայութիւնը, ամենուրեք, կրնայ ապրիլ ու տեւել միայն Ս. Էջմիածնի հովանիին և Մայր Հայրենիքի դրօշին տակ։»

Տիկ. Նորա Իփէքեան, կարդաց Վ. Թէքէեանի «Լուսաւորչի

(Շար. տեսնել Բ. էջ)

Ատիս Ապեպայի Ուղղ. Եկեղեցիներու Ժողովի բացման օրը, նախագահական ամպիոնը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Վսեմութիւն Սփիրօ Կիպրիանու
Կիպրոսի պատուիրակութիւն
Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան
Նիւ Եորք

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Հայկական համայնքին կողմէ մեր անսահման գնահատանքը և երախտագիտութիւնը կը յայտնենք հայ ժողովուրդի եղեռնի մասին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ ձեր ըրած արդար և համակրալից յայտարարութեան համար։

Լիակատար յաջողութիւն կը մաղթենք ձեզ ձեր ազնիւ առաքելութեան մէջ։

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

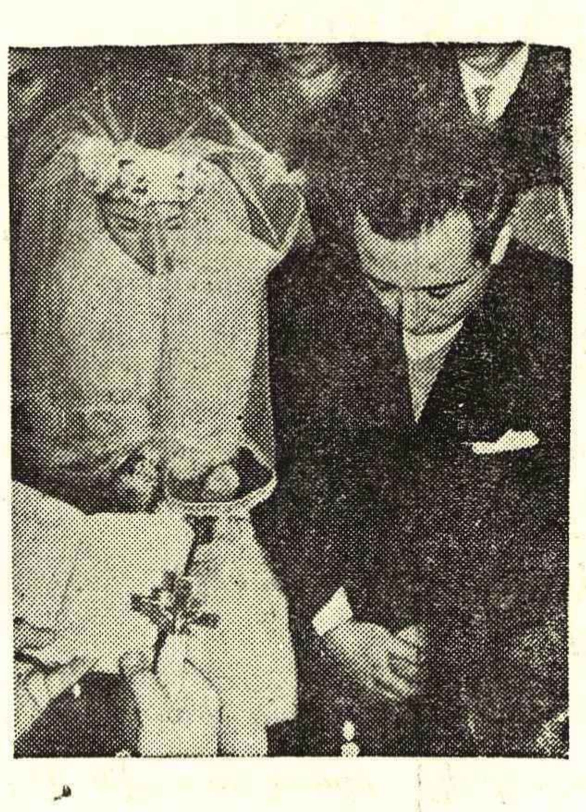
ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՐԻՒՐ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջին երեք տարիներու ընթացքին, Հայաստանի մէջ կառուցուած են 100 նոր դպրոցներ։ Նոր Տարուան սեմին, Լենինականի, Կիրովականի, Հրազդանի և այլ քաղաքներու մէջ, տասնեակ հազարաւոր աշակերտներ նոր շէնքեր փոխադրուած են։ Ներկայիս 50 երկբազործական համագործակցականներ դպրոցներ կը կառուցանեն գիւղական շրջաններու մէջ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Լենինականի մէջ, 2 Յունուար 1965ին, ազգականներու եւ ընկերներու ներկայութեամբ, տեղի ունեցած է Ս. Պսակի արարողութիւնը անցեալ Բ. կարաւանով (1963) հայրենիք մեկնած Ընկեր Արթօ Տէյիրմէնճեանի ընդ Օր. Լիւսի Անանիկեանի:

Քովի նկարը մեզի տրամադրած է թերթիս բարեկամ Պր. Յակոբ Տէյիրմէնճեան:

Այս բարեբաստիկ առթիւ, Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը իր նախկին գործունեայ անդամին եւ «Ճահակիր» իր սիրելի բարեկամին եւ ճնորհալի հարսին կը մաղթեն երջանիկ եւ երկար կեանք:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԸՆԿ. ՀԻ Ա. ԹՈՒՄԱՃԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Անցեալ տարի Նոյ. 13ին է որ իր յաւիտենական հանգիստը մտաւ

Հնչակեան վեթերան Ընկերուհի Աղաւնի Թումաճանեան, Լոս Անճելըսի Հնչակեան կազմի գործօն անդամներէն։ Ան ծնած է Քղի 1894ին: Զաւակն է յայտնի Հնչակեան Սահակ եւ Մանուշակ Եսայեանի: Ուսումը ստացած է Տրապիզոն, ուր ունեցած է յեղափոխական գործունէութիւն։ 1910ին կուգայ Ամերիկա եւ կ'ամուսնանայ Ընկ. Գրիգոր Թումաճանեանի հետ: 53 տարի գործունեայ տիպար ընկերուհի հանգիստացաւ՝ տանելով ծանր ախտաւոր'

Թաղումը տեղի ունեցած է Նոյ. 17ին, Լոս Անճելըսի Ս. Սարգիս եկեղեցին: Թաղումէն ետք՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, հոգեհացի ժամանակ, յարգանքի խօսքեր բրած են Ճոն Անթիկեան, Սեդրակ Շահէն եւ Արմանս Կիզիր։

Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալ ընկերուհիի հարազատներուն եւ Ս. Դ. Հ. Կ. Լոս Անճելըսի կազմին:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

Ֆրանսահայ Գրողներու Վարչութիւնը ստացած է Երեւանի «Սփիւռքահայերու հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէ»ի կողմէ նամակ մը, ուր կը հաղորդուի թէ մօտերս Փարիզ պիտի այցելէ «Սփիւռքահայերու հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէ»ի Նախագահ Վ. Համազասպեան:

Գրողներու Վարչութիւնը կը պատրաստուի արժանավայել ընդունելութիւն կազմակերպել:

"ԲԻՒՐԱԿՆ"Ը ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Փարիզի «Բիւրակն» կիսամսաթերթը, իր Դ. տարւոյ սկիզբը վերածուած է շաբաթաթերթի: Խմբագրական աշխատանքներուն վերադարձած է յայտնի մտաւորական Լեւոն Զօրմիսեան:

Թերթին ուղղութիւնը կը մնայ նոյնը, հայրենասիրական եւ էջմիածնական: Բաժնեգինն է 7 տոլար: Հասցէ՝ Հ. Զօրմիսեան, 25 Լաւուազիէ, Գաշան (Սէն), Ֆրանսա։

Կ'ողջունենք եւ կը մաղթենք յաջողութիւն:

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակագրական փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նոյնութեանց մանրամասնութիւնները։ Մասնակցելու համար գրել՝

«Tchaha ir» Timbres - Poste, B.P. 2111, Le Caire (R.A.U)

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Տեարք Ն. և Թ. Կարիպեան եղբարց բնակարանին մէջ, Շաբաթ, 30 Յունուար 1965, կ.ե. ժամը 9.30ին կատարուեցաւ նշանախօսութեան արարողութիւնը Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Կարիպեանի շնորհալի աղջկան՝

ՕՐ. ՄԱՆՆԻԿ ԿԱՐԻՊԵԱՆԻ

Ը Ն Դ

ՊՐ. ՊԵՐՃ ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

որ որդին է յայտնի դեղագործ Պր. Արթին Արթինեանի և յաջողակ ուսանող բժշկական համալսարանի։

Նշանտուքի արարողութիւնը և օրհնութիւնը տեղի ունեցաւ ձեռամբ Գերաշնորհ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպս. Սիրունեանի. կ'ընկերակցէր Արժանապատիւ Տ. Արշամ Քհնյ. Պօղոյեան։ Ներկայ էին շատ սեղմ շրջանակի ընտանեկան անդամներ։ Ս. Հայրը խօսեցաւ պատշաճ սրտաբուխ քարոզ-խրատական մը, ապա կատարեցաւ հիւրամեծարութիւն։

«Ճահակիր» իր ջերմ շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ խօսեցեալ զոյգին եւ իրենց ծնողաց ու պարագաներուն։

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄ

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ մեր բարեկամ Պր. Վարդան Յարութիւնեան, որ Տար Էլ Շիֆա հիւանդանոցին մէջ վիրաբուժական գործողութեան մը (ոտքի) ենթարկուած էր անցեալ շաբթու, ապաքինած է բոլորովին ու դարձած տուն:

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գալյճեան 50 ե. դ. կը նուիրեն առ ի գնահատութիւն Հրաչ Գալընեանի «Մեծ Ջուլումին Յիսնամեակը» գրքին։

Օր. Սոնիա Տէմիրճեանի ընդ Պր. Արամ Թիթիզեանի նշանախօսութեան առթիւ, վասն խընդակցութեան Տէր եւ Տիկին Խորէն Իսկէնեան 50 ե. դ.։

Պր. Գաբրիէլ Չէչճէնեանի ընդ Օր. Աղաւնի Տիարեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն շնորհաւորութեան՝ Տէր եւ Տիկին Նուպար Պալաեան 50 ե. դ.։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՐՁԵԱՆը, բնիկ Երզնկացի, Իզմիրի որբերէն: Ան Ադեքսանդրիա մեկնած էր նախ քան Իզմիրի աղէտը: Իրմէ նամակ ստացած էի 1923ին, Գործուի Վիլհելմի պալատի ժամանակաւոր որբանոցէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրեմ իմացնել «Ճահակիր»ին, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, կամ ինծի՝ Աւետիքեան (Աբէլ.Գ.) Մարգար, Սվերդլով փողոց, թիւ 131, Կիրովական, Ս. Հայաստան, ՍՍՌՄ։

Կը խնդրուի արտատպել:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար հեռաձայնել ՃԱՀԱԿԻՐԻ Վարչութեան, Թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7,30։

ՍՈՒԴԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Սուտանահայ Գաղութային Ազգ. Վարչութեան գործունէութեան շրջանը լրացած ըլլալով, 17 Յունուար 1965ին կ. ե. ժամը 7ին, Խարթումի Հայոց Երէցներու Ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ Սուտանահայ Գաղութային Ազգային Վարչական ընտրողական ընդհանուր հաւաքոյթը։

Բարոյական և նիւթական հաշուետուութիւններէն ետք՝ տեղի ունեցաւ ընտրութիւն։

Ի պատիւ այս գաղութին պէտք է ըսել, որ ընտրութիւնները տեղի ունեցան շատ հանդարտ, կարգապահ և յարգալիր մթնոլորտի մէջ։

Նորընտիր Վարչութիւնը կը բաղկանայ հետեւեալ եօթը ազգայիններէն.

Պրք. ԳՐԻԳՈՐ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ
ԹՈՐՈՍ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
ՆԱԶԱՐԷԹ ԽՕՄԻՒՐԵԱՆ
ԵՓՐԵՄ ՊԷՆԿԵԱՆ
ՄԻՍԱՔ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ՄԻՀՐԱՆ ԱԼԵԱՆԱՔ

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ՀԵՏ

(Շար. Ա. էջէն)

կանթեղը» քերթուածը։ Օր. Վ. Հացունի երգեց Ալեմշահի «Իմ երգ»ը։ Ցայտագրէն դուրս՝ խնդրուեցաւ Կոմիտաս Եպս.է և ան երգեց «Հայաստան» և «Կիլիկիա» երգերը։

Ամենէն ետքը խօսք առաւ Վեհափառը, որ յայտնապէս յոգնած էր։ Ան խօսեցաւ իր համբուն վրայ՝ բոլոր հայերուն ցոյց տուած հաւատարմական գերագոյն զգացումներուն և տրամադրութեանց մասին, գովեց Եթովպահայ գաղութը, ու մանրամասնութիւններ տուաւ Ատիս Ապեպայի Ուղ. Եկեղեցիներու Համաժողովին մասին։ «Բացման նիստին, ըսաւ, Նախագահական ամպիոնին վրայ նստանք, միւս պետերու կարգին, երկու կաթողիկոսներս. բայց բուն նիստերուն սկսելու առեն, հայկական պատւիրակութիւնը միայն մեր կողմէ նախագահութիւն ունենալուն շուրջ տխուր բաներ պատահեցան։ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին հետ՝ չխաթարելու համար մեր եղբայրական յարաբերութիւնները և օտարները հանդիսատես չդարձնելու համար մեր տարակարծութեանց, նախընտրեցինք ժողովի չմասնակցիլ ու ղրկեցինք միայն մեր կողմէ դիտողներ։ Մասնակցեցանք բոլոր հանդիսութեանց եւ ժողովի փակման նիստին։

«Ասկէ անկախաբար, Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին շուրջ, բոլոր հարցերուն մէջ մենք համախոհ եւ համակարծիք գտնուեցանք Շնորհազարդ Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսին հետ։ Եւ մեզի համար ասիկա գերազանցապէս էական է։ Մնացեալները կարգին կը մտնեն ժամանակին հետ։»

Վեհափառը, խօսելով Յիսնամեակի առթիւ ամբողջ հայութեան ըսելիքներուն մասին, աւելցուց.

«Երբ հայրենիք պիտի վերադառնամ, այնտեղի ծեր քոյրերն ու եղբայրները պիտի հարցնեն ինծի, թէ արդեօք դուք ալ իրենց նման կը մտածէք այս մասին...»

Ժողովուրդը, իբրեւ համաձայնութիւն, որոտընդոստ եւ խելայեղ ծափահարութիւններով պատասխանեց այս հարցումին։

Վեհափառը պատմեց նաւաբակի ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանի փառահեղ մուտքը Երեւան, անոր վերջին յաղթանակէն ետք։ Հեռատեսիլի մէջ տուած իր տեսակցութեամբ, Պետրոսեան կ'ըսէր. «Ես մրցումի նախօրէին, այլեւս չէի զգար ու մտածեր որպէս Տիգրան Պետրոսեան անհատ և ախոյեան, այլ կը զգայի ու կը մտածէի որպէս հայ ժողովուրդը որ պէտք չէր պարտուէր...»

Վեհափառը, Պետրոսեանը հռչակելով հայ ժողովուրդի խորհրդանիշը, աւելցուց.

«Պետրոսեանի օրինակը ցոյց կուտայ, որ հայը երբ ուզէ չպարտուիլ, երբ ուզէ յաղթել, կը յաղթէ՛...»

Ցաղթութեան գաղափարը կապելով Յիսնամեակին, Վեհափառը կոչ ըրաւ համերաշխութեամբ տանիլ ամէն աշխատանք, ամենուրեք։

Հրաժեշտի հաւաքոյթ մըն էր ասիկա, որ վերջացաւ Վեհափառին օրհնութեամբն ու աղօթքովը։

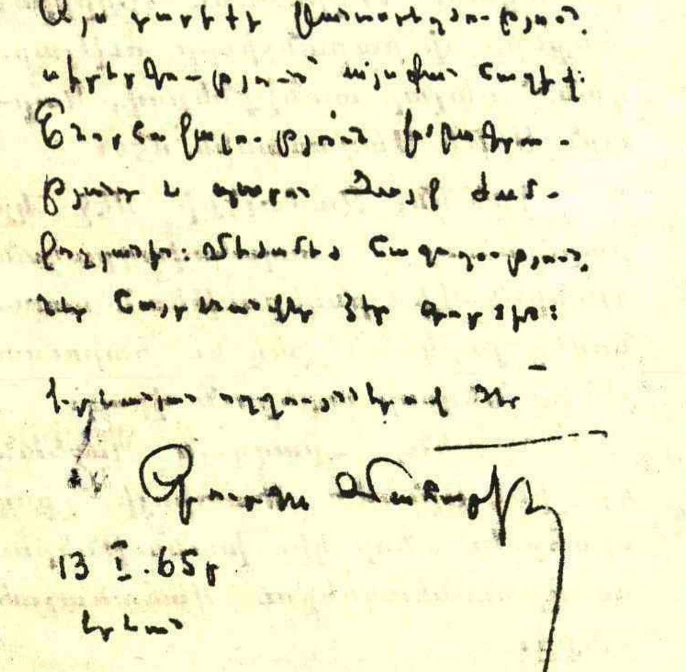
ՄԵԿՆՈՒՄ

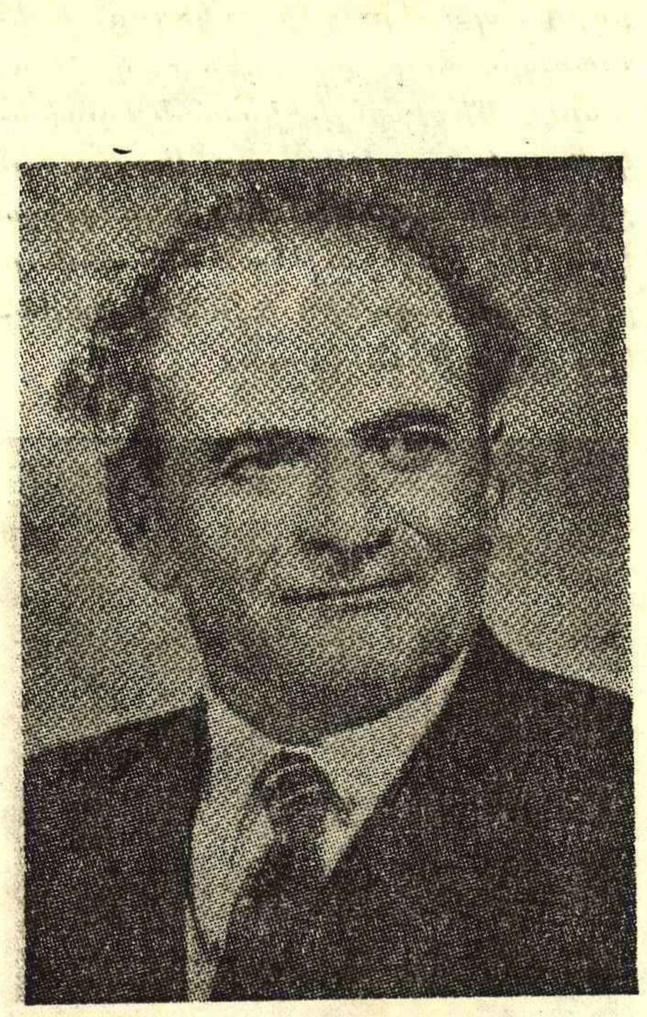
Շաբաթ, 30 Յունուար 1965, կ. ե. ժամը 1.50ին, եթովպական ընկերութեան օդանաւով, Վեհ. Վազգէն Ա. եւ իր շքախումբը մեկնեցան Աթէնք, նոյն օրն իսկ անցնելու համար Փարիզ։ Վեհ.ը Լոնտոն հանդիպելէ ետք՝ պիտի մեկնի Ս. Էջմիածին։ Օդանաւակայան եկած էր, կրկին, հոծ հայութիւն։

Զօրհենեայ տօներու հանդիսութիւն
(Պատարագիչ՝ Կիւրեղ Զ., կայսեր եւ Վազգէն Ա. Հայրապետին միջեւ)

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻԻ ԱՆՏԻՊՆԵՐԷՆ

ԳՈՎՔ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ

Հայո՛ց լեզու, հայո՛ց բարբառ,
Բաղձրահնչիւն, վեհ ու արդար,
Այնքա՜ն ճկուն, այնքա՜ն ճարտար,
Հայո՛ց բարբառ։

Հայո՛ց լեզու, որ հնչել ես
Օրօրոցիս վրայ մի օր
Սուրբ շուրթերով անոյշ իմ մօր,
Հայոց լեզու, որ հնչել ես...

Ու երգերում մեր մայրենի
Հնչել ես դու քաղցր ու տրտում,
Հնչել ես դու ամէն սրտում
Ու երգերում մեր մայրենի...

Այնքան ճկուն, այնքան ճարտար,
Բաղձրահնչիւն, վեհ ու արդար,
Հայոց լեզու, հայոց բարբառ,
Այնքա՜ն, այնքա՜ն, այնքա՜ն ճարտար։

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Առաս, անհաս Աստծու նման...
ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Շռայլ էիր ու մեծատուն
Առատ, անհատ Աստծու նման,
Սրտով հարուստ, մտքով արթուն,
Ու թեւերով բարձրագնա...

Այն ո՞ր ձեռքը կտրեց երգիդ
Ոսկի շղթան... Ու դարձար վէ՛րք
Մեր սրտերում, դարձար լեգենդ
Անմահութեան...— այն ո՞ր ձեռքը...

ՆՈՐ ՍԷՐ

Դու այնքա՜ն պայծառ, այնքա՜ն անոյշ,
Իսկ ես՝ խարխլուած բերդի նման,
Գալիս ես թեթեւ, նման քամու,
Դու թարմ, զօրաւոր, համա՜կ հմայք։

Գալիս ես, իսկ ես դողում եմ, տե՛ս,
Հրապոյրի դէմ քո անուժ այնքան,
Գալիս ես տիրես, ասպատակես,
Ու քարի վրայ չթողնես քար...

Գալիս ես թեթեւ, նման քամու,
Անդիմադրելի, համա՜կ հմայք...
Այնքան պայծառ ես, այնքա՜ն անուշ,
Իսկ ես՝ խարխլուած բերդի նման...։

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ես այն եմ, ինչ կամ իմ երգերում,
Իմ երգերի պէս եղել եմ բաց,
Ես չեմ փորփրել քո վէրքերը,
Որ յետոյ սրբեմ աչքերըդ թաց։

Դու մեղաւոր չես, մեղաւոր են
Ամենակարող ձեռները քո,
Որ գիտեն պատժել, գիտեն շոյել,
Ու պահանջում են լինել միշտ զոհ։

Դու մեղաւոր չես, իմ երգերում
Ես միշտ եղել եմ քեզնո՛վ հարբած,
Ու չեմ փորփրել քո վէրքերը,
Որ յետոյ սրբեմ աչքերըդ թաց...

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Հայրապետական սրբազան Կոնդակով եւ առաքելատունէն Պատգամով, Հայրենի աշխարհի թէ Սփիւռքի հայութիւնը կոչուած է ոգեկոչելու 1915ի արհաւիրալից օրերուն, ահռելի եւ տարագրութեան Գողգոթային վրայ նահատակուած մեր անհամար զոհերուն անմեռ ու յաւերժական յիշատակը:

Այս ուղղութեամբ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արդէն, ամէն կողմ: Օրինակ, Փարիզի Հայոց հոգեւոր պետերը անցեալ տարի (1964) խորհրդակցած են այս մասին եւ յայտարարութիւն մը տուած մամուլին, հրաւիրելով մշակութային բոլոր հայ կազմակերպութիւնները, որպէսզի յատուկ յանձնաժողով մը կազմուի, զբաղելու համար Յուշատօնի կազմակերպչական աշխատանքով: Հակառակ անոր որ Ֆրանսահայ հոծ գաղութը իր ծոցին մէջ կը հաշուէ բազմաթիւ մշակութականներ, երաժշտական կազմակերպութիւններ, արուեստագէտներ, եւայլն եւ կրնայ շատ կարճ ժամանակի մէջ վայելուչ հանդիսութիւն մը մէջտեղ հանել, այնուամենայնիւ, Ապրիլեան Սգատօնի սեւ թուականէն ամիսներ առաջ, արդէն գործի անցած, աշխատանքի լծուած է, լաւագոյն պայմաններու մէջ իր պարտականութիւնը կատարելու համար (Տես «Բիւրակն» 1 Դեկտեմբեր 1964 թիւ 18/42):

Կը խորհիմ որ մեր գաղութն ալ պէտք է հետեւի միւս հայաշատ ոստաններու գործելակերպին, եւ՛ այժմէն իսկ։ Վասնզի մեր նահատակներուն յիշատակը մեծարելու համար պէտք է, ո՛չ թէ մեռած ժամուն պատրաստուած յայտագիրով, այլ նախապէս, օրուան վեհութեան պատշաճ, խնամքով ընտրուած երգերով, խմբերգներով, արտասանութիւններով եւ նուագով կազմուած ըլլայ անիկա։ Եւ ասոնց պատրաստութիւնը ակներեւ է որ ժամանակի կը կարօտի:

Աւելորդ է ըսել թէ Ազգ· Իշխանութիւնը, այնպէս ինչպէս դաշնակահարուհի Օրիորդ Իշխանեանի նուագահանդէսը փութաց անմիջապէս կազմակերպել, պարտի նաեւ նոյն փութաջանութիւնը, եւ աւելիովը ցոյց տալ, մանաւանդ այս պարագային:

Մեր ժողովուրդը կը փափաքի, ԻՐ ՀՈԳԵՒՈՐ ՊԵՏԵՐՈՒՆ շուրջ բոլորուած, աղօթել, յարգել ու փառաւորել իր նահատակներուն յիշատակը: Սուգի եւ Տառապանքի վերյիշման այս օրերուն, շատ ցաւալի երեւոյթ մը պիտի ըլլար բաժան-բաժան, սրահներու մէջ սահմանափակ թիւով ներկաներու առջեւ ելոյթներ ունենալ, փոխանակ հաւաքականօրէն եւ միասնաբար փառաւորելու եւ պանծացնելու Մեծ Եղեռնի ուխտաւորներուն հերոսական նահատակութիւնը:

Ժողովուրդի այս ընդհանուր ցանկութեան կարգին՝ կայ նաեւ Մայր Հայրենիքէն, հայրենասէրներ բանաստեղծներու կամ գրագէտներու ներկայութիւնը մեր մէջ ողջունելու ընդհանուր փափաքը: Որքա՜ն պէտք ունինք, անապատի խորշակէն թմրած մեր իրաւ հայրենասէրի զգացումներու վերազարթումին: Եւ, անշուշտ, այդ պարագային, հայրենական Հրեղէն խօսքեր, որ յուզէ՛, ալեկոծէ՛, փոթորկէ՛ մեր հոգիները, որպէսզի մենք եւս արժանի ըլլանք անոնց՝ որ ինկան, եւ վսեմ գիտակցութեամբ զինուած, փոխանակ լղրճուկ, գձուձ հաշիւներով առաջնորդուելու, ծառայենք մեր ժողովուրդի գերագոյն շահերուն:

Կազմակերպչական մեծ աշխատանք կայ ուրեմն՝ Ապրիլեան Նահատակութեան Յուշատօնի կազմակերպութեան այս օրերուն: Վերջապէս պէտք է ամէն հայ Սուրբ պահէ այդ օրը՝ Ապրիլ 24ը, մասնակցի՛ եկեղեցական պաշտամունքին, որ տեղի կ'ունենայ Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական եկեղեցիներուն մէջ հաւասարապէս, միաժամանակ կամ յաջորդաբար: Պէտք է փակուին բոլոր Հայ խանութները, եւ ամբողջ Հայութիւնը ժամադրուի ՄԷԿ հաւաքավայրի մէջ, միասիրտ եւ միահոգի, վերյուշելու համար Անուոր Անցեալը եւ անգամ մըն ալ հաստատելու, որ Հայրենի երդիքէն զուրկ ժողովուրդ մը, ենթակայ է միշտ Ապրիլեան մրրիկներու աւերին.. ;

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

«ԹՈՒՐՔԸ ՆՈՅՆ ԹՈՒՐՔՆ Է ՄԻՇՏ»

ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

Նստած էինք առջի իրիկուն, ըստ սովորութեան, իր հիւրասիրութեամբը որքան կատակասիրութեամբը ծանօթ Պր. Արթինի խանութին դիմաց, հինգ-վեց հոգիներ, մեր պարապ ժամերը լեցնելու համար աժան ու ընթացիկ խօսակցութիւններով, գլխաւորաբար առօրեայ հարցեր ընդգրկող։

Արթին խանութը չէր։ Երկու ժամերէ ի վեր գնումներ կատարելու համար չուկայ էր մեկնած, խանութը յանձնելով իր անչափահաս զաւկին պաշտպանութեան, ու մենք անհամբեր կը սպասէինք իր վերադարձին։ Գիտէինք որ նման պարագաներու մէջ Արթին ապրանքին հետ կը բերէր նաեւ սրամիտ կատակ մը, գիւղական կեանքէն հետաքրքրական ու հաճելի դրուագ մը, զոր ա՛յնքան ճարտարօրէն գիտէր համեմել իր սրախօսութիւններով։Մեզմէ քանինե՜ր այդպիսի առիթներով հրաժարած էին չարժանկարի երթալու իրենց ծրագրէն, չզրկուելու համար Արթինի պատմումներուն ստեղծած մտերմիկ ու հաճոյալի մթնոլորտէն։ Քանի՜ քանի՜ անգամներ պատմութեան թելը երկարած էր ու հասած մեր հայրենի բնաշխարհը մինչեւ, խոր հառաչանք մը խլելով տարեց ունկնդիրներէն, բորբոքելով այլեւս երազ դարձած աշխարհի մը կարօտը իրենց ներսիդին։

Մե՞նք, նոր սերունդի ներկայացուցիչներս, օտարութեան սա ափերուն հասակ նետած, բնական է որ նուազ ուժգնութեամբ զգայինք վիշտը պանդուխտին, կարօտը հայրենիքին, ահաւորութիւնը Մեծ Եղեռնին։ Ըլլ՛այինք աւելի լուրջ, աւելի զգաստ, ու երբեմն նաեւ անտարբեր, տրտում հեքեաթ մը իբրեւ ընդունելով ու արժեւորելով իր ահաւորութեամբը եզակի այդ աղէտը։

Մութը սկսած էր թանձրանալ երբ Արթին, ծրարներով ու պայուսակներով բեռնաւոր, երեւցաւ խանութի սեմին։ Բայց դէմքը կորսնցուցած էր իր սովորական ժպիտը ու մռայլութիւն մը զգեցած։ Իր ամենօրեայ զուարթ ու չէնչող «բարի եկաք»ները փոխարինուեցան չոր «բարեւ»ով մը։ Ցայտնի է որ տրամադրութիւնը տեղը չէր։ Իրեն պատահած հաւանական դժբախտութենէ մը աւելի՝ հաճելի երեկոյթէ մը զրկուելու տրտմութիւնը համակեց բոլորս, մանաւանդ անոնք՝ որոնք իրենց ծրագիրները մէկ կողմ էին դրած, չզրկուելու համար «փոքր ակումբ»ի երեկոյթէն։

Ապրանքներու բեռէն թեթեւցած՝ Արթին սրբեց իր խորշոմած ու քրտնաթոր ճակատը խոշոր թաշկինակով մը, ու երկու դահեկան սահեցուց բեռնակրի ոսկրոտ ափէն ներս, որ շնորհակալութիւն յայտնելով իսկոյն աներեւութացաւ։

Կրպակէն ներս՝ խինդի ու ծիծաղի տեղ լռութիւնը դարձաւ տիրապետող։

***

Տարիներու մեր բարեկամն էր Արթին։ Մեր խումբը չատոնց գիտէր թէ ո՛րն է իր սրտին լարերէն ամենէն զգայունը, եւ թէ տրտմութիւնը, ո՛ր ճամբով կրնար դիւրաւ նուաճել իր հոգին։ Ծանօթ էինք մեր ժողովուրդին հանդէպ ունեցած իր կրանիտեայ հաւատքին ու իր աւանդութիւններէն, իր բարքերէն որեւէ գնով նշանախեց մը իսկ չշեղելու իր տոկուն ու անտեղիտալի կամքին։

Հայ ժողովո՜ւրդը։ Իր ծոցէն Նարեկացիի ու Շնորհալիի նման սքանչելի աղօթողներ, Քաջն Վարդանի ու Ղեւոնդ Երէցի նման քրիստոնէութեան համար մարտիրոսացող հերոսներ, Ս. Լուսաւորչի եւ Ս. Մեսրոպի նման իրենց հաւատքի ոյժով երկնքի դռները խորտակել կրցող տեսիլքի մարդեր տուող ազգը Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը կրնար ըլլալ միմիայն, «Նոր Իսրայէլ» մը, Աւե-

(Շար. տես էջ 4)

Զրոյց մայրերու հետ

Սիրելի Անահիտ,

Պէ՞տք է մտերմութիւն ըլլայ ծնողքի և զաւկի միջեւ։ Արդեօք այդ մտերմութիւնը չի՞ մղեր տղան կամ աղջիկը ունենալու յարգանքի պակաս իր ծնողքին հանդէպ։Արդի մանկավարժները զբաղեցնող հարցեր են ասոնք, որոնց մասին կ'արժէ որ մենք ալ քիչ մը մտածենք։

Զաւկի հետ մտերմանալ չի նշանակեր երբե՛ք զայն շփացնել։ Մտերմութիւնը պէտք է սկսի կանուխէն, հետզհետէ զարգանալու, խորանալու համար տարիներու ընթացքին։

Բնականաբար մայր մը աւելի դիւրին կը մտերմանայ իր աղջկան. ինչպէս հայր մը իր որդւոյն հետ։ Ամէն տարիք ունի դժուարութիւնները և ան, ըլլայ տղայ կամ աղջիկ, կը փնտռէ մէկը որ զինք մտիկ ընէ, հասկնայ և օգնէ իրեն ի հարկին։ Այս պահանջքը աւելի եւս կը չեշտուի արբունքի շրջանին՝ երբ ան կ'ունենայ արագ փոփոխութիւններ՝ ֆիզիքական, մտային թէ հոգեկան։ Այս շրջանին տղայական արարքի մը առթիւ տրուած սխալ մեկնաբանութիւններ կրնան յոռի անդրադարձներ ունենալ հետագային։ Ո՞վ կրնայ լաւագոյն բարեկամը ըլլալ պատանիին՝ եթէ ոչ իր ծնողքը։

Ցեղակարծօրէն մտերմութիւն կարելի չէ հաստատել։ Տղան կը փնտռէ իր հին բարեկամը ու միայն անոր կը վստահի իր «գաղտնիքները»։

Թելադրելի է որ ծնողք աւելի ստեղծեն առանձին մնալու իրենց զաւկին հետ յարմար առեն մը կամ պտոյտի մը պահուն՝ աւելի սրտբաց խօսակցութեան համար։ Ասիկա լաւագոյն կերպն է զաւակ մը կապելու իր տան ու ընտանիքին և ապահովելու անոր գործակցութիւնը։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԾԽԱԽՈՏԸ ԵՒ ԻՐ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Բ.

ՏՈՔԹ. ԿԱՐԳԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

ԾԽԱԽՈՏԸ ՈՒՆԻ՞ ՈՐԵՒԷ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիքոթինը, որ գլխաւոր բաղադրութիւններէն մէկն է ծխախոտին, կը նպաստէ աղիքային շարժումներուն, ինչպէս նաեւ ուղեղային «հայփոթալամըս» կոչուած գեղձին ճամբով, կը նուազեցնէ ուտելու ախորժակը, առաջ բերելով արեան շաքարի թեթեւ բարձրացում մը։ Այս բարձրացումը վնաս մը չի նկատուիր, այլ ենթական կ'օժտէ, գործելու պէտք եղած ջերմոյժով։ Բայց այս օգուտները աննշան են, եթէ նկատի առնենք ծխախոտի բազմատեսակ վնասները, երբ չափազանցուի։

ԾԽԵԼԸ ԵՒ ԻՐ ԿԱՊԸ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ՏԱՐԻՔԸ.— Մինչդեռ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, յաճախ կը տեսնուին 12-15 տարեկան ծխողներ, արեւելեան երկիրներուն մէջ շատ հազուագիւտ է տեսնել նոյն երեւոյթը 18 տարեկանէն առաջ։ Կիները ընդհանրապէս 25 տարեկանէն յետոյ է որ կը սկսին ծխել, իսկ այր մարդոց մօտ 30-45 տարիքի միջեւ ծխելու սովորութիւնը կը հասնի իր գագաթնակէտին։ 50-55 տարիքէն ետք ծխելու սովորութիւնը որոշ անկում մը կը կրէ։

ՍԵՌԸ.— Ծխող այրերու եւ կիներու համեմատութիւնը կը տարբերի, միշտ այրերը աւելի ըլլալով։ Օրինակի համար, Միացեալ Նահանգներուն մէջ 3 այրի վրայ

(Շար. տես էջ 6)

«ԹՈՒՐՔԸ ՆՈՅՆ ԹՈՒՐՔՆ Է ՄԻՇՏ»

(Շար. Գ. էջէն)

տարանին մէջ յիշուած եւ արքայութեան խոստումը ստացած «Փոքրիկ Հօտ»ը, որուն հասցէին արձակուած ամենադոյզն աննպաստ արտայայտութիւն իսկ կը խոցէր իր բարի սիրտը, ա՛յնքան ուժգին ու խորունկ՝ որքան գուցէ պիտի չխոցէր ի՛ր իսկ ընտանիքին պատւոյն կամ արժանապատուութեան եկած նախատական որեւէ խօսք։

Ռո՜ւսը, այո՛, մեծ էր ան թիւով, Գերմանը՝ իր խելքով, Անգլիացին՝ իր դիւանագիտութեամբ, Իտալացին՝ իր արուեստներով։ Բայց Հա՞յը։ Տարբեր էր ան։ Մեծ էր հոգիով։ Ու չէ՞ որ «հոգի առաւել է քան զմարմին»։ Ա՛լ ի՞նչպէս չընդվզէր Արթին երբ ամէն բարեմասնութիւններէ անմասն ցեղի մը զաւակը ժպրհէր արհամարհել մեր «սքանչելի» (բառը իրն է) ժողովուրդը։

*
* *

Գուրպան Պայրամի յաջորդող եօթնեակներն էին։ Ու թուրք հաճիներու խումբ մը, իրենց ուխտը կատարելէ ետք իրենց կրօնքի մեծագոյն Սրբավայրին մէջ, եկեր էր Երուսաղէմ, յուխտ և յերկրպագութիւն իրենց հաւատքի երկրորդ կարեւոր Սրբավայրին՝ Օմարի մզկիթին, առանց որուն, Իսլամական կրօնքի հրահանգին համաձայն, անկատար կը համարուէր իրենց ուխտագնացութիւնը։

Վարժ թրքագէտ էր Արթին։ Իր մայրենի լեզուէն շատ աւելի լաւ էր ընտելացած մեր ջարդարարներու լեզուին։ Ու, ճարպիկ մարդ, հանդիպած ըլլալով թուրք հաճիներուն, որոշած էր առիթը չփախցնել մէկ քանի տեղեկութիւններ քաղելու իր պապերու երկրին մէջ վերջին տասնամեակներու ընթացքին վերստին իրենց բնակութիւնը հաստատած փոքրաթիւ հայերու մասին։

— Բարեւ, Հաճիներ, ուխտերնիդ կատար, ողջունած էր խումբը Արթին, ու յետոյ միւսներէն գնումի մը համար զատուած տարիքոտ բայց յաղթանդամ թուրքի մը մասնաւորելով իր խօսքը հարցուցած էր իրենց երկրին, իրենց «հայրենիքին» մասին, այնտեղի ժողովուրդներուն, փոքրամասնութիւններուն ու մանաւանդ Հայերուն մասին։

Մարդը, որ Գոնիացի էր, բաղդատաբար հանդարտ թռնով գոհացում տալէ ետք խօսակցին հարցումներուն, վերջին հարցումին առիթով պոռթկաց, առանց երբեք կասկածելու խօսակցին ազգութենէն։

— Սունկի պէս կը բուսնին, ամէն կողմ։ Մեր քաղաքական վարիչները անճարակ գտնուեցան որ վերջնական կերպով չմաքրեցին իրենց հաշիւը։ Անոնցմէ շատեր արդէն զանազան գաւառներու մէջ տուն-տեղ եղած են, նման հին օրերուն։ Ու, հառաչեց, ակռաները կճրտելով, առիթ մը ըլլար նորէն և անոնց մնացորդացը եւս ենթարկէի իրենց բազմահազար խողխողուած պապերու ճակատագրին։

Արթին մեծ ճիգ մը ըրաւ պահելու իր պաղարիւնութիւնն ու խօսակցին հակաճառելով հանդերձ՝ չմատնելու իր ազգութիւնը, ջանալով աւելի լայն տեղեկութիւններ քաղել այսօրուան թուրքին ոճրապարտ բնազդներէն, առհաւական ապիկարութենէն, քաղաքական ըմբռնողութենէն, իր բնաջնջել փորձած ժողովուրդին հանդէպ որդեգրած մեր օրերու իր տմարդի կեցուածքէն։

—Աստուծմէ չե՞ս վախնար, Հաճի, մեր կրօնքն ու Ղուրանը այսպէ՞ս կը պատուիրեն միթէ մեզի։ Ու աւելին, դուն որ նոր կը վերադառնաս «մեր» կրօնքին մեծագոյն սրբավայրէն կատարած քու ուխտագնացութենէդ, ի՞նչպէս կը յանդգնիս փոքր ու անպաշտպան ժողովուրդի մը նկատմամբ այսքան ատելութիւն ցուցադրել։

— Բայց կեավուր են, կեավուր, յարեց թուրքը, մեր սուրբ հաւատքէն չեն որ...

Արթին աւելորդ գտած էր խօսքը երկարել այդ անոպայ «ուխտաւոր»ին հետ։ Մանաւանդ որ ցասումն ու ներքին խռովքը զինքը հասցուցած էին այնպիսի վիճակի մը, ուր խօսքը լոկ իբրեւ հայհոյանք կամ սպառնալիք կրնայ ելլել մարդուն բերնէն։ Ուր ազգութիւնը կեղծելն ու պաղարիւնութիւնը պահելը՝ հերոսական ու գերմարդկային ճիգերու կը կարօտի։

Ու առած քալած էր, զայրացած խռովք մը սրտին։

*
* *

Աւելորդ է ըսել թէ տրտմութեամբ սկսած այդ երեկոյեան մեր «փոքր ակումբ»ի հաւաքոյթը տրտմութեամբ ալ շարունակուեցաւ մինչեւ վերջ, մեր մտքերուն մէջ քակելով մտածումի բազմակերպ հանգոյցներ։ Եթէ Մեծ Եղեռնէն մօտ կէս դար ետք, թուրքը, իր յանցանքին ահաւորութեան գիտակցութիւնը և անոր հանդէպ զղջումի զգացում ունենալու փոխարէն՝ այն գազանային ախորժակները կը սնուցանէ տակաւին իր երբեմնի զոհին նկատմամբ, այդ կը նշանակէ թէ լիովին իր իրաւունքին մէջն էր Արթին երբ յաճախ, ինչպէս այդ երեկոյեան, գլուխը ցաւագինօրէն շարժելով, կը սիրէր կրկնել. «Թուրքը նոյն թուրքն է միշտ»։

1964, Երուսաղէմ

ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

ԳՈՐԾՈՒՆԵԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐ

ՀՐԱՉԴԱՆ ՊԱԼԻ ՊԱԼԵԱՆ

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 52 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ծնած է Գահիրէ, 30 Յունուար 1913ին։ Որդին է հանգուցեալ ճարտարապետ Կարօ Պալեանի, որ զաւակն էր Օսմանեան արքունիքի հռչակաւոր ճարտարապետ Պալի Պալեանի։

Հրազդան իր նախնական ուսումը ստացած է Գահիրէ, նախ Գալուստեան Ազգ. Վարժարանը, ապա ֆրանսական Լիսէ։ 1932ին սկիզբը հայրը զինք ղրկած է Փարիզ՝ հետեւելու Գեղարուեստական Ազգային և Բարձրագոյն վարժարանին մէջ ճարտարապետական դասընթացքներու։ Մինչ այդ՝ Հրազդան աւելի մեծ յաջողութեամբ անցուցած է Պաքալօրէայի երկրորդ աստիճանը։

Թէ՛ նախնական և թէ երկրորդական վարժարաններուն մէջ Հրազդան Պալեան հանդիսացած է յաջողակ աշակերտ, օժտուած ըլլալով ուշիմութեամբ և ջանասէր ընդունակութեամբ։

1933ին Հրազդան ամենափայլուն յաջողութեամբ ընդունուած է Փարիզի ճարտարապետական Բարձրագոյն Համալսարանը, 849 մրցակիցներու մէջ երկրորդ հանդիսանալով. բան մը՝ որ առաջին ան գամ ըլլալով կը պատահէր օտար թեկնածուի մը համար։

Համալսարանական հինգ տարիներու ընթացքին, Հրազդան ստացած է 13 մետայլներ, որոնցմէ 7ը ճարտարապետական ծրագիրներու կապակցութեամբ. մանաւանդ 1936ին Կոտչեօֆ մրցանակը՝ որ Գեղարուեստից Վարժարանի կարեւոր մրցանակներէն մէկն է։

1937 Փետրուարին կը ներկայացնէ իր աւարտաճառը, որուն նիւթ ընտրած էր հնաբան վանահայրերու «Ontsne ty ՍէՑ Սեփիւլգ..ne» ի վանքի մը ծրագիրը՝ Կիպրոսի Քիրենեայի լեռնաշղթային մէջ։ Այս երկը նուիրած էր իր սիրելի մօր յիշատակին, որ վախճանած էր երբ Հրազդան իր ուսանողական շրջանը կը բոլորէր Փարիզի մէջ։

Ֆրանսական Կառավարութենէն վկայեալ ճարտարապետներու Միութիւնը, (S.A.D.G.) զինք կը վարձատրէ երկրորդ մրցանակի արծաթէ մետայլով մը՝ 1937ի լաւագոյն վկայականի մրցակցութեան առիթով։

Տակաւին ուսանող՝ Հրազդան Պալեան իրեն դասընկեր Պելճիքացի Ռոպէռ Սթոքէնի հետ կը մասնակցի Անվերսի մէջ թաղական վարժարանի մը ծրագիր-յատակագիծին պատրաստութեան, որ նոյնութեամբ կ'իրագործուի։

Արդէն 1938ին Հրազդան ձեռք կ'առնէ իր հօրենական գրասենեակի ամբողջական պատասխանատուութիւնը իր հօր իսկ խոհուն և փորձառու առաջնորդութեամբ։

Մինչև համաշխարհային երկրորդ պատերազմի սկիզբը, երիտասարդ ճարտարապետը կը ձեռնարկէ Սիքիւրելլի հին տան արդիականացման, «Օթէլ տէ Ռոզ»ի հին շէնքին նորաձեւմանը, նաև անգլիական Շէլ Ընկերութեան մարզավայրին լողաւազանին և անոր յարակից շինութիւններուն։

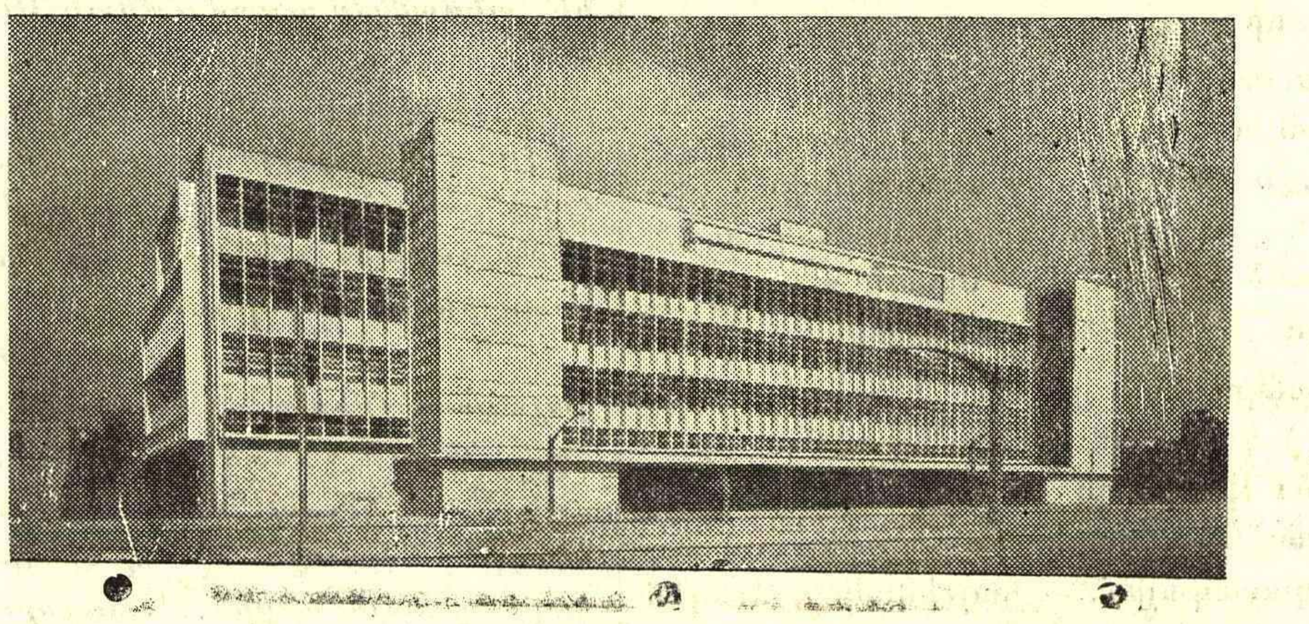

1940-44, պատերազմի տարիներուն, անգործութիւնը կը ստիպէ զինք անգլիական բանակին մէջ աշխատելու՝ քարտէսներու գծագրութեամբ մինչև էլ Ալամէյնի վճռական յաղթանակի պատրաստութիւնը, ապա կը ստանձնէ զարդարուեստի աշխատանքներ։ 1946էն սկսեալ կրկին կը լծուի բուն իր ճարտարապետական մասնագէտի գործունէութեան։

1946էն 1964, մօտ 18 տարիներու շրջանին, Հրազդան Պալեան կը կառուցանէ բազմաթիւ և զանազան շէնքեր, որոնց կարեւորագոյնները կրնան համարուիլ հետեւեալները՝ ժամանակագրական կարգով, զանց առնելով շատ մը վիլլաներ, ըլլայ Գահիրէի՝ ըլլայ Աղեքսանդրիոյ մէջ։

1946ին, Լիսէ Ֆրանգօ-էժիփսիէնի երկսեռ վարժարաններու գիշերօթիկի բաժինները և հասարակաց շէնքերը։

1947ի սկիզբը, Աշքենազի Հրէական համայնքին պատկանող տաճարին յատակագիծի մրցանքին՝ կը շահի առաջին պարգեւը՝ Եգիպտացի 12 ճարտարապետներու մէջէն։ Հրազդան Պալեան այս առիթով կը նուիրէ Աշքենազի

Իսթըրն Գոմփանիի (Կիզէ) վարչական շէնքը, հարաւային ճակատ

Դարձեալ՝ Անգլիացի Սթանլէյ Վեպեր ճարտարագէտին հետ կը մասնակցի Տըպլինի քաղաքապետարանի ջրային բաժինին համար բացուած մրցանքին և իր պատրաստած գծագրութիւնները կ'ընդունուին վարձատրուած ծրագիրներու կարգին։

1937ին Փարիզէն կը վերադառնայ Գահիրէ՝ շարունակելու համար իր հօր ճարտարապետական գործունէութիւնը Եգիպտոսի մէջ։

հաստատութեան՝ թէ դրամական պարգեւը, եւ թէ իր ներկայացուցած գծագրութիւնները։

1947ին, «Օրիւս» եօթյարկանի շէնքը Զամալէքի մէջ։ Միեւնոյն տարին կը կառուցանէր «Լը Պոն» ելեկտրական Ընկերութեան աշխատանոցներն ու մթերանոցները Ռոտ էլ Ֆարակի թաղամասին մէջ, և գրասենեակներու շէնքը Կասր Հաւատ Հօսնի փողոց։

1948ին միշտ «Լը Պոն» Ընկերութեան տասներեք յարկանի վիթխարի շէնքը Նեղոսի ափերուն վրայ, ճարտարապետ Անթուան Նահասի գործակցութեամբ։

1948ին, միջազգային մրցանք մը տեղի կ'ունենայ Ատիս Ապեպայի մէջ Եթովպական ազգային ոճով կառուցուելիք արքայական պալատին յատակագծի պատրաստութեան շուրջ։ Հրազդան Պալեան այս կարեւոր մրցանքին մէջ կ'արժանանայ «Պատւոյ յիշատակութեան», որ կը համապատասխանէ 4րդ պարգեւին։

1948-49 տարեշրջանին կը կառուցանէ «Իգիս» եւ «Օզիրիս» շէնքերը, իւրաքանչիւրը ությարկանի՝ դալար տանիքներով, Կարտըն Սիթի թաղամասին մէջ։

1943ին, Զամալէքի մէջ կը բարձրանայ ապահովագրական «Իւնիոն-Վի» ընկերութեան տասներեց յարկանի շքեղ եւ հարուստ շէնքը Նեղոսի ափերուն վրայ։

1949ին, Հրազդան Պալեան կը շինէ Սինեմա Ռատիոյի շքեղ սրահը եւ անոր կից խանութներու եւ գրասենեակներու վաճառաշահ շէնքը։

1950ին Սուէզի ջրանցքի ընկերութեան Վարչութեան գրասենեակներուն շէնքը Կարտըն Սիթիի մէջ գեղեցիկ իրագործում մը կը դառնայ և Պալեան կը գնահատուի Ֆրանսացի մեծանուն ճարտարապետներէն։

1951ին նոյն Ընկերութեան երկու բարձրագոյն պաշտօնեաներուն բնակարանները յատուկ շքեղութեամբ եւ անոնց մօտ օտար հիւրերու ընդունելութեան համար հին ապարանքին զարդարումի և գեղեցկացումի աշխատանքները Լուտովիկոս 16րդի ոճով։

1952ին Գահիրէի մաքսատան պահեստի նոր շտեմարանները Սափթիէ թաղամասին մէջ։

Նոյն տարին, Հելիոպոլսոյ մէջ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Վարժարանը, որուն Հայկական ոճով յղացուած մատուռը ցարդ չէ կառուցուած նիւթական միջոցներու պակասին պատճառով։

1953ին Հրազդան Պալեան կը կառուցանէ «Իւնիոն-Վի»ի տասը յարկանի շէնքը Կասր Հաւատ Հօսնի փողոցին մէջ, որուն վերջին հինգ յարկերը դալար-տանիքներով, իբրամէ զանազանուած՝ յատակագծի տարբերութեամբ։

1954ին «Լանտ էնտ Պիլտինկ» Ընկերութիւնը առիթ տուաւ Հրազդան Պալեանին սերտել Աղեքսանդրիոյ Մաամուրայի քաղաքաշինութիւնը։ Վեց ամսուան աշխատանքէ ետք, Պալեան ներկայացուց քաղաքի մը յատակագիծը, որ վաւերացուեցաւ Կառավարութեան կողմէ։ Սակայն ծրագրին կարեւորութեանը պատճառաւ՝ Կառավարութիւնը ձեռք առաւ զայն եւ իրագործեց Գիւղական և Քաղաքապետական գործոց Նախարարութեան միջոցներով. ասիկա կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

1955ին Ապպասիէ թաղամասին մէջ, Ֆրանսական Հիւանդանոցի կցուած նորակառոյց մայրանոցը և Միջին-Արեւելքի մէջ մինչև այն ատեն ամենէն արդիական վիրաբուժարանը, որուն բացումի հանդիսութեանց Հրազդան Պալեան արժանացած է մասնաւոր գնահատանքի Ֆրանսական կառավարութեան պաշտօնական անձնաւորութեանց կողմէ։

1955ին «Հայտուն»ին շինութիւնը, որ կը պարունակէ «Արեւ» օրաթերթի խմբագրատունը և Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին երկու յարկաբաժինները։

1956ին Թէյմուր բանաստեղծին ութը յարկանի շքեղ շէնքը՝ Զամալէքի մէջ։

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱՀԼԻ-ԶԱՄԱԼԷՔԻ ՇԱԲԱԹ

ՊԱՍՔԷԹՊՈԼ

Անցեալ շաբթու մէջ երկու շատ կարեւոր մրցումներ տեղի ունեցան Պասքէթպոլի եւ Ֆութպոլի։

Պասքէթպոլի մրցումը, որ վերջացաւ Ահլիի յաղթականով՝ ի ներկայութեան մօտ 3000 հոգիի, ինչպէս նաեւ Գահիրէի կառավարիչ Սալահ Տըսուքիի, որ միեւնոյն ժամանակ Ահլիի Նորընտիր Նախագահն է։

Մրցումը առաջին վայրկեաններէն իսկ շատ հետաքրքրական էր եւ 10 վայրկեան ետք արդիւնքն էր ի նպաստ Ահլիի 16-6 եւ կիսախաղը վերջացաւ 40-34 արդիւնքով։ Բ. կիսախաղը ա՛լ աւելի հետաքրքրական էր եւ արդէն քանի մը վայրկեան յետոյ արդիւնքն էր 44ով 40 ու երկու խումբերն ալ քաջալերողները կարծես սթափեցան եւ սկսան ուժգնօրէն խրախուսել խաղացողները։ Խաղի վերջանալուն 7 վայրկեան մնացած արդէն Ահլիի խումբը կատարելապէս տիրապետած էր ու վերջաւորութեան ջախջախեց Զամալէքի խումը 83-58 արդիւնքով։ Երկուստեք խաղարկութիւնը լաւ էր եւ գոհացուցիչ։

Ահլի իր այս յաղթանակը կը պարտի երիտասարդ գոչին՝ յանձինն Ղուրպաուիի, ինչպէս նաեւ Գողտատի-Սամի-Ռեքս երրորդութեան։ Զամալէքի խումբէն լաւագոյններն էին Հելմի (խմբապետը) եւ Հասանէյն։

ՖՈՒԹՊՈԼ

Անցեալ Ուրբաթ օր Ահլիի մարզադաշտը ժամադրավայրն էր Գահիրէի ոտքի գնդակը սիրող հասարակութեան։ Արդէն ժամը 1.30-ին գրեթէ տեղ մնացած չէր։ Ներկայ էր մօտ 35.000 հոգի։

Այս եղանակին այսքան ըսպասուած միակ մրցումը վերջապէս պիտի խաղցուէր, մէկ ժամ յետոյ. ամէն կողմ զօրաւոր պաշտպանութիւն կար՝ Գահիրէի ոստիկանութեան կողմէ։

Ժամը 2.30ին երկու խումբերը արդէն դաշտն էին ու պատրաստ՝ մրցելու եւ գոհացում տալու ներկաներուն, որոնց մեծ մասը Ահլիի քաջալերողներն էին։

Զամալէքի խումբը ինքնավստահ դաշտ իջած էր եւ կարծես թէ կը ձգտէր լաւ դաս մը տալու Ահլիի խումբին, ու մրցումը սկսելուն պէս յարձակողականի անցաւ. բայց իր դիմացը գտաւ բաւական զօրաւոր պատնէշ մը, որմէ թափանցելը քիչ մը դժուար էր. բայց բախտը ժպտեցաւ Զամալէքի խումբին ու ան յաջողեցաւ ձախ ծայրէն կոլ մը նշանակել. այս կէտէն յետոյ շատ աւելի վստահ խաղարկութիւն ունեցաւ, բայց քանի մը վայրկեան յետոյ Ահլին յաջողեցաւ լաւ փասերով յարձակողական մը ետք՝ նշանակել հաւասարութեան կէտը, ինչ որ մեծ չունչ եւ յոյս տուաւ Ահլաուիներուն, որոնց ուրախութիւնը արդէն չափ ու սահման չունէր, եւ կիսախաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 1-1։

Բ. կիսախաղը սկսաւ նոյն թափով եւ երկու խումբերը խրախուսողները արդէն վախ ու դողի մէջ էին եւ իրենց աչքերէն յայտնի էր թէ ամէնքն ալ կ'աղօթէին որ իրենց խումբը չահի։ Բ. կիսախաղը սկսելէն անմիջապէս յետոյ՝ Ահլին նշանակեց իր երկրորդ կէտը ու ամբողջ հասարակութիւնը ոտնընդոստ ուրախութեան ճիչեր արձակել սկսաւ. Ահլաուիներու ուրախութիւնը անսահման էր բայց Զամալէքի մէկ լաւ կազմակերպուած յարձակողականը նշանակեց հաւասարութեան կէտը 8րդ վայրկեանին։

Երկու խումբերն ալ ըրին իրենց կարելին թէ՛ յաղթելու եւ թէ իրենց քաջալերողները գոհ ձըգելու համար։

Այս երկու խումբերուն 15 օր առաջուան փորձերուն եթէ ներկայ ըլլայիք պիտի մտածէիք որ ոչ մէկ խումբ Եգիպտոսի մէջ կրնար յաղթել՝ ըլլայ Ահլի, ըլլայ Զամալէքի, ու նոյն փորձերուն արդիւնքովն էր որ մրցումը վերջացաւ հաւասար կէտեր նշանակելով՝ 2-2։ Այստեղ պէտք է յիշել Ահլիի լաւագոյն խաղացողները՝ Սայէտ Ֆարակ, Ռիֆաաթ էլ Ֆանակիլի, Հասան Կապր, Ապու Դէտա եւ Ռուպի (բերդապահ Բ. կիսախաղին)։ Զամալէքի լաւագոյն խաղացողներն էին՝ Սամիր Մոհամէտ Ալի (Բերդապահ), Ապու Ռիկէլա, էլ Կոհարի Նոսհի եւ Հոսամ։

Ահլիի Նորընտիր Նախագահը՝ Սալահ Տըսուքի մէյ մէկ ձեռք նոր հագուստ նուիրած է Ահլիի խաղացողներուն՝ առ ի գնահատութիւն խաղի ժամանակ իրեն ցոյց տուած մարզական բարձր ոգիին։

Ֆութպոլի միւս խումբերու արդիւնքները հետեւեալներն են։
Իթթիհատ էլ Սաքանտարի կը յաղթէ Օլիմփիքի՝ 3-1։
Սուէզ էլ Ռիատի կը յաղթէ Գանալի խումբին՝ 1-0։
Իսմայիլի խումբը կը յաղթէ Նատի էլ Մասրիի՝ 2-0։
Թերսանա եւ Սիգգա Հատիտ կը հաւասարին՝ 1-1։
Սաուահել եւ Մեհալլա էլ Քոպրա կը հաւասարին՝ 0-0։

Այսպէսով կը վերջանայ երթի մրցումներու 11 շաբաթները եւ կ'ունենանք հետեւեալ դասաւորումը։
ա. Թերսանա 17 կէտ բ. Զամալէք 17 կէտ գ.- Իսմայիլի 15 կէտ դ.- Ահլի 11 կէտ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

4 ՓԵՏՐ. 1965

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մեր քաղաքի Աւետարանական Եկեղեցիի Վարչութիւնը կազմակերպած էր նուագահանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 25, յ. մ. ժամը 6ին, Ցիսուսական Հայերու սրահին մէջ, Գլէոփաթրա, ղեկավարութեամբ Արա Խաչատուրեանի։

Հայ և օտար ընտրանի բազմութիւն մը, որուն մէջ կը նշմարուէին դիւանագիտական ներկայացուցիչներ։ Մօտ երկու ժամ ըմբոշխնեցինք դասական երաժշտութիւն և հոգեկան վերացում ստեղծող կատարումները քան ջութակահարներու։ Ունկնդիր հասարակութիւնը անոնց և անոնց վարիչին յայտնեց իր հիացումը՝ բուռն և երկարատեւ ծափահարութիւններով։

Խումբը կազմուած է մեծ մասով օտարներէ, բոլորն ալ հմուտ՝ իրենց արուեստին։ Ցիշատակութեան արժանի են երկու հայ ջութակահարներ՝ Գ. Քիրազեան և Վ. Էհրամճեան։

Մասնաւոր գնահատանքի մեր խօսքը չենք կրնար չարձանագրել Օր. Իսմէն Էգոնոմոփուլոյի, որ խիստ յաջող կերպով նուագեց Պախի դաշնակի «Գոնչերթօ ան-րէ-մինէօր»ը, ընկերակցութեամբ նուագախումբին, եւ որոտընդոստ ծափերով երեք անգամ բեմ հրաւիրուեցաւ։ Ան զինք ըմբռնող և գնահատող հասարակութեան պարգեւեց վայելք մը եւս յաւելուածական նոր կտոր մը նուագելով։

Կը խոստովանիմ, որ վարանումով գացի այս նուագահանդէսին. եւ յայտագրի երաժշտական կտորներու հեղինակ մեծահռչակ անուններէն հետեւցնելով, միջակէն վեր բան մը չէի յուսար նուագախումբէն. սակայն Մօ. Արա Խաչատուրեան և իր խումբը յայտնութիւն մը եղան գոնէ՝ ինծի համար։ Համոզուեցայ, որ Աղեքսանդրիոյ մէջ լաւ րային առաջնակարգ նուագախումբ գոյութիւն ունի, տաղանդաւոր առաջնորդի մը ղեկավարութեան ներքեւ։

Ապրի՛ս Արա Խաչատուրեան։

Պիտի համարձակիմ աւելցնել, որ Մշակոյթի Նախարարը այս խումբը Գահիրէ հրաւիրելով և օփերայի մէջ նուագահանդէս սարքելով, մայրաքաղաքի բնակչութեան գեղեցիկ անակնկալ մը կրնայ պարգեւել....

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՕՐ. ԼԻԶԷԹ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ
ՊՐ. ՄԻՀՐԱՆ ՏԻՐԿԷՐԵԱՆ

Ամուսնացեալք

31-1-1965 Գահիրէ

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ճիհանեան եւ զաւակունք (Մոնրէալ) կը նուիրեն 200 ե. դ. «Ջահակիր»ի յաղթական Ա. Տարեդարձին առթիւ, վասն խնդակցութեան։

Իրենց սիրեցեալ քեռայրին՝ Ողբ. Արամ Մուղալեանի մահուան Ա. տարելիցին եւ անոր քաղցր յիշատակին Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ճիհանեան եւ զաւակունք (Մոնրէալ) կը նուիրեն 200 ե. դ.։

Կարապետ եւ Մարօ Տէյիրմէնճեաններ 100 ե. դ. կը նուիրեն իրենց հօրեղբօրորդւոյն Ընկ. Արթօ Տէյիրմէնճեանի ընդ Օր. Լիւսի Անանիկեանի (Լենինական) բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ։

Պր. Կարապետ Մալխասեան (Աղեքսանդրիա) 100 ե. դ. կը նուիրէ, առ ի գնահատութիւն Թերթիս 28 Յունուարի թիւին մէջ լոյս տեսած հայրենական «Անահիտ» Կնոջական Էջին։

Իրենց յոյժ սիրեցեալ մօր եւ զոքանչ մօր՝ Ողբ. Վիգթորիա Ոսկերիչեանի մահուան քառասունքին առթիւ, անոր քաղցր յիշատակին, Տեարք եւ Տիկնայք Հրանդ եւ Արամ Ոսկերիչեան (Ֆրանսա) կը նուիրեն 50 ե. դ.։

Օր. Լիզէթ Ճերմակեանի ընդ Պր. Միհրան Տիրկէրեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան կը նուիրեն.

Տէր եւ Տիկին Հայկ Օհաննէսեան
Տէր եւ Տիկին Մովսէս Մարաշլեան
Պր. Միքայէլ Շամլեան

50ական ե. դ.։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կիրակի, 14 Փետրուար 1965, կ. ե. ժամը 6ին

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ

ՏԱՖՆԷ ՏԻՒ ՄՕՌԻԷԻ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՋՈՀԸ

(ՀԱՅԱՑՈՒՑ ՏԻԿ. Ա. ՕՀԱՆԵԱՆ)

Խիստ հետաքրքրական եւ զգայացունց թատերգութիւն
4 ԱՐԱՐ ԵՒ 1 ՊԱՏԿԵՐ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Տիկ. ՏԱՆԻՎԵՐՍ	(Ռեպեքայի սպասուհի)	Տիկ. Ա. Օհանեան
Տիկ. ՏՕՐԻՍ ՈՒԻՆԹԸՐ	(Մաքսի երկրորդ կինը)	Օր. Մ. Վեցիկեան
Տիկ. ՌԵՊԵՔԱ	(Մաքսի նախորդ կինը)	Օր. Ք.
Տիկ. ՊԵԹԻ ԼԷՅՍԻ	(Մաքսի քոյրը)	Օր. Ս. Պէզիրճեան
ԳՆԴԱՊԵՏ ՃՈՒԼԻԷՆ	(Մալէյի կառավարիչ)	Պր. Խ. Տէմէճեան
ՄԱՔՍ ՈՒԻՆԹԸՐ	(Հարուստ կալուածատէր)	Պր. Կ. Նիկողոսեան
ՃԵԳ ՖԱՎԵԼ	(Ռեպեքայի քեռորդին)	Պր. Պ. Քիւփէլեան
ՏՔԹ. ՊԷՅՔԸՐ	(Ճառագայթանկարիչ)	Պր. Գ. Նիկողոսեան
ՖՐԷՆՔ ՆՈՐԹԸՆ	(Մաքսի գործակիցը)	Պր. Պ. Գոզորեան
ԿԻԼԶ ԼԷՅՍԻ	(Պեթիի ամուսինը)	Պր. Ա. Գույումճեան
ՈՒԻԼԻԱՄ ԹԱՊ	(Նաւագործ)	Պր. Թ. Արապեան
ԲԻԹՐԻՔ ՃԷՅՄՍ	(Մաքսի գործակատարը)	Պր. Դ. Թոքաթլեան

Յուշարար՝ Ընկ.հի Ա, Մ. Քիւփէլեան
Բեմավար՝ Պր. Հ.Հապէշեան Բեմայարդար՝ Պր. Ն. Պալաեան
Դերունոյց՝ Տիկ. Ա. Օհանեան

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍԵՐ 50, 30 ԵՒ 15 Ե. Դ.

Ապահովեցէք եւ բուազրեցէք ձեր տոմսերը կանխաւ, դիմելով Հայկական Ընթերցասրահ, ամեն երեկոյ ժամը 8–10 կամ հեռաձայնելով թիւ 915013, 43826 եւ 62590։

ԾԽԱԽՈՏԸ
(Շար. Դ. էջէն)

1 կին ծխող է, Ֆրանսայի մէջ 4ի վրայ 1, Եգիպտոսի մէջ 300ի վրայ 1։ Ամուսնալուծուածները և ամուրիները աւելի կը ծխեն՝ համեմատօրէն։

ՑԵՂԸ.— Սեւամորթները ընդհանրապէս աւելի նուազ կը ծխեն քան սպիտակամորթները։ Դեղին ցեղը աւելի նուազ՝ քան սեւամորթները՝ Միացեալ Նահանգներուն մէջ։

ԿԼԻՄԱՆ.— Պաղ կլիման աւելի կը քաջալերէ ենթական ծխելու քան բարեխառն կամ տաք կլիման, նոյնպէս ծխախոտի սպառումը թեթեւօրէն կը նուազի ամառը համեմատաբար ձմեռուան սպառումին, նոյն երկրին մէջ։

ՈՒՍՈՒՄԸ.— Տեսնուած է որ ծխող աշակերտները համեմատաբար փայլուն արդիւնքներ չեն արձանագրեր իրենց ոչ-ծխող ընկերներուն նայելով։ Ծխախոտը մտային տկարութիւն չի բերեր, բայց ենթական կրնայ դարձնել երբեմն անհոգ և թերեւս մոռացկոտ։ Բայց բարձր ուսման հետեւող ուսանողներու մօտ տարբերութիւն մը չէ նկատուած ծխողներու և ոչ-ծխողներու միջեւ։

ՊԱՇՏՕՆԸ

Վերջին տարիներուն՝ ծխախոտի վրայ կատարուած փորձերն ու իր վնասներուն զեկուցումը, պատճառ դարձան որ մեծ թիւով բժիշկներ, քիմիագէտներ և ուրիշներ ձգեն ծխախոտը։ Բայց անդին, յաւելումի մէջ է ծխողներու թիւը՝ հակառակ տարուած անխոնջ ջանքերուն ու բերուած փաստերուն։ Գիւղացիներ, մարզիկները, կրօնաւորները և կրօնասէրները համեմատաբար նուազ կը ծխեն։ Միւս կողմէ՝ անգործները, գինեմոլները, առեւտրականները աւելի ընդունակ են շատ ծխելու։ Նոյնպէս դիտուած է, որ ծխամոլները աւելի շուտ կը փոխեն իրենց գործն ու ապրելակերպը։

ԾԽԱԽՈՏԻՆ ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բոյս-ծխախոտին կարեւոր բաղադրութիւններէն են «Սելիւլոզ»ը, «փրոթէին»ը, «շաքարային նիւթեր»ը, «Նիքոթին»ը, «ջրածխային նիւթեր»ը, «ըսթիրոլգ»ը և «հանքային աղեր»ը, որոնց կարեւորներն են փոթասիոմ, սոտիոմ, ալումինիոմ, արսենիք, կրածին եւ պղինձ։

Ծխելու ատեն, թթուածինի ներկայութեամբ այս նիւթերէն շատերը, քիմիական հակազդեցութեամբ ուրիշ նիւթերու կը փոխակերպուին, որոնց մեծ մասը գրգռիչ և կամ բորբոքիչ կը նկատուի բերնի, շնչափողի և թոքային բջիջներուն։ Ասոնցմէ են.— պէնզոփայրէնը, պէնզօ-անթրասինը. տայպէնզօ-աքրիտինը և տայպէնզօ-քարպազոլը։

Առաջին երկուքը ունին զօրաւոր գրգռիչ յատկութիւններ, և ներկայիս փաստուած է իրենց խլիրդաբեր (քանսիրօժէնիք) ըլլալը։ Ասոնցմէ զատ, կան ծուխին կազային մարմինները, թիւով մօտ տասնըեօթը, որոնցմէ ամենազօրգրգռիչներն են՝ «ասըթոն»ը, «ֆօրմալտհայտ»ը, «աքրոլին»ը եւ «հայտրօժէն սայանայտ»ը։

Ծխելով լման գլանիկ մը, և կուլ տալով ծուխը, ենթակային բերնին, շնչափողին և թոքերու ցնցուղներուն մէջ կը կազմուի մօտ 25 միլիկրամ կչռող խտացած ծուխ, որ կը կոչուի կուպր (թար)։ Բարեբախտաբար, այս կուպրին միայն 4–5 միլիկրամն է որ կը պարունակէ վերոյիշեալ գրգռիչ նիւթերը, ինչ որ գրեթէ անվնաս կը սեպուի։ Բայց տեւական ծխամոլութեամբ, տարիներու ընթացքին, կուպրին քանակը տակաւ առ տակաւ աւելնալով, շնչառային գործարանը կ'ենթարկուի բորբոքումներու և լուրջ բարդութիւններու։

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

Օրական 1–5 գլանիկ ծխելը գրեթէ որեւէ վնաս չունի, իսկ 5–10 գլանիկը կրնայ ժամանակ մը ետք լինտերու բորբոքումն ակռաներու սեւ բծաւորում առաջ բերել, բայց մարմնի մնացեալ գործարանները չեն ազդուիր այս քանակէն։ 10–20 գլանիկը՝ օրական, կրնայ ներկայ հիւանդութիւն մը կամ մարմնական գործարանի մը անգործունէութիւնը երեւան հանել, բնոյթը սաստկացնել և ներկայ ախտին բարդութիւններ պատճառել։ Օրինակի համար, նոյնիսկ օրական քանի մը գլանիկ ծխելը կրնայ շատ անգամ սաստկացնել ստամոքսի կեղին (ուլսըր), շնչարգելութեան (ասդմա), և սրտի տագնապներուն բնոյթը։ Օրական 20 գլանիկէն աւելի ծխելը, տարիներու ընթացքին դուռ կը բանայ թոքային բջիջներու բորբոքման և ցնցղատապի (պրոնշիթ), բերնի բորբոքման կողքին։ Օրական 25-30 գլանիկէն աւելի ծխելը, կրնանք անուանել ծխամոլութիւն, որուն վնասներուն մասին է որ պիտի խօսինք։

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուղեղային բջիջները թեթեւ աշխուժութիւն մը կը ցուցաբերեն (մտային պայծառութիւն), բայց այս աշխուժութիւնը առժամեայ ըլլալով, անոր կը յաջորդէ շատ անգամ մտային թմրութիւն։ Ուղեղին միջոցաւ, շնչառութիւնը թեթեւօրէն կ'արագանայ, ինչպէս նաեւ շատերու մօտ՝ արեան ճնշումը։ Կարելի է նաեւ նկատել ջղագրգռութիւն և մկանային թեթեւ թուլութիւն։

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍՐՏԱՆՕԹԵՐԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ծխամոլութեան սկիզբը սրտի զարկը քիչ մը կ'արագանայ թթուածինի նուազումին պատճառաւ, արեան ճնշումը և սրտէն ելած արեան քանակը կ'աւելնայ։ Արեան կարմիր գնդիկները կ'աւելնան, իսկ պնակիկները կը պակսին։ Արեան «քոլեսթերոլ»ը և իւղային թթուները, երբեմն աւելում կ'արձանագրեն։

Այս բոլոր փոփոխութիւնները, որոնք երեւան կուգան ծխամոլութեան սկիզբը, տակաւ առ տակաւ կ'անհետին ժամանակի ընթացքին (քանի մը ամիսէն), բայց «քոլեսթերոլ»ին և արեան թթուներուն մակարդակը կը մնայ բարձր։

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Նիքոթին»ը ախորժակի կեդրոնական դրութեան վրայ ազդելով, որն է ուղեղի մէջ գտնուող «հայփոթալամուս» կոչուածգեղձը, ենթակային ախորժակը կը նուազեցնէ։ Նոյնպէս աղիքներու բնախօսական շարժումին կը նպաստէ, բայց երբեք չ'ազդեր մարսողական հակազդեցութիւններուն։ Նոյնպէս չէ տեսնուած աղիքներու բորբոքում ծխամոլութեան պատճառաւ։

ՄԻԶԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Կրնայ մէզին քանակը նուազիլ։ Մէզը շատ անգամ աւելի գոց դեղին գոյն մը կը ստանայ, արդիւնք «Նիքոթին»ի և նման նիւթերու մէզին մէջ արտաքսուելուն։ Միզափամփուշտն է, որ առաւելագոյն կերպով կ'ազդուի ծխախոտի ծուխին քիմիական թթու տարրերէն, և տարիներ ետք կրնայ բորբոքման նշաններ առաջացնել։ Ներկայիս, ծխամոլութիւնը կարեւոր պատճառներէն մէկը կը նկատուի միզափամփուշտի խլիրդին, մանաւանդ երբ ենթական կը տառապի միզային որեւէ ախտէ։ Նոյնպէս ծխամոլութիւնը կը սաստկացնէ «պիլհարսիա»յէ տառապող ենթակային ախտանշանները, և կը կրկնապատկէ միզափամփուշտին կրած աւերը։

ԱՉՔԸ

Շատ ծխելը, մանաւանդ ծխամորճը գործածելով, երբեմն կ'ազդէ աչքի եղջերաթաղանթին, որուն թափանցութիւնը ազդուելով ծխախոտի ծուխէն, տեսողութիւնը կ'աղօտանայ, առաջ բերելով «ամպլիոպիա» ըսուած աչքի անբնական դրութիւնը։

ԼԵԱՐԴԸ

Ծխամոլութիւնը թեթեւօրէն կ'ազդէ լեարդին վրայ, բայց եթէ ծխամոլութեան ընկերանայ գինեմոլութիւնը, լեարդային բջիջները կ'այլասերին ու կը նեարդանան (ֆիպրոսիս), և լեարդը իր գործունէութեան մէջ թերանալով, մարսողական և ուրիշ լուրջ տագնապներ առաջ կուգան։

ԵՆԹԱԿԱՅԻՆ ԿՇԻՌՔԸ

«Նիքոթին»ը մարմնային հիւթերու վերապահպանման կը նպաստէ, ինչ որ կրնայ տալ մկանային թուլութիւն և քիմիական կարգ մը հակազդեցութիւններու խախտման պատճառ ըլլալ։ Սոյն հիւթերը ենթակային կուտան յաւելեալ կշիռք մը։

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԳԻ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՕՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ՍԻՐԱՐՓԻ ՍԱԿՈՒԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱՆԼՈՆ Լուսանկարիչներ.— Ե. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ԵՈՒԼ. ՅԵՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սրուսիօ Նեանս» — Բաժանորդագրութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] — Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 [illegible] — Գահիրէ — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՑՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ
Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 65 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ՉՆՈՒԲԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٥ عدد رقم ٦٥ - الخميس ١١ فبراير

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆԸ

(ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՇՈՒՐՋ)

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհ. Վազգէն Ա.ի կոնդակովը և Շնորհազարդ Խորէն Ա. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին կոնդակովը՝ Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակը և անոր կապուած աշխատանքները սրբազան հռչակուեցան անցեալ Հոկտեմբերէն ի վեր մասնաւորապէս։

Ամենուրեք, հայերու միջեւ, կը խօսուի, կը գրուի Յիսնամեակի մասին և այդ առթիւ կատարուելիք աշխատանքներուն վրայ։ Առաջարկներ, ծրագիրներ, երբեմն պատգամաձեւ թելադրութիւններ, անպակաս են։ Բայց գործնական ոչ մէկ քայլ առնուած է տակաւին։

Վեհ. Վազգէն Ա. Յունուար 28ին, իր հրաժեշտի ճառին մէջ, Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Վարժարանի սրահը, յորդորեց գործել համերաշխութեամբ, միասնականութեամբ և համագործակցութեամբ։

Յանկութիւնները, վերէն թէ վարէն, անշուշտ խիստ գնահատելի են։ Եւ անհրաժեշտ է գիտակցիլ որ մեր երկու միլիոն նահատակներուն յիշատակը արժանավայել կերպով յարգելու և այդ առթիւ ազգային մեր պահանջները բանաձեւելու համար, գոյութիւն ունի սկզբնական, առաջին, անխուսափելի ՊԱՅՄԱՆ ՄԸ, որ կ'անտեսուի դժբախտաբար։ Եթէ չ'անտեսուէր, գէթ պէտք եղած կարեւորութիւնը չի ստանար մեր մտքերուն մէջ, բեմերու վրայ, թերթի սիւնակներուն մէջ, եւայլն։

Այդ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆԸ յստակ է և ամէն ոք գիտէ. անհրաժեշտ է ՏԵՍԱԿԷՏԻ ՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ ունենալ գո՛նէ Յիսնամեակի նիւթին շուրջ։

Բաղձալը չի բաւեր։ Կոչեր ու յորդորներ բանաձեւելն ալ չի բաւեր։ Գործել ուզողը նախ ինքզինքը պարտաւոր է համոզել, ինքզինքը կարգի դնել, ու յետոյ խրատել, թելադրել կամ պահանջել։

Արդ, կը տեսնենք, որ Յիսնամեակի առիթը ի նպաստ Հայ Ժողովուրդի պահանջներուն օգտագործելու աշխատանքը դեռ յստակ չէ ոմանց մօտ, որովհետեւ յստակ չէ նոյնինքն Յիսնամեակի իմաստը՝ իրենց համար։

Չեմ ուզեր անդրադառնալ ներքին, միջհայկական ոգեկոչումներուն և յուշատօններուն, որ պիտի ըլլան։ Սակայն, որպէսզի նոյնիսկ ատոր մէջ միասնական ըլլանք, անհրաժեշտ է որ մեր գործը հասկնանք ՄԷԿ ՁԵՒՈՎ, և գործենք ՄԷԿ ՁԵՒՈՎ և իմաստով։

Կը տեսնենք, որ «Հայկական Դատ» բառերը կը հոլովուին։

Կը համարձակիմ ըսել անմիջապէս, որ «Հայկական Դատ» գոյութիւն չունի ընդհանուր իմաստով։ Կայ միայն ու միայն «Արեւմտահայ Դատ»։ Հայկական Դատը իր ընդհանրութիւնը կորսնցուցած է 1920 Նոյ. 29էն ի վեր։ Հայաստանի արեւելեան մասին դատը լուծուած է գոյառումովը Սովետական Հայաստանին։ Ու Սովետական Հայաստանին նկատմամբ ոչ մէկ դատ կայ այլեւս։ (Ներքին գաւառներու պատկանելիութեան հարցը՝ վարչական տնօրինութիւններ են և զուրկ ամէն միջամտութեան իրաւունքէ։)

Ուրեմն, մեր դատը այսօր, այլեւս, կը ներկայանայ միայն ու միայն՝ Թուրքիոյ կողմէ յափշտակուած հողերու ազատագրումին ու գրկուած միլիոն հայերու վնասուց հատուցման հարցին կերպարանքով։

Չե՛նք կրնար միասնական ըլլալ և միասնաբար աշխատիլ վերագոյն ու սրբազան գործի — արեւմտահայոց իրաւունքներուն վերստացման — մէջ իսկ, եթէ հանգիստ չձգենք Սովետական Հայաստանը և իր ազատագրեալ ժողովուրդը։

Աւելի՛ն։ Ո՛չ մէկ պահանջ ու խնդիր պիտի հանենք սովետական մարզերու ենթակայ նիւթերու մէջ, որպէսզի, ի հարկին, սովետականք մեզի ձայնակցին, մեր պահանջին պաշտպան կանգնին։ Շատ տրամաբանական է, որ Ս. Միութիւնը չկարենայ ոյժ տալ արեւմտեան Հայաստանի մասին մեր պահանջին, եթէ մնզմէ ոմանք փորձեն խնդիր ստեղծել սով. սահմաններէն ներս ևս իրադրութեանց մասին։

Այս հասկացողութեամբ, ուրախալի է, որ դաշնակցական օրկան «Հայրենիք», յատուկ խմբագրականով, թելադրած է Յիսնամեակի մեր պայքարը կեդրոնացնել ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ ԹՐՔԱՀԱՅ ՀՈՂԵՐՈՒ ազատագրումին վրայ։

Ցիմարութիւն է խօսիլ Ղարաբաղի և Նախիջեւանի մասին, որոնք արդէն ազատագրուած են և մեծ ընտանիքի սահմաններուն մէջ կը գտնուին։ Մեր ուզելիքը պիտի ըլլայ, ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ ԹՐՔԱՀԱՅ ՀՈՂԵՐԸ։

Կը խորհինք, որ «Հայրենիք» օրաթերթին պիտի հետեւին բոլոր հակասովետ հայերը (թէկուզ թիւով շատ քիչ) և այլեւս «Ազատ, Անկախ և Միացեալ»ի «գեղեցիկ» բայց գործ աւրող յանկերգը պիտի դնեն մէկդի։

Մենք պէտք է համաձայն ըլլանք նաեւ այն մասին՝ թէ որո՞ւ հաշուոյն պիտի պահանջենք մեր հողերը։ Սով. Հայաստանի՞...

Մենք խօսեցանք «գործ աւրող» բանաձեւներու մասին։ Անհրաժեշտ է, որ կազմուելիք Համահայկական մարմինը լրջօրէն ուսումնասիրէ, թէ ո՞րն է կարելին և ո՞րն է անկարելին։ Մենք բաղձացող ենք, որ առնուելիք հողերը կցուին Սով. Հայաստանին, որովհետեւ Սով. Հայաստանը միակ իրականութիւնն է իբրեւ ապաւէն, առաջին և վերջին ապաւէնը ամբողջ Հայութեան։ Բայց քաղաքական նրբութիւններ կան, որոնց մասին պէտք է մտածէ կազմուելիք Համահայկականը։

Եւ որովհետեւ կազմուելիք Համահայկականը ուշ մնաց, պէտք է մխիթարուիլ՝ մտածելով որ հայկական բռնագրաւեալ հողերու (Թուրքիոյ կողմէ) ազատագրման գործին ԲԱՑՈՒՄՆ է այս տարին։

Հետեւաբար, բացման առաջին Հնգամեակին պիտի հետեւին հետապնդումի ուրիշ Հնգամեակներ, առանց կասելու։

* * *

Մեր պահանջներուն միջուկին մասին այս Նախապայմանը ճշդելէ ետք, քանի մը բառով անդրադառնանք նաեւ մեր անելիքին արտաքին երեւոյթին, զգեստին մասին։

Եթէ պահ մը մենք մեզ բարեբախտ սեպենք ընդունելով՝ որ բոլոր հայերն ալ համաձայն են ՄԻԱՅՆ ԹՐՔԱՀԱՅ ՀՈՂԵՐՈՒ ազատագրման վրայ կեդրոնանալու, ու մեր երեսը դարձնենք դէպի ներս, պիտի հաստատենք, դժբախտաբար, որ մենք պէտք եղած միասնականութիւնը չունինք տակաւին։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան գործունէութիւնը (տօնախմբութիւններ Էջմիածնական թեմերու՝ Թեհրանի, Աթէնքի և Մարսիլիոյ մէջ) կը շարունակէ պառակտել հայութիւնը։ Այդ տօնախմբութիւնները, որոնց դադարումը կ'ակնկալէինք Երուսաղէմի ողջագուրումէն և որոնց արձագանգը (դժբախտաբար) գտանք Ատիս Ապեպայի Ուղղ. Եկ. Ժողովին առթիւ եւս, կը ջլատեն մեր ճիգերը և կը զրկեն մեզ խանդավառուելէ։ Ասոնք պատճառ կ'ըլլան՝ որ կարգ մը հայեր (քիչ մը տկարամիտ), փոխն ի փոխ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի հասցէին անյարգալից արտայայտութիւններ ունենան և ծաղրեն նոյնիսկ Ս. Միւռոնը։ Ասիկա տխուր է, խիստ։

Եւ ի՞նչպէս կ'ուզենք, որ միասնական աշխատանքի ձեռնարկենք, երբ այդ լեզուագարութիւնները կը շարունակուին դեռ։

Վեհ. Վազգէն Ա.ի վերջին այցին առթիւ տեսանք — և ասիկա ուրախալի է — որ նախապէս լեզուագարող մարդիկը, Էջմիածնականներէս աւելի պատուեցին, մեծարեցին և պանծացուցին մեր Հայրապետը։ Կը սպասե՛նք՝ որ այս երեւոյթը ՏԵՒԱԿԱՆ ՄՆԱՅ, ԱՐՄԱՏԱՆԱՅ, հեռացնելու համար մեր միտքերէն՝ կեղծիքի ամէն կասկած։ Յարգանքը երբ հետեւողական է, կ'ապացուցուի որ անկեղծ է։

Կը մնայ՝ որ միւս տկարամիտներն ալ սանձեն իրենց լեզուն և գերադասութեան իրենց ախորժակները. ու չզբաղին անհատ գործիչներ և քոյր կազմակերպութիւններ նսեմացնելու աշխատանքով։ Ու ահա՛ կը պայծառանայ մթնոլորտը։

Ուրեմն, արտաքին ճակատի վրայ՝ քաղաքական նիւթի միջուկին շուրջ (Թրքահայ հողեր միայն) համաձայնելէ ետք, գործի սկսելու պայմանն է ներքին մթնոլորտի պայծառացումը։

Կը հաւատա՛նք, որ պիտի գտնուին միա՛յն զգացումով (կամ կիրքով, հաշիւներով) չգործող մարդիկ, այսինքն՝ միտքով, տրամաբանութեամբ առաջնորդուող գործիչներ, որոնք, մի՛շտ մեր Եկեղեցիին հովանաւորութեամբը, կարենան իրականացնել երկու երեսակներով ներկայացող այս Նախապայմանը։

Հ. Փ.

ԱՄՀ–ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ Իսրայէլին հայթայթուած զէնքերու խնդիրին ստեղծած տագնապը խորացաւ այս շաբթու։ Յորդանանի, Սէուտ. Արաբիոյ, Լիպիոյ, Սուտանի ընծայուած կարգ մը զինուորական օժանդակութիւններ՝ չեն փրկեր Պոնի կառավարութիւնը, Իսրայէլի հետ ունեցած իր յարաբերութեանց մեղքէն։

Արաբ Երկիրներուն եւ ԱՄՀ-ի բողոքներուն վրայ՝ Պոնի կառավարութիւնը աներեր մնաց նախ՝ արձագանգելով իր դժգոհութիւնը Արեւելեան Գերմանիոյ Նախագահ Հերր Ուալթեր Ուլպրիխթի Գահիրէ այցելելու լուրին հանդէպ։

Արաբ. ընկերվարական Միութեան Գերագոյն Գործադիր Խորհուրդը Կիրակի, 7 Փետր.ի նիստին մէջ քննեց այս պարագան։

Ժողովէն ետք՝ փոխ-վարչապետ Հաքիմ յայտարարեց, որ «Խորհուրդը որոշեց վերատեսութեան ենթարկել խնդիրը՝ երբ Պոն շարունակէ օժանդակել Իսրայէլի, ասիկա արաբներու գոյութեան համար նկատելով սպառնալիք մը։»

Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկացուի որ Արաբ Ընկ. Միութեան Գ. Գ. Խորհուրդը որոշած է ի հարկին խզել ԱՄՀ-Արեւմ. Գերմանիա դիւանագիտ. յարաբերութիւնները, երբ զինուորական օժանդակութիւնը շարունակուի Իսրայէլին։

Մինչ այդ, Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութեան պաշտօնական բանբերը՝ Հերր Կիւնթեր Ֆոն Հազի յայտարարած է, որ «Գերմանիոյ կառավարութիւնը պիտի կասեցնէ դէպի խռովեալ շրջաններ կատարուած զէնքի առաքումները։»

«ԷԼ-ՊՈՇՐԱ» ԹԵՐԹԸ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Արաբ հրապարակագիր Ահմէտ Մուսա Մ. Համէտի տնօրէնութեամբ և Պր. Մուրսի Շաքիրի արտօնատիրութեամբ լոյս տեսնող «Էլ-Պօշրա» թերթը իր 26 Յունուար 1965ի թիւը նուիրած է թրքական ցեղասպանութեան՝ ի վերայ հայերու, յոյներու, կիպրացիներու և արաբներու։

Թերթը, իր այս թիւին մէջ, կիպրական քանի մը տեսարաններու կողքին, լայնօրէն օգտագործած է Ընկ. Հրաչ Գալըճեանի «Մեծ Ջարդի Յիսնամեակը — Յուշեր, Վերյիշումներ» հրատարակութեան նկարները և Հայաստանի քարտէսը՝ արաբերէն վերտառութիւններով։ Բազմաթիւ հայեր, «Էլ-Պօշրա»յի համակրական այս կեցուածքին համար շնորհակալութիւն յայտնած են թերթի խմբագրութեան։

Յաջորդով՝ թարգմանաբար պիտի տանք այս թերթի «Կայսերապաշտութիւնը և ցեղասպանութիւնը» խորագրուած խմբագրականը։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԹՇՆԱՄԻՆ ՆՈՊԵԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ԹԵԿՆԱԾՈ՞Ւ...

Ծանօթ է Թուրքիոյ ներկայ վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւի անսիրելի անձը՝ 1919ի, 1922ի, 1956ի իր կազմակերպած եւ հովանաւորած պատերազմներովն ու ջարդերովը։

Անքարայի դիւանագիտական շրջանակները իբր թէ անոր թեկնածութիւնը առաջարկած ըլլան ՆՈՊԵԼԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ։ Արդարութեա՞ն եւ զգօնութեա՞ն ի՞նչ յուզիչ տեսարան։

Հազիւ իմացուած՝ այս լուրին դէմ ամէն կողմէ բողոքներ ղրկուած են Նորվեկիա, Մրցանակի Կոմիտէին,

NOBEL PEACE PRIZE COMMITTEE
STORTING, OSLO, NORWAY

Բազմաթիւ ուրիշ բողոքագիրներ (հեռագիր եւ նամակ) ղրկուած են ԱՄՀի Նորվեկական Դեսպանատունը՝ 8 Շարա էլ Կէզիրէ, Զամալէք, եւ 2 Շարա Շաֆիք Մանսուր, Զամալէք, Գահիրէ։

Յոյն, հայ, ասորի, քաղդէացի, քիւրտ պատուիրակութիւններ ներկայացած են Նորվեկիոյ դեսպանին։

Բողոքի հեռագիրներն ու նամակները կը շարունակուին տակաւին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

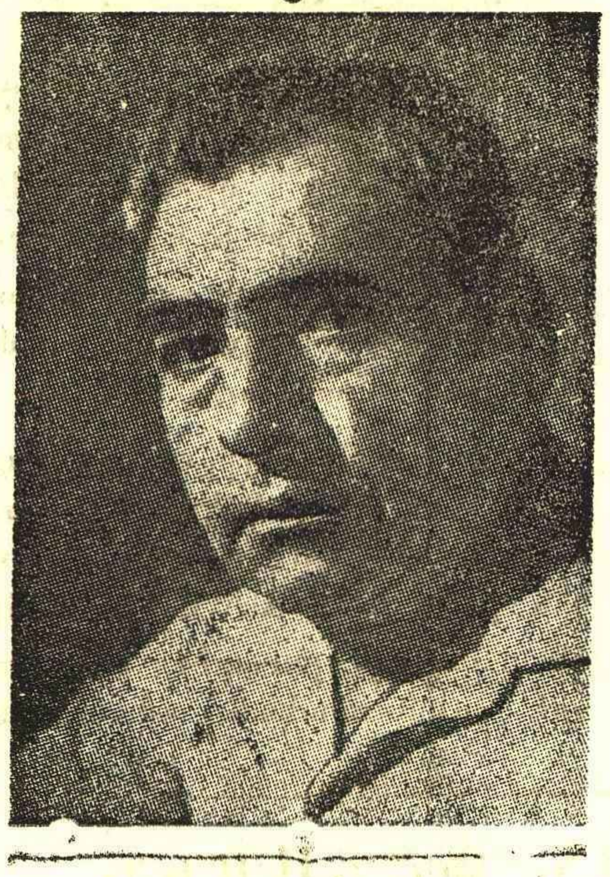
ՀԱՅՐԵՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏՈՒԷ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ս. Էջմիածնի վանքին կից բացատանին մէջ Ապրիլ 24ին հիմնադրուելիք և Սեպտեմբերին բացուելիք Նահատակաց Յուշարձանէն զատ, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը ալ որոշած է քաղաքամայր Երեւանի Արեւմտեան մուտքին՝ մայրուղիի վրայ կանգնել Թուրք ցեղասպաններու զոհարարած մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու յիշատակը յաւերժացնող Կոթող-Յուշարձան մը։

Կոթողին համար բացուած է մրցանք՝ նախագիծերու հիմնարկին մէջ՝ նախաձեռնութեամբ Երեւան Նախագծի։ Պատրաստ պիտի ըլլայ 1965 Ապրիլին։

Այս ձեռնարկը, որ կը համապատասխանէ ամբողջ հայ ժողովուրդի զգացումներուն ու ձըգտումներուն, կը հանդիսանայ Հայկական Հանրապետութեան մեծագոյն գործերէն մէկը։

ՊԱՏՈՒՈՅ ԳԻՐ ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻԻ

Սովետահայ գրականութեան զարգացման իր բերած սատարին համար և իր ծննդեան վաթսունամեակին առթիւ, գրող և բանաստեղծ Սողոմոն Սահակի Տարօնցի արժանացած է Հայկական ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի Պատուոյ Գիրին։

Այս վաթսունամեակին առթիւ՝ «Ջահակիր» յաջորդով պիտի հրատարակէ ներբողածներ Տարօնցիէ եւ յօդուած մը անոր մասին։

Ս. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ "ՔԱՐԱՎԱՆՆԵՐԸ ՔԱՅԼՈՒՄ ԵՆ ԴԵՌ„ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Յունուարի կիսուն Հայպետհրատը լոյս ընծայեց հայրենի տաղանդաւոր բերթողուհի Սիլվա Կապուտիկեանի «Քարաւանները քայլում են դեռ» հատորը, որ կ'ամփոփէ բանաստեղծուհիին դէպի Միջին Արեւելք կատարած ուղեւորութեան ճամբու նօթերը։

Անոր մէջ նկարագրուած են Կապուտիկեանի ունեցած հանդիպումները սփիւռքահայութեան կազմակերպութիւններուն ու անձին անհատներու հետ։

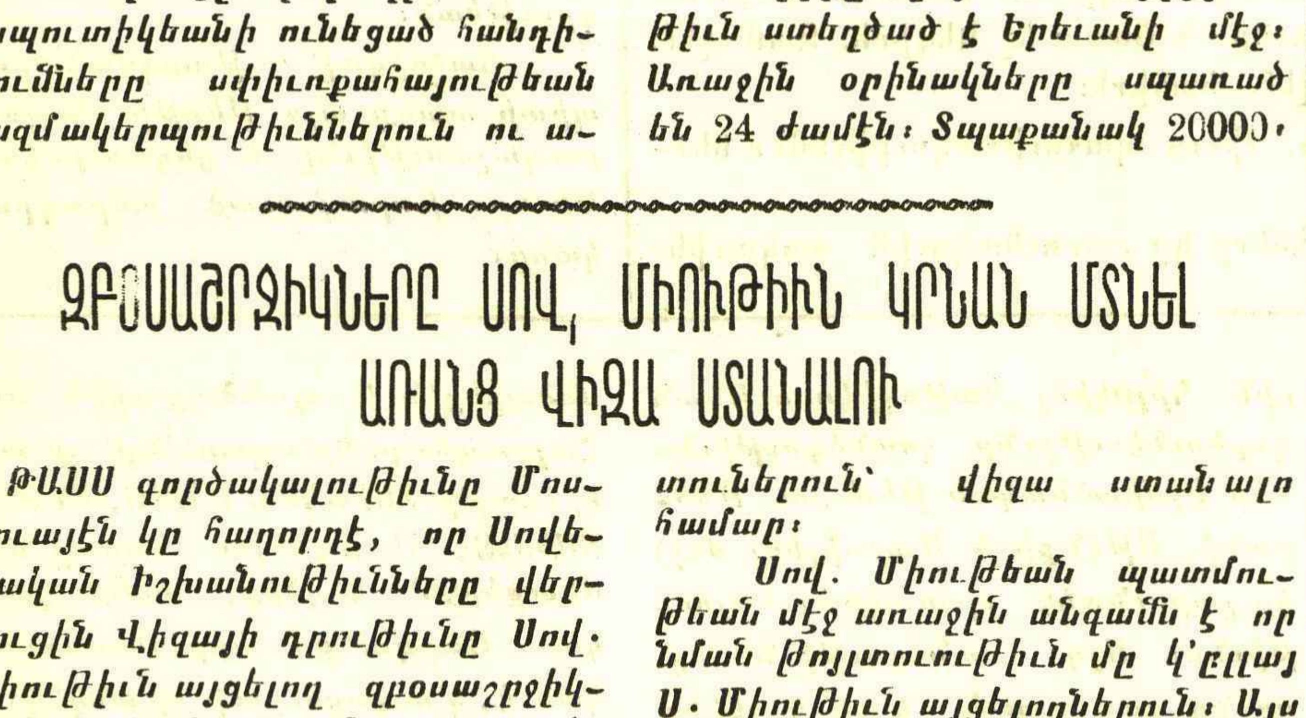
Հատորին մէջ բանաստեղծուհին կը կեդրոնանայ Պէյրութի, Հալէպի, Դամասկոսի վրայ և կուտայ իր տպաւորութիւնները կազմակերպութեանց և անհատներու մասին, որոնց հետ ըլլալու առիթը ունեցած է ինք։

Գիրքը լայն հետաքրքրութիւն ստեղծած է Երեւանի մէջ։ Առաջին օրինակները սպառած են 24 ժամէն։ Տպաքանակ 20000։

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԸ ՍՈՎ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿՐՆԱՆ ՄՏՆԵԼ ԱՌԱՆՑ ՎԻԶԱ ՍՏԱՆԱԼՈՒ

ԹԱՍՍ գործակալութիւնը Մոսկուայէն կը հաղորդէ, որ Սովետական Իշխանութիւնները վերցուցին Վիզայի դրութիւնը Սով. Միութիւն այցելող զբօսաշրջիկներուն համար, որոնք պէտք պիտի չունենան դիմելու արտասահմանի սովետական դեսպանատուններուն՝ վիզա ստանալու համար։

Սով. Միութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ նման թոյլտուութիւն մը կ'ըլլայ Ս. Միութիւն այցելողներուն։ Այս որոշումին նպատակն է քաջալերել զբօսաշրջիկութիւնը, եւ որոշումը ի զօրու է արդէն։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՀԱՆԳԻՍՏԻ ՊԱՀՈՒՆ

ՆՈՐ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանի Մինիստրների Սովետի Մամուլի պետական կոմիտէի որոշմամբ Հայաստանի հրատարակչութիւնները այսուհետեւ ունենալու են իրենց անունները։ Այսպէս՝ Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը կոչուելու է է «Հայաստան», Պետական ուսումնական հրատարակչութիւնը կ'ունենայ «Լոյս» խորհրդաւոր անունը, գիտութիւնների ակադեմիայինը կը կոչուի «Ծառագայթ», Պետական համալսարանինը՝ «Միտք»։

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ

Հնչակեան Ուսանողական Միութիւնը տօնեց Մոնթեվիտէոյի մէջ իր հիմնադրութեան 29-ամեակը «Մշակութային» սրահին մէջ հոծ բազմութեան ներկայութեամբ եւ Պ. Այրէսի «Տխրունի» համանուն միութեան մասնակցութեամբ։ Անոնք կը պատրաստուին ներկայացնելու «Վարդանանք» թատերգութիւնը Սոլիս Պետ. թատրոնին մէջ։

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊՐՈՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պելճիքայի Հայոց Ներկայացուցչական Ընդհանուր Ժողովը՝ իր 12 Նոյ. 1964ի նիստին՝ միաձայնութեամբ վերընտրած է իր Նախագահը, յանձին Պ. Վարդան Մուրտիկեանի։

Միեւնոյն ժողովը ընտրած է նաեւ Վարչական Մարմինը՝ հետեւեալ կարգով.— Պ. Վ. Մուրտիկեան՝ Նախագահ։ Պ. Ք. Խաչիկօֆ՝ փոխ-նախագահ։ Պ. Ա. Աքիլեան՝ քարտուղար։ Պ. Ա. Արեւեան՝ գանձապահ։ Պ. Ա. Յովակիմեան՝ Բ. Քարտուղար։ Պ. Ռ. Մաթոսեան՝ խորհրդական։ Պ. Ա. Զամքէրթէն՝ խորհրդական։

Տիեզերական ժողովի շաբթըւան ընթացքին Պրիւքսէլի մէջ սարքուած են երկու ելոյթներ։ Առաջինը՝ 23 Յունուարին՝ Շաբաթ գիշեր Թուազօն-տՕ'ռի Եկեղեցիին մէջ, Փարիզի Սէնթ-Էօսթաշ Եկեղեցւոյ երգչախումբը հայկական երգերով նուագահանդէս մը պիտի տայ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ծիզմէճեանի։ Յաջորդ օրը Հայրապետական Պատարագ պիտի մատուցանէ Գեր. Կարապետ Եպսկ. Ամատունի, մասնակցութեամբ միեւնոյն երգչախումբին։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՖԱԿԿԱԼԱ

Կիրակի, 14 Փետր. կ. ա. ժամը 10,15ին պիտի քարոզէ ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ.— Գայթակղութիւն

Բնաբան.— «Աստուծոյ անունը ձեր պատճառաւ հեթանոսներուն մէջ կը հայհոյուի» (Հռովմ. 2. 24)։

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

«ՈՒԱԹԱՆԻ» ԹԵՐԹԻՆ ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Գահիրէի «Ուաթանի» օրաթերթը, իր 31 Յունուար 1965ի թիւին մէջ հրատարակած է Վեհ. Վազգէն Ա.ի եւ իր շքախումբին պատկերները՝ Ղպտիներու Կիւրեղ Զ. Պատրիարքին տուած այցելութեան առնուած։ Այս նկարներուն կ'ընկերանայ հայանպաստ յօդուած մը։

Յօդուածին մէջ կը պատմուի, որ Վեհ. Վազգէն Ա. 1915ին, երբ թուրքերը հայ կը ջարդէին, 5 տարեկան էր եւ հրաշքով ազատած է, եւ այսօր, դարձած հայ եկեղեցիին պետը, հայոց իրաւունքները կը պահանջէ, պատրաստուելով դիմելու ՄԱԿ-ին։ 1965ը Յիսնամեակն է այդ նախճիրին, որուն զոհ տուեցաւ 1,5 միլիոն հայը թիւն։

Յօդուածագիրը ապա կը պատմէ թէ ինչպէս, 27 Յունուար 1965ին, Գահիրէ ժամանեց Վեհ. Վազգէն Ա., ինչպէս՝ Կիւրեղ Պատրիարքին հետ գնաց Աստի Ապեպայի Ուղղ. Եկ. Համաժողովին, ապա ի՛նչ բրաւ, ինչպէս վերադարձաւ ԱՄՀ. եւ այցելեց Կիւրեղ Զ. Պատրիարքին։ Կը տրուին անունները Վեհին ընկերացող հայ եկեղեցականներու։

Թերթին աշխատակիցը կը վերադառնայ հայոց իրաւունքներուն՝ թուրքերու կողմէ բռնագրաւուած հողերուն, եւ այդ մասին կը հրատարակէ նաեւ Աղեքսանդրիոյ հայոց Առաջն. փոխ. Տէր Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեանի յայտարարութիւնները, թէ հարցը պիտի տարուի ՄԱԿ։

Վեհ. Վազգէն Ա. թերթի աշխատակցին յայտնած է Հայոց նախանձելի կացութիւնը ամենուրեք, Հայաստան թէ արտասահմանեան երկիրներու մէջ։ ԱՄՀ-ի հայոց թիւ 30 հազարը չ'անցնիր, բայց է Վեհափառը, ունին երկու օրաթերթեր եւ երեք շաբաթաթերթեր՝ հայերէն լեզուով. ունին չորս եկեղեցիներ, եօթը եկեղեցականներ։ Երուսաղէմի մէջ ալ հայերը ունին բարգաւաճ վանք եւ ազգային հաստատութիւններ։

ՆՈՒԱՐԴ Յ. ԵԱՂՃԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հէ՛ք Նուարդ...

Ի՞նչպէս չողբալ և չարտասուել ի խորոց սրտի, քու նորաշէնչ հողակոյտիդ վրայ, որ իր գէջին տակ ծածկեց քեզ, յոյսերուդ ու երազներուդ կէս ճամբուն վրայ։ Աւա՜ղ, կեանքն անստոյգ է և մահը ստոյգ՝ այս անցաւոր հովիտին մէջ։ Եւ մահուան գերանդին կը հնձէ անխնայ՝ կոկոնն ու ծաղիկը, մատաղ տունկն ու բարձր ճիւղաւոր ծառը։

«ՍԻՐՏՍ Կ'ԸԼԼԱՅ ԲԶԻԿ ԲԶԻԿ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԵՌՆԻԼՆ Է ԴԸԺԽԱՐ»։ Այսպէս հառաչեց շատ տարիներ առաջ քու երիտասարդ տարիքդ ունեցող հայուհին հոգեվարքի իր հուսկ վայրկեաններուն մէջ։

Բախտը որքան անողոք եղաւ քեզի հանդէպ, Նուա՛րդ, գո՛ւն որ միշտ ուրախ էիր և զուարթ, և մարմնացումը բարութեան և ազնուութեան։ Ինչո՞ւ համար ԲԱՐԻՆԵՐԸ այնքան շուտ կը մեկնին։ Այս հարցումին պատասխանը կը խռովէ մեր հոգին։ «ՊԱՅԾԱՌ ՈՒ ՍԻՐԵԼԻ ԱՐԵՒԻ ՄԸ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ՃԱՌԱԳԱՅԹՈՒՄԷՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ԳՈՀ ԿԸ ՄՆԱՅ» կ'ըսէ մեծ հաւատացեալ մը։

«Կը ճանչնա՞ս Մ.Լ. ը» ըսիր ինծի, երբ անցեալ տարի դէպի Ամերիկա ճամբուս վրայ, Հելիոպոլիս մեր սիրելիներէն մէկուն տան մէջ հիւր էինք, և անմիջապէս առաջնորդեցիր զիս անոր տունը. իմ և երկու մտերիմ բարեկամներու, շատ տարիներ ետք, սրտագին ողջագուրումը տեսնելով՝ երջանիկ զգացիր։ Կնքահայրդ էր Մ. Լ.ը։

Հէ՛ք ու տարաբախտ Նուարդ հիմա Թաղմանական տաւիղի մը լացն է որ հովերուն հետ թափառելէն կուգայ հեռաւոր Ափրիկէի այս ափերը ու մեր աչքերէն արցունքներ է որ կը խլէ, և բոլորս ալ կ'ողբանք քու վաղահաս մահդ։ Պատուանդ մը խունկ և կաթիլներով տաք արցունքներ քու անմխիթար շիրիմիդ վրայ։ Քունդ խաղա՜ղ։

ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

ՆԱՅՐՈՊԻ, 13.1.65

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր և Տիկին Խաչիկ Րէյիսեան իրենց զգածուած շնորհակալութիւնները կը յայտնեն «ՋԱՀԱԿԻՐ» շաբաթաթերթին, Հայկական Ընթերցասրահին և ամէն անոնց, որոնք նամակով, անձամբ կամ բարենպատակ միութեանց նուիրատուութիւններ ընելով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր՝ ողբացեալ

ՎԱՀՐԱՄ ՐԷՅԻՍԵԱՆԻ

ի Իսթանպուլ մահուան առթիւ։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Գահիրէ, 5.2.65

Պատ. Խմբագրութիւն
«Ջահակիր» Շաբաթաթերթի-Գահիրէ.

«Անահիտ»ի անդրանիկ թիւին երեւումը մեր նորափթիթ «Ջահակիր»ի ծոցին մէջ զերթ լուսամուտ՝ եկաւ ներմուծել հայրենի քաղցր ջերմութիւնը մեր տուներէն եւ հոգիներէն ներս։

Այս աննախընթաց ձեռնարկին՝ կը փութամ արձանագրել իմ զգացած խանդավառութիւնը, յաջողութեան, յարատեւութեան եւ նմանօրինակ նորանոր գործակցութեանց անմահ իմ սրտաբուխ մաղթանքներով։

Անահիտ Չէչնենեան

Գահիրէ, 7.2.65

Պատ. Խմբագրութիւն
«Ջահակիր» Շաբաթաթերթի, Գահիրէ.

Յնծութեամբ կ'ողջունեմ հայրենական «Անահիտ»ի յաղթական մուտքը մեր պանդուխտ «Ջահակիր»ի կամարներէն։

Իսկապէս քաջալերական է ու զօտեպնդիչ՝ այս տեսակի գործակցութիւն հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ եւ ի սրտէ կը ցանկամ որ աւելի եւս զարգանան այս տեսակի փոխ-յարաբերութիւնները։

Նորանոր յաջողութեանց մաղթանքներով՝

Շաքէ Օհաննէսեան.

(Հելուան)

ԳՐԻՉ

Գրի՛չ իմ, ամեն մի տող գրելիս
Մի՛ տե՛ս, թէ ի՞նչն է կեանքը փոթորկում
Եւ ի՞նչն է, որ դեռ չկայ այդ կեանքում։

Որ ընթերցողն էլ երգդ կարդալիս
Զգայ շուրթերին կիզիչ մի համբոյր,
Մի նո՛ր պտղի համ, մի նո՛ր ծաղկի բոյր։

Եւ հիացմունքից պոռթկայ ու գոչի՝
«Ինչպէ՞ս էի ես կեանքի շառաչում
Առանց այս երգի քայլում ու ճնչում...»։

Իսկ եթէ երգդ՝ լոկ դատարկ մի ճիչ,
Մտքին ու հոգուն չի տալու ոչինչ,
Աւելի լաւ է կոտրուի՛ս, գրի՛չ...

ԱՇՈՏ ԼՈՒՍԵՆՑ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐԴԵՐ

ԽՈՐԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Օր մը Նպարավաճառի մը խանութին մէջ, ջարդուած թուղթերու մէջէն աչքիս զարկաւ տարեցոյցի մը մէկ թերթը, որ կը կրէր 12 Օգոստոս թուականը։ Էջին վրայ կը կարդայի հայ ազգայինի մը անունը, որ այնքան ալ ծանօթ չէր շատերուն եւ կամ մոռցուած մըն էր շատ շատերուն նման։

Այդ անունն էր՝ Յովսէփ Եուսուֆեան։ Մարդը մեռած էր 57 տարեկանին 1913ին՝ Բերա։

Կենսագրութիւնն էր հետեւեալը.

— Արքունի ժամագործներու հին արհեստապետութեան գլուխ՝ Բարթուղիմէոս Աղայի որդի և թոռ Միքայէլ Ամիրա Փիշմիշեանի։ Լիսէի շրջանաւարտ։ Ունէր արտակարգ կարողութիւն չափագիտական և բնագիտական ուսմանց մէջ։ Երկար տարիներ աւանդած է այդ առարկաները Ղալաթա Սէրայի լիսէին և Կեդրոնական վարժարանը։

Կայսերական համալսարանի հաստատումէն ի վեր՝ նոյն ճիւղերուն ուսուցչապետ։ Հաշուակալութեան պետ, վարչական ժողովի անդամ, հուսկ ուրեմն նախագահ՝ Շիրքէթի Խայրիէի։ Հանրային կրթութեան բարձրագոյն ժողովի անդամ։ 1880ին հոգաբարձու Օրթագիւղի «Թարգմանչաց»ին, որուն յառաջդիմութեան զարկ տուած է և մասնակցած է նոյն արուարձանին մէջ այդ առեններուն կազմուած բարեգործական ու կրթական ընկերութեանց, նաև Միացեալ։ Ղեւոնդ վարդապետի հաշիւներուն քննիչ յանձնախումբին անդամ, պահ մըն ալ ազգային երեսփոխան։ Հիմնադիրներէն «Արեւելք»ի, որուն մէջ ինչպէս և «Մասիս»ին մէջ գրած է գիտական գնահատելի յօդուածներ։ Ֆրանսական Պատւոյ Լեգէոնի ասպետութեան շքանշանը ստացած՝ գիտական համաժողովի մը իբր Օսմանեան պատուիրակ։ Եւ վերջապէս՝ վարպետ թաւ-ջութակահար։

Հոս կը վերջանայ մարդուն կենսագրականը։

Ինչպէս տեսանք բազմակողմանի ձիրքերով օժտուած այս ազգայինը առեղծուածային յամառութեամբ մը իր մասնակցութիւնը բերած է օգտապաշտ և ազգաշէն ձեռնարկներու։ Ամենէն զարմանալին հոն է որ այդքոլոր ըսպառիչ աշխատութեանց ընթացքին, այս պատուական ազգայինը յաջողած է իր գեղարուեստական ձգտումին ևս և դարձեր է վարպետ թաւ-ջութակահար։

Գիտէ՞ք ըսեմ՝ ահա մարդը։

Նպարավաճառին խանութին մէջ սա օրացոյցի թերթիկին վրայ աչքերս յառած, մտքով խորասուզուած էի անցեալին մէջ, երբ ազգային մը մօտեցաւ ինծի ու բարեւեց։ Մարդը, այլապէս սրտնեղած վիճակ մը կը ներկայացնէր։ Հարցուցի պատճառը։ Պատասխանեց։

— Փորձանք մը կ՚ուզեն փաթթել գլուխս։

— Խեր ըլլայ, ըսի։

— Ձիս, ազգային գերեզմանատան հոգաբարձու կ՚ուզեն նշանակել, ըսաւ մարդը։

Ահա այսօրուան մարդը, կը կը մտածէի ես, Իտալիայէն նոր հասած կարմիր սոխերը կշիռին մէջ զետեղած ատենս։

Այս մարդը իր ամբողջ կեանքին մէջ թերեւս մէկ անգամուան համար, ազգային գերեզմանատան հոգաբարձութիւնը ծանր կը գտնէ իր ուսերուն վրայ։ Հոգաբարձական պաշտօն մը որ ողջերուն հետ գործ չունի, այլ անմեղ ու անխօս մեռելներու հետ, որոնք մշիկ մշիկ իրենց յաւիտենական քունը կը քաշեն խաղաղամոյն մթնոլորտի մէջ։

Բայց այս ազգայինը վերջապէս պիտի ընդունի հոգաբարձուի այդ պաշտօնը երկու կարեւոր պատճառներով։

Առաջինը իր կնոջ ստիպումներն են.

— Պէտք է ընդունիս, բոլոր ազգային հանդիսութիւններուն մէջ ամենէն առաջին աթոռներուն վրայ պիտի նստինք։ Ես ալ վերջապէս ջոջ աղաներուն կիներուն քովը տեղ մը գրաւեմ։

Երկրորդը հետեւեալն է, որ կը պարէ այս ազգայինին ուղեղին մէջ.

—...Եւ վերջապէս, մահուանս պարագային դամբանաճառ մը պիտի խօսի կրօնապետը, որուն մէջ պիտի յիշէ, յոգնատանջ հոգաբարձական շրջանս, գերեզմանատան ծառուղիին ռոգումները, աւերակներու յարդարանքը, եւայլն եւայլն։

Այդպէս ալ եղաւ։ Այդ ազգայինը գտանք, գերեզմանատան մէջ շրջագայող սիգապանծ հոգաբարձու, որ սակայն շարաթ մը վերջը խեղճ ու կրակ մեռելաթաղի մը հետ վէճի բռնուեցաւ, այս վերջինոյն մէկ քրէական յանցանքին պատճառաւ։ Մեռելաթաղը սարտինի բացուած տուփ մը մոռցած էր նոր փորուած գերեզմանափոսի մը մէջ...։

Հոգաբարձուն հրաժարեցաւ։ Բայց նոր տարեցոյց մը գրեց.

— Տիար Ա. Բ.Գ. ժրաջան հոգաբարձու...

Եւ լուսանկար մըն ալ հոգաբարձավայել կեցուածքով մը քաշուած է, աչքերը յառած գերեզմանափոսին մէջ մխուած սարտինի

տուփին, բռունցքը սեղմած, գլխուն վրայ արմաւենի մը հովանի, իսկ ետեւը ցուցատախտակ մը, որուն վրայ կը կարդացուի.— Գերեզմանատան մտաւորականներու յատուկ թաղամաս...։ Համլէթի գերեզմանատան տեսարանէն ալ փայլուն.

Պարոնեան տեղ մը կը գրէ.

— Դժբախտաբար մեր ազգին մէջ շատերու բարձրանալուն գաղտնիքը բնական օրէնքով միայն կը լուծուի։ Ծանրերը միշտ գետնաքարշ կը մնան և թեթեւները վեր կ՚ելլեն։

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ԵՒՏԵՐՊԷ

(ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ)

(Իր ծննդեան 90ամեակին առթիւ)

«Եւտերպէ» երաժշտութեան մուսային անունն է։ Անոր ընտրութիւնը արդէն՝ ցոյց կուտայ խառնուածքը, որ իննսունամեայ գրագիտուհիինն է։ Վիպապաշտ և զգայուն հոգի, հանրանուէր նկարագիր։

Արեւմտահայ արդի գրականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն Զարուհի Գալէմքեարեան (ծնեալ Սէֆէրեան) աշխարհ եկած է 1874ին՝ Գատըգիւղ (Պոլիս), Մոտապուրնուի մէջ։ Մօր կողմէ ազգական է (զարմուհի) Եղիա Տէմիրճիպաշեանի, որ Զարուհիի վրայ ազդած ալ է։ Հայրը եղած է ժամագործ։

Զարուհի իր նախնական ուսումը կը ստանայ նախ յոյն վարպետ-տուտուի մը մասնաւոր վարժարանին, ապա Աղա-Տայիի դըպրատան մէջ։ Ընդունակ աշակերտուհի՝ շուտով անցած է Արամեան աղջկանց վարժարանը, ուր աշակերտած է Միսաք Շամլեանին, Մելքիսեդեկ Արք. Մուրատեանին, Գր. Մարգարեանին, Սիմոն Գափամաճեանին, Միհրան Ասքանազին և Յակոբ Գուրգէնին. ամէնքն ալ չնշտուած դէմքեր՝ ուսմանց և հայագիտական նիւթերու դասաւանդութեանց մէջ։

Դպրոցական գրասեղաններէն յայտնի եղած է ապագայ գրագիտուհին։ Կ՚ըսեն, թէ Գ. Զօհրապի խորթ հայրը՝ Աւետիս Եօրտամեան իրաւաբանը, որ վարժարանի հոգաբարձուն էր, հրապարակաւ կը կարդար Զարուհիին շարադրութիւնները՝ «պրաւօ» մակագրելով։ «Այն ատենի երանելի հոգաբարձուները մօտէն կը հետաքրքրուէին ուսանողներու վիճակով։ Հիմա աթոռները առաջին տեղը կը գրաւեն և աքլորամարտեր կը սարքուին ի սէր անոնց...» կը գրէ Հայկանոյշ Մառք։

Մանկամարդ աղջիկը կ՚ապրէր ու կը մեծնար արուեստի և գրականութեան մթնոլորտի մը մէջ։ Կը կարդար Պայրըն, Կէօթէ, Լամարթին, Վ. Հիւկօ, Պալզաք, Զօլա, Ալիշան, Րաֆֆի և Եղիա։ Անժելիւսը կը վերապրէր «Մոտա Պուրնուի վեհափառ վերջալոյսերուն»... Կը հիանար գրագէտներ Եղիային, Ռ. Պէրպէրեանին, Որբերեանին և Մալէզեանին։

Իր առաջին քերթուածը, ուսանողութեան շրջանին, Յակոբ Գուրգէնի յանձնարարութեամբ, լոյս տեսած «Մանզումէի Էֆքեար» թերթին մէջ, «Հովուուհին» վերնագրով,

Զարուհի 1898ին կ՚ամուսնանայ գեղագործ Մ. Գալէմքեարեանի հետ (եղբայրը՝ Գնէլ Եպիսկոպոս Գալէմքեարեանի), հակառակ իր ծնողաց կամքին։ Կ՚ըլլայ երջանիկ ու կ՚ունենայ աղջիկ մը (որ այժմ կինն է ամերիկահայ ծանօթ դէմք Հայկ Գավուքճեանի և զաւակներու տէր)։ Օրինակելի մայր է Տիկին Զարուհին։

Իր բանաստեղծութեան մէջ կը գտնենք Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի և Թովմաս Թերզեանի ազդեցութիւնը։ Իր գրականութեան

Զ. Գալեմքեարեան (երիտասարդ)

տոհմիկ միջուկը կազմուած է գաւառացի հայերու տառապանքի պատմութիւններէն։ Հեքեաթներ, աւանդութիւններ, զրոյցներ, զուտ հայեցի ու առհաւական խորքով, ան քաղած է իրենց տան մէջ պաշտօնավարող խոհարարներէն և տնտեսներէն։

Դրքոյկի ձեւով հրատարակուած իր առաջին գործերն են, Եւտերպէ ծածկանունով, «Զարթօնք»ը և «Մրմունջք»ը, գրեթէ նախափորձեր։ Ապա «Թոռնիկիս Գիրքը», որ գրուած է հասուն տարիքին։ Ասոնցմէ զատ՝ Զարուհի Գալէմքեարեան գրած է բազմաթիւ քերթուածներ, պատմուածքներ, ակնարկներ, նշմարներ, քրոնիկներ, պատկերներ և ոգեկոչումի յօդուածներ, նաև գրախօսականներ՝ «Բիւզանդիոն»ի, «Մաղիկ կանանց հանդէս»ի, «Հայ կին»ի, «Շանթ»ի, «Կոչնակ»ի, «Անահիտ»ի «Պայքար»ի «Լրաբեր»ի և այլ թերթերու մէջ, ինչպէս նաև Թէոդիկի «Ամենուն Տարեցոյց»ներուն ու Ազգ. Հիւանդանոցի տարեգիրքերուն։

Իր գրական գործունէութեան կողքին, Զարուհի Գալէմքեարեան եղած է նաեւ հասարակական գործիչ։ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան մէջ ունեցած է բեղուն գործունէութիւն և եղած է անոր ատենապետուհին։ Աշխատած է նաև, և օրինակելի անձնուրութեամբ, Պէյօղլուի Աղքատախնամին, Հ. Կ. Խաչին, Որբախնամին և այլ կազմակերպութեանց մէջ։

Պատերազմէն ետք, Զինադադարէն անմիջապէս յետոյ, երբ քեմալական հորդաները կը քալէին դէպի Պոլիս և դաշնակիցները կը հեռանային անկէ, բազմաթիւ վերապրողներու հետ Զարուհի Գալէմքեարեան եւս ձգեց իր սիրելի ծննդավայրը, իր միջավայրը, ու գնաց վերջնականապէս հաստատուիլ Նիւ Եորք։ Բայց չկրցաւ ընտելանալ Ամերիկայի կեանքին և ուր որ գտնուեցաւ՝ իր շուրջ ըստեղծեց ու պահեց պոլսական մթնոլորտ։ Կը տառապէր տեսնելով հայութեան ուծացումը այնտեղ և գրած է տխուր էջեր՝ այդ առթիւ։

(Շար. տես էջ 6)

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ԱՆԱՀԻՏԻՆ

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

Ողջո՛յն Անահիտին, հայրենի պատգամախօսին։

Անհուն հրճուանքով եւ ջերմ խանդավառութեամբ դիմաւորոցինք Քեզ՝ սիրելի Անահիտ, «Ջահակիր»ի էջերուն մէջ։

Դուն եկար մտերմանալ եւ զրուցել հետը եգիպտաբնակ Անահիտին՝ որ կը հասկնայ քու բարբառդ, կը խօսի իր զաւակներուն հետ Արամին լեզուն ու կը սորվեցնէ անոնց մեծ խնամքով Մեսրոպեան սուրբ տառերը։

Եգիպտոսի Անահիտը հպարտ է ճանչնալով նուաճումները Հայրենիքի մէջ ապրող իր քոյրերուն եւ կը փափաքի որ ա՛լ աւելի մօտէն ճանչնայ զինք, իր յոյզերով ու երազներով, իր մտահոգութիւններով ու յաղթութիւններով։

Արտերկիր ապրող Անահիտը իր բոլոր պարտականութիւններուն վրայ յաւելեալ ունի մեծ պարտքն մը իր զաւակները ՃՇՄԱՐՏԱՊԷՍ ՀԱՅ մեծցնելու պարտքը։ Ձեր խորհիր թէ հայրենիքի մէջ ապրող մեր քոյրերը կարենան լիովին ըմբռնել այս գործին ծանրութիւնը։

Իբր լուսաբանութիւն, կ՚ուզեմ շեշտել հետեւեալները.

Մանկապարտէզի մեր երախաները կ՚արտասանեն մանկական ըմբռնելի ոտանաւորներ, ոմանք հայ հեղինակներու գործեր։ Կա՛յ իմ չորս տարեկան Աշոտիկս, որ դպրոցէն վերադարձին, տան սանդուխներուն վրայ դեռ՝ կը գեղգեղէ ու կը բոբոքէ, երջանկութեան փա՛յլը աչքին, իր նոր սորված երգը կամ տողերը։ Հապա՛ ուր տարեկան Արփիկս, որ վերացած է Վահագնի, Հայկի, մանաւա՛նդ Սասունցի Դաւիթի դիւցազնավէպերով եւ որ այնքա՛ն տաք շունչով կ՚արտասանէ «Իմ Հայրենիք» ոտանաւորը։

Խորին շնորհակալութիւն այստեղ, անխտիր, մեր բոլո՛ր հայ ուսուցիչներուն։

Անկէ քանի տարի առաջ Եգիպտոսի Անահիտը, ճիշդ է, տունէն դուրս աշխատանքը ամօթ կը նկատէր, կամ զէթ ստիպուած էր այդպէս ընդունիլ։ Այսօր, սակայն Եգիպտոսի Յեղափոխութենէն ետք, Կամալ Ապտէլ Նասըրի պատգամը՝ թէ «Աշխատանքը պատիւ է», ընդունուեցաւ, տարածուեցաւ, գործադրուեցաւ։ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ ներկայիս կիներուն մեծամասնութիւնը կ՚աշխատի ամուսնանալէ ետք ալ, զաւակներ ունենալով հանդերձ։ Ու ես հպարտ եմ յայտնելու՝ որ կին եւ մայր ըլլալու առընթեր՝ շարունակեր եմ աշխատիլ իբր ուսուցչուհի։

Տխուր ճշմարտութիւն է Գէորգ Էմինի սա խօսքը, «Շատ են փոխուել ոսկեծին եւ ոսկեմայր Անահիտի այսօրուայ ժառանգները՝ երբեմն անճանաչելիութեան չափ»։

Այս օրերուն, երբ Հայրենիքի թէ Արտասահմանի մէջ կը պատրաստուինք ոգեկոչել Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակը, ի՞նչ անունով որակել այն հայ կիները, մանաւանդ Թուրքին եաթաղանէն ճողոպրած ու որբացած երէկի հայ աղջիկները, որոնք մայրեր դարձած, ՉԵ՛Ն ՎԱՐԱՆԻՐ ԻՐԵՆՑ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՎ ՆԵՍՏՈՒԵԼՈՒ (ՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻ՛Ր ԿԸ, ՔԱՆԻ ՄԸ ԶՈՀ ԽԻՍ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՍՊԻՏԱԿ ՋԱՐԴԻՆ, ԱՌԱՆՑ ԴԻ՛ՑԶՆ ԿԱՍԿԱԾ ՄԸ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՈՐ ԱՅՍ ԱՐԱՐՔՈՎ ԻՐԵ՛ՆՑ ԻՍԿ ԾԸՆՈՂՔԻՆ ԴԱՀ՛ՃԸ Ո ՐԱՆԱՑՈՒՅԱԾ Կ՚ԸԼԼԱՆ։

Հետեւելով Հրաչեայ Քոչարին, կը մաղթեմ, սիրելի Անահիտ, որ դուն մնաս անմա՛հ, ինչպէս քո ծնած ժողովուրդը։

ԴՈՐԾՈՒՆԵԱՑ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐ

ՀՐԱԶԴԱՆ ՊԱՂԻ ՊԱԼԵԱՆ

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 52 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Մինչ 1956ին Շէլ Ընկերութեան Պէնզին ուսումնասիրութեան յատկացուած փորձառական վարժարանը՝ սոյն Ընկերութեան մարզավայրին մէջ։

1957ին Թէվֆիքիէ Մարմնամարզական ակումբին շինութեան մէջ կ'արժանանայ առաջին մրցանակի, ճարտարապետ Ֆրեսքօ մըրցակիցի հետ, բայց այս ծրագիրը չ'իրագործուիր։

տեւէր տասը տարիներ, Սէուտի Արաբիոյ տնտեսական պայմաններուն բերմամբ ասկաւ ճամբ մինչեւ այսօր։ Կ'իմանանք որ «Արամքօ» քարիւղի ամերիկեան ընկերութիւնը կառավարական դաշնագրութիւնը նորոգելու պարագային կը պատրաստուի այդպիսի պարգեւ մը տալ՝ փոխան լաւ պայմաններու։

1959ին Վիեննական Մխիթարեան Հայրերու Վարժարանը, Հելիո-

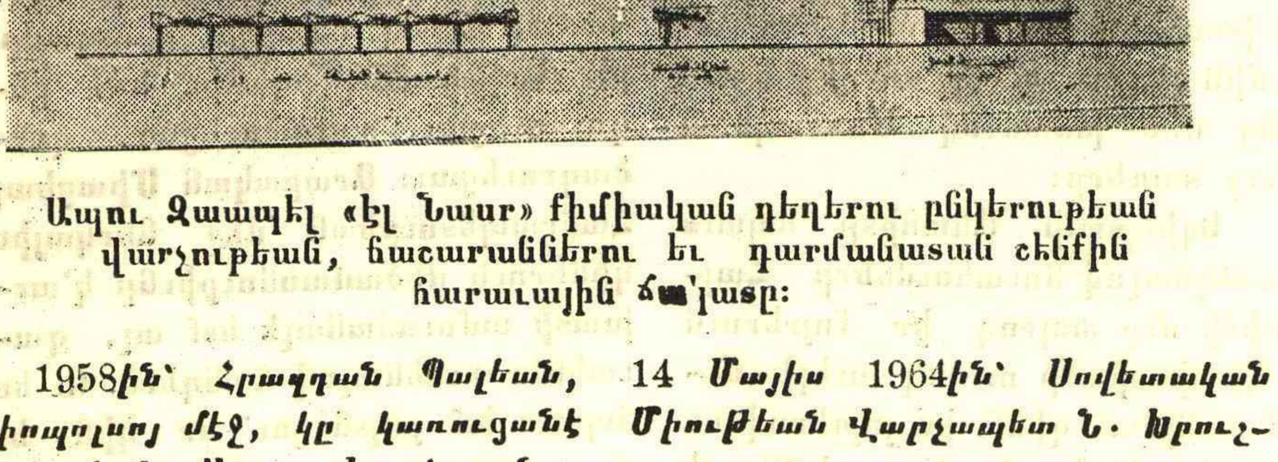

Ռիաս մայրաքաղաքին համալսարանի․ ուսանի ծրագրին համար եղած համաշխարհային Ա. պարգեւը՝ 105 մրցակիցներուն մէջէն։ (1958) Օդանաւէ առնուած ընդհանուր տեսարան։

1958էն սկսեալ Կիզէի Նախկին Մաթոսեան Հաստատութեան ծխախոտի հսկայական գործարանները և գրասենեակները արդիական կազմածներով։ Այս հաստատութիւնը որ կը պատկանի Իսթըրն Գոմփանիին, իր լրացուցիչ և յաւելուածական մասերուն կառուցումով դեռ չէ ամբողջացած՝ նորանոր ձեռնարկներու պատճառաւ։ Այսօր, վերոյիշեալ գործարաններն ամենավիթխարիներն են Ա.Մ.Հ.ի մէջ և կը ներկայացնեն ամենաշատ հասութաբեր ձեռնարկը, Սուէզի ջրանցքի հետ մրցելու առիթան։

պոլսոյ մէջ, որուն կառուցումը կը ստանձնէ ազնուաբար։ Միեւնոյն տարին, Հրազդան Պալեան իր երկու արաբ գործակիցներուն հետ կը մասնակցի Գահիրէի արուարձաններէն Հելուանի արուեստաբանութեան վարժարանի յատակագըծի համարաբական մրցանքին և կը շահի երրորդ մրցանակը։

1960ին ան սկսած է կառուցել Եգիպտական Կառավարութեան հնգամեայ ծրագրին մաս կազմող դեղօրայքի մասնաւոր հաստատութեան վիթխարի շէնքերէն ոմանք։ Ամբողջութեան բացումը կատարուեցաւ փառաւոր շուքով՝

Ապու Զաապել «էլ Նասր» քիմիական դեղերու ընկերութեան վարչութեան, նաշարաններու եւ դարմանատան շէնքին հարաւային ճակատը։

1958ին՝ Հրազդան Պալեան, Հելիոպոլսոյ մէջ, կը կառուցանէ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանը, որուն յատակագիծը նուիրած է ազգին, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգապատկան շինութիւններունը՝ մէջն ըլլալով Գալուստեան Ազգ. Մանկապարտէզին նոր թեւը՝ Շուպրայի մէջ, Աբգարեան Դարմանատունը Առաջնորդարանին կից և ներկայիս Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի հասարակաց օգտակարութեան յատ․ացուած շինութիւնները։

Դարձեալ 1956ին կ'արժէ յիշել Հրազդան Պալեանի արձանագրած ամենամեծ յաջողութիւնը միջազգային գետնին վրայ։ Ան շահեցաւ առաջին մրցանակը, երկու արաբ ճարտարապետներու գործակցութեամբ, Ռիատ մայրաքաղաքին մէջ կառուցուելիք արդիականացած արաբական մեծագոյն Համալսարանի և համալսարանական քաղաքի համաշխարհային մրցանքին մէջ։ Սակայն դժբախտաբար քսան միլիոն ըսթերլին արժողութեամբ սոյն ծրագիրը, որուն շինութիւնը պիտի

14 Մայիս 1964ին՝ Սովետական Միութեան Վարչապետ Ն. Խրուշչովի և Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի ներկայութեան։ Հրազդան Պալեանի և իր գործակիցներուն վերապահուած էր մաս մը այս հսկայական ծրագրէն՝ հո-

բաժինը, մեքենական լուացարանը, կառատուները և քաղաքացիութեան մասը։

Այս մեծ աշխատութեան իր բերած թանկագին մասնակցութեան համար, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր ճարտարապետ Հրազդան Պալեանին կը շնորհէ Ա. կարգի շքանշանը (Առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի), որպէս բարձրագոյն վարձատրութիւնը՝ երկրին յառաջացման օգտակար արուեստագէտի մը։

Գահիրէի հար. արեւելեան կողմը, Մոքաթթամի չոր բլուրներուն վրայ Քուէյթի Իշխան Շէյխ Ահմետ Կապր էլ Սապպահի անձնական բնակարանի յատակագիծերը կը պատրաստէ Հրազդան Պալեան, սակայն անոնց գործադրութիւնը կը մնայ առկախ ներկայիս, Իշխանին հրաժարումին, քաղաքական կացութեան պատճառաւ։

1961ին Պալեան սկսած է յըղանալ «Իտէալ» Ընկերութեան մեծածաւալ գործարանները, յատկացուած ելեկտրական սառնարաններու և զով օդի հայթայթիչ գործիքներու ամբողջական հաստատութեան մը՝ Հելիոպոլսոյ Ալմազա թաղամասին մէջ և որուն շինութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

Ներկայիս Պալեան Աղեքսանդրիոյ մէջ կը շինէ «Իսթըրն» ծխախոտի ընկերութեան պահեստի ըշտեմարանները և գրասենեակներու շէնքերը։

Նմանապէս, կը ձեռնարկէ «Սալոնիքա» ծխախոտի գործարանին մէջի յաւելուածական շէնքերը, ինչպէս գրասենեակներու, դարմանատան, աշխատանոցներու, մզկիթի, պահեստանոցի անջատ շինութիւնները՝ արդիական կատարելագործութիւններով։

Նոյնպէս պատրաստութեան տակ են հետեւեալ մեծ ծրագիրները, որոնք մօտ օրէն պիտի գործադրուին։

Ջոմմրի, Կիզէի արուարձանին մէջ մեծ պահեստանոցը՝ Թուղթի և խաւաքարտի, Շուպրայի մէջ կառուցուելիք «Իսթըրն» ընկերութեան Գահիրէի շրջանին մէջ սիկարեթներու ցրուումի վարչութեան գրասենեակները և մթերանոցները, միեւնոյն ընկերութեան 3րդ գործարանը, որ երկրորդ հընգամեայ ծրագրին մաս կը կազմէ և սոյն ընկերութեան մարզավայրը՝ պարունակելով մասնաւորապէս 15 հազար հոգի բովանդակող ըսթատ մը, մեծ լողաւազան մը իր հասարակաց շէնքով, ձմեռնային և ամառնային թատրոն մը ու մընացեալ յարակից շինութիւնները։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր, Հրազդան շատ անգամներ առիթ ունեցած է ստանձնել բազմաթիւ անձնական բնակարաններու շինութիւնը, նոյնպէս Տ.Գ. Հէյ անգլիական խոշոր կառատունը՝ գրասենեակներովն և աշխատանոցներովը Նիկոսիոյ (Կիպրոս) մէջ։ Բայց վերջին տարինե-

«Իտեալ» Ընկերութեան Գործարանները (Ալմազա) ։ Վարչութեան շէնքը եւ երկու գործարանները հարաւային ճակատին վրայ, շինութեան մէջ։

թը և կէս միլիոն ոսկի արժողութեամբ և որուն յղացումը ռուսական է, այսինքն այդ հաստատութեան վարչութեան շէնքը, դարմանատունն ու ճաշարաններն ունենալով իր հետը, բնագիտարանի

րուն՝ արտասահման մեկնելու դըժբախտութեան պատճառաւ՝ չէ կրցած օգտագործել սոյն առիթները ի նպաստ ճարտարապետութեան։

(Շար. տեսնել 6րդ էջ)

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ...

Արեւմտեան Գերմանիոյ Գոլոնեը քաղաքի պատմական Մայր տաճարին մէջ, քանի մը հարիւր թուրք աշխատաւորներ իրենց փախթնեը փռած՝ աղօթած են Պայրամի առթիւ։

Քրիստոնէական պատմութեան մէջ աննախընթաց դէպք մը, իսկապէս։

Գոլոնեըի «ազատամիտ» առաջնորդ՝ Միրանաւոր Ճոզէֆ Ֆրինկս տուեր է աղօթքի արտօնութիւնը։

Ասիկա, ուրախառիթ լուր մըն է։

Պէ՛տք է շնորհաւորել Գոլոնեըի ՔԱՂԱՔԱԳԷ՛Տ կրօնապետը, իր լայնախոհութեան համար։

Մենք պիտի հրճուէինք, եթէ վստահ ըլլայինք որ թուրքը սորվեր է աղօթել նաեւ՝ ԵԿԵՂԵՑԻԻ՛Ն ՄԷՋ։

Վստահաբար եթէ ատենին գիտնա՛ր թէ եկեղեցիին մէջ ալ կ'աղօթեն մարդիկ, քար ու քանդ չէր ըներ մեր վանքերն ու տաճարները, սրբավայրերն ու մատուռները։ Մթերանոցի, ախոռի, աղբանոցի կամ մզկիթի չէր վերածեր մեր եկեղեցիներն ու սրբավայրերը, հոյակերտ տաճարները՝ որոնք պատմակա՛ն արժէք ունէին։

Պէ՞տք է ենթադրել թէ թուրքը հասկցած է եկեղեցիին ԻՆՉ ըլլալը, ի՞նչ նպատակի համար կառուցուած ըլլալը։ Պատրուա՞կ մըն է ասիկա թուրք-գերման եղբայրական ցոյցի մը, թէ չափուած ձեւուած փրոպականտ մը՝ խաբէութեան ու կեղծիքի։

Մի՛շտ լաւ է մածունը փչելով ուտելը․․․։

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍՐՏԱԳԻՆ ԽՕՍՔ

Սիրելի ազգակիցներ,

Ամառուան արձակուրդները արդէն իսկ վերջ գտած են։ Կազդուրուած ֆիզիքապէս և վերանորոգուած մտքով, ամէն մարդ դարձած է արդէն իսկ իր գործին։

Տղաք եւս, օգտուած բնութեան պարգեւած բազում բարիքներէն, ուրախութեամբ դիմաւորեցին դպրոցական նոր տարեշըրջանը և վերամուտը, իրենց ունեցած գիտութեան պաշարը ճոխացընելու ապագայ կեանքի բարօրութիւնը ապահովելու համար։

Վերայիշեալ պայմաններու իրագործումով՝ կ'ապահովուի մեր ֆիզիքական առողջութիւնն ու տնտեսական բարօրութիւնը։ Սակայն, նկատելով որ մարդը մի միայն մարմին չէ այլ և հոգի, պարտաւոր ենք նաեւ ջամբել անոր անհրաժեշտ սնունդը եւս եկեղեցւոյ միջոցով։

Առաջին.– Ներելի չէ այլեւս եկեղեցիէ բացակայելու ոչ մէկ պատճառաբանութիւն։ Իւրաքանչիւր Հայ ազգայինի, հարուստ ըլլայ ան կամ աղքատ, գործատէր ըլլայ կամ պաշտօնեայ, առաջին պարտականութիւնն է ամէն Կիրակի անխափան եկեղեցւոյ պաշտամունքներուն ներկայ ըլլալ։ Շաբթուան մէջ մէկ օր մըն ալ պէտք է գիտնանք տրամադրել եկեղեցւոյ։

Ո՞ւր են մեր սրտցաւ ու բարեպաշտ ազգայինները՝ հիմա որ եկեղեցւոյ պաշտամունքները կարճ կը տեւեն։

Երկրորդ.– Մեր զաւակները անխտիր կանոնաւորաբար պէտք է բերուին Ս. Եկեղեցի և Կիրակնօրեայ դպրոց, տալու համար անհրաժեշտ կրօնաբարոյական ազգային և հայեցի դաստիարակութիւն, եթէ կ'ուզենք եւ կը սիրենք որ մեր զաւակները տիպար հայեր մեծնան։ Մտահան պէտք չէ ընել բնաւ որ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ծոցէն սերած ենք ի վերջոյ մենք բոլորս։ Հետեւաբար, մեր կարելիութեան սահմաններուն մէջ պէտք է ուսուցանենք անոնց մեր մայրենի քաղցրիկ լեզուն ու տանք ճաշակը մեր փառաւոր անցեալին, որպէսզի կարենան հպարտ զգալ իրենք զիրենք և արժեցնել իրենց հայութիւնը յաչս օտար ազգերու և կարենան տէր կանգնիլ միշտ մեր դարաւոր արժէքներուն, Հայրենի աւանդութեան և Ազգային մեր ՄԵԾ ԴԱՏԻՆ։

Երրորդ.– Դպրաց դասի ներկայ մեր կազմը կ'ընէ իր կարելին եկեղեցւոյ ծառայութեան գործին մէջ։ Ուրախ պիտի ըլլանք, եթէ կամաւոր նորանոր անդամներ միանան խումբին։

Կը սպասենք որ Տիկնանց Միութիւնը, Հայ Երիտ. Միութիւնը և իր Օժանդակը, ինչպէս նաեւ մեր բոլոր ազգային մարմինները ու պատասխանատուները դուրս ելլելով իրենց սովորական ու միօրինակ դարձած գործունէութեան կերպէն, պատրաստեն նորանոր ծրագիրներ, կրօնական, ազգային, մշակութային եւ այլ ընկերային դասախօսութիւններու շարքի մը ստեղծումով, ի շինութիւն եւ ի յառաջդիմութիւն մեր գաղութի բոլոր անդամներուն։

Ազգային մարմինները մեր գաղութին մէջ կ'ընեն իրենց կարելին տնտեսապէս բարւոք եւ ինքնաբաւ դարձնելու համար մեր ազգային հաստատութիւնները։ Իւրաքանչիւրիս պարտականութիւնն է ձեռք երկարել անոնց անհրաժեշտ պարագային, նիւթապէս եւ բարոյապէս եւ ի հարկին ՆՈՐ ՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ուժերով օժտել մեր ազգային մարմինները, տեւական ու զօրաւոր հիմերու վրայ պահելու համար մեր գաղութային հայ կեանքի գոյատեւումի հայապահպանման զօրաւիգները։

Գալով մեզի, որպէս մէկ համեստ ծառայողը մեր այս սիրելի ժողովուրդին, պէտք ունինք ձեր բոլորին օժանդակութեան եւ գործօն մասնակցութեան ոչ թէ մեր անձի փառքին ու պատւոյն համար, այլ կարենալ տարածելու և զօրացնելու համար ազգային ոգին ու գիտակցութիւնը մեր հայ գաղութի կեանքին մէջ, ի փառս ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ, յաւերժական ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ու ի փառս պաշտելի ու յաւերժական մեր սուրբ ՀԱՅ ՐԵՆԻՔԻՆ։

Օ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
տնօրէն Խարթումի Ազգ.
Վարժարանի
Խարթում

ԿՈՉ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

Շուտով կը լրանայ յիսնամեակը այն մղձաւանջային օրերուն, ուր Օսմանեան Թուրքիոյ քաղաքական ղեկավարութիւնը ձեռնարկեց արեւմտահայ ժողովուրդի տեղահանութեան և բնաջնջումին: 1915 Թուականի գարունէն սկսեալ, և քանի մը տարուան ընթացքին, վայրագ այդ ցեղասպանութեան զոհ գացին շուրջ մէկ ու կէս միլիոն հայեր, և վերապրող Արեւմտահայութիւնը պարտքի ճամբաներու երկայնքին կամ անապատներու մէջ տուայտելէ ետք, ցրուեցաւ աշխարհի չորս ծագերուն, կորսնցնելով երկհազարամեայ իր ազգային օճախը:

Ամայացաւ արեւմտեան Հայաստանը, կործանեցան հայոց շէնները, Թալանուեցան անոնց հարստութիւնները և օսմանեան խաւարը կլանեց հայոց լուսաւոր ոստաններն ու կեդրոնները: Աննախընթաց եղեռնի ծանօթ հեղինակները, Թալէաթ, Էնվէր և ամբողջ խումբը օսմանցի ցեղասպաններու, վճռած էին միանգամընդմիշտ հաշիւը մաքրել հայ ժողովուրդին և վերջնականապէս չքացնել հայոց դարաւոր տունը, որպէսզի կարենային յայտարարել ի լուր աշխարհի, թէ «հայկական հարց գոյութիւն չունի, վասնզի հայ չկայ»:

Բարեբախտաբար օսմանցի ցեղամոլները ի վիճակի չեղան ամբողջացնելու իրենց մահասփիւռ ծրագիրը, և ի զուր չանցան հայ ժողովուրդին մեծ նահատակութիւնն ու ինքնապաշտպանութեան հոյակապ սխրագործութիւնները: Արդարեւ, մասամբ իրականացաւ ու մարմին առաւ մեր նահատակներու մեծ երազը, հայկական սրբազան հողի մէկ մասին վրայ վերականգնեցաւ հայոց հարազատ պետութիւնը, որ մշակութային և տնտեսական յառաջուն վերելք արձանագրեց և դարձաւ լուսաւոր և անխորտակելի կռուան մեր ժողովուրդի հետագայ ազատ զօր երթին և ապագայ ստեղծագործ մեծութեան:

Հայկական Հանրապետութիւնը պատմական մեծ ու անփոխարինելի յաղթանակ հանդիսանալով հանդերձ, բնականաբար չի նշանակեր «Հայկ. Հողերու Հարցին» ամբողջական լուծումը: Տակաւին անլոյծ կը մնայ արեւմտահայ հողերու ազատագրութեան արդարացոյն դատը: Ու հիմա, Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առիթով, հայրենաբնակ թէ պանդուխտ հայութեան վրայ սրբազան պարտք կը ծանրանայ՝ հետապնդելու մեր դատը համահայկական ճիգով և անսասանելի հաւատքով:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ինչպէս նաև Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը իրենց մասնաւոր կոնդակներով յորդորեցին արդէն հայ ժողովուրդը վեհաշուք հանդիսութիւններով նշելու Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը, և համազգային շուքով յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն: Մենք վստահ ենք որ ողջ Հայութիւնը պիտի փութայ երկիւղածութեամբ մատուցանել իր յարգանքի տուրքը մեր ժողովուրդի մեծ երազի ճամբուն վրայ ինկած մարտիրոսներու ու հերոսներու սուրբ յիշատակին և պիտի ուզէ հաղորդուիլ անոնց հայրենասիրական անմար ոգիէն ու շունչէն: Սակայն բաւարար չեն խունկն ու աղօթքը, յարգանքն ու պաշտամունքը, այլ անհրաժեշտ է ջերմեռանդօրէն փարիլ մեր նահատակներու ազգային մեծ կտակի գործադրութեան աշխատանքներուն:

Մեծ Եղեռնի չարաշուք տարիներէն սկսեալ, մեր ժողովուրդը, հակառակ միջազգային քաղաքական աննպաստ գործօններուն և պայմաններուն, երբեք չհրաժարեցաւ իր սրբազան դատէն, և ներկայիս անիկա իրաւամբ կ'ակնկալէ, որ իր պաշտօնական և անպաշտօն մարմինները, իր ամբողջ ղեկավարութիւնը նոր եռանդով և աննահանջ կորովով շարունակեն հետապնդել մեր հողային դատը, ՊԱՀԱՆՋԵԼՈՎ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՄԷ ԲՌՆԱԳՐԱՒՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ԿՑՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՈՂԱՄԱՍԻՆ: Մեր ժողովուրդը իրաւամբ կ'ակնկալէ, որ իր բոլոր կազմակերպութիւններն ու գիտակից տարրերը ամբողջական նուիրումով ու հաւատքով փարին մեր դատը հետապնդելու փրկարար աշխատանքին, ու ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առնեն՝ հասնելու համար այդ դատի արդար ու խաղաղ լուծման:

Արդ, Թարգմանը հանդիսանալով մեր արդարապահանջ ժողովուրդի զգացումներուն եւ ապրումներուն, Ռամկավար Ազատական և Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեանց պատասխանատու մարմինները, սփիւռքահայ զանազան հաւաքականութիւններու պատկանող ծանօթ անձնաւորութեանց հետ գործակցաբար, Պէյրութի մէջ կեանքի կոչեցին ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ԱՌԺԱՄԵԱՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ, որ ներկայ կոչով կը դիմէ ահա ամբողջ սփիւռքահայութեան և հրաւէր կը կարդայ միասնական ճիգով գործունէութիւն ծաւալելու ի նպաստ մեր դատի բարւոք լուծման:

Կոչ կ'ընենք հայ գաղութներու անխտիր մեր բոլոր հայրենակիցներուն և կազմակերպութիւններուն անյապաղ ստեղծել հայոց դատի հետապնդման յանձնախումբեր, և ճիգերը համակարգելու նպատակով, կապ հաստատել մեր մարմինին հետ:

Կոչ կ'ընենք բոլոր գոյութիւն ունեցող թէ ստեղծուելիք մարմիններուն՝ պատրաստուիլ այն ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ, որ պէտք է գումարուի յառաջիկային, և ուր ամբողջ ըՍփիւռքահայութեան ներկայացուցիչները միաբանաբար պէտք է որդեգրեն մեր ազգային դատի լուծման անհրաժեշտ բոլոր միջոցները:

Կոչ կ'ընենք մեր ազգասէր հայրենակիցներուն ոտքի կանգնիլ ու խաղաղ և օրինաւոր միջոցներով հետապնդել մեր հողային սրբազան դատը:

Մենք կոչ կ'ընենք խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը սիրող բոլոր մարդերուն և պետական ղեկավարներուն, ամէն տեղ, որ արդարութիւն ընելով հայ ժողովուրդին, դրապէս նպաստեն խաղաղութեան ամրապնդման և ժողովուրդներու միջեւ խաղաղ գոյակցութեան զօրացման:

Յարգա՛նք՝ մեր բիւր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:
Յաւերժ փա՛ռք մեր ստեղծագործ ժողովուրդին:
Փառք և յաղթանա՛կ՝ մեր հողային սրբազան դատին:

ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ԱՌԺԱՄԵԱՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՏՈՔԹ. ՎԱՐԴԱՆ ԹՈՓԱԼԵԱՆ — ՃԱՐՏ. ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒԺՈՒՆԻ — ՄԵԹՐ ՆՈՒՊԱՐ ԹՈՒՐՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՎԱՀԷ ՎԱՀԵԱՆ — ՏՈՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՉԵՐԵԱՆ — ՄԵԹՐ ՀՐԱՉԵԱՅ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ
ՄԿՐՏԻՉ ԿԱՊՐԱՇ — ԺԻՐԱՅՐ ՆԱՅԻՐԻ
ՎԵՐ. ՏԻԳՐԱՆ ԽՐԼՈՊԵԱՆ — ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
ՓՐՈՖ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ — ԳԵՂԱՄ ՏԱՆՁԻԿԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

(Պէյրութ, 15 Յունուար 1965)

ՃԱՄԲՈՒ ՆՈԹԵՐ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ...

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Փարիզաբնակ պարտիզակցիներու հրաւէրով՝ Պսակ Արք. Թումայեան յատկապէս Փարիզ եկած էր պատարագելու և մահացած պարտիզակցիներու հոգիի խաղաղութեան համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարելու:

Այդ Կիրակին՝ ես ալ ներկայ գտնուեցայ: Հաւատացեալներու հոծ թիւ մը խմբուած էր եկեղեցին: Պսակ Սրբազան գմայլելի հայերէնով օրուան պատշաճ քարոզ մը խօսեցաւ, վեր առնելով Պարտիզակ քաղաքի կատարած դերը մեր պատմութեան մէջ, և անուններով յիշեց անկէ ծնունդ առած մեծ դէմքերը (դաստիարակներ, արուեստագէտներ, գործիչներ):

Արարողութիւններէն ետք՝ ծանօթացայ Առաջնորդ Սերովբէ Սրբազանին:

Այդ օրերուն, Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենար Եկեղեցական Համաժողով մը, որուն մասնակցեցաւ Թումայեան Արք.ը՝ որպէս Հայ Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ:

Ֆրանսահայերը օգտուելով պետութեան պարգեւած բարիքներէն՝ կրցած են հասնիլ նախանձելի դիրքերու: Անոնք շատ լաւ տիրացած են Ֆրանսերէն լեզուին, և այդ իսկ պատճառաւ՝ հանրութեան մէջ կամ պաշտօնական անձերու հետ ունեցած խօսակցութեանց ընթացքին դժուար կ'ըլլայ մէջտեղ հանել իրենց ազգութիւնը:

Առիթով մը, բարեկամի մը նոր բացուած խանութը գացած էի: Տաք խօսակցութեան բռնուած էինք: Ցանկարծ յաճախորդներ եկան. բարեկամս ինծի դառնալով ըսաւ, որ հայերէն խօսակցութիւնը դադրեցնեմ, իսկ եթէ կ'ուզեմ անպայման բան մը ըսել՝ ֆրանսերէն խօսիմ...

Եւրոպայի մէջ, ինչպէս նաև արեւմտեան երկիրներու մէջ, հայ մը նախ քան յաջողիլը կը ջանայ ծածկել իր ազգութիւնը. սակայն անգամ մը որ ինքզինք պարտադրեց՝ չի դադրիր յայտարարելէ, որ իր երակներուն մէջ հոսող արիւնը զուտ հայկական է... դժուար չէ հոս անուններ յիշելը...

Հայկական ճաշարան մը, սրճարան մը կամ մանաւանդ հայկական տպարան մը հայերու հաւաքավայր է, ուր կարօտաբաղձ մարդիկ կը խմբուին և միաստնաբար հայերէնով կ'ուրախանան և հայերէնով կը տխրին: Այդպիսի կեդրոն մըն է Բիւզանդ Թոփալեանի տպարանը, ուրկէ հայապահպանման նպաստող հայ թերթեր, պրակներ ու գիրքեր լոյս կը տեսնեն:

Շատ գնահատելի գործ մըն է որ յառաջ կը տանի Բիւզանդ Թոփալեան: Ան միևնոյն ատեն բանաստեղծ և նկարիչ է: Ուշի ուշով դիտեցի անոր նկարները. հոն գտայ նկարիչի նկարագրին հարազատ դրոշմը: Ան կրցած էր իր զգացումներուն անկեղծ թարգմանը ըլլալ իր տպաւորապաշտ գործերուն մէջ: Իսկ խօսած կամ կատակած ատեն՝ դէմքին վրայ կարելի է նշմարել բանաստեղծի մելամաղձոտութիւն մը:

Այս անգամ, Թոփալեանի հետ ունեցած բարեկամութիւնս շատ աւելի սերտացաւ. նոյնիսկ կը կարծեմ որ իմ յաճախակի այցելութիւններով զինք անհանգիստ ընել սկսած էի: Սակայն մագնիսական ոյժ մը գիս կը քաշէր հայ և օտար մտաւորականներու «ակումբը» դարձած այդ տպարանը:

Հոն է որ հանդիպեցայ երկու հայ երիտասարդներու. երկուքն ալ Հայաստանէն կը վերադառնային: Մէկը՝ Ասատուր Կիւզէլեան, որպէս զբօսաշրջիկ այցելած էր Հայաստան: Ան Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանի հայագիտական ճիւղի դասախօսն էր: Երկրորդը՝ Մանուէլ Պէօշէեան՝ հինգ տարիներ Երեւանի Համալսարանի Հայ Լեզուի և Գրականութեան ճիւղերուն հետեւելէ և աւարտելէ ետք կը վերադառնար իր բնակավայրը՝ Փարիզ: Շատ հաճելի ժամանակ մը անցուցի այս երկու երիտասարդ մտաւորականներուն հետ, որոնք ինծի տուին թարմ ու ճշգրիտ տեղեկութիւններ Մայր Հայրենիքի մասին:

Փարիզի «Կալըրի»ներուն մէջ ցուցադրուած նկարչական գործերը ամերիկացի զբօսաշրջիկներուն հետաքրքրութիւնը գոհացնող և կարծէք միայն ծախուելու համար պատրաստուած նկարներ են: Շատ քիչ ցուցասրահներու մէջ հանդիպեցայ վաւերական և աշխարհահռչակ նկարիչներու գործերուն, օրինակ Կրոմէրի մը, կամ Շակալի մը:

Նոր նկարիչները՝ ապրելով լաւ և քաջալերուած պայմաններու մէջ, կը կարծեմ թէ պիտի չկարենան տալ այն՝ ինչ որ տուին նախկին վարպետները նիւթական նեղ և դժուարին պայմաններու մէջ ստեղծագործելով:

Վիրացական նկարչութիւնը իր դերը վերջացուցած է, սկսած է տեղատուութեան փուլին մէջ մտնել՝ թէ՛ Լոնտոնի և թէ Փարիզի մէջ, չկարենալով ներդաշնակուիլ տեղւոյն շէնքերու ազգային պահպանողական ոճին հետ...: Իսկ Ամերիկայի նման արդի և բոլորովին նորաձեւ ճաշակով կառուցումներու և կահաւորումներու հետ ձուլուելով՝ վիրացական ոճը նկարչութեան մէջ ստեղծեց նոր ճիւղ մը՝ «Ամերիկեան Դպրոցը», որ ծնունդ առաւ Եւրոպայի մէջ ռուս Քանտինսքի նկարիչով և որ 40 տարիներ ետք փոխադրուեցաւ Ամերիկա, հոն գտնելու համար իրեն յարմար ու ներդաշնակ միջավայրը:

(11)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ»

Երկրորդ դար Քրիստոսի:

Հռոմէական Կայսրութիւնը իր զօրութեան գագաթնակէտին եւ Հայաստանը իբրեւ անոր մենաշնորհեալ դաշնակից՝ արեւելքի մէջ:

Մենաշնորհեալ, որովհետեւ անպարտելի Կեսարը՝ իր սիրեցեալ դուստրը հայոց արքային կնութեան տալու գնով, կը կարողանայ շահիլ հայոց ազգի կողմնակցութիւնը:

Ժապաւէնի բովանդակութեան հետ չյարմարող երեւոյթ է, որ Հոլիվուտեան առեւտրապաշտութիւնը (գոմերսիալիզմ) յաճախ պատմական ճշմարտութիւնները կը զոհէ կամ կ'աղաւաղէ ի սէր առեւտրական շահի եւ ամբոխի գոհեցիկ ցանկասիրութեան: Այս դէպքին մէջ եւս Հռոմ-Հայաստան դաշնակցութիւնն ու բախումը կը մեկնաբանուի մասնաւոր՝ անհատական կապերով եւ սիրային դրուագներով, որքան ալ Ուիլ Տիւրանթի նման հմուտ պատմագէտներ ունենան իբրեւ խորհրդական:

Օմար Էլ Շերիֆ հայոց արքայի եւ Սոֆիա Լորէն հայոց թագուհիի դերերուն մէջ

Նոյն մօտեցումը կիրառուած է նաեւ սենարիոյի վերջաւորութեան վերաբերմամբ, ուր Հռոմէական վիթխարի կայսրութեան անկման սկիզբը կը ներկայացուի Կեսարի ձեռնարկած անտրամաբանական եւ քմահաճ մենամարտի մը տեսարանով եւ քաջամարտիկի մը «արպիպիք» ընտրութեամբ՝ գահակալութեան ու իր սիրուհիին միջեւ ընտրութիւն կատարելու արարքով:

Ու Հոլիվուտ իր անգերազանցելի թիքնիքով եւ շլացուցիչ պերճանքով կը պատկերէ Հռոմի Կեսարը, հին աշխարհի չորս ծագերու իր դաշնակիցները եւ ի վերջոյ Արմենիա կոչուող լեռնաշխարհի քաջարի արքան իր արի ու ռազմունակ ոյժերով:

Եւ, իրաւ է որ մենք կը հիմնուինք կրկնախօսութեան (տուպլաժ) վրայ ու անծանօթ են բնագիր սենարիոյի տրամախօսութեան (տիալոկ), այդ ու ամենայնիւ Հայաստանն ու հայութիւնը ներկայացուած են բուն արժանւոյն: Միայն տարակուսելի է զգեստաւորման, դրօշի եւ այլ մանրամասնութիւններու հարազատութիւնը...

Արքայազնի դերասան՝ մեծ հռչակի տիրացած Օմար Էլ Շերիֆ պատշաճ կերպով կը ներկայացնէ հայոց արքայի կերպարը: Աւելի փայլուն հանդէս վայելող իտալացի Սոֆիա Լորէն կը խաղայ հայոց աշխարհի հռոմածին թագուհիի դերը: Կը մասնակցին նաեւ խումբ մը առաջնակարգ դերասաններ, որոնց խաղարկութիւնը անթերի է:

Ժապաւէնը ընդհանուր առմամբ է եւ կը կարողանայ երեք ժամ աւելի ունկնդիր հանդիսատեսները կապել պաստառին եւ առանց յոգնութիւն պատճառելու սեւեռուն պահել անոնց հետաքրքրութիւնն ու ուշադրութիւնը:

«Ալիք»

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՋԱՀԱԿԻՐ

11 ՓԵՏՐ. 1965

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՍԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ

Ֆութպոլի լիկի մրցումները կը շարունակուին Գահիրէի մէջ եւ Գահիրէէն դուրս. բոլոր մրցումներն ալ կը վերջանան հաւասար արդիւնքով:

Սէգգա Հատիտ եւ Իթթիհատ էլ Սաւաճարի կը վերջացնեն խաղը հաւասար արդիւնքով՝ 1-1:

Առանց օրինակին կը հետեւի Թերսանայի եւ Մասրի մրցումը, որ կը վերջանայ՝ 1-1:

Ապա Սաուաքիլի եւ Իսմայիլիի մրցումը, որ դարձեալ կը վերջանայ՝ 1-1։

Զամալէք եւ Սուէզ էլ Ռիասի կը վերջացնեն իրենց մրցումը հաւասար արդիւնքով, առանց որեւէ մէկ կոլ նշանակելու, նոյն արդիւնքով կը վերջացնեն իրենց մրցումը Մէհալլա էլ Քուպրա եւ Օլիմփիք խումբերը։

Գալով Անիի եւ Գանալի մրցումին, դժբախտաբար կիսատ մնացած է Գանալի խաղացողներու անկարգապահ վերաբերմունքին հետեւանքով եւ իրաւարարը ստիպուած է խաղը դադրեցնել Բ. կիսախաղը սկսելէն 4 վայրկեան ետք. արդիւնքը հաւասար էր՝ 0-0։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Հ.Մ.Մ. գեղեցիկ խաղարկութիւն մը կը ցուցաբերէ Մազրաայի դէմ, սակայն արդիւնքը կ'ըլլայ 3-3, մինչ ծանր պարտութեան կը մատնէ Սամէքը՝ 5-1 արդիւնքով:

ՎՈԼԻ-ՊՈԼ

Վոլի-պոլի ախոյեանական մրցումները շարունակուեցան ու վերջ գտան անցեալ շաբթու՝ չորս խումբերու միջեւ, Ասիութէն Տրոնֆա, Աղեքսանդրիայէն Թրամ, իսկ Գահիրէէն Անի եւ Զամալէք:

Մրցումները տեղի ունեցան Կէզիրէի օրինակելի դաշտին վրայ: Կիսաւարտական մրցումներու արդիւնքներն էին. Զամալէք շատ դիւրութեամբ կը յաղթէ Ասիութի Տրոնֆա խումբին, իսկ Անին Աղեքսանդրիոյ Թրամին. ուրեմն, աւարտական մրցումը տեղի պիտի ունենար Անիի եւ Զամալէքի միջեւ, իսկ երրորդութեան համար Թրամ պէտք էր խաղար Տրոնֆայի հետ:

Դաշտը արդէն լեցուն էր ժամանակէն առաջ եւ մօտ 1500 հոգի կար: Առաջին մրցումը վերջացաւ ու Աղեքսանդրիոյ Թրամի խումբը պարտութեան մատնեց Տրոնֆայի խումբը 3-0 արդիւնքով։

Գալով աւարտական մրցումին որ տեղի պիտի ունենար քաղաքիս մեծագոյն ակումբներուն միջեւ՝ Անիի եւ Զամալէքի երկու խումբերուն խրախուսողները արդէն տեղ գրաւած էին ու երկուքի բաժնուած՝ անհամբեր կը սպասէին մրցումին:

Մրցումը սկսաւ ու տաք բնոյթ մը առաւ երկուստեք:

Երկու խումբերն ալ ըրին իրենց կարելին, բայց եւ այնպէս՝ Զամալէքի խումբը գերազանց էր իր աւելի փորձառու մարզիկներով, մինչ Անիի խումբը վերակազմուած էր աւելի երիտասարդ մարզիկներով՝ աւելի նուազ փորձառութեամբ ու ի վերջոյ Զամալէք դժուարութեամբ կը յաղթէ Անիին՝ 3-1 արդիւնքով ու կը տիրանայ Եգիպտոսի բաժակին, երկրորդ տարին ըլլալով:

Կը շնորհաւորեմ Զամալէքի խումբը եւ կը մաղթեմ որ շարունակէ այսպէս. իսկ Անիի նորակազմ երիտասարդ խումբին կը մաղթեմ որ հասնի աւելի լաւ մակարդակի մը՝ շնորհիւ իր մարզիչին՝ յանձին Այտէլ Լաքիթի:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ազգային մը, առ ի գնահատութիւն թերթիս ազգային-քաղաքական ուղղութեան եւ բովանդակութեան, կը նուիրէ 300 Ե.Դ.:

Պր. Սիմոն Ճերահեանի ընդ Օր. Ալիս Ոսկերիչեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն շնորհաւորութեան՝ Պր. Տիրան Շիրինեան 50 Ե. Դ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ողբ. Եղիա Մարգարեանի (Ամման) մահուան քառասունքին առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Մակար Գումրուեան 200 Ե.Դ.:

Պր. Սիմոն Ճերահեանի ընդ Օր. Ալիս Ոսկերիչեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Գազանճեան 100 Ե.Դ. Տէր եւ Տիկին Հայկ Օհաննէսեան 50 Ե. Դ.:

Օր. Սոնա Տեմիրճեանի ընդ Պր. Արամ Թիթիզեանի նշանախօսութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան կը նուիրեն՝ Տիկ. Զարուհի Ցովելեան 100 Ե. Դ. եւ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Սուլթանեան 100 Ե. Դ.

Ողբ. Գալուստ Փափազեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Տիկ. Զարուհի Ցովելեան 100 Ե.Դ.:

Իր եղբօր Սարգիս Ցովելեանի (Փարիզ) պաշտօնի բարձրացում ունենալուն ուրախ առիթով՝ Պր. Գոգօ Ցովելեան 100 Ե. Դ.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ընկ. Ցար. Մեքերեան (Երեւան), երկրորդ անգամ ըլլալով, մեզի կը ղրկէ հետեւեալ 3 գիրքերը.—

«ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ», ուղեցոյց, խմբ. Ռաֆայէլ Իշխանեան, Ալ. Միասնիկեանի անուան պետ. գրադարան (Տեղեկատու մատենագիտութեան), Երեւան, 1963: 340 էջ, գին 1 ռուբլի։

«ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏ. ՊԱՏՄ. ԹԱՆԳԱ ԱՆԻ», խմբ. Կ. Գ. Ղաֆադարեան, Հ. Ս. Ս. Ռ. Գիտ. Ակադեմիա, Երեւան, 1961: 88 էջ, գին 15 կոպեկ։

«ԱՆԻ ՔԱՂԱՔ»ը, միջնադարեան Հայաստանի քաղաքաշինութեան պատմութիւնից, գրեց՝ Վարազդատ Յարութիւնեան, Հայպետհրատ, 1964, 90 էջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կիրակի, 14 Փետրուար 1965, կ. ե. ժամը 6ին

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ

ՏԱՖՆԷ ՏԻՒ ՄՕՐԻԷԻ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՔՈՀԸ

(ՀԱՅԱՑՈՒՑ ՏԻԿ. Ա. ՕՀԱՆԵԱՆ)

Խիստ հետաքրքրական եւ զգայացունց թատերգութիւն

4 ԱՐԱՐ ԵՒ 1 ՊԱՏԿԵՐ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Տիկ. ՏԱՆԻՎԸՐՍ	(Ռեպեքայի սպասուհի)	Տիկ. Ա. Օհանեան
Տիկ. ՏՈՐԻՍ ՈՒԻՆԹԸՐ	(Մաքսի երկրորդ կինը)	Օր. Մ. Վեցիկեան
Տիկ. ՌԵՊԵՔԱ	(Մաքսի նախորդ կինը)	Օր. Ք.
Տիկ. ՊԵԹԻ ԼԷՅՍԻ	(Մաքսի քոյրը)	Օր. Ս. Պէզիրճեան
ԳՆԴԱՊԵՏ ՃՈՒԼԻԷՆ	(Մաշլէյի կառավարիչ)	Պր. Խ. Տէտէեան
ՄԱՔՍ ՈՒԻՆԹԸՐ	(Հարուստ կալուածատէր)	Պր. Կ. Նիկողոսեան
ՃԵԳ ՖԱՎԵԼ	(Ռեպեքայի քեռորդին)	Պր. Պ. Քիւփէլեան
ՏՔԹ. ՊԷՅՔԸՐ	(Ճառագայթանկարիչ)	Պր. Գ. Նիկողոսեան
ՖՐԷՆՔ ՆՈՐԹԸՆ	(Մաքսի գործակիցը)	Պր. Պ. Գոգորեան
ԿԻԼԶ ԼԷՅՍԻ	(Պեթիի ամուսինը)	Պր. Ս. Գույումճեան
ՈՒԻԼԻԱՄ ԹԱՊ	(Նաւազորդ)	Պր. Թ. Արապեան
ԲԷԹՐԻՔ ՃԷՅՄՍ	(Մաքսի գործակատարը)	Պր. Դ. Թոքաթլեան

Ցուցարար՝ Ընկ.հի Ա. Մ. Քիւփէլեան

Բեմավար՝ Պր. Հ. Հապէշեան Բեմայարդար՝ Պր. Ն. Պալաեան

Դերուսոյց՝ Տիկ. Ա. Օհանեան

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍԵՐ 50, 30 ԵՒ 15 Ե. Դ.

Ապահովեցէք եւ բռնագրեցէք ձեր տոմսերը կանխաւ, դիմելով Հայկական Ընթերցասրահ, ամէն երեկոյ ժամը 8-10 կամ հեռաձայնելով թիւ 915013, 43826 եւ 62590:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 18 Փետրուար 1965, կ. ե. ժամը 8,30ին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունուար և Փետրուար ամիսներուն մէջ ծնած երիտասարդ և պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ

ՇԱԲԱԹ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ԵՒՏԵՐՊԷ

(Շար. Գ. էջէն)

Գալիֆորնիոյ Ամերիկայի մէջ շարունակած է գրել և գործել: Իրմով կը սկսի կին անդամներու մուտքը Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան մէջ: Ան հետզհետէ վարած է Նիւ Եորքի մասնաճիւղին ատենապետութիւնը, նաեւ Պոլսոյ Միութեան ատենապետութիւնը: Եղած է անդամ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի Յանձնախումբին, Առաջնորդարանի Օժանդակ Միութեան:

Ամերիկայի զանազան քաղաքներ շրջելով դասախօսած է գրական և ազգային նիւթերու շուրջ: Հայ կնոջ դերին մասին, գրագիտուհիներու մասին: Խօսած է նաեւ [illegible] Դուրեան [illegible] և [illegible] Րաֆֆիի, Տիկ. Ս. Տիւսաբի և այլոց մասին:

Առաջին մէջ օրէն համակիր եղած է Ներկայ Հայաստանին և անոր տաղանդներուն խօսած է և գրած:

1935ին այցելած է Պոլիս՝ վերապրելու համար իր յիշատակները:

Հ.Բ.Ը.Միութեան նախաձեռնութեամբ, 1943 Մայիս 16ին, Նիւ Եորքի մէջ տօնուած է իր յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը՝ մեծ շուքով: Խօսած են ականաւոր դէմքեր՝ իր մասին:

Սովետական Հայաստանի մտաւորականութիւնը չէ մոռցած զինք: Գրականագէտները գրած են իր մասին քանիցս: Այժմ, Երեւանի մէջ, պատրաստուելու վրայ են հատընտիրները իր գործերուն:

1964 Յուլ. 12ին, Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն հանդէս մը սարքած է արժանաւոր գրագիտուհիին 90ամեակին առթիւ, նախագահութեամբ Վարդգէս Համազասպեանի: Խօսած է բանասիրագէտ Մարօ Մարգարեան:

Այս 90ամեակին առթիւ բոլոր սփիւռքահայ թերթերն ալ անդրադարձան Գալիֆորնիոյ գործին [illegible] այս հասուն տարիքին տակաւին ան կը պահէ իր սուր հետաքրքրութիւնը [illegible] կը հետեւի գրական ու ազգային կեանքին:

Այժմ, մաղթենք քաղաքացիութեան մեր այս ընտիր գրագիտուհիին, կը սպասենք, որ Երեւան մեզի ընծայէ Գալիֆորնիոյ գործերուն լաւագոյն գրութիւնները հատորներու մէջ ամփոփուած տեսնելու բարեբախտութիւնը:

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՀՐԱԶԴԱՆ ՊԱԼԻ ՊԱԼԵԱՆ

(Շար. 4րդ էջէն

Գալով գեղարուեստական այն մարզերուն, Հրազդան Պալեան շատ մօտէն հետաքրքրուած է նկարչութեամբ, ըլլայ եգիպտական, ըլլայ յունական կամ հռոմէական և ըլլայ մանաւանդ չինական, առանց մոռնալու տպաւորապաշտութենէն սկսեալ մինչեւ արդիական բուն նկարչութիւնը: Այս գետիններուն վրայ իր ունեցած հաւաքածոները կը հաստատեն գիտական իր պաշարը վերոյիշեալ նիւթերուն շուրջ:

Հրազդան Պալեան նոյնպէս մասնակցած է ազգային գործերու, զանազան մարզերու մէջ: Անդամ է Գահիրէի Թեմական եւ Քաղաքական Ժողովներուն, ինչպէս նաև Հ.Բ.Ը.Մ.ի Եգիպտոսի Կեդրոնական Յանձնաժողովին:

Ինչպէս իր հայրը, նոյնպէս Հրազդան, իր մանաւոր հոգածութեան առարկան բրած է Կամէ Շարքասի Հայ Կաթողիկէ հայկական ոճով շինուած աթոռանիստ եկեղեցին և պատրիարքարանը, որուն ճարտարապետն է հանգուցեալ Կարօ Պալեան և որուն բարեզարդումը կատարած է՝ որդին:

Հրազդան Պալեան ունի մէկ հատիկ մանչ զաւակ մը, Կարոն, որ ծնած է Գահիրէ: Պատանին այժմ կը շարունակէ իր ուսումը Ժընեւի մէջ՝ ուր կը պատրաստէ պաքալորէայի երկրորդ աստիճանը: Իր հօր սրտագին փափաքն է, որ Կարոն վառ պահէ Պալեան գերդաստանի յատուկ ճարտարապետական գեղարուեստը, հետեւելով իր պապենական գործունէութեան:

Միջազգային, արաբական եւ ազգային շրջանակներու մէջ համբաւ շահած, քաղաքացիական լայն հետաքրքրութիւններ ունեցող, Նրբամիտ և սրտի տէր այս ճարտարապետը ջերմեռանդ էջմիածնական և Հայաստանեան է: Հեռուէն մանրակրկիտ ուշադրութեամբ կը հետեւի և կ'ուսումնասիրէ ընդհանրապէս սովետահայ բոլոր նուաճումները եւ յառաջդիմութիւնները, ու յատ՚ապէս՝ սովետահայ ճարտարապետական արուեստը: Քանի մը տարի առաջ, հայ ճարտարապետներու ԱՄՀ այցելութեան եւ Երգի-Պարի Անսամբլի ստեղծած խանդավառութեան առթիւ, քիչ մնաց որ Հրազդան Պալեան հաշուեյարդարէ ենթարկէ իր ծաղկուն գործը այստեղ ու հեռանէր մեր սովետահայ արուեստագէտ ու գիտնական եղբայրներուն եւ քոյրերուն, շարունակելու համար գործել մայր հայրենիքին մէջ, ուր իր հայրը՝ Կարօ Պալեան ունի որդեգիր աշխէկ մը:

Հրազդան Պալեան հայ անուանին պարծանքներէն մէկն է, ինչպէս հաստատեց Վեհ. Վազգէն Ա. Պըլտօանեան սրահի իր ճառին մէջ, 15 Յունուար 1965ին. բարձրօրէն գնահատելով անոր կատարած գործը:

Վ. ԱՍՔԱՆԱԶ

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏԻՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ՍՏԵՓԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱՀՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՉԱՄՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՄԱՆԻԿ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒԲԱՐ ՖԻՖԻԼԵԱՆ — Ծաղրանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ժեռարուեւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՇՈՒՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ — Studio Nouba — Ցուցարարութիւններ.— ՆՈՒԲԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — Թէքնիք աշխատանք.— ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Խալա-կի-Ֆօն փողոց – Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2311 կամ թիւ 47, Գահիրէ — [illegible] 2000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱԲՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 66 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٦٦ - الخميس ١٨ فبراير ١٩٦٥

ԱՆԿՈՒՄՆԵՐ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ԿԸ ՎԿԱՅԷ

Անցեալ տարի Սեպտեմբերին, Հիւսիսային Ամերիկա բնակող մտաւորական Վարդգէս Ահարոնեան, որդին ողբ. գրագէտ և երբեմնի գործիչ Աւետիս Ահարոնեանի, իբրեւ զբօսաշրջիկ այցելած է Սով. Հայաստան:

Այդ թուականին, Ս. Միութեան կառավարութիւնը դեռ որոշած չէր որ արտասահմանեան երկիրներէն դէպի սովետական աշխարհ այցելողները գերծ ըլլան վիզա ստանալու պարտաւորութենէն: Հետեւաբար, կը հաստատուի, որ հակառակ այն իրողութեան՝ թէ Վ. Ահարոնեան կը պատկանի հակասովետ կուսակցութեան մը (Հ. Յ. Դ.), սովետ. կառավարութիւնը չէ վարանած վիզա տալ նաեւ Վ. Ահարոնեանի:

Ահարոնեան գացեր է Հայաստան, պտտեր է ամէն կողմ, ազատ համարձակ, և մեկնումի օրը՝ Հայկական Հեռագրական Գործակալութեան թղթակիցին, ի միջի այլոց յայտարարած է հետեւեալը.

«Երբ վերադառնամ տուն, առաջին գործս պէտք է լինի մամուլում հանդէս գալ այս ուղեւորութեան տպաւորութիւններով: Պէտք է գրեմ ճշմարիտը և՛ լաւի, և՛ վատի մասին, որ տեսայ Հայաստանում: Սակայն պէտք է շեշտեմ, որ ես այսօր տեսայ միայն լաւը:

«Աշխարհով մէկ ցրուած հայերը տուն են դառնում: Երբ վերադառնամ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները և առիթ ունենամ հայկական միւս գաղութներում լինելու, պիտի ամէն տեղ ասեմ. «Թող բոլորն ալ գնան Հայաստան, թող դառնան բոլշեւիկ, միայն թէ գնան Հայաստան:»

Այս յայտարարութիւնը լոյս տեսաւ «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթի 21 Սեպտ. 1964ի թիւին մէջ: Անկէ արտատպեցին սփիւռքահայ բոլոր թերթերը, բացի դաշնակցական թերթերէ. և ուրախութիւն յայտնեցին, որ արժանաւոր հօր արժանաւոր զաւակ դուրս եկած է Վարդգէսը, ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՎԵՐ ԴԱՍԵԼՈՎ կուսակցական և այլ հաշիւներէ և ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ խօսած ու յայտարարած է արար-աշխարհին: Հայաստանին համար իր կեանքը նուիրած Աւետիսին զաւակը անվիճելի հայ-հայրենասէր է և արդարամիտ, ուղղամիտ մտաւորական:

Մեր այս ուրախութիւնը, սակայն, յօդս ցնդեցաւ, երբ Վ. Ահարոնեան, դեռ իր տեղը՝ տուն չհասած, հանդիպեցաւ Փարիզ: Այնտեղ, «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթի յայտարարութիւնը կարդացած կուսակցական մի ինչ որ «լիտր» (Բիւրոյի ներկայացուցիչ), երեւի ըսած է իրեն.

— Ընկ. Վարդգէս, ի՞նչ ես ասել ՀՀԳ-ին: Ինչո՞ւ ես գովաբանել ներկայ Հայաստանը, զոր սեւցնելու համար 40 տարի քրտինք ենք թափել: Արածդ մեզ նեղ կացութեան կ'ենթարկի: Շուտ, գրիր և հրատարակիր, որ «Սովետ. Հայաստան» թերթը ստում է, դու այդպէս բան ըսած չես...:»

Երեւակայեցէք անկումը, որուն կ'ենթարկուի Վարդգէսը Փարիզի մէջ, այն Վարդգէսը՝ որ այնքան բարձրացուցեր էր ինքզինքը Երեւանի մէջ յայտարարածով: Վ. Ահարոնեան կը վախնայ Բիւրոյի սահմանելիք պատուհաս-պատիժէն, ու չկորսնցնելու համար կուսակցական ղեկավար դէմքի իր դիրքը, կը գրէ Փարիզի «Յառաջ» թերթին մէջ, թէ «Սովետ. Հայաստան» թերթը «ստում է»...

Երբ կարդացինք Վարդգէսի այս անբացատրելի «ստում է» վճիռը, տխրեցանք: Մեր աչքին փոշիացաւ իր կարգին գրագէտ Վարդգէս Ահարոնեանը:

«Սով. Հայաստան» թերթը և բոլոր այն թերթերը որոնք պահ մը ուրախացեր էին առաջ, այս ահաւոր նոր կեցուածքին առջեւ, չգիջեցան անգամ ուրիշ որեւէ խօսք ուղղել իր աղուոր արտայայտութիւնները և իր պատուաբեր ելոյթը հերքող, ուրացող մարդուն:

Անցան ամիսներ, և ահա՛, դարձեալ «Սով. Հայաստան» թերթին մէջ լոյս տեսած «Բաց Նամակ» մը — ստորագրուած յայտնի բանաստեղծուհի՝ Սիլվա Կապուտիկեանէ կուգայ վկայել, որ ստողը ոչ թէ սովետահայ թերթն է, այլ — դժբախտաբար — Վարդգէս Ահարոնեանը:

Այդ նամակը գրուած է եղեր Ահարոնեանի տխուր հերքումի օրերուն, բայց Սիլվա խնայեր է անոր: Սիլվա ինքն ալ զբաղած է եղեր իր նոր գիրքի («Կարաւանները քայլում են դեռ») պատրաստութեամբ: Սակայն այսօր (24 Դեկտ. 1964), յարմար տեսեր է լոյս ընծայել զայն:

(Շար. տես էջ 2)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ա.Ը.Մ.Ի «ՕՐ»Ը

Յառաջիկայ Փետրուար 21ը «Օր»ն է Արաբական Ընկերվարական Միութեան: Որոշուած է մեծ հաւաքոյթ մը սարքել, որուն ընթացքին կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր: Հաւաքոյթին հաւանաբար ներկայ պիտի ըլլայ Հապիպ Պուրգիպա և խօսք պիտի առնէ:

ԱՄՀ-Ի ՀԻՒՐԵՐԸ

Այս շաբթու ԱՄՀ կը գտնուի Իրաքեան Համալսարանական պատուիրակութիւնը:

Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորը ԱՄՀ ժամանեց Երկուշաբթի, 15 Փետրուարին: Իրեն կ'ընկերանար Ամմանի ԱՄՀեան դեսպան Տոքթ. Քամալ Խալիլ:

Դարձեալ Երկուշաբթի, Բաղդադէն գալով Գահիրէ ժամանեց Ժողովրդային Չինաստանի արտ. գործոց փոխ-նախարար Շի Փինկ Ցի, ընկերակցութեամբ չին բաղմաթիւ դիւանագէտներու:

Նոյն օրը Գահիրէ ժամանեց սովետական պատուիրակութիւն մը՝ ղեկավարութեամբ Արտասահմանի Հետ Մշակ. Միջազգ. Կապի Խորհուրդի Նախագահ Ռոմանովսքիի: Հինգ օր խորհրդակցելէ ետք՝ պատուիրակութիւնը ԱՄՀի հետ համաձայնագրի յայտագիր մը պիտի ստորագրէ:

Երեքշաբթի, 16 Փետր. կէսօրին Գահիրէ ժամանեց Թունուզի Նախագահ Հապիպ Պուրգիպա, 6 օր հիւր ըլլալու համար ԱՄՀին, որուն հետ պիտի ստորագրէ մշակութային համաձայնագիր:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՇՈՒՐՋ ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ

ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհանուր Ժողովի Յունուար 25, 26 և 27 նիստերուն մէջ, քանի մը առիթներով վիճաբանութեանց նիւթ դարձաւ մէկ ու կէս միլիոն Հայերուն ջարդուիլը Թուրքերուն կողմէ: Վէճին բուն նիւթը Կիպրական հարցն էր: Թուրքիոյ ներկայացուցիչը իր թէզը պաշտպանելու անճարակ փորձ մը կատարեց Յոյները ցեղասպանութեամբ ամբաստանելով: Յունաստանի պատուիրակին հակադդեցութիւնը լուռ եղաւ: Ան յիշեցուց Մեծ Եղեռնը և ըսաւ, թէ բովանդակ Հայութիւնը այս տարի կը պատրաստուի նշելու Թուրք բնաջնջման յիսնամեակը:

Ստորեւ կը մէջբերենք վերոյիշեալ նիստերու ատենագրութեանց այն մասերը, որոնք Հայոց կը վերաբերին.

Յունուար 25ի նիստին մէջ, Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց նախարար Էրքին, անդրադառնալով Թուրքիոյ մէջ հելլէն փոքրամասնութեան վայելած «ազատութիւններուն», ու մեղադրելով յոյները՝ Կիպրոսի մէջ թուրքերու հանդէպ ցոյց տրուած վերաբերումին առթիւ, ըսած է մասնաւորաբար,—

«Մարդկային խիղճը չի կրնար ներել, որ ամբողջ համայնք մը քանդելու փորձ կատարուի և ոտքի կոխան դառնան մարդկային տարրական իրաւունքներ: Վստահ եմ, որ այս ժողովը իր որոշումներուն մէջ պիտի ներշնչուի մարդկային ազատութեան սկզբունքներէն, երբ քննէ Կիպրոսի ապագայ գոյավիճակին հարցը»: (Տե՛ս էջ 29):

Պատասխանելով Պր. Էրքինի այս ամբաստանութեան, Կիպրոսի Արտաքին Գործոց նախարար Կիպրիանու դիտել տուած է թէ ինք երբեք նպատակ ունեցած չէր խնդրոյ առարկայ դարձնել ջարդերու խնդիր մը, ու քանիցս ըսած էր որ Կիպրոսի թուրք-հելլէն կռիւներն ու սպանութիւնները ցաւալի դէպքեր են:

Թուրքիոյ ներկայացուցիչը, սակայն, երկու անգամ հելլէններու կողմէ ի գործ դրուած «ջարդերու» ամբաստանութիւն մը յեղյեղած ըլլալով, հարկ տեսած է յիշեցնել,—

(Շար. տես էջ 2)

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐԸ ԶԵՂՋՈՒԱԾ

Արաբ. Ընկեր. Միութեան Գերագոյն Գործադիր Խորհուրդը, իր 14 Փետր.ի նիստին մէջ որոշեց Ազգային Ժողովին ներկայացնել առաջարկ մը, որուն համաձայն՝ յառաջիկայ Մարտ ամիսէն սկսեալ՝ 20 առ հարիւր պիտի զեղջուին վարձքերը այն յարկաբաժիններուն որոնք ենթակայ են 1952ի 199րդ, 1958ի 55րդ և 1961ի 168րդ օրէնքներուն: Այսինքն՝ 1944էն ետք կառուցուած շէնքերու վրայ:

Իսկ այն շէնքերը, որոնք ենթակայ են 1962ի 46րդ օրէնքին և որոնց վարձքերը ցարդ չեն ճշդուած յատուկ Կոմիտէին կողմէ, պիտի կրեն 35 առ հարիւր զեղչ:

Երկուշաբթի, 15 Փետր.ին, Ազգային Ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց ԱԸՄ.ի այս առաջարկը:

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՍՈՒԳԻ ԵՒ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

Ուրուկուէյի Երեսփոխանական ժողովը, Յարգանքի Օր հռչակած է ԱՊՐԻԼ 24-ը Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ:

(Մանրամասնութիւնները Բ. էջ)

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Գանձային Նախարարութիւնը հրապարակ հանած է բոլոր առաջնակարգ երկիրներու պետերուն ոսկեայ մետալները, որոնց կարգին նաեւ Նախ. Կամալ Ապտէլ Նասէրին դիմանկարով մետալ մը: Այս մետալներուն երկրորդ երեսը զարդարուած է ազգերու դրօշներով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱ

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՅՑԸ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ադիս Աբեբայի ժողովէն վերադարձի ճամբուն վրայ, Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս այցելեց Ֆրանսա եւ համազգային ընդունելութեան արժանացաւ Փարիզահայութեան կողմէ:

Այս առթիւ, Վեհափառ Հայրապետը, 4 Փետրուար 1965-ին, իր շրջապատով եւ բազմաթիւ ազգայիններու ընկերակցութեամբ այցելեց Զօր. Անդրանիկի գերեզմանը, ծաղկեփունջ մը զետեղեց Մեծ Հերոսի յուշարձանին եւ հետեւեալ խորհիմաստ ճառը խօսեցաւ.—

Անդրանի՛կ, քա՛ջ զաւակ, հայ ժողովուրդի ազատութեա՛ն դու զինուոր, դուն արդար բազուկ, դուն պաշտպան հաւատոյ և Հայրենեաց, դուն մեր պատմութեան քարայրներէն լոյս աշխարհ եկած նոր օրերու Մհեր, ահաւասիկ ես՝ Հայոց Հայրապետը, քեզի կուգամ Ս. Էջմիածինէն, Հայոց աշխարհէն, և քեզի ողջոյն կը բերեմ:

Կը բերեմ քեզի վկայութիւնը, թէ վերածնած մեր Մայր Հայրենիքին մէջ քու ոգիդ կը սաւառնի իբրև արծիւ, Հայաստանի սարերուն և ձորերուն վերև, և մանաւանդ ա՛յս օրերուն՝ երբ ազգովին ծունկի եկած պիտի աղօթենք մօտ երկու միլիոն մեր նահատակներու հոգիներուն խաղաղութեան համար՝ նաև Հայրենիքի քու եղբայրներուդ և քոյրերուդ և զաւակներուդ հայեացքները դէպի քեզ են ուղղուած յարգանքով, երախտագիտութեամբ, Ուխտդ իրենց սրտերուն մէջ ամուր պահած:

Հայրենիքէն ափ մը հող ես չբերի հետս գերեզմանիդ, վասնզի հոգիս կը վկայէ, թէ հեռու չէ այն օրը, երբ ինքը, հայրենի հողը, իր կուրծքը պիտի բանայ և ընդունի աճիւններդ, ուր դուն պիտի հանգչիս յաւիտեան:

Անդրանի՛կ, քա՛ջ զաւակ մեր, օրհնութիւն քու յիշատակիդ, օրհնութիւն քու կատարած գործիդ, կէս թողած գործի՛դ օրհնութիւն, և Ամենայն Հայոց Հայրապետին սրտէն ջերմեռանդն մաղթա՛նք իր ժողովուրդին, քու մեծ գործդ հասցնելու իր լրումին...:

Ի ՊԱՏԻՒ ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Յունուարին, Փլէյէլի Շոփէն սրահին մէջ տեղի ունեցած է գրական գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, նուիրուած ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ գրական և հանրային գործունէութեան յիսնամեակին և «Հարենց» Գրական Պարգևի յատկացման առիթով, նախագահութեամբ՝ Բիւզանդ Թօփալեանի:

Գրասէր հասարակութեան մը ներկայութեան խօսք առած են Տիկին Մառի Աթմաճեան, Պ. Լեւոն Զօրմիսեան, Պ. Հրանդ Գույումճեան և Պ. Լ. Սափոկլեան:

Գեղարուեստական կոկիկ բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են դաշնակահար Օր. Ծըրճըեան թատերագիր Պր. Վահան, դերասան Պ. Ն. Մարգարեան, Հ. Զարդարեանի և իր հօրը Ռ. Զարդարեանի գործերէն իրենց արտասանութիւններով և Տիկին Բալուեան իր երգերով:

Ամենէն վերջ խօսք առած է Հրաչ Զարդարեան, որուն ճառը խոր լռութեան մէջ լսուեցաւ և որոտընդոստ ծափահարութեան արժանացաւ:

Հանդէսի ընթացքին Տիկին Աթմաճեան Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան անունով ոսկիէ գրիչ մը նուիրած է Յոբելեարին:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ԿԸ ՎԿԱՅԷ

(Շար. Ա. էջէն)

«Ինչպէս յիշում էք, ես եւս մասնակցում էի — կ'ըսէ Կապուտիկեան— ձեր Երեւանից մեկնելու նախօրեակին կայացած ողջերթի հաւաքոյթին, որին ներկայ էր նաև Հայկ. Հեռագր. Գործակալութեան ներկայացուցիչը: Երեկոյթի ընթացքում տեղի ունեցած զրոյցներից է վերջինս քաղել իր թղթակցութեան եզրափակիչ մասը...

«Խոստովանում եմ, որ եթէ ներկայ չլինէի, թերեւս ձեր սպիտակ մազերի նկատմամբ ցարդ ունեցած յարգանքս ինձ մղէին ինչ որ չափով հաւատալու ձեզ և մեղադրել յօդուածի հեղինակին... Այն ինչ «վերագրում է» ձեզ յօդուածագիրը, ԴՈՒՔ ԱՍԵԼ ԷՔ. ասել էք այդ հաւաքոյթի ժամանակ, ԲՈԼՈՐԻՍ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ:»

Ուրեմն, Ահարոնեան միայն ՀՀԴ-ի թղթակիցին առանձինն չէ որ խօսած է, այլ Սիլվա Կապուտիկեանի և ուրիշներու (բոլորի) ներկայութեան:

Աւելին:

«Պատմեցիք մեզի, կ'ըսէ Կապուտիկեան, որ ձեր մչեցի ծանօթներից մէկը Ամերիկայում ինչ որ մի առիթով ասաց. «Թող զմէն երթան Հայաստան, թէկուզ զմէնն էլ բոլշեւիկ դառնան, և աւելացրիք, որ ահա այսօր դուք կրկնում էք՝ «Թող բոլորը գան Հայաստան, թէկուզ զմէնն էլ բոլշեւիկ դառնան...»

Ընթրիքէն յետոյ հեռագրական գործակալութեան ներկայացուցիչը կը յայտնէ Կապուտիկեանին, որ մտադիր է Ահարոնեանի այդ մտքերը հրապարա՛կել թերթի մէջ: Կապուտիկեան կը զգուշացնէ ներկայացուցիչը. «Դրա համար կարող են Պր. Ահարոնեանին վերադարձից յետոյ նեղել... իր հետ անպայման համաձայնուէ, նախ քան գրելդ:»

Թղթակիցը կը մտենայ, «Արմենիա» պանդոկի սանդուխներուն վրայ և կ'առնէ Ահարոնեանին հաւանութիւնը:

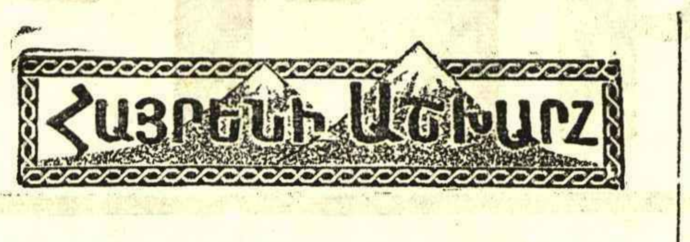
Ահա՛ այս բոլորէն ետք՝ Ահարոնեան կ'ըսէ՝ թէ «կը կարէի ձեռքս ու չէի ստորագրի նման բաների տակ, եթէ նոյնիսկ բռնութեան տակ ենթարկուած լինէի այնպիսի վիճակի...»

Տեղով և յարակից բոլոր մանրամասնութիւններով յիշատակուած ու Կապուտիկեանի վկայութեան վրայ՝ վերահաստատուած ճշմարտութիւնը, կրնանք երեւակայել թէ ի՛նչ նսեմ կացութեան մէջ կը մտցնէ Ահարոնեանը, որ իր նկարագիրը զոհ տուաւ կուսակցական Բիւրոյին:

Մե՛ղք եղաւ: Մեծ Ահարոնեանի ընտիր ոգին այսպէս պէտք չէ քուրջի վերածուէր իր ընկերներուն կողմէ, կուսակցական շահու համար սուտ խօսելու և ողորմելիօրէն ուրանալու համար արտայայտութիւն մը, որ չներքուելու պարագային պատիւ պիտի բերէր իրեն...:

Ի՛նչ գէշ բան է չպատկանիլ ինքն իրեն, իր պատւին:

Ա. ՄԱՄՈՒԼԵՆՑ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱՒՈ՞Ր

«Գրական Թերթ»ի (Երեւան) 15 Յունուար 1965ի թիւէն կը տեղեկանանք որ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը ներկայացուած է Լենինեան մրցանակի: Այս առթիւ գեղեցիկ յօդուած մը ստորագրած է Վահագն Դաւիթեան՝ Կապուտիկեանի մասին:

ԳԱՀԻՐԷ

Տաֆնէ Տիւ Մօրիէի «Ծակատագրին Զոհը» չորս արար թատերախաղը՝ Կիրակի, 14 Փետր. 1965ի երեկոյեան՝ յաջող կերպով ներկայացուեցաւ Հայկական Ընթերցասրահի բեմին վրայ, կազմակերպութեամբ դերասանուհի Տիկին Արաքսի Օհանեանի:

Բեմադրութիւնը՝ յաջորդով:

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Ցաւով կ'արձանագրենք, որ աղեքսանդրիոյ մեր անձնուէր գործակալ Պր. Վահան Պէնտեան և Տիկինը կորսնցուցած են իրենց մայրը՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԵԸԼՏԸԶԵԱՆԸ

Մահը տեղի ունեցած է Երեքշաբթի, 8 Փետրուար 1965ին:

«Ջահակիր» իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալի զաւակներուն, Տէր և Տիկին Վ. Պէնտեանին, զաւակներուն և համայն սգակիր պարագաներուն:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ա. ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Փարիզ՝ Օպոնի հիւանդանոցին մէջ (ուր մտածէր դարմանելու համար իր սրտի հիւանդութիւնը) մահացած է բանաստեղծ ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ: Պիտի անդրադառնանք:

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

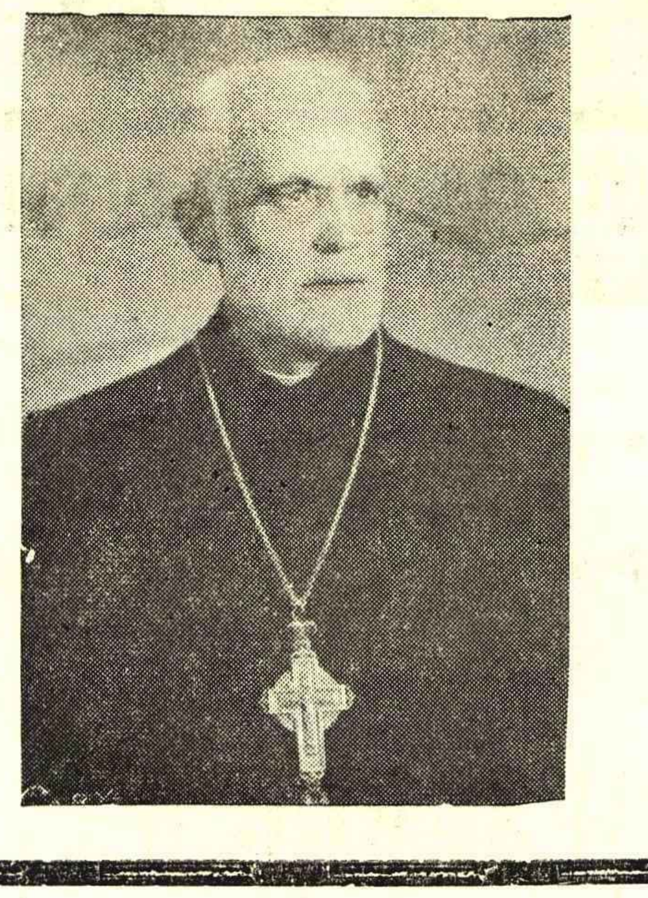
(Շար. Ա. էջէն)

Ուրուկուէյի Երեսփոխանական Ժողովին մէջ, 1 Փետր. 1965, Երեսփոխան Մարթինէս Մորէնօ անակնկալ կերպով խօսեցաւ Ապրիլեան Եղեռնի մասին, նկարագրելով հայ ժողովուրդին կրած տառապանքը և թուելով այն անիրաւութիւնները, որոնց ենթարկուած է հայութիւնը՝ աւելցուցած է. «Համայն հայութիւնը, այս տարի, կը պատրաստուի նշել Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակը, ոգեկոչելու համար յիշատակը շուրջ երկու միլիոն հայ նահատակներու, որոնք զոհ գացին պատմութեան մէջ չտեսնուած ցեղասպանութեան մը:

«Պետական հանգամանքով յարգանք մը պարտինք ընծայել հայ ժողովուրդին, որ զոհն է բանակալ ու տիրող ուժերու կողմէ իր դէմ գործուած անարդարութիւններուն:»

Ընդառաջելով Պր. Մորէնոյի առաջարկին, Ուրուկուէյի Երեսփոխանական ժողովը 1965 Ապրիլ 24ը պաշտօնական Ցարգանքի Օր հռչակած է:

— Այս առթիւ, մեր պաշտօնակից «Արարատ» կը գրէ թէ մեծ յոյս կայ, որ Ուրուկուէյի Արտաքին Գործոց Նախարար Տոքթ. Զորիլլա տը Սամարթին հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան ջատագով ըլլայ միջազգային ատեաններու առջեւ:

ՏԷՐ ՄԱՇԹՈՑ ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԱԾ

Կսկիծով կը հաղորդենք որ Զահլէի (Լիբանան) հոգեւոր հովիւ և «Ջահակիր»ի աւագ աշխատակիցներէն Տ. Մաշթոց Աւագ Քահանայ Ոսկերիչեան վախճանած է Կիրակի, 7 Փետր. 1965ին՝ Թել Շիհա հիւանդանոցին մէջ, յետ կարճատև հիւանդութեան: Թաղումը տեղի ունեցած է յաջորդ օրը՝ Տաճատ Արքեպս. Ուրֆալեանի, Գնէլ Եպս. Ճէրէճեանի, Գէորգ Վրդ.ի և տասը քահանայ հայրերու մասնակցութեամբ:

Պիտի անդրադառնանք իր կեանքին ու գործին:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Այսու կը յայտարարենք առ ի գիտութիւն եւ գոհունակութիւն մեր ժողովուրդին, որ մեծ եղեռնի 50-ամեակը—1915-1965— համազգային շուքով եւ համերաշխ մթնոլորտի մէջ տօնելու առաջադրութեամբ, մեր հրաւէրով տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը, 11 Փետրուար 1965 ին՝ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, յառաջիկայ 24 Ապրիլ 1965ին կատարուելիք հանդիսութեանց առթիւ, նախագահութեամբ զաղութիս հայ յարանուանութեանց երեք հոգեւոր պետերու եւ կազմակերպութեամբ Գահիրէի Ազգային իշխանութեանց եւ մասնակցութեամբ ստորեւ նշանակուած Գահիրէի համահայկական մշակութային միութեանց ներկայացուցիչներուն:

1.–Հայ Ազգային Հիմնադրամի
2.–Հայ Բարեգործական ընդհանուր միութեան
3.– Հայ Գեղարուեստասիրաց միութեան
4.–Համազգային Մշակութային ընկ.ի
5.–Հայկական Ընթերց սրահի
6.–Հայ Կարմիր խաչի
7.–Հայ Մշակոյթի բարեկամներու մարմինի
8.–Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի եւ Հայ Արիներու ընկ.ի
9.–Հ.Մ.Ը.Մ. Նուպար Ակումբի հելիոպոլիս
10.– Հելիոպոլսոյ Կոկահեան սրահի
11.–Հելիոպոլսոյ Ցուսաբեր ակումբի
12.–Գահիրէի Ցուսաբեր ակումբի
13.–Գահիրէի Ցուսաբեր Մշակութային ընկ.ի
14.–Նոր Իսք հայկական ակումբի

Յետ խորհրդակցութեան՝ ժողովը համերաշխաբար եւ բոլորին համաձայնութեամբ ընտրեց 50ամեակի հանդիսութեանց Գործադիր Յանձնախումբ մը, վերոյիշեալ մշակութային միութեանց ներկայացուցիչներէն, հովանաւորութեամբ երեք Հոգեւոր Պետերու եւ վերին հսկողութեամբ կազմակերպիչ Պաշ. Քաղաքական Ժողովի:

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԵԳԻՊՏՈՍԻ
ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՇՈՒՐՋ ՄԱԿ Ի ՄԷՋ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

«Ես զիս հարկադրուած կը զգամ այս ուղղութեամբ արտայայտուելու, երբ նկատի կ'ունենամ մանաւանդ որ՝ հայերը իրենց մասին մտածողներ չունին այստեղ: Կ'ուզեմ յայտնել այս ժողովին թէ այս տարի հայերը պիտի ոգեկոչեն իրենց նահատակները՝ բովանդակ աշխարհի մէջ. պիտի կատարեն 50-ամեակը Եղեռնի մը, զոր թուրքերը գործեցին յիսուն տարի առաջ, 1915ին, մէկուկէս միլիոն հայեր զանգուածային ջարդի ենթարկելով»: (Տե՛ս էջ 63):

Յունուար 26ի նիստին մէջ, Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Օրհան Էրալփ յայտնապէս ջղայնացած թրքական ցեղասպանութեան յիշատակութենէն, հետեւեալ պատասխանը տուած է Պր Սփիրոս Կիպրիանուի յայտարարութեանց,—

«Կիպրոսի Արտաքին Գործոց նախարար Կիպրիանու յուսահատական փորձ կ'ընէ վարկաբեկելու Թուրքիան, դիմելով անցեալի էջերուն և ակնարկելով ջարդերու, որոնք իբրե՛ւ թէ տեղի ունեցած են թուրքերու կողմէ: Կը յանձնարարեմ որ Պր. Կիպրիանու կարդայ՝ ծանօթ պատմաբան Արնոլտ Թոյնպիի «Արեւմտեան հարցը Յունաստանի և Թուրքիոյ մէջ» անունի հատորը տեսնելու համար՝ թէ յոյները ինչպէ՛ս անմեղ թուրքեր ջարդած են Կրետէի և Փոքր Ասիոյ մէջ»: (Տե՛ս էջ 76, Յունուար 26ի ատենագրութեանց մէջ):

Յունուար 27ի նիստին մէջ, Կիպրոսի Արտաքին Գործոց նախարար Կիպրիանու, այս անգամ պատասխանելով Պր. Էրալփի վերագրումներուն եւ ակնարկութեանց, շեշտած է մասնաւորաբար,—

«Թուրքիոյ ներկայացուցիչը կրկին խօսեցաւ ջարդերու մասին: Ես առաջինը չեղայ այս հարցը քրքրող, որովհետեւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ երկու անգամ հելլեններու «ջարդարարութեանց» մասին լսելէ ետք է որ հարկադրանքը զգացի յիշեցնելու նոյնինքն թուրքերու կողմէ կատարուած սպանդները, և, մասնաւորաբար մէկուկէս միլիոն հայերու վրայ ի գործ դրուած ցեղասպանական արարքը:

«Թուրքիոյ ներկայացուցիչը պատմաբան Թոյնպիի գործե՛րը կը յիշատակէ, իբրեւ վկայութիւն՝ իր ամբաստանութեանց: Ես պիտի յանձնարարէի, որ Թուրքիոյ ներկայացուցիչը լրիւ կարդար Թոյնպիի բոլոր գործերը, տեսնելու համար թէ իր երկիրը և պետութիւնը ինչպէ՛ս ուզած են բնաջնջել հայերը եւ կազմակերպած են ջարդերը: Յարգելի Պր. ներկայացուցիչը հաւանօրէն շատ բան կարենայ գտնել հոն, Թուրքիոյ կողմէ ի գործ դրուած ցեղասպանական արարքներու մասին»:

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Այս տարի կը տօնուի սովետահայ տաղանդաւոր բանաստեղծ Սողոմոն Սահակի Տարօնցիի ծննդեան վաթսունամեակը Սով. Հայաստանի մէջ։ Սփիւռքը կ'արձագանգէ այս տօնակատարութեան՝ զանազան միջոցներով։

Տարօնցի ծնած է Տարօնի Կոփ գիւղին մէջ՝ 1905 Յունուար 5ին։ Հազիւ դպրոց մտած, կը ծագի համաշխարհային առաջին պատերազմը և արեւմտահայութիւնը կ'ենթարկուի ծանօթ անմարդկային հալածանքներուն, ջարդի և աքսորի։ Կոփի բնակչութեան մեծ մասը կ'ապաստանի Մանազկերտ և ռուսական բանակի ներկայութեան շնորհիւ՝ զերծ կը մնայ բնաջնջումէ։ Մանազկերտէն՝ գաղթականները կ'անցնին Արեւելեան Հայաստան։

Մենք Սողոմոնը կը գտնենք Լենինականի (հին Ալեքսանդրապոլի) որբանոցին մէջ, ուր ան կը մնայ մինչեւ 1926, ստանալով երկրորդական ուսում։

Որքան ալ նոր միջավայրի մէջ աճած ու դաստիարակուած ըլլայ, Սողոմոն, իրեններուն միջոցաւ, ծանօթ է իր ծննդավայրի մշակոյթին, երգերուն, առասպելներուն և աւանդութեանց։ Անհատական աւանդապահութեամբ, Սողոմոն կ'ապրի անոնց մթնոլորտին մէջ։ Բանաստեղծական իր առաջին փորձերը կը յայտնաբերեն այդ խորքը և բացառիկ զգայնութիւն մը։ Կան նաեւ արիւնոտ տեսարաններու յիշատակները, որոնք Սողոմոնի չարժումներուն կուտան ծանրութիւն եւ լրջութիւն, հայկական Թախծութեան անխուսափելի գիծերովը։

Սողոմոն կը վերապրի հեռուի արիւնն ու խաւարը, որոնց մէջտեղ լուած էչինական հայու երգը, հանդերու հոռովելը, մինչ որբերը կը հեծեն, անտուն, իսկ այրի կիներ՝ սուգ մտած՝ կ'արտասուեն անվերջ։ Երկինքը խուլ է այս դժբախտութեանց առջեւ եւ լուռ...։

Կուգայ Յեղափոխութիւնը եւ 1920ին երկիրը իր ճակատագիրը կը փոխէ։ Իր մանկութեան օրերուն սկսած եւ իր պատանեկութեան շրջանը տարածուող լացն ու կոծը արիւնահեղութիւնները, սովն ու հիւանդութիւնները վերջ կը գտնեն ու երկիրը կը սկսի վերապրիլ, վերականգնիլ։

Բանաստեղծ Տարօնցիի հոգիին մէջ եւս կը կատարուի փոփոխութիւն։ Թախծոտ ու մելամաղձոտ տղուն մէջ տեղ կը գտնեն յոյսի, խանդավառութեան, յաղթանակի ու բարգաւաճման տեսիլքներն ու գաղափարները։ Այլեւս, իր աչքերուն, ամէն վայրկեան կը փոխուին մարդիկը եւ ինք կ'ողջունէ նոր կեանքը, որ նոր հուն կուտայ իր երգերուն։

Լենինականի «Բանուոր» թերթին մէջ 1925ն կը հրատարակուի իր առաջին քերթուածը, նուիրուած Հայաստանի սոցիալիստական շինարարութեանց։ Նոր օրերուն նոր գաղափարները եւ յոգնած ժողովուրդի հաւաքական նոր ճիգերը կը խանդավառեն քերթողը։ Ան գործ ունի կատարելիք։

Տարօնցի հետամուտ է կատարելագործելու իր ուսումը։ 1926ին կը մտնէ Երեւանի համալսարանը և 1930ին՝ կ'աւարտէ անոր պատմագիտական բաժանմունքի ընթացքը։ Ապա կը նուիրուի մանկավարժական ասպարէզի, հասցնելով սերունդ։

Բսան տարի մանուկներ ու պատանիներ կը կրթէ՝ համաձայն բանաստեղծի իր նախասիրութեանց, նոր սերունդին մէջ մշակելով մըշակոյթի, գրականութեան եւ արուեստի սէրը։

Ուսուցչական ասպարէզի կողքին, Տարօնցի կը գործէ նաեւ պիոներներու պալատին մէջ, գրական խմբակի հետ։ Ապա, Գրողներու Միութեան վարչութեան խորհրդական անդամ, զբաղելով նաեւ լրագրութեամբ։ Կը դառնայ գրական խմբագիր՝ գիրքերու և թերթերու, Հայպետհրատի մէջ։

Բազաքացիական այս գործունէութեան ընթացքին, սակայն, Տարօնցի չի դադրիր հաւատարմութիւն ցոյց տալէ հիմնական կոչումին՝ բանաստեղծութեան։ Երեսուն տարուան ընթացքին՝ ան, գրական թերթերուն մէջ հրատարակուած կամ անտիպ քերթուածներով կը կազմէ աւելի քան քսան մեծ ու փոքր գիրքեր։ «Առաւօտ», «Սերունդների Երգը», «Դարերի Առօրեան», «Կապոյտ Հեռուները», «Անօթեւանները», «Աւելի Լոյս», «Ոսկէ Դար» եւ այլ հատորներ։

Տարօնցի քնարերգակ բանաստեղծ է՝ մտածման գիծի չեշտուած յատկանիշով։ Իր զգացումները, պոռթկում ունենալէ, ձև ու կերպարանք ստանալէ առաջ, անխուսափելիօրէն կ'անցնին իր ուղեղի հակակշիռէն, առանց զրկուելու իր զգայնութեան, յուզական ու գրաւիչ չափերէն ու գոյներէն։ Իմաստասիրական որոնումներ ըլլալու տեղ, իր մէջ շատ են փորձառական իմաստութեան փայլատակումները՝ Խայեամեան սեռով։

Տարօնցի, ըլլալով զուտ հայեցի միջավայրի զաւակ, չէ կտրուած ժողովրդական հոգեկան գանձերու աշխարհէն, որքան ալ համաշխարհային գրականութեան եւ մշակոյթի մէջ թրծուած ըլլայ իր միտքը։ Տարօնցի մտաւորական քերթողի տիպար մըն է։

Արձակագիր է, միաժամանակ, և գրած է «Զրոյց Արեւի տակ»ը և «Նովելներ»ը։ Ունի յաւուր պատշաճի, գրական անթիւ նշմարներ, նաև դատումներ, ամսագիրներու և օրաթերթերու մէջ։

Տարօնցի ծանօթ է ռուսերէնի, պարսկերէնի և քրտերէնի, և այդ լեզուներու բնագիրներէն թարգմանած է, Պուշկին, Լերմոնթով, Ֆիրտուսի, Հաֆըզ, Պապա Թահեր. ունի վերածումներ, Հայնէէն, Կէօթէէն եւ Շիլլերէն։

Տարօնցիի կարգ մը բանաստեղծութիւնները թարգմանուած են ռուսերէնի և սովետական միւս լեզուներուն։ Ինք ձեռնարկած է վերամշակմանը տարիներ առաջ գրած «Ոսկեվարդի առեւանգումը» վէպին։ Բայց Տարօնցի կը խորհի, որ իր գլուխ-գործոցը պիտի ըլլայ «Սասունցի Դաւիթ»ի գրական մշակումը, որուն վրայ կ'աշխատի երկար ատենէ ի վեր։

Արտասահմանի վարժարաններուն համար պատրաստուած (արեւմտահայերէն) գրականութեան դասագիրքերուն գլխաւոր աշխատողն է Տարօնցին և առ այդ մեծապէս գնահատուած է։

Տարօնցի այժմ կ'ապրի իր ստեղծագործական կարողութեանց լիութիւնը, ու մաղթելի է և վստահ՝ որ ան դեռ երկար ժամանակ նշանակելի գործերով պիտի հարստացնէ մեր գրականութեան ու մշակոյթին գանձարանը։

Հ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ

Դուք, ճիւաղնե՛ր, սնուած կաթովն Եըլդըզի,
Դուք օձասուն արեան ծարաւ անապատ,—
Ջեմալ փաշա, Էնվէր բէյ ու Թալաաթ,
Դահճապետնե՛ր մեր դարաւոր երազի։

Դո՛ւք խեղդեցիք կատաղութեամբ՝ յովազի՝
Մի ողջ սերունդ, որ գիր ունէր և ապառ.
Դո՛ւք փշրեցիք Կոմիտաս-երգն ադամանդ՝
Տէր-էլ Զօրի մրրիկներում աւազի։

Սիրտըս սեղմած, զսպած արցունք ու հառաչ,
Ես կ'ուզէի մահի նման սանձարձակ,
Վրէժի պէս մի օր կանգնել ձեր առաջ.

Ես կ'ուզէի լինել ատուած ու կայծակ,
Վայր շանթէի ինչպէս անհուն մի շառաչ
Եւ մոխրացնել ձեր Եըլդը'զը ծագէծագ։

1943

ԱՄԵՆԻՑ ԱՌԱՋ

Հայ ժողովուրդին

Ընկերի՛ց առաջ, կնոջի՛ց առաջ,
Դո՛ւ ես ձեռք մեկնել ինձ դժուար ժամին,
Երբ քարէքար էր զարկում ինձ քամին,
Պտուտահողմը անեղաշառաչ։

Դու մայր ես եղել անխոնջ ու բարի,
Բուժիչ բալասան իմ վէրքերին խոր,
Դո՛ւ ես օր-օրին ինձ դարձըրել նոր
Եւ ազնուութեամբ մղել պայքարի։

Սրբել ես աղի արտասուքը իմ,
Գօտեպնդել, որ քայլեմ ժիր ու քաջ.
Ընկերի՛ց առաջ, կնոջի՛ց առաջ,
Դու ամենազօր սի՛րտն ես մտերիմ։

Կանգնեցնելով ինձ քո հողին հաստատ՝
Բացել ես շռայլ ակունքը երգիդ,
Կռել իմ հոգին, որպէս գրանիտ,
Ձեռքով քո զուսպ ու ամենավստահ։

Ու լռեցնելով ամէն մի կանաչ,
Հարթելով ամէն արգելք ու անձուկ՝
Մղել ես դու ինձ բարձունքից բարձո՛ւնք—
Ընկերի՛ց առաջ, կնոջի՛ց առաջ...

1939

ՃԽԱՃԱՃԿՈՅԹ

Ուրախ ու զուարթ կչկչոցով անցնում է մի զոյգ։

— Ովքե՞ր են այդ երջանիկները,— հարցնում եմ ծանօթիս։

Նա քմծիծաղով ասում է.

— Ներսում—ածելի, դրսում—հայելի...

Եւ զոյգը գնում է, մինչ ուրախ կչկչոցն, անկասկած, նրանց ամենօրեայ զզվռտուքի մթին ծխածածկոյթն էր միայն։ (1940)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դեկտեմբերի վերջին օրն է։ Մերկ, սառնաշունչ անտառով Աւտոն սլանում է տուն։ Հայրն է և հինգ տարեկան աղջիկը։

— Մաման հիմա տօնածառը սարքե՞լ է։

— Անպայման։

— Անտառն էլ է սարքո՞ւմ։

— Ի հարկէ։

— Այդքան խաղալիք որտեղի՞ց նրան

— Ձիւնից...

— Ձիւնը անտառի մա՛...

— Մամա՛ն է, բալիկս, մամա՛ն...

Երկար, միօրինակ օրօրումից՝ աղջիկը քնում է և երազում տեսնում անհամար տօնածառեր, որոնց մէջ, սակայն, իր տօնածառն աւելի բարձր ու շքեղ է շողշողում։ (1946)

ՀԱՍԱԿ

Հինգ տարեկան աղջիկս և ընկերը կռուել, խռովել են։ Ինչո՞ւ, ի՞նչ պատճառով, անյայտ է և, կարծում եմ, հետաքրքիր չէ մեծերիս համար։ Ականջս կախ՝ լսում եմ նրա վրդովուած ձայնը։

— Սիմիկի հետ էլ չե՛մ խաղայ.

— Ինչո՞ւ,— միջամտում եմ ես։

— Կռուեցինք։

— Ի՞նչ պատճառով,

— Զգիտեմ։ Հենց այնպէս։ Վիճեցինք, կռուեցինք, խռովեցինք...

Հարեւանուհիս՝ մեզանից խռով Սիմիկի մայրը, իմանում և ահա չմտածուած խօսքեր է շպրտում, այնպէս, որ պատշգամից լսում է պարզ, ջղային։

— Մանուշը խո՛զ է, մօրն է քաշել... Կը սպանեմ, որ մէկ էլ խաղաս նրա հետ։ Հասկցա՞ր, ու մի շառաչուն ապտակ է քաշում երեխայի երեսին։ Հիմա Սիմիկն ի՞նչ անի, գնդա՞կ խաղա, ֆութպո՞լ, «կլա՞ս»— բայց այդ խաղերը մենակ չի կարելի խաղալ։

Անցնում է մի կարճ ժամանակ։ Աղջիկս բակ է վազում։ Հետաքրքրութեան համար ուզում եմ իմանալ, թէ ի՞նչ է անում և, ի զարմանս ինձ, տեսնում եմ, որ ահա նորից հաշտ ու սիրով խաղում, թռւըռում է Սիմիկի հետ։

Ակամայ միտք եմ բերում բանաստեղծի երկտողը.

«Փոքրիկները՝ ոխ չեն պահում,
Ոխն յատուկ է մեծերին...»։

(1954)

Զրոյց մայրերու հետ

Սիրելի Անահիտ,

Խօսինք այսօր արդի մայրիկներուն մեծագոյն մղձաւանջին մասին.— ուտել չուզող մանուկներու մասին։

Եթէ մանուկը առողջ է պէտք է ախորժակ ունենայ իր սովորական ճաշերը կանոնաւոր ուտելու։ Եթէ բաւարար չափով չուտէ և այս վիճակը տեւէ ատեն մը, անպայմանօրէն պէտք է պատճառը փնտռել դիմելով մանկաբոյժի մը։

Մեզ յուզող խնդիրը սակայն ուրիշ է։ Լսենք Մայրիկի մը գանգատը.

— Գործերս ձգեցի՝ Լեւոնիկս պտոյտի տարի, որպէսզի ախորժակով ուտէ կէսօրին։ Եկանք տուն, աճապարանքով պատրաստեցի ճաշը, ան ալ իր սիրածը։ Մէկ երկու պատառ առաւ ու մերժեց ուտել։ Քովը նստայ, մեծ ճիգով երեք պատառ եւս առաւ. ա՛լ համբերութիւնս հատաւ. ձգեցի ելայ, մանաւանդ որ ուրիշ ընելիք ալ ունէի...։

Շատ գնահատելի է անշուշտ որ բարի մայրիկը զոհողութիւն ըրեր և մանչուկը պտոյտի է տարեր։ Բայց տեսնենք ո՞ւր թերացաւ։

Կը պատահի որ տղան պտոյտէն տուն դառնայ յոգնած և այդ պատճառաւ ալ ախորժակ չունենայ։ Կազդուրիչ է կարճ հանգիստ մը տղուն համար։ Մայրիկը աճապարեր է ճաշը պատրաստելու և հետեւաբար պրկուած աշխատանք է տարեր խոհանոցին մէջ։ Տղան մերժեր է ուտել, հակառակ որ սիրած ճաշն է՝ զոր թերեւս երկու օր առաջ ախորժակով կերեր էր։ Ահա սխալ մը եւս։ Տղաքը միօրինակութիւն չեն սիրեր։ Կը ձանձրանան նոյնօրինակ ճաշերէ։ Ատոր համար չէ՞ որ դրացիին պանիր հացն իսկ իրեն համով կուգայ։ Ուրեմն այլազանութիւնը անհրաժեշտ է՝ նախ ախորժաբեր դարձնելու և յետոյ սննդական արժէքով ալ աւելի կատարեալ ընելու համար ճաշը։ Սխալ է այն կարծիքը, թէ տղաքը բանջարեղէն չեն սիրեր։ Շատ յաճախ չեն ուտեր, որովհետեւ չեն վարժուած անոնց համին իրենց փոքր տարիքէն, ըսել կ'ուզեմ հինգ վեց ամսու եղած ատենէն։

Երկու պատառ առնելէ ետք՝ տղան կը մերժէ ուտել և այս ձեւով կը ստիպէ որ անուշիկ, բարի մաման իրեն կերցնէ, ուրիշ խօսքով իրմով զբաղի, պատմութիւններ պատմէ, բաներ խոստանայ. ճաշի պահը լաւագոյն առիթն է այս բոլորը ապահովելու։ Բայց մայրիկը որ այնքան դեռ ընելիք ունի, սրտնեղած ձգեր է սեղանը աւելի եւս ժամավաճառ չըլլալու համար։

Ճաշեր սիրելու և չսիրելու հարցին մէջ կարեւոր դեր մը կը կատարեն մեծերու կարծիքը զանազան ուտելիքներուն մասին։ Եթէ հայրիկը ըսած է օրինակ, որ ձուկ չի սիրեր և մայրիկն ալ կաթնեղէն չ'ուտեր, ինք ինչո՞ւ ուտէ։ Ուստի խուսափելու է տղուն ներկայութեան ճաշերու մասին կարծիք յայտնելէ։

Խուսափելու է նաեւ աճապարանքէ։ Հանդարտ մթնոլորտ, զուարթ սենեակ, մեղմ նուագ, հաճելի խօսակցութիւն կը սատարեն ախորժակին։

Ուրիշ կարեւոր կէտ մը եւս. ճաշերու մէջտեղ տղուն տալու չէ քաղցրեղէններ, որոնք կը ծառայեն արագօրէն ախորժակը գոցելու՝ առանց ստամոքսը լեցնելու։

Ու այս բոլորէն յետոյ եթէ տղան մերժէ ուտել, մէկ բան կը մնայ ընելիք — առանց խօսքի, հանդարտութեամբ վերցնել ճաշի պնակը և ոչինչ տալ անոր իբր ուտելիք՝ մինչեւ յաջորդ ճաշի պահը։ Ասիկա կը պահանջէ քաջութիւն՝ մայրիկէն, մանաւանդ՝ մեծ մայրիկէն, գործակցութիւն տան միւս անդամներէն և նոյնիսկ դրացիներէն։

Կ'արժէ անգամ մը փորձել չէ՞, սիրելի Անահիտ, և արդիւնքը հաղորդել։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երկրիմաստանի մը յուշատետրէն

Լսելով այրիացած կամ ամուսնալուծուած հայ կիներու պատմութիւնները մէկ օրուան մէջ՝ ես ձանձրացայ, որովհետեւ մի քանիները, հակառակ պարկեշտ Ատենապետուհիին զգուշացման թելադրանքին, կոխկռտելով պատշաճութեան սահմանները, սկսան քիչ մը վրան բաց բաներ պատմել։ Գիշերը, վերմակի տակ անցած դարձած բաները թէեւ կը հետաքրքրեն որոշ դասակարգի պատկանող ընթերցողները, բայց մտածելով որ իմ Ցուշատետրը այդպիսի ափեղ ցփեղ պատմութիւններու հաւաքածոյ կը դառնայ, որոշեցի յաջորդ օրն այլեւս չյաճախել կիներու Ակումբը։ Պահ մը վրան բաց մէկ պատմութիւնը փորձեցի նոթագրել. պատմող տիկինը չէր ամչնար. ես կ'ամչնայի. քրտինքի կաթիլներ ըսկըսան հոսիլ ճակտէս. գրիչս չէր կրնար շարժել։ Բովս նստող տիկիններէն մին կամաց ձայնով կ'ըսէր իր քովի մէկ ընկերուհիին.— «Մեղա՜յ, անա՜մ, էտ ի՞նչ բաներ է կ'ըսէ, չ'ա՞մչնար միթէ . . .» իսկ ընկերուհին կը պատասխանէր.— «Ատիկա բան մը չէ. հապա եթէ Տիկին Երեւակը Թողուն որ իր պատմութիւնը պատմէ, ի՞նչ պիտի ըսես, պատուհանէն դուրս պիտի նետուիս։» Ես մտածեցի որ այդպիսի բաներ լսելով տիկին մը պատուհանէն դուրս պիտի նետուի, կարելի է որ ես ալ հետեւիմ այդ տիկնոջ... Ո՛չ, ո՛չ, ես անձնասպան ըլլալ չեմ ուզեր, ըսի ու աննկատելի կերպով գլուխս ծռած՝ դուրս սողոսկեցայ սրահէն և այլեւս ետեւս չնայեցայ։

Յաջորդ օրը այցելեցի Հայ-Ամերիկեան Քաղաքացիներու Ակումբը։ Այս Ակումբը հիմնողներն են Ֆրիպէլ քաղաքի հարուստ հայերը, որոնք ցոյց տալ ուզեր են որ հայերը պատուարժան ու հաւատարիմ քաղաքացիներ են և կապ չունին ամերիկեան կառավարութեան համար կասկածելի կազմակերպութեանց հետ։

Հայ-Ամերիկեան Քաղաքացիներու Ակումբը Ֆրիպէլ քաղաքի կեդրոնական բաժնին մէջ երեք յարկանի հսկայ շէնքի մը մէջ է։ Շէնքը կը պատկանի Ակումբին։ Երկրորդ և երրորդ յարկերուն վրայ ունի սրահներ և վաճառատանց գրասենեակներ. իսկ առաջին յարկին վրայ են խոշոր խանութներ։ Պաշտօնատանց, սրահներու և խանութներու բերած ամսական վարձքերը շէնքին ծախքերը գոցելէ ետք՝ դրամագլուխ մըն ալ կ'աւելցընէին Ակումբին համար։

Ակումբի անդամներուն մէջ կան ամէն դասակարգի և ամէն դաւանանքի տէր մարդիկ, որոնք երդում ըրած են հաւատարմօրէն հետեւիլ Ակումբի օրէնքներուն ու կանոններուն։ Մէկը կրօնամոլ է, ուրիշ մը՝ անհաւատ. մէկը բողոքական և ուրիշ մը՝ կաթոլիկ. մէկը Դաշնակ է, ուրիշ մը՝ Հնչակ. բայց անոնցմէ ո՛չ մէկը ազատ է Ակումբի անդամական ժողովին մէջ իր եկեղեցիին, իր դաւանանքին կամ իր կուսակցութեան մասին խօսիլ կամ վիճիլ՝ ուրիշի մը հետ. բոլորն ալ ամերիկեան քաղաքացիներ են և ամերիկեան քաղաքացիի պարտաւորութեանց կապուած են և ազատ են միմիայն հայերէն խօսելու՝ եթէ մէջերնին պատահականօրէն ամերիկացի հիւր մը չունենան։ Իսկ եթէ հոտ մը ամերիկացի հիւր ներկայ ըլլայ՝ բացարձակապէս արգիլուած է հայերէն խօսիլ, ատիկա ամենամեծ յանցանքը կը նկատուի։

Ակումբի քաղաքական ղեկավարներն են անոր հիմնադիրները —12 ընտրանի հայ հարուստներ— տասներկու առաքեալներ, որոնց մեծն է Առաքել Գրիգորը, որ միլիոնատէր է և կը կոչուի «Զմեռուկներու Թագաւոր...»

Եթէ այս տասներկուքնոց մարմինը քաղաքացիական ընտրութեանց առեն որոշէ Դեմոկրատներուն քուէ տալ, Ակումբի անդամները Դեմոկրատներուն քուէ կուտան. իսկ եթէ որոշէ Հանրապետականներուն կողմն անցնիլ, Ակումբի անդամները Հանրապետականներուն կողմը կ'անցնին։ Այդ կը նշանակէ թէ Ակումբը քաղաքական որոշ դաւանանք չունի. ամէն ինչ կախուած է հովի փչած ուղղութենէն ու սակարկութեան բնոյթէն։ Եթէ Դեմոկրատները յօժարին մի քանի հայեր առնել քաղաքային պաշտօնատանց մէջ, քուէները կ'երթան Հանրապետականներուն։ Այսպիսի սակարկութեանց հետեւանքով հայ մը եղած է դատաւոր, ուրիշ մը եղած է դատախազ, մէկ ուրիշը՝ ոստիկան. աս մէկը՝ դպրոցներու տեսուչ, մէկ ուրիշը՝ քաղաքային խորհուրդի անդամ...։ Այսու կը տեսնենք թէ Հայ-Ամերիկեան Քաղաքացիներու Ակումբը հայ ազգի անունը գետնէն բարձրացուցեր է վեր, շատ վեր, և առիթ տուած է որ մենք հպարտ ըլլանք հայ պաշտօնեաներով։

Օր մը, երբ Ակումբի Նախագահին հետ կը խօսէի և դիտել տուի իրեն՝ որ իրենք՝ որպէս հայութեան ջատագով ազգասէրներ, Ակումբի սրահները չէին տրամադրեր Խորհրդային Հայաստանի տարեդարձի տօնակատարութեան, կատաղի վիճաբանութեան մը դուռ բացաւ և շուարեցուց գլխս։

— Մենք հայ ենք, ըսաւ, բոլշեւիկ չենք։

— Բայց Հայաստանի բոլշեւիկներն ալ հայ են, պատասխանեցի. անոնք հայու պէս կը խօսին, հայու պէս կը մտածեն, հայու պէս կը գործեն. ատոր համար այսօր, Հայաստանի ժողովուրդը կը յառաջդիմէ, կ'ապրի ազատ, կ'ապրի երջանիկ և ապահով։

— Բոլորը սուտ ու փուտ բաներ են։

— Դուք, լաւծիս համաձայն՝ Հայաստան գացիք ու վերադարձաք, անանկ չէ՞. ձեր տեսածները սուտ ու փուտ բանե՞ր էին։

— Հապա ի՞նչ էին։

— Ի՞նչն էր սուտը, ի՞նչն էր փուտը։

(Շար. տես էջ 5)

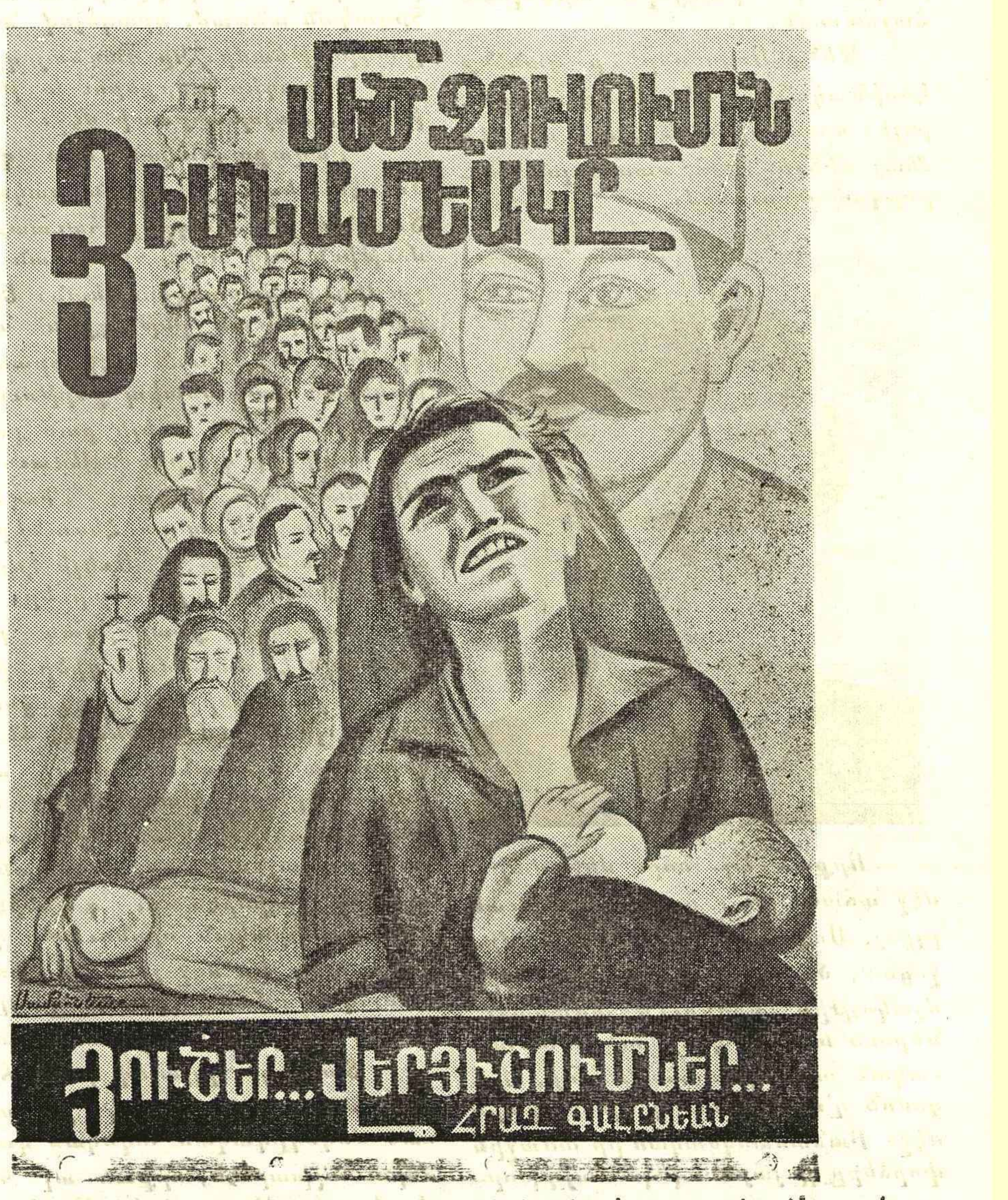
ԳԱՂՈՒԹԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ԱՀՄԷՏ ՄՈՒՐՍԻ ՄՈՀԱՄՄԷՏ

Ժողովուրդները, արեւելքի թէ արեւմուտքի մէջ, վերստանալու համար իրենց յափշտակուած իրաւունքները և իրենց կորսուած ազատութիւնը, կը ձգտին ճնշուածներու ազատագրութեան ու յոյսի ռահվիրայ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրին։

Այս առթիւ, Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքը հրատարակած է տեղեկագիր մը, լուսանկարներով, պատկերներով և փաստերով օժտուած, այն հալածանքներուն և ջարդերուն մասին, զորս գործած է Օսմանեան գաղութարարութիւնը 1915ին և որուն զոհ գացած են եղբայրական հայ ժողովուրդէն մէկուկէս միլիոն մարդիկ։

Թուրքիա, ապա, հայոց հայրենիքին մեծագոյն մասը բռնագրաւեց և կցեց իր պետութեան՝ Արեւելեան Անատոլիա անունով։

Հայկական հողերու այդ բռնագրաւուած մասին մէջ ճարտարարուեստները, երկրագործութիւնը և վաճառականութիւնը ծաղկեալ վիճակ ունէին, բայց Թուրքերու ձեռքը անցնելէն ետք աւերուեցան և դարձան խոպան անապատ։

Պատմագրական այս տեղեկագրական հատորը կազմողն է Աղեքսանդրիայէն Պր. Հրաչ Գալընեան, որ այդ ջարդերուն մէջ կորսնցուցած է իր գերդաստանին բոլոր անդամները։ Ան այժմ կրցած է իր ձայնը բարձրացնել՝ շնորհիւ մեր փառաւոր յեղափոխութեան պաշտպանութեան և ազատագրութեան ռահվիրայ Կամալ Ապտէլ Նասէրի քաջալերանքին, որոնց համար Գալընեան յայտնած է իր ջերմ համակրանքը, սէրը, ներբողը, շնորհակալիքը և երախտագիտական զգացումները։ Պր. Գալընեանին օժանդակած են՝ Պր. Պետրոս Անդրանիկ Ասրեան, որ ծանօթ է Զինկոկրաֆ Միրայր անունով աշխատանոցին սեփականատէրը ըլլալու իր հանգամանքով. արուեստագէտ նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան որ գծած է խորհրդապատկերը ճարտարագէտ Արշաւիր Կարինեան, որ պատրաստած է քարտէսները, Պր. Շաւարշ Ստեփանեան և համաշխարհային քարգիտագէր զօրավար Զաւէն Խանդատեան, և ուրիշ մեծ անձնաւորութիւններ։

Այս փաստագիրքին մէջ կան էջեր և նկարներ, որոնք ցոյց կուտան այն խժդժութիւնները, ու տառապանքները, որոնց ենթարկուեցաւ հայ ժողովուրդը, և խոշոր քարտէս մը, որ կը բացատրէ թէ որքա՜ն ընդարձակ էին հայկական հողերը և որքա՜ն փոքրացան ներկայիս։

Այս հատորին ի լոյս ընծայուած օրերուն էր որ կիպրական համայնքն ալ հրատարակեց պատկերներ Թուրքերու կատարած ջարդերուն վրայ՝ Կիպրոսի մէջ, պատկերներ՝ մանուկներու, ծերերու և մայրերու խողխողումէն, զոր ի գործ դրին Թուրք ջարդարարները։

Այս վաւերագիրները մեզ կը մղեն մտածելու արաբներու կրած ջարչարանքին մասին, Արաբական Պաղեստինի բռնագրաւումով, որուն հետեւանքով արաբ ժողովուրդը ենթարկուեցաւ սոսկալի ջարդերու, արաբները դարձան հալածեալ փախստականներ։ Իրենցմէ խլուած ըլլալով ամէն հարստութիւն, հող և օճախ, եղան զոհերը արեւմտեան կայսերապաշտներուն, որոնք բոլորն ալ իրարու կը նմանին։ Գերի եւ ստրուկ դարձած, իր իրաւունքներէն զրկուած ժողովուրդ մը՝ պատկերն է միւս բոլոր ժողովուրդներուն, որոնք կ'իյնան գաղութարարութեան կրունկին տակ։

Եւ ինչ որ պատահեցաւ հայերուն հետ, կը պատահի նաեւ արաբներուն՝ Սուրիոյ, Լիբանանի և Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Երբեք պիտի չկրնանք մոռնալ այն դժբախտութիւնները, զորս ունեցան Օմար էլ Մուխթար և միւս հերոսները, զորս հալածեց ու չարչարեց իտալական գաղութարարութիւնը։ Ինչպէս նաեւ տառապանքները Ալճերիոյ, հին առեն թէ ներկային մէջ կորուստովը քանի մը միլիոնի։ Պիտի չմոռցուին ինչ որ կայսերապաշտները ըրին Ասիոյ ժողովուրդներուն. Հնդկաստանին և Զինաստանին, ժամանակին, ուր տարեկան քանի մը միլիոն հոգի կը մեռնէր անօթութենէն։ Ու դարձեալ՝ ինչ որ պատահած է և դեռ կը պատահի Կեդրոնական Ափրիկէի, Հարաւ. Ափրիկէի, Արեւելեան Ասիոյ եւ այլ երկրամասերուն վրայ։

Այս բոլորը ցոյց կուտան, որ գաղութարարները միշտ նոյնն են և իրենց վարուելակերպը՝ նոյնը։

Ու պիտի գայ օրը, ուր ամէն ժողովուրդ պիտի ստանայ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը։

Եւ այդ օրը հեռու չէ։

ԾԽԱԽՈՏԸ ԵՒ ԻՐ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Գ.

ՏՈՔԹ. ՍԱՐԳԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԵՐՆԻՆ ՎՐԱՅ

Բերնի հուզաթաղանթը, մարմնի ամենանուրբ և դիւրազգաց մաշկերէն մէկը ըլլալով, շուտով ախտաբանական երեւոյթներ ցոյց կուտայ, եթէ որեւէ ներքին կամ արտաքին գրգռիչ ազդակներու ենթարկուի։ Գլանիկի պարագային, ծխամոլութեան գործած աւերը բերնի հուզաթաղանթին վրայ, առաջ կուգայ երեք գլխաւոր աղբիւրներէ.—

Ա).— ԳԼԱՆԻԿԻ ԹՈՒՂԹԻՆ ՏԵԽԱԿԱՆ ՀՊՈՒՄԸ երկու շրթներուն միջեւ կը գրգռէ մանաւանդ վարի շրթունքին մաշկը։ Եթէ ենթական գէշ սովորութիւնը ունի գլանիկին վերջին մասն իսկ ծխելու, շրթունքը առաւելապէս կը գրգռուի, որովհետեւ գլանիկին հրկիզուած մասը շատ մօտը կը գտնուի շրթունքին։

Սիկառի և ծխամորճի պարագաներուն՝ տեւական հպումը նուազ գրգռում կը պատճառէ շրթներուն, հակառակ անոր որ ծխամորճը կարեւոր ազդակ մը կը նկատուի շրթունքի խլիրդին, մանաւանդ Անգլիոյ մէջ։

Ծխախոտ ծամելու սովորութիւնը, որ մեծապէս նուազած է ներկայիս, նոյնպէս իր անմիջական հպումով զանազան տեսակի գրգռումներ և բորբոքումներ կը պատճառէ ակռաներուն և շրթներուն, կամ թուշին միջեւ գտնուող մաշկային ծալքերուն։

Բ).— ԾԽԱԽՈՏԻՆ ԾՈՒԽԸ, ԻՐ ՋԵՐՄՈՒԹԵԱՄԲ կ'ազդէ բերնի զանազան թաղանթներուն վրայ, զանոնք աւելի դիւրագրգիռ դարձնելով մանրէներու յարձակման։ Ծուխը ջերմային բորբոքում կը պատճառէ նաեւ բերնի լորձնային փոքր գեղձերուն, որոնք մեծ թիւով կը գտնուին քիմքին յետսամասին մէջ։

Գ).— ԾԽԱԽՈՏԻՆ ԾՈՒԽԸ, ԻՐ ՊԱՐՈՒՆԱԿԱԾ ԳՐԳՌԻՉ ՆԻՒԹԵ ՈՒՆ ՇՆՈՐՀԻՒ, ինչպէս՝ «Նիքոթին», «աքրոլին», «ամոնիաք» և «ֆորմալտեհայտ», նոյնպէս կը գրգռէ ու կը բորբոքէ հիւսկէնները, և պատճառ կրնայ դառնալ բջջային այլասերումներու, որոնք լուրջ հետեւանքներ կը նկատուին։ Այս այլասերումները տարիներու տեւական գրգռումով կրնան կորիզը կազմել ապագայ խլիրդային բջիջներու և աճումներու։ Ինչպէս է պարագան ճերմակ հուզաթաղանթապատ (լէօքոփլաքիա) կոչուած ախտին հետ, որ շուտով կրնայ խլիրդի փոխակերպուիլ, եթէ անմիջապէս չդարմանուի։

Ուրեմն, ամփոփ ձեւով կըրնանք ըսել որ ծխամոլութեան աւերը առաջ կուգայ թուղթի տեւական հպումէն, ջերմութենէն և ծխախոտի քիմիական գրգռիչ բաղադրութիւններէն։ Ծխամոլութեան սաստկութիւնը և տեւողականութիւնը, առաւել ենթակային առողջական ընդհանուր կազմն ու պատրաստակամութիւնը, վերջնապէս կ'որոշեն տեղի ունեցող աւերին ու վնասին չափը։

ԲԵՐՆԻ ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐԸ

Նուազ կամ առաւել չափով, երկարամեայ ծխամոլ մը ենթակայ է կամ կը տառապի հետեւեալ ախտանշաններէն մէկէն կամ միւսէն, կամ երբեմն բոլորէն ալ.—

1) Բերնին ներքնամասը, մանաւանդ լեզուին ծայրը, անբնական գոց կարմիր գոյն մը կը ստանայ, իբրեւ արդիւնք քրոնիկ բորբոքման։

2) Տեղ-տեղ կ'երեւին սպիտակ գոյնով, անկանոն ձեւով, և քիչ մը կարծրացած մաշկեր։ Այս ճերմակ բիծերը, որ կը կոչուին «ուայթ փաչըզ», խլիրդաբեր կըրնան ըլլալ, և յաճախակի կը գըտ-

(Շար տեսնել էջ 6․)․

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

(Պատասխան «Հայրենիք»ի թափառումներուն)

Խօսելով հայ ժողովուրդի արժէքին, անցեալ փառքին, յաւիտենական բարձրարժէք մշակոյթին և քաղաքակրթութեան, ազգային ճակատագրին, իր անկորնչելի դատին մասին, իմ «Անելիք մը անհրաժեշտ է» («Ջահակիր», 3 Սեպտ. 1964) գրութեամբս չեշտեր էի, որ բոլոր հայերուն բաղձանքն է, այսօր, Թուրքիոյ կողմէ յափշտակուած Արեւմտեան Հայաստանը ազատագրուած տեսնել։

Հիմնուելով հայոց պատմութեան և համաշխարհային զինուորաքաղաքական տուեալներուն ու դասերուն վրայ, ըսեր էի՝ թէ վաղ թէ ուշ, Արեւմտեան Հայաստանի հողերը իրենց տիրոջ (հայ ժողովուրդին) պիտի վերադարձուին գլխաւորաբար ռուս ժողովուրդի օգնութեամբ, կարգադրութեամբ կամ միջամտութեամբ։

1878ին, Պերլինի վեհաժողովին, հայերը մեծագոյն սխալը գործեցին Սան-Սթեֆանոյի դաշնագրով ՌՈՒՍԻՈՅ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ստացած հայկական հարցը (16րդ յօդուած), թոյլ տալով որ վերածուի Պերլինի դաշնագրով (61րդ յօդուած)՝ «ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐ»ու պաշտպանութի՛ւնը վայելող խնդիրի մը։ «Դաշնակիցներ» ըսելով, հոս պէտք է հասկնանք առաւելաբար՝ արեւմտեան մեծ տէրութիւնները (աշխարհակալ և դրամատիրական), որոնց տիրակալութենէն կը տառապէր աշխարհ մինչեւ Հոկտեմբերեան (Ռուսական) Մեծ Յեղափոխութիւնը (1917)։

Եթէ Խրիմեանի առաջնորդութեամբ Պերլինի վեհաժողովին ներկայացող Հայկական Պատուիրակութիւնը անսար Սազանովի զգուշացումներուն և բացարձակ կերպով յարէր Ռուսաստանին ու ապաւինէր անոր դատապաշտպանութեան, թերեւս մեր ճակատագիրը տարբեր ըլլար։

Վերոյիշեալ յօդուածիս մէջ յստակօրէն յայտնած էի այն միտքը, թէ հայոց հողերը կրնային ազատուիլ Թուրքերու ձեռքէն ա՛յն ատեն միայն, ԵՐԲ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ՈՒԶԷ ատիկա։ Ու չեշտած էի, թէ վաղ թէ ուշ ան պիտի ուզէ ատիկա։

Արդարեւ, եթէ Միացեալ Նահանգները և իր բրիտանական, ֆրանսական, գերման, իտալական եւն. արբանեակները, բոլորը, ուզեն որ Արեւմտեան Հայաստանի հողերը հայոց տրուին, ու Ռուսաստան չուզէ, այդ հողերը մեզի չեն տրուիր։ Եթէ Միացեալ Նահանգները և իր բոլոր ընկերակիցները չուզեն որ մեր հողերը ազատագրուին, ու Ռուսաստան ուզէ, այդ հողերը կ'ազատագրուին։

Պատմութիւնը սերտած և հասկցած ամէն մարդ ասիկա միայն կրնայ եզրակացնել այլեւս։ Ռուսը սիրենք կամ չսիրենք, Հայաստանի ճակատագրին նկատմամբ անոր կարեւորութիւնը խիստ մեծ է։ Բայց իմաստուն գործ կ'ըլլայ, ռուսը սիրել, նախ այն բարիքներուն համար զորս ան բերաւ ի Սովետ. Հայաստան, յետոյ այն բարիքներուն համար՝ զորս ԱՆ ԿԱՐՈՂ Է բերել յԱրեւմտեան Հայաստան։

Իմ այս յուշածումս վեր առնուեցաւ (յօդուածս արտատպուելով) հայրենասէր թերթերու մէջ։ Յոբելեար Եղիա Սիրվարդ այդ առթիւ աղուոր «Լուսարձակ» մը գրեց «Երիտասարդ Հայաստան»ի մէջ, յիշեցնելով՝ որ Ռուսաստանի կարողութեան մասին յայտնուած հաւատքն ու համարումը նոր չէ, այլ Փօրթուգալի և իր կուսակցութեան 77-ամեայ արեւելումն է։

Ուրեմն, Հայաստանի ժողովուրդը, ներսը թէ դուրսը, պարտաւոր է, պատմութեան հրամայականով, ըլլալ ռուսասէր, վարել ռուսական օրիանթասիոն, քանի որ մեզ խաբող Արեւմուտքը կը շարունակէ տակաւին թրքասէր ըլլալ ու պիտի շարունակէ այդպէս, պատմութեան հրամայականով։

Մեր այս եզրակացութիւնը անհանգստացուցեր է դաշնակցական օրկան «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը։ Եւ «Հայրենիք» Դեկտ. 2ի և 3ի խմբագրականները յատկացուցած է իմ յօդուածին։

Ցաւալի է, որ պարոն խմբագիրը չի կրնար իր ջիղերովը չմտածել ու կը ծաղրէ և կը լեզուագարի անձիս, հայրենասէր ճակատի և հայ կազմակերպութիւններու հասցէին։ Չի վարանիր զիս կոչել «Հնչակեան գոյնով Ռամկավար յօդուածագիր» և «ծանօթ համայնավարասէր», քաջ գիտնալով որ այդպէս չեմ, ըլլալով մէկտեղ ջերմ հայաստանասէր, ու կողմնակից ռուսական օրիանթասիոնին։ Չի վարանիր Ռ. Ա. Կուսակցութեան վերագրել «Ջիւթ ծամել և դաշնակցութիւնը բամբասել»։ Չի վարանիր Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Քաղաքական ուղին՝ «մանկական» կոչել։

Բնական է ասոնք պատասխանի արժանի չեն՝ մնալով իր անբարեկրթութեան փաստերը։Ինչ որ պատասխանի արժանի է, այն իրողութիւնն է, որ ամենէն խոնարհ արարածի ուշադրութենէն անգամ չի վրիպիր։ Դաշնակցական Պատգամաւորականը, Կ. Կոմիտէները և Բիւրոն, վերջերս փոխած են իրենց լեզուն։ Քառասուն տարի «Ազատ, Անկախ և Միացեալ» Հայաստան պոռալէ ետք, քառասուն տարի Սովետ. Հայաստանի և յարակից նահանգներու «ազատագրումը» («բոլշեւիկեան բռնակալութենէն») պահանջելէ ետք, Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ, կը հրահանգեն որ բոլորի ուշն ու գործը կեդրոնանան «ՄԻԱՅՆ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՈՂԵՐՈՒՆ ազատագրութեան վրայ»։ Նոյնինքն «Հայրենիք», իր 6 Հոկտ. 1964ի «Յիսնամեակի իմաստը» խմբագրականով կ'ընդգծէ, որ «Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակի պատգամը կոչ մըն է աշխարհին հայութեան՝ միահամուռ համախմբուելու ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԻՆ շուրջ, վարելու համար զայն միակամ և միախոհ վճռականութեամբ, ազգային միասնական ճիգերով, համազգային մէկ ճակատով և մէկ նշանաբանով։»

«Հայրենիք» իր այս պատգամը կը կրկնէ բազմաթիւ անգամներ. «Դաշնակցականը, Ռամկավարն ու Հնչակեանն ալ, հակառակ իրենց ներքին տարակարծութիւններուն ու ծանօթ պայքարներուն, տարբեր բան ըսած չունին։ Ո՛չ միայն տարբեր ձեւով չեն մեկներ Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով արծարծուած Հայ Դատի տարազը՝ այլև նո՛յնքան վճռականօրէն կը մնան «Արեւմտահայաստանի Հողերուն» ազատագրութիւնը անմիջական հարց նկատելու իրենց որոշումին վրայ։» («Հայրենիք», 3 Դեկտեմբեր 1964)

Մեզի դէմ գրած վերոյիշեալ երկու խմբագրականներուն մէջ — տաղտկալի կրկնութիւններով— «Հայրենիք» տրամագծօրէն կը հակասէ «Արեւմտահայաստանի հողերուն ազատագրութեան» իր պատգամին ու Ռուսաստանի հանդէպ մեր սէրը, Ռուսաստանի բարեկամութեան և բարերար միջամտութեան համար մեր յոյսը կը ծաղրէ ողորմելիօրէն։

«Ռուսը հայութեան իրաւունքները կ'անտեսէ» կը պոռայ «Հայրենիք»։ Եւ ինք, որ քաղաքականութեան մէջ «մանկական» չէ՛ մեզի պէս. ինչո՞ւ և ինչպէ՞ս կրնայ ասիկա թոյլ տալ ինքն իրեն, երբ յայտնի է օրուան կացութիւնը։ Նոյնիսկ սովիէթօ-թուրք այսօրուան «սիրաբանութիւնները» քաղաքական փաստեր չեն, որ Ռուսաստան վաղ թէ ուշ պիտի չմիջամտէ Արեւմտահայաստանի ազատագրութեան գործին, եթէ մենք գիտնանք ստեղծել ատիկա։

Կը կրկնենք. ամբողջ աշխարհ, Ընգըլ Սէմի գլխաւորութեամբ կամ ոչ, չի՛ կրնար Արեւմտահայաստանը իր տիրոջ՝ Հայութեան վերադարձնել, եթէ Ռուսաստան համաձայն չըլլայ ատոր։ Իսկ երբ Ռուսաստան ժամանակը եկած նկատէ շարժելու ի նպաստ Արեւմտահայաստանի, ոչ ոք կրնայ արգիլել ատիկա։

Այս հաւատքը թող ըլլայ ռուսասէր հայ ժողովուրդին մեղքը, ՈՐԴԻԱԿԱՆ մեղքը։

Մենք կը հաւատանք, որ ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ ռուսը պիտի վճռէ մեր ազատագրելի հողերուն ճակատագիրը։

Հ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ֆութպոլի Ֆեդերասիոնին կազմակերպած լիկի մրցումները կը շարունակուին ու այս շաբթուան մրցումներուն արդիւնքները հետեւեալներն են.—

Իթթիհատ եւ Սաֆանսաի եւ Գանալի խումբերու մրցումը հաւասար արդիւնքով վերջացաւ, առանց որեւէ կէս նշանակելու:

Մահալլա եւ Քոպրայի խումբը պարտութեան մատնեց Մասրի զօրաւոր խումբը՝ 2–1 արդիւնքով:

Օլիմփիքի խումբը յաղթեց Սուէզ եւ Ռիատի խումբին՝ 2–0 արդիւնքով:

Զամալէքի զօրաւոր խումբը դիւրութեամբ յաղթեց Սէքքա Հատիտին՝ 3–0 արդիւնքով:

Անլիի խումբը, որ տեւէ մը ի վեր կորսնցուցած էր իր համբաւը, այս անգամ մը եւս հրապարակ կուգայ արժեցնելու իր ներկայութիւնը՝ պարտութեան մատնելով Սաուահիլի զօրաւոր խումբը, 3–1 արդիւնքով:

Ամենակարեւոր եւ հետաքրքրական մրցումն էր որ խաղաց Իսմայիլիայի Իսմայիլիի խումբը, ընդդէմ Թէրսանայի զօրաւոր խումբին: Այս մրցումը շատ կարեւոր էր երկուքին համար: Խաղը սկսելէն քանի մը ժամ առաջ արդէն Իսմայիլիի Դաշտը բերնէ բերան լեցուն էր: Մրցումը շատ տաք էր եւ ժողովուրդի խանդավառութիւնը անսահման: Թէրսանայի խումբը յաջողեցաւ առաջին կէսը նշանակել. ասիկա տեսնելով՝ Իսմայիլիի խումբը ամէն ջանք ի գործ դրաւ, կէս մը նշանակելու կիսախաղին վերջանալէն առաջ. բայց անկարելի եղաւ ու կիսախաղը վերջացաւ 1–0 արդիւնքով՝ ի նպաստ Թէրսանային:

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ բոլորովին տարբեր ձեւով: Իսմայիլի լաւ խաղարկութիւն մը ունեցաւ ընդդէմ Թէրսանայի պաշտպանողականին, եւ զայն մատնեց պարտութեան՝ 2–1 արդիւնքով:

ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼ

Պասքէթ պոլի լիկի մրցումները կը շարունակուին շատ կանոնաւոր՝ Գահիրէի մէջ՝ շնորհիւ Ֆեդերասիոնի ժրաջան կազմին:

Թէվֆիքիէի խումբը կը յաղթէ Թէրսանայի խումբին՝ 59–54 արդիւնքով: Կիսախաղ 21–21:

Դարձեալ Թէվֆիքիէ խումբը կը յաղթէ Զամէլիքի՝ 60–54. կիսախաղ 38–22՝ ի նպաստ Թէվֆիքիէի: Հոս կարեւոր է յիշել մեր երիտասարդ հայ մարզիկը՝ Ժորժ Գրիգորը, որ այս խումբին լաւագոյն խաղացողներէն է:

Զամալիքի խումբը կը պարտուի Ոստիկանութեան խումբէն՝ 39–45 արդիւնքով. կիսախաղ 20–30 ի նպաստ Ոստիկանութեան խումբին:

Կէզիրէի զօրաւոր խումբը, որ մինչեւ հիմա որեւէ պարտութիւն չէ կրած, ամէն ջանք ի գործ դրաւ՝ որպէսզի յաղթէ Անլիի վտանգաւոր խումբին եւ վերջապէս յաղթեց Անլիին՝ 88–66 արդիւնքով. կիսախաղ 41–31 ի նպաստ Կէզիրէի:

Եթէ Անլիի խումբը խաղար այս մրցումը, ինչպէս որ խաղացին Զամալէքի հետ, վստահաբար կը յաղթէր Կէզիրէի եւ կամ մրցումը վերջանար հաւասար արդիւնքով:

Այս մրցումին վրէժը լուծեց Անլիի իգական խումբը, չարաչար պարտութեան մատնելով Ուայ Էմ Սի Էյի իգական խումբը՝ 45–10 արդիւնքով:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Շար. 4րդ էջէն

— Ինծի ըսին թէ Հայաստանի մէջ ամէն բան առատ է, մինչդեռ բան մըն ալ չկար։ Քանի մը չէնքեր շիներ են, անոնց փոշին փչեր էին մեր աչքերուն։

— Ի՞նչ կը փնտռէիք որ չգտաք։

— Փնտռածներէս ո՛չ մէկ բան գտայ...։ Առտուները նախաճաշի սեղանին բոլորտիքը հաւաքուեր էինք. «ջիրիօզ» ուզեցի, «չկայ» ըսին. «օլ պրէն» ուզեցի, «չկայ» ըսին. «օթմիլ» ուզեցի, «չունինք» ըսին. «վիտիս» ուզեցի, «չկայ« ըսին... չկայ, չունինք... չունինք, չկայ... չկայ ու չկայ... հապա ի՞նչ կայ... հաւկի՞թ... հաւկիթ ու ճա՞նճ... Հայաստանի մէջ 15 օր կեցայ, հաւկիթէն զատ ուրիշ բան չտեսայ... հաւկիթ ու ճանճ...։

— Յիսուն տարի առաջ դուք Ամերիկայի մէջ ձեր համրած այդ ուտելիքները կերա՞ծ էիք... եւ այսօր, Գալիֆորնիայի ճանճերը անհետացե՞ր են... ես ձեզ կրնամ տանիլ տեղեր՝ ուր միլիոնաւոր ճանճեր կան...

— Շիտակ ես, յիսուն տարի առաջ ես այդ ուտելիքները չէի տեսեր, բայց հիմա կան, անանկ չէ՞. գալով ճանճերուն՝ ես իմ պալատիս մէջ մէկ հատ ճանճ չեմ տեսեր։

— Իսկ ձեր պալատէն դո՞ւրս...

— Դրսի ճանճերուն հոգը ինծի չեն տուեր։

— Եւ դուք Հայաստանի մէջ բնաւ լաւ բան չտեսա՞ք։

— Չեղած բանը ի՞նչպէս տեսնէի։

— Չտեսա՞ք որ հայ ժողովուրդը իրեն պէտք եղածը ունէր և երջանիկ էր։

— Ի՛նչ պարապ բաներ կը խօսիս, եղբա՛յր, քանի մը մարդիկ երջանիկ ըլլալով, ամբողջ ժողովուրդը երջանիկ չ'ըլլար... Ամէն կողմ անօթութիւն, չքաւորութիւն... երբ քեզի կը մօտենան, վրայէդ շապիկը հանել կ'ուզեն։

— Ուրեմն, շապիկ ունեցող մը չտեսա՞ք...

— Կային շապիկ ունեցողներ, բայց անոնց ետեւ ալ պահապան զինուորներ կեցեր էին, անոնց մօտենալ կարելի չէր։

— Երբ Հայաստան գացիք, նպատակ մը ունէիք, անանկ չէ՞...

— Հայաստանը երկինքը կը հանէին հոս, երթամ, ըսի, աչքերովս տեսնեմ, իրա՞ւ են արդեօք... և գացի... խորովածի հոտ էի առեր, գացի, տեսայ որ հոն էշ կը տաղեն։

— Եւ դուք վախցաք որ ձեզ ալ գուցէ տաղէին, անանկ չէ՞...։

— Եթէ հոն մնայի, անշուշտ կը տաղէին...

— Եւ այդ երկրի հայերը ձեզ յարգեցին, ձեզ հիւրասիրեցին, ձեզի հետ որպէս հարազատ հայ՝ հայերէն խօսեցան, այնպէս չէ՞...։

— Հէլպէթ, հէլպէ՛թ... անշուշտ հայերէն պիտի խօսէին, հապա տաճկերէ՞ն...։

— Եւ հիմա դուք արդեօք չէ՞ք խղճահարուիր, երբ մեր երկրի հայերը կ'անարգէք։

— Ես չեմ անարգեր, եղբայր, միայն կ'ըսեմ որ խեղճութիւն կայ հոն, հոս սուտ կը խօսին, երբ ամէն բան վարդագոյն կը ներկայացնեն։

— Բայց դուք առաջին պատերազմէն յետոյ՝ մինչեւ 1920 թուականին Հայաստան չէք մտած, անանկ չէ՞... ուրեմն, երէկուան և այսօրուան միջեւ բաղդատական եզր չունիք... Հայաստանի դրութիւնը վարդագոյն է՝ բաղդատմամբ երէկուան դրութեան, ո՛չ թէ Ամերիկայի դրութեան՝ որ 185 տարուան ազատ ու հարուստ պատմութիւն ունի։

Նախագահը պահ մը լռեց, ծոծրակը քերեց, կարծեմ ոջիլ մը կար հոն... Գլուխը կախեց ու մի քիչ մտածելէ ետք՝ յարեց.

— Քեզի բան մը ըսե՞մ... ես այդ երկրին հետ կապ չունիմ. Հայաստանը կ'ուզէ լաւ ըլլայ՝ կ'ուզէ գէշ. ես ամերիկեան քաղաքացի եմ, իմ Հայաստանը՝ հոս է... ինչո՞ւս պէտք...։ Հա, չմոռնամ ըսել որ վաղը՝ Կիրակի օր, մեր Ակումբին մէջ մեծ հաւաքոյթ կայ, Հայաստան գացող և վերադարձողներ կան ինծի պէս... եկո՛ւր, ներկայ եղիր... ականջովդ լսէ, որ հասկնաս թէ անոնք ինչեր կը խօսին...։

Մեր վիճաբանութիւնը վերջացեր էր և ես որոշեցի որ Կիրակի օր ներկայ ըլլամ այդ հայախօս հայերու հաւաքոյթին։

ԸՆԿԵՐ ՕՁՈՒՆԻ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

18 ՓԵՏՐ. 1965

ՄԵՐ ԹԻՒ 6 ՄՐՑԱՆՔԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Մեր Թերթի 21 Յունուար 1965ի թիւին մէջ յայտարարուած մրցանքին արդիւնքը վիճակահանութեամբ ճշդուեցաւ Երկուշաբթի, 15 Փետրուար 1965, խմբագրատանս մէջ, ի ներկայութեան հիւրերու։

Մրցանքի դրուած նկարը կը ներկայացնէր հայրենի անուանի բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազը։ Ան գրած է բանաստեղծութիւններ, պոէմներ, առասպելներ, քառեակներ։ Անցեալ 1964ին տօնուեցաւ իր ծննդեան 50րդ տարեդարձը և իրեն ի պատիւ հանդէսներ սարքուեցան շատ մը տեղեր։

Ճիշտ պատասխաններ ղրկած էին 72 հոգի, ԱՄՀէն, Սուտանէն, Լիբանանէն, Յորդանանէն, Պուլկարիայէն և Կիպրոսէն։

Վիճակով շահած են՝

Օր. Անայիս Գարտաշեան, 12 Սապրի փողոց, Տահեր, Գահիրէ.— 100 ե.դ.։

Պր. Գրիգոր Պալագեան, 31 Նայչօ Ցանով, Սոֆիա, Պուլկարիա.— վեց ամսուան «Ջահակիր»ի բաժանորդագրութիւն։

Օր. Հայկանոյշ Միսաքեան, 31 Նոգրաքիս փողոց, Իպրահիմիէ, Աղեքսանդրիա.— Անուշահոտութեան սրուակ մը։ (Ստանալ Պր. Վահան Պետեանէ)

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ ՄՐՑԱՆՔԸ՝ ՓԵՏՐ. 25ԻՆ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ՕՐ ՄԸ ՀԵԼՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայկական Ընթերցասրահի Երիտասարդաց խումբը, իր հետ ունենալով բազմաթիւ ծնողներ, կիրակի, 7 Փետր. 1965ի օրը անցուց Հելուանի մէջ՝ բնութեան ծոցը, կանաչազարդ պարտէզներէն ներս։

Ժամադրուած էինք Պապ էլ Լուքի կայարանը, ուրկէ առինք տիէզէլ կառաշարը։ «Կըլանց» յի մէջ նախաճաշ մը ընելէ ետք, երկու խումբի բաժնուելով և առժամաբար Աճլի ու Ջամալէք կոչուելով՝ կը սարքենք ոտնագնդակի մրցում։

Ատոր կը յաջորդէ հեծելարշաւը, մինչև Հելուանի ջուրի ակը, ճամբան այցելելով տեսարժան շինութիւններ։

Վերադարձ՝ ճաշի համար։ Ապա երիտասարդական զուարճալի խաղեր, որոնք չեն վերջանար երեկոյին իսկ։

Կրկին կ'առնենք տիէզէլը և կ'իջնենք Գահիրէ։ Կը բաժնուինք իրարմէ՝ մաղթելով որ Հ. Ը. Երիտասարդացը յաճախ կազմակերպէ նման օգտակար պտոյտներ։

ԳԱԲՐԻԷԼ ՀԱՃԷԹԵԱՆ

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ըմն (ընկ. թիւ 284), առ ի գնահատութիւն թերթիս ազգային-հասարակական ուղղութեան եւ բովանդակութեան կը նուիրէ 500 Ե.Դ.:

Պր. Յովհ. Եաղնեան, Այրի Տիկ. Զապէլ Ստեփանեան, Այրի Տիկ. Վերգինէ Եաղնեան իրենց շատ սիրելի կողակցին, աղջկան եւ հարսին՝ որբ. Նուարդ Եաղնեանի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն 100 Ե.Դ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ս. Սարգիս Տօնին առթիւ, շնորհաւորական այցի առ ընկ. Սարգիս Պալաեան, ընկ. եւ ընկ.ի Հայկ Ժամկոչեան, կը նուիրեն 100 Ե.Դ.։

Պր. Յովհ. Եաղնեան, Այրի Տիկ. Զապէլ Ստեփանեան, Այրի Տիկ. Վերգինէ Եաղնեան, իրենց շատ սիրելի կողակցին, աղջկան եւ հարսին՝ որբ. Նուարդ Եաղնեանի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն 100 Ե.Դ.։

Օր. Լիզէթ Ճերմակեանի ընդ Պր. Միհրան Տիւրկերեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան Պր. Խօսնակ Շամլեան 50 Ե.Դ.:

Պր. Սիմոն Ճերահեանի ընդ Օր. Ալիս Ոսկերիչեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան Պր. Խօսնակ Շամլեան 50 Ե.Դ.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ընկ. Հայկ Տէօփմէնեան (Աղեքսանդրիա) խմբագրութեանս նուիրած է 100 հատոր հայերէն գրական, պատմական եւ արուեստի գիրքեր, որոնց համար կը յայտնենք շնորհակալութիւն:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուստան էլ Քաֆուրի

Կիրակի, 21 Փետր. կ. ա.ժ.ը 10.15ին

պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝

ՄԵՂՔ

ԲՆԱԲԱՆ՝ Ողորմէ ինծի, ով Աստուած, քու ողորմութեանդ համեմատ... իմ մեղքէս զիս սրբէ: Վասնզի ես կը ճանչնամ իմ յանցանքներս... Քեզի, միայն քեզի դէմ մեղանչեցի»:

(Սաղմ. 51: 1-3)

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 18 *Փետրուար* 1965, *կ. ե. ժամը* 8,30*ին*

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունուար և Փետրուար ամիսներուն մէջ ծնած երիտասարդ և պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ

Շաբաթ 27 Փետրուար 1965, երեկոյեան ժամը 9ին

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ

ԳԵՐՇ. Տ ՄԱՄԲՐԷ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

(Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտահայոց)

կը բանախօսեն՝

ԱՐԺ. ՏԷՐ ԱՐՇԱՄ ՔՀՆՅ. ՊՈՋՈՅԵԱՆ

Նիւթ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՊՐ. ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

պիտի բեմադրուի՝

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ »

(թատերգութիւն երկու պատկեր, Հեղինակ՝ Արամ Մովսէսեան)

Սիրալիր հրաւէր բոլորին

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		*ՏԱՐԵԿԱՆ* *ՊԱՐԶ* *ԹՂԹԱՏԱՐ*	*ՕԴԱՅԻՆ* *ԹՂԹԱՏԱՐ*
ԵԳԻՊՏՈՍ	*Ե. Դ.*	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	*Լ. Ո.*	—	12
ՍՈՒՏԱՆ	*Ս. Դ.*	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	*ՍԹԵՐԼ.*	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ԾԽԱԽՈՏԸ

(Շար. Դ. էջէն)

նուին լեզուին կամ ներքնամթուշին վրայ։

3) Լինտերու բորբոքում և դիւրաւ արիւնահոսութիւն կարելի է յաճախակի նշմարել, յատկապէս շաքարախտաւոր ծխամոլներու և կամ անարիւնութենէ տառապողներու մօտ։ Ասոնց կրնայ յաջորդել լնտակեղը։

4) Իբրեւ «քրոնիկ գեղձերու բորբոքում» շատ անգամ կարելի է նշմարել փոքր շրջանակաձեւ մաշկեր, որոնց կեդրոնը, որ կը համապատասխանէ գեղձի բերնին, կարմիր կէտեր կը գտնուին։ Այս երեւոյթը կը կոչուի «փերիատենիթիս նիքոթինա»։

5) «Նիքոթին»ի տեւական գրգռումը, գեղձերու լորձնային հիւթը կը նուազեցնէ և բերնի չորութիւն կը յառաջացնէ։

6) Ծխախոտին խտացած ծուխին մէկ մասը կուտակուելով ակռաներուն վրայ, նախ ակռաները կը սեւցնէ և ապա լնտաքարերու կազմութեան կը նպաստէ։

Այս ծուխը առաւելաբար կը կուտակուի վարի, առջեւի ակռաներու ներքնամասը, որովհետեւ ծուխը երբ բերնէն արտաքսուի, վերոյիշեալ ակռաները ծուխին դէմ ցցուած կ'ըլլան, և այս ձեւով ենթակայ կ'ըլլան առաւել չափով սեւ բիծերու։ Այս բիծերը, առաւել լնտաքարերը՝ լինտերու բորբոքումը կը կրկնապատկեն։

7) Բերնի չորութիւնը.— Լնտատապը և լնտաքարը պատճառ կը դառնան բերնի գարշահոտութեան, որուն ենթական չի գիտակցիր, և բերնի անհամութեան... որ միայն ենթական կը զգայ։

8) Ակռաները.— Գիտական զանազան փորձերը և ուսումնասիրութիւնները ուղղակի առնչութիւն մը չեն գտած ծխամոլութեան և առողջ ակռայի մը միջեւ։ Բայց անուղղակի կերպով, սեւ բծաւորումներու միջոցաւ և լնտատապի խողովակով, ակռաները մեծապէս կ'ազդուին, ըլլալով աւելի ենթակայ փտումի և խախտումի։

9) Արուեստական ակռայ ունեցողները (ոսկիէ Թագ կամ կամուրջ), որոնք նոյն ատեն ծխամոլ են, իրենց ոսկի կրող ակռան աւելի շուտով ենթակայ կը դարձնեն խախտումի և կամ նեխումի, լնտատապի և լնտային խոռոչներու կազմութեան պատճառաւ։

Իսկ լման ատամնաշար կրողները, մասամբ մը գերծ կը մնան ծխախոտին բերնին պատճառած աւերներէն, որով ատամնաշարը ծածկած կ'ըլլայ վերի կզակը՝ մէջը ըլլալով քիմքը, և վարի կզակը։ Բայց այս անձերուն մօտ բորբոքման նշանները աւելի սաստիկ կ'ըլլան երբեմն, բերնի մնացեալ մասերուն՝ մանաւանդ լեզուին վրայ։

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԲԵՐՆԻՆ ՏՈՒԱԾ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ՍԱՍՏԿԱՑՆՈՂ ԱԶԴԱԿՆԵՐ ԿԱՄ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

Ա) Ախտաբանական ազդակներ.—

1) Զանազան ջերմ պատճառող հիւանդութիւններ.

2) Շաքարախտ, Թոքախտ, Ֆրանկախտ (սիֆիլիս).

3) Նախապէս բերնին մէջ գտնուող ախտեր.

4) Բերան մը, որ նախապէս դարմանուած է Ք.ճառագայթով.

5) Մորթային կարգ մը հիւանդութիւններ.

6) Գերզգայնական երեւոյթ (Ալլերժի).

Բ) Բնախօսական ազդակներ.—

1) Հորմոնական բնոյթ ունեցող՝ ինչպէս, արբունք, դաշտան, յղութիւն և դաշտանադադար։

2) Ծերութիւն.— 70 տարեկանէն վեր ծերերու մարմնային բջիջներուն մեծ մասը այլասերումի շրջանին մէջ կ'ըլլայ, ինչպէս նաեւ բերնին բջիջները։ Որեւէ գրգռում կրնայ բնական այլասերումը փոխակերպել արտակարգ այլասերումի՝ դուռ բանալով կեղերու և խլիրդի։ Ահա այս է պատճառը որ լեզուի խլիրդը, միշտ 50 տարեկանէն վեր անձերու մօտ երեւան կուգայ, որոնք Թերեւս ծխամոլ եղած են կամ են և կամ կը տառապին ախտաբանական ուրիշ ազդակներէ։

3) Համեմներու մեծաքանակ գործածութիւն.— Ծխամոլի մը բերանը աւելի դիւրազգաց է համեմին, քան ոչ ծխամոլի մը բերանը։

4) Ալքոլամոլութիւն.— Մեծապէս կը նպաստէ ծխամոլութեան պատճառած աւերներուն. պարագան աւելի չեշտաւոր է Թոքի և լեարդի պարագային։

5) Արտակարգ սովորութիւններ.— Ինչպէս չրթները խածնել, ներքնամթուշը խածնել... որոնք Թեթեւ արեան հետքեր կը ձգեն։ Այս հետքերը աւելի դիւրազգաց կ'ըլլան ծխախոտին պատճառած բորբոքումներուն, և եթէ արդէն նախապէս բորբոքած են, շուտով կը տարածեն բորբոքումը։

6) Շատ տաք կերակուր կամ խմիչք՝ շուտով ցաւ կը պատճառեն ծխամոլի բերնին, յատկապէս լեզուին որ նախապէս բորբոքած է արդէն։

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— (Բերնին նկատմամբ)

1) Կարելի եղածին չափ հեռու մնալ վերոյիշեալ գրգռիչ ազդակներէն ու պարագաներէն.

2) Կանոնաւոր այցելութիւններ տալով ատամնաբոյժին, մաքրել տալ լնտաքարերը, ակռաներու սեւ բիծերը և պէտք եղած դարմանումը ստանալով զայն ճըշգրտօրէն գործադրել.

3) Ծխամոլ կամ ոչ, բերնի որեւէ վէրքի պարագային, շուտով դիմել մասնագէտին.

4) Ծխախոտին միայն երկու երրորդը ծխել և կարելի եղածին չափ ծուխը շուտ դուրս տալ բերնէն։

5) Բերնին մասնաւոր հոգածութիւն տալ՝ ճաշերէ ետք ակռադեղով խոզանակում։ Փտած ակռաներու դարմանում... Նախընտրելի է որ ծխամոլ անձը ակռաները գոնէ շաբաթը երկու անգամ խոզանակելէ յետոյ՝ բերանը ցօղուէ Թթուածինի ջուրով (կէս գաւաթ ջուրի մէջ, մեծ դգալ մը «օ օգսիժէնէ»։)

Յաջորդով պիտի խօսինք ծխամոլութեան և Թոքին փոխյարաբերութեանց մասին։

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՆԵԱՆ — Դրական բաժին.— ՀԱԳՈՒ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ՆՈՒԲԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Անգլիական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՕՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՖԻՖԻԼԵԱՆ — Տաւմանկարի բաժին.— ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Յ. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ — «Սթուտիօ Նաւա» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՆԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՋԱՒԷՆ ՊԱԼԱՆԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Թղթակից ամենուրեք.— ԱՒԵՏԻՍ [illegible]

Խմբագրատուն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2311 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Հեռագրական 2030

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 67 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1965 ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٥ عدد رقم ٦٧ - الخميس ٢٥ فبرايـــر ١٩٦٥

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՈԳԻՆ ԵՒ ԱՒԱՆԴԸ

(ՏՕՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)

Հազար հինգ հարիւր տասներորդ տարի առաջ, Սասանեան պետութեան թագաւորը՝ «Արեաց Արեայ» Յազկերտ Բ., անսալով իր մոգերուն եւ նախարարներուն, համոզուած գայգուց, որ քանի դրացի Հայաստանը մնար քրիստոնեայ, ինք անապահովութեան մէջ պիտի ըլլար զինուորական տեսակէտէ: Անհրաժեշտ էր, ուրեմն, որ ցեղակից եւ երբեմնապէս դաւանակից (կրակապաշտ եւ կռապաշտ) հայերը վերադառնային մազդեականութեան ու վերստին կապուէին Պարսկաստանին՝ անքակտելի կապերով, կրօնական եւ մշակութային ուղիով:

Ու 451ի սեմին, իր Միհրներսեհ հազարապետին կողմէ ղրկուած վերջնագիր նամակով, հրաւիրեց հայերը՝ որ «նեմարիս կրօնք»ին, զրադաշտականութեան վերադառնան:

Հայոց Յովսէփ Կաթողիկոսը ժողովի կանչեց մեր եպիսկոպոսները ու նախարարները Արտաշատի մէջ: Ու յետ վիճաբանութեանց, խմբագրուեցաւ պատասխան մը առ Տիզբոն, պարսիկ արքունիքին, բացարձակ մերժումով.

Նիւթապաշտական էր մազդեական-զրադաշտական կրօնքը. մարդիկ կը պաշտէին տեսանելի կրակը, որ գեղեցիկ էր եւ օգտակար, ըլլալով մէկտեղ աւերիչ ու քանդող, փճացնող: Մազդեականները չէին գիտեր, չէին կրնար հասկնալ, որ այդ կրակին կեանք ու բոց տուող գերագոյն ոյժ մը կայ, որ «ո՛չ թէ մարդու կամ նիւթի է ապաստանած, այլ իր հաստատութիւնն իր մէջ ունի, ո՛չ թէ ուրիշ վ[illegible] է որ վեհ կ'երեւայ, այլ վերեւէն՝ երկինքէն ունի իր անուն օրհնութիւնը»:

Այդ գերագոյն ոյժը, այդ Ոգին, յայտնուած էր մարդոց եւ հայոց՝ Միածին Որդի Յիսուսի միջոցաւ, որպէս Մէկ ու Միակ Աստուածութիւն «որ կար այս աշխարհէն առաջ, նոյնը եւ այսօր»:

Ոսկեծին եւ Ոսկեմայր Անահիտին իսկ օրերէն խառնուածքով ոգեպաշտ ժողովուրդ, հայը իր փնտռած հաւատքը, իր հոգին իրապէս սնուցանող հաւատքն էր գտած, ու այդպիսի՝ սպառնալիքներով չէր կրնար հրաժարիլ իր գոյութեան իսկ իմաստէն:

Զօրաւո՞ր էր Յազկերտ. անգու՞թ էր Միհրներսեհ թերեւս: «Ահաւասիկ, կ'ըսէին [illegible]ականները, պատրաստ ենք մեր ամբողջ մարմինը քու ձեռքդ տալու, ըրէ՛ մեզ՝ ինչ որ կը կամենաս: Քու կողմէդ տանջանք, իսկ մեր կողմէ յանձնառութիւն, քու սուրդ եւ մեր պարանոցները.» Ու կ'աւելցնէին. «Այս հաւատքէն մեզ ոչ ոք կրնայ խախտել, ո՛չ հրեշտակները եւ ո՛չ մարդիկ, ո՛չ սուրը եւ ո՛չ հուրը, ո՛չ ջուրը եւ ո՛չ ալ որեւէ այլ դառն հարուած:»

Ա՛յս Հաւատքով, ա՛յս Ոգիով, ու գիտնալով մէկտեղ որ պարսիկ քառորդ միլիոնոց բանակին, փիղերուն եւ բաբաններուն հետ վաթսուն հազար կտրիճներով չէն կրնար չափուիլ, 1030 մարտիկներ, Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ, ինկան ու նահատակուեցան Աւարայրի դաշտին մէջ, Տղմուտ գետի եզրին, ա՛յն գիտակցութեամբ եւ համոզումով՝ թէ անմահութիւնը պիտի ժառանգեն:

Արդարեւ, ժառանգեցին անմահութիւնը ու զայն աւանդ տուին մեզի: Եւ ահա՛ անկէ ասդին, 15 դարեր, հայը մարտնչեցաւ նո՛յն ոգիով, նոյն հաւատքի պահպանման համար, զոհելով ամէն նիւթական բարիք ու ընծայ:

Իմացեալ մահով անմահութեան հասնելու գեղեցիկ ու յաւերժական քայլը, ըսենք նահատակութիւնը, Հաւատքի սիրոյն, Գաղափարի համար, Վարդանանց օրինակով, մնաց մեր ժողովուրդին մեծագոյն առաքինութիւնն ու փառքը: Ու մեր պատմութիւնն արձանագրեց, այնուհետեւ, բազմաթիւ Վարդանանքներ, որոնցմէ վերջնագոյնն ու ահաւորագոյնը Ապրիլեան Մեծ Եղեռնը, որուն Յիսնամեակը կը տօնենք այժմ:

Վարդանանց պատերազմ մըն ալ Ապրիլ 24ը եղաւ, ու մենք՝ ինչպէս 451ին մեր արիւնով պաշտպաներ էինք մեր սրբութիւնները ու պատիւը, պաշտպանեցինք նաեւ 1915ին, դարձեալ մեր արիւնով:

Ինչպէս Վարդան զօրավար, Ղեւոնդ Երէցը, Յովսէփ Կաթողիկոսի օրով, նոյնպէս եւ անկէ ետք ու մինչեւ 1915, եւ 1915ին՝ գիտակից մահով մեռան, որպէսզի ապրին մեր զաւակները:

Ու ապրեցան մեր զաւակները:

Մենք ողջունեցինք Վարդանանց, Վահանեանց, Ապրիլեան Նահատակներուն մահովը գնուած Արշալոյսը, — վերստին ծնած Հայաստանը՝ 1920 Նոյեմբեր 29ին:

Վարդանանց եւ Վահանեանց այս տօնին առթիւ, այսօր, նոր ուժերու նոր լոյսերուն տակ, անշուշտ նահատակութեամբ չէ՛ որ կրնանք պիտի պաշտպանենք մեր պատիւը: Ատոր դարը անցաւ: Բայց նահատակութեան ոյժին հաւասարող վճռակամութեամբ պիտի զօտեպնդուինք, վերստին սիրանալու համար մեզմէ խլուած մեր իրաւունքներուն, Կարմիր Վարդանի արիւնով գնուած մեր հողերուն:

Այս տարուան Վարդանանքը Ոխսի եւ Վճռի խորան մը կը բանայ մեր առջեւ, եւ ատով կը դառնայ աւելի պանծալի:

Տօնե՛նք Վարդանանքը, ուխտելով եւ երգելով:

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԸ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 21 Փետր. 1965, եօթներորդ տարեդարձն էր Միութեան. այս առթիւ, Արաբ Ընկերվարական Միութիւնը կազմակերպած էր մեծ հաւաքոյթ մը «Հանրապետութիւն» հրապարակին վրայ, ուր ներկայ եղաւ մօտ հարիւր հազարնոց բազմութիւն մը:

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր հաւաքոյթին վայրը հասաւ ժ.ը 6.30ին, ընկերակցութեամբ Թունուզի Նախագահ Հապիպ Պուրգիպայի, փոխ-նախագահներու, փոխ վարչապետներու և այլ հիւրերու:

Փոխ-Նախագահ Հիւսէյն էլ Շաֆ'իի բացման ճառէն ետք, խօսք առաւ Հապիպ Պուրգիպա: Ան արտայայտուեցաւ Միութեան կենսականութեան և զայն իրագործելու միջոցներուն մասին: Սահմանեց երկու պայմաններ — ձգտում առ միութիւն, ինչ որ իրականութիւն է արդէն, և տնտեսա-ընկերային միաձուլում, որ չէ իրականացած դեռ:

Պուրգիպայի յաջորդեց Իրաքեան պատուիրակութեան պետ և Իրաքի Առողջ. Նախարար Տոքթ. Շամիլ էլ Սամարաի, որմէ ետք Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր խօսեցաւ իր ճառերէն ամենէն կարեւորներէն մէկը:

Նախագահ Նասէր ճշդեց, որ 1965ը վտանգաւոր տարի մըն է արաբականութեան համար. Իսրայէլի սպառնական դիրքին պատճառով, Յորդանան գետի ջուրերուն ընթացքը փոխելու խնդիրին շուրջ:

Արեւմտեան Գերմանիա արդարացում չունի Իսրայէլին տուած իր զէնքերուն համար, առարկելով թէ ատիկա Ամերիկայի կամքն է: Ուրեմն, Պոնի կառավարութիւնը անկախ չէ՞. գիտնանք և ըստ այնմ վարուինք: Միութեան 7րդ տարեդարձին, անոր գաղափարը աւելի ամուր կերպով արմատացած է արաբներուն մօտ: Անջատողականները գործեցին ի վնաս իրենց ու զրկուեցան ընկերվարութեան կատարած մեծ յառաջդիմութիւններէն:

ԱՄՀը այսօր մեծ ոյժ մըն է: Նախագահ Նասէր ողջունեց միւս արաբ պետերու՝ Ապտէլ Սալամ Արէֆի, Ապտալլա Սալլալի գործակցութիւնը և Պուրգիպայի ուղեկցութիւնը: Պատմութեան ընթացքը չէ կարելի շեղել կամ ետ դարձնել:

ՆԱԽԳԶ. ՈՒԼՊՐԻԽՏ ԱՄՀ-Ի ՄԷՋ

Գերման Դեմոկրատական Հանրապետութեան (Արեւելեան) Նախագահ Ուալթէր Ուլպրիխտ — որուն Գահիրէ այցին համար ԱՄՀի և Գերման Դաշնակցային Հանրապետութեան (Արեւմտեան) միջեւ քաղաքական տագնապ ստեղծուեցաւ — Երէկ, Չորեքշաբթի, 24 Փետր. առաւօտ հասաւ Աղեքսանդրիա, իր տիկնոջ և գերման քաղաքական և տնտեսական պատասխանատուներու ընկերակցութեամբ: Պաշտօնական դիմաւորումէ ետք, Գերման Նախագահը ժամանեց Գահիրէ՝ կէսօրին, ուր անձնապէս Նախագահ Նասէրէն դիմաւորուեցաւ մեծ պատիւներով: Ընդունելութիւններու և այցելութեանց առընթեր՝ երէկ երեկոյ իսկ սկսան խորհրդակցութիւնները արաբ և գերման երկու պետերու և պետական անձնաւորութեանց միջեւ: Կը քննուին հրատապ հարցերը և գործակցութեան կարելիութիւնները:

ՎԱՄՆ ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ)

ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

Կրօնական և ազգային վերածնունդի դարաշրջանն էր: Քրիստոնէութիւնը յաջողած էր հայութեան ազգային միութեան հիմերը ամրացնել: Իսկ տոհմային քաղաքակրթութեան և ինքնագիտակցութեան կառոյցին շաղախը հանդիսացած էր, սերունդներ ամբողջ երախտապարտ ձգող, մեսրոպեան գիրը:

Մօտ մէկ ու կէս դարու մըքնաջան աշխատանք տարուած էր Նորաստեղծ Հայաստանեայց Եկեղեցին զօրաւոր հիմերու վրայ կառուցուած հաստատութեան մը վերածելու և հայ մշակոյթին ու արժէքներուն երանգ ու աւիւն տալու համար:

(Շար. տես էջ 4)

Եւ հայ զնդերն ի մարտ, ի վրէժ
Առաջնորդում էր նա,
կաղնեբազուկ սպարապետը մեր...

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Վարդանանց պանծալի Տօնին առթիւ «Ջահակիր» ջերմօրէն կը շնորհաւորէ իր այն աշխատակիցներն ու ընթերցողները, որոնք կը կոչուին Վարդան, Ղեւոնդ, Վահան, Խորէն, Արշակ, Գիւտ, Թաթուլ, Արշաւիր, Շմաւոն, Տաճատ, Աշոտ, Կարէն, Խոսրով, Հմայեակ, Ներսէս, Արսէն, Շուշան եւ այլ հայկական անուններով և որոնք մասնաւոր տօնակատարութեան օր չունին մեր օրացոյցին մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

"ԵՐԵՒԱՆ" ՇՈԳԵՆԱՒԷՆ

Հայաստանի մայրաքաղաքի Քաղաքապետութեան օրկան «Երեկոյեան Երեւան» օրաթերթի 29 Յունուար 1965ի թիւին մէջ կը կարդանք հետեւեալ խիստ յատկանշանական բարեւագիրը «Երեւան շոգենաւը Դանուբի ջրերում» խորագրի տակ.–

Յարգելի Ընկերնե՛ր, Երեւանցինե՛ր.

Մեզ, Սովետական Դանուբեան Նաւագնացութեան նաւազներիս, մեծ պատիւ է աշխատել մի նաւի վրայ, որ կրում է ձեր անմահ քաղաքի՝ Երեւանի անունը.

Ահա ինն ամիս է ինչ, հոյաչէն շոգենաւը ակօսում է Սեւ Ծովի և երկնագոյն Դանուբի ջրերը։ Մեր անձնակազմը բազմազգ է։ Նաւի վրայ միասին աշխատում են ռուսներ, հայեր, ուկրայինացիներ և պելոռուսներ։ Կոլեկտիւը յաջողութեամբ պայքարում է ընկերվարական աշխատանքի անձակազմի պատուաւոր կոչումը նուաճելու համար:

Մենք սրտագին ջերմութեամբ ենք վերյիշում մեր կարճատեւ, ուրախ հանդիպումը ձեր քաղաքի գրօսաշրջիկների հետ, որ ունեցանք 1964 թուի Մայիս ամսին՝ Ռումինական Ժողովրդական Հանրապետութեան Տուրճու-Սեւերին նաւահանգստում։

Թանկագին ընկերնե՛ր, ցանկանում ենք ձեզ մեծ երջանկութիւն, քաջառողջութիւն, յաջողութիւններ կեանքում և ուսման մէջ՝ ի բարօրութիւն մեր սիրելի հայրենիքին։

Անձնակազմի յանձնարարութեամբ

«ԵՐԵՒԱՆ» շոգենաւի նաւապետ՝ Գ. ԶՈՒՄԱԿՈՎ,

պարտկազմակերպութեան քարտուղար՝ Խ. ԲՐԵՈՒՍ

նաւային կոմիտէի նախագահ՝ Պ. ԴՐԱԳԱԼԻՆ,

կոմերիտական կազմակերպութեան քարտուղար՝ Ս. ԹԱՔՄԱՋԵԱՆ։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՑ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Մեր պաշտօնակից «Արարատ» Օրաթերթի 16 Փետր. 1965ի թիւին մէջ կը կարդանք, որ Ուրբաթ, 12 փետր.ին, երեք յարանուանութեանց հրաւէրով խորհրդակցական հաւաքոյթ մը կայացած է՝ որոշելու համար որ հայ մէկուկէս միլիոն նահատակներուն Յիսնամեակը ոգեկոչուի միաւնաբար՝ հայ բոլոր կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ։

Իրենց ներկայացուցիչները ղրկած էին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, Հայ Կաթողիկէ Համայնքը, Հայ Աւետարանական Համայնքը, կուսակցութիւններ, միութիւններ և վարժարաններ, կային և անհատ մտաւորականներ։

Շնորհ. Խորէն Ա.ի աղօթքով բացումէն ետք՝ խօսք առին Ինկնատիոս Պատրիարք Պաթանեան, Վեր. Յովհ. Ահարոնեան, պարոնայք Ցար. Ճէրէճեան, Հրաչ Սեդրակեան, Եղիկ Գոնեալեան և ուրիշներ. Ու որոշուեցաւ որ արժանավայել հանդէսով նշուի այս մեծ թուականը բոլորին մասնակցութեամբն ու գործակցութեամբը։

Հոգեւոր պետերուն առաջարկով կազմուեցաւ Գործադիր Յանձնախումբ մը՝ հետեւեալներէ.— ՊՊ. Ցար. Կուժունի, Հ. Սեդրակեան, Եր. Ճիտէճեան, Խ. Պապիկեան, Դ. Ոսկանեան, Ե. Գոնեալեան, Փ. Փապուճեան, Վ. Սեթեան և Լ. Ահարոնեան։ Յանձնախումբը իր ա. նիստը պիտի գումարէ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանին մէջ։ Ժողովուրդը հետզհետէ տեղեակ պիտի պահուի պարբերական հաղորդագրութիւններով։

ՊԷՅՐՈՒԹԱՀԱՅ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Դպրոցասէր Կանանց Ընդհ. Միութեան Պէյրութի Մասնաճիւղի անդամական թէյասեղանը տեղի ունեցած է 17 Փետր. 1965ին, Սահակեան Սրահին մէջ։ Օրուան զեկուցողը եղած է Օր. Ազատուհի Սաչեան։

Հայ Ուսանողական Միութիւնը, փետր. 20 ին, կազմակերպած է Գեղարուեստական Երեկոյ՝ Գուլուա Կիւլպէնկեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ալպըրթ Ալպէլ Սալի, Կարապետ Զաքըրեանի, Թոռոս Սըփաննեանի և Արփինէ Փեհլիվանեանի։

Իսկ Սահակեան Լիսէի Երաժշտական մեծ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 20ին, Գոլէժ տը լա Սալի սրահին մէջ։

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Հալէպահայ ծանօթ ազգային եւ ճռչակաւոր ակնաբոյժ Տոքթ. Ռուպէն Ճէպէճեան Պէյրութի Ամերիկեան Հիւանդանոցին մէջ բժշկապէս Վ.Լ.Բ.-ի Տոքթ. Ե. Ճիւեճեանի կողմէ լուրջ գործողութեան մը ենթարկուեցաւ, այժմ առ ողջանան օրջանը կը բոլորէ։

Արագ ապաքինում կը մաղթենք։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅԻ կեանք

Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ Ընկ. Հրաչ Գալըրճեանի հրատարակած հատորին մասին՝ Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար եւ խորհրդարանի նախագահ Եդ. Թոփչեան գրած է հետեւեալ նամակը։

Սիրելի Հրաչ,

Նամակս ուշացաւ, և ստացուեց քո գիրքը։ Մի քանի օր քո գրքից ստացած տպաւորութիւններ մէջ էի։ Լաւ գիրք է, շատ հայրենասիրական ու համարձակ գիրք: Քո մեկնաբանութիւնները, փաստաթղթերը ու լուսանկարները նորից ու նորից հաստատում են ոչ միայն մեր ժողովրդի պատմական իրաւունքը, այլև նրա պատմական միակ ճիշդ ճանապարհը։

Քո գրքի ամէն մի էջը տոգորուած է անհուն սիրով դէպի ժողովուրդը և հայրենիքը։

Ես միայն կարող եմ ցաւ յայտնել, որ շատ զբաղուած լինելու պատճառով դու զրկուել ես այդպիսի գրքեր գրելու հնարաւորութիւնից...

Շնորհակալութիւն հիանալի գրքի համար։

ԵԴ. ԹՈՓՉԵԱՆ

Երեւան։ 30 Յունուար 1965

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը օրուան համար հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հ. Աւետիք Թալաթինեան, Հինգշ. 18 Փետր.ին, Տիգրան Երկաթ սրահին մէջ խօսեցաւ Պէյրութահայութեան մասին։

Անդրադառնալէ ետք գպրոցական ցանցին և այլ նիւթերու, մասնաւորապէս շեշտեց Յիսնամեակին առնչութեամբ կատարուած աշխատանքները։

Յարգելի բանախօսը եզրակացուց — «Եօթը ամսուան երկար բանակցութիւններէ յետոյ, չորս հայ կուսակցութիւնները չկրցան համաձայնիլ Հայ Դատը ներկայացնելու տարազին շուրջ։ Սակայն Դաշնակցութիւնը ըսած է միւսներուն թէ, դուք աշխատեցէք, մենք ձեզի պիտի չխանգարենք...»։ Աւելցուց նաեւ՝ «Հայ կաթողիկէ» Լուսաւորչական և Բողոքական Եկեղեցականները խորհրդակցելով որոշած են Ապրիլ 24ին (կամ հետեւեալ օրը Կիրակի)՝ բոլոր հայ եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգիստ կատարել նահատակներուն համար։ Առաւօտ եկեղեցիներու զանգակները պիտի ղօղանջեն տխրալար. յ. մ.ին քաղաքապետական սթատին մէջ, որ 80 հազար ժողովուրդ կրնայ պարունակել, տեղի պիտի ունենայ սգահանդէս։ Գեղարուեստական փոքր բաժինէ և մի քանի ճառերէ ետք, ամբողջ ժողովուրդը լուռ ցոյց պիտի կատարէ տողանցելով Պէյրութի փողոցներէն, հասնելու համար խորհրդարանի հրապարակը...»։

Հայր Աւետիք կոչ ուղղեց համայն հայութեան, որ իրարու հանդէպ սիրով լլլան և մի՛շտ ձգտին միութեան։ Գիտցէ՛ք թէ միութեան զարն է և մարդկութիւնը կը ձգտի միութեան...։

Մ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Աղեքսանդրիա 19-2-65

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՄԵԾ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԵԱՆ ՔՕՂԻՆ ՏԱԿ

Աւելի քան երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր, հմայիչ ամուլթեղչիւրի մը նման իր քսակը՝ այտինքն իր սիրտը լայն բանալ եւ անդադար բարիք հոսեցնել, հեղեղել անկէ՝ ամէն ուղղութեամբ ամէն ազգաշէն, ազնուական ու մարդասիրական նպատակի համար, եւ ջանալ ստուերածուիլ, միալ անանուն, խուսափիլ ծափ ու ծնծղայէ՝ բացառիկ, բարձր նկարագիրներու միայն տրուած առաքինութիւն մըն է։

Թէեւ ինք պիտի խոժոռի այս տողերէն, բայց պարզապէս ազգին և իր ղեկավարած մեծ Միութեան պատիւ բերող իր անունը չենք կրնար այլեւս երախտագիտութեամբ չարձանագրել հոս՝ մեր կազմակերպութեան իր ըրած վերջին իշխանական նուիրատուութեան առիթէն օգտուելով։

Հ.Բ.Ը. Միութեան Նախագահ Տիար Ալեք Մանուկեանն է այս մեծահոգի բարերարը, որ երկար տարիներէ ի վեր զանազան ձեւերով հազարաւոր տոլարներ տալէ ետք Միութեան, միմիայն 1963ին նուիրած է 12,000 տոլար,

(Շար. տես էջ 8)

★ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ★

Շաբաթ 27 Փետրուար 1965, երեկոյեան ժամը 9ին

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ

ԳԵՐՇ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

(Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտահայոց)

կը բանախօսեն՝

ԱՐԺ. ՏԷՐ ԱՐՇԱՄ ՔՀՆՅ. ՊՈՂՈՅԵԱՆ

Նիւթ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՊՐ. ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

պիտի բեմադրուի՝

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ»

(թատերգութիւն երկու պատկեր, Հեղինակ՝ Արամ Մովսէսեան)

ՆՈՒԷՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒՆ

Այս նկարները կը ներկայացնեն հրափարագրական (փիրոկրավիւռ) արուեստի գործեր, ձեռակերտ Եթովպահայ յայտնի արուեստագիտուհի-փորագրիչ Տիկ. Սիրվարդ Բաբլանեանի (Տէօքմէճեան ընտանիքէն)։

Նկարին մէջ՝ Տիկինը իր ձեռքը բռնած է «Մեսրոպ Մաշտոց» և «Սայաթ Նովա» գործերը, զորս իբրև նուէր՝ ղրկած է Երեւանի Թանգարանին, իր հմայեակ վաղամեռիկ որդւոյն յիշատակին։

Միւսները այն պնակներն են, զորս Տիկ. Բաբլանեան ձօնած է Վեհ. Վազգէն Ա.ին և Շնորհ. Խորէն Ա.ին։

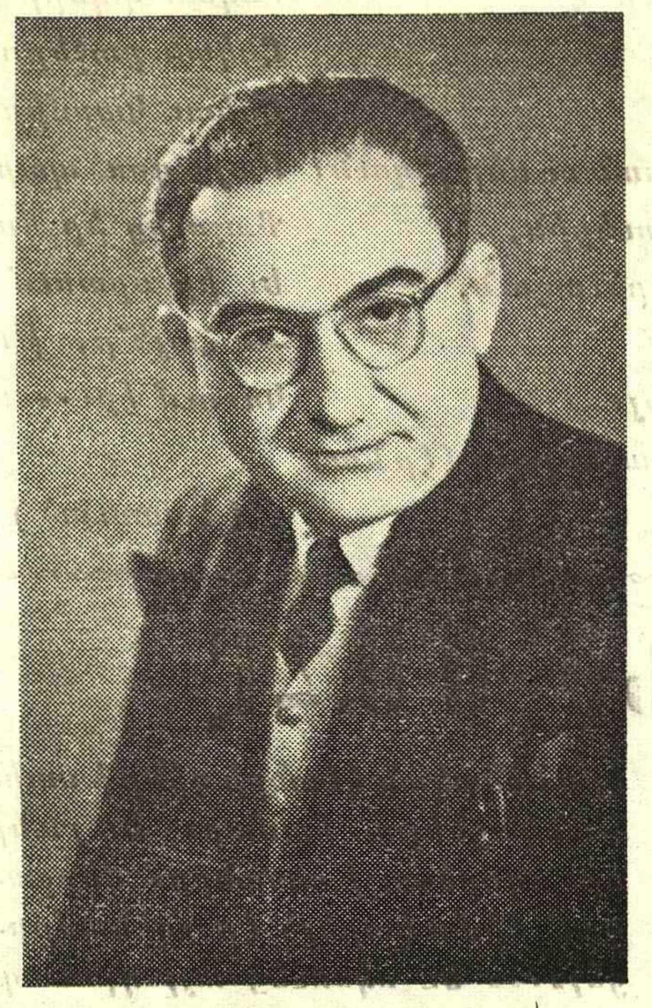
ԴԵՐԱՍԱՆ ԽԱՉԻԿ ՍԱՆՏԱԼՃԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանէն նախկին եգիպտահայ դերասան (ներգաղթած) Ստեփան Եկէնեան կը տեղեկացնէ «Արաքս»ին, որ այնտեղ, Թիւ 3 հիւանդանոցին մէջ մահացած է նախկին եգիպտահայ դերասան Խաչիկ Սանտալճեան՝ Յունուար 10ին: Յուղարկաւորութիւնը մեծ շուքով տեղի ունեցած է երեք օր ետք, «Յակոբ Պարոնեանի» անուան երաժշտական գոմետիայի թատերախումբին և արուեստի վարչութեան հոգածութեամբ: Մարմինը թաղուած է Վերին Չէյթունի գերեզմանատունը:

Խաչիկ Սանտալճեան ծնած է 1899ին՝ Իզմիր: Զարմիկն է ծանօթ գրող եւ դերասան Խորէն Տէտէեանի:

Սանտալճեանի թատերական գործունէութիւնը անցած է գլխաւորաբար Աղեքսանդրիա, ուրկէ Գահիրէ եկած է Համաշխարհային Բ. պատերազմին: Մեծ եղած է անոր բերած նպաստը եգիպտահայ բեմին: «Պատուաբեր եղած է իր բաժինը, կը գրէ Մկրտիչ Անդրանիկ «Ջահակիր»ի մէջ (24.7.1948): Սանտալճեանի հայրենադարձութեան նախօրէին:

«Անոնք որ առիթը ունեցած են դիտելու Սանտալճեանը բեմին վրայ, կ'աւելցնէ նոյն յօդուածագիրը, և ուշադիր հետեւած իր դիմախաղերուն և հոգեկան խոր ապրումներուն, չեն կրնար ուրանալ թէ իրաւ արուեստագէտ մըն է: Ան չի խաղար իր դերերը, այլ կ'ապրի զանոնք...:

Հեղինակած է «Սոնիա», «Մարօ», «Շահզատէ» երգախառն թատերախաղերը, որոնք յաջողութիւն գտած են Աղեքսանդրիոյ թէ Գահիրէի բեմերուն վրայ: Ունի նաև «Գիգոր» «Սայաթ-Նովա» և այլ թատերախաղեր: Թարգմանած է բազմաթիւ թատրերգութիւններ Եւրոպացի լաւագոյն թատերագիրներէն: Իր գնահատելի մասնակցութիւնը բերած է նաև Եգիպտոս այցելող դերասաններ Աբէլեանի, Ջարիֆեանի և Սանամեանի ներկայացումներուն:» Խաչիկ Սանտալճեան իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած է Հայկ. Ընթերցասրահի թատերական շատ մը ձեռնարկներուն, վերցնելով կարեւոր դերեր՝ դասական թատերախաղերու կամ իր իսկ հեղինակած խաղերուն մէջ:

1948ին Սանտալճեան գրեց՝ «Փողի Ստրուկները» յատկանշական թատրերգութիւնը, բայց չկրցաւ բեմադրել՝ հայրենիք դառնալուն պատճառով: Ան դրասէրներու հաւաքոյթի մը կարդացած է այս թատերախաղը. ներկաները խորապէս տպաւորուած են անկէ. «Նիւթը սփիւռքի հոգեբանութեան հարազատ հայելիացումն է, կըսէ Մ. Անդրանիկ, և տրուած է սահուն ոճով ու նրբամտութեան բազմազան երանգներով:»

Երեւանի մէջ՝ Սանտալճեան ընդունուած էր «Յակոբ Պարոնեան»ի անուան թատերախումբին մէջ՝ իբրև փրոֆեսիոնել դերասան: 1959ին, Արուեստի վարչութիւնը տօնեց իր ծննդեան վաթսունամեայ և իր բեմական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանը, իրմէ գնելով (մեծապէս վարձատրելով) իր երկերն ու արխիւը:

Անմուրազ չմեռաւ Խաչիկ Սանտալճեան: Այստեղ բեղուն գործունէութիւն ունենալէ ետք՝ տեսաւ և հայրենիքը ու այնտեղ ալ գործեց:

Հանգի՛ստ իր ոսկորներուն:

ՌԻՆԿՆԴԻՐ Ժ.

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկայ է Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ առնուելիք նախաձեռնութիւններուն պարագան:

Հանրութեան ծանօթ են Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ Վազգէն Ա. և Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Խորէն Ա. Կաթողիկոսներուն կոնդակները:

Սփիւռքի հայրենասէր բոլոր թերթերը, սրտցաւ ազգայիններն ու կազմակերպութիւնները ուսումնասիրութեան նիւթ կը դարձնեն այն պարագան՝ թէ ինչպէս կազմակերպուելու է, յաջողութեամբ պսակելու համար մեր ժողովուրդի արդար ցանկութիւնները:

Այսօր ամենուս մտահոգութիւնները կ'ուղղուին այն տեսակէտով որ բոլոր հանդիսութիւնները ըլլան միասնական ու ամբողջական, եղեռնի անունով առնուելիք ամէն քայլ կատարուի ՀԱՄԵՐԱՇԽ ԵՒ ՄԷԿ ՃԱԿԱՏՈՎ:

Կը նշանակէ՝ ջանալու է որ բոլոր գաղութներուն մէջ ստեղծուի ու ամրանայ մթնոլորտ մը՝ համերաշխութեան, խուսափելու համար ձախորդ, աղանդաւոր, միակողմանի և կոտորակուած քայլեր առնելէ:

Ապրիլեան Եղեռնի դատը, դատը Արեւմտահայ, Թրքահայ ժողովուրդին, բանիմաց, զգօն, իրապաշտ պատասխանատուութիւն և գիտակցութիւն պահանջող լուրջ գործ է:

Լոյսի պէս պայծառ ճշմարտութիւն է այն, որ այդ սրբազան դատը հեռու կը մնայ, կապ ու յարաբերութիւն չունի քաղաքական մանէօվրներու, ճղճիմ հաշիւներու և կողմնակցական փոքրացնող նըկատումներու հետ:

Արեւմտահայ ժողովուրդը, որ զոհն է Ապրիլեան ցեղասպան եղեռնին, անոր յիսնամեակին առիթով, անգամ մը եւս և այս անգամ բացառիկ ուժականութեամբ՝ արդարամիտ կառավարութիւններուն, մարդասէր պետութեանց և խաղաղասէր ժողովուրդներուն պիտի ներկայացնէ իր արեան և յափշտակուած ինչքերու և հողերու դատը՝ խնդրելով որ արդարութիւն կատարուի:

Այս նախաձեռնութեանց առիթով մեր քարոզչութեանց և միջազգային բարձր ատեաններուն հաւանական դիմումի պարագային անցեալի ոչ մէկ դաշնագրութիւն իմաստ և նպաստ կ'ունենայ: Պատմութեան մութ, անլոյս էջերուն մէջ թաղուած են Սան Սթեֆանոն, Պերլինի 61-րդ յօդուածը: Սեւրը, Լօզանը և այլ բոլոր խոստումնաբեկանքները:

Արեւմտահայ ժողովուրդը ցեղասպան ոճրի 50-րդ տարեդարձին կը ներկայանայ արդարասէր մարդկութեան և ՄԱԿ-ի ատեանին, որպէսզի դատուի ոճրագործը, վընասուց հատուցում կատարէ և վերադարձնէ մեր ժողովուրդին այն հողերը՝ որ գրաւած ու բռնագրաւած է մեր ժողովուրդէն:

Այս միակ հիմնական հասկացողութեամբ ըլլալիք նախաձեռնութիւնները՝ բանաւոր և գրաւոր քարոզչութիւնները — հայերէն թէ ժողովուրդներու լեզուներով — հրապարակային խաղաղ ցոյցերն ու տպագիր պրոպականտը, պէտք է նպատակ զօրացնելու սփիւռքի հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ համերաշխ և միասնական գործակցութեան ոգին, անոր՝ մեզի, մեր դատին և մեր մայր հայրենիքին ընծայելիք օգտակար կողմերը:

Այսպիսի յոյժ կարեւոր եւ հայրենասէր աշխատանքի մէջ առաջնակարգ դեր ունին՝ կատարելիք նոր սերունդի երիտասարդ և տինամիք անդամները: Անոնց նըպաստը խոշոր կ'ըլլայ հետապնդուած ընդհանուր նպատակին: Ասպարէզ, լայն ասպարէզ տալու է մանաւանդ գաղութահայ երիտասարդութեան այն մասին, որ տիրացած է համալսարանական բարձր կրթութեան, բարեկամական կապ մշակած է տեղական ժողովուրդներու, մտաւորականութեան և կառավարական պաշտօնեաներու հետ:

Զօրօրուինք անցեալով՝ գնահատելով կամ քննադատելով երէկ եղած բաները: Անցեալը մասին պատմութիւնը կըսէ իր խօսքը: Եւ կըսէ լաւն ու ճշմարիտը:

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակի նախաձեռնութեանց այսօր երուն օրակարգի առաջին կէտն է կազմակերպել ՄԻԱՑԵԱԼ ՄԷԿ ՄԱՐՄԻՆ Արեւմտահայ ժողովուրդի դատի պաշտպանութեան համար:

Ցոյց ունենանք և գործենք: Հաստատակամ ըլլանք և վստահ որ Համազգութային Կեդրոնական համերաշխ Մարմին մը կեանքի կոչուելու պարագային՝ կազմուած ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐՈՎ բոլոր խաւերու եւ յարանուանութեանց հաւասար մասնակցութեամբը, կարելի կ'ըլլայ նաեւ դիմել արդարամիտ կառավարութեանց որ անոնցմէ մէկն ու մէկը յանձն առնէ մեր դատը ՄԱԿ-ի ժողովին տանելու ազնիւ ու մարդասէր գործը:

Վասն համերաշխութեան, Եղեռնի Յիսնամեակին շուրջ գործը սկսինք մեր գաղութէն, ստեղծելով հասկացողութեան գետին, անջատ մարմինները միացնելով իրապաշտ մէկ ու միակ յայտարարութեան շուրջ:

Ընենք զայս ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն, վասն Արեւմտահայ ժողովուրդի դատի ուղղամիտ եւ ուղղաձիգ պաշտպանութեան, այլ եւ պահելու եւ պահպանելու համար մեր գաղութի համերաշխ կենակցութիւնն ու գործակցութիւնը համազգային կրթական ու մշակութային նպատակներուն շուրջ,

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՍԵՒԱՆ» Ի
(Պուէնոս Այրէս)

ՈԴԻՍԱԿԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ՆԱԺԻՇՏԻՆ...

(Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԲԻՒՐԱՒՐ ԵՐԻՒՆ)

Գրեց՝ ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ

Այդ երանելի տարիներուն՝ ծնողներուդ գրկին մէջ, անմեղունակ մանկութիւնդ կ'ուռճանար ուրախ ու երջանիկ: Անգիտակից միամտութեամբ մը տոգորուած, թիթեռնիկի նման կը թռչկոտէիր գիրկէ գիրկ, անտեղեակ՝ ապագայի համար հիւսուող Եղերական օրերուն...:

Ու ահա օր մըն ալ՝ դաժան իրականութիւնը կը յայտնուի... ՄԵԾ-ԵՂԵՌՆԸ...: Արիւնարբու բորենիներու գարշելի որջէն սեւ զուլումի ուրականը շղթայազերծ կ'արշաւէր դժոխային կատաղութեամբ, անճիտելու անմեղ ցեղդ...: Անընտել այդ իրադարձութեանց, քուկիններուդ հետ կը բռնէիր տեղահանութեան անողորմ ուղին...: Տակաւին գոհ էիր, որովհետեւ ծընողքդ ունէիր քեզ պաշտպան, հոգածու, գուրգուրացող...: Հետըզհետէ ամբողջ եղերերգութիւնը կը ցցուէր աչքիդ առջեւ... տակաւ կը հասկնայիր կազմակերպուած ոճրերգութեան ահագնութիւնը ու այդպէսով սեւ ու թախծոտ օր մըն ալ կը զրկուէիր կեանքիդ ու էութեանդ ամենէն պաշտելի մօր խանդաղատանքէն. ապրիլեան սեւ բունդին հետ՝ դուն ալ կը մագլցէիր դժնդակ Գողգոթան, անմեղ հոգիիդ անգիտակից ելյթովը, ապաւինած հօրդ ու քոյրերուդ...:

Կեանքիդ պատմութիւնը իր աղէտաւոր յեղաշրջումը կ'արձանագրէ այնուհետեւ վերջին նեցուկէդ ալ զրկելով քեզ, առաքինազարդ Շուշի...: Այս սրտամորմոք պատահարէն վերջ՝ որբութեան թափօրին խառնուած, բախտի անիւը կը նետէ քեզ Դիոգինէսի հայրենիքը...:

Հոն՝ դպրոցական գրասեղաններու վրայ, քեզի համար նոր կեանք մը կը բողբոջի...: Գոհ ես վիճակէդ, ժամանակը մասամբ կ'ամոքէ ցաւդ, վէրքդ փակասան և դարման կը գտնէ բախտակիցներէդ. նոր միջավայր, նոր շրջանակ կը կազմուի շուրջդ. մտերիմներ ու նախանձորդներ կը պաշարեն քեզ. այժմ գեղեցիկ ու տխուր օրերու փունջ մը կազմըւած է այդ անցեալէն, զոր յաճախ յիշելու ցանկութիւնը կը սփոփէ, կ'ամոքէ հոգիդ...: Սակայն, շատ կարճ կը տեւէ այդ անհոգ ու գըւարթ շրջանը... ինչո՞ւ այդքան շուտ կը թառամի կեանքին անիւը, չխնայելով լուռ աղերսանքին դեռատի սրտիդ, որ ապրելու համար կը տրոփէր...:

Անգութ բախտը կը քշէ՛ քեզ ալ, ինչպէս ընկեր-քոյրերէդ շատեր, Նեղոսի ափերը... պաշտպանութեանը յանձնուելու՝ կեղծ կարեկցութեամբ տոգորուած հայ-ընտանիքներու...:

Այնտեղ, անխիղճ մարդիկ, կ'օգտուին բարութենէդ, բարեացակամութենէդ, անգիտանալով հոգւոյդ ալքերուն մէջ հետզհետէ ծլարձակող փոթորկայոյզ զգացումները, անտեսելով որ դուն ալ անցեալոյն՝ հօր ու մօր պաշտելին էիր...:

Այդ եղերերգութեան առջեւ կ'ընկղի հոգիդ. չար մարդոց սընուցած անհրապոյր, կեղծ գուրգուրանքը բան մը չի խօսիր քեզի այլեւս և դուն դառնացած ու հիասթափուած՝ կը նետուիս կեանքի կրկէսը, գոյութիւնդ անեղծ պահելու մտադրութեամբ...:

Կը տուայտիս, կը տառապիս, չարքաշ աշխատութեանդ շնորհիւ կը յաջողիս էութիւնդ մաքուր պահել սնոտի մարդկանց սոփեստութիւններէն ու այդպէսով զօրաւոր անհատականութիւնդ կը բարձրանայ, կը վսեմանայ, ազնուացնելով նաեւ առաքինի հոգիդ...:

Այնուհետեւ բնութիւնը կը սկսի արթննալ սրտիդ մէջ ու գարունը ծաղկիլ...: Շփոթած ես այս յայտնութենէն...: Մի՞թէ...: Այո՛, օրէնքը նախախնամութեան, փոքր, անմեղ սիրոյ դէպքեր կ'արձանագրուին հոգւոյդ ալքերուն մէջ... Վաղանցուկ... բայց յիշատակելի անուրջներ...:

Որոշ ժամանակ կեանքդ կը լողայ այս դիւթական յորձանուտին մէջ... տենչայոյզ զգացումներդ մարմին կը ստանան. տրտունջ չունիս ճակատագրին դէմ, բայց, կը տենչաս, կը բաղձաս բանի մը, որ կը զլացուի... անպարփակ այս անհունին մէջ բոյն մը հիմնելու մաղթանքդ՝ ողբական մը կը դառնայ...:

Եւ ահա, այս կարօտի ու քնարերգական յեղյեղումին մէջ, կեանքիդ լուսաշող արեւը կը ծագի...:

* * *

Ծանչցայ քեզ թատերական արուեստի ճամբուս վրայ. եկած էիր հաղորդուիլ բեմի խորանէն և ըմպել անոր կենարար աղբիւրէն...:

Համեստութիւնդ գրաւականն էր ներքին փոթորկայոյզ անհատականութեանդ, որ քեզի առաջարկուած փոքր դերերն ու կերպարները ընդունեցար առանց տըրտունջի. արդէն քանի մը ներկայացման մէջ ունեցած յաջողութիւններդ փաստն էին որ լուսաւոր աստղ մը ըլլալու սահմանուած էիր...:

Դեռ յիշողութեանս մէջ վառ է այն անսահման երկիւղածութիւնը, որ կը տածէիր արուեստին հանդէպ և թէ թատերական մեհեանին միանձնուհին եղար այնքան կարճ ժամանակ...:

Աւա՜ղ, երջանկութիւն չկայ սա մեր աննպատակ մոլորակին վրայ և ահա յանկարծ ճակատագրի անյայտ խորշերէն հեգնանքի օձ մը սողաց և արիւնախանձ անակնկալութեամբ մը կծեց, զրկեց հայ բեմը իր յոյսէն, մխիթարանքէն և անստգիւտ ձիրքերէդ: Ա՜հ, շատ անգութ եղաւ մեր՝ բեմի ընկերներուդ դրախտաբոյր գինովութիւնը: Ահաւոր ուրական մը, անգութ մըրիկ մը խլեց մեր էութենէն քեզ՝ վարդագեղ Շուշի, երկինքէն երկիր գլորած անթեւ հրեշտակ... մինչդեռ դեռ երէկ, հայ բեմը ծաղկած ածու մըն էր...:

Ահա, պաշտելի Շուշի, արուեստիդ հմայքովը արբեցած, որքա՜ն կը բաղձայի որ սա ժամուն յան արծ, կախարդական ցպիկով մը կարենայի զգայնիկ պուէտ մը դառնալ, և սիրտս քաղցրահնչուն քնար մը ըլլար, որուն նրբին թելերուն վրայ արուեստին հանդէպ քու ունեցած հաւատքդ սաղմոսերգէի, քու նուիրումիդ «ալէլուիա»յին մեղմիկ մեղեդին հնչեցնէի...:

Անշուք հողակոյտիդ վրայ, արդեօք սա տկար գրչիս թոթովանքը պիտի հաճէիր ընդունիլ բեմի ընկերներուդ անխառն հիացումին իբր անմահական յուռութքը...:

Իբր համեստ փունջ մը ներբողանք՝ խանդաղատանքի ծաղկայորդ բուրաստաններէն քաղուած...

Իբր բիւրեղափայլ շի՛թ մը՝ խանդակաթ մեր հոգիներու շատրուաններէն ցնցուղուած...

Իբր տխրանոյշ հե՛ք մը՝ մեր վիրաւոր սրտերէն, անոր ամենէն հաւատարիմ ծալքերէն փրթած...

ՎԱՍՆ ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ)

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Տարուած այդ բազմերախտ աշխատանքը պտղաբեր ու արդիւնալից պիտի դառնար ա՛յն ատեն՝ երբ գտնուէին անոր կարեւորութեանը թափանցող, յաւերժական արժէքին հաւատացող և այդ հաւատքը սերունդէ սերունդ անվթար կերպով փոխանցելու պարտականութեան գիտակից ասպետներ։

Այդ դժուարին ու նուիրական պարտականութեան ճամբուն վրայ է որ ինկան Վարդանանք:

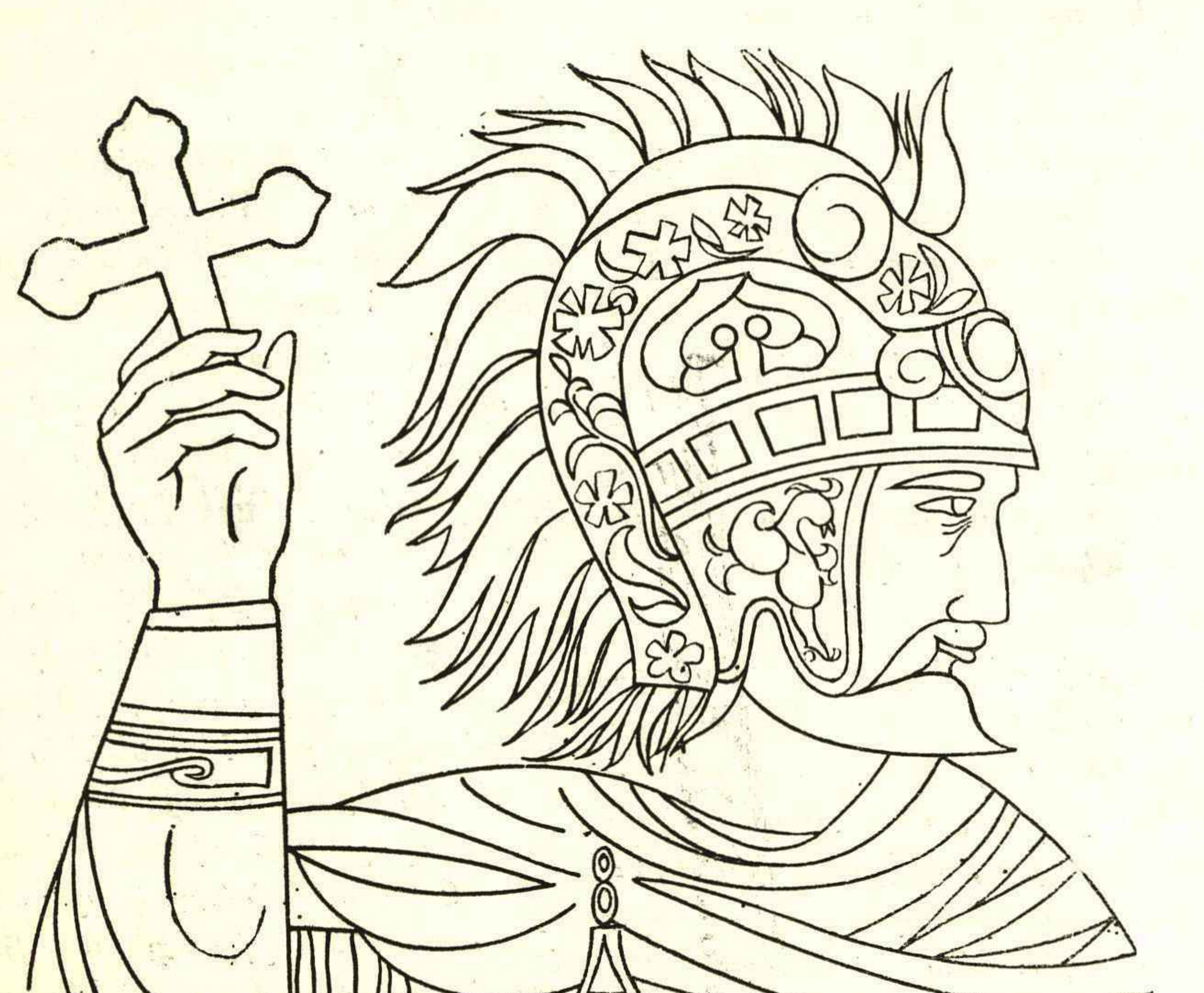
Եւ պարտականութեան ճամբուն վրայ գիտակցօրէն մահացողին համար պատմութիւնը միայն յարգանք ու մեծարանք, պատիւ ու դափնեպսակ կ՛ընծայէ, և զայն կը դասէ անմահ սուրբերու կարգին:

Անմահ դիւցազներ եղան Ղեւոնդեանք, Վարդանանք, և Վահանեանք:

յիշուին յաջորդ սերունդներուն կողմէ։

Վարդանանց այդ չատ փոքր պատերազմը դարերու հետ դաւալելով մեծցաւ, մեծցաւ ու կարծէք հիւլէական մեր դարուն համապատասխանող հերոսամարտի մը հանգամանքը զգեցաւ և չահուած յաղթանակի մը փառքը ապահովեց։

Աւարայրէն ետք, հայ ազգը բազմաթիւ պատերազմներու մասնակցեցաւ, և գրեթէ բոլորին մէջ ալ պարտուեցաւ: Սակայն այդ պարտութիւնները ոչ մէկ առթիւ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը նշանակեցին. ընդհակառակն՝ այդ պարտութիւնները հայ հոգին, միտքն ու կամքը կոփեցին ու կռանեցին, որպէսզի ան յաղթէ դարերուն։ Ահա՛ ճշմարիտ յաղթանակը: Դարաշրջաններուն յաղթել,

Armenia's Greatest Hero VARTAN MAMIGONIAN

Ըստ Եղիշէի, Վարդանանց հերոսամարտը միօրեայ և նեղ շրջանակի մը մէջ մղուած պայքար մըն էր, երկու անհամեմատօրէն անհաւասար ուժերու միջև, որոնցմէ մէկուն՝ հայուն պարտութիւնը անխուսափելի էր։ Հայ պատերազմիկը, հայ իշխանն ու նախարարը գիտակից էին այս իրողութեան, որուն մասին արտայայտութիւններ կը գտնենք քաջակորով սպարապետին բերնով մեզի հասած ճառին մէջ.

«Չերկնչիմք ու չվախնամք հեթանոսներու բազմութենէն եւ ոչ ալ մահկանացու մարդու ահագին սուրի դէմ թիկունքնիս դարձնենք. որպէսզի եթէ Տէրը յաղթութիւնը մեր ձեռքը տայ, ոչնչացնենք անոնց զօրութիւնը, որպէսզի բարձրանայ ճշմարտութեան կողմը. իսկ եթէ հասած է ժամանակը մեր կեանքը սուրբ մահով աւարտելու այս պատերազմին մէջ, ընդունինք ուրախ սրտով, միայն թէ արիութեան ու քաջութեան մէջ վախկոտութիւն չխառնենք:»

Աւարայրի հերոսամարտով, Վարդանանք իրենց կարմիր արիւնով ամբողջ աշխարհին տրուած դաս մը արձանագրեցին պատմութեան լուսաւոր էջերէն մէկուն մէջ, թէ աշխարհակալական ձգտումներով մղուած ու չահուած ճակատամարտը չի դիմանար ժամանակի հարթիչ գլանին և թէ այդպիսի յաղթանակներ անէծքով է որ կը տօկալ, դիմանալ, ապրիլ, գործել ու ինքզինք պարտադրել՝ որպէս ազգային միութիւն ու ամբողջականութիւն։

Հո՛ս է պատմութեան մէջ լուսաւոր պսակներով յաւերժանալու գաղտնիքը։ Եւ այդ գաղտնիքին ոսկեայ բանալին է որ մեզի փոխանցեցին Քաջն Վարդանանք. հաւատալ հոգեկան արժէքներու անպարտելիութեան ու անմահութեան, և ամէն ինչ զոհել այդ հաւատքին ջահը վառ պահելու և անմար բոցով յաջորդ սերունդներուն փոխանցելու համար։

Այս տարի, Աւարայրի հերոսամարտին տօնակատարութիւնը կը զուգադիպի տարբեր միջավայրի մէջ կատարուած և տարբեր պայմաններու տակ մղուած ուրիշ Աւարայրի մը յուշատօնին՝ Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին։

Գիտնանք ազգովին, միակամ, միախորհուրդ և անխառն զգացումներով յարգել ու փառաբանել սուրբ յիշատակը մեր բիւրաւոր նահատակներուն, այն չուքով՝ ինչպէս կը տօնենք Վարդանանց դիւցազնամարտը։

Ժամանակը հասած է այլեւս, միեւնոյն գաղափարին ու խտէալին շուրջ համախմբելու մեր բոլոր ուժերը, առանց թերահաւատութեան և անվախաբար դիմագրաւելու համար մեզի սպառնացող նոր և աննիւթական Աւարայրները։

Ն. Բ.

★ ԱՒԱՐԱՅՐ ★

Այստեղ կանգնէ՛ք մի պահ,
Խոնարհուեցէ՛ք,
Ինչպէս խոտերն են խոնարհւում արշալոյսից առաջ։
Արեան մառախուղից
Ելնում է Վարդանի պատկերը սէգ
Եւ աջը մեզ մեկնած՝ կրկին գոչում է.
— Հայ քաջեր, յառա՜ջ...
Այն ժամանակ
Պարսիկն ուզում էր կլանել մեր սիրտն ու մեր լեզուն։
Եւ հայ գնդերն ի մարտ փոթորկուեցին,
Ելան ամէնքը — պարմաններն արեւազուն,
Ելան Տիկնայք մեր փափկասուն,
Ելան իշխան, ռամիկ ու քահանայ։
Եւ հայ գնդերն ի մարտ, ի վրէժ առաջնորդում էր նա,
Կաղնեբազուկ սպարապետը մեր,
Վարդան Մամիկոնեանը։
Այն ահեղ Աւարայրում՝
Իրար դիպան երկու զօրութիւններ,
Պարսիկը ռազմական իր փղերով,
Հայոց քաջերը հայրենեաց սիրով,
Ընկան փղերը բիրտ,
Ընկան քաջերը բոցաւորին,
Ընկաւ Կարմիր Վարդանը շառաչով թշնամասաստ։
Բայց գոռ պարսիկն ահա նիզակաբեկ՝
Քաշուեց իր հողը բարբարոս
Եւ իր սրտում ասաց.
— Հայե՜ր, թող Ահրիմա՛նը ձեզ տանի,
Կուում էք... ապրեցէ՛ք։

(Հատուած) ՆԱՑԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԻ ՄԱՀԸ

Վարդանը տեսնում էր թէ ինչպէս իր առջեւ իր կնոջն և դստեր կողքին ռամիկների կանայք ու դուստրերը անխնայ զարկւում էին թշնամու սրերին, հարուածում իրենք, և վերջը թափւում անխնայ, անգթօրէն, թանկագին կեանքի անսիրտ աժանութեամբ։ Սա աւելի էր խոցում Վարդանին։ Բայց ահա մի երիտասարդ աղջկայ մազերը ընկան պարսիկ հեծեալի ասպանդակը և նա քաշ ընկած գնաց...

— Տղա՛յք, հասէ՛ք,- գոռաց Պօղոսը իրեն կորցրած։

Պարսիկի ետեւից թռաւ Տիգրանը և խրուեց մի խումբ պարսիկների շարքի մէջ և կախուելով ասպանդակից՝ սկսեց սրով զգոյշ կտրել կնոջ մազերը։ Հոգատար դանդաղումը թոյլ տուեց պարսիկներին հարուած հասցնել Տիգրանին։ Նա ընկաւ՝ իմանալով, որ այդպէս էլ կը լինի։ Սա կատաղեցրեց Կորիւնին և միւս երիտասարդներին։ Նրանք խումբով խրուեցին պարսիկների մէջ և սկսեցին հարուածել։

— Երեխէ՜քս..., ծղրտաց Խանդութը և գնաց մենակ զարկուեց պարսիկներին՝ ինչպէս փետրացից թռչունը իր ձագերն ազատելու։

Նա հարուածեց մէկին, բայց իսկոյն ընկաւ մի պարսիկ զինուորի սրի հարուածից։ Տղաները վտանգուեցին։ Սրանց ետեւից թռան զինուորները և սկսեց մի տեսարան՝ սարսափելի և գեղեցիկ։ Զոհում էին իրենց, ազատում իրար, խլում իրարից մահը՝ շնորհում իրար կեանք։

Կայծակի պէս յափշտակեց սա Վարդանին, բոլորին։ Սա թռիչք էր արդէն։ Վարդանն զգացլուծուեց երկունքը, ծնուեց այն վեհագոյն ոգին, որի վրայ դրեց նա իր և հայոց ժողովուրդի կեանքը։ Վարդանը ոգիացած գոչեց։ Դա բառ չէր, այլ մի ոյժ, գերագոյն մի բան։ Սլացիկ միտք։ Ոգի։ Զինուորներն ու շինականները խլեցին այդ ոգին։ Ժպտացին ոչ հասարակ առօրեայ ժպիտով։ Ժպտացին մեծ սխրագործութեան հպարտ ու վեհ ժպիտով։ Մարտը դարձաւ մի վերասըլացք առաքինութիւն և քաջութիւն։ Վարդանը տեսաւ իր գործը —հայոց ժողովուրդի գործը— սոսկալի աւեր թշնամու զօրաբանակում։ Ու թէև նա մղում էր իր վերջին օրհասականը և մօտենում էր վճարքը, բայց արդէն զոհունակ և վրիժախինդ ժպիտով էր նայում շուրջը։ Կատարուե՛ց։ Հայոց ժողովուրդը յաղթեց։ «Խոցուե՛ց գազանը»։ Խոցուեց կարեվէր, խորը։ Այդպիսի կոտորած չէին տեսել պարսից զօրաբանակները։ Եւ հիմա այլեւս մնում էին վերջին հարուածները, այն էլ անձնական կեանքի գինը խստիւ թանկացնելու համար։ Եւ քանի որ «գործ-աշխատանքը» վերջացաւ՝ հիմա կարելի էր «զինամըրցել»... Եւ սկսուեց այլ դրուագ, որից գեղեցիկը և զարհուրելին դժուար էր հնարել։ Վարդանը կանգնեց ասպանդակների վրայ, շուրջմրջեց և սուրը ճօճեց - հաւաքուե՛լ։ Իսկոյն շրջապատեցին հաւատարիմները. վերջինները։ Եկան՝ Սրուանձտեան Գարեգինը, Քաջբերունի Ներսէսը, Տաճատ Գնդունին, Հաբէլ Նահապետը, Սահակը, Արծրունին, Այրուձիի Արշամը, Դաւիթ Սեպուհը, Մելգոնը, Աբգարը, Ջերեւացին, Յովակիմ Դարբինը, Յովհաննէս նաբապետը, Սրապը։

Եւ շատեր, որոնց ճանաչում էին սրանք և Վարդանը անձամբ: Նրանք ընկել էին կամ կորել... Անսպասելի դուրս լողաց Մարտիրոսը իր ծանր գուրզով և հասաւ ձեռը գցեց Վարդանի նժոյգի ասպանդակին, գնաց հետը։ Նրա բրտնամխած դէմքին դուրս էին ցայտել աչքերի բիբերը։ Նա զարհուրելի էր։ Յայտնուեց կրկին Պօղոսը։

Սակայն արդէն՝ ինքը յուսահատ կատաղութեամբ՝ վրայ հասաւ մատեան գունդը, որ թարմ ու կազմ գրոհել էր և ճեղքելով Վարդանի շրջապատ զօրագնդերը՝ հասնում էր նրան։ Նա եկաւ սաստիկ ուժով և բախուելով Վարդանի զօրագնդերին՝ խախտեց նրանց կազմաշարքերը։ Դա առաջին ազդու հարուածն էր, որ հասցրուեց Վարդանին։

Զօրագնդերը կտրատուեցին, պատառոտուեցին և սկսեցին խումբ-խումբ կռուել։ Շուտով այդ էլ քայքայուեց և կազմալոյծ զօրագնդերի խմբերը, անհատ զինուորները, կանայք ու տղամարդիկ խառնուեցին իրար և սկսեցին կրկին ու երբեմն մի ակնթարթ յայտնուել և անհետանալ իսկոյն։

Այժմ արդէն Վարդանի զօրագնդերի խառն բեկորներն էին, որ սեղմուեցին նրան։ Վախճանը մօտեցաւ։ Դա զգացին և թշնամին և Վարդանանք։

Վարդանը նշան արեց յոնքերը կնճռելով ու ժպտալով։ Ծիծաղեց, որ չլսուեց։ Ուժգին թափ տուեց գլուխը։ Հասկացան՝ «ամենամեծ կոտորածը հիմա»։

Դա արդէն վերջին խիզախութիւնն էր։ Վարդանը տուեց առաջին օրինակը։ Նա անձամբ յարձակուեց թշնամու զինուորների վրայ և սկսեց սրամարտը։ Նրան ախոյեան դուրս եկաւ մի սեւադէմ յաղթանդամ պարսիկ հեծեալ, որ հասաւ և սրով հարուածեց նրան. Օղասպարը պատռուեց։ Բայց այդ ժամանակ Արծրունին թռաւ երկուսի մէջտեղ և սրով կասեցրեց նրա երկրորդ հարուածը Վարդանին։ Սուրը վրիպեց և իջաւ Արծրունի նժոյգի գլխին։ Արծրունին խելագարուեց, թռաւ գրկեց պարսիկին։ Սկսեցին մրցել։ Պարսիկը վայր էր գցում նրան և հէնց այն է՝ մի ուրիշ պարսիկ սուրը հասցնում էր Արծրունին՝ Վարդանը հարուածեց նմա դէմին: Նա ընկաւ։ Երկրորդ հարուածով Վարդանը վար գցեց Արծրունի ախոյեանին։ Վարդանի շրջապատողները աւելի սեղմեցին շարքը։ Մի քանիսը կորցրել էին նժոյգները, հետիոտն էին գալիս։ Վարդանի նժոյգն ընկաւ թշնամու կացնի հարուածից։ Գարեգինը իր նժոյգը տուեց Վարդանին։ Բայց շրջապատող թշնամին խտացաւ, ծանրացաւ։ Բոլորի նժոյգները ընկան։ Ընկաւ Ներսեհ Քաջբերունին։ Վարդանի տապարը մի ձեռք էր քաշում։ Վարդանը քաշեց, որ ազատի ուրը։ Բայց ձեռքը յամառում էր։ Վարդանը պոկեց։ Մի ակնթարթ նայեց ներքեւ։ Արշամն էր, որ սողալով չորեքթաթ վազում էր։ Նա կարմրել էր ոտից գլուխ արիւնաշաղախ։ Բայց Արշամը հասաւ Վարդանին և կրկին խլելով տապարը, շրթունքները դողացնելով մօտեցրեց, որ համբուրի։ Վարդանը կռացաւ, ինքը համբուրեց Արշամի արիւնոտ գլուխը։ Նա բաց թողեց տապարը։

Վարդանի ճանապարհը փակեցին։ Իսկոյն նրան ընդհուպ շրջապատեցին, Դաւիթ Սեպուհը, Զմերոցի, Այրուցիի Մամիկոնեան զինուորները և շինականները մի երկու հարիւրեակ։ Թըշնամին արդէն սպառնալի ուժով գրոհեց։ Նոյնքան սպառնալի հարուածներով վարդանանք ջանում էին կանխել նրան։

Այնժամ Վարդանը կրկին առաջ ընկաւ։

— Դէ՛հ,- թափահարեց գըլուխը և գնաց։

Խումբը գրոհեց կրկին։ Գընում էին և հարուածում։ Յանկարծ մի նետ զարկեց Վարդանի ճեղքուած օղասպարի արանքից կրծքին։ Արիւնը ցայտեց։ Արծրունին և Դաւիթ Սեպուհը երկու կողմից թեւերով գրկեցին նրա մէջքը և սկսեցին տանել։ Դիմացից մի փիղ էր գալիս։ Պարսիկները միջոց բաց արին, որ փիղն անցնի։ Նրա աշտարակին մի սեպուհ և

Ա՜հ, ցոլա՛, փայլէ՛, տխրադէմ լուսին,
Ցուցէ՛ քո փայլից փայլ տաս եւ հային...
Պատմէ՜ մատեանն Վարդանի մահը,
Թէ ի՛նչպէս կորաւ հայ ազգին գահը,
Թէ ի՛նչ վեհ սիրով սիրում էր Վարդան
Հայրենի հողը, աշխարհ Հայաստա՜ն...։

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԴՐԺԵԼ...

«... Ու Աստուծմէ մէկ բան միայն կը փափաքէին — Ա-ւարտել ինչ որ սկսած էին այնքան քաջութեամբ։» ԵՂԻՇԷ

Ասիկա հայ կիներու աղօթքն էր Վարդանի օրով, ասիկա եղաւ իրենց աղօթքը անկէ ետքն ալ, դարերով ու հասաւ մեզի, բայց, աւա՜ղ, սկսած է մոռցուիլ կարծէք, կամայ թէ ակամայ, կամ այնքա՜ն տկարանալ որ անլսելի դառնայ մեր յաջորդ սերունդին։

Ի՞նչ էր անոնց սկսած գործը։ Պայքար մըն էր, գոյատեւման դժնդակ պայքար մը, սկսած Շուշանիկով ու հասած մինչեւ Տէր Զօրի անապատները։ Հայ կիներ ուխտած էին իրենց ամուսիններուն նման կենալ անվեհեր, դիմակալել ամէն դժուարութիւն, յաղթել ամէն արգելքի ու անդադար չշնչել իրենց զաւակներուն, թոռներուն ականջին. — «Հա՛յ ենք, հայ ապրինք հպարտութեամբ, հա՛յ մեռնինք քաջութեամբ»։

Լինել թէ չլինելու այս պայքարը վերջացաւ յաղթանակով։ Վկայ մեր Հայրենիքը, իր մտաւորականներով ու գիտնականներով, իր երաժիշտներով ու մարզիկներով։

Շշմա՞ծ ենք միթէ այս իրականութեան առջեւ, թէ այլ կերպ մոլորած, չեմ գիտեր։ Հապա ինչպէ՞ս հաւատալ որ արտերկրի հայուհիներ, մոռցած իրենց հին ուխտը, այսօր կ'օգնեն թշնամիին։ Ամէն հայ մայր՝ որ կ'առաջնորդէ իր մանկիկը օտարութեան ու ձուլումի, մետայլով մը պատուած կ'ըլլայ իր դահիճը։

Այսքան չո՞տ մոռցանք ամէն տառապանք ու աքսոր, պատերազմ ու աւեր։ Քանի՞ արծաթի փոխարէն կը փորձենք ծախել մեր հայութիւնը։ Ե՞րբ և ինչո՞ւ սկսաւ այսքա՜ն ագահութիւն։

Հարց տուէք, դուք ձեզի, հարազատ քոյրեր, ինչպէ՞ս դրժել հայոց աշխարհի փափկասուն Տիկիններու ուխտը։

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ
Հելիոպոլիս, 18 Փետր 1965

երեք զինուոր նետահարում էին հայ զինուորներին։

— Անձնատո՛ւր, — գոչեց պարսիկ Սեպուհը աշտարակից։

— Դո՛ւ՝ անձնատուր...— գոչեց Գարեգինը։

Դաւիթ Սեպուհը մէջ ընկաւ.

— Ասա՛, ո՞վ է Մամիկոնեան...

—Բոլո՛րս,- գոչեցին Վարդանին շրջապատողները։ Այնժամ Դաւիթը սաղաւարտը հանեց և զարկեց գետին իր ետեւը և գոչեց.

— Առա՛ջ։

Առաքելը, Արթինը, Պօղոսը նիզակներով կանգնեցին փիղի ուղղութեամբ։ Շարժումը լսեցին Գարեգինը, Տաճատը և մի խումբ նիզակաւոր զինուորներ։ Եւ գնացին դէպի փիղը, որ հարբած մըղուեց դէպի սրանց։ Համնելով փիղին բաժանուեցին երկու մասի և մտան ոմանք փիղի փորի տակ, ոմանք էլ կողերից հարուածեցին։ Փիղը խորդաց, շփոթուեց և սկսեց պտոյտներ գործել։ Յետոյ շուռ եկաւ և ընկաւ մի կողքի վրայ շրջելով աշտարակը պարսից զինուորների գլխին։

Բայց Վարդանը յայտնապէս ուժասպառւում էր։ Նա հետեւում էր մարտին պղտոր աչքերով։ Կորիւնը վազեց բռնեց նրան մէջքից։ Մօտ եկան և երկաթէ օղակով շրջապատեցին նաեւ արտաշատցի մնացած երիտասարդները։ Նրանք հարուածում էին և օղակը պահում, մինչ Արծրունին հասաւ և գրկեց Վարդանին։ Եւ Վարդանը դեռ առաջ էր մղւում, ճիշդ է արդէն դանդաղ, երերուն։

Զինուորները հարուածում էին և ընկնում։

Մոլեգնածի պէս առաջ էր մղւում և իր սարսափելի մի աչքով և քրտնափայլ դէմքի զարհուրանքով պարսիկների սահմռկեցնելով՝ կռւում էր Սահակը, կարծես քնի մէջ։ Բայց ճապուկ վագրի պէս կատաղի, բայց և հաշւով, իբրեւ փորձուած լեռնցի՝ կռւում էր Արթինը։ Նա չէր ուզում մեռնել։ Դաւիթը վրայ հասաւ և խլեց Արծրունուց Վարդանի մէջքը։ Վարդանը գունատուեց։ Սուրը իջեցրեց և սկսաւ քաշ տալ։ Կորիւնը վերցրեց սուրը և համբուրելով սեղմեց կրծքին։ Մարտիրոսը ընկաւ առաջ և ըսկսեց խելայեղօրէն աջ ու ձախ հարուածել՝ լինի նպատակին, լինի օդին մէջ։ Մի ուժեղամարմին զինուոր թռաւ դէպի Վարդանը։ Մարտիրոսը խլեց նրան և իսկոյն զարկեց գետին։ Բայց թշնամու տապարը իջաւ նրա անզրահ մէջքին։ Մարտիրոսն ընկաւ։ Մի նետ եկաւ զարկեց Վարդանի կոկորդին և մնաց։ Վարդանն ուզեց հանել՝ արիւնն սկսեց խեղդել։ Երիտասարդները նոր կատաղի թափով հարուածներ տեղացին պարսիկների գլխին և առաջ մըղուեցին։ Դաւիթը ձեռքին նետի հարուած ընդունեց, բայց պահեց Վարդանին։ Ընկաւ Պօղոսը, ընկաւ Տաճատ Գնթունին։ Մի նետ եւս զարկեց Վարդանին կրծքից։ Վարդանը ուշակորոյս կախուեց և գլուխը թեքեց կրծքին։ Նրան վար դրին։ Գարեգինը դարձաւ նրա կողմը և Արծրունին ու Դաւիթին նայեց հարցական, սուր.

— Հա՞...

— Հա՛...

Կանգ առան։ Վերջ։ Օրհաս։ Վերջին հարուածներ։ Թշնամին ողողեց և կատաղի ու արագ ըրախողխող արեց վերջամարտիկներին։ Բոլորն ընկան։

Հեծեալները սլացան դէպի բլուրը, ուր Նիւսալաւուրտն էր։

— Վարդանն ընկա՜ւ...

Դա արդէն տեսել էին բլրից և մոգպետները ձեռքերը կարկառեցին օդում ուրախագին ու ջերմեռանդ.

— Փառաւորեա՜լ է Որմիզդ, տուիչը յաղթութեան,— բացագանչեց Որմիզդ մոգպետը,— արքայից արքային փա՜ռք։

— Փա՜ռք,— ձայնեցին բոլորը, ընկա՜ւ Վարդանը։

Մռայլ նայեցին Վասակը, Գադիշոն, Պերոզը և Վախթանգը։ Նրանց լաւ հասկացաւ Նիւսալաւուրտը։

— Ընկա՜ւ Վարդանը՝ պարտուեց Նիւսալաւուրտը,— հեգնանքով ու դառնութեամբ գոչեց նա և զայրոյթով սաղաւարտը գետին զարկեց,— թի՜ւ, այսպիսի զօրավարներին։

«Վարդանանք» Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԸ ԺԱՊԱՒԷՆԻ Կ'ՈՒԶԷՆ ՎԵՐԱԾԵԼ

Վերջերս Յունաստան գնաց հայազգի տաղանդաւոր բեմադրիչ Աշոտ Մալաքեան, ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ և իր վերջին շարժանկարի գլխաւոր դերակատար Փարիզիի, մասնակցելու համար Սելանիկի շարժանկարի փառատօնին, ուր պատւոյ մրցանակին արժանացաւ իր «Հարիւր հազար տոլար արեւուն տակ» ժապաւէնը։

«Ազատ Օր»ի թղթակիցը որ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է հայազգի բեմադրիչին հետ, կ'ըսէ թէ Մալաքեան հարիւրին հարիւր տոկոսով Ռոտոսթոցի հայ է, 44 տարեկան։

Մալաքեան ըսած է թղթակցին.

— Վերջին ժապաւէնս ամենէն յաջողը և ամենէն սուղն է միանգամայն։ Տասնեակ մը սաւառնակներ, հրասայլեր, ինքնաշարժներ, նաւեր և հինգ հազար հոգինոց բանակ մը գործածեցի տեսարաններուն մէջ։ Տասը հեռախօս կար դէմս։ Բայց այսօր հպարտ եմ ատոր համար։

Հիմա Ամերիկա պիտի երթամ Մեթրօ Կոլտուին Մէյըրի հետ իմ պայմանագրութեան համաձայն ժապաւէններ պատրաստելու համար։ Հոն քառապատիկ կը վճարեն։ Յ'ետոյ, ժապաւէն մը պիտի դարձնեմ Աֆղանիստանի մէջ։ Դերակատարները պիտի ըլլան՝ Փօլ Նիւմըն եւ Նաթալի Վուտ։ Կը փափաքիմ «Վարդանանք»ը ժապաւէնի վերածել, բայց, շատ մեծ դրամագլուխ պէտք է։

Համոզումս այն է, թէ շարժանկարը զուարճութեան միջոց է և ոչ թէ յեղաշրջական գաղափարներ տարածելու միջոց։ Երբեք չեմ ուզեր նոյն բաները կրկնել։ Ամէն մէկ ժապաւէնս պէտք է ինքնատիպ ըլլայ և միշտ միւսներէն տարբեր։ Յունական շարժանկարը տակաւին չէ հասունցած։ Շատ խօսակցութիւնը աւելորդ է։ Պէտք է լուսանկարի գործիքը խօսեցնել։ Հեռատեսիլը իսկապէս վտանգ մըն է, բայց մի միայն գէշ ժապաւէններուն համար։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԻՆ

Հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր կը պանծացուին և կը փառերգուին Վարդանանք։

Այժմ ի՞նչ կարելի է աւելցնել, որ ըսուած չ'ըլլայ արդէն։ Ոչինչ կամ գրեթէ ոչինչ, որ կըրկնութիւն չնկատուի կամ բիւր անգամ ըսուած չըլլայ...։ Սակայն այդ վերլուծող չարայարութիւններուն մէջ կը նշմարուին աստիճանաբար բարձրացող տենչ մը, տե՛նդ մը, աւելի գովաբանելու և փառաբանելու Վարդանանքը։

Թեան երկնակամարին վրայ...։ «Մահուամբ զմահ կոխեաց», մի՛շտ առաջին գծին վրայ։ Իր անվեհեր զինակիցները ցնծութեամբ դիմաւորեցին Զարիքը, Մահը... գինելու համար յետնորդ սերունդներուն հոգիները։ Անոնք մոլեռանդօրէն կը սիրէին իրենց աննման ազգը և ճշմարիտ կրօնը։ Դէպի ստոյգ մահ գացին՝ վասն հայրենեաց և վասն հաւատքի, ներշնչումի յաւէտ անսպառ աղբիւր դառնալով և հայ ծնած ըլլալու անհուն հպարտանքը պարգեւելով մեզի։

Փոձրենք մեր թոթովանքի տուրքը բերել Ղեւոնդեանց և Վարդանանց սուրբ յիշատակին։

Պարսից վերջնագրին Վարդանանք պատասխանեցին արու և հրաշունչ շեշտով, որ կ'արձագանգէ դարէ դար — «ոչ ոք կարող է մեզ հրաժարեցնել մեր հաւատքէն. ո՛չ հուրը և ո՛չ ալ սուրը...»։ Վարդանանք՝ իրենցմէ երեք անգամ աւելի թիւով և շատ աւելի գերազանցօրէն — փիղերով և բաբաններով— սպառազինուած թըշնամիին դէմ ճակատեցան աներկիւղ։ Նպատակին դիմելու անտեղիտալի ոյժը կը մղէր զիրենք անհաւասար մեծ պայքարին, խորտակելու այն ամէնը՝ որ կը խանգարէր մեր ազատութիւնը։ Պաշտելի և փառապանծ մարտիկներ, գլխաւորութեամբ Քաջն Վարդանի, իրենց կեանքը ընծայաբերեցին յաւիտենական հայութեան ապրելու, տեւելու և ստեղծագործելու կամքին։

Հայոց պատմութեան անհունապէս սիրելի դէմքերէն Վարդան, խենթի նման ողջակիզուեցաւ հայրենիքի սուրբ սեղանին, իր լուսահեղ հետքը թողելով պատմութեան երկնակամարին վրայ...

Թափուած արիւնը իր արժանի վարձատրութիւնը գտաւ, 30 տարի ետք, Նուարսակի դաշինքով որ կուտար հայոց խղճի և հաւատքի ազատութիւն — սրբազան անկապտելի իրաւունքը — և քաղաքական կիսանկախութիւն։

Մի՛ երկնչիր հօտ փոքրիկ, մեր այսօրուան և գալիք պայքարներուն յաջորդ կան հանգրուաններուն մէջ, արտայայտէ՛ դարերէն եկած և դարերուն գացող Հայկի, Վարդանի, Վահանի, Դաւիթ Բէկի, Անդրանիկի և մեր անզուգական բոլո՛ր անմահներուն ոգին, անմեռ ոգի՛ն Արմենական...։

Անոնք զուր չպայքարեցան, ապացոյց մեր գոյութիւնը այսօր՝ լոյս իտէալով և լուսաշող ազատ հայրենիքով...

Մի՛ երկնչիր հօտ փոքրիկ եւ ուժերու գերագոյն լարումով պայքարէ՛, մէկ միլիոնէ աւելի անմեղ նահատակներուդ Ցիւնամեակին, իր լրումին տանելու համար առաքելութիւնդ...։

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ
Աղեքսանդրիա — 17-2-65

«... Եւ ահա եկած-հասած է ժամանակը, որ ամէն մէկ կեղծ կոչուած բան հեռացնենք մեզմէ։ Այն ժամանակ իբրեւ վտանգից ազատ՝ հոգիով ու մարմնով տարտամ էինք. այսօր երկունքով զուարթացած ու զգաստացած՝ առհասարակ խելամիտ դարձած ենք, որովհետեւ քաջերս Տէրն ալ կը տեսնենք մեզի հետ իբրեւ առաջնորդ. մեր զօրավարը մարդ չէ, այլ բոլոր մարտիրոսներու զօրագլուխը։ Վախը թերահաւատութեան նշան է. թերահաւատութիւնը մենք վաղուց մերժած ենք մեզմէ. անոր հետ վախն ալ փախչի մեր մտքերէն ու խորհուրդներէն։»

(ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ ՃԱՌԷՆ)

ԹԱՏՐՈՆ

« ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՋՈՀԸ »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Կիրակի, 14 Փետր. 1965, կ. ե. ժամը 6.30էն սկսեալ, Հայկական Ընթերցասրահի բեմին վրայ ներկայացուեցաւ Տաֆնէ Տիւ Մօրիէի «Ճակատագրին Ջոհը» թատերգութիւնը, որ քաղուած է «Ռեպեքքա» վէպէն։

Թատերախաղի վերածող և հայացնողն է դերասանուհի Արաքսի Օհանեան, որ ներկայացման կազմակերպիչն ու դերուսոյցն ալ է միաժամանակ։ Խաղարկութեանց կը մասնակցէին գաղութիս թատերական լաւագոյն ուժերը և երիտասարդներ՝ Հայկ. Ընթերցասրահէն։

Խաղարկութիւնը սկսելէ առաջ՝ մէկ վայրկեանի յոտնկայս յարգանք մատուցուեցաւ նորոգ հանգուցեալ յԵրեւան, դերասան Ընկ. Խաչիկ Սանտալճեանի յիշատակին։

Խաղին նիւթը յայտնի է։ Մաքս Ուինթըր, իր առաջին կնոջը՝ Ռեպեքքայի մահէն ետք, Մոնաքոյի մէջ կ'ամուսնանայ նկարչուհի Տորիսին հետ։ Անոնք կուգան Անգլիայ իրենն ապարանքը՝ որուն մատակարարուհին է Տիկ. Տանիվերս (Ռեպեքքայի հին ստնտուն)։

Տանիվերս չէ ներած Մաքսին, որ տարի մը չեղած՝ վերամուսնացած է։ Ապարանքին մէջ կայ խիստ վարչակարգ, դժուարին կարգապահութիւն և ծանր մթնոլորտ։ Տորիս, կը սկսի տառապիլ։

Իր ամուսինը՝ Մաքս, կը սոսկայ երբ իրեն կը յիշեցնեն Ռեպեքքան. մինչ Տանիվերս կ'ուզէ ապրիլ հանգուցեալի կեանքովը ու չնչել անոր չունչովը... Եւ խաշեր կը սարքէ՝ Տորիսը ատելի դարձնելու ամենուն։

Օր մը, չհանդուրժելով այս կացութեան, Տորիս կը բացուի իր ամուսինին, որ իր կարգին —ուրիշ նաւու մը արկածահար ըլլալուն առթիւ - կը բանայ իր սիրտը և կը յայտնէ՝ որ Ռեպեքքա ջրամոյն չէ եղած իր առագաստանաւին հետ, այլ ինք է որ սպանած է զայն. կուտայ ոճիրին մանրամասնութիւնները. ինք գրգռուած է և կրակած Ռեպեքքայի վրայ, երբ այս վերջինը քրքջագին յայտնած է իրեն թէ զաւկի կը սպասէ՝ ուրիշէն առած ըլլալով...։

Մաքս իր կնոջ դիակը դրած է առագաստանաւուն մէջ և զայն քշած է դէպի ժայռերը՝ նաւու կողին կացինի հարուածներ տալէ ետք, որ ընկղմի։

Բայց նոր արկածահար նաւը ջուրէն հանելու ժամանակ, կը գտնուի առագաստանաւը և մէջը՝ Ռեպեքքային անճանաչելի դիակը։

Ռեպեքքա զարմիկ մը ունէր, Ճեգ Ֆավել, որ կ'արհամարհուէր Ռեպեքքայէն, բայց կը սիրէր զայն։ Ճեգ Ֆավել յաճախ, քաղաքը, Ռեպեքքային հետ կը պտտէր, կը զուարճանար։

Գնդապետ Ճուլիէն, որ բարեկամն էր Մաքսին, ստիպուած հարցը դատարան տարաւ, ուր վճիռ եղաւ որ Ռեպեքքա անձնասպան եղած է։ Բայց Ֆավել, լուռ մնալէ ետք դատարանին մէջ, Մաքսի տունը կուգայ և ընդմիշտ լուռ մնալու համար՝ կ'ուզէ որ ամսական նպաստ մը սահմանեն իրեն, եթէ ոչ երեւան պիտի հանէ մահուան օրը առտուն գրած Ռեպեքքային մէկ նամակը, որ կ'ապացուցանէ թէ ան անձնասպան չէ եղած։

Թնճուկ, Մաքս կ'ուզէ յարձակիլ Ֆավելի վրայ։ Իր ընկերը՝ նորթըն կ'արգիլէ։ Մաքս կը վերընտէ, բայց լուր կուտան, որ բժիշկ Պէյքըր կ'ուզէ Մաքսը տեսնել։

Բժիշկը կուգայ յայտնելու որ Ռեպեքքա իր յաճախորդուհին էր և ունէր անբուժելի քաղցկեղ։ Հետեւաբար՝ անձնասպան եղած էր այդ պատճառով։

Տիկ. Տանիվերս, սակայն, չի համոզուիր ասոր, և կը պնդէ որ իր սանուհին՝ Ռեպեքքա սպանուած է։

Ու սանդուխներէն վեր ելած ատեն՝ սրտի տագնապով կը մահանայ։ (վէպին մէջ՝ Տանիվերս յուսահատութեան անձնատուր կ'ըլլայ և կրակ կուտայ ապարանքին։) Ու կ'իջնէ վարագոյրը։

* * *

Գլուխգործոց խաղարկութիւն մը ունեցաւ Տիկ. Արաքսի Օհանեան իբրեւ Տիկ. Տանիվերս։ Ջուապ, չոր, մռայլ, խորհրդաւոր, ոխակալ, վրէժխնդիր և ամբարտաւանացած՝ ի սէր իր սանուհիի յիշատակին։ Տիկ. Արաքսիին կեցուածքը, մեծամիտ նայուածքը, հեղինակաւոր ու խիստ խօսուածքը (հակառակ ձայնը քաշուած ըլլալուն) մէկը միւսը գերազանցող յաջողութիւններ եղան։ Աքանչելի էր իր անկումը սանդուխներէն, և վտանգաւոր։ Խելայեղ ծափահարութիւններու արժանացաւ Տիկ. Արաքսի։

Կարպիս Նիկողոսեանը, որ բնատուր ձիրքերով ու տաղանդով դերակատար է, խիստ յաջող խաղարկութիւն ունեցաւ։ Մուտքի վարպետ ըլլալը գիտէինք, այժմ հաստատուեցաւ որ մէկ վիճակէ ուրիշ վիճակ փոխանցման մէջ ալ վարպետ մըն է։ Իր հոգեկան տառապանքին արտայայտութիւնը ուժեղ և տպաւորիչ եղաւ, անկեղծ ու բնական ըլլալուն։ Այս երիտասարդը, եթէ Հայաստան երթար, իր առջեւ ազատ ասպարեզ պիտի գտնէր բարձրագոյն դիրքի հասնելու։

Ռեպեքքայի կարճ դերը, համր բայց յատկանշական յաջողութեամբ վերցուցած էր Մարօ Պալեանը։ Բայց յատկանշական խաղարկութիւն ունեցաւ Օր. Մ. Վեցիկեանը՝ Տորիս Ուինթըրի դերով։ Զգաստ, խոհեմ, յուզական և ի հարկին արի և խիստ։ Իրմէ ըսպասուածէն աւելին տուաւ։

Պէթի Լէյսիի (Մաքսի քոյրը) դերով Օր. Ս. Պէզիրճեանը և Կիլզ Լէյսիի դերով Պր. Ա. Գույումճեանը յաջող էին և բնական։ Կիլզ լաւ մարմնացուցած էր ուզուած տիպարը, իսկ Պէթի ունեցաւ պատշաճ խաղարկութիւն։

Ընկ. Խորէն Տէտէեան՝ գնդապետ Ճուլիէնի դերին մէջ՝ անզուգական էր։ Աւելորդ է գովել բարձր արուեստով խաղար, ութեան նըրբութիւններուն տիրացած այս ի ծնէ դերասանը։ Իր մասնակցութիւնը բարձրացուց խաղը։

Պերճ Քիւփէլեան, որ այս անգամ սորված էր իր դերը, նոր նուաճումներ արձանագրեց յատկապէս սինիզմի արտայայտութիւններուն և սարքասթիք չարժուձեւերու և դիմախաղերու մէջ։ Կը վերահաստատենք մեր համարումը՝ իրեն հանդէպ։ Աշխատելով ան կրնայ անցնիլ առաջնակարգ գիծի վրայ։

Բժիշկ Պէյքըրի կարճ՝ բայց խիստ էական դերին մէջ՝ Ընկ. Գր. Նիկողոսեան ունեցաւ վայելուչ ու բնական խաղարկութիւն։

(Շար. էջ 8)

ՃԱՄԲՈՒ ՆՈԹԵՐ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ ...

ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Քսաներորդ դարու հանճարներն ու տաղանդները համախմբուած են Արդի Արուեստի Ազգային Թանգարանին մէջ (Միւզէ Նասիոնալ տը լ'Առ Մոտերն), որ կը գտնուի էյֆէլ աշտարակին դիմացը։

Հոն է որ գտայ իմ փնտռածներս՝ արդի նկարչութեան բոլոր դպրոցները։ Տպաւորապաշտութենէն սկսեալ մինչեւ վերացական «Նոն Ֆիկիւրաթիֆ» դպրոցի յաջող նմոյշները տեսակ մը գլխու պտոյտ կուտային ինծի։ Քենտինըսքի նկարիչին, որ ինչպէս ըսած էի վերացական նկարչութեան նախահայրը եղած է, տասը մեծածաւալ պաստառները հոգեկան մեծ գոհացում պատճառեցին ինծի։ Այդ նկարներուն քով կային Միրոյի և մանկական նկարչութեան լաւագոյն ներկայացուցիչ Փօլ Քլիի յաջող գործերը։

Ազգային Թանգարանին մէջ տեսայ նաեւ Ժօրժ Մաթիուներ, Սալվաթօր Տալիներ, Պրաքներ, Փիգասոներ, Մաթիսներ, Շակալներ, բազմաթիւ ուրիշներ եւ Գառզու մը։

Արձաններու բաժինը իր տարօրինակ ստեղծագործութեանց ցուցադրումով՝ գլխս զարմացուց և անակնկալի բերաւ։ Երկաթի կտորուածքներէ համադրուած արձանագործութեան դպրոցի ներկայացուցիչ Սեզար Պալտաչչիի գործերը մեծապէս տպաւորեցին զիս։ Ան, ինչպէս ամէն տեղ, եգիպտոսի մէջ ալ ունի իրեն հետեւող արձանագործներ։ Այդ բաժնի պատուոյ տեղը տրուած էր արձանագործ Անթուան Փէյզնըրի ապշեցնող ստեղծագործութիւններուն։ Անոր գործերը եղական ներկայացուցիչներն են արդի գիտութեան սրընթաց յառաջդիմութեան։ Իւրաքանչիւր գործ կը ներկայացնէ գիտութեան սլացիկ թռիչքը դէպի վեր՝ անծանօթ մթնոլորտները։ Փէյզնըր, գարուս գիտութեան յառաջդիմութիւններէն ներշնչուելով, արձանագործութիւնը հասցուցած է նոր գագաթի մը, ստեղծելով վերացական արձանագործութիւնը։

* * *

Անցագրիս մէջ գտնուող արձանագրութեանց համաձայն՝ ես տակաւին այցելելիք երկիրներ ու քաղաքներ ունէի։ Սակայն մէկ ու կէս ամսուան արձակուրդս շատ շուտ անցած էր և ես հազիւ կըրցած էի երկու մայրաքաղաքները այցելել։ Այդ երկու քաղաքները սակայն կրցած էին լիովին գոհացնել արուեստի իմ հետաքրքրութիւնս և ինծի համար շատ մեծ ցաւ մը չէր միւս քաղաքները չըկարենալ այցելել։

Որքան կը մօտենային արձակուրդիս վերջին օրերը՝ այնքան պահանջքը կը զգայի ընտանեկան տաքուկ յարկին, ազգականներու և բարեկամներու ջերմ մթնոլորտին։ Պիտի ուզէի աւելի երկար մնալ արուեստի այդ կախարդական և սնուցիչ վառարաններուն մէջ... սակայն ինչպէս վերը յիշեցի, ընտանեկան եւ բարեկամական շըրջանակի բացակայութիւնը զիս կը տառապեցնէր. մանաւանդ որ դեռ պարտականութիւններ ունէի կատարելիք, դեռ ծրագիրներ ունէի իրագործելիք...

Պէտք էր փոխադրուիլ «Միջերկըրականէն անդին»։

Գահիրէի կառամատոյցը զիս դիմաւորելու եկած էին կինս, զաւակներս, ազգականներս և «Ջահակիր»ի ընտանիքին սրտակից անդամները։

Այս ճամբորդութիւնս երազ մըն էր, որ իրականանալով հանդերձ, վերադառնալէս ետք, չկըրցաւ ձերբազատել զիս միայն ճըշմարիտ և շատ հաճելի երազ մը տեսած ըլլալու տպաւորութենէն։

Երազ մըն ալ ունիմ...

(12 վերջ)

ՋԱՀԱԿԻՐ.- Ընկեր նկարիչը՝ համեստօրէն՝ չի խօսիր իր ծրագիրներուն և նոր պաստառներու մասին։ Ի վիճակի ենք յայտարարելու որ յառաջիկայ ցուցահանդէսին մասնակցելու համար՝ Սամսոնեան շոգեպինդ կ'աշխատի գրեթէ յեղաշրջուած արուեստով գործերու վրայ։

ԴԻՄԱԿԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Դիմակը անկասկած ամենահին արուեստներէն մէկն է։ Դիմակը կը գտնենք գրեթէ բոլոր հին ազգերու մօտ, անիկա կը գործածուի մինչեւ այսօր, սակայն այժմ տարբեր նպատակի կը ծառայէ։ Գողը կը գործածէ զայն չճանչցուելու համար. անիկա կը գործածուի նաեւ զանազան հանդէսներու ժամանակ, ծիծաղելու և զուարճանալու համար եւ վերջապէս լրգական սեռի հետ կապ հաստատելու համար։

Հին ատենները դիմակը տարբեր նպատակներու կը ծառայէր։ Անոր սկզբնական իմաստը մոգական էր։ Հին քարայրներու պատերուն վրայ մինչեւ այսօր կը տեսնենք պարեր, զանազան տօներու առթիւ եւ որսորդութեան ատեն։ Երեկոյեան որսորդութեան երթալէ առաջ այրերը կը հաւաքուէին հալածելու և պարտութեան մատնելու դիմակաւոր որսորդը։ Այդ կը նշանակէր որ միւս օրը որսի մէջ ալ յաջողութիւն պիտի ունենան։

Մոգութիւնը կը հաւատայ, որ այս արարողութիւնը կ'ազդէ ապագայ որսին վրայ։ Եթէ ուրիշ իմաստ մըն ալ չունենար, այսպիսի ծէս մը որսորդներուն ինքնավստահութիւն եւ ուժ կուտար։

Դիմակը կը գործածուէր նաեւ ուրիշ ծէսերու ժամանակ, գերբնական ուժեր՝ մահը եւ շատ մը ուրիշ սարսափազդու էակներ իրենց մէջ կը բերէին, մասնակցելու իրենց ծէսերուն։ Այդպիսով կը մօտենային այս եւ գերբնական էակներու և զանոնք իրենց կ'ենթարկէին։ Նաեւ կ'ուզէին այս գերբնական ուժերուն վարժուիլ, ինչպէս ըրած է ժամանակին Ֆիլիփ Թագաւորը իր մօտ կանչելով նըշանաւոր նկարիչ Կիէրոնիմուս Պոլը, որ իրեն համար նկարէ տարտարոսը, որպէսզի աչքը դժոխքին ալ վարժուի, երբ մեռնելու ըլլար։

Դիմակները միեւնոյն ատեն սարսափ կը պատճառէին մարդուս։ Ցաւստը չար ոգիները կ'երդմնցնէր, բայց անոնցմէ կը սոսկար։ Նաեւ այսօր, երբ մեր ձեռքը տախտակին կը զարնենք, չար ոգիները վանելու իմաստը կուտայ։ Այդ ալ այս հին ծէսերէն մնացած էր, ինչպէս նաեւ հայկական հին գորգերու մէջ յաճախ ոճաւորուած վիշապները։

Աւելի նոր ատենները դիմակները գործածուած են թատրոններու մէջ։ Մանաւանդ չինական թատրոնին մէջ բոլոր կերպարները դիմակներ դնելով կամ չար, կամ բարի, զանազան դէմքեր կ'առնէին, ինչպէս յայտնի է մինչեւ այսօր բառին բուն իմաստէն։ Դիտողը անմիջապէս կ'անդրադառնար եւ կը զանազանէր լաւը վատէն երբ դերասանին դիմագիծը տեսնէր։

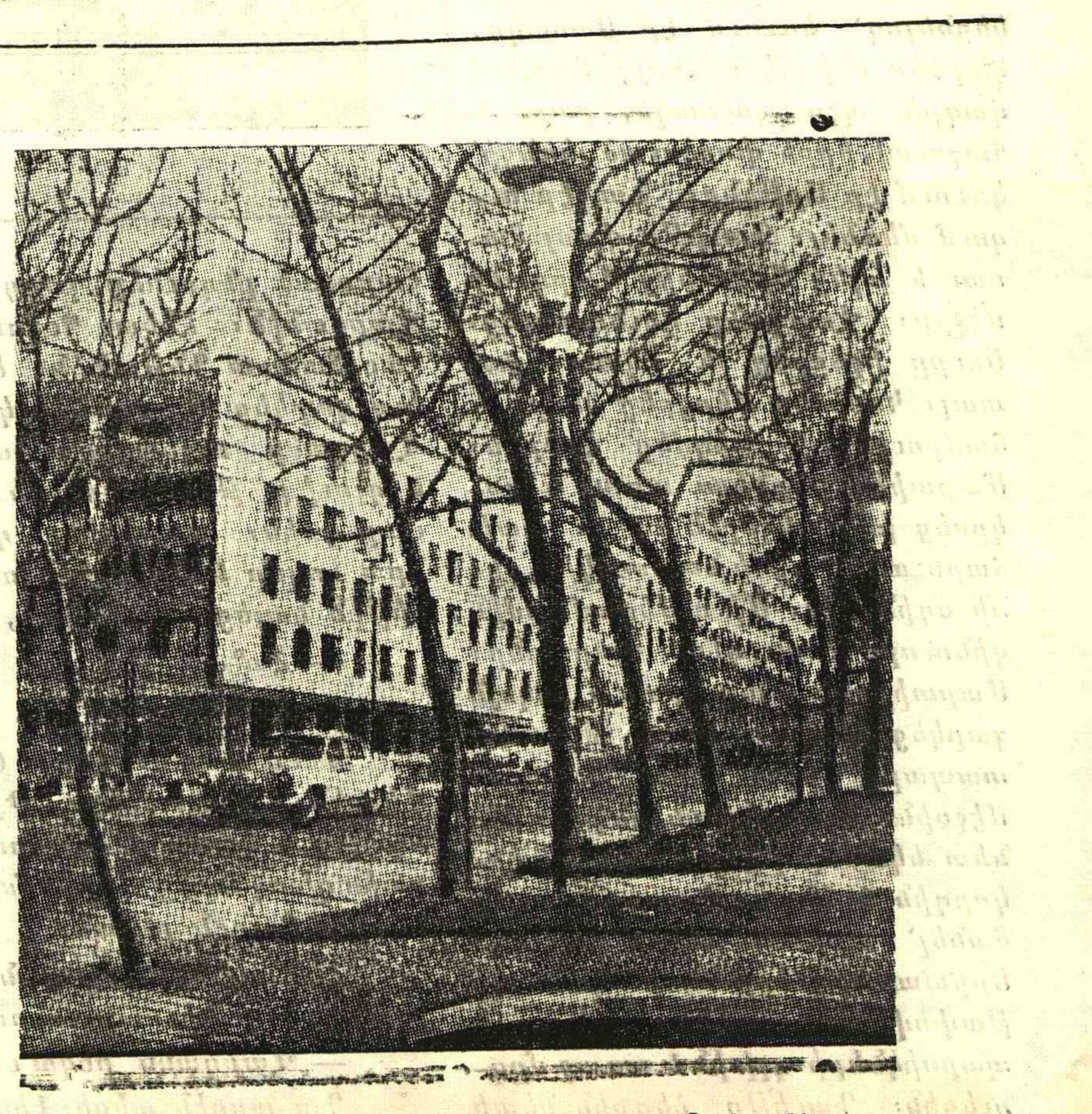
Դիմակները զանազան նիւթերէ կը շինուէին, փայտէ, կաշիէ, թուղթէ, թիթեղէ, դդումէ, զարդարելով զանոնք գոյներով, մազերով, ոլոռնքներով, ատամներով եւայլն։ Անոր համեմատ ալ կը հագուէին. բոլոր դիմակները յարմար հագուստներ ունէին և նաեւ իրենց յատուկ երաժշտական գործիքներ։

Հետաքրքրական է որ դարեր անցած են, բայց երբ զանազան դիմակներ կը տեսնենք՝ անոնք մեր մէջ սարսափ կը ձգեն եւ միեւնոյն ատեն սքանչելիք արուեստի գլուխ գործոցներ են։

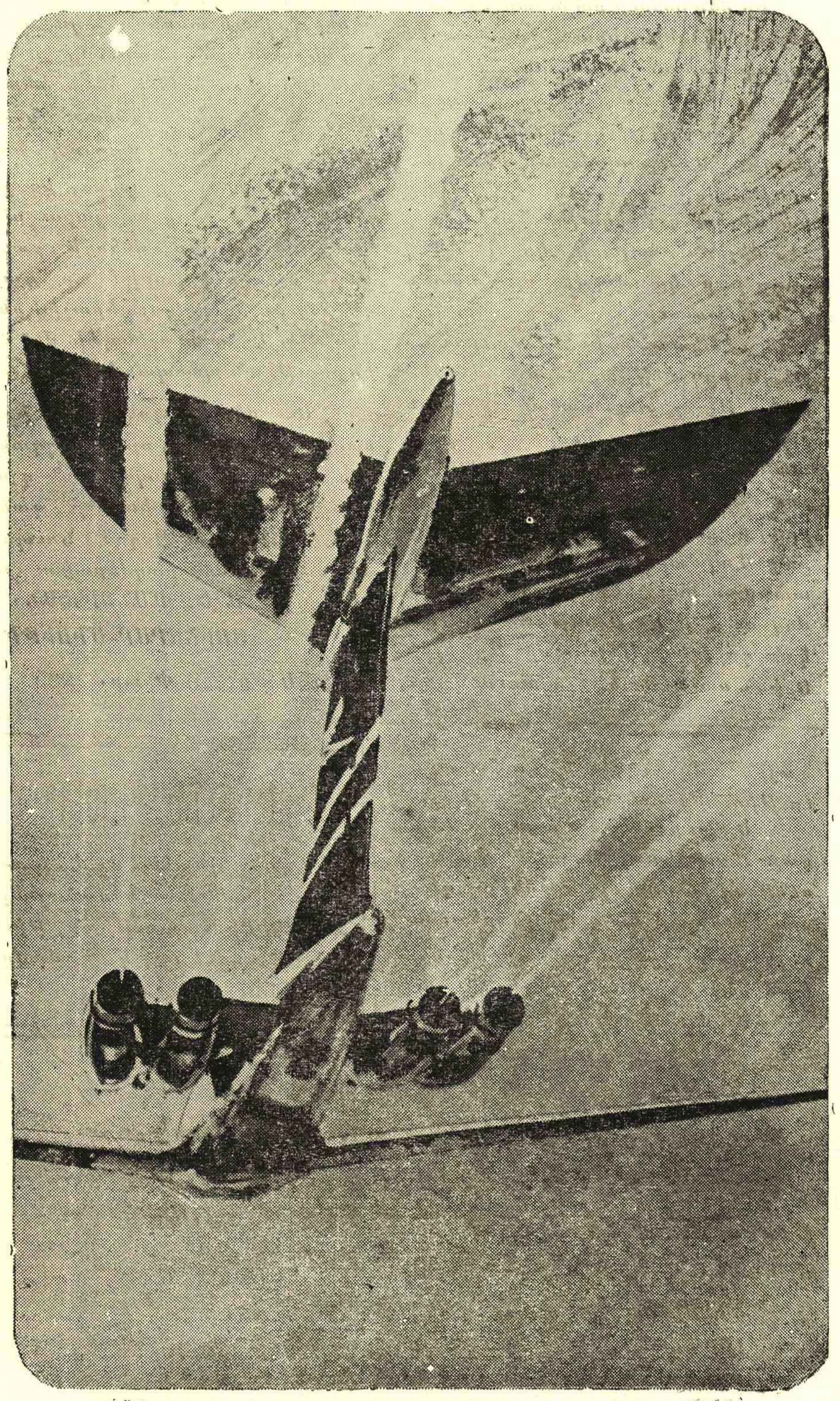
Կարելի է ըսել որ հին արուեստի դիմակներու և արդիական վերացական արուեստի մէջ ալ շատ մը նմանութիւններ կ'ընդնշմարուին։ Ինչպէս ոճաւորման, այնպէս ալ իմաստաւորման մէջ, երկու արուեստներն ալ առաջ կը բերեն զգացում, վախ, ուրախութիւն որեւէ բանէ մը՝ զոր կարելի չէ լաւ հասկնալ բանաւոր խելքով։ Հին ժամանակները անիկա կը վերագրէին գերմարդկային ուժերու եւ այժմ ալ անբացատրելի, կարելի է ըսել տիեզերայայտ անհանգստացնող տարր մը։

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՓՐԱԿԱ, 1965

Վերակառուցուած Աբովեան փողոցը (Երեւան)

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԵՏ

Իսրայէլին հայթայթուած զէնքերուն պատճառով ԱՄՆի ճրնշումին հետեւանքն այն եղաւ, որ Արեւմտ. Գերմանիոյ վարիչները սկսան զիրար ամբաստանել:

Պաշտպ. Նախարար Ֆրանց Ճոզէֆ Շթրաուս յօդուածով մը յարձակեցաւ Էրհարտի վրայ, որ իր կարգին պատասխանատուութիւնը կը նետէ Նախորդ վարչապետ Ատենաուըրի վրայ, որ Իսրայէլի հետ ստորագրած էր համաձայնութիւն մը՝ առանց Պէն Կուրիոնի հետ տեսակցելու, այլ Ամերիկայի միջնորդութեամբ և պնդումով միայն:

ՇՈՒԷՏ

Շուէտի մայրաքաղաքին՝ Սթոքհոլմի մէջ կ'ապրի 15 հոգիէ բաղկացած հայ գաղութ մը, որուն մաս կը կազմեն՝ պեթոնի մասնագէտ Պետրոս Զարդարեան, դաշնակահար ուսուցչուհի Ժերմէն Զարեան, ատամնաբոյժ Միրայր Սճէմեան, բիւրեղի փորագրիչ Բիւզանդ Քիւրքճեան, ձայնափիւնի մասնագէտ՝ Անթուան Օրհնեալ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ընկ. Յովսէփ Թիւթիւննեան (Երեւան) խմբագրութեանս ձօնած է Վ.Կ. Ջալոյեանի «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԵՆԵՍԱՆՍ» հատորը (որ ռուսերէնէ թարգմանուած է այս տարի): 352 էջ, գին 70 կոպէկ: Հայպետհրատ, Երեւան:

«ՔԱՐԱՎԱՆՆԵՐԸ ԴԵՌ ՔԱՅԼՈՒՄ ԵՆ», ուղեւորի նօթեր, գրեց Սիլվա Կապուտիկեան, հրատ. «Հայաստան», Երեւան, 1964: 531 էջ, գին 86 կոպէկ:

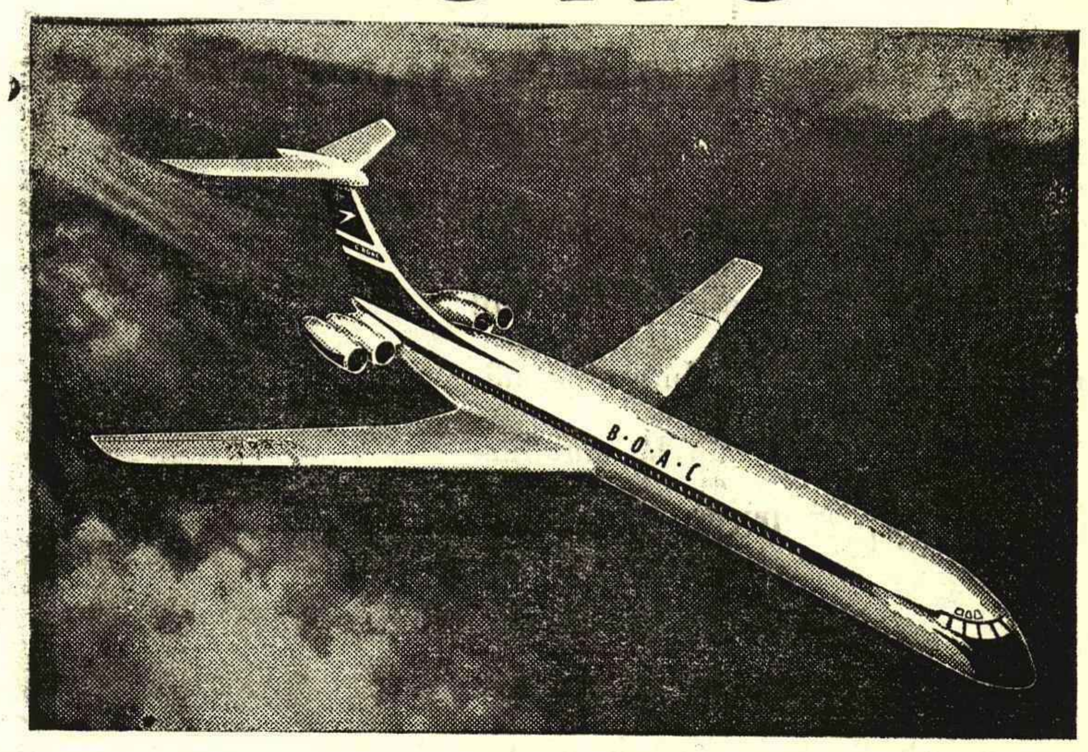
«ԽԱՐԻՍԽԷ ՀԵՌՈՒ», պատմուածքներ Արմէն Դարեանի, Պէյրութ, 1964, Տպ. Ատլաս: 190 էջ, գին 2 տոլար: Դիմել՝ փոստարկղ 2032, Պէյրութ:

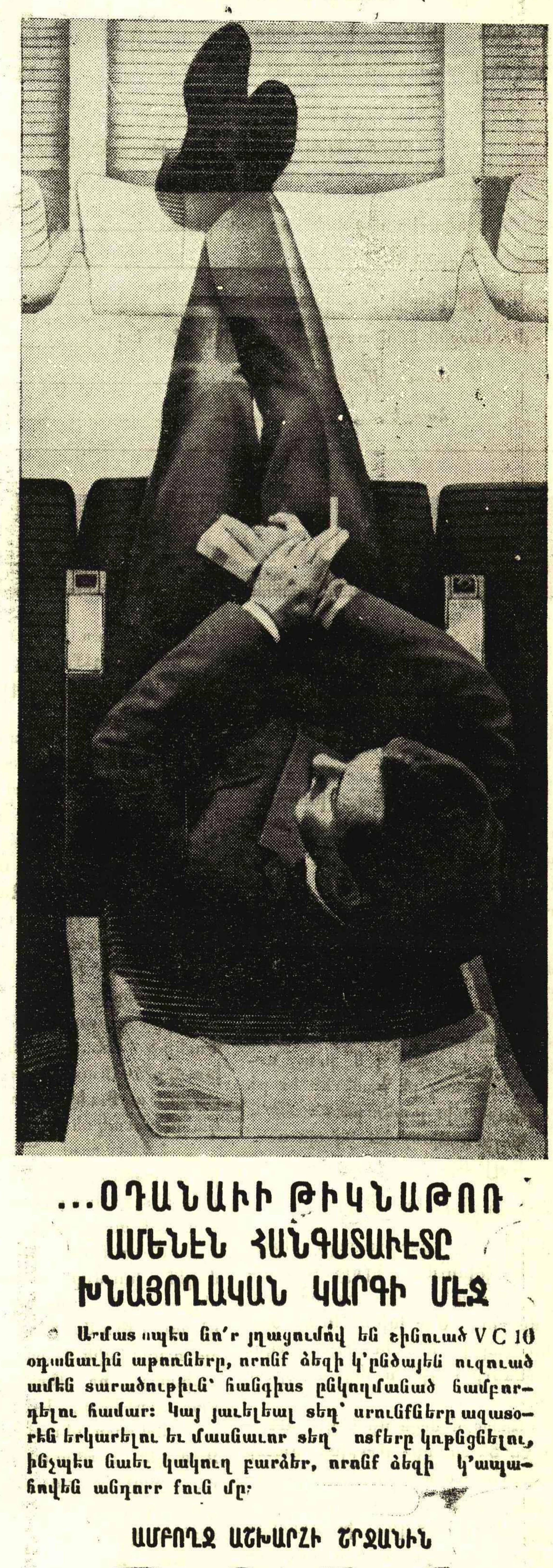
«ՄՇԱԿ» պարբերագիրք թիւ 1, Նոյ. 1964. պաշտօնաթերթ Լիբանանեան Ազգ. Վարժարաններու Ուսուցչական Միութեան: Մաքուր տպագրութիւն, 48 էջ, բաժնեգին 4 տոլար: Հասցէ՝ փոստարկղ 80095, Պուրճ-Համուտ Պէյրութ: Խմբագիր՝ Արմէն Տօնոյեան: Խմբագրական կազմ՝ Կարօ Գանթարճեան, Սարգիս Պալեան, Գաբրիէլ Մոլոյեան, Յարութիւն Սեփանեան: Վարչական Ներկ. Եփրեմ Քէնտիրճեան:

«Ջահակիր»ի մօտ կը վաճառուի

Ոսկան Յովհաննէսեանի
«ԱՐԵԱՆ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԷՋԷՆ»
Ձօն Մեծ Եղեռնի 50ամեակին
էջ 142, Տպ. Նիւ Եօրք, 1965
Գին 2 տոլար:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

ՋԱՀԱԿԻՐ

25 ՓԵՏՐ. 1965

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔԸ

Պատասխանեցէք ստորեւ տրուած հարցարանին եւ զայն կտրելով ղրկեցէք «Ջահակիր»ի վարչութեան, փոստարկղ 2111, Գահիրէ, ամենաուշը Շաբաթ, 27 ՄԱՐՏ 1965:

Ճիշդ պատասխանողներուն միջեւ պիտի քաշուի վիճակ ու շահողը պիտի ստանայ ՄԷԿ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՈՍԿԻ, իսկ երկու յաջորդները՝ մէյմէկ օգտակար նուէր:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔ — ԹԻՒ 7

Հարցումներ.—

1.— Ո՞վ է նկարին մէջ երեւցող անձը։ ______

2.— Ինչե՞ր գրած է։ ______

3.— Ո՞ւր կը բնակի առ հասարակ: ______

4.— Իր վերջին ճամբորդութիւնը դէպի ո՞ւր էր: ______

Անուն Մականուն ______

Հասցէ ______

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՆՏ ՊՈԼ

Հանտ պոլի Գահիրէի ախոյեանութեան աւարտական մրցումը տեղի ունեցաւ Ահլիի դաշտը՝ Տ'ղւոյն ու Կէզիրէի խումբերուն միջեւ. մրցումը շատ հետաքրքրական էր եւ Ահլիի խումբի խելացի խաղարկութեամբ կարելի եղաւ պարտութեան մատնել Կէզիրէի զօրաւոր խումբը ու անոր ձեռքէն խլել Գահիրէի ախոյեանութիւնը։

Երկու օր ետք Կէզիրէի խումբը կրցաւ իր վրէժը լուծել Ահլիէն՝ պարտութեան մատնելով զայն ու ախոյեան հանդիսանալ Եգիպտոսի՝ 8 տարի շարունակաբար: Այս մրցումին Ահլին իր կարելին բրաւ որպէսզի տիրանայ թէ Գահիրէի եւ թէ Եգիպտոսի ախոյեանութեան:

Կէզիրէ Ախոյեան Եգիպտոսի,
Ահլի Ախոյեան Գահիրէի

ՖՈՒԹ ՊՈԼ

Քաղաքիս զօրաւորագոյններէն Զամալէքի խումբը 2 ելոյթներ ունեցաւ Սուտանի 2 զօրաւորագոյն խումբերուն՝ Մրրիխի եւ Ուատ Մէտանիի Ահլիին հետ եւ այս երկու մրցումները տեղի ունեցան գիշեր ատեն։

Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Օմ-Տուրմանի Մրրիխի դաշտը ու այս մրցումին Զամալէքի խումբը յաղթական դուրս եկաւ՝ 5-1 արդիւնքով։ Շատ լաւ խաղարկութիւն մը ցուցաբերուած է երկուստեք եւ մանաւանդ Զամալէքի յարձակողական գծին իրար հասկացողութեանց։

Երկրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ Ուատ Մէտանիի Ահլիի խումբին մ[illegible], որմէ [illegible] Զամալէք յաղթական դուրս եկաւ [illegible]-1 արդիւնքով (Ուատ Մէտանիի ժողովուրդին 80 առ հարիւր Զամալէքի են Զամալէքի խաղացող Օմար էլ Նուրի ծննդավայրը ըլլալուն համար):

Որոշում առնուած է Եգիպտոսի եւ Սուտանի Ֆետերասիոններուն կողմէ՝ մրցաշարք մը կազմակերպելու Յուլիս 23ի առիթով, Գահիրէի մէջ, մասնակցութեամբ Սուտանէն Հիլալի եւ Մրրիխի, իսկ Եգիպտոսէն Ահլիի եւ Զամալէքի։ Այս վերջին երկու խումբերը շատ մեծ ժողովրդականութիւն մը ունին Սուտանի մէջ՝ ինչպէս հոս։

Քուէյթի մէջ Թէրսանայի խումբը պարտութեան մատնած է Քուէյթի մարզական Ա'յումբի խումբը՝ 5-0 արդիւնքով: Ասիկա կը ցուցնէ որ Քուէյթի խումբի մակարդակը բաւական ցած է:

Հունգարիոյ Հոնվէտ խումբը իր առաջին ելոյթը ունեցաւ Զամալէքի հետ եւ յաղթական դուրս եկաւ 2-1 արդիւնքով:

Մրցումը սկսելուն պէս Զամալէք խումբը յարձակողականի սկսաւ եւ 6 վայրկեան ետք յաջողեցաւ 1 կէտ նշանակել եւ այսպէս շարունակեցին մինչեւ առաջին կիսախաղը, որ վերջացաւ հաւասար արդիւնքով՝ 1-1։

Երկրորդ կիսախաղը սկսելուն Զամալէք յարձակողականի անցաւ ու այսպէս շարունակեց 10 վայրկեան եւ յետոյ սկսաւ պաշտպանողական դիրք բռնել, ինչ որ սուղի նստաւ: Խաղի վերջաւորութեան արդիւնքն էր՝ 2-1 ի նպաստ հիւրերուն:

Հոնվէտի խումբը չցուցաբերեց այն ինչ որ ժողովուրդը կ'ըսպասէր իրմէ, իր խաղարկութիւնը շատ աւելի ցած էր քան անցեալ տարուանը:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԸՆԿ. ՎԻԳԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
ՕՐ. ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՍԱՐԵԱՆ
Խօսնտեցեալք

Փետր. 1965 *Պէյրութ*

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները։

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԶՈՒԼՃԵԱՆ
ՏՈՔԹ. ԶԱՒԷՆ ԹԱՀԹԱՃԵԱՆ
Ամուսնացեալք

21-2-1965 *Աղեքսանդրիա*

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները անամպ երջանկութեան մաղթանքներով։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսթան էլ Քամըլի

Կիրակի, 28 Փետր. կ. ա. ժ.ը 10.15ին «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆ»ին առթիւ պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝

«ՄԱՀ ՈՉ ԻՄԱՑԵԱԼ ՄԱՀ Է, ՄԱՀ ԻՄԱՑԵԱԼ ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ Է. ՈՐ ԶՄԱՀ ՈՉ ԳԻՏԷ ԵՐԿՆՉԻ Ի ՄԱՀՈՒԱՆԷ, ԻՍԿ ՈՐ ԳԻՏԷ ԶՄԱՀ, ՈՉ ԵՐԿՆՉԻ Ի ՆՄԱՆԷ» (Եղիշէ):

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զուլճեան իրենց դստեր՝ Օր. Սեդայի ընդ Տոքթ. Զաւէն Թահթաճեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ կը նուիրեն 200 Ե.Դ.։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այրի Տիկին Թագուհի Պօյաճեան իր մօր եւ մօրաքրոջ ինչպէս նաեւ համայն ննջեցելոց յիշատակին կ'ընէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Հայկ. Ընթերցասրահին 100 Ե.Դ.
«Ջահակիր»ին 100 Ե.Դ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

«Շնորհալի» Երգչախումբի կողմէ յաջող կերպով կատարուած Ս. Ծննդեան երգեցողութեան առթիւ՝ Տիկին Զարուհի Ցովելեան կը նուիրէ 100 Ե. Դ.:

Իր ամուսնոյն ողբ. Բարունակ Պեշիկեանի մահուան 8րդ տարելիցին եւ անոր քաղցր յիշատակին, Տիկին Սրբուհի Պեշիկեան կը նուիրէ 200 Ե. Դ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

Կիրակի, 28 Փետրուար 1965, կէսօրէ ետք ժամը 6.30ին

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻ

«ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԴԷՊԻ ԿՐԿԷՍ»

ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍՈՒՆ ԵՐԿԱՐ ԺԱՊԱՒԷՆԸ,

ՍԻՐՔԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գլխաւոր Դերասաններ՝ Լ. Ենգիպարեան, Ի. Շեստուա, Ի. Դանզաս, Վ. Վարդերեսեան, Կ. Խաչվանքեան, Գ. Շահնազարեան, Ս. Իսահակեան, Աստուրեաններ եւն.։

Արտադրութիւն՝ «Հայֆիլմ» կինօաշխատանոցի

(Ժապաւէնը նկարահանուած է «Երեւան» Կրկէսի շրջափակին մէջ)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԵԾ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

(Շար. Բ. էջէն)

1964ին՝ 30.000 *տոլար, իսկ ներկայ* 1965ին՝ 80.000 *տոլար։*

Իր ընդհանուր բարերարութիւնները՝ եկեղեցաշինութեան, հոգեւորականներու պատրաստութեան, կարօտ ուսանողներու բարձրագոյն կրթութեան, թշուառներու օգնութեան, մարդասիրական հաստատութեանց, ազգային զանազան կարգի հանգանակութեանց, եւն., կէս միլիոն տոլարի կը յանգին, բայց ինք կը մերժէ որատոնց մասին խօսուի։

Հակառակ իր վերապահութեան, իր լռութեան, սրտաշարժ գիտենք թէ շինարարական ընդարձակ ծրագիրներ ունի հայապահպանման եւ մշակութային մարզերու մէջ, Եզուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի Ժառանգաւորաց Վարժարանին համար պալատանման նոր շէնքի մը կառուցումով ու Հ.Բ.Ը. Միութեան կրթական գործին, Մերձաւոր Արեւելքի Երիտասարդական շարժումին ու նաեւ ընկերական կեանքին աւելի ուժգին թափ մը տալու սահմանուած զանազան կեդրոնատեղիներու կանգնումով։

Ցառաջիկայ քանի մը տարիները պիտի տեսնեն այս ծրագիրներուն իրականացումը եւ անգամ մը եւս պիտի հաստատուի, որ հանճարեղ միտքերու ծնունդ տուող այս ազգը, հակառակ ներկայ նիւթապաշտ դարուն, կը շարունակէ իր ծոցէն յառաջացնել նաեւ մեծ սիրտեր, վեհոգի բարերարներ, որոնց խորհիմաստ զուրգուրանքը հզօրագոյն երաշխիքներէն մին է արտաշխարհի մէջ մեր ինքնութեան պահպանման։

Եւ մեր ժողովուրդը երախտամբ պիտի ցնծայ, որ իր ազգանուէր մեծ կազմակերպութեան գլուխը բացառիկ ընտրեալներ գտնուած են միշտ եւ Պօղոս Նուպարի արժանաւոր ու բազմերախտ մէկ յաջորդն է ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

ՑՈՒՇԱՐԱՐ-ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Նիւ Եորք, 10 *Փետր.* 1965

«ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՋՈՒՐԸ»

(Շար. Զ. էջէն)

Պերճ Գազարեան ամէնէն շատ երեւցողը եղաւ բեմին վրայ՝ Թրէտ'ինինոյի իր դերով. լուրջ, զուսպ եւ համեմատական ջերմութեամբ տարաւ իր դերը։

Մաժորտոմ Փաթրիք Ճէյմսը (Դ. Թոքամճեան) խաղաց բաւական լաւ։ Այս դերին մէջ եթէ քիչ մը աւելի պաշտօնական ըլլային իր կեցուածքն ու բառերը արտասանելու իր կերպը, անշուշտ աւելի պիտի նպաստէր խաղին։

Լաւ խաղաց նաւապետ Թափի դերը՝ երիտասարդ Թ. Արապեան։ Ան լեզուի եւ հնչումի թեթեւութիւն մը ունի, որ յաղթահարելի է։

Ցուշարարն էր Անահիտ Քիւբելեան, բեմավարը՝ Հ. Հապէշեան, բեմայարդարը՝ Ն. Պալաեան։ Զեռնարկի յաջողութեան նպաստեց նաեւ Մենօ Վ. Պապիկեանի ելեկտրական սարքաւորման աշխատանքը։ Ներկայացման ընթացքին, խումբին ունեցած յաջողութեան առթիւ, ազգային մը 15 ոսկի, ուրիշ ազգային մը 10 ոսկի նուիրատուութիւնները ըրին։

Երկուքուկէս ժամուան գեղարուեստական խորունկ վայելք ունեցող ընտրեալ եւ հոծ հանդիսատեսները մեկնեցան՝ շնորհաւորելէ ետք խաղացողները եւ նախաձեռնողները։

Հ.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐի *Վարչութեան, թիւ* 915013, *ամէն օր, կ. ե. ժամը* 4էն 7,30։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ ԹՂԹԱՏԱՐ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՑԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ (ԾԱՑՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ)		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՓԱԼԱՆԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՑՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՑԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱՀՃԵԱՆ եւ [illegible] ՔԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՕՆՆԻԿ ՃԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒԲԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— [illegible] Թղթակցութիւններ.— Օ. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ [illegible] — Նկարներ — «Արտեֆօ Նեանն» — Ծանուցումներ.— ՆՈՒԲԱՐ ՓԱԼԱՆԵԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՓԱԼԱՆԵԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]
[illegible] Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 [illegible] Գահիրէ — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.ع.م – ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالبيان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 68 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٦٨ – الخميس ٤ مـــارس ١٩٦٥

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

Դ Ե Ւ

(ՄԱՐԳԱՐ ՂԱՐԱԲԷԳԵԱՆ)

Իւէն ծանօթացայ 1949ին, երբ Թեհրանէն գալով՝ իր առաջին շրջապտոյտի ընթացքին՝ այցելած էր նաև Գահիրէ: Բարձրահասակ, թխադէմ, սեպ-սեւ մազերով և աղեղաձիգ յօնքերով, բարակ պեխերով ու պայծառ, դժլատէն աչքերով երիտասարդ մը: Կը ժպտէր, գրեթէ միշտ, լայն ու լուսաւոր ժպիտով, ինչ որ առաջին տեսքով իսկ իրեն կը կապէր իր խօսակիցը:

Նոր սկսեր էինք «Ջահակիր»ը, այն ատեն, եւ Դեւ (բուն անունով Մարգար Ղարաբէգեան) մօտ շաբաթ մը անցուց մեր խումբին հետ, զոր կը գլխաւորէր բանաստ. Արշամ Տատրեան: Լաւ յիշատակներ ունիմ իրմէ, իբրեւ մարդ, ընկեր ու գրող: Դեւ դարձաւ «Ջահակիր»ի միայուն աշխատակից: Իր նկարչի կարողութիւններն ալ գնահատելու առիթներ տրուեցան մեզի: Իմ հիւրասենեակի պատը, Սամսոնեանին հետ, զարդարուած է նաև Դեւի «Պազիրկեանը» նկարով:

Ո՞վ է Դեւ:

Ան ծնած է Թեհրան, 1901ին: Իր Հայրը՝ Աւետիս Խան Ղարաբէգեան՝ ծանօթ ազգային հասարակական գործիչ մը եղած է, ծագումով Ղարաբաղցի (Մելիքներու սերունդէն):

Մարգար իր նախնական կրթութիւնն ստացած է Թեհրանի և Նոր Ջուղայի ազգային վարժարաններուն մէջ: Փոքր տարիքէն հակում ցոյց տուած է նկարչութեան և գրականութեան: Ան իր զարգացումը կը պարտի ինքնաշխատութեան, առանց կասելու՝ սորվելու մարզէն մէջ:

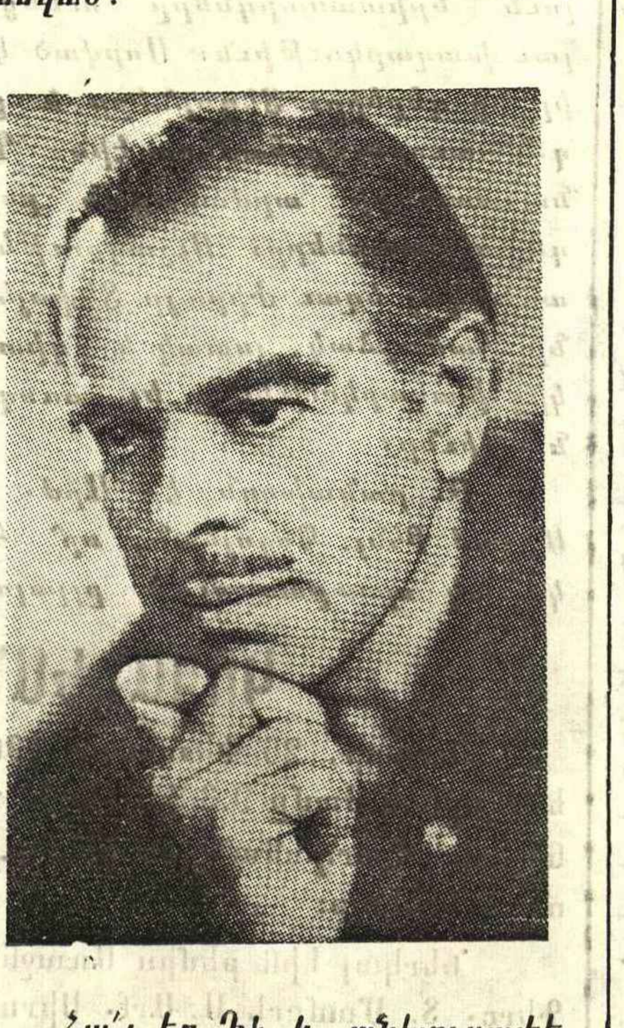
Գրական իր փորձերը սկսած է շատ թարմ հասակէն, բայց միայն 1914ին է որ սկսած է արտադրել ինքն իր վրայ ի գործ դրած խստապահանջ արուեստով: Նախ իրանահայ, ապա սփիւռքի գրեթէ բոլոր թերթերուն մէջ, ուղղակի ստացուելով կամ արտատպուելով լոյս տեսած են իր քերթուածները ամբողջ չորս տասնամեակ:

Դեւ, իր անձնական աշխատանքներուն կարգին՝ չէ անտեսած հասարակական կեանքն ալ: Երկար տարիներ վարած է Թեհրանի «Միտք» գրական գեղարուեստական միութիւնը և 1924էն սկսեալ խմբագրած է անոր «Նոր Պատգամ» ամսաթերթը:

Ինը տարի պաշտօն վարած է Թեհրանի հայոց վարժարանին մէջ իբրեւ նկարչութեան դասատու, ուսուցանելով նաև իրագիտութիւն և աշխարհագրութիւն: Նշանակելի եղած է իր ազդեցութիւնը՝ ուսանողներու նկարչական կարողութեան զարգացման տեսակէտէն:

1947ին է որ լոյս տեսած է իր բանաստեղծութիւններուն առաջին հատորը՝ «Իմ Երգերը» խորագրի տակ: Առաջին ողջունողներէն եղայ ես, գիրքը հաչակելով վաւերական բանաստեղծ որ անտեսուած էր մինչեւ այդ թուականը: Ի հեճուկս ժամանակաշրջանի պահանջներուն, Դեւ, իր այս հատորին մէջ, կը ներկայանար անկախ, ինքնուրոյն արուեստով մը, ուր համեմատական, պատշաճ բարձրութեան վրայ կը պահուին ազգային արժէքները, առանց քերթողը մղելու քարոզչականութեան հասարակ տեղիքին:

Տէրեանի և Իսահակեանի քնարերգականութիւնը և Թումանեանի ժողովրդայնութիւնը կը յիշեցնէին իր քերթուածները, առաւել՝ ենթակայական յատկանիշներով: Դեւ չէր գրեր գրելու համար, գրած ըլլալու համար, բանաստեղծ կոչուելու համար: Իր հոգին կ'երգէր, և ինք, գերագոյն անկեղծութեամբ, այդ երգը թուղթին յանձնելով՝ կ'ուզէր մեզ ևս հաղորդակից դարձնել իր յուզումներուն և մտածումներուն: Պարզութիւնը, որով կը ներկայանար ան, կը փարատէր յաւակնութեան ամէն կասկած:

Հա՛յ էր Դեւ և անխուսափելիօրէն թախծոտ, առանց զգայնոտութեան, առանց լալկանութեան, ստոյկեան և խոհեմ դարձուածքներով երբեմն, որոնք զինք կ'ազատեն, կ'արձակեն պարտաւորութեանց շղթայէն կամ գեղուն ըլլալու աւելորդավարութենէն: Քնարերգակի չեշտուած իր ապրումները, խորապէս մարդկային և ընդհանրական, Դեւը կը դարձնեն համամարդկային առումով քերթող: Ասոր համար՝ դիւրին է Դեւը թարգմանել այլ լեզուներու: Իր գիրքը ողջունող նշմարիս մէջ գրեր էի. «Դեւ եւ իր նմանները, իրենց նիւթերը (զուտ բանաստեղծական), իրենց զգայնու-

(Շար. տես էջ 5)

ԱՄՀ ԵՒ ԳՏՀ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք, Գերման Տեմոգրատ Հանրապետութեան (Ա.րեւելեան) Նախագահ Ուալթեր Ուլպրիխթ —որ ԱՄՀ ժամանեց Փետր. 24ին— նոյն օրն իսկ բանակցած խորհրդակցել Նախ. Կամալ Ապտէլ Նասէրի հետ: Պաշտօնական տեսակցութիւններէ ետք, Երկուշ. 1 Մարտ 1965ին հրատարակուեցաւ միացեալ հաղորդագրութիւն մը՝ արաբերէն և գերմաներէն:

Նախագահներ Ու. Ուլպրիխթ և Ապտէլ Նասէր կը ստորագրեն:

Ըստ այս հաղորդագրութեան, Գերման Տ. Հ.ի կառավարութիւնը կը ճանչնայ Պաղեստինի արաբ ժողովուրդին իրաւունքները և զօրավիգ է Յորդանանի հոսանքին շեղեցման: ԱՄՀ և ԳՏՀ կը դատապարտեն կայսերապաշտներու յարձակողական ծրագիրները, որոնցմով ստեղծուեցաւ Իսրայէլը՝ ծառայելու համար գաղութարարութեան: Կը ճանչցուին Արաբական Միութիւնը և Ափրիկեան Միութիւնը, Գոնկոյի ազգ. պայքարին արդարացիութիւնը, խաղաղ գոյակցութեան սկզբունքը, զինաթափման անհրաժեշտութիւնը և խաղաղութեան պայքարը, անազատ ազգերու ազատագրումը և ժողովուրդներու համագործակցութիւնը:

Պիտի կազմուի տնտեսական հասարակաց խորհուրդ մը, ապա գիտական խորհուրդ մը:

Այս առթիւ, ստորագրուեցաւ ԱՄՀ-ԳՏՀ տնտեսական և թեքնիք գործակցութեան համաձայնագիր մը՝ 25 միլիոն ոսկի գումարով: 11 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը կնքուեցաւ, մասնաւճարներով գոցելու պայմանով: Պիտի փոխանակուին մասնագէտներ: ԳՏՀ ԱՄՀին պիտի հայթայթէ թիւ 63 ռազմական գործարանին վերակառուցման նիւթերը, պղնձաշինական և ալիւմինագործական կազմածներ, տարեկան 11.430 թոնօ: Ալիւմինիումի արտադրութեան գործարան մը պիտի շինուի (տարեկան 18.000 թոնօ տարողութեամբ), ապա փլասթիքապատ թելերու՝ տարին 2000 թոնօ, ի վերջոյ՝ թափծուի նոր միաւոր մը, տարեկան 2.100 թոնօ տարողութեամբ: Ընդհ. գումար արժէքի՝ 1.650.000 ոսկի:

Պետական Պղինձի Ծարտարարուեստի գործարանին հետ ստորագրուած համաձայնագիր մը կը նախատեսէ հայթայթումը տարին 1000 թոնօ ալիւմինիումի, յարակից կազմածներով, 75.000 ոսկի արժէքով: Համաձայնութեան ընդհ. արժէք՝ 512.500 ոսկի:

Նախագահ և Տիկին Ուալթեր Ուլպրիխթ Գերմանիա վերադարձան Երեքշ. 2 Մարտ 1965ին՝ Փոր-Սաիտ հերոսական քաղաքի վրայով, «Ժողովուրդներու Բարեկամութիւն» գերմանական նաւով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 27 Փետր. 1965 երեկոյեան ժամը 9.30էն սկսեալ, յատուկ հանդէսով նշուեցաւ Վարդանանց Տօնը, նախագահութեամբ Թեմիս Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպս. Սիրունեանի և ի ներկայութեան հոծ հանդիսականներու:

Հանդէսին բացումը կատարեց Ընկ. Հ. Ժամկոչեան, չեշտելով Վարդանանց շարժման ու պատերազմին կարեւորութիւնը մեր պատմութեան մէջ, կատարուած ի պաշտպանութիւն հաւատքի և հայրենիքի: Ասոր շնորհիւ է որ մեր ժողովուրդը ցարդ տեւեր է և ...որ բերած աւանդն է որ մեզ ...ւի մղէ մեր իրաւանց պաշտպանութեան:

Վարչութեան լիազօր Ընկ. Ն. Պալայեան վարեց հանդէսը՝ հետզհետէ հրաւիրելով յայտագրին մաս կազմող երիտասարդուհիներն ու անդամները:

Նուպար Պահատրեան արտասանեց Վարդանին նուիրուած պատմեկան ոտանաւոր մը և ծափահարուեցաւ երկար: Ընկ. Պերճ Գոգորեան կարդաց Վարդանին ռազմական ճառը՝ խիստ հասկնալի առոգանութեամբ: Ընկ. Գր. Նիկողոսեան կատարեց ընթերցումը Եղիշէի «Տիկնանց Փափկասունք»ի: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ա. բանախօս Պր. Արամ Մովսէսեան (ուսուցիչ Գալուստեան վրժ.ի) որ մէկ ժամէ աւելի խնամուած բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Հայոց և Հայաստանին վիճակը նախքան Ղեւոնդեանց և Վարդանանց շարժումը և անկէ յետոյ՝ երեսուն տարիներու ընթացքին:

Պր. Մովսէսեան, թուելով դէպքերը մէկիկ մէկիկ, անոնց մէջ տեսաւ այն յատկանիշները՝ որոնք կը բացատրէին մեր ցեղային բնազդը ազատութեան, հաւատքի և հայրենիքի նկատմամբ: Հակառակ երկար ըլլալուն, Պր. Մովսէսեանի բանախօսութիւնը ունկնդրուեցաւ անձանձիր ու ծափահարուեցաւ բուռն կերպով,

Ապա, փոքր դադարէ մը ետք, երիտասարդները ներկայացուցին «Վարդանանց Խորհուրդը» պատկերը (հեղ. Ա. Մովսէսեանի) երկու մասով:

Պատմական դէպքերու ամփոփ համադրութիւնն էր այս ներկայացումը, որ անցաւ յաջող: Յովսէփ Կաթողիկոսի դերը վերցուցած էր Աւ. Գույումճեան, Ղեւոնդ Երէց՝ Պերճ Գոգորեան, Սահակ Եպիսկ.՝ Մ. Արթինեան, Վարդան՝ Մին. Մընրչեան, Ներշապուհ Արծրունի՝ Եզ. Գասապեան, Խ. Խորխոռունի՝ Ժ. Տեփոյեան, Արտակ Պալունի՝ Թ. Արապեան, Վասակ

(Շար. տես էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՆԿԻՒՆ

ԵՐԳՈՒՄ Է ԺԱԿԼԻՆ ՖՐԱՆՍՈՒԱՆ

Երեւանցի երաժշտասէրները ջերմօրէն ողջունեցին Ժակլին Ֆրանսուայի ելոյթը։

Ի՞նչ էր երգում Ֆրանսուան։

Սէրը և երջանիկ կեանքի բերկրանքը։

Երգում էր ազատ, անկաշկանդ, լիաթոք։ Երգում էր առանց արտաքին էֆեկտների, ինչպէս դա անում են էստրադային շատ դերասաններ։ Նրա երգը խորն է, յուզաթաթաւ,յաջողութեան գաղտնիքը ներքին հոգեկան ապրումների ընդվզումների մէջ է։

Իւրաքանչիւր երգ նա մատուցեց ինքնատիպ, նրա մէջ գընելով յոյզ, զգացում, կերպար և բնաւորութիւն։

Փարիզի բոյլով ու հմայքով էր ներծծուած Ֆ. Լեմարկի տեքստով գրած «Փարիզի բոյլը» երգը։

Սա բնութիւնն է թովիչ, իսկ այս մէկը՝ պոետների հոգին,— իր հմայիչ ու հզօր ձայնով նա հաղորդում է մէկ այլ նշանաւոր երգչի՝ Շառլ Տրենէի երգերը։

Մէկը միւսին յաջորդում են ուրախութիւնը և թախիծը։ Վերջինը քիչ էր։ Իր իսկ խօսքերով՝ Ֆրանսուան եկել է ոչ թէ թախիծով պատելու ունկնդիրներին, այլ զուարթ տրամադրութիւն հաղորդելու նրանց։

Թեթև, սահուն «Լոլան» եւ «Ապրիլը Փարիզում», «Հարսանեկան ճանապարհորդութիւնը» և «Եասամանի վալսը», «Կեանքը վարդագոյն աշխարհում» և «Մարիա—Ջիոկոնդան» անմիջական սերտ կապ հաստատեցին երգչուհու և դահլիճի միջև։ Հմայիչ էին Ֆրանսուայի գլուխգործոցները՝ «Մատմուազէլ դը Փարի»ն և «Թափուած տերեւներ»ը։

Թէեւ Երեւանում հիմա խոր ձմեռ է, և Ֆրանսուան երգում էր Պ. Սպերի «Ուր անհետացան բոլոր ծաղիկները» երգը, բեմահարթակ մտաւ մի աղջիկ ու նրան մատուցեց հայկական բուրաւէտ ծաղկեփունջ, կարծես ասելով, որ բոլոր ծաղիկները չեն անհետացել։

Մի շարք երգեր նա ստիպուած էր կրկնել։ Երգչուհին յատուկ նրբերանգներով ներկայացրեց իր հին ծանօթ Շառլ Ազնաւուրի «Ոչ ոք գիտէ», «Դու ինձ համար ամենաարտասովորն ես» և «Ինչպէս ցաւալի է Վենետիկը» երգերը։

— Շառլի հետ մենք վաղուց ենք բարեկամացել,— համերգից յետոյ ասաց Ֆրանսուան,— դեռեւս այն ժամանակներից, երբ Փարիզում մեր ընտանիքներն էին մի ընդհանուր բնակարանում։ Ես այսօր ուրախ եմ, որ Երեւանեան առաջին ելոյթս համընկաւ Ազնաւուրի նոր ծրագրի կատարմանը Փարիզում։ Այսօր ամենաջերմ զգացումներով կազմած հեռագիր եմ ուղարկել Շառլին՝ նրան ցանկանալով նոր յաջողութիւններ։

Երգչուհին, որ համերգից յետոյ առաւել բարձր տրամադրութեան մէջ էր, խնդրեց իր ողջոյնները հաղորդել բոլոր Երեւանցիներին։

— Ես դեռ առիթ չեմ ունեցել քաղաքին ծանօթանալու, բայց հիւրանոցի իմ պատուհանից այնպիսի տեսարան է բացւում հրապարակի վրայ, որ կարող եմ ասել. «Այս քաղաքը գեղեցիկ է»։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ԱՍՏՐԱ ԳԱՀԻՐԷ ԺԱՄԱՆԵՑ

Հինգշաբթի, 25 Փետր. 1965 երեկոյեան, Ուկանտայէն Գահիրէ՝ իր ծնողաց (Տէր եւ Տիկին Եր. Մսըրլեան) մօտ ժամանեց նախկին եգիպտահայ եւ յայտնի դաշնակահար արուեստագիտուհի Տիկ. Աստրա Մսըրլեան Վիլլեքէ։

Պիտի մնայ մօտ մէկ ամիս եւ ապա պիտի անցնի Եւրոպա։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ՚արձանագրենք, որ Երկուշաբթի 1 Մարտ 1965, իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Արշալոյս Եղոյեան (ծնեալ Արգումանեան), զոքանչ մայրը մեր բարեկամ Պր. Մարտիկ Թաթիկեանի և մայրը՝ իր Տիկնոջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի, 2 Մարտ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, ու մարմինը ամփոփուեցաւ Մարմինայի Ազգ. Գերեզմանատունը։

«Ջահակիր» իր խոր ցաւակցութիւնը կը ներկայացնէ Տէր եւ Տիկին Թաթիկեանին ու սգակիր պարագաներուն։

ԱՐԿԱԾԷ ՃՈՂՈՊՐԱԾ

Ցաւով իմացանք, որ անցեալ Հինգշաբթի, Աղեքսանդրիայէն գալու ժամանակ, Գահիրէէն 40 քիլոմեթր մնացած, անապատի ճամբուն վրայ, ինքնաշարժի արկած մը ունեցած է մեր բարեկամ Պր. Մարտիկ Թաթիկեան, բախելով լոյսը մարած կառքի մը։ Պր. Մարտիկին ինքնաշարժը բոլորովին փճացած է և ինքն ու իր եղբայրը ունեցած են փոքր վիրաւորանքներ։

Ստոյգ մահէ ճողոպրած ըլլալու բարեբախտութեան համար կը շնորհաւորենք մեր բարեկամը և կը մաղթենք քաջառողջութիւն։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Երգահան Մօ. Եդուարդ Ցակոբեանի ղեկավարած «Թաթուլ Ալթունեան» երգչախումբը Մարտ 20ին համերգ մը պիտի տայ Տիգրան Երկաթի մէջ, Աղեքսանդրիա, մասնակցութեամբ Տիկք. Հենրիէթ Կարապետեանի, Անժէլ Մեննէթեանի, Ն. Ուշտունիի, Մարկ. Ցակոբեանի, Օր. Վ. Հացունիի, ինչպէս նաև Տիկք. Շ. Իփէքեանի, Աշխէն Մէօթէմէտեանի և Վ. Ցաբէթեանի։ Պր՛ք. Գ. Փարթամեանի, Մ. Գարանֆիլեանի, Բ. Գարթալեանի, Ց. Մամուրեանի, Գ. Փիլիկեանի և այլոց։

Ցայտագիրը՝ Կոմիտաս, Ըպենդիարեան, Տիգրանեան, Մելիքեան, Սայաթ-Նովա, Գուսան Աշոտ, Ալթունեան, Կանաչեան, Սաթեան, Խաչատուրեան, Ալեմշահ, Բաբաջանեան եւ.։

> **ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ**
>
> Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐի Վարչութեան, թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7,30։

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՀԱՍԱԾ

Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ վեհ. Վազգէն Ա., Մոսկուա-Պրակա-Իսթանպուլ-Գահիրէ-Ատիս Ապեպա-Աթէնք-Փարիզ-Լոնտոն շրջելէ ետք (Յունուար-Փետր.), Երկուշաբթի, 22 Փետր. 1965ին հասած է Ս. Էջմիածինի Մայր Աթոռը։

Երեւանի օդանաւակայանին մէջ մեծ պատիւներ եղած են իրեն ի պատիւ և ժամանման օրը Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ կատարուած է եկեղեցական արարողութիւն։

Քովի նկարին մէջ, վեհափառը Փարիզի Գերեզմանատունը՝ Զօրավար Անդրանիկի շիրիմին առջեւ։

Վեհ. Վազգէն Ա. և Շ. Ազնաւուր Փարիզի հայոց եկեղեցիին մէջ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. Ա. էջէն)

Սիւնի՝ Գ. Հաճէթեան, պահակազօրքի պետ՝ Դաւիթ Թոգաթլեան։

Հակառակ միայն քանի մը օրուան մէջ պատրաստուած ըլլալուն՝ երիտասարդները ունեցան լաւ խաղարկութիւն։ Սորված էին իրենց դերերը։ Տեգորները և ըզգեստաւորումը համեստ էին։ Գընահատանքի արժանացան բոլոր դերակատարները։ Ուշադրութեան առարկայ եղաւ Ժիրայր Տեփոյեանի՝ համարձակ, յստակ և գիտակից խաղարկութիւնը եւ առոգանութիւնը։

Բ. բանախօսն էր Արժ. Տ. Արշամ Քհնյ. Պօզոյեան, որ՝ հակառակ պատրաստուած ըլլալուն՝ նկատեց որ ժամանակը շատ յառաջացած էր յայտագրին երկար ըլլալուն հետեւանքով։ Ուրեմն, Տէր Հայրը մէկ դի դրաւ իր դասախօսութիւնը և Վարդանանց պատերազմին ոգին վեր առնելով՝ ջատագովեց զայն ու կապեց Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին, եզրակացնելով որ նո՛յն ոգիով պիտի պաշտպանէինք մեր իրաւունքները այօր եւ միշտ։ Տէր հօր խանդավառիչ ճառը փակումն էր հանդէսին։

Նախագահ Սրբազան Հօր Պահպանիչէն ետք՝ հանդիսականները մեկնեցան լաւ տպաւորութիւններ տանելով իրենց հետ։

ԿՈԿԱՆԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, 26 Փետրուար 1965, երեկոյեան ժամը 9.30ին տեղի ունեցաւ Վարդանանց տօնին նուիրուած երեկոյթ։

Ներկայ էին թեմիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեան, Ազգ. Իշխանութեանց անդամներ եւ հոծ թիւով հանդիսականներ։

Բացման խօսքը կատարեց Սրահի Ատենապետ՝ Պր. Հ. Գարայեան։ Ան անդրադառնալով Վարդանանց շարժման դրդապատճառներուն՝ արտայայտուեցաւ պատերազմին ձեռք բերած փրկարար արդիւնքներուն մասին։ Ապա գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր։ Պր. Հայրապետ Հինայկեան արտասանեց Վ. Թէքէեանի «Հայաստանին»ը։ Պր. Կարպիս Եազըճեան երգեց «Թէ հայրենեաց պատկադիր»ը եւ դաշնակի Պր. Հ. Հինայկեան, բեմին ետեւէն, կարդաց Վ. Թէքէեանի «Խորհուրդ Վարդանանց»ը, մինչ բեմին վրայ Տիկ. Շ Դարմանեան նուագեց Պեթհովէնի «Մունլայթ Սոնաթա»ն։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը՝ Նուպարեան վրժ.ի ուսուցիչ եւ «Ջահակիր»ի ընտանիքէն Նուպար Պիփելեան, որ խօսեցաւ Վարդանանց դիւցազնամարտի գաղափարականին եւ համազգային ու միջազգային բնոյթին մասին։ Ան ըսաւ, որ նոր ու աննիւթական Յազկերտներն դիմագրաւելու համար՝ անհրաժեշտ է զօրեղցնել Վարդանանց ոգիով ներշնչուիլ անոնց լուսաւոր շաւիղին։

Փակման խօսքն ըրաւ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, որ ըսաւ, թէ ինք հրաժարած էր այլեւս հրապարակային խօսքերէ, սակայն օրուան բանախօսին արտայայտութիւններէն խանդավառուած՝ կարելի չէ լուռ կենալ։ Ու խօսեցաւ Մամիկոնեան տոհմի սխրագործութեանց մասին։

Ապա «Պահպանիչ»ով փակեց հանդիսութիւնը։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿ

Մելպուրն, Վիքթորիա, 9.2.65

Ցարգելի Ընկեր Հ... Ժ...

Ստիպուեցայ այս նամակս ղրկել «Ջահակիր»ի հասցէին, որովհետեւ նախորդ նամակիս պատասխանը չառի տակաւին... չեմ գիտեր թէ ինչ է պատճառը...

Նորէն կը կրկնեմ. գիտէք թէ եթէ լաւ մը ուսումնասիրած չըլլայի այստեղի կեանքը, մանաւանդ հայերու ապագայի խնդիրը (մանաւանդ չօճուխներունը), պիտի չգրէի այս բաները։ Կը խնդրեմ և կ՚աղաչեմ ձեզի, որ կրցածնուդ չափ արգելք ըլլաք հայերուս Ա. ՏԱՍԱՀՄԱՆ մեկնելուն։ Գրեցէ՛ք, պարզեցէք թերթին մէջ։

Ինչպէս անցեալ նամակներուս մէջ ըսի, դարձեալ կ՚ըսեմ ու կը կրկնեմ. հայերը առ հասարակ (բացառութիւնները յարգելի են) ապերախտ եղած են գիրենք փրկողին հանդէպ (Սովիէթ Միութիւն), եղած են անզգամ, ապագան չմտածող, կեղծաւոր և մանաւանդ հայրենասիրութենէ զուրկ ապուշ արարածներ (ՋԱՀԱԿԻՐ.— այս դատակարգը չնչին փոքրամասնութիւն է մեր մէջ), որոնք միայն իրենց այսօրուան շահն ու հանգիստը կը մտածեն, կ՚ուտեն, կը խմեն անասունի պէս և դարձած են եսասէրներ, առանց մտածելու իրենց զաւակներուն ապագան, որոնք կը սկսին արդէն ձուլուիլ այստեղերը՝ օտար դպրոցներուն մէջ, եւ վստահ որ մէկ սերունդ վերջ բոլորովին պիտի անհետանան անոնք՝ մեր Քաջն Վարդաններու Թոռները...։

Գուցէ այս գրածներս բոլորովին անօգուտ են այդ ցաւալի և անորդգայ (փրանսական կոչի) խօսք չհասկցող արարածներուն համար, բայց և այնպէս՝ ես պարտականութիւն կը զգամ ԻՐՐԵՒ ՀԱՅ, Ի՛ՐԵՒ ՀԱՐԱԶԱՏ ՀԱՅ գրել ձեզի և բոլորին, գրել ու յայտնել գաղափարներս...։

Սիրելի Ընկեր Հ... շատ ուրախ պիտի ըլլայի եթէ յաճախ գրէիր ինծի և մխիթարէիր գիս, աւրիշ մխիթարութիւն չունիմ...։

Սիրով՝ ընկերդ ...ԻՍ ...ԼԵԱՆ

ԱՆԱՀԻՏ

ԿՆՈՋԱԿԱՆ ԷՋ

Թիւ 2

Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ
Մանկավարժական գիտութիւնների թեկնածու

ՄԱՅՐԸ ՀՊԱՐՏ Է...

Երեւանի Ալեքսանդր Սպենդիարեանի անուան օփերայի եւ բալետի ակադեմական թատրոնի բեմահարթակը այդ օրը տրամադրուած էր մայրաքաղաքի պարարուեստի ուսումնարանի սաներին: Աւարտական հաշուետու երեկոյ էր: Դահլիճը լիք-լեցուն էր բալետային արուեստի երկրպագուներով:

Բեմում երեւում են ուսումնարանի աշակերտները: Հնչում է երեք բալետ նովելների «Տիկնիկների աշխարհում» գործողութեան հմայիչ երաժշտութիւնը, եւ բեմահարթակը մի առանձին հրապոյր է ստանում: Սահուն, հեզանազ պարում է Սոնա Վարդանեանը՝ ուսումնարանի ամենախոստումնալի շրջանաւարտներից մէկը: Նա մեծ վարպետութեամբ, բարձր տեխնիկայով եւ յուզիչ զգացմունքայնութեամբ կատարում է այդ բարդ ու պատասխանատու պարը՝ արժանանալով ամենաբարձր գնահատականի: Դահլիճը թնդում է ծափերից: Երեւանի խստապահանջ արուեստասէր հասարակութիւնը միշտ չէ, որ այդպէս շռայլում է իր գնահատականը: Ցուցմունքս չեմ կարող թաքցնել. ծափահարում եմ, միանում «պիս» գոչողներին: Հարեւանս՝ միջահասակ, սեւահեր կինը, չէր ծափահարում, հետաքրքրութեամբ նայում էր մերթ աղմկոտ դահլիճին, մերթ ծափերի տակ գլուխ խոնարհող պարուհուն:

«Երեւի ձեզ դուր չեկա՞ւ», հարցնում եմ:

Կինը մի պահ շփոթւում է, յետոյ ժպտում: Նրա աչքերի մէջ արցունքի շիթեր են երեւում:

— Պարողը աղջիկս է...

Ուրախութեամբ շնորհաւորում եմ Նրան՝ դստեր փայլուն յաջողութեան համար ու մի տեսակ համակրանքով լցւում դէպի նա: Մայրը հպարտ է... Սոնան չի բաւարարւում ձեռք բերուածով: Նա երազում է դառնալ լաւ մենապարուհի, հասնել պարարուեստի կատարելութեանը: Նրա տաղանդին հաւատում են եւ մեծ յոյսեր կապում նրա հետ: Սոնան մեկնելու է Լենինկրադ՝ ռուսական բալետային արուեստի հանրահռչակ դպրոցում ուսումը շարունակելու:

Երկրորդ անգամ Սոնայի մայրիկին հանդիպեցի Երեւանի ձմեռային լողաւազանում, որտեղ սպորտային պայքարի էր դուրս եկել Հայաստանի ջրագնդակի հաւաքական թիմը: «Ցատողների» հետ միասին նա յուզւում էր, տխրում եւ ուրախանում: Ինչպիսի հրճուանք փայլեց նրա դէմքին, երբ հայ մարզիկների հերթական գոլը աւարտուեց յաջողութեամբ, եւ ռադիօ բարձրախօսի միջից հնչեց մրցումների հաղորդավարի ձայնը:

— Գոլը խփեց Բարունակ Վարդանեանը:

Ահա եւ մօր երկրորդ զաւակը:

Բ. րունակ Վարդանեանը արդէն ութը տարի է, որ հանդէս է գալիս որպէս Հայաստանի ջրագնդակի հաւաքական կոլեկտիվի անդամ, Սովետ. Միութեան առաջնութեան Ա. խմբի մասնակից Երեւանի «Բուրեւեստնիկ» թիմի յարձակուող: Բարունակի սպորտային հինսապրութիւնը փայլուն է: Համամիութենական եւ միջազգային բազմաթիւ մրցումների ժամանակ Պարունակ Վարդանեանը բարձր է պահել Հայաստանի սպորտային պատիւը: Երկու տարի առաջ նա աւարտել է Հայկական Պետական Ֆիզիքական Կուլտուրայի Ինստիտուտը եւ այժմ աշխատում է որպէս մարզիչ՝ սպորտային իր հարուստ փորձն ու գիտելիքները հաղորդելով պատանի մարզիկներին:

Նրանց ընտանիքի երրորդ զաւակի Անահիտ Վարդանեանի մասին ես տեղեկութիւններ ստացայ Երեւանի Ղազարոս Աղայեանի անուան թիւ 63 միջնակարգ դպրոցից, որը նա աւարտել էր 1963 թուականին գերազանց գնահատականներով: Մանկավարժները մեծ հիացմունքով էին խօսում նրա փայլուն առաջդիմութեան, պայծառ մտքի ու լաւագոյն վարքի մասին: Նա այժմ սովորում է Երեւանի բժշկական ինստիտուտում: Երազում է դառնալ լաւագոյն մասնագէտ եւ աշխատել սիրած բնագաւառում: Անահիտը եւս եղբօր նման իր ազատ ժամանակը տրամադրում է սպորտին: Քիչ չեն եւ նրա յաջողութիւնները լողի սպորտաձեւում: Սկսած 1957 թուականից Անահիտը հանդիսանում է Հայաստանի լողի հաւաքական թիմի անդամ, թի, նալողի հանրապետութեան ախոյեանը, բազմաթիւ համամիութենական մրցումների մասնակից:

Հիացած այդ երեխաներով, հետաքրքրուեցի նրանց մօր՝ Վարդանոյշ Վարդանեանի կեանքով:

... 1948 թուականին, բազմաթիւ ներգաղթող ընտանիքների հետ միասին, նրանք Եգիպտոսի Գահիրէ քաղաքից վերադարձան Մայր Հայրենիք: Այդ ժամանակ օրից մէկ շարաթ յետոյ Վարդանոյշը մնաց առանց ամուսնու, երեք փոքր երեխաների հետ: Մեծը եօթ տարեկան էր, միջնեկը չորս, իսկ կրտսերը մէկ: Մայրը գործի անցաւ կաշուէ-գալանտերեայի գործարանում որպէս բանուորուհի: Հեշտ չէր. աշխատանք, տնային հոգսեր, երեխաների դաստիարակութիւն... Նա համբերութեամբ յաղթահարում է ամէն մի դժուարութիւն: Մարդիկ օգնեցին նրան, օժանդակեցին, քաջալերեցին, եւ տարիները անցան մէկը միւսի ետեւից:

— Հիմա դժուարը անցել է արդէն,— ասում է մայրը,— տեսնում եմ, որ ի զուր չէր չարչարանքս: Զաւակներս գոհ են իրենց սեփը կեանքում եւ, ամենակարեւորը, նրանք պիտանի մարդիկ են դառնում մեր ժողովուրդի համար:

Մի քանի խօսքով Վարդանոյշ Վարդանեանը պատմեց իր կեանքի վերջին 15 տարիների մասին: Նա չմոռացաւ, շնորհապարտ յաղթահարած դժուարութիւնները, այլ շնորհակալութեամբ յիշեց միայն մի շարք մարդկանց՝ պարարուեստի դասատու Դինա Գացինայի, լողի մարզիչ Իշխան Եղիազարեանին եւ այլ մանկավարժներին, որոնք օգնեցին երեխաների ընդունակութիւններն ի յայտ բերելու, մշակելու եւ դաստիարակելու:

Նայում եմ այդ հասարակ աշխատաւորուհուն, սովորական մի հայ կնոջ եւ դժուարանում եմ ասել, թէ ո՞վ է աւելի երախտապարտ, նա՝ Մայր Հայրենիքին, թէ Հայրենիքը նրան:

ՇԱՔԷ ՎԱՐՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳՐԿՈՒՄ

Անցեալ տարի, աշնանայ՚ն մի օր, հեռախօսս զնգաց, եւ ես լսեցի պատանեկան անծանօթ, զրնգուն մի ձայն.

— Ձեզ հետ խօսողը ձեր դպրոցական մտերիմ ընկերուհու որդին է՝ Վաչէն: Եկած եմ բժշկական ինստիտուտին մէջ ուսումս շարունակելու: Մայրս պատուիրեց ձեզ տեսնել...

Լսելով ընկերուհուս անունը, յուզումի մի ալիք բարձրացաւ դէպի կոկորդս: Կտրելով քանի տարուայ անջատումի հեռաւորութիւնը՝ եկաւ ու դէմս կանգնեց սեւահեր, կլոր դէմքով, ըլսպըղուն մի աղջիկ՝ դպրոցական պարզ համազգեստը հագին եւ նայեց ինձ թախիծով լի, երազկոտ հայեացքով:

— Ա՛խ, եթէ կարելի ըլլար դպրոցը աւարտելէ ետք ձայնս մարզել Երեւանի Երաժշտանոցին մէջ...

Ընկերուհիս ունէր շոյող, թաւշային ձայն: Մեր դպրոցական հանդէսների զարդն էր նա, եւ հաւանաբար կը դառնար բազմաթիւ բեմերի սիրուած ու փնտռուած երգչուհի, եթէ հնարաւորութիւն ունենար ձայնը մշակելու:

Վարդանեանների ընտանիքը -ձախից՝ աջ- Սոնան, Բարունակը, Տիկ. Վարդանոյշը, Բարունակի կինը՝ Աստղիկը, բժշկ. ինստ. ուսանող՝ Անահիտը:

Եւ ահա ինձ զանգ է տալիս նրա որդին ու յայտնում, որ եկել է հայրենիքում բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու:

Այն ինչ չյաջողուեց շատ ու շատ մայրերի ու հայրերի, հնարաւոր է դառնում նրանց որդիների ու դուստրերի համար: Աշխարհի բոլոր ծագերից այժմ հայրենիք՝ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու են գալիս բազմաթիւ հայ պատանիներ ու աղջիկներ:

Ահա կենսախինդ ու նրբագեղ մի հայուհի՝ Աստղիկ Անդրէասեանը: Զորս տարի առաջ ես նրան հանդիպեցի իմ ծանօթներից մէկի տանը, երեկոյթի ժամանակ:

— Երեւանի Կոմիտասի անուան պետական կոնսերվատորիայի ուսանողուհի է, Ամերիկայից եկել է ձայնը մշակելու,— ասացին ինձ:

Խնդրեցինք երգել:

Աստղիկը շիկնեց, խոնարհեց իր սեւորակ աչքերը եւ օտարահնչիւն մի հայերէնով շշնջաց.

— Օտար ե՞րգ կ՚ուզէք, թէ հայերէն: Դժբախտաբար հայերէն

(Շար. տես էջ 4)

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ
Ճարտարապետ

ԲՈԼՈՐ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ ԱՆԱՀԻՏ...

Երբ ծնուեց, «Վահագնը» անչափ ուրախացաւ: Այժմ նա մենակ չէ. նրա աղջին է բոնելսքանչելի Անահիտը: Նրանք միասին պիտի ալիոն աշխարհով մէկ: Սփիւռքում տարածին հայրենի աւրեւի կենսատու ճառագայթները:

Նորից ուրախ եմ, շատ ուրախ, Անահիտ...

Կրտսեր աղջկանս անունը Անահիտ դրեցինք: Այդ անուան դրդապատճառը մեծ գիտնական, հայագէտ Հրաչեայ Աճառեանն էր, որի կարծիքը մեզ էլ էր հասել:

Պատմում են, որ երբ Հրաչեայ Աճառեանին հարցրել են, թէ իրենց նորածին աղջկայ անունը ի՞նչ դնեն, նա պատասխանել է՝ Անահիտ: — Իսկ ուրիշ ի՞նչ անուն կ՚առաջարկէք... Նա շատ հանգիստ պատասխանել է՝ Անահիտ:

Հարցնողին թուացել է, թէ Աճառեանը լաւ չի լսել կամ մոռացել է հարցը: Գիտնականին սրուածութիւնը փնորոշ համարելով, նորից կրկնել է. «Բայց Անահիտից, հայկական ի՞նչ անուն կարող էք առաջարկել...»

Այս անգամ Աճառեանը մի փոքր յուզուած պատասխանել է. «Եթէ հազար աղջիկ էլ ունենայի, բոլորի անունն էլ կը դնէի Անահիտ»:

Ինչպէ՞ս հասկանալ գիտնականին. միթէ բոլոր հայ աղջիկները մի անուն պէտք է կրեն, միթէ՞ նա լուրջ է առաջարկել:

Ես բախտ չեմ ունեցել այս հարցով նրան դիմել, բայց ենթադրում եմ, որ նա ոչ կատակ է արել եւ ոչ էլ միւս անուններն է

(Շար. տես էջ 4)

ՆՈՒԱԳՈՒՄ ԵՆ ԿԱՆԱՅՔ

Հայաստանի պետական նախագծային ինստիտուտի կանանց էստրադային նուագախումբը:

Աշխատանքային օրն աւարտուել է, բայց մարդիկ տուն չեն գնում: Սենեակներից դուրս են գալիս նրանք եւ միջանցքի երկարութեամբ շարժւում շքամուտքի հակառակ կողմը: Հետաքրքրութիւնը ինձ նոյնպէս տանում է այդ ուղղութեամբ: Ընդարձակ դահլիճի վառ լուսաւորուած բեմահարթակում շողշողում են էստրադային գործիքները: Հենց այդտեղ էլ յիշեցի նախասրահում փակցուած յայտարարութիւնը. «Այսօր ելոյթ կ՚ունենայ կանանց էստրադային նուագախումբը», որի վրայ այնքան էլ ուշադրութիւն չէի դարձրել՝ կարծելով, թէ հիւրախաղերի եկած նուագախմբի մասին է խօսքը:

Անկեղծ ուրախացած՝ բեմում տեսնելով սեւաչ, սեւահեր աղջիկների ու կանանց «բեռնաւորուած» փայլուն գործիքներով: Հայաստանի պետական նախագծային ինստիտուտի կանանց էստրադային նորաստեղծ խումբն է, համերգներ է տալիս աշխատողների համար:

Ամբողջ շէնքում տարածուել է հայկական, «Արի՛, արի՛» երգի մեղմ եղանակը... Դա նուագախմբի առաջին փայլերգն էր: Այժմ այն. վստահ ելոյթներ է ունենում հեռուստատեսութեամբ եւ բազմամարդ դահլիճներում: Անցեալ տարի նուագախումբը մասնակցեց Հանրապետութեան ինքնագործունէութեան օլիմպիադային եւ պարգեւատրուեց պատուոգրով:

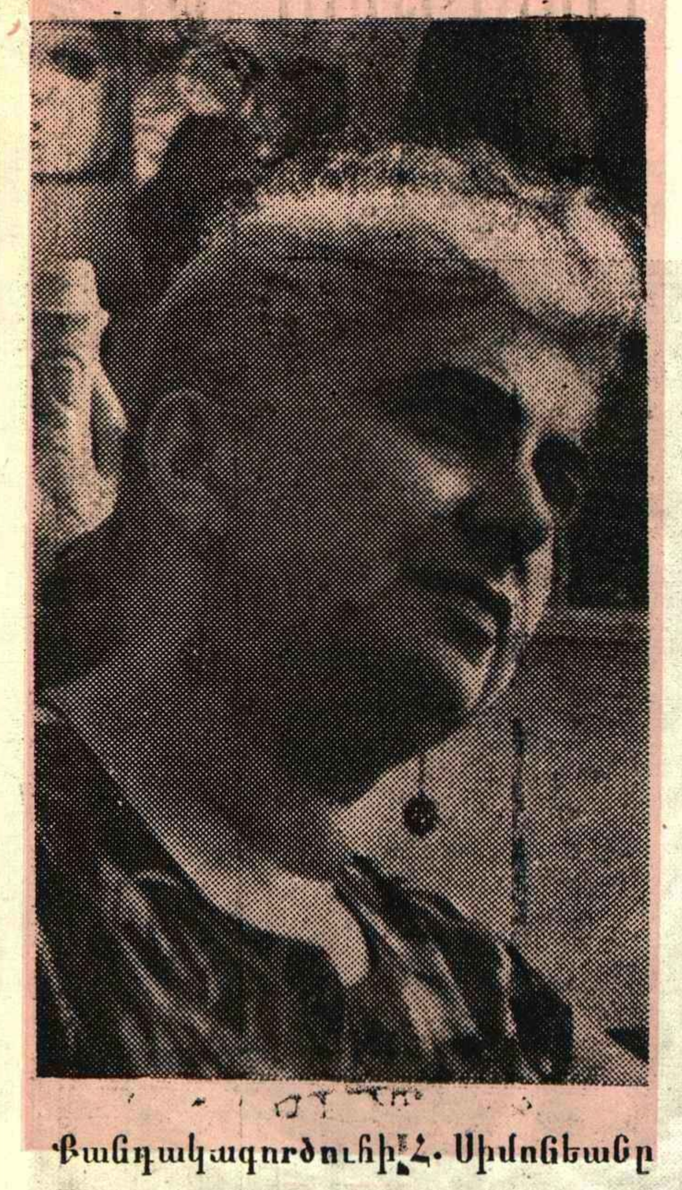
Նախագծող կանանց էստրադային խմբի նուագացանկը հարուստ է, բազմազան:

Ունկնդիրները յատկապէս ծափահարում են կոմպոզիտոր երգահան Եդուարդ Թումանեանի, «Ծաղիկնե՛ր, ծաղիկնե՛ր», Առնօ Բաբաջանեանի «Աստ ինձ» եւ «Աշխարհի լաւագոյն քաղաքը» երգերը:

— Երգն ու նուագը օգնում են, ոգեւորում երիտասարդ կանանց ու աղջիկներին աւելի պայծառ մտայղացումներով նախագծելու հայրենիքի քաղաքները, գիւղերը, փողոցներն ու հրապարակները, բերկրեցնում են նրանց աշխատանքը:

Այս լուսանկարում դուք տեսնում էք կանանց էստրադային նուագախմբի մի խումբ մասնակիցների:

Տեքստը եւ լուսանկար
Վ. ԱՄԱԼԵԱՆԻ

Թանգակագործուհի՝ Հ. Սիմոնեանը

Է. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ԵՐԳՆ ՈՒՆԻ

Ամէն մարդ իր երգն ունի, որը մերթ փոթորկւում է, մերթ մեղմանում։

Երբ Սիմոնեանների յարկի տակ հնչում էր հայկական մեղեդին՝ Հռիփսիմէն լուռ լսում էր և երևի ոչ ոք այդ պահին չգիտէր, որ նրա մէջ ձեւ է առնում գեղեցիկ փառահեղ-ծաւալային պատկերը, որ մի օր նա պիտի հունցէր կաւը։ Փոքրիկ ձեռաւորութեան զգացմունքը ծնունդ էր նրա մէջ մանկուց։ Դարձի լեռնաշխարհում, ուր լեռները կարծես մի քանդակաւոր ձեռք-ձեռքի տուած երգում էին նրա երգը։ Եւ հէնց այդ երգն էր, որ նա բերեց Երեւան։ Քաղաքն իր երգն ունէր մեծ շէնքերի, ուղղաձիգ փողոցների, գործարանների և վարդատուֆ քարի երգը։ Եւ ունկնդրեց Հռիփսիմէն, մասնակցեց դրան, որովհետեւ մանկուց գիտէր, որ երգից դուրս չպիտի մնալ, չպիտի լինել երգից դուրս մնացած տող։

Թբիլիսիի Գեղարուեստական Ակադեմիայում, ա՛յնուամ քանդակագործ Եակով Նիկոլաձէի ղեկավարութեամբ, Հռիփսիմէ Սիմոնեանը սովորեց ստեղծել իր երգը, ուր խտացուած է սէր դէպի մարդը, աշխատանքը, խաղաղութիւնը, գեղեցիկը։

Հունցեց կաւը, շարժում արուեց, նոր շունչ տուեց նրան։ Եւ ասես նորից լեզու առաւ մի մեծ արուեստ, որ ունեցել էր աւարտած նախնական ու բուն այսօրուայ հայը։ Արուեստ, որի կեանքը, ժամանակներին, սերունդներին փոխանցուելու ուժը՝ նրա մեծ լինելու մէջ է։ Սիմոնեանը տեսաւ, զգաց, վերցրեց այն բոլորը, որ կ'օգնէր տաղանդին մեր ժամանակի խեցեգործական արուեստը, մի բան, որ պահանջում էր ժամանակը։ Եւ Սիմոնեանը եղաւ այդ շնորհալի գործի ձեռնարկողներից մէկը, եւ ոչ՝ առաջինը։

Բնութիւնը Հռիփսիմէ Սիմոնեանին տուել է կանացի քացառիկ ճաշակ, որն արտայայտւում է ամէնից առաջ շրջապատը՝ տունը, պուրակը, հիմնարկը, ամէնը, ինչ կարող է շոյել աչքը՝ գեղեցկացնելու, կեանքը արուեստով լցնելու անյագ ձգտում, որպէսզի մարդը զգայ, որ կեանքն է արուեստների արուեստը։

Մի հին ժողովրդի մշակոյթ և մի արժանի տիրուհի է գիմաւորում բոլոր նրանց, ովքեր այցելում են Հռիփսիմէ Սիմոնեանի արուեստանոցը։

Սիմոնեանի արուեստագէտի ուժը իր ժողովրդի հետ կապուած լինելու մէջ է։ Նրան հարազատ է այն բոլորը, ինչ Նայիրեան երկրինն է, նրա վերածնուած ժողովրդինը։

Ահա հետաքրքիր աշխատանքների մի շարք. որի թեման հայ կինն է իր ապրումներով, իր ներքնաշխարհով։ Բազում աչքեր՝ մտազրաղ ու մաւախոհ, երջանիկ, թախծոտ, պոչաւոր ու նշաձև, տարբեր աչքեր. իւրօրինակ գունային գամմա, հետաքրքիր գծային լուծում, որոնցով Սիմոնեանը բացայայտում է՝ նրանց կերպարը, ստեղծում նրանց պոետական աշխարհը՝ մի սալիկի կամ մի ափսէի վրայ։

Մեր առջեւ է գեկորատիւ մի ափսէ։ Ձեւերի օրպիսի՛ պարզութիւն, կանացի քնարականութիւն, քանդակ, որոնք կ-գտնում են Սիմոնեանի արուեստի բնորոշ գծերը։ Ինչպէս այս, այնպէս էլ միւս աշխատանքներում զգացւում է հնագիւտակի նուրբ ճաշակը, գաղափարի օգտագործման չափի զգացողութիւնը։

Սիմոնեանին յատուկ է ձեւերի նրբութիւնը, որ առանձին հմայք է տալիս նրա աշխատանքներին։ Նրա քանդակի, գինու, լիճէտրի սպասքը, որոնք մեծ վարպետութեամբ է կերտել հեղինակը, ինքնատիպ գործեր, որոնցից իւրաքանչիւրը հրամցնում է մեզ իր գունային բազմերանգը, մենք կ'ասէինք՝ գունատոնը, քնարականութեան նոր եղանակներ, որոնք պատահականութիւն չեն Սիմոնեանի մօտ, այլ կրկնւում, կատարելագործւում են աշխատանքից աշխատանք, բերելով նրան ամենաբարձր գնահատականը՝ ժողովրդայնութիւնը։

Սիրուած արուեստագէտ է Սիմոնեանը, հեղինակ, որի գործերը զարդարում են մեր բնակարաններն ու սեղանները և նրան լայն ճանաչում բերում։

Բայց ահա մէկ ուրիշ ճանաչում-գնահատական. 1962 թուականին Պրագա էին բերուել աշխարհի շատ երկրների խեցեգործների աշխատանքները, բազմապիսի ոճերով և կատարման եղանակներով տարբեր արուեստագէտների նոյնքան տարբեր ասելիքներով գործերը։ Ի թիւս դրանց ցուցադրուեց նաև հայ արուեստագէտի լիկէօրի ոչ մեծ սպասքը. քնարականութեան բոլորովին նոր որակ, հետաքրքիր գտնուած ձեւ. Սիմոնեանի գնահատականն էր արծաթէ մետալը։

Բայց չի գադարեցնում Սիմոնեանն իր որոնումները։ Ամէն օր, ամէն ժամ կեանք են առնում գործեր, որոնք պատմում են արուեստագէտների, մարդու, ամենակարեւորը՝ կեանքին, աշխարհին երգով պատասխանելու մասին։

ՇԱՔԷ ՎԱՐՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳՐԿՈՒՄ

(Շարունակութիւն Գ. էջէն)

ես միայն, «Սուրբ, Սուրբ»ը գիտեմ։

Եւ իր քնարական հնչեղ ու հաճելի սոպրանոյով սենեակը լցրեց «Սուրբ-Սուրբ»ի հնչիւններով։

Վերջերս Աստղիկը մասնակցեց կոնսերուատորիայի ուսանողների հեռուստատեսային համերգին։ Նրա կատարմամբ հազարաւոր հեռուստադիտողներ մեծ բաւականութեամբ լսեցին Կոմիտասեան երգեր «Քելէր, Ցոլէր»ն ու «Ջինար ես, կեռանալ մի»։

Ինքն էլ կանգնել էր չինարի պէս բարձրասլաց, նազելի և երգում էր ծայնի բոլոր նրբերանգներին տիրապետած երգչուհու ինքնավստահութեամբ։ Ի զուր չէին անցել Փրոֆ. Թամարա Շահնազարեանի և Աստղիկի համատեղ ջանքերը։

Այժմ Աստղիկը մի նուիրական իղձ է փայփայում՝ պատրաստել ու երգել Անուշի դերերգը։ Թումանեանի հերոսուհին գերել ու անհանգստացնում է շնորհալի երգչուհուն...

Մենք հաւատացած ենք, որ կը կատարուի նաև նրա այս ցանկութիւնը, կը կատարուի, որովհետեւ ուսումնառութեան չորս տարիների ընթացքում նա խորապէս հաղորդակից է դարձել հայ երգին, ջուր խմել հայ երաժշտութեան հարազատ, մաքուր ակունքից։

... Ծանօթանում եմ մէկ ուրիշ Աստղիկի հետ։ Սփիւռքահայ ուսանողուհի է, Նասիպեան ազգանունով։ Նա աւարտել է Կիպրոսի Մելքոնեան կրթա՛ան հաստատութիւնը, հայրենիք եկել անցեալ տարուայ ամռան վերջերին։ Նրբակազմ, քնքշասիրտ մի աղջիկ է Աստղիկը։

— Աստղիկ, ի՞նչ մասնագիտութիւն կ'ուզես ընտրել, — հարցրի նրան։

— Որոշած եմ բժշկուհի դառնալ...

Մի քանի օր առաջ ես ցած էի իջնում Տէրեանի փողոցով։ Գիշեր էր, թեթեւ ձիւն էր գալիս։ Այնքան հաճելի էր քայլել նեոնային լոյսերով ողողուած ձեան վրայով։ Ցանկարծ ուրախ ծայներ լսեցի, երիտասարդական զրնգուն ծիծաղ։ Շրջեցի։ Ծանօթ դէմքեր էին. մօտակայ հանրակացարանում ապրող բժշկական ինստիտուտի մի խումբ սփիւռքահայ ուսանողներ և նրանց մէջ՝ Աստղիկը։

— Նստած մարդակազմութիւն կը պարապէինք, յանկարծ պատուհանէն դուրս նայեցանք և տեսնենք կը ձիւնէ, տեսանք հրաշալի գիշեր է և ահա գիրք ու տետր թողած դուրս նետուեցանք, — ասում է Աստղիկը։

— Դասերդ ինչպէ՞ս են, չե՞ս դժուարանում, — հարցնում եմ ես։

— Ոչ, բնաւ։

Սահում-անցնում են նրանք իմ մօտով և ուղղւում դէպի «Կարապի Լիճը»։ Լճում հիմա ջուր չկայ, ոչ էլ կարապներ։ Հիմա այնտեղ համատարած սառոյց է, որը դարձել է սահադաշտ։

... Անահիտ Քէօշէեանը պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճարտարապետական ֆակուլտետի ուսանողուհի է։ Նա եկել է Հալէպից։ Շուտով կ'աւարտի ինստիտուտը, կը դառնայ ճարտարապետ։ Նրա սենեակում այժմ ամենուրեք՝ անկողնին վրայ թէ սեղանին փռուած են գծագրեր։ Պատրաստում է դիպլոմային նախագիծ։

— Երեւանի նոր թաղամասի մը նախագիծը կը պատրաստեմ։ Առաջին փափաքս է արտասահման վերադառնալէս ետք այսպիսի դպրոց մը նախագծել հայ մանուկներուն համար։

Այսպիսի հայրենասիրական ոգեւորութեամբ են սովորում Արմինէ Թորանեանը, Ցասմիկ և Վարսենիկ Քիրիշեանները, Վարդիթեր Մկրտչեանը և ուրիշներ։

Շատ են նրանք։ Այժմ Հայրենիքի գրկում սովորում են 193 սփիւռքահայ ուսանողներ, որոնցից 50ը աղջիկներ են։ Գիտելիքներով հարստացած, հայրենի երկրի կենսատու շունչով հզօրացած այս շնորհալի հայուհիները մօտիկ ապագայում իրենց ուժն ու եռանդը ի սպաս կը դնեն սփիւռքահայ կեանքի մշակութային վերելքին։

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԿՈՅՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԵՑԱՒ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանի Միութեան, որուն ատենապետուհին է Տիկ. Աստղիկ Իգնատիոսեան՝ հայ մշակոյթի տօնին առթիւ, Նիւ Եորքի Պրուքլին Ագատէմի աւ Միւզիք թատրոնին մէջ ներկայացուեցաւ Թովմաս Թերզեանի Սանդուխտ Կոյս պատմական երգախաղ ողբերգութիւնը։

2200 հոգինոց այս հսկայ թատրոնը լեցուած էր Ամերիկահայերու կողմէ, որոնք եկած էին հազարաւոր քիլոմեթր հեռուներէ։

Այս ծանրածանր գործին համար աշխատեցան բազմաթիւ մարդիկ և հինգ երկար ամիսներէ յետոյ կարելի եղաւ բեմադրել զայն։

Վաստակաւոր բեմադրիչ Տիկ. Սիրանոյշ Բագոեանի շատ ուղղին կարգադրութեամբ մը բաժնած էր դերերը և յաջողութեամբ բեմադրած Սանդուխտ Կոյսը։

Տեգարի և թագուհու ինչպէս նաև բեմական նուագի համար շատ աշխատանք տարուած էր։ Ոգեւորութեան նիւթը կը կեդրոնանար գլխաւորաբար հայոց պատմութեան՝ Արտաշէսի և Անահիտի հեթանոսական շրջանին վրայ։

Թագէոս Առաքեալ ի զուր կը քարոզէ քրիստոնէութիւնը և կ'աղերսէ Սանատրուկ թագաւորի խընայել բանտարկուած քրիստոնեաներու կեանքը, որոնք ի վերջոյ կը գլխատուին, սոնց կարգին նաև Թագէոս Առաքեալ եւ Սանատրուկի աղջիկը գահաժառանգ իշխանուհին՝ Սանդուխտ։ Սանդուխտ Կոյսի դժուարին դերը վստահուած էր արժէքաւոր դերասանուհի Նորմա Գազանճեանի, որ խոր ըմբռնումով և աչքառու յաջողութեամբ տարաւ իր դերը։ Իր յստակ առոգանութիւնը սոլինքնող և յուզիչ ապրումները, երգելու և խօսելու իւրայատուկ տաղանդը, անգամ մը եւս արդարացուցին ներկայ հանդիսատեսներու ակնկալութիւնները, որոնք երկարատեւ և բուռն ծափահարութիւններով քանիցս բեմ հրաւիրեցին զինքը։

Ներկայացումէն յետոյ՝ Ամերիկահայոց առաջնորդ Գեր. Տ. Սիոն Արք. Մանուկեան իր իսկ ձեռքով Նորմային նուիրեց Էջմիածնայ Կաթողիկոսին կողմէ տրամադրուած ոսկեզօծ չքանշան մը։

Վերոյիշեալ թատերախաղին յաջողութեան մէջ բաժիններ ունէին նաև պարիթոն Պարգեւ Վարդանեան (Սանատրուկ Թագաւոր), Պարգեւ Լօրեան (Սպարապետ), Ֆերտինանտ (քրմապետ), Մելինէ Քէօշէեան (աղախին), Պարպարա Գուլաքճեան (հակառակորդ), Վահէ Հաճընլեան (պալատական), Տիգրան Պաքալեան (սուրհանդակ), Եդուարդ Գասնիկեան (Դահիճ) և Մարտիրոս Քէօշէեան իշխանի դերերով։

Նուագախումբի ղեկավարն էր Կրէնթ Պեկլարեան, իսկ յուշարարն էր Տէր Գասնիկ Քհնյ. Հալլաճեան։ Երկուքն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց ինկած բաժինը և գնահատուեցան ներկաներէն։

Նորմա Գազանճեան (Սանդուխտ), Պարգեւ Վարդանեան (Սանատրուկ)

★ ԱՆԱՀԻՏԻՆ ★

Անոյշ նազով, նուրբ քողով, կուգաս ջերմիկ Հայաստանէն
Նեղոսի ափ հասակ առած մեր սիրելի Ջահակիրին —
Այնպէս ինչպէս երբ հազար տարի առաջ Նեֆերթիթին —
Հայ գիրերու հոյլն անսպառ հետդ բերած իբրեւ օժիտ...
Ի՞նչպէս յայտնեմ պանդուխտ սրտիս ուրախութիւնն անասելի
Տեսքիդ մատաղ, շէնշող քայլով մուտքիդ մասին, ո՛վ Անահիտ։

Գահիրէ — 18-2-65

ԱՆԻ ՉԷՉՃԷՆԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ՝ ԱՆԱՀԻՏ..

(Շար. Գ. էջէն)

արհամարհել։ Կարծում եմ, որ Աճառեանի ցանկութիւնն է եղել ամէն մի հայ աղջկայ մէջ տեսնել Անահիտ աստուածուհուն, նրա առաքինութիւնները, գեղեցկութիւնը, բարիքը... տեսնել մեր նոր սերնդի գեղեցիկ, առողջ ապագան։

Ու հիմա Անահիտ է ծնուել, նոր Անահիտ, որը պիտի շատ ու շատ հայ աղջիկների ու կանանց սրտեր կապի, նրանց մէջ զարգացնի այն բոլոր բարի յատկութիւնները, ինչով օժտուած էր Անահիտ։

Եթէ մեծ գիտնականը կենդանի լինէր, անկասկած, շատ կ'ուրախանար, որ Սփիւռք առաքող կանանց էջը կրում է իր սիրած անունը՝ Անահիտ։

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԴԵՒ

(Շար. Ա. էջէն)

Թեամբը, իրենց քնքշութեամբն ու բնազանցական իրենց դլեթական աշխարհովը բոլոր ժամանակներու և բոլոր հասարակութիւններու երգիչը կը մնան ու կը գիմակալին ճակատագրի մանգաղին։»

Դեւի բանաստեղծութեան մէջ չունինք երբեմնակի անհաւասարութիւնը, ձեւի միօրինակութիւնը, տեղ տեղ (գուցէ գիտակցական) մշուշը ոչինչ կը զեղչեն անոր հիմնական վաւերականութենէն, որ կը հաստատուի ու կը վերահաստատուի նկարչագեղ դրուագներով և աշուղական գոյնով, միշտ Թաթաւուն առատ յուզականութեամբ։

Ցատկութիւնը հիմնական յատկանիշն է Դեւին, հակառակ գիտակցական բացառիկ քօղին, երբեմն։ Բերթողին ներաշխարհը նուաճած է իր բոլոր քարակոյտերը և տիրացած բարձունքին՝ գիտակցութեան։

Ինչպէս ըսինք, բռնազբօսիկ ոչինչ կայ Դեւին մէջ։ Ըլլալով արեւելքի զաւակ, արեւելյնութեան դրոշմը (ազդեցութիւն՝ պարսիկ միջավայրին ու գրականութեան) տեղական գոյն կուտայ իր քերթողութեան։

Հակառակ իր գեղեցիկ Թախիծին, լաւատես բանաստեղծ է Դեւ և կը խանդավառուի արշալոյսներով ու գագաթներով, որոնք պիտի գան և պիտի տիրեն մարդկութեան, իրականացնելով անոր երջանկութիւնը, ապահովութիւնը, խաղաղութիւնը։ Դեւ այս արշալոյսներուն և այս գագաթներուն դիւցազներգուն է պահ մը։

Երգահան Նիկոլ Գալանդարեան (այժմ հանգուցեալ), երաժըշտներ Համբարձում Գրիգորեան, Հովիկ Գասպարեան, Ալֆրետ Մարտոյեան, Անդրանիկ Ղուկասեան և ուրիշներ իր երգերուն ձայնագրութիւն են յարմարցուցած։ Դեւ անգամ մը 1949ին և երկրորդ անգամ 1958ին շրջագայած է Միջին Արեւելքի և Եւրոպայի կարգ մը երկիրները։ Իսկ 1963ին հրաւիրուած է Հայաստան։ Այստեղ՝ Էտ. Բաղդասարեան ևս յօրինած է կարգ մը երգեր Դեւի քերթուածներով։ Այս բոլոր երգերէն պատրաստուած են սկաւառակներ, որո՛նք կը նուագուին ամենուրեք, ռատիոկայաններէն։

Դեւի կարգ մը քերթուածները Թարգմանուած են պարսկերէնի՝ պարսիկ գրչեղբայրներու կողմէ։ Դեւ ծանօթ է պարսկերէնի, ռուսերէնի, անգլերէնի, ֆրանսերէնի, որոնցմէ կատարած է շատ մը Թարգմանութիւններ։ Ինչպէս՝ Իպսէնի «Երբ արթըննանք մենք մեռածներս», Տ'Աննունցիոյի «Մեռած Քաղաքը», Գլ. շիպչեւսկիի «Կայէնի շուրիզով»ը եւ ուրիշներ։ Ունի արուեստի եւ գրականութեան քննադատականներ իրանահայ թերթերուն մէջ։

Դեւ կը հետաքրքրուի նաեւ երաժշտութեամբ, զայն դաւանելով մեծ ներշնչարան։

Իբրեւ նկարիչ՝ ան հռչակ ունի Թեհրանի մէջ։ Իր ուսուցիչը եղած է Մօրիս Ֆայրի, որմէ ետք Դեւ յաճախած է պալատական նկարիչ Մոհամմէտ Ղաֆֆարի Քեամալ-էլ-Մուլքի հիմնած նկարչական արուեստանոցը, մեծապէս գնահատուելով վարպետէն։ Դեւ, պահ մը, իր շուրջ հաւաքած է Թեհրանի հայ նկարիչները եւ հիմնած է «Նկարիչներու Միութիւնը», որ եղած է կարճատեւ։

Քեամալ-էլ-Մուլք կը հեռանայ Թեհրանէն. Դեւ կը Թողու արուեստանոցը, կը ձգէ Հայկազնեան վրժ.ի իր պաշտօնը եւ կը հիմնէ իր սեփական աշխատանոցը, ուր կը դառնայ տրուեստի օճախ և ուր կը պատրաստուին երիտասարդ նկարիչներ։

Դեւի նկարչական մարզն է իւղաներկն ու ջրաներկը։ Խառնըւածքով տպաւորապաշտ, կը նախընտրէ Թեալ դիմանկարչութեան ճիւղին մէջ, առանց երեւ զարձընելու միւս ճիւղերուն դէմ։ Բնութիւնն ալ կը գրաւէ Դեւը։ Ատեն մը գծած է նաեւ ծաղրանկարներ «Բոբոխ» շաբաթաթերթին եւ «Պարսկահայ Տարեցոյց»ին։ Դեւ մասնակցած է «Իրանի Արուեստագէտներու Միութեան» վարչութեան (կազմուած արքայադուստր Շամսի Հովանաւորութեամբ)։

Մասնակցած է նկարչական ցուցահանդէսներու և պարգևատրուած երկու անգամ «Արուեստի» շքանշանով։

1944ին Թեհրան կուգայ ռուս հռչակաւոր նկարիչ և շքանշանակիր Ալեքս. Միխայլովիչ Գերասիմով՝ նկարելու համար երբեակ հանդիպումը։ Ան կը ծանօթանայ Դեւին եւ իր գործերուն, ու կը գնահատէ զանոնք։

Երբ դիմում կ'ըլլայ Դեւին՝ ազգային ռևէ կազմակերպութեան կողմէ, ան չի մերժեր տրամադրել արուեստագէտի և մտաւորականի իր կարողութիւնները՝ յօգուտ ժողովուրդին։ Դեւ եղած է նաեւ ատենապետը «Նոր էջ» գրական խմբակցութեան։ Այժմ փոխ նախագահն է նորակազմ «Իրանահայ Գրողներու Միութեան»։

Դեւ միակն է Իրանի հայոց մէջ, որ ամբողջութեամբ նուիրուած է նկարչութեան, եւ բանաստեղծութեան ու զանոնք ըրած է իրեն ասպարէզ։

1963ին, Հայպետհրատը (Երեւան) լոյս ընծայեց Դեւի «Այս Երկար Ճամբան» հատորը, մօտ 140 ընտրեալ քերթուածներով։ (Տպաքանակ 2000) Այստեղ կ'երեւին բանաստեղծութիւններ 1947ի «Իմ Երգերը» հատորէն եւ անտիպներ (որոնց լիակատար հրատարակութեան կ'ուզէ ձեռնարկել ինքը՝ հեղինակը)։

Այս հատորին մէջ Դեւ նոյն քնարերգակն է, սակայն այս անգամ ենթակայական պարագիծէն դուրս արշաւանքներու մէջ հարստացած թէ՛ իր զգացողական եւ թէ իր մտածողական հորիզոններուն վրայ։ Ան այստեղ աւելի ծանրախոհ, առանց զգայնութեան մէջ ընկղմելու եւ համայնական նիւթերու յաճախակիութեան առաւելութեամբ։

Դեռ առոյգ է Դեւ եւ կը գործէ։ Կը մաղթենք, որ ան միշտ քաջառողջ ըլլայ եւ մեր մշակոյթը հարստացնէ իր նոր նուաճում արտադրութիւններով։

Հ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՆԵՂՈՍ

Հորիզոնի մօտ վերջալոյսն հանգաւ
Մայրամուտային շ'ւշով միզամած.
Կապոյտ շղարշով մրնտտղն ընկաւ,
Ու մտուցն իջ'աւ համրաքայլ, կամաց:

Էւկալիպտուսի տերեր բուրեց,
Բուրմունքը փռուեց ջրերի վրայ.
Նեղոսի ջուրը լուսինն համբուրեց,
Լռեց ամէն ինչ, ու սէզն երերաց:

Հմայել է ինձ տեսքն այս ափերի,
Արբնացել են իմ խոհերը տօրտամ.
Գնում են մտքերս խորքը դարերի
Ու ոգեկոչում անցեալը փարքամ:

Նեղո՛ս, ի՞նչ ասեմ, ի՞նչ ասեմ ես քեզ,
Նեղո՛ս-պատմութիւն, հրաշք հոգեբով.
Նեղո՛ս, ա՜խ, ինչպէս մարդ չսիրի քեզ,
Քո սիրտը՝ լցուած ոսկէ հէքիաթով:

Այս յաւերժական ափերն ամէն օր,
Հազար տարիներ ընդել ես, հոսել.
Փարաւոնների այս երկրում հզօր
Հազար տարիներ ի՞նչեր ես տեսել։

Հիմա զարթնել է մի անհուն խորհուրդ
Ջինջ հայելուդ մէջ գեղեցիկ ու հին.
Նեղո՛ս, լուռ ու վեհ դու ի՞նչ ես
խորհում,
Ոսկես պատմական սէզ գեղեցկուհին.

Գահիրէ-Աղեքսանդրիա, 1949 ԴԵՒ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇՈՒՆ

Ես շատ եմ երգել աշունը տխուր,
Աշնան օրերին ես շատ եմ քախծել.
Սիրտս լացել է երկնքի պէս խոր,
Տխուր յոյզերով հոգիս մխացել:

Եւ զուր երկնքի պաղ անձրեւի տակ
Ես միշտ աշունը մռայլ եմ տեսել,
Ու մութ խոհերիս ծալքերին անտակ
Ցուտահաս երգի ձայներ եմ լսել:

Աշունը հիմա ոսկի է մաղել,
Իմ Հայրենիքի աշունն է վարար.
Աղամանդներ են ամպերը կախել
Ու շաղ են տուել շէկ ոսկու վրայ:

Շուրջս հրդեհւող որքա՜ն գոյներ կան,
Գոյների հեղե՜ղ. տօն է գոյների,
Վառել ես սիրով սիրտդ արեւկայ,
Ցնծում ես ուրախ, չքնա՛ղ Նայիրի:

Էլ չկայ նախկին թախիծն ինձ համար,
Աշունն էլ տխուր յուշեր չի յուշում
Երեւանում բորբ աշուն է հիմա,
Գանձագե՛ղ, ճերմո՛ղ ու ոսկէ աշուն:

Երեւան 1962 ԴԵՒ

ՁԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

Միութեան Փարիզաբնակ ափ մը անդամներու անջատողական ծանօթ շարժումը իր անխուսափելի ձախողանքին առջեւ կը գտնըւի այսօր, ինչպէս որ բնականօրէն կը սպասէր։

Հ.Բ.Ը. Միութեան բոլոր Մասնաճիւղերը և բազմահազար անդամները օրինակելի կարգապահութեամբ դիմաւորեցին ստեղծըւած ցաւալի կացութիւնը, և բոլորն ալ, միասին ըլլալով նաև Եւրոպայի շրջանակին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, հաւատարմօրէն հետեւեցան Կեդր. Վարչ. Ժողովի առաջնորդութեան, առանց դոյզն երկբայանքի կամ տկարացումի չարունակելու համար Բարեգործականի ազգապահպանման պանծալի գործը։

Այս սրտապնդիչ իրականութեան առջեւ, Կեդր. Վարչ. Ժողովը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր երկու տասնեակ հազարի հասնող նուիրեալ ու նախանձախնդիր անդամներուն։

Բարեմիտ ազգայիններ անշուշտ փափաքելի պիտի գտնէին որ Փարիզի պաշտօնանկ մարմինը, դատապարտուած Միութեան 1962 Դեկտեմբերի Ընդհանուր Ժողովէն, Պէյրութ գումարուած 1963 Հոկտեմբերի Պատգամաւորական Խորհրդակցական Ժողովէն, ինչպէս նաև Շրջանակային Ժողովներէ և հայ մամուլին ու հանրային կարծիքին կողմէ, անդրադառնար իր առած քայլերուն եւ խոճահարութիւնը ունենար վերջ տալու իր արկածախնդրութեան։ Դժբախտաբար սակայն, այդ դատապարտութիւններէն, իրենց կրած ձախողանքէն ու նաև իրենց ենթարկուած մեկուսացումէն մոլեգնած՝ անոնք յուսահատօրէն կը փորձեն կառչիլ Միութեան Փարիզի գրասենեակին՝ Սեւռար Ալպոնիի աթոռներուն, խորհելով թէ ի վիճակի պիտի ըլլան իրենց ապօրէն կազմը գոնէ ատեն մը եւ գործի վրայ պահել։

Ամբողջ երկու տարի, ի սէր խաղաղութեան, բազմաթիւ փորձեր կատարուեցան թէ մեր և թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան ուրիշ ականաւոր անձնաւորութեանց նախաձեռնութեամբ, իրերահասկացողութիւն մը գոյացնելու և մոլորեալներու խմբակը խելքի բերելու համար։ Բայց դժբախտաբար անոնց փընտռածը որեւէ չինիչ կարգադրութիւն չէր, այլ պարզապէս տիրացումը Հ.Բ.Ը. Միութեան վերին ղեկավարութեան։

Այս մտքով ալ, հարցը Բարեգործականի Գերագոյն Մարմին՝ Ընդհանուր Ժողովին որոշման ենթարկելու կարուկ և բանաւոր առաջարկը միշտ մերժեցին անոնք։

Հետեւաբար, անգամ մը եւս մեր Միութեան կազմակերպութեանց և հայ հանրային կարծիքին հրապարակային դատաստա-

(Շար. տեսնել 6րդ էջ)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱԽՈՅԵԱՆ ԱՆՏՈՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՈՂՋ ԵԽՍ Է

Երեքշաբթի, 23 Փետր, 1965ին Գահիրէի մէջ իր մահկանացուն կընքած է Մարաթոն երկար վազքի Եգիպտոսի երկարամեայ ախոյեան Անտոն Յովսէփեան։

Ան ծնած էր Տիգրանակերտ, 1898ին։ Գահիրէ եկած է եօթը տարեկանին։ Ուսած է Գալուստեան Ազգ. վրժ.ի մէջ։ Եղած է նախկին Մաքուեան, այժմ Խաբրն Սիկարէրի Ընկերութեան պաշտօնեայ 1914էն 1960։

Անտոն Յովսէփեան եղած է առաջնակարգ մարզիկ։ Իր ասպարէզը սկսած է Ֆութպոլով, իրեն ընկեր ունենալով օրբ. Ստեփան Ամիրայեանը։ 1912ին սկսած է վազել եւ 1914էն 1929 եղած Եգիպտոսի ախոյեան՝ Մարաթոն երկար հեռաւորութեանց վազքին մէջ։ Վարձատրուած է 10 մեծ բաժակներով եւ վեց ոսկի մետալներով։

Ամուսնացած էր 1927ին։ Ունի մանչ մը եւ աղջիկ մը, որոնք գաղթած են Միացեալ Նահանգներ։

Յուղարկաւոր սրահը տեղի ունեցած է նոյն օրը, յետմիջօրէին, մարզիկ ընկերներու, ազգականներու եւ բարեկամներու ներկայութեան։

Մեր խոր ցաւակցութիւնը կը ներկայացնենք հանգուցեալի զաւակներուն եւ ազգակից պարագաներուն։

ՊԱՍՔԷԹՊՈԼ

Պասքէթ պոլի լիկի մրցումները կը շարունակուին կանոնաւորաբար, եւ այս շաբթու մեզ տրուին հետեւեալ արդիւնքները.

Հելիոփոլսոյի զօրաւոր խումբը պարտութեան կը մատնէ Անլիի խումբը՝ 80-69 արդիւնքով. կիսախաղ 33-37՝ ի նպաստ Անլիին.

Ոսփիկաններու խումբը դըժուարութեամբ կը յաղթէ Հելիոպոլսոյ խումբը՝ 64-62ով. կիսախաղ՝ 27-26, ի նպաստ Ոսփիկաններու խումբին։

Թէվֆիքիէյի խումբը կը յաղթէ Մարոնիթին՝ 52-47 արդիւնքով. կիսախաղ՝ 31-23, ի նպաստ Թէվֆիքիէյի։

Թալաաթ Հարպի խումբը կը յաղթէ Ջամալէքի Երբեմնի զօրաւոր խումբին՝ 67-66ով. կիսախաղ՝ 32ով հաւասար։

Անլիի զօրաւոր խումբը պարտութեան կը մատնէ Ոսփիկաններու խումբը՝ 64-57 արդիւնքով. կիսախաղ՝ 33-29 ի նպաստ Անլիի։

Իարձեալ Անլիի խումբը կը յաղթէ Թէվֆիքիէյի խումբին՝ 77-72 արդիւնքով. կիսախաղ՝ 32-29, ի նպաստ Անլիի։

Այս մրցումը նակատագրական էր եւ յաղթողը լիկի մրցումներուն Գ. րդը պիտի հանդիսանար։

Անլիի խումբը ամէն կերպ

(Շար. 6րդ էջ 6)

ՃԱՌԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
4 ՄԱՐՏ 1965

★ ՍԻՆԵՄԱ ★ ՍԻՆԵՄԱ ★

«ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԴԷՊԻ ԿՐԿԷՍ»

(ԳԼԽԱՒՈՐ ԽԱՂԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԼԷՈՆԻԴ ԵՆԳԻՊԱՐԵԱՆԻ)

Երեւանի «Հայֆիլմ» կինոաշխատանոցի այս շրջանի լաւագոյն արտադրութիւնն է այս ժապաւէնը, որ պատրաստուած է նախ հայերէն խօսակցութեամբ, ապա՝ ռուսերէնով և անգլերէնով։ Վերտառութիւնները՝ ֆրանսերէն և արաբերէն։

Սենարիօն գրած է Ալեքսանդրը Եուրովսկի, բեմադրիչներն են Լեւոն Իսահակեան և Հենրիկ Մալեան. գլխաւոր մեքենավարն է Ժիրայր Վարդանեան. զգեստներու նկարիչները՝ Մարիամ Ասլամազեան և Վալենթին Պոդպոմոգով. երգերու յօրինիչը՝ Կոնստանդին Օրբելեան. երգերու բառերը՝ Գ. Ռեգիստան. հնչիւնային մեքենավար՝ Ռ. Ղազարեան։

Խմբագրողն է Կ. Քալանթարը. դերասանները՝ Գ. Ցարութիւնեան և Ե. Բոչարեան։ Մոնթաժը՝ Վ. Հայկազեանի. Գրիմէօր՝ Վ. Աստուրեան. Նկարահանում Վ. Դեմինսկի և Ն. Իլիւշին. օգնական մեքենավարներ՝ Պ. Գալըստեան եւ Ս. Սողոմոնեան, օգնական դերասանք՝ Ժ. Զուռնեան, Նկարահանումի օգնականներ՝ Ս. Իսրայէլեան եւ Ա. Սգինարացէ. օգնական նկարիչներ՝ Մ. Սոսքէնեան եւ Մ. Գրիգորեան, խորհրդատուներ՝ Վ. Արզումանեան եւ Ս. Իսահակեան։

Նկարի տնօրէնն է՝ Ս. Մելիք-Սարգսեանը։ Գլխաւոր դերը վերցուցած է Լէոնիդ Ենգիպարեան։ Միւս դերերը ստանձնած են՝ Ի. Շեատուա, Ի. Դանդաս, Տ. Դանդաս, Վ. Վարդերեսեան, Կ. Խաչվանքեան, Վ. Թաթոսով, Գեն. Շահնազարեան, Ս. Իսահակեան, Բ. Աստուրեան եւ Ռ. Աստուրեան։

Պատմութիւնը սա է.— Պատանի Լէօ կ'ուսանի համալսարանի մէջ։ Բայց իր հակումները զինք միշտ կ'առաջնորդեն կրկէս, հետաքրքրական առջեւ միշտ կրկէսի խաղերը կը դիտէ։ Օր մը պատահաբար, զինք կրկէսի մէջ կը քաշեն։ Ժողովուրդը գոհ կը մնայ ձի հեծնելու իր ձեւէն ու կը խնդայ։ Խաչեան ատեն մը կը քաջալերէ զինք։ Լէօ կ'ուզէ յաղթանակել եւ սիրելի դառնալ Մարոյին, որ կրկէսի մէջ լարախաղաց-մարզիկ է։ Պաշտօնապէս հոգևտային թիւ մը կը տրուի Լէոյին։ Բայց ան կը ձախողի։ Տխուր է։ Կը թափառի աշխարհ-աշխարհ, վարպետութիւն ձեռք կը ձգէ եւ կը վերադառնայ Հայկական Կրկէսը։ Կը յաղթանակէ ու կը շահի Մարոյին սիրտը։

Այս պարզ նիւթին տեսարանները անցնելու ընթացքին է որ կը ցուցադրուին կրկէսային խաղերը, զուարճալի կամ վտանգաւոր, ընկերակցութեամբ ընտելացած կենդանիներու։

Զմայլելի երաժշտութիւն, անթերի խաղարկութիւն, յաջող բեմադրութիւն և տեսարաններ։ Գունաւոր է ժապաւէնը։ Ժապաւէնի ամբողջ տեւողութեան, հայերէն ցուցատախտակներու և արձանագրութեանց հետ, յիշատակութիւնը նաև Հայաստան, Հայ բառերուն, մեր կարօտաբաղձ հոգիները կը սփոփեն։

Այս ժապաւէնը պատիւ կը բերէ Հայաստանի կինոարուեստին։

Ն. Մ.

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՍՈՆԻԱ ՔԱՉԱ

Սոնիա Խաչատուրեանը հօրեղբօր աղջիկն է յայտնի գրագէտ Վահէ Քաչայի։ Ան սկսած է փայլիլ Փարիզի բեմերուն վրայ՝ Սոնիա Քաչա անունով, իբրև դերասանուհի և երգչուհի։

Ան սկսած է Փարիզ՝ 1937ին, դպրոցական ներկայացումներու մէջ երեւան եկած է անոր բեմական տաղանդը։ Հակառակ իր ծնողքին ընդդիմութեան, երեք տարի հետեւած է Շառլ Տիւլենի փորձառուեստակտօ դասընթացքներուն։

Երկու տարի աշխատած է Ռընէ Սիմոնի հետ։ Ցայտնի դերասան Ռէյմոն Ռուլօ, որ վարիչն է «Գոմիւնօթէ Թէաթրալ»ի, 1964ին կայացած մրցումով մը իր խումբին մէջ կ'ընդունի Սոնիան, որ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ 1964 Փետր.ին, Հիւկօ Պեթթիի «Անմեղ Իռենը» խաղին մէջ, Հելէնայի դերով, Ռէյմոնի տղուն՝ Ֆիլիփ Ռուլոյի հետ։

«Առ» և «Էքսփրէս» թերթերը գովասանքով կը խօսին իր մասին։

Թէաթրը Սոլէյի մէջ՝ Սոնիա Քաչա կը ստանձնէ, Արթիւր Ատամովի բարեփոխած «Լէ Փըթի Պուրժուա» (Մաքսիմ Կորքիի) թատերախաղին մէջ, Թաթիանայի գլխաւոր դերը եւ մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ։

«Մրանս Սուար» թերթը գնահատանքով արտայայտուած է իր մասին, կը գրէ «Այգ»։

1964 Մայիսին՝ Սոնիա Քաչա կը շահի «Պուրս տը լ'էսփուար»ի մրցանակը՝ իր «Մոն Մարի է Փարթի» երգով։ Այս մրցանակով ան պիտի կրնայ վճարել տարի մը՝ երգի իր դասերը։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսքան էլ Քաճուրի

Կիրակի, 7 Մարտ կ. ա. ժ. ը 10.15ին պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԵՒ ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ԶՐԱՀԱՆԸ

Բնաբան՝

«Եղբայրներս, զօրացէք Տէրոջմով եւ անոր զօրութեան ոյժովը…։ Վասնզի մեր պատերազմը արիւնի եւ մարմնի հետ չէ, այլ Սատանայի հնարքներուն դէմ դնել է։»

(Եփես. 6–10)

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 4 Մարտ 1965, երեկոյեան ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կը խօսի՝ ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Նիւթ՝ «ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ»

Սիրալիր հրաւէր բոլոր երիտասարդներուն

«ՃԱՌԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Հրանդ Թահրանեան (Գահիրէ) իր քրոջ՝ Տիկ. Այսա Մարքայեանի (Թորոնթօ) «Ճառակիր»ի բաժանորդագրութիւնը՝ կը վերանորոգէ անոր ծննդեան տարեդարձին առթիւ։

«Ճառակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Րամլէ, Քան Տը Սեզար։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՑԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ՋԵԿՈՅՑ

(Շար. Ե. էջէն)

նին յանձնելով այդ անորակելի խմբակին արարքները, Կեդր. Վարչ. Ժողովը այլեւս ժամանակը հասած նկատեց վճռական քայլեր առնելու. Վարչական և օրինական զանազան կարգադրութիւններով, հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուի խռովարարներու կեդրոնը, որպէսզի Եւրոպայի մեր շրջանակը Բարեգործականի կազմակերպական կառուցուածքին մէջ իր պատուոյ տեղը վերագրաւէ և անոր վերին մարմինը, իր կարգին, նուիրուի ազգանուէր եւ շինարար աշխատանքի, մասնաւորաբար յօգուտ Եւրոպական զանազան երկիրներու մէջ ցիրուցան մեր գաղութներուն, որոնց միջեւ սերտ միութեան իրական կամուրջ մը կրնայ ըլլալ ան։

Այս առաջադրութիւններով, ուրախ ենք պաշտօնապէս յայտնելու թէ, կանոնագրական մեր իրաւասութեամբ, կազմած ենք Միութեանս Եւրոպայի շրջանակին համար Նոր Կեդր. Յանձնաժողով մը՝ մեր ընկերակցութեան Բարերար Անդամ Տիար Երուանդ Հիւսիսեանի նախագահութեան տակ, որուն սիրայօժար իրենց աշխատակցութիւնը հաճած են բերել մեր հանրային գործերուն մէջ ծանօթ ազգայիններ։

Եւրոպայի այս Կեդր. Յանձնաժողովը, արդէն իսկ վաւերացուած Կեդր. Վարչութեան կողմէ, կազմուած է հետեւեալ կերպով.— Տեարք՝

Երուանդ Հիւսիսեան՝ Նախագահ
Սարգիս Բիւրքճեան՝ Փոխ-Նախ.
Սեդրակ Քարեան՝ Ատենապետ
Գրիգոր Պահրի՝ Ատենադպիր
Ռոժէ Կ. Զրպաչեան՝ Գանձապահ
Տոքթ. Անդրանիկ Մալանեան՝ Խորհր. Փոխ-Ատենադպիր
Հայկ. Գ. Մոմճեան՝ Խորհրդական
Ալեքսանդր Օհանեան ,,
Ենովք Պորճաքեան ,,
Տոքթ. Եդ. Ազամեան ,,
Արծրունի Զրպաչեան ,,
Մուշեղ Ճիւրճեան՝ Խորհրդական
Ստեփան Արապեան ,,
Վահէ Գ. Ֆընտըգլեան ,,

Վերոյիշեալ մարմինն է միայն որ Հ. Բ. Ը. Միութեան և անոր Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցչութեան հանգամանքը ունի Եւրոպայի մէջ ու նաեւ միակ իրաւասու ժողովն է վեկավարելու համար այդ շրջանակին գործերը, ինչպէս նաև պաշտպանելու համար հոն՝ Միութեան շահերը։

Եւրոպայի շրջանակին ու Նորընտիր Կեդր. Յանձնաժողովին կեդրոնատեղին բնականաբար կը պահուի Փարիզի մէջ, իր միշտ անփոփոխ անունով.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մօտ ատենէն պիտի ծանուցուի Կեդր. Յանձնաժողովի գրասենեակին առժամեայ հասցէն, մինչեւ որ այլեւս անխուսափելի դարձած օրինական միջոցներով մեր Աքսոր Ալգոնիի Կեդրոնը, սեփականութիւնը Բարեգործականին, մեր Միութեան վերադարձուի։

Կեդր. Վարչութիւնը Եւրոպայի շրջանակին վերաբերեալ իր բոլոր գործառնութիւնները այսուհետեւ բնականաբար պիտի կատարէ վերոյիշեալ օրինաւոր մարմինին միջոցաւ միայն, որուն պէտք է դիմուի նաեւ նոյն շրջանակին վերաբերեալ որեւէ խնդրի համար։

Կը հրաւիրենք Եւրոպայի մեր համայն մասնաճիւղերն ու անդամները բոլորուիլ նորակազմ Կեդր. Յանձնաժողովին շուրջ, որուն զօրավիգ պիտի կանգնինք մենք ամէն կերպով, և որուն իր համակրանքը պիտի չզլանայ նաև, անշուշտ, խաղաղ ու համերաշխ գործունէութեան հաւատացող ամէն ազգային։

ԱԼԷՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, 22 Դեկտեմբեր 1964

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

(Շար. Ե. էջէն)

փոխեց, ուրկէ ի յաղթէ հակառակորդ խումբին ու վերջապէս յաջողեցաւ՝ լաւ խաղարկութեան մը վերջ յաղթել եւ այսպէս՝

Կեզիրեի խումբը կ'ըլլար Առաջին,
Հելիոփոլսի խումբը ,, Երկրորդ,
Անիի խումբը ,, Երրորդ.
Տակաւին ունի 3 մրցում խաղալիք։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՍՔԷԹ ՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

15 օրէ ի վեր Չինական պասքէթի խումբը երեք մրցումներ խաղաց Գահիրէէն դուրս եւ երեք մրցումներէն ալ յաղթական դուրս եկաւ։ Անիկա իր վերջին մրցումը պիտի խաղար Գահիրէի զտեալ խումբին դէմ։

Անցեալ Շաբաթ գիշեր, Կեզիրէի դաշտը մարզասէրներով լեցուած էր՝ քաջալերելու համար մեր Գահիրէի զտեալ խումբը։

Ե կու խումբերը դաշտ իջան ի ներկայութեան մօտ 3000ի հանդիսատես հասարակութեան ու պաշտօնատարութիւններու մէջ։

Այս մրցումին ներկայ էր Երիտասարդական Նախարար, Ֆեսթըրաձիոնին ընտրուելիք նոր նախագահը, Պր. Հիւսէյն Մոնթասէրը, որ խմբապետը եղած է Եգիպտոսի ազգային խումբին։

Մրցումը սկսաւ շատ դանդաղ եւ երկուստեք ունեցան լաւ խաղարկութիւններ ու տաս վայրկեան վերջ արդիւնքը հաւասար էր՝ 19–19։ Գահիրէի խումբը, որ վարժուած է արագ խաղարկութեան, իր խաղին ձեւը փոխեց եւ սկսաւ շարունակաբար քանի մը կէտեր նշանակել, բայց չինական խումբը անմիջապէս հաւասարեցաւ ու կիսախաղը վերջացաւ 47–41՝ ի նպաստ Գահիրէի։

Բ. Կիսախաղին երկուստեք փոխեցին իրենց խաղի դրութիւնը եւ երկու կողմէն սկսաւ կէտերու տեղատարափ մը, բայց միշտ առաւելութիւնը Գահիրէին մնաց։ Վերջանալուն հինգ վայրկեան մնացած արդիւնքն էր՝ 76–72, եւ չինական խումբը կարծես արթնցաւ եւ սկսաւ բոլորովին տարբեր խաղ մը խաղալ այն խաղէն զոր սկիզբէն ի վեր կը խաղար եւ մրցումը վերջացաւ ի նպաստ Գահիրէի՝ 85–82 արդիւնքով։

Գահիրէի լաւագոյն խաղացողներն էին Սամի Շիլպայա (խմբապետ), Թալաաթ Թէվֆիք, Սեյիտ Շարաֆ, Ֆարուք Պու զատի, ինչպէս նաեւ Կէնէտի եւ Շէրիֆ, որոնց առաջին մրցումն էր՝ ազգային դաշտի վրայ։

Չինական խումբի լաւագոյն խաղացողներն էին՝ թիւ 8, 11, 12 եւ 15ը, որ քանի մը վայրկեան մնացած՝ իր գործած 5 «Ֆաուլ»ներուն պատճառաւ խաղէն դուրս հանուեցաւ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԻՆ ՏԱՅՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— ՄԽԻԹԱՐ ՑԱԳՈՒԵԱՆ եւ նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ՆԻԿՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՑԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ծանօթութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՕՐԴ. Հ. ՏԸՆԿԾԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նշան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — Բերքի աշխատանք.— ԱՒՍՏԻՍ ԾԱՌԱՅԵԱՆ

Խմբագրատուն և Վարչութիւն.— 21, Խաշա-էլ-Տին Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստային թիւ 2311 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

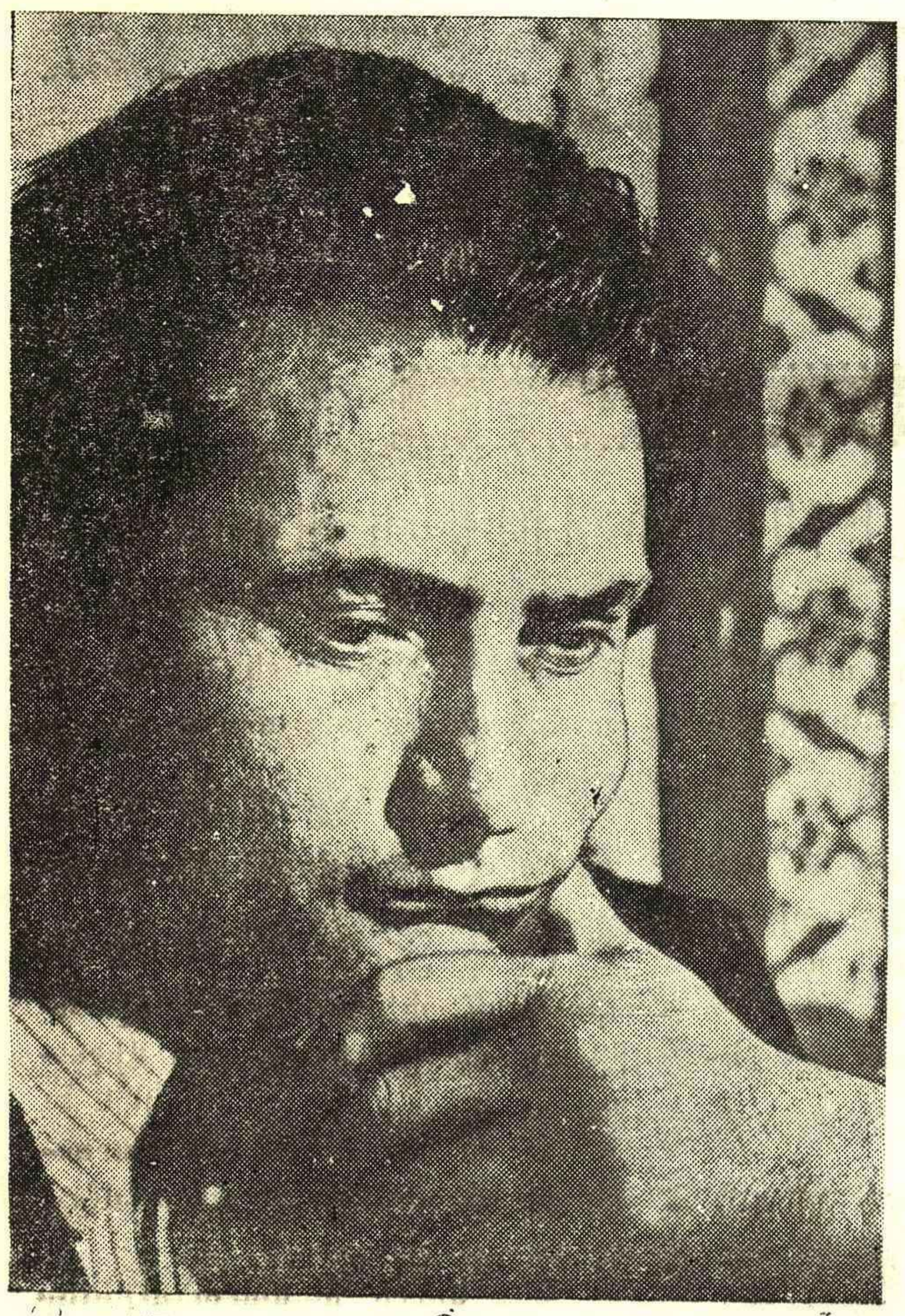
TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱԵՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 69 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՐՏ 1965 ՀԱՏԸ ՋԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٦٩ — الخميس ١١ مارس ١٩٦٥

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՔԱՐԸ

Մարդկային աչքից ու ձեռքից հեռու
Լեռներում տեսայ մարմարի մի ժայռ,
Որ ծիւների տակ՝ չար բախտին հլու՝
Դարեր մոռցուած մամռել էր մռայլ։

— Մարմար ես գիտեմ, տեսնում եմ ահա,
Բայց աղամանդ էլ լինէիր թէ դու՝
Մամռէիր պիտի, քանի քեզ վրայ
Չէր իջնի ձեռքը ու ձիրքը մարդու։

Լաւ չէ՞ր՝ լինէիր աշխարհում ընկած
Հասարակ մի քար արտերի ճամբին,
Որ վրադ թիկնէր հնձւորը յոգնած,
Որ հանգիստ տայիր յոգնած ճամբորդին։

Ես աշխարհ կ'իջնեմ ու կեանքս անբիծ
Թող որ սանդուղքի մի քարը դառնայ.
Թող ինձ կոխոտէ, մոռանայ թող ինձ՝
Միայն թէ մարդը միշտ վեր բարձրանայ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԱՄՀ-ի ՆԱԽ. ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր, ընկերակցութեամբ փոխ-նախագահներու և փոխ-վարչապետներու, Երկուշաբթի 8 Մարտ 1965ին գնաց Ասիութ (Վերին Եգիպտոս) և դիմաւորուեցաւ ԱՑՄ-ի ղեկավարներէն և շրջանի բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէն։ Բազմահազար ժողովուրդը ցնծագին կ'ողջունէր զինք։

Ասիութի կառավարիչին տրուած ճաշկերոյթէն ետք, Սթատիոմին մէջ՝ Նախագահը խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, պարզելով ԱՄՀի և արաբ ազգին կացութիւնը՝ աշխարհին մէջ։ Խօսեցաւ տարուած ու տարուելիք պայքարին մասին, յիշելով մեծ կառուցումները և ձեռք ձգուած յաջողութիւնները, ինչպէս և Բարձր Ջրամբարը։ Ծանրացաւ Արաբ. Միութեան և անկէ սոսկացող և անոր դէմ պայքարող Իսրայէլին վրայ, անոր 2 միլիոն զինեալ բընակչութեան դէմ հանուելիք արաբական զէնքին վրայ։ Պախարակեց Արեւմտեան Գերմանիոյ և Թել Ավիվի համաձայնութիւնը և սպառնաց, որ ԱՄՀ իր 77 միլիոն ոսկիի պարտքը պիտի չվճարէ՝ եթէ Պոն չյարգէ իր յանձնառութիւնները։

Նախագահ Նասէր, Երեքշբ. 9 Մարտ, այցելեց Մինիա և հոն ևս խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը։ Զինք ունկնդրող բազմահազար ներկաներուն բացատրեց, որ կարգախօսներով կարելի չէ նպատակի հասնիլ, այլ պէտք է աշխատիլ։ Ուսումը այժմ հասած է բարձրագոյն չափի՝ 100 միլիոն ոսկի պիւտճէով։ Ջրամբարով ճարտարարուեստացումը պիտի կատարելագործուի։ Իսրայէլի սպառնալիքը հաշուի առած ենք։ Իսրայէլէն հայթայթուած զէնքը, Արեւմտեան Գերմանիայէն, մեզի դէմ փրովոքասիոն է։ Արաբական Միութիւնը իրողութիւն է։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՔՆԱՐԸ

Ծ.Խ. Հետեւեալը խտացումն է այն ուսումնասիրութեան, զոր իբր գրական ասուլիս տուաւ մեր ընկերը՝ Արմէն Տատուր, Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա, շուրջ տարի մը առաջ։ Տատուր եղաւ Եգիպտոսի մէջ առաջինը, որ ներկայացուց բանաստեղծ Շիրազը, անոր կեանքն ու մասնաւորապէս «Քնար Հայաստանի» քերթողագիրքը եւ փորձեց ծանօթացնել ու սիրցնել հանճարեղ քնարերգակը։ (Զանց առնուած են բանաստեղծին կենսագրական գիծերը՝ մասնաւորաբար։)

Փորձ մը պիտի ընենք ճանչնալու համար Յովհաննէս Շիրազը և պիտի նետենք ակնարկ մը անոր աննման Քնարին՝ մարդկային ապրումներով հարուստ՝ «Քնար Հայաստանի» քերթուածներու ժողովածուին վրայ։

Շիրազ՝ մեր ապրող բանաստեղծներուն ամենէն ժողովրդականը և տիրապետող դէմքն է այսօր՝ Հայրենիքի և Սփիւռքի մէջ։ Մեր ազգային բանաստեղծը, իշխա՛նը։ Մեր օրերու «Ամենայն հայոց բանաստեղծը», ինչպէս էր իր ատենին՝ Յովհաննէս Թումանեանը։

Շիրազ կը խօսի մեր սիրտին, կ'երգէ մեր տենչերն ու երազները՝ կատարեալ արուեստով եւ խորունկ հայրենասիրութեամբ։ Վարպետ է վճիտ եւ պարզ ոճով ազնիւ խօսքին, վարակիչ է յուզումը իր երգող Քնարին։

Գիրքին էջերուն վրայ տարածուած է Շիրազի կեանքին պատկերը։

Տառապանքը՝ մատաղ հասակէն, Շիրազի համար եղած է չա՛հ մը։ Միլտոնի խօսքը՝ թէ այն որ ամենէն աւելի կրնայ տոկալ տառապանքին, կրնայ լաւագոյնը գրել, ճի՛շդ է նաեւ Շիրազի պարագային։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի օրերուն կը կարծէ՝ թէ երջանիկ պիտի ըլլայ այլեւս, երբ բոյն կը կազմէ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանին հետ։ Այդ երազէն այսօր մնացեր է Արայիկը՝ իրենց «բալիկը»։

Կապուտիկեանին չհարցուցի բնաւ Շիրազի մասին։ Անգամ մը ըսի. «Ի՞նչ կ'ընէ Արայիկը»։ Ժպտեցաւ — կարօտէն չլեցուեցան աչքերը — զսպեց ինքզինք ու ըսաւ. «Արձանագործութիւն կը սորվի»։ Ինք յիշեց Շիրազի անունը քանի մը անգամ բեմէն, մի՛շտ ալ՝ միւս բանաստեղծներու կարգին...։ Կարեւոր վկայութիւն մը՝ ինքնին։

«Քնար Հայաստանի»ն 472 էջ է, հրատարակուած 1958ին՝ Երեւանի մէջ, տասը հազար օրինակ, սպառած՝ շատոնց։

Շիրազին կեանքը ժապաւէնի պէս կը տեսնենք երբ կը կարդանք «Քնար»ը։ Ի՛նչ է Հայաստանի Քնարը, ապրող մեծագոյն բանաստեղծը՝ հայութեան։ Իսկական մեծութիւն մը միայն կրնայ ըսել. «Չեմ նախանձում ես ոչ մի բանաստեղծի աշխարհում»...։ Իր արժէքին գիտակից մէկը միայն կրնայ խօսիլ այսպէս։

Աննման է «Քնար»ը իր ամբողջութեանը մէջ. կը լսենք անոր հիասքանչ մեղեդիները՝ բազմերանգ հնչիւնները՝ նուագահանդէսին աւարտէլէն ԵՏՔՆ ալ։

Իր կեանքին պատկերը կը գծուի, կը լրացուի տակաւ։ Իւրաքանչիւր նկար ամբողջ մըն է թէեւ, բայց տարբեր է շարքը՝ իր երգերուն, տեսակ մը ցուցահանդէս՝ ուր կը դիտենք կեանքէն անմահութիւն տանող գունագեղ ճամբան։

Գիրքը բաժնուած է խմբաւորումներու, մասերու։ Պիտի տամ կեանքի որոշ շրջան մը, հանգրուան մը պարզող քերթուածները միատեղ, որպէսզի Շիրազի կենսագրութիւնն ունենանք՝ իր երաժշտութեան հետ ձայնագրուած։

Իր «Հայրական» քերթուածներէն մէկուն «Զօն»էն յայտնի կ'ըլլայ իր հօր ծննդավայրը, անունը և արհեստը «Հօրս՝ Գիւմրեցի բոստանջի Թաթոսի յիշատակին»։ Թախիծ՝ և պատկերաւոր սքանչելի ոճ։

Կգար հայրս Շիրակի հովերի
հետ իրիկուայ,
Կը շողշողար բահն ուսին,
սարից ելնող լուսնի պես,
Կգար հայրս, կը յիշեմ երազի
պես երեկուայ,
Կարծես աշխարհն էր մտնում
մեր խրճիթի դռնով ներս...:

Սուրն ու Կրակը անցան Շիրակէն ալ ու որբացաւ Շիրազ.

Վեց տարեկան մանուկ էի,
Երբ կորցրի աղքատ հօրս.
Աշխարհն ասաւ Աստուած պահի
Բայց չպահեց ոչ մի օրս:

Ստիպուեր է մուրալ՝ մատաղ հասակին.

Ու պարզեցի անցորդներին
Մանուկ ձեռքս մշտաղողդոջ...
Եւ հրաշք է, հրաշք որ կամ,
... Քանզի մի որբ, ջուր
ծախողից
Դարձայ հենց այն՝ ինչ որ
գիտէք...

Լալկան չէ Շիրազ, երբ կը պատմէ իր որբ ու թշուառ մանկութիւնը՝ սեւ ու կարմիր գոյներով։ Զօրաւոր հակադրութիւն կը ստեղծէ մերկ և տխուր անցեալին ու լոյս ներկային միջեւ, երկու տողով.

... Նրանք իմ որբ անցեալն
էին,
Ես՝ ապագան նրանց ոսկի...:

Ամէն քարի զարկած է գլուխը, ապրելու և ստեղծագործելու համար՝ օր մը.

Ջո՜ւր տամ, պաղ ջո՜ւր, սառը
ջո՜ւր...
Կանչում էի անժպիտ,
Ասես, ծախում իմ մաքուր
Արցունքերը շիթ առ շիթ:

Շատ քիչ բան կ'ուզէ յիշել այդ օրերէն.

Բայց թռել է դառնութեան
Սեւ ագռաւն ու հեռացել...:

Իրապաշտ է Շիրազ, Թախիծը սիրտ պատռող տեսակէն, Անգիտութիւնը բախտաւորութիւն է մարդուն՝ երբ ան խոր ցաւի. սուգի ու արցունքի մէջ է...։

Մեկից մի սոխ, մեկից մի հաց
գողանում,
Գնում էինք Արփաչայը
լողանում:
Սոված, ծարաւ, բոկոտն ընկնում
սար ու ձոր,
Շրջում էինք՝ անգիտութեամբ
բախտաւոր:
Չգիտէինք ո՞վ է ժպտում, ո՞վ
լալիս,
Ո՞վ էր մեզ հաց, ո՞վ մեր աչքին
լաց տալիս...
Ա՜խ, դեռ մանուկ մենք
ծերացած գլխիկոր
Շրջում էինք՝ անգիտութեա՜մբ
բախտաւոր...:

Մեծցած, գեղեցիկ երիտասարդ է արդէն և աշխարհի բոլոր իր տարեկիցներուն պէս կը կարծէ թէ ի՛նք է «Հեքեաթն Իմաստութեան»...։

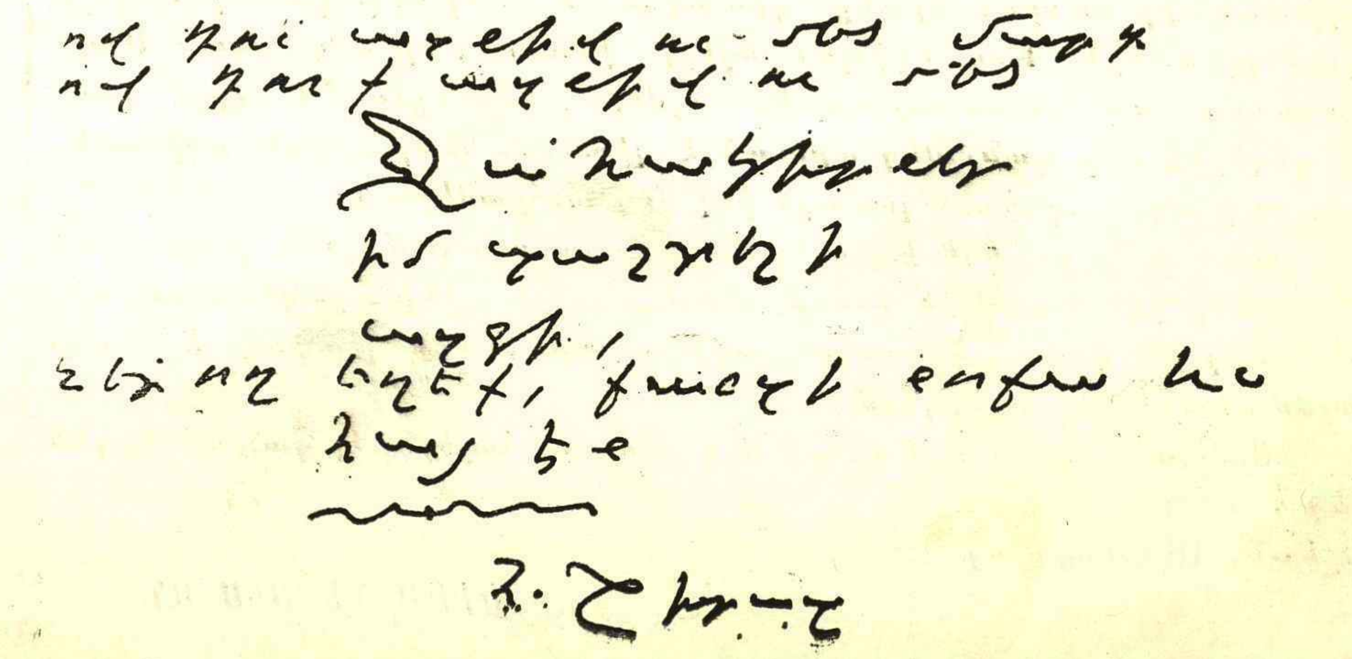
Երբ մեծացայ դարձայ ես էլ
Երիտասարդ մի դիւթական
Ա՜խ, էլ չէի ուզում լսել
Հին հեքեաթներն իմաստութեան,–
Անցնում էի բարձրագլուխ
Գրքերն առած իմ թեւի տակ,
Ու կը թուար, թէ ինքնագլուխ
Ե՛ս եմ հեքեաթն իմաստութեան...:

Մեծնալը համեստ կ'ընէ զինք, որովհետեւ գիտէ իր արժէքը.

... Հիմա կ'ուզեմ անվե՜րջ լսել
Ոսկի հեքեաթն իմաստութեան...:

Կը պաշտէ իր մայրը որովհետեւ՝

(Շար. տես էջ 3)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

1965 թուականի նոր տարուայ առթիւ արտասահմանեան բոլոր հայաշատ երկրների առաջդիմական կազմակերպութիւններից, թերթի խմբագրութիւններից, դպրոցներից, մշակութային երիտասարդական, հայրենակցական, մարզական միութիւններից, հասարակական քաղաքական գործիչներից եւ արուեստագէտներից ստացել ենք հարիւրաւոր շնորհաւորագրեր, բարեմաղթական հեռագրեր ու նամակներ, որոնց համար յայտնում ենք մեր սրտագին շնորհակալութիւնները:

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային
Կապի Կոմիտէի Նախագահ

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 90–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Երեւանի Արուեստի աշխատողներու տան դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյ՝ նուիրուած ամերիկահայ նշանաւոր գրող եւ հասարակական գործիչ՝ Տիկ. Զարուհի Գալէմքեարեանի ծննդեան 90–ամեակին: Վերեւի լուսանկարը հանուած է այն պահուն, երբ բացման խօսքը կ'ըսէ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի Նախագահ Վ. Համազասպեանը: Բեմի խորքին վրայ՝ Տիկ. Գալէմքեարեանի դիմանկարը:

ՀԱՅ ԱԿԱՆԱՒՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 80-ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1965 Թուականի Ապրիլին հայ ականաւոր բանաստեղծ Վահան Տէրեանի ծննդեան 80–ամեակը նշելու համար ստեղծուած է յոբելեանական յանձնաժողով հետեւեալ կազմով՝ Յովհաննիսեան Հր. (Նախագահ), Աւետիսեան Վ., Աղաբաբեան Ս., Աղայեան Ծ., Բորեան Գ., Դաւթեան Վ., Զարեան Ն., Զօրեան Ս., Էմին Գ., Թամրազեան Հ., Թոփչեան Է., Ժամհարեան Թ., Խանզադեան Ս., Խաչատրեան Ռ., Կապուտիկեան Ս., Հայրեան Գ. Յովակիմեան Խ., Յովհան Գ., Մահարի Գ., Մարտիրոսեան Հ., Մկրտիչեան Մ., Պարտիզունի Վ., Սահեան Հ., Սարեան Գ., Սեւակ Պ.. Սիրաս Վ., Վարդանեան Ս.:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿ

«Յարգելի Խմբագրութիւն

Թոյլ տուէք ալեւամառ Հայաստանից ուղարկել իմ ողջոյնս Ջահակիր» Շաբաթաթերթի աշխատաւորներին, շնորհաւորել նրանց բեղմնաւոր աշխատանքը մէկ տարուան ընթացքում, և ցանկալ եռանդուն աշխատանք, որպէսզի միշտ վառ պահեն սփիւռքահայերի մէջ սէրը դէպի հայրենիքը, դէպի Մայր Հայաստանը: Ես ցանկանում եմ երկար տարիներ կազմակերպուած աշխատանք այն աշխատողներին՝ ովքեր իրենց եսը զոհաբերում են յանուն մարդկութեանը:

Ես մեծ ցանկութիւն ունեմ, որ ձեր շաբաթաթերթում գրէք իմ ծաղկող հայրենիքի մասին, գրէք հայ երիտասարդների ստեղծագործ աշխատանքի մասին, նրանց գիտական և տեխնիկական լաւագոյն գործերի մասին: Թող եգիպտահայերը իմանան, որ մեզ մօտ՝ Մայր Հայաստանում երիտասարդութեան ուժերով կառուցւում է նորը, լաւն ու գեղեցիկ ապագան. մեզ տրուած է լիառատ հնարաւորութիւն աշխատելու, սովորելու պահանջելու այն ինչ մեզ անհրաժեշտ է:

Շատ բան կարելի է խօսել Մայր Հայաստանի մասին, բայց այժմ հնարաւոր չէ, որովհետև ինձ թւում է, որ չի լինի այնպիսի հայ որ, չիմանայ թէ դարեր շարունակ արիւն արտասուք թափող Երևանը այժմ ժպտում է ու երգում:

Ցանկանում եմ աշխարհով մէկ ցրուած հայերն էլ գան ու երգեն մեզ հետ:

Երևան, 16 Փետրուար 1965

ՌԻԹԱ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Թուրքիայի Սթանպուլ քաղաքից Սովետ. Հայաստան վերադարձան 23 հայեր: Նրանք տեղաւորուել են Լենինականում, ապահովուել աշխատանքով ու յարմարաւէտ բնակարանով: Զոդող Սարգիս Կակոսեանը աշխատանքի է ընդունուել յղկող հաստոցների գործարանում, դերձակ Գրիգոր Ջանազեանը՝ կարի անհատական պատուէրների կոմբինատում, Մանուկ Ջանազեանը՝ տրիկոտաժի ֆաբրիկայում: Հայրենիք ժամանելու հէնց առաջին օրը աշխատանքով ապահովուեցին նաեւ աւտովարորդներ Սիմոն և Արամ Կակոսեանները:

— Կատարուեցաւ մեր փափաքը,— ասում է Վարդանոյշ Կակոսեանը,— մենք հայրենի հողի վրայ ենք: Հազար, հազար շնորհակալութիւն Սովետ. Կառավարութեանը, որն իմ զաւակներին հնարաւորութիւն տուեց տուն դառնալու: Իրօք մեծ երջանկութիւն է դեռ հեռաւոր Բոսֆորի ափերից դուրս չեկած զգալ, որ Լենինականում դու սեփական յարկ ունես և մշտական աշխատանք: Մենք ամէն ինչ կ'անենք հայրենիքին օգտակար լինելու համար:

1962 թուականի Հոկտեմբերից յետոյ հայրենիք վերադարձած 4200 հայերի 1600 երեխաներ սովորում են հայկական հանրակրթարան դպրոցներում: 300ից աւելի մարդ ապահովուած են ծերութեան թոշակով:

(ՀՀԳ)

*
* *

ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌԸ աւելի լայն հեռանկարներ պիտի ունենայ: Արդէն Ցունուար մէկին, Հայաստանի բնակչութեան կէսէն աւելին կըրցաւ դիտել Մոսկուայի ձայնապատկերասփիւռին յայտագիրը: Մօտ ապագային ի վիճակի պիտի ըլլայ հետեւելու նաև յայտագիրներուն Եւրոպայի այն կայաններուն, որոնք կապուած են Մոսկուայի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԴԷՊԻ ԱՄՆ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՆՈՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ շաբթու Գահիրէ ժամանեցին Եուկոսլաւիոյ Հանրապետութեան փոխ–նախագահ Ալեքսանդր Ռանքովիչ, Դաշ. Խորհ.ի անդամ Պաքով Փլազվիչ, Արտ. Նախարարթ. փոխ քարտուղար՝ Միթապա Վիեսվիչ, Նախ. Գրասենեակի տնօրէն Փիթար Եվկյնիչ, դեսպան Սալքօ Ֆեյիչ և լիազօր Ռատօ Թրոսթ:

Ռանքովիչի գլխաւորած այս պատուիրակութիւնը անմիջապէս սկսաւ խորհրդակցիլ ԱՄՀի պատասխանատուներուն հետ՝ նոր կարեւոր համաձայնութեան մը համար:

ՉԵԽ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱՅՑԸ

Կիրակի, 7 Մարտ 1965ին ԱՄՀ ժամանեց (Հնդկաստանէն գալով) Չեխոսլովաքիոյ Վարչապետ Ժոզէֆ Լենարթ, պաշտօնական այցելութեամբ: Ան ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով: Վարչապետին կ'ընկերանային չեխ պետական սականաւոր գործակիցներ: Պայտաններու կարգին՝ պիտի կատարուին բանակցութիւններ՝ գործակցութեանց ի խնդիր:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ.Մ.Մ.-Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՇԷՆՔԸ

1965 Փետրուարէն սկսեալ, Հայ Մարզական Միութեան Պէյրութի Շրջանը ՏԷՐ Է. ՍԵՓԱԿԱՆ ՇԷՆՔԻ ՄԸ, որ կը կրէ Հ. Մ. Մ–ի ՏՈՒՆ անունը և որ կը գտնուի Ռմէյլ թաղին մէջ:

Հ.Մ.Մ.ի այս նոր և սեփական Տան կերտման մէջ, կարեւոր դեր խաղացած է գնահատելի աշխատանքը բարեկամ անձնաւորութիւններու և Հնչակեան ընկերընկերուհիներու, ու յատկապէս՝ հոմաժողովրդական հանգանակութիւնը:

Միութիւնը Պէյրութի իր նոր Տունը կ'ուզէ դարձնել հարազատ օճախ մը՝ մարմնակրթանքի, մշակոյթի, ազգապահպանման և արաբ ու հայ ժողովուրդներու պատմական բարեկամութեան զարգացման ու ամրապնդման:

Իր այս նպատակներուն յաջողութեան համար, Հ.Մ.Մ. կը յուսայ ունենալ օժանդակութիւնը Ս.Դ.Հ. Կազմակերպութիւնը յարգող և սիրող բոլոր ազգայիններուն և բոլոր ուժերուն:

Հ.Մ.Մ.–ի Նոր Տան բացման հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ շուտով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՕՓԵՐԱՅԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼԻՒՍԻՆ ԱՄԱՐԱ

Լիւսինը նախապէս հետեւած է ջութակի եւ որպէս ջութակահարուհի՝ ելոյթներ ունեցած է. սակայն, հետագային հռչակուած է իբրեւ օփերայի երգչուհի:

Ան տասնըութը տարեկանէն սկսած է որպէս երգչուհի ելոյթներ ունենալ: 1947ին շահած է ութշաբթեայ կրթաթոշակ մը Սանթա Պարպարայի երաժշտական ակադեմիայի համար:

1948ին, հազար հինգ հարիւր անձերու մէջ շահած է առաջնութիւն եւ պարգեւատրուած է: Այս յաջողութենէն անմիջապէս ետք հրաւէրներ ստացած է Հոլիվուտէն եւ Սան Ֆրանսիսքոյի մեծ նուագախումբերէն եւ ունեցած է ելոյթներ անոնց հետ. անկէ յետոյ նորանոր յաղթանակներ արագօրէն իրարու յաջորդած են:

Հինգ տարի իբրեւ փրոֆեսիոնել երգչուհի աշխատելէ ետք, Ամարա մուտք գործած է Մեթրոփոլիթըն օփերան, ստանձնելով կարեւոր դեր Վերտիի «Տոն Գարլօ» օփերային մէջ: Այնուհետեւ Լիւսինը արձանագրած է աւելի մեծ յաղթանակներ եւ հանդէս եկած է իբրեւ օփերայի առաջնակարգ երգչուհի, մասնակցելով մեծ ձեռնարկներու:

Լիւսինը տասներկու տարի շարունակ հանդիսացած է Մեթրոփոլիթընի աստղը եւ անոր վերջին 36րդ դերը՝ «Ֆաուսթ»ի մէջ Մարկրիթի կերպարն էր:

Լիւսին, իբրեւ երգչուհի Մեթրոփոլիթըն օփերայի՝ թէեւ բոլորովին կտրուած էր հայկական միջավայրէն, սակայն իր անձնական եւ ընտանեկան կեանքին մէջ շարունակեց սերտօրէն կապուած մնալ հայկական մթնոլորտին:

Նիւ Եորքի հասարակութիւնը հիացած է Ամարայի արուեստին վրայ. իսկ անոր մտերիմները նոյնքան հիացումով կը խօսին նաեւ անոր պատրաստած հայկական կերակուրներուն մասին:

Գեղանի Լիւսին Ամարա շատ հպարտ է իր հայկական ծագումով եւ, ի դէպ, անոր հայկականութիւնն ալ մեծ նպաստ կը բերէ իր արուեստին նոխացման, գեղեցկութեան եւ ինքնատպութեան:

Լիւսին Ամարա միշտ ալ սիրով մասնակցած է հայկական կարեւոր ձեռնարկներուն եւ շուք ու փայլ տուած անոնց:

Ան առաջին անգամ ըլլալով շրջապտոյտի ելաւ 1954ին, գնաց Եւրոպա, եւ Հռոմի, Սթոքհոլմի եւ ապա Էտինպուրկի մէջ ելոյթներ ունեցաւ: Վերջերս ալ ան փայլեցաւ Վիեննայի բեմերուն վրայ:

Ամէն տեղ գրկաբաց ընդունելութիւն կը գտնէ Լիւսի Ամարա, բայց ինքը կը խոստովանի, որ՝

«Երբ կը գտնուիմ Սան Ֆրանսիսքօ, կը կարծեմ որ իմ տանս մէջ եմ, որովհետեւ հայրս ու մայրս այնտեղ են եւ ես պատեհութիւն ունիմ ծնողներուս տունին մէջ միասին վայելելու նաեւ մօրս պատրաստած հայկական համեղ կերակուրները:

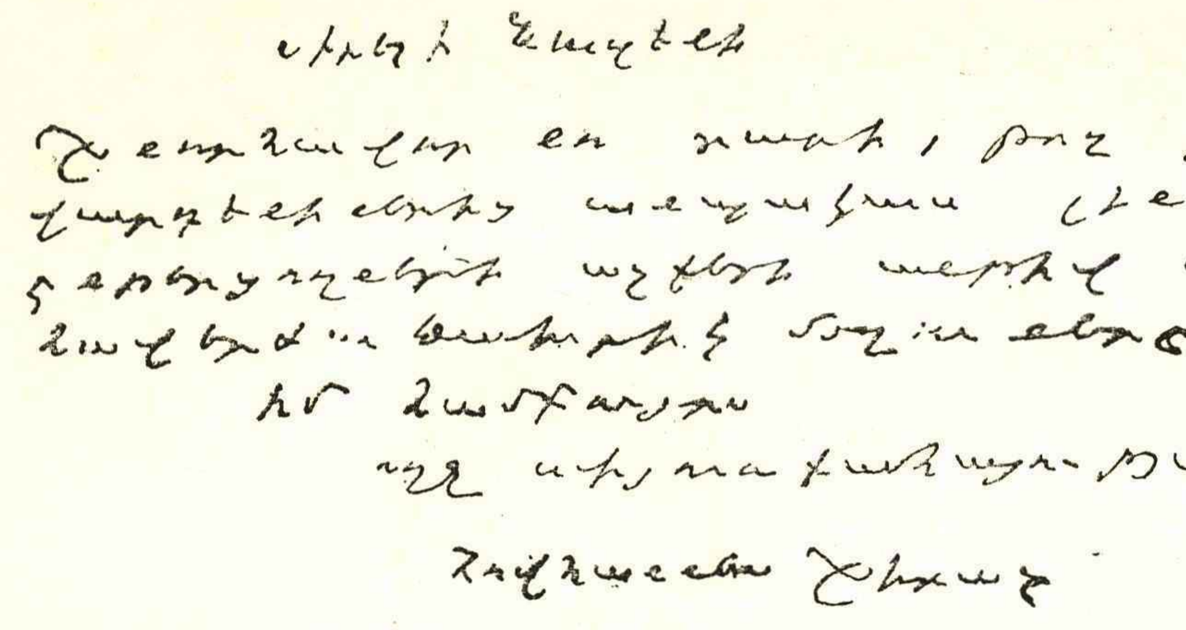
«ԱԼԻՔ»

ԼՐՏԵՍՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՆ

Անցեալ շաբթու վերջը՝ Եգիպտական Հետազօտութեան Վարչութիւնը, ձայնասփիւռով, թերթերով և հեռատեսիլով տուաւ մանրամասնութիւնները գերմանացի Եոհան Վոլֆկանկ Սիկմունտ Լոց «միլիոնատէր»ի և իր կնոջ (նախկին սպասուհի) լրտեսական գործունէութեան, ի նպաստ Իսրայէլի:

Լոց, որ ԱՄՀի մէջ կը գործէր որպէս ձիերու և ձիարշաւի մեծ ձեռնարկու և սիրահար՝ մըրցումներու, հետապնդուած էր չորս տարիէ ի վեր: Ան յաջողած էր յարաբերութեան մէջ մտնել զինուորականներուն և ռազմական նիւթերու փորձագէտներու հետ. Նամակներով և ի հարկին պայթուցիկներով կ'ահաբեկէր ԱՄՀի մէջ աշխատող գերման գիտականները, սպաննելով կամ կուրացնելով զանոնք: Լոց խոստովանած է իր յանցապարտութիւնը և պարզած իր բոլոր գաղտնիքները:

Հակառակ Լոցի ահաբեկումներուն՝ գերման գիտականները յայտարարեցին թէ պիտի շարունակեն աշխատիլ ԱՄՀի համար:

* * *

Իմ սուրբ Հայրենիք, դու սրտիս
մէջ ես,
Դու սրտիս մէջ ես, ոչ լեզուիս վրայ,
Իմ սրտի միջից՝ թէ սիրտս հեղքես՝
Դրօշիդ բոցը պիտի հուրհրայ:

Չեմ ուզում գոռալ իմ սիրոյ մասին
Սակայն, իմացիր, Հայրենիք իմ մեծ.
Քեզ հարիւր տեղով խոցեց թշնամին,
Բայց հազար տեղով իմ սիրտը
խոցուեց:
Ես ամբողջովին քոնն եմ, Հայրենիք,
Եւ մոմի նման, համբէքիդ վրայ,
Քո փառքի համար թէ մի օր
վառուեմ,
Մոխրաբիծ անգամ ինձնից չի մնայ:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՔՆԱՐԸ

(Շար. Ա.Ճէջէն)

Մորս սրտի հետ աշխարհն եմ
չափել:

Կը պատմէ մարդկութեան ալ՝ իր մօր սէրը.

Մայրս քեզ համար այնքան է
լացել՝
Աչքերը լացած Սեւան են
դարձել,
Մայրս մարմնացած աղօթք է մի
պարզ,
Քեզ համար աշխարհ որ խաղաղ
մնաս:

Գիտէ որքան հրաշագործ է մօր սիրտը.

– Մայր իմ, մի ծիլ տուր քո
բարի սրտից՝
Աշխարհի դառը ծառը
պատուաստեմ,
Թող մեռնի չարը, որ բարին
ծաղկի,–
Մօր պես քաղցրանայ մարդը
մարդու դէմ:

Շիրազ կ'ուզէ որ աշխարհ ճանչնայ հայ մօր տառապանքը՝ երեք անգամ պատահած՝ վերջին կէս դարի ընթացքին.

Չգիտեմ մայր իմ, ինչո՞ւ ես
դալուկ,
Չեմ տեսել օրերն այն
սովալլուկ...։
...Չգիտեմ, որ դեռ վառվում են
անշէջ
Երբ պատերազմ երկու աչքիդ
մէջ...:

Մօր տակուն նկարագիրն ու խնկալի խօսքերը մեծ ազդեցութիւն գործած են բանաստեղծին վրայ։ Ներշնչումի և մտածումի աղբիւր դարձած են իրեն։

– «Բիբլիական»ը խորունկ փիլիսոփայական դիւցազներգութիւն մըն է, որուն բնաբանն է Շիրազի մօր խօսքը՝ թէ Աստուած

Ցաւը տուեց սարերին՝
Սարերը չտարան...
Ցաւը տուեց մարդուն՝
Մարդը տարաւ:

Այս քերթուածով միայն՝ Շիրազ կը նուաճէ բարձրագոյն կատարները բանաստեղծութեան։ Բայց ինչո՞ւ զարմանալ. հայ ժողովուրդը չէ՞ ծներ գիտնական աստղագէտ Վիկտոր Համբարձումեանը՝ որ «հայ անունն էլ աստղերուն հասնի», ինչո՞ւ Շիրազ նոյնը չընէ՝ իր Քնարով.

Գնաց լեռներին արարողն ու մեծ
Ցաւն առաւ՝ անհոգ դաշտերին
տուեց,
Վերքեր բացուեցին դաշտերի
կրծքին,
Եւ հառաչեցին դաշտերը
դարեր...
Ու դեռ մնում են նրանց
վերքերից
Անապատները որպէս սպիներ:
Ա՛յդ ցաւն էր մարդու աչքերը
բացեց.
Եւ մերկ ուղեղը զգեցած ահով՝
Զգաց, որ մահն է վիշտն
ամենամեծ
Եւ կռուի ելաւ մահուան դէմ
մահով,–
Գերեզմանի դէմ դնելով մանկան
Ոսկի օրօրքը՝ իր յոյսն օրօրեց,
Իր մահը դարձրեց գոյի
հոլովում՝
Ու սերնդաշար ապրե՛ց
վերստին՝...
Եւ առագաստը բացեց մտածման
Վիշտը՝ մեծ դայակն իր մանուկ
մտքի,
Վիշտը, որ դարձաւ յոյսի
օրեւան...

Այս բառերը Շիրազի կեանքին ալպոմը կը բանան մեր առջև։ Կեա՛նք՝ վիշտով ու ցաւով լեցուն։ Իմաստուն մարդը սակայն դիւրաւ դարմանը կը գտնէ իր ցաւին.

Բայց ինչքան շատ է մարդն
իմաստնանում՝
Իր ցաւերն այնքան հեշտ է
դարմանում:
Եւ տիեզերքում լոկ մարդը՝
անեղծ
Վիշտն յաղթելով՝ դարձաւ
իմաստուն:
– Դու, ասաց մարդուն, վշտին
յաղթեցիր
Ժառանգիր ահա տիեզերքն իմ
մեծ,–
Ի՛նքդ ստեղծիր հողը դրախտի...

Հայը ճի՛շդ այդ է ըրեր՝ իր աշխատանքով յաղթեր է վիշտին։

Մօր սիրտը հակադրած է կնոջ սիրտին։ Ու մարդուն դժբախտութիւններէն մէկն ալ այն է՝ որ կը շփոթէ յաճախ մօր եւ կնոջ սիրտը։ Բանի մը տողով՝ երկու տարբեր աշխարհ.

Կնոջ սիրտը մի բաժակ է՝
բիւրեղեայ,–
Փշրեցի ու չեմ կարող կպցնել...
Ի՞նչ հրաշք կայ սրտում
մայրական,
Որ ինչքան էլ փշրում է որդին
խենթ,
Զանցած մի պահ, չանցած վշտի
մի վայրկեան՝
Կպչում է միշտ ու քէն անում
որդու հետ:

Աւելի լաւ է սիրած և սէր կորսնցուցած ըլլալ, քան թէ սէր երբեք ճանչցած ըլլալ։ Բիւրեղ տողեր ունի Շիրազ իր մօր նուիրուած.

Միայն մայրական արցունքն է
անկեղծ,
Նա իմ շիրիմն էլ կըլցնի
կեանքով,–
Զէ՞ որ մօր սիրով դարձայ մարդ
ու մեծ:

Ասիկա զաւակի երախտագիտութենէն աւելի՛ ազնիւ բան մըն է. Նոր փիլիսոփայութիւն մը՝ որ կրնայ իբր չափ ու կշիռ ծառայել իսկական մեծութիւնները կեղծերէն զատորոշելու համար։ Խորհրդածելու սքանչելի նիւթ։ Ամբողջ սիրտով կուլայ Շիրազ, երբ մօր մազին մէկ թելը ճերմկնայ.

Մայր իմ, մի մազդ էլ
սպիտակելիս՝
Իմ սրտի բոլոր լարերն են լալիս:

Համամարդկային սէրը կը յայտնէ բանաստեղծը. իր միակ փափաքն է որ մարդ մարդու չըսպաննէ.

Աշխարհից ուրիշ ոչինչ չեմ
ուզում՝
Նոր ձիւն չդնի մազերին քո
ձիւն:

Բալասան է Թումնիկին սէրը՝ մօրը աւերակ սիրտին։ Բառեր ու զմայլելի երաժշտականութիւն մը, աննման՝ եւ յուզումով շաղախուած.

Սո՜ւս, քնած է բալիկս անոյշ,
Անոյշ գրկում մայրիկիս.
Ու հոսում է մուշ–մուշ անոյշ
Քնքուշ քունը Բալիկիս:

Շիրազ սէրը կ'երգէ, ինչպէս ամէն քնարերգակ։ Բայց բոլորովին տարբեր ձեւով։ Այնքան բնական և պարզ՝ կարծէք թէ կրնաք դո՛ւք ալ գրել իրեն պէս...։ Կըրնա՞ք չյուզուիլ, չհաղորդուիլ, չըմտածել, չսիրել՝ ա՛յս մէկը, օրինակ՝

Ա՜խ, եթէ ես լամ եւ իմ
արցունքից
Թէկուզ մի ծաղկի ծարաւն
յագենայ,
Ես այնպէս կուլամ իմ սրտի
խորքից
Որ ո՛չ մի ծաղիկ ծարաւ չմնայ:
Ես ծո՛վ կը հանեմ իմ աղբիւր
սրտից,
Միայն թէ սե՛րդ ծարաւ չմնայ։

Սիրելու գաղտնիքը՝ երկու տողով՝

Սէր կը բերի սէրը միակ.
Սէրը կեանքի տէրը միակ։

Շիրազի սէրը այնքա՜ն բուռն է, այնքա՜ն կրակոտ. կը բոցավառէ այս տողերը.

Ա՜խ, իմ սէրը ծովն էլ ընկնի՝
Ծովն էլ հրդեհ կը բռնկի:

Սէրը ճշմարտութիւն է՝ բանաստեղծին համար։ Որովհետև առանց ճշմարտութեան չկայ սէր, մաքո՛ւր Սէր։ Ի հարկին պէտք է շրջել աշխարհը՝ եւ ըսել Շիրազի հետ՝

Սիրոյ Գարուն, մի ծաղիկով ես
դու գալիս...։

Յուսախաբ եղած է Շիրազ իր սիրոյն մէջ։ Եւ դժբախտ։ Ինք այլեւս հասուն է տարիքով ալ, չ'ուզեր կրել սիրոյ տանջանքը։ Ծանրախոհ՝ չի վազեր ծաղիկներու եւ աստղերու ետեւէն։ Տուն կը կանչէ Իմաստութիւնը.

Էլ չէք կարող ինձ ետ բերել,
Վարդ աղջիկներ, էլ ձեր չեմ:
Ես դէպի հողն եմ խոնարհում
Ոչ թէ մահուան, այլ խոհերի...:

Երբ ծովէն ափ մը ջուր առնէք, չէք տեսներ անոր մէջ՝ երկինքին կապոյտը, ծովին փրփուրը, ալիքները։ Բայց ուրի՛շ է Շիրազ։ Մանուկին ափին մէջ՝ կաթիլ մը ջուրին մէջ անգամ կը տեսնէք ի՛ր երկինքին կապոյտը։ Շիրազ կը պահէ բիւրեղեայ յատկանիշները։ Շէյքսփիրեան անմահ շունչ մը ունի երբ կ'երգէ իր սիրածին գեղեցկութիւնը, աչքերը.

Ծաղիկներն ասին՝ Աստծուն
տեսանք...
Ես հաւատում ե՜մ տեսած կը
լինեն,
Թէ չէ՝ ո՞ւմ շնչով քնքշացան
նրանք,
Ո՞ւմ սիրով, թէ քեզ տեսած
չլինեն...
Կամ քեզ են տեսել, կամ քո
աչքերը,
Որ այսքան նուրբ են այս
ծաղիկները:

Մարդ եթէ չգտնէ սիրածը, կին կը գտնէ. բայց մայր՝ իր մայրէն զատ՝ երբեք։ կարեւոր է կինը՝

Իմ համբոյրով ինձ բալիկներ կը
բերէ...:

Կատարեալ չէ ստեղծուած կինը։ Շիրազ ցոյց կուտայ թէ ի՞նչպէս պէտք էր ստեղծուէր կին էակը։

Մարմինը՝ Հիմալայի ամենասուրբ
մարմարից,
Աչքերը՝ որ հայեացքով
աստուածներին էլ յուզի,
Կուրծքը՝ որ մեռեալներն իր
թովչանքից արթնանան
Բայց ամենէն կարեւորը, ըլլայ
հաւատարիմ իր սիրոյն,
Նա ոչ մէկին չտայ հայեացքն իր
անբիծ:

Յայտնապէս կը տառապի Շիրազ՝ իբր ամուսին։ Կինը լքեր է զինք։ Բանաստեղծը կը փնտռէ իր կինը բառախաղով մը՝ հրաշալի։ Իր նշանաւոր քառեակներէն մէկը.

Սեւանում,
Թափառում եմ Սեւանում,
Երբ դու չկաս՝ իմ աչքին
Կապոյտ ծովն է Սեւանում...

Պուտ մը ջուր՝ կապոյտ Սեւանէն...։ Ահաւասիկ՝

Ո՜վ եմ ես,
Դուռդ բացող հով եմ ես,
Թէ ուրիշին ափ գնաս՝
Ափին լացող ծով եմ ես...:

Քառեակներու շարքը կը բաւէ Շիրազը դասելու Խայեամի հաւասար։

Չի հաւատար հրաշքին, չի հաւատար որ իրեն կուգայ կինը.

Քու դարձին, քոյր իմ, էլ չեմ
հաւատում:

Շիրազի սէրէն մարմին առած միակ բալիկն է Արայիկը, համակ հրեշտակ։ Իր հօր Քնարին և մեզի պարգեւած է ամենէն քաղցրալուր և զմայլելի երգերէն՝ որ հիւսած ըլլայ ոեւէ պոէտ։ Աղօթք մը՝ երկնային շնորհքով օծուած, անմահութեան դրոշմը՝ իր ճակատին։ Չունինք Թէքէեանէն իսկ, ա՛յս ապրումով որեւէ տաղ, որովհետեւ Թէքէեան չէ եղած հայր, չէ ճանչցած հօր մը ապրումները, սէ՛րը։ Թէքէեանին կը պակսին որոշ գոյներ։ Շիրազի ծիրանի գօտին կը կապէ երկինքը երկրի, գոյներու կատարեալ, ամբողջական համերգով.

Արայիկը,
Իմ բալիկը,
Իմ ծով սրտի
Զինջ ալիքը,
Թող շողշողայ,
Թող միշտ խաղայ՝
Սիրտս՝ նրա խաղալիքը...

Անհուն երախտագիտութիւն Արայիկին. եկեր է աշխարհ որ մեր գրականութեան հայրական մասը՝ մարդկային ապրումներու՝ հասնի բարձրագոյն աստիճանի։

Հայր մը ի՞նչ կը գտնէ իր զաւակին մէջ։ Աշխարհի բոլո՛ր հայրերը՝

Իմ թիթեռ բալիկ, դու աշխարհ
եկար,
Որ մանկութեանս կարօտանքն
առնեմ,
Որ առանց ժառանգ անտէր
չկորչեմ...
Որ հոգսերի լուծը համբուրով
տանեմ,
Թէկուզ գլուխս զարկեմ քարէ
քար
Բայց քեզ քո բախտին Մասիսներն
հանեմ:

(Շար. տեսնել 6րդ էջ)

ԱՆՆՄԱՆ ՔՆԱՐԱԿԻՐԸ

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

«Ջահակիր» առիթ կ'ընծայէ գրել մեծատաղանդ Յովհ. Շիրազի մասին։ Տկա՜ր գրիչովս ի՞նչպէս արտայայտուիլ. բայց փորձենք թոթովել մի քանի խօսքեր։

Իմաստուն հին հելլէնները մահէն առաջ ոչ մէկ արժանիք կը փառաբանէին։ Մենք սակայն մեղանչենք այս սկզբունքին դէմ, նկատելով որ 20 րդ դարուն քանի՜ քանի՜ արժանաւորներ, քանի՜ մրրիկներու մէջէն ու նաեւ մահուան ստուերը նշմարելով կը յանդգնին ստեղծագործել։

Հայրենիքը՝ Շիրազը պարգեւատրեց շքանշանով անոր ծննդեան 50–ամեակին առթիւ։ Իսկ մեր հայու հոգին կը տրտմի, աջէն ու ձախէն աւելորդ և չափազանցուած աղմուկ բարձրացնողներուն համար, որոնք ապշեցուցիչ շռայլութեամբ կը գործածեն Մեսրոպի սուրբ տառերը։

Հռչակաւոր հայ բանաստեղծներու շարք մը փայլած է դարերու ընթացքին։ Յովհ. Շիրազ մեր արդի բանաստեղծութեան ամենէն հետաքրքրական դէմքերէն մին է, որ իմացականութեան բոլոր խորհուրդներով կ'երգէ սէրը, հայրենիքը, իրաւունքը, մարդը, զաւակը, կարօտն ու ցաւը։

Այս քիչ մը հալածուած ներշնչեալը, ի՛նչ որ կրցաւ պարպել իր բեղուն ուղեղէն, անչափ գնահատելի է։ Լոյսերու լոյս արեւէն ըմպած Շիրազի հոգիին մէջ շատ արեւներ կան բիւր ճառագայթումներով, որոնցմէ բուռ մը կը ներարկէ հայ հոգիներուն իր ոսկեվազ տողերով ու տաղերով։ Նաեւ՝ կորսնցուցած սիրոյ, հայրական ու մարդկային ամենախոր վշտի ճիչեր ու աղաղակներ կ'արձակէ...։

Բացի Պարոյր Սեւակէն, ուրիշներ չունին իր երգին շեշտը, ուժգնութիւնը, ազնուագոյն ժայթքումները և գերազանց վարպետութեամբ զարմանալի փայլատակումները։ Ան լուսահուն կ'ընթանայ և հայ հոգիին անհունն է իր երգը։

Շիրազին համար գովքին աւելին աւելորդ չէ և մի՛ զարմանաք երբ դեռ շարունակեմ։ Այս անստգիտ քանքարաւորը գերագոյն բիւրեղացումով և արշալոյսի պէս վառ հրաշարուեստ ոճով, կ'առինքնէ ու կը յուզէ ընթերցողը։ Բոյր ու թոյր և հոգեհմայ հաղորդական շունչ ունին իր գոհար ու յակինթով քանդակուած մոգական բառերը։ Հունաւորէն անհունին կը ձգտի քնարական իր յորդ գեղումներով, լոյսի հեղեղներով, սրբազան նեկտարով և մերթ ընդ մերթ ահա՛ պատգամ մը, պայծառ պոռթկումի արդիւնք։ Շատ կարծր տեսակէն հազուագիւտ մարգրիտ այս յաւերժախօս լուսորդին, արծաթեբիբ իր աչքերը յառած Արարատին, մշտա՛յան պատգամ կ'որոտայ և ջերմօրէն նուիրուած է հարազատ ժողովուրդին։

Կենսաթով Շիրազ, թէ՛ կեանքի և թէ՛ մահուան համար պատրաստ հոգի մը ունի։ Իւրաքանչիւր հայու սիրտ կը տրոփէ իր սրտին հետ ներդաշնակ։ Եւ ի՞նչպէս չգրեմ՝ թէ յարգանքի, սիրոյ, ներբողի և փառաբանութեան հոգեբուխ զեղումները, որ հայութիւնը կը շռայլէ իրեն, շատ տեղին են և ան լիովին արժանի է անմահութեան լուսապսակին։ Ո՞վ կրնայ խորաչափել հոգիի մը անհուն արժէքը, բացի Աստուծմէ...։

Հայութիւնը իր հոգեհարազատ զաւակին, անվեհեր բայց խոհեմ ջահակիրին վրայ աչքի լոյսի պէս կը գուրգուրայ և կատարեալ ծաղկումի այս շրջանին իր մշտադալար գրչէն կ'ակնկալէ նորանոր գոհարաշարքեր...։

Կրկին ու կրկին կարդալով չենք յագենում քեզանից, Շիրազ ջա՛ն, և հաւատա՛ որ պայծառ ես դո՛ւն՝ մեր հոգիներուն մէջ։

Ու երբ գրիչս կը սահի տողավերջի մը հետամուտ, ի՞նչ կարելի է աւելցնել, եթէ ոչ -- Ո՜վ հայո՜ց բանաստեղծ, աննման քնարակիր, յարգա՜նք քեզ...։

Աղեքսանդրիա 28–10–64

ԳՐԱԿԱՆ ԳԱԳԱԹՆԵՐ

ՄՈՐՄՈՔԷ ԲՌՆԿԱԾ ՀՈԳԻ ՄԸ

(ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ)

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Ընկերային, քաղաքական թէ արուեստի աշխարհը, իւրաքանչիւր դարաշրջանին, ունի իր երեւոյթները (ֆենոմէն)։ Երեւոյթը՝ իր նմանը չունեցող, անկրկնելի ծնունդ կամ արտադրութիւն է, որ իր ուժեղ դրոշմը կը դնէ իր դարուն վրայ ու յաճախ կ'առաջնորդէ զայն կամ կը գինովցնէ։

Երեւոյթ էր Նափոլէոն. երեւոյթ եղաւ Լենին. երեւոյթներ հանդիսացան Անդրանիկ և Կոմիտաս, Պետրոս Դուրեան և Զարենց։ Երեւոյթ մըն է, և աննախընթաց, անկրկնելի, աննման՝ Յովհաննէս Շիրազը (Կարապետեան)։ Շիրակացի է ան, ծնած Լենինական, 1914ին, հողագործ (բոստանչի) ընտանիքի մէջ, որ սակայն ունէր տուն մը, մէկ տուն, և որմէ զրկուեցաւ։ Ու մանուկ Յովհաննէս մնաց փողոցին մէջ, անապաստան, որբ, ու ձեռք կարկառեց անցորդներուն . . .

Ահա՛ ծնունդը մորմոքին, ցաւին, տառապանքին, անյատակ վիշտին, զոր Յովհաննէս ցմրուր ճաշակեց երկրորդ անգամ՝ իր մօր աչքերուն մէջ.—

Հին աշխարհը չեմ տեսել
Ու ոչ մի բան չեմ յիշում,
Ու չեմ նրան երազել
Իմ յուշերի մշուշում:
Բայց երբ նայում եմ խաղաղ
Մորս դեմքի դալուկին,
Ինձ թւում է թե մի պաղ
Վիշտ է եղել կեանքը հին:
Հին աշխարհը չեմ տեսել
Ու ոչ մի բան չեմ յիշում,
Բայց թողել է նա մի թել
Մորս աչքի մշուշում:

Շիրազ, ծնած ողբերգական թուականի մը, ապրած նոյնքան ողբերգական մանկութիւն մը, այժմ, հասուն մարդ ու պոէտ, չի յիշեր անցեալը՝ որովհետեւ արդի երկիրը կը խայտայ յառաջդիմութեան և բարգաւաճումի հորիզոններուն վրայ։ Հայաստան ազատագրուած է և հայ ժողովուրդը փրկուած, ապահով՝ կեանքով ու ապագայով։ Բայց եթէ նոյնիսկ իր մօր դէմքի դալուկը և աչքին մշուշը չըլլային, Շիրազ պիտի չզգա՞ր — առհաւօրէ՛ն — ողբերգական ու տրտում անցեալը։

Առհաւական կամ ժառանգական թախիծ, հայկական թախիծը, որ մորմոքի կ'առաջնորդէ երիտասարդ Շիրազը, որ, ազատուած փողոցներէն ու որբանոցներէն, բանուոր է Լենինականի հիւսուածեղէնի գործարանին մէջ, իբրեւ կտաւագործի աշկերտ, յետոյ օգնական-վարպետ։

Իր զգայուն հոգիին մէջ մորմոքը կ'աճի։ Կ'աճի՛ ի տես արտին ու այգիին, որոնք դեռ զրկուած են հիմնական տարրերքէն, ի տես հրապուրիչ բայց ընդմիջուած գիշերներու, ի տես լացող լուսինին, կանուխ բացուող արշալոյսին ու ուշ մնացող մայրամուտին, ի տես մանաւանդ մարդկային էակներու՝ անոնց տակ և անոնց մէջ, կռիւի մէջ բնութեան հետ, ջաղացքին ու կամուրջին հետ, հնձուող ցորենին ու կրուող, կոփուող երկաթին հետ։ Երիտասարդ Յովհաննէս իր «ինչո՞ւ»ները կ'երգէ գործարանային թերթի, ապա «Բանուոր»ի և «Երիտասարդ պոլշեւիկ» օրկաններու էջերուն մէջ։

Այս «ինչո՞ւ»ները, սկիզբները, պարզ, հեզիկ, մխմխոտ ու երկչոտ արձանագրութիւններ են, պարունակելով մէկտեղ միշտ մէշտի ու թախիծի երփներ։ Կը կեդրոնանան բնութեան տեսարաններէն իր ներաշխարհին մէջ արձանագրուող թեմաներուն վրայ։

Վահրամ Ալազանի խմբագրութեամբ, 1935ին կը հրատարակուի Շիրազի առաջին ժողովածուն՝ «Գարնանամուտ»ը, երբ ինք Երեւանի պետական համալսարանի պատմաբանասիրական բաժանմունքի ուսանող է և ծանօթանալու վրայ գրականութեան ու արուեստի մեծ դէմքերուն ու երկերուն։

«Գարնանամուտ»ի մէջ Շիրազ գերազանցապէս երիտասարդ է՝ յոյզերով ու մտորումներով։ Բլուրները, ժայռերը, կապոյտ բաճկոնը, գործարանային չչակը, մկաններու ճառագայթումը, տենչերու և «ջահելութեան յորձանք,— ահա՛ Շիրազի աշխարհը այնտեղ։ Եւ այս աշխարհը՝ տրուած է ծայրայեղ անկեղծութեամբ, ջերմութեամբ, պատկերաւոր ոճով, ինքնատիպ դարձուածքներով, թարմութեամբ ու քնարականութեամբ, որ դէպի ներս, դէպի իր հոգին չի խորանար, այլ իր հոգիէն դուրս, իր հոգիէն վեր կը բրգանայ, որպէս բիւրեղ թափուելու և տարածուելու համար ժողովուրդին վրայ։ «Գարնանամուտ»ի քերթուածները, ըլլալով մէկտեղ քնարերգական, ու քիչ մը վիպապաշտ, ունին մեկին յատկանիշը՝ յստա՛կ, ընկերային ու ժողովրդական ըլլալու։

Չհեռանալու համար իմ տեսակէտէն, որ է Շիրազի տաղանդին — բնատուր տաղանդ — փթթումին հիմնական լծակ ընդունիլ առհաւական ու մարդկայնական տենդը ու մորմոքը, պէտք է աւելցնեմ որ «Գարնանամուտ»ի մէջ, գրեթէ միշտ, ան կը մնայ թախծոտ տղան, որ սակայն գիւղական առուակի մը պէս կը հոսի, կը սահի թուփերուն ու սաղարթին մէջէն, առանց երբեք ջրվէժանալու, ի հեճուկս ակի բորբոքեալ ժայթքին՝ որպէս դրդապատճառ։

Այստեղ, հակառակ մորմոք աւետող թախիծի մերթ հեռաւոր և մերթ մօտաւոր, մերթ յամեցող և մերթ հպանցիկ անցքին, յոռետես չէ Շիրազ։

Շոփենհաուըր կ'արձանագրէ գեղեցկութիւնները, բնութեան ու կեանքին մէջ, մարդը անարժան հռչակելու համար անոնց։ Ապուլէլա էլ Մաարրի կ'երգէ աշխարհին ու մարդոց հրաշալիքները՝ թշնամանալու համար կեանքին ու զայն կենսաւորողներուն հետ։ Օմար Խայեամ կ'երգէ կինը և գինին, սարն ու սոխակը՝ դառնալու համար ստոյիկեան թափառաշրջիկ, որ պիտի չհասնի վայելելու զանոնք։ Պետրոս Դուրեան, նոյնպէս, դժբախտ է՝ որ սա անհամար գեղեցկութիւններուն դիմաց, դալուկը հարուածեր է զինք ու անշարժացուցեր։ Զարենց, բնական ու մարդկային հրաշապատումին դիմաց փոթորիկ է, ուրական...։ Շիրա՞զը, ոչ մէկն է և ոչ միւսը։ Իր արդէն վաւերական արձանագրութեանց մէջ, թախիծի համեմներէն չխուսափելով, մորմոքի մէջ սպառելով մէկտեղ, ունի անհուն լաւատեսութիւն, զուարթախոհութիւն, խանդավառութիւն, մէկ խօսքով՝ կառուցողականութիւն և յառաջդիմականութիւն։

Բոլոր ճամբաներն ինձ վեր են
տանում,
Ջա՛ն, ես ջահել եմ, սիրում եմ
կին . . .

Ապա, ինչ որ քսաներորդ դարու հիմնական մտահոգութիւնն է, իր քերթողութեան կեդրոնական կին ու նիւթը ՄԱՐԴՆ է, իր բոլոր դիմագծութիւններովը։ Առաւել՝ ընկերվարական մարդը։

Բնութիւնը, հայրենիքը, մայրը, սէրը և յատկապէս մարդը հարազատօրէն երգել գիտցող այս պոէտը ողջունուեցաւ անմիջապէս։ Անցան տարիներ ու 1940ին Շիրազ վերերեւցաւ իր «Երգ Հայաստանի» ժողովածուով։

Սիրտս նման էր կանաչ կալերին,
Բայց սրտիս կալից մի պաղ
առաւոտ,
Իր բերին տալով քամու աղաւնին,
Մի փետուր թողած սրտիս
կալի մոտ . . .

Այսպէս բարբառող Շիրազը ոստում էր կատարած իր երկրորդ գիրքին մէջ և հիմա կը գոռար․

Նիագարա, ես քո տարերքն [illegible]
Երգիս ժամին զգում եմ իմ
կրծքի տակ . . .

Մորմոքը, որ կուգար առհաւութենէն, իր խառնուածքէն, իր ենթագիտակցականէն և որ կը յայտնուէր իբրեւ ազատատենչ մէկ աղաւնի՝ որ «մի փետուր թողած է իր սրտի կալին մօտ», այժմ կ'ազդարարուէր որպէս Նիագարա, որպէս ջրվէժ...

Բարձրանամ կապոյտ գահը
լեռների,
Արեւն իբրեւ թագ իմ գլխին
առնեմ,
Հագնեմ ծիրանին արշալոյսների,
Գարնան թագաւոր ինձ թագադրեմ,
Եւ հրովարտակ արձակեմ մի խիստ,
Որ աղբիւրները յաւերժ կարկաչեն,
Որ ծաղկեն լեռներն իմ
արեւանիստ . . .

Ինչո՞ւ այս վիպաթռիչ ճախրանքի և զօրութեան տենչը։ Ինչո՞ւ Շիրազ կ'ուզէ հրաշագործ դառնալ։ Կ'ուզէ հրովարտակ արձակել՝

Որ մարդը ցնծայ արեւի բախտով
Ու յաւերժական զմրուխտ
դրախտով...

Այս հուրը, մարդը արեւի բախտով ցնծութեան և երջանկութեան առաջնորդելու այս տենչը մտրակուած է բանաստեղծի հոգին մրրկող մորմոքէն։ Շիրազ կը տառապի մարդուն հաշուոյն, մարդուն համար.

Եւ գուցէ այնժամ
Ես մահը սիրեմ...

Մահը կ'ատէ Շիրազ, որովհետեւ ան կուգայ մարդուն և կը տանի զայն երբ տակաւին ան չէ երջանկացած արեւի բախտով։ Բայց Շիրազ պիտի չատէ մահը, եթէ «յաւերժական զմրուխտ դրախտով» սփոփուի մարդը։

Վիպապաշտական կը թուի այս «զմրուխտ» դրախտը, այստեղ։ Բայց Շիրազի բանաստեղծութեան ընդհանուր ուսումնասիրութիւնը, ամէն քայլափոխի, մեզի կը սորվեցնէ որ այդ դրախտը իրապաշտական է․ Շիրազի մորմոքը ժողովուրդի, խալխի և աշխատաւորութեան համար է, անոր կեանքի յարգումին, անոր իրաւունքներուն ճանաչման և անոր արժանաւորութեան վերահաստատման ի խնդիր է։

Շիրազի կառուցողական այս գնացքը մենք կը գտնենք, երբեմն ամբողջային, կայծակնային համեմատութիւններով, իր միւս գիրքերուն մէջ, որոնք են՝ «Բանաստեղծի Ձայնը» 1942ին, «Երգերի Գիրք»ը՝ 1942ին դարձեալ և «Լիրիկա»՝ 1946ին։ Ամենուրեք Շիրազ դէմ է խաւարին՝ ի շահ լոյսին, դէմ է մահուան՝ ի նպաստ կեանքին, դէմ է անիշխանութեան՝ յօգուտ կարգին ու ներդաշնակութեան, դէմ է պատերազմին՝ յազգս ստեղծագործ խաղաղութեան ու դէմ է ժխտական բոլոր տրամադրութեանց ու արարքներու, վասն «արեւի բախտով» երջանկութեան և «յաւերժական զմրուխտ դրախտի» յառաջդիմութեան։ Բանաստեղծը, ապրելու և շնչելու համար, պէտք ունի «արծիւ դառնալ»ու։ Ու արծիւ պէտք է դառնայ արդէն մէկ քաղաքացի և գիւղացի . .

Եւ արդէն արծիւ է մարդը։ Այդպէս սորված է իր դալկոտ ճակտով և մշուշոտ աչքերով մօրմէն, թէ Աստուած՝

Ցաւը տուեց սարերին՝
Սարերը չտարան...
Ցաւը տուեց մարդուն՝
Մարդը տարաւ . . .

Այս տասը բառերը կ'ապացուցանեն մեր վեր առած մորմոքին սկզբունքը։ Շիրազի հոգին տեւապէս ալեկոծ, տեւապէս բըռընկած հոգի է։ Ան հանգիստ չունի։

Այս մորմոքը իր ջրվէժային արդիւնաւորումը գտած է սակայն Շիրազի տոհմային, ազգային, զուտ հայրենասիրական բանաստեղծութիւններուն մէջ։

Սովետական գրականագէտները և քննադատները, երբեմն, չեշտուած տոհմիկութեան մէջ կը տեսնեն ազգայնականութիւն՝ ազգայնամոլութեան իմաստով, ինչ որ, միջազգային եղբայրութեան գաղափարին կը հակասէ՝ ըստ Մարքսի և Էնգելսի։ Բայց իրողութիւնն այն է, որ Հայաստանի գրողներուն մօտ, նոյնիսկ ամենէն ազգայնամոլ կարծուած «Մարութայ սարերուն երգիչը»՝ Ակսել Բակունցին մօտ, տեղական հայրենասիրութիւն կոչուած նսեմացուցիչ երեւոյթը չենք գտներ առհասարակ։ Աշխարհի պրոլետարիատին մաս կը կազմէ հայութիւնը, որ աշխատաւոր ժողովուրդ է եղած իր ծագումէն ի վեր։ Աշխարհի պրոլետարիատը դեռ չտիրացաւ իր իրաւունքներուն։ Այդ պրոլետարիատէն մաս մը ազատագրուեցաւ 1917ին, Ռուսաստանի մէջ, ուրիշ մասեր ուրիշ երկիրներու մէջ և 1920ին՝ Հայաստան։ Ըսինք՝ ՄԱՍ ՄԸ։ Ուրեմն, հայ պրոլետարիատը, արեւելեան Հայաստանի մէջ, շընորհիւ ռուս ժողովուրդի (Սովետ.) բարեկամութեան, ՄԱՍԱՄԲ տիրացաւ ապրելու և աշխատելու, ստեղծագործելու և վայելելու իր իրաւունքին, ՄԱՍԱՄԲ։ Դեռ կը մնայ հայ աշխատաւորութեան՝ արեւմտեան շրջաններու իրաւունքներուն տիրացման և արժեցումին խնդիրը։ Հետեւաբար, երբ սովետական կամ ոչ սովետական բանաստեղծ մը (այս պարագային՝ հայ) երգէ Վիեթնամի կամ Ջամայիայի ժողովուրդին ազատագրումն ու իրաւունքներուն տիրացումը, այդ պիտի չըլլայ ազգայնամոլութիւն. ու երբ նոյն բանաստեղծը երգէ զաւթիչներու կըրունկին տակ և աշխարհակալութեան լաքէյներուն թաթին մէջ հեծող Անին, միթէ ազգայնամոլութի՞ւն պիտի ըլլայ։ Ցեղամիջեան կիրքերու հրահրման հարց չկայ, երբ կ'ոգեկոչուի Անին և «խարխլած տանիքներու, կոտրած գերաններու» վերանորոգումը կը պահանջուի։ Ազգամիջեան վէճերու յարուցում չէ, երբ անմիջակ ու անմարդաբնակ տարածութիւններու վերակառուցումը կը պահանջուի՝ անոնց բուն տէրերուն կամ վերակառուցելու ընդունակ որեւէ աշխատաւորութեան մը կողմէ։

Վերադառնալով Շիրազին — որ հաւատացող է թէ հայ աշխատաւորութիւնը համաշխարհային աշխատաւորութեան կամ պրոլետարիատին անքակտելի մէկ մասնիկն է — պիտի ըսեմ, թէ անտեղի կերպով քննադատուեցաւ ան, երբ բնութենէն, հայրենիքէն, մօրմէ, կնոջմէ, զաւկէ, ընկերոջմէ, աշխատանքէ, շինարարութենէն ետք սկսաւ երգել — հրայրքոտ երգերով — ժողովրդային իրաւունքներու վերահաստատման համար, ձաղկելով անարդարութիւնը։

Շիրազ հայոց պատմութիւն ուսած մարդ է և հայոց տառապանքին մասնակցած անհատ։ Գիտէ թէ Սեւանը, Արագածը, Արարատը, Կարսը, Անին, Վանը, Կարինը, Տարօնը հայու արիւնով

50րդ տարեդարձի տօնակատարութեան (Երեւան) յայտագրին կողքը

★ ԾԻՐԱԶԱԿԱՆ ★

Էլ իմ ոսկի երազը չէք,
Ո՛վ աղջիկներ մրայօն,
Ո՛չ սէր կ'ուզեմ մահից այս կողմ,
Ո՛չ էլ այն կողմ պանթէոն։

Երբ որ մեռնեմ, ինձ այրեցէք,
Բայց մոխիրիցս եօթը բուռ
Տարէ՛ք, դրէ՛ք Հայաստանիս
Եօթ կողմերը դեռ անդուռ։

Առաջին բուռն համասփռէք
Կրծքին բանտած Մասիսի,
Որ խառնուեմ իր մեծ սրտին,
Հովանայ սիրտն իմ յոյսի։

Թէ չէ այսպէս, ինչպէս զառը
Հեռու կապեն իր մօրից,
Թէ չձուլուեմ Արարատին,
Ես կը մեռնեմ կարօտից։

Երկրորդ բուռը լուռ շաղ տուէք
Մայր Արաքսի սրտին մէջ,
Որ հովանայ մոխրիս մէջ էլ
Կարօտավառ սիրտս խեղճ։

Երրորդ բուռը տարէ՛ք, դրէ՛ք
Ղարաբաղիս լեռներին,
Իր մուրազի ծաղկունք դառնամ
Պանդուխտ հողի ձուկերին։

Սրտիս մոխրի չորրորդ բուռը
Տարէ՛ք ծովակն իմ Վանայ,
Իմ կարօտից մեռած սիրտս
Կենդանանա՜յ, հովանա՜յ։

Հինգերորդ բուռն իմ Տարօնի
Դաշտերի մէջ շաղ տուէք,
Որ հինգ հազար դարեր բախեն
Մոխրիս մէջ էլ սիրտս խեղճ։

Վեցերորդ բուռն իմ մոխրի,
Որպէս փիւնիկը սրտիս,
Դուք շաղ տուէք հազարագանձ
Աւերակներում Անիիս։

Որ մոխիրս շաղախ դառնայ,
Երբ իղձերս ամոքուեն,
Վեր գմբեթուող Անիիս մէջ
Հայ կանթեղներս վառուեն։

Եօթներորդ բուռն իմ մոխրի,
Որպէս անշէջ մի ցասում
Լցրէ՛ք աչքը կոյր մարդկութեան
Որ իմ վիշտը չէր կիսում։

Թող կուրանան կոյր աչքերը
Իմ մոխիրով մեծազայր
Որ չեն տեսնում Հայոց վիշտը
Այս էլ ճանի վէտի դար,

Որ չքողին հայ լերան շուրջ
Հայոց ազգը ծովանար,
Որ մարմարէ կղզի դառած
Մասիսն ինքն էլ հովանար։

Որ ծովանար Հայոց ազգը,
Կուլ չգնար ծովերին,
Վառուող սիրտս յաւերժ տալով
Եօթ կողմերիս հովերին։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

Թրջուած ու պարարտացած հողեր են։ Հայը լացեր է, արիւն է թափեր, մահացեր է անոնց պաշտպանութեան համար։ Եւ ինք, կոչեցեալ բանաստեղծ ըլլալէ առաջ ծնեալ պուէտ, չէր կրնար լռեցնել իր հոգին բռնկեցնող մորմոքը, չէր կրնար լռեցնել իր խիղճէն փրթող ճիչերը։

Շիրազի «Հայրենիքիս», «Արագած», «Արձան Աբովեանի» և այլ բազմաթիւ քերթուածները մէյմէկ իրական վկայութիւններ են անտեղիտալի իրականութիւններու, որոնց մորմոքը կը մաշեցնէ բանաստեղծը։ Եթէ բաղդատութեան մը փորձութեան մէջ ինկած է Շիրազ, ատոր նեցուկ կը կանգնի պատմութիւնը, որ նոյնպէս կը հաստատէ որ՝

Մենք խաղաղ էինք մեր լեռների պես,
Դուք հողմերի պես խուժեցիք վայրագ,
Մենք ձեր դեմ ելանք մեր լեռների պես,
Դուք հողմերի պես ոռնացիք վայրագ,
Մենք յաւերժ ենք, կանք, մեր լեռների պես,
Դուք հողմերի պես կը կորչէք վայրագ...

(«Ցանպատրաստից»)

Գրականագէտ և արուեստի վաստակաւոր գործիչ Փրոֆ. Արշալոյս Արշարունի, իր Գահիրէ այցին, յայտնեց որ Շիրազը կը ճանչնայ այն օրերէն՝ երբ ան, Երեւանի ֆաքիւլթէն աւարտելէն ետք, գացած էր Մոսկուա՝ կատարելագործուելու։ Եւ այնտեղ ալ գրած էր իր նշանաւոր «Անի» պոէման, որ կը մնայ անտիպ, քիչ մը շատ յանդուգն ըլլալուն։ Փրոֆ. Արշարունի կը վկայէ, որ Շիրազ քանի մը անգամ վերամշակած է այդ պոէման և ինք շահաւոր եղած է ատկէ։ Եթէ երկը անմիջապէս հրատարակուէր, թերութիւններ պիտի նշմարուէին։ Զարամիտ սփիւռքահայեր գրեցին, որ սովետական իշխանութիւնը չի տպեր Շիրազի այդ գործը, որովհետեւ ազգայնականութիւն կ'ընէր Շիրազ. բայց Եդ. Թոփչեան, դա, ձեւալ Գահիրէի մէջ, հերքեց այդ թիւր վերագրումը։ «Անի»ն պիտի հրատարակուի։

Շիրազի տոհմիկ բնոյթով և արդարախոյզ ձգտումով քերթըւածներէն մէկն ալ «Ամենայն Սրտով»ն է, որով ան կը պահանջէ հայոց գերի հողերը՝ որպէսզի աշխատաւոր ժողովուրդը հող ունենայ հերկելու և արտադրելու։ Արտասահմանի մէջ Շիրազի այսօրինակ քերթուածները մեծ ընդունելութիւն գտած են։

1964ին հրատարակուեցաւ իր յիսուներորդ տարիին ոտք դրած Շիրազի «Քնար Հայաստանի» ժողովածուին Բ. հատորը։ Այս առթիւ՝ սովետական կառավարութիւնը պարգեւատրեց Շիրազը։ Ամենուրեք գրական երեկոյթներ սարքուեցան իր մասին և թերթեր յատուկ թիւեր նուիրեցին։

Կ'ըսեն թէ Շիրազ՝ Երեւանի մէջ քիչ մը պոհեմ կեանք կը վարէ և «չի համակարգեր» իր յարաբերութիւնները ասոր և անոր հետ։ Բայց ան պաշտամունքի առարկան է երիտասարդութեան և խիստ գնահատուած է քննադատներէն։ Իր մասին յատկանշական վկայութիւններ բերած են Աւ. Իսահակեան, Ալ. Շիրվանզադէ, Ն. Տիխոնով, Լուի Արակոն, Ա. Արշարունի, Եդ. Թոփչեան եւն.։ Իր մասին շահեկան ուսումնասիրութիւններ ունին՝ Ս. Սողոմոնեան, Ս. Աղաբաբեան, Վ. Ալեքսանեան, Մ. Ցարութիւնեան, Գ. Հայրեան Մ. Նարեան, Ս. Արզումանեան, Պ. Սահակեան և ուրիշներ։ Արտասահմանի մէջ իր մասին արտայայտուած են Արմէն Տատուր, Ն. Ակիշեան, Թ. Թորանեան, Ս. Սիմոնեան եայլն։

Շիրազը հալածողներ կամ քաշքշողներ ալ գտնուած են, ընդհանրապէս կարճամիտ արարածներ, որոնք մոռցուած են արդէն։ Մորմոքի և խանդավառութեան ապետը, ինքը Երեւանէն «հեռագրած» է, որ ներուի անոնց....

Գագաթներ շատ ունի հայ գրականութիւնը առ հասարակ և սովետահայ գրականութիւնը մասնաւորապէս։ Զափազանցած չեմ ըլլար, եթէ ըսեմ որ Հայոց Աշխարհի գագաթներուն մէջ ամենէն պայծառափառ, հարազատավէմ և լուսաբողբոջ գագաթն է Ցովհաննէս Շիրազ, մորմոքէն բռնկած բայց ոգեւորութեան ու բիւրեղացումի անվերջ ձգտումի այդ անստգիւտ հոգին, որ իր հասունութեան լիութիւնը կ'ապրի այժմ։

Հ. Ժ.

★ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԾԻՐԱՆԵԳԻՐ ՊՈԵՏԸ ★

(ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ)

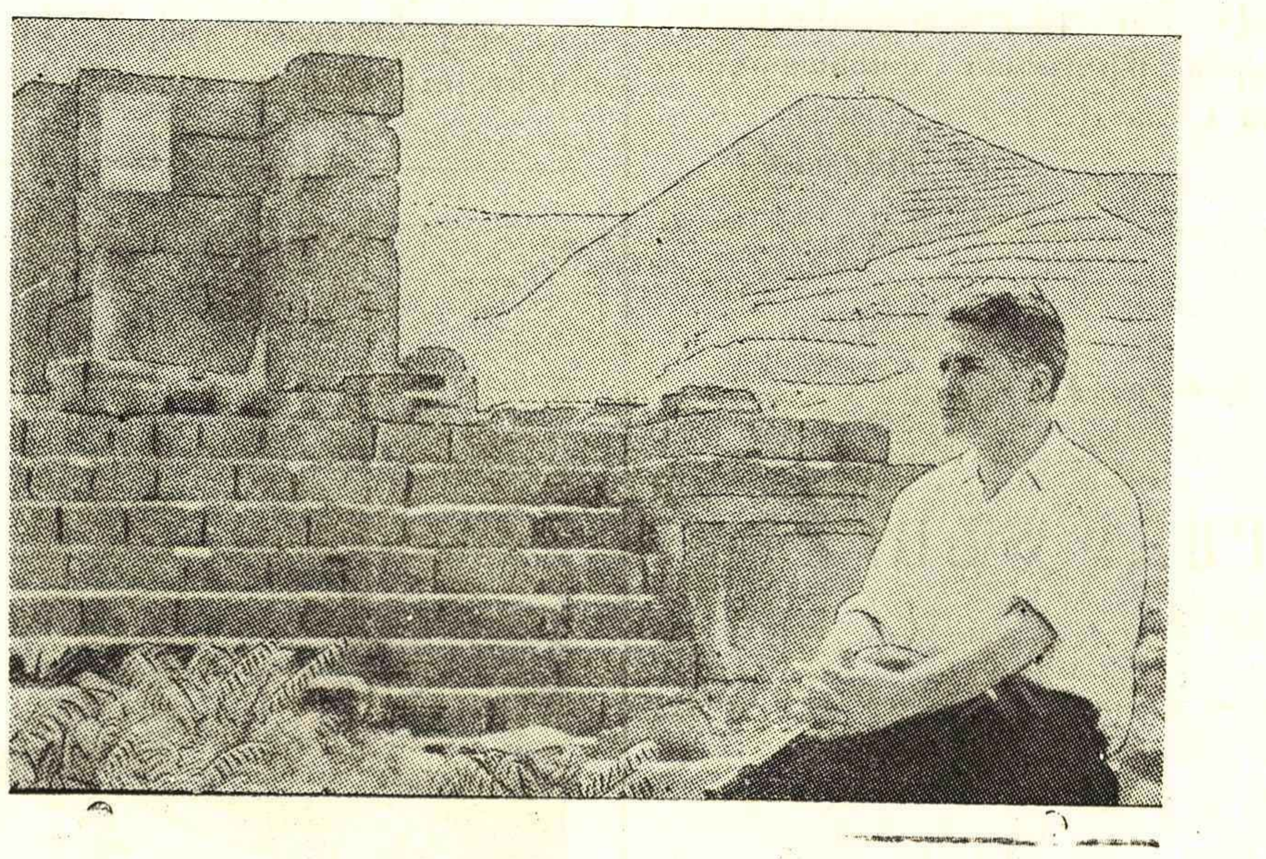
ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

Անկասկած, Զարենցէն ետք՝ խորհրդահայ մեծագոյն բանաստեղծն է Ցովհաննէս Շիրազ։

Ես զինք «ճանչցայ» երկրորդական վարժարանի սկզբնական շրջանին։ Եւ իմ առաջին հանդիպումս եղաւ այն ծանօթացումներէն, որոնք՝ բաժանումէն ետք՝ իրենց ետեւ կը բանան մեծ պարապ մը և վերստին հանդիպումներ ունենալու անսփոփ ըղձանք մը։

Այնուհետեւ շուտ մտերմացայ Շիրազին։ Անոր քերթուածները կարծէք կալանաւորեցին զիս՝ առանց սակայն գինովցնելու։

Եւ տարիներուն հետ՝ հետըզհետէ տարբեր ու նոր խորհուրդներու լոյսերով իմ աչքիս պայծառացան՝ անոր հոգիէն, հայո՛ւ հոգիէն բխող բանաստեղծութիւնները։

Շիրազի իւրաքանչիւր քերթուածը նորութիւն մը ունէր և ունի ընթերցողին յայտնելիք՝ նիւթի, խորքի, ձեւի, արտայայտութեան, լեզուի և մանաւանդ անգերազանցելի պատկերաւոր մտածողութեան տեսակէտէն։

Այդ գրութիւններուն մէջ մենք կը գտնենք հայ ժողովուրդի զգացումներուն և ձգտումներուն ճշմարիտ պատգամաբերը, որ խօսքը արտայայտած է բարձրարժէք և իւրայատուկ արուեստով, թարմ շունչով, տաղաչափական ձեւին համապատասխանող ոճով, նիւթը իր հարազատ իմաստով արտայայտող լեզուով և նորակերտ ու տեղին գործածուած բառերու շարահիւսանքով։

Այս է պատճառը, որ Շիրազի իւրաքանչիւր նոր գործը՝ ընթերցողներուն կողմէ ընդունուած է մեծ հետաքրքրութեամբ և երախտագէտ զգացումներով։

Որբութեան դառն աղբիւրէն ըմպած Շիրազին համար՝ հայրենական հեզասահ, զուլալ ու սառնորակ ջուրերը յագեցնելով իր անդիմադրելի պապակը, ծնունդ տըւին նորանոր ոգեհոս գետակներու։ Եւ գտնուեցան մարդիկ, որոնք պղտորել ուզեցին Շիրազի յորդաբուխ ակէն ժայթքող հոգեպարար խօսքերը։

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ Գ. Հայրեան «Քնար Հայաստանի» Բ. հատորի յառաջաբանին մէջ.

— Սակայն պէտք է ասել, որ Ցովհ. Շիրազ հէնց «էն գլխից», ինչպէս ամէն մի իսկական բանաստեղծ, բազում բարեկամների կողքին ունէր նաեւ գրական հակառակորդներ, որոնցից ոմանք դեռ այսօր էլ փորձում եմ նսեմացնել նրա ստեղծագործական նշանակութիւնը, յայտարարելով՝ «Շիրազն արդէն սպառել է իրեն», «Նա այլեւս նոր բան չի կարող ստեղծել», այդ պատճառով զբաղուած է ինքն իրեն կրկնելով։

Արտասահմանն ալ տուաւ՝ այսպիսի անհիմն ու անհամ խորհրդածութիւններ թուղթին յանձնող գրիչներ։

Սակայն, այդ բոլորին պատասխանելով Հայրեան կը շարունակէ.

— Ցովհ. Շիրազի «գործարանը» դրսից բերուած «հումքով» չի աշխատում։ Նա իր սեփական պաշարներն ունի և դրանք այնքան շատ են, որ սպառուելու մասին ոչ մի խօսք լինել չի կարող։

Շիրազի անկաշկանդ հոգին ու բացառիկ խառնուածքը չէին կրնար լռութիւն պահել ի տես թշնամիի կալանքին տակ տուայտող նուիրական վայրերու, անլոյծ մնացած հայկական արդար դատին և հայրենական սրբութեանց պղծումներուն. և ան գոռաց՝ բոլորին լսելի ձայնով, միեւնոյն ատեն բոցաշունչ և հմայիչ գրութիւններով՝ ուղղակի կամ այլաբանական տարազի տակ։

Եւ Շիրազ իր քնարին հայրենասիրական լարը հնչեցուց այնպիսի շրջանի մը, ուր նման համարձակութիւն և յանդգնութիւն համազօր էին խենթութեան։ Բայց չէ՞ որ ան «խենթեցած» էր իր Սուրբ Հայրենիքով, մեսրոպատառ ու մեծասքանչ լեզուով, նուիրական ու հոգեկան արժէքներով. չէ՞ որ Շիրազ «խենթեցած» էր Մասիսով, Վանով, Անիով...

Շիրազ բանաստեղծ ծնած է։ Եւ ան գիտակից է իրեն պարգեւուած այդ երկնատուր տաղանդին։ Առաւելութիւն մըն է այս. հասնիլ երկնառաք իր կոչումին գիտակցութեան, ըմբռնել իրեն վըստահուած պարտականութեան պատասխանատուութիւնը և ըստ այնմ գծել իր ուղին և գործել՝ արիաբար, խիզախօրէն։ Եւ առանց սընապարծութեան, առանց ինքզինք ուէ մէկէն աւելի գերադաս նկատելու մոլուցքին, Շիրազ այսպէս կը յայտարարէ.

Երբ ես էլ մի ջինջ պատանի դարձայ,
Մայրս ինձ ասաց.— «Արհեստի գնա՛,
Արհեստ սովորիր, մի լինիր նազուկ՝
Արհեստն է մարդուն ոսկի բիլազուկ»։

Ա՜խ, ինչ իմանար մայրս այն օրին,
Եւ ինչ գիտենար իմ միտքը մանուկ,
Որ դեռ օրոցքում իմ սրտի թեւին
Բախտը կապել էր ոսկէ բիլազուկ։

Եւ ան երբեք չուրացաւ որ զինք ծնող իր պաշտելի ժողովուրդն է այդ «ոսկէ բիլազուկ»ը իրեն նըւիրողը. ժողովուրդ՝ որ միեւնոյն ատեն եղած է իր ներշնչարանն ու բանաստեղծութեանց առանցքը։ Եւ թէ ի՛նչ որ է ինք, իր բանաստեղծական արուեստը ի՛նչ բարձունքներու և ոլորտներու մէջ ալ սաւառնի՝ ամէն ինչ կը պարտի անոր։

Ես վերջին արքան Հայաստանի՝
Եւ պոետների արքան ջահել,
Իմ թագը խօսքն է իմ հայրենի
Որ միշտ իմ գլխից վեր եմ պահել,
Եւ արեւելքն է իմ ծիրանին...

Ինձ գայիսոն է գրիչս պերճ.
Եւ իմ արիւնն է երգիս գինին.
Ես՝ պատերազմին յաւիտեան վերջ։
Բայց թագս թէկուզ արեւ դառնայ
Դեռ մանուկ գլխին իմ անյագուրդ,
Քեզ կը խոնարհեմ, եւ քեզ ծառայ,
Ինձ թագադրած իմ ժողովուրդ։

Բայց ինձ գահընկեց իսկոյն արա՝
Թէ չհամբուրեմ փոշին ճամբուդ,
Թէ սանդուղք չանեմ իմ թագը քեզ.
Որ հազար ու մի Մասիս ելնես..,

Քիչ չէ թիւը Շիրազի անտիպ բանաստեղծութեանց և պոէմներուն։ Սակայն, անոնք անծանօթ չեն Երեւանի գրական շրջանակին շիրազապաշտ երիտասարդ բանաստեղծներուն եւ գրասէր հասարակութեան։ Ձեռքէ ձեռք կը շրջին այդ գրութիւնները բազմագրուած օրինակներով։

Վերջերս ուրիշ բանաստեղծի մը, մօտ երկու տասնեակ գրպանէ գրպան շրջագայութեան սահմանուած մէկ գրութիւնը բախտը ունեցաւ ի լոյս ընծայուելու։ Այդ գրութեան հեղինակը ծանօթ է Շիրազին. Նայիրի Զարեանն է... բանաստեղծութիւնը՝ «Ասք Անդրանիկ Զօրավարի մասին»։

Այս դէպքը կը նշանակէ, որ մօտ է ժամանակը, ուր մենք պիտի վայելենք բազմաթիւ անտիպ գրութիւններ, որոնց կարգին առիթը պիտի ունենանք ողջունելու՝ ինչպէս Զօպանեան կ'որակէ՝ «Երեւանի և ամբողջ աշխարհի հայ բանաստեղծներուն մէջ ինքնուրոյն տեղ մը գրաւելու արժանի ներշնչեալ հմայիչ քնարերգակ» Ցովհ. Շիրազի գլուխգործոցները։

Անկասկած, Զարենցէն ետք, խորհրդահայ մեծագոյն բանաստեղծն է Ցովհաննէս Շիրազ և ամենէն ժողովրդականը։

ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍ (ՊԱՏՃԷՆ)

1964 *Թուականի Նոյեմբեր 20ին, երեկոյեան ժամը 5ին, Երքաղսովետի կուլտուրայի բաժնի Նոր Արէշի Թիւ 11 մասսայական գրադարանում տեղի կ'ունենայ հանդիպում հայ մեծ բանաստեղծ՝*

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ

Հետ

1.– Բացման խօսք

2.– Արտասանութիւններ

3.– Յ. ՇԻՐԱԶ ելոյթ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

(կռնակը)

«ՇԻՐԱԶԸ նոյակապ դէմք է մեր պոէզիայի Պառնասում, յորդաբուխ ու ճշմարիտ բանաստեղծ, նրա ամէն մի բանաստեղծութիւնը մի գիւտ է— զարմանալի պատկերներով: Բնութիւնը նրան օժտել է փիլիսոփայական խոր ինտուիցիայով (նախազգացում): Համաշխարհային գրական գոհարներ եթէ կազմուեն, ես մեծ սիրով տեղ կտայի «Էքսպրոմտին» (Յանպատրաստից), «Բիբլիականին» (Աստուածաշնչական) եւ այլ բանաստեղծութիւններին: «Բիբլիականը» կոսմիկական (տիեզերական) տարերք ունի, փիլիսոփայական մեծ տաղանդի գործ է:

Խորիմաստ «Բիբլիականի», ծաղկաքոյր «Խաչքարերի» եւ միւս պոէմների կախարդ հեղինակը յետհոկտեմբերեան ամենամեծ հայ լիրիկն (քնարերգակ) է»:

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

«Ուշադրութիւն պէտք է դարձնել այս պոէտի վրայ: Պէտք է դաստիարակել նրան, մեծ ապագայ է խոստանում: Գուրգուրացէք, բայց երես մի տուէք, ընդհանուր աղմուկի մէջ ժողովրդական լիրիկա է բերում նա»:

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

«Դասական կրակներով լիքն է Յովհ. Շիրազի բանաստեղծութիւնը, ոչ միայն Հայաստանի, այլ ողջ Սովետական Միութեան ամենատաղանդաւոր, հիանալի բանաստեղծներից մէկն է նա»:

Ն. ՏԻԽՈՆՈՎ

«Նախկին անապաստան, այժմ մեծ բանաստեղծ է Յովհ. Շիրազը, Հայաստանի ամենաժողովրդականը»,

ԼՈՒԻ ԱՐԱԳՈՆ

Պատուէր 2047, *Տպաքանակ* 200, *Երեւան*, *Տէրեան* 91

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՔՆԱՐԸ

(Շար. Դ. էջէն)

Բաժնուած տունը երջանիկ բոյն չէ բալիկին: Վեց տուն հիւսած է «Իմ Բալիկին» լուսեղէն թելով՝ առաջին բառէն մինչեւ վերջին բառը: Հաչակ հանած է քերթուածը և սիրուած՝ բոլորէն: Վերջին տունը՝ իբր պատկեր ու պատգամ՝

Ինձ ասում էր, որ դուք չանէք
մինչեւ մահ,
Հայր ու մայր էք, չբաժանուէք
մինչեւ մահ,
Որդու բախտով ծիածանն էք
մինչեւ մահ,
Իրար առէք՝ կամուրջ ես դու, իմ
բալիկ:

Ամէն անգամ երբ ամբողջական չեմ ըներ մէջբերումը Շիրազէն՝ յանցաւոր կը զգամ ես զիս: Կամ պէտք չէ երբեք տամ որեւէ օրինակ իր երկար գործէն, կամ պէտք է յիշեմ այստեղ բանաստեղծութիւնը՝ ամբողջ: Մենք իրաւունքը չունինք, ո՛ւժը չունինք զեղչ մը ընելու Շիրազէն՝ «ժամանակ շահելու» հաշիւով: Մեր «շահ»ը վնաս է, մեր իսկ հոգիի՛ն, մեր իսկ խիղճին: Ու խիղճս խաղաղ չէ այսօր:

Եւ իսկոյն հօրս իմաստուն խօսքն
է իմ միտքը գալիս՝
– Բախտաւոր է նա ով հայր է
լինում:

Ասիկա հայ շինականին խօսքն է, մաքուր կեանքի ու բարքի փիլիսոփայութեան պտուղը:

Իբր հայր, Շիրազ մարդկային ազնիւ ու լուսեղէն ճամբան ցոյց կուտայ մեզի՝

Որ բարի խօսքով՝...
Մէջս մարդկայինը դու
համասփռես:
Որ պարտք չմնաս կեանքին, իմ
բալիկ,
Կեանքը պարտք մնայ քեզ, իմ
լոյս գալիք:

Որքա՜ն մարդիկ՝ միայն բարով կ'ըսեն աշխարհին ու պարտքով կը մեկնին կեանքէն:

Շիրազի կտակը հայութեան՝ իր գործն է: Արայիկին անունով կ'ընէ կտակը՝ ոսկեղէն խօսքի ու մտածումի, հնագոյն իմաստասէրներու յատուկ: Այս կտակը ամէն հայու է, հայրենասիրութեան կտակ, հայ հողի՛ն ու տունին տէ՛ր կանգնելու կտակ:

Ես քեզ այն եմ կտակում, որ իմ
այս մեծ մեր դարում
Փոքրիկ մարդիկ են բանտել ու
շղթայել ամպերում
Քեզ մեր սարն եմ կտակում, որ
դուրս բերես նրա ամպից,
Որ տուն բերես ու շղթայած
արդարութեամբ մեր անբիծ,
Ու կը բերե՞ս, իմ բալիկ, թէկուզ
քո խեղճ թաթիկով,
Մեր սարն այս կողմ շուռ կտաս՝
արդարութեան ուժն է ծով,
Քեզ Մասիսն եմ կտակում, որ
դու պահես յաւէտեան,
Որպէս լեզուն մեր հայոց,
որպէս սիւնը քո հօր տան:

Ամէն մարդու տառապանքը իրն է: Բալիկին ձօնած է այս երկու տունը, երկու տուն միայն: Բառ մը չէք կրնար զեղչել: Կառուցուածքը՝ կատարեալ: Պէտք է կարդան մարդիկ ալ Շիրազի կեանքին պատմութիւնը՝ ու պէտք է յիշեն Հայաստանի Քնարին ե՛րգն անմահ.

Երբ որ մեծանաս, կարդաս
երգերս,
Վէրքերիս համար չտխրես, չլաս,
Կորած կը լինեն արդէն վէրքերս,
Երբ որ, իմ բալիկ, երգերս
կարդաս:
Երբ որ մեծանաս, երգես երգերս,
Իմ գերեզմանին երգով ձայն
կտաս,
Բայց թէ երգերովս յիշես
վէրքերս,
Երբէք վէրքերով ինձ այցի չգաս:

Վարակիչ է Շիրազի Քնարին ամէն մէկ թրթռացումը, վարակիչ՝ իր հայրենասիրութիւնը, մաքուր, վճիտ՝ մեր ջուրերուն պէս: Ազգասէր է Շիրազ, բառին ամենէն լեցուն եւ ազնիւ իմաստով: Իր լաւատեսութիւնը Հայրենիքի եւ ժողովուրդի պայծառ ներկայէն բխող անսասան ապագայի մասին հաւա՛տք է:

«Յանպատրաստից»

Մենք խաղող էինք մեր լեռների
պէս,
Դուք հողմերի պէս խուժեցիք
վայրագ:
Մենք Ձեր դէմ ելանք մեր
լեռների պէս,
Դուք հողմերի պէս ոռնացիք
վայրագ:
Բայց մենք յաւէրժ ենք մեր
լեռների պէս,
Դուք հողմերի պէս կը կորչէք
վայրագ...:

Սփիւռքն ալ ունի անկիւն մը՝ լուսեղէն Քնարին մէջ:

Մի ծաղիկ չի տայ օտար հողը քեզ
Բայց թէկուզ ծաղկես օտար
դաշտերին:
Քո հայրենիքը Հայաստանն է նոր
Ուր ամուլ ժայռն էլ ծաղիկ է
ծնում,
Ուր քաղուած Մեսրոպ Մաշտոցն
ամէն օր
Ինձնով քո բախտի մասին է
հարցնում:

Իր անունին ու տաղերուն ամբողջ հմայքը կը դնէ բանաստեղծը՝ հայրենադարձի ի նպաստ հայաչէն շարժումին: «Դէպի բնօրրան»ը պէտք է անգիր սորվինք ու սորվեցնենք մեր զաւակներուն: Ահա միջուկը՝ այդ քերթուածին.

Եւ խտանում ես երկրում
հայրենի
Իրար մէջ դարձող քո
որդիներով,
Քանզի անտառը որքան խիտ
լինի՝
Այնքան չեն անցնի հողմերն իր
միջով..

Բառին տառացի իմաստով ժողովրդական է Շիրազ: Կը խօսի ժողովուրդին սիրտին ու մուտք կը գործէ ամէն տունէ ներս՝ երգ դարձած արդէն: Ո՞վ չի երգեր՝

Ա՜խ, ես հուր եմ, ջուր ես դու
Թէ ես քոնն եմ, ո՞ւր ես դու...:

Չենք կրնար լուռ անցնիլ Շիրազի «Սիամանթօ և Խաջեզարէ»ին վրայէն: Հայ պատանի հովիւի մը և Քիւրտ աղջկայ մը սէրը՝ որ «Մռայլ բախտը սև փուշով պսակեց»: Այս դիւցազներգութիւնը կը բաղկանայ «Նախերգանք»է և «Վերջերգ»է մը՝ չափազանց սիրուն, և որուն բառերը կ'երգեն արդէն: Յովհաննէս Թումանեանի «Անոյշ»ին պէս, «Սիամանթօ և Խաջեզարէ»ն ալ օր մը ապահովաբար վերածուի օփերայի՝ ու զա՛րդը կազմէ հայկական օփերաներու խաղացանկին:

Երկու կամ երկու հազար տողի մէջ՝ Շիրազ Շիրազ է:

Կեանք մը հարկաւոր է, երբեմն քիչ անգամ՝ կեանք մը հասկնալու համար: Հայրենի հանքերը չեն գտնուիր հողին երեսը, այլ երկրին ընդե՛րքը: Որքան պեղէք, այնքան գանձեր պիտի գտնէք: Մեծ մարդիկ ալ իրենց մորթին վրայ կամ գրպանին մէջ չեն կրեր իրենց գանձերը: Գի՛րք բանալով, մեր սի՛րտը բանալով կը գտնենք մենք՝ մեր փնտռածը:

Հայաստանի Քնարին մասին այս շատ անբաւարար խօսքս, թոյլ տուէք վերջացնեմ Շիրազի՛ իսկ նուագով: Կա՞յ արդեօք աւելի գեղեցիկ կերպ: Թամարին խօսքը՝ Ճորտ պատանիին՝ որ Շիրազն է.

–Գնա, ասաց,– եւ թող սերդ
դառնայ ոսկի մի քնար...:
Գնաց տղան, քայլը մոլոր, սիրտը
խոլոր իր ցաւից
Չիմանալով, որ գնում է
անմահութեան յետեւից ...:

ԱՐՄԷՆ ՏԱՍՈՒՐ

Հելիոպոլիս, 22-5- 1962

ՀՄՄ-ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉՈՒՄԸ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ծ. Խ.— Հայաստանի ֆութպոլի «Արարատ» (Նախկին Սպարտակ) ախոյեան խումբի Պէյրութ ժամանման և մրցումներուն առթիւ, մեր պաշտօնակից «Արարատ» օրաթերթը հրատարակած է յօդուած մը Լիբանանի Հայ Մարզական Միութեան մասին, որ նոր սերունդի ֆիզիքական կրթութեան մարզին մէջ 45 տարիներու իր վաստակին վրայ՝ այս տարի կ'աւելցնէ շեշտուած հաչակ մը, որպէս զօրաւոր միութիւն մը: Կ'արտատպենք այդ յօդուածը հաճոյքով:

Մարդաբնակ այս երկրագնդին վրայ, յատկապէս այն օրերուն, երբ Ազատութեան եւ Գերիշխանութեան գաղափարները սկսան աճիլ եւ զօրանալ բոլոր ժողովուրդներուն մօտ, ծնունդ կ'առնէին հաւաքականութիւններ, անհատներ համախմբող կազմակերպութիւններ, որոնց առաջնահերթ նպատակն էր լաւագոյնս սատարել իրենց հետապնդած Ազգային դատին:

Պարագան նոյնն էր նաեւ մե՛ր ժողովուրդին՝ հայութեան համար, որ տարիներու հոլովոյթին հետ, ունեցաւ իր քաղաքական, մշակութային թէ երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

Հայ երիտասարդական կազմակերպութիւններու առաջին կարգին վրայ կրնանք դասել ՀՄՄ-ը, որ ազգային թէ միջազգային հաւաքականութիւններու նման ունէր, ունեցա՛ւ եւ ունի՛ իր ինքնուրոյն ու սեփական դիմագիծը, գործունէութեան իր իւրայատուկ սիստեմը ու մանաւանդ՝ ան խոր համոզում գոյացուցած էր այն հաստատ իրողութեան շուրջ, թէ [ին]ք կոչում եւ առաքելութիւն ունի՛ անդր—հայրենիքեան հայ իրականութեան մէջ:

ՅԵՏ-ՊԱՏԵՐԱԶՄԵԱՆ ՇՐՋԱՆ ԿԱՄ՝ ՀՄՄ-ԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ

Արաբական Արեւելքի մէջ ծնունդ առած եւ հիւղաւորուած Կազմակերպութիւնը՝ ՀՄՄ-ը իր անդարտ այլ յաղթապանծ դրօշին ներքեւ համախմբուած հայ երիտասարդութեան գերագոյն ճիգով, սակայն կ'ընդարձակէր իր գործունէութեան սահմանները:

Աշխարհաւեր Երկրորդ Պատերազմէն յետոյ, հետագայ հսկայական աշխատանքներու նոր եւ յուսալի հեռանկարներ կը բացուէին համայն մարդկութեան ազատատենչ երիտասարդութեան առջեւ:

Նոյնն էր նաեւ պարագան ՀՄՄ-եան կազմակերպութեան համար, որ որպէս մէկ օղակը համաշխարհային երիտասարդութեան անծայրածիր շարժումին, ինքզինք կը տեսնէր նոր առաջադրանքներու, նոր ձգտումներու եւ նոր նպատակներու առջեւ:

Նոյնն էր նաեւ պարագան ՀՄՄ-եան կազմակերպութեան համար, որ որպէս մէկ օղակը համաշխարհային երիտասարդութեան անծայրածիր շարժումին, ինքզինք կը տեսնէր նոր առաջադրանքներու, նոր ձգտումներու եւ նոր նպատակներու առջեւ:

Ու այնպէս, ՀՄՄ-եան շրջապատէն ներս թէ դուրս, առաջարկներ կ'ըլլային ՀՄՄ-ին, որպէսզի ան ինքզինք նոր պարտաւորութիւններու առջեւ դնէ:

(Շար. տես էջ 8)

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» *Գործ՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ*

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

Վիճաբանութիւնը յանկարծ բուռն ընթացք մը առաւ։ Մէկ քառորդ քաշեց որ Փարիզեան նախակրթարանի մը աշակերտներուն ծնողները, որոնք կը քննէին իրենց զաւակներուն զբօսանքի լաւագոյն կերպերուն հարցը, երկու խումբի բաժնուին։ Ժամ մը ամբողջ խօսեր էին.— արշաւ, թանգարան այց, թատրոն, մարզանք, եւն. նիւթերու շուրջ։ Բայց, երբոր մէկը մէջտեղ նետեց հեռատեսիլ բառը, մթնոլորտը պայթեցաւ։

— Մանուկները բթացնո՛ղ մեքենայ մըն է, ըսաւ մայր մը։

— Ընդհակառակն, իրենց հոգին ազնուացնող միջոց մըն է, պատասխանեց մէկ ուրիշը։ Բաց պատուհան մըն է աշխարհի վըրայ։

Տասնըհինգ տարի կ'ընէ որ հեռատեսիլը գոյութիւն ունի Ֆրանսայի մէջ։ Այսուհանդերձ, այն վիճաբանութիւնները՝ որոնց պատճառ կ'ըլլար, կիրքերը՝ զոր կը հրահրէր, նոյնքան սաստիկ են այսօր, որքան առաջին օրերուն։ Եւ ոչ ոք կրնայ առարկայօրէն պատասխանել սա հարցումին. Ի՞նչ է հեռատեսիլի ազդեցութիւնը մանուկին վրայ։

6750 ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԳՈՐԾԱԾՈՂՆԵՐՈՒ ՕՐԱԳԻՐԸ

Գիտնալու համար թէ ինչ է հեռատեսիլին ունեցած ազդեցութիւնը մատաղ սերունդին վրայ, անգլիացիք կատարեցին գիտական խոր քննութիւն մը, որ տեւեց լման չորս տարի։ Այս անոէթին ղեկավարն էր՝ Լոնտոնի Տնտեսական Դպրոցի Ընկերային Հոգեբանութեան Փրոֆ. Տիկին Հիլտէ Հիմմըլուէյթ։ Հոգեբանները հարցաքննած են Լոնտոնի, Պրիսթոլի, Բորթսմութի, Նորուիչի և Սանտըրլէնտի բնակիչ հազարաւոր ծնողներ, և հինգ հարիւր քան ուսուցիչներ։ 6750 մանուկներ օրագիր մը պահեցին, ուր ժամ առ ժամ կը նշանակէին իրենց պարապոյ ժամերուն կատարած գործերը, իրենց յուզումներուն և խորհրդածութեանց նիւթերը։

Այս վկայութիւնը արժեց 200 միլիոն ֆրանք։ Իր տարողութիւնը ոչ մէկ տեղ հաւասարած է սակայն, նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներու մէջ։

Եւ իր արժէքը այնքան բարձըր է, հաստատեց Տիկին Կրուցի, Ալֆանտիրի նախագահուհին՝ Մանուկը եւ հեռատեսիլը՝ ֆրանսական կոմիտէին, որ աշխարհի դաստիարակներուն համար Ս. Գրքին պէս բան մը եղած է։

Տիկին Հիլտէ Հիմմըլուէյթէ խնդրեցինք որ զրոյց մը ունենայ ֆրանսացի ծնողներուն հետ, հեռատեսիլին տուներնէն ներս մուտքին իբրեւ հետեւանք յառաջ եկած հարցերուն մասին։

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ ԿԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿԷ ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կարեւոր թուով ծնողներ եւ ուսուցիչներ կ'ամբաստանեն հեռատեսիլը, ըսելով որ արգելք կը հանդիսանայ դպրոցական աշխատանքներուն։ Անիկա արգելք է որ մանուկը ժամանակ տրամադրէ եւ իր պարտականութիւնները կատարէ, կ'ըսեն անոնք։ Կը ստիպէ որ ուշ պառկին, յոգնութեան պատճառ է եւ հետեւաբար գլխաւոր պատասխանատուն այն գերյոգնութեան որ աւելի ու աւելի յաճախակիօրէն կը տեսնուի դպրոցներէն ներս։ Մեր քննութիւնը ցոյց տուաւ որ նոյնքան մեծ համեմատութեամբ յոգնած և ցրուած աշակերտներ կան այն տուներուն մէջ՝ որոնք հեռատեսիլ չունին։

Ուսուցիչները բաղդատած են հեռատեսիլ ունեցող աշակերտներուն նիշերը անոնց հետ՝ որոնք հեռատեսիլ չունին։ Ստացուած արդիւնքները նոյնն էին։ Աւելի յառաջ երթալով մեր վերլուծումին մէջ, տեսանք որ հեռատեսիլը կարեւոր որակով տեղեկութիւններ կուտար մանուկներուն՝ որոնք ընդհանրապէս նուազ կ'աշխատէին դպրոցէն ներս, մինչդեռ կը սահմանափակէր կարողութիւնները աւելի շընորհալի աշակերտներուն։ Դիւրաւ կարելի է բացատրել այս պարագան։ Տեսողական եւ լսողական հաճելի եւ մատչելի ձեւի մը տակ հայթայթուող տեղեկութիւնները զերծ կը կացուցանէին զանոնք ճիգէ մը, որուն յաճախ անկարող են։ Իսկ անոնք որոնք աւելի շնորհալի են, հեռատեսիլը քիչ բան կը բերէ որ նորութիւն ըլլայ իրենց։

Կարծուածին հակառակ, այն մանուկները, որոնք կ'օգտուին հեռատեսիլէն՝ իրենց դասերուն եւ պարտականութեանց նուազ ժամանակ չեն տրամադրեր։ Տան մէջ անոնք վեց վայրկեան նուազ կ'աշխատին։ Ասիկա կը պարտինք ծնողներուն, որոնք կը պահանջեն որ «պարտականութիւնները կատարուած» ըլլան, «Հեռատեսիլի հետեւելու» արտօնուելէ առաջ։

ԱՒԵԼԻ ՈՒՇ ԿԸ ՊԱՌԿԻՆ, ԲԱՅՑ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ ԿԸ ՔՆԱՆԱՆ

Հեռատեսիլ ունեցող մանուկները քսան վայրկեան աւելի ուշ կը պառկին, բայց ասիկա չի նշանակեր թէ անոնք քսան վայրկեան նուազ կը քնանան։ Անմիջապէս որ պառկին լոյսը կը մարեն, մինչ միւսները տակաւին ատեն մը կը կարդան կամ կը խաղան իրենց անկողնին մէջ։

Կարգ մը ծնողներ կ'ըսեն թէ անկարելի է մանուկները հեռացնել հեռատեսիլէն։ Մեր քննութիւնը յայտնաբերեց թէ քընանալու պահուն եղած կռիւները-հեռատեսիլ ունեցող ընտանիքներու մենաշնորհը չեն։ Անոնք նոյնքան շատ են անոնց մօտ՝ որոնք հեռատեսիլի գործիք չունին։ Միայն հոն, ուր հեռատեսիլը կայ, այնտեղ քաւութեան նոխազ կը նկատուի։ Փոխանակ զայն մոգական զօրութեամբ օժտելու եւ ապա ամբաստանելու, ծնողներ աւելի լաւ կ'ընէին եթէ անդրադառնային թէ պէտք եղած հեղինակութիւնը կը պակսի իրենց։

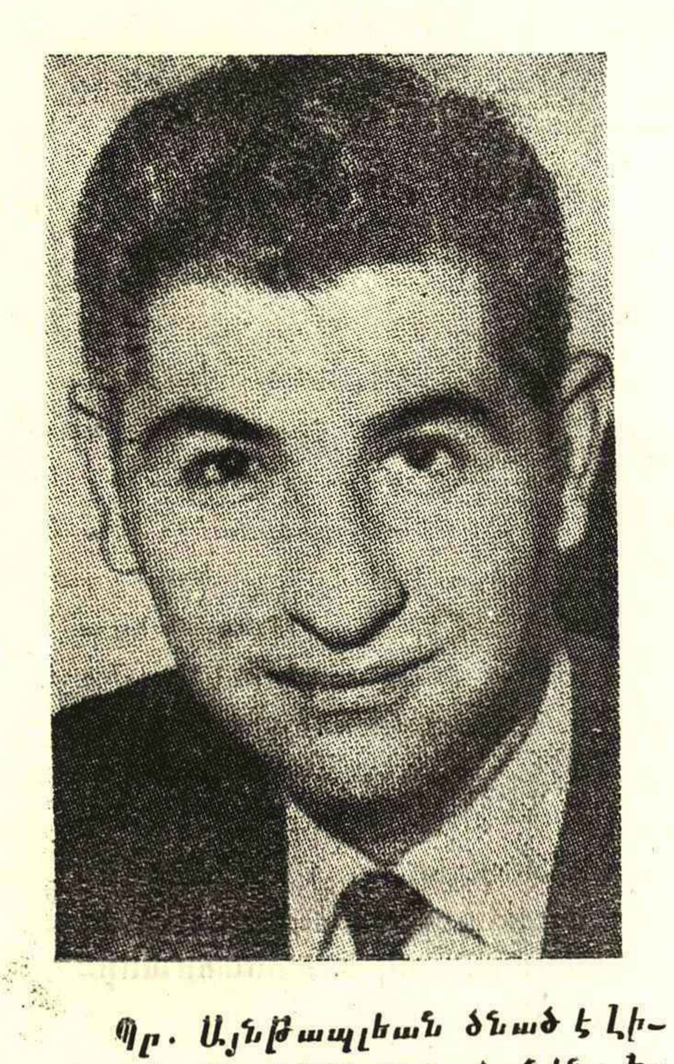
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՉԱՓԱԶԱՆՑՈՒԹԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ամերիկայի մէջ կատարուած քննութիւնները ցոյց կուտան թէ մանուկները շաբաթական 30 ժամ կ'անցընեն հեռատեսիլին առջեւ։ Այսինքն դպրոցին մէջ իրենց անցուցած ժամերուն հաւասար տեւողութիւն մը։ Բայց Եւրոպայի մանուկները նոյն վըտանգներուն ենթակայ չեն, որովհետեւ սփռումի կայանները Ամերիկայի նման ամբողջ օրը չեն

(Շար. տես էջ 8)

Անջրպետային գիտութիւններու Հայ մասնագէտ մը

Լիբանան ծնած հայազգի երիտասարդ գիտնական Սեւակ Ա. Այնթապլեան կարճ այցելութեան մը համար կը գտնուի Պէյրութ։ Ան ներկայիս Գալիֆորնիոյ Սըննըվէյլ քաղաքի «Լաքհիտ Միսիլզ ընտ Սփէյս Գըմփանիի» ծրագիրներու բաժնի տնօրէններէն մէկն է։

Պր. Այնթապլեան ծնած է Լիբանանի մէջ 1929 թուականին։ Իր երկրորդական կրթութիւնը ստացած է Հալէպի Մխիթարեաններու վարժարանին մէջ։ Նախքան իր Ամերիկա մեկնիլը, որոշ ժամանակ մը աշխատած է Պէյրութի մէջ, Թափլայն ընկերութեան մօտ, նախ որպէս գծագրիչ, ապա՝ որպէս մեքենագիտական գծագրիչներու վարիչ։

12 տարիներ առաջ, Պր. Այնթապլեան կը մեկնէր Ամերիկա, հոն շարունակելու համար իր ուսումը որպէս օդանաւորդական և մեքենագիտական երկրաչափ։ Ան երկու տարի ուսանեցաւ Գալիֆորնիոյ Համալսարանին մէջ և ապա մեքենագիտական մասնագիտութեան իր տիտղոսը ստացաւ Սան Ճոզէ պետական համալսարանէն, երեք տարի հոն ուսանելէ ետք։

Ուսումը աւարտելէն անմիջապէս ետք, ան պաշտօնի կոչուեցաւ Լաքհիտ ընկերութեան մօտ՝ որպէս օգնական երկրաչափ։ Այդ թուականէն ետք, վեց տարի եղած է պրպտումներու մասնագէտ և ծրագրի տնօրէն։ Ան իր մասնակցութիւնը բերած է Ճեմինիի և այլ անջրպետային ծրագիրներու պատրաստութեան մէջ։ Մեքենագիտական երկրաչափութեան վարպետի իր տիտղոսը ստացած է Սթանֆորտ Համալսարանէն։ Ան պրպտումներ կատարած է Թրթռացումներու ազդեցութեան մասին՝ մարմիններու վրայ։ Դասախօսած է Հուսթոն Համալսարանին մէջ ծիրային մեքենագիտական և անջրպետային նիւթերու շուրջ։ Ան գրած է բազմաթիւ յօդուածներ ամերիկեան կարեւոր գիտական հրատարակութեանց մէջ։ Յօդուածներ ունի «Աստրոնօթիքս էնտ Աէրոնօթիքս», «Ֆոթոկրամեթրիք Սայընս էնտ Ինճինիրինկ», «Արց Ծրբըլ» և այլ հանդէսներու մէջ։ Միացեալ Նահանգներ վերադարձի ճամբուն վրայ ան դասախօսութիւններ պիտի տայ Փարիզի, Հռոմի և Պերլինի համալսարաններուն մէջ։

Լիբանանի մէջ կը ծրագրէ ուսումնասիրութիւն մը պատրաստել երկրի կառուցման ծրագիրներուն շուրջ և փնտռել կարելիութիւններ՝ բաժնելու համար ընկերութեան յառաջագոյն մասնագիտութիւնները ի խնդիր Մերձաւոր Արեւելեան երկիրներու ճարտարարուեստական ծրագիրներու գործադրութեան։

«ԱՅԳ»

ԵՂԻԱՅԵԱՆ ԸՆԹԱՑԱՒԱՐՏ ՍԱՆԵՐ 1964ԻՆ

ԳԱՀԻՐԷ

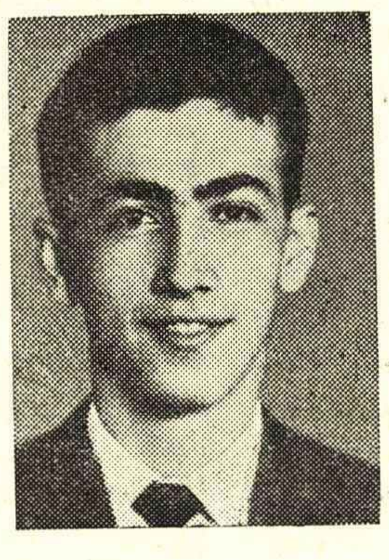
ԳԷՈՐԳ ԻՐԱՏԵԱՆ, Գալուստեան վրժ. և Գոլէժ Փաթրիարգալ. արաբական պագալօրէա, Եղիայեան սան՝ 1959–64, Գեղարուեստից ֆաքիւլթէէն իբրև նկարիչ վկայուած 1964 Յունիսին։

ՕՐ. ՇԱՔԷ ՃԷՃԷԵԱՆ, Գալուստեան վրժ. և անգլ. Անարատ Յղութեան Գոլէճ. Եղիայեան սան՝ 1959–64, Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճէն վկայուած 1964 Յունիսին։ Այժմ անգլերէնի ուսուցչուհի Զամալէքի Փոր-Սայիտ Սքուլ։ Իր Ա. վաստակէն՝ 10 Ե. ոսկի նուիրեց Եղիայեան ֆոնտին։

ՕՐ. ԱՐՓԻՆԷ ԿԻՒՐԻՒՆԼԵԱՆ, Մըխիթարեան վրժ. և փանսիոնա Սէն-Ժոզէֆ. Եղիայեան սան 1958-ին՝ վկայուած Լիսէ Լա Լիպերթէէն՝ 1964 Յունիսին, երկրորդկ. ուսման վկայականով։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ԱՐՍԷՆ-ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ, Պօղոսեան վրժ. և Էլ-Նասր Գոլէճ. Եղիայեան սան 1959ին. վկայուած է 1964ին՝ Աղեքսանդրիոյ համալս. քիմիագիտ. և երկրաբնթ. ֆաքիւլթէէն։

ՀՐԱՉ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ, Պօղոսեան վրժ. և Էլ Նասր Գոլէճ. 1961ին Եղիայեան սան. 1964ին աւարտած և ստացած Երկրորդկ. ուսման վըկայական։

ՕՐ. ՍՈՆԱ ՇԱՊԱՆԵԱՆ, Պօղոսեան վրժ., 1961ին Եղիայեան սան. ըստացած է Երկրորդկ. ուսման վկայական 1964 Յունիսին՝ Սէն Ճորճ Գոմերշըլ Գոլէճէն։

ԵՂԻԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ԳԱՀԻՐԷ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

11 ՄԱՐՏ 1965

ՀՐԱՒԷՐ

Ազնիւ Հայրենակից,

Ջերմօրէն կը հրաւիրուիք ներկայ ըլլալու խորհրդակցական հաւաքոյթի մը, որ տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի 15 Մարտ 1965, երեկոյեան ժամը 9ին, Հայկական Ընթերցասրահին մէջ:

Խորհրդակցութեան նիւթն է՝

«ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ՝ ՀԱՅ ԵՒ ՕՏԱՐ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ։»

Հաւաքոյթը վերջ կը գտնէ ժամը 10,30ին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԴԷՊԻ ԿՐԿԷՍ

Կիրակի, 28 Փետր. 1965, կ. ե. ժամը 6,30ին, Հայկական Ընթերցասրահը լեցուն էր խիստ հոծ բազմութեամբ։ Երկու սեռէ հայ տարեցներ և երիտասարդներ եկեր էին ներկայ ըլլալու շարժանկարային ներկայացումի։ (Մուտքը ազատ էր։)

Ցուցադրուեցան «Հայրենի հողի վրայ» Հայկական գունաւոր ֆիլմը (տոգիւմանթեր)։ «Վերստին Բարեկամութիւն» մուլտֆիլմեան ժապաւէնը (հանդիպում բազմազգի պատանեկներու՝ արձակուրդին) և «Ճանապարհ Դէպի Կրկէս» հայկական խօսուն գունաւոր երկար ֆիլմը, արտադրութիւն Երևանի Հայֆիլմին։ Գլխաւոր դերակատարն էր համաշխարհային համբաւ շահած ծաղրածու Լէոնիդ Ենգիպարեան։

Երեկոյթը անցաւ խիստ յաջող։ Միջնաբարին տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն։ Շահողները ստացան՝ Երևանեան չղարշ մը և Հայաստանեան օիկարէթներ։ Մեկնումի պահուն՝ հանդիսականները փափաք կը յայտնէին, Վարչութեան ներկայացուցիչին, որ նման ժապաւէններու ցուցադրութիւնը կատարուի աւելի յաճախակի։

Ն. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼ

Պասքէթի լիկի մրցումները կը շարունակուին կանոնաւոր եւ տուին հետեւեալ արդիւնքները.

Կեզիրէի զօրաւոր եւ անպարտելի խումբը կը յաղթէ Թերսանայի խումբին՝ 89–50:

Հելիոպոլսոյի խումբը դժուարութեամբ կը յաղթէ Թեվֆիքիէի խումբին՝ վերջին վայրկեաններուն՝ 55ով 49:

Թոլամպ Հարպի խումբը կը յաղթէ Ահլիին՝ 79–73:

Ելեկտրական Հիմնարկը կը յաղթէ Ահլիին՝ 83–81։

Թալամպ Հարպ կը յաղթէ Թեվֆիքիէի՝ 60ով 59:

Ահլիի խումբը կը յաղթէ Ուայ-Էմ-Սի-Էյի՝ 85ով 67:

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ֆութպոլի լիկի մրցումները կը շարունակուին եւ կուտան հետեւեալ արդիւնքները.

Զամալէք կը յաղթէ Գանալի՝ 2ով 1:

Մասրիի խումբը կը յաղթէ Սուէզ էլ Ռիասիի՝ 2ով 1։

Օլիմփիքի խումբը կը յաղթէ Սէքքա Հատիտի՝ 2ով 1:

Մեհալլայի խումբը կը յաղթէ Իսմայիլիայի զօրաւոր խումբին՝ 2ով 0:

Թերսանայի զօրաւոր խումբը, տկար խաղարկութեամբ, կը յաղթէ աննանաչելի Ահլիին՝ 5ով 1: Մրցումը շատ տկար կ'ընթանար երկուստէք, երկրորդ կիսախաղին Թերսանայի խումբը սկսաւ աւելի արագ խաղարկութեամբ մը եւ վերջացուց գեղեցիկ յաղթականով մը, բայց դժբախտաբար Թերսանայի այս զօրաւոր խումբը չարաչար պարտութեան կը մատնուի Իթթիհատ Սաքանտարիէին՝ 4ով 0:

Գալով Ահլիի վերակազմեալին (բաղկացած 7 երիտասարդ ուժերէ) լաւ խաղարկութենէ մը յետոյ պարտութեան կը մատնէ Մեհալլայի խումբը՝ 2ով 1:

Զամալէք չի յաջողիր յաղթել Սաուահիլի խումբին, հակառակ իր լաւ խաղարկութեան. արդիւնքը կ'ըլլայ հաւասար՝ 0–0:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

(Շար. Է. էջէն)

գործեր, որովհետեւ ծնողներու մեծ մասը կը խորհի որ հեռատեսիլը կրնայ կործանել իրենց զաւակները։ Կը վախնան որ հեռատեսիլին առջեւ երկար յամեցում մը կրնայ վնասել իրենց մանուկներու տեսողութեան, խռովել անոնց քունն ու մարսողութիւնը և զրկել զանոնք կենսական եղող շարժումներէ և ֆիզիքական աշխատանքներէ։ Մեր քննութիւնները ապացուցին որ այս վախերը անհիմն էին։ Մանուկը այնքան զօրաւոր կենսունակութիւն մը ունի իր մէջ, շարժումի այնքան մեծ կարիք մը, և այնքան այլազան հետաքրքրութիւններ, որ չափահասներէն շատ աւելի նուազ համեմատութեամբ «թունաւորումի» վախ ունի։ Հեռատեսիլի գործիքին առջեւ անցուած ժամանակը հարց մըն է որուն չափազանցեալ կարեւորութիւն մը կ'ընծայուի։ Աւելի լուրջ պարագայ մըն է յայտագիրներու բովանդակութիւնն ու մանուկներու վրայ թողած ազդեցութիւնը։

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսթան էլ Քաֆուրի

Կիրակի, 14 Մարտ կ. ա. ժ.ը 10.15ին

«ԱՆԱՌԱԿ»ի Կիրակիին առթիւ պաշտամունքը

պիտի առաջնորդէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ

Տեարք Վ. եւ Ա. Վարժապետ ընտանիք՝ 200 Ե. Դ., Օր. Սեդա Զուլնեանի ընդ. Տոքթ. Զաւէն Թահթաճեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ։

Տեարք Վ. եւ Ա. Վարժապետ ընտանիք՝ 100 Ե. Դ., Ողբ. Տիգրան Զրաքեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

Հ.Մ.Մ.-Ի ԿՈՉՈՒՄ

(Շար. 6րդ էջէն)

Տրուած այս առաջարկներուն եւ յանձնարարականներուն մէջ ամենէն փայլուն դէմքը դուրս եկաւ մեր մամուլին նահապետը՝ ընկ. Ասատուր Էլմանեան:

1921էն ետք, իր գոյութեան առաջին յաղթական քսանամեակը մինչեւ 1941 բոլորելէ ետք, եւ այս վերջին քսանամեակէն սկսեալ, ՀՄՄ գործի ասպարէզ կ'իջնէր աւելի ինքնավստա՛հ, աւելի յանդո՛ւգն, աւելի խիզա՛խ եւ յաւակնոտ՝ զինք ծնող ժողովուրդին լաւագոյնս ծառայելու վերանորոգուած ուխտով:

Ու Հայ ժողովուրդը, եւ մանաւանդ Արաբական Արեւելքի այս հիւրընկալ երկիրներուն մէջ իրենց գոյութիւնը հաստատած մեր գաղութները, այն խո՛ր վստահութիւնը ունէին թէ ՀՄՄ.ի նման երիտասարդական ու մարզական կազմակերպութիւններ, աւելի քան երբեք կենսական անհրաժեշտութիւններ են ազգապահպանման նուիրակա՛ն այլ սրբազան գործին գծով, ու մեր երկսեռ երիտասարդութեան ֆիզիքական թէ մտային դաստիարակութեան ուղղութեամբ:

ՅԵՏ-ՊԱՏԵՐԱԶՄԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀՄՄ.ԵԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Առաւել կազմակերպուած եւ առաւել ընդարձակուած Միութիւն մը դառնալով, ՀՄՄ. կը տեսնէր նաեւ ընդլայնելու իր դաւանած նպատակներուն թիւը:

Այսպէս, Միութեան հիմնադրութեան առաջին հիմնական կէտերուն վրայ կուգային աւելնալ նաեւ նոր առաջադրանքներ, որոնց թիւը այս անգամ կը բարձրանար տասի, միաժամանակ կազմելով այս Միութեան գոյութեան եւ գործունէութեան հոյակապ այլ արդիւնաւէտ [illegible]:

1.– Հայ երիտասարդութիւնը կոփել եւ դաստիարակել թէ՛ ֆիզիքապէս եւ թէ՛ մտապէս:

2.– Արժանաւոր քաղաքացիներ պատրաստել մեր Արաբական Երկրորդ հայրենիքներուն:

3.– Գիտակից քաղաքացիներ պատրաստել մեր Մայր Հայաստանի համար:

4.– Օգտակար այլ դրական մասնակցութիւն բերել Արաբական Աշխարհի մարզական վերելքին եւ յառաջխաղացքին:

5.– Լայն չափի վրայ գործակցիլ Արաբական երկիրներու մարզական ղեկավարութիւններուն, մարզական շրջանակներուն թէ երիտ. զանգուածներուն հետ:

6.– Որպէս լիբանանեան կամ սուրիական մարզական միութիւն, լայն շփում հաստատել Ասիոյ, Ափրիկէի թէ Եւրոպայի մարզ. խումբերուն հետ:

7.– Նոյն կապը, փոխադարձ գետնի վրայ, հաստատել նաեւ մեր Մայր Հայրենիքին հետ, որպէսզի լայն ծանօթութիւն կատարուի Հայրենիքի եւ Սփիւռքի երիտասարդական ուժերուն միջեւ:

8.– Սփիւռքի թէ Մայր Հայրենիքի միջեւ ըլլալ անքակտելի կամուրջ եւ փոխադարձաբար Հայաստանի իրականութիւնը փոխադրել Արտասահման, իսկ Արտասահմանինը ալ՝ Հայաստան։

9.– Անդր-Հայրենիքեան հայ իրականութեան մէջ ըլլալ ազգապահպանման զօրեղ կռուան մը, հայ երիտասարդութիւնը ուծացումէ եւ այլասերումէ փրկելու վսեմ նախանձախնդրութեամբ:

10.– Սփիւռքահայ օտար երկիրներու ներքեւ, ըլլալ հայ երիտասարդական եղբայրակցութեան գործակցութեան քաջալեր ուժը եւ աշխատիլ այս նպատակներու անյապա՛ղ իրագործման:

ԳԷՈՐԳ ՏԱՐՕՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

Հինգշաբթի 11 Մարտ 1965, կ. ե. ժամը 6.30ին

ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՍՐԱՀԻՍ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԽՈՒՄԲԸ

Ը Ն Դ Դ Է Մ

«ՊԱՆՔ Տ'ԱԼԵՔ ԱՆՏՐԻ»Ի ԽՈՒՄԲԻՆ

Հայ Մարզասէր Երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի,

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի 18 Մարտ, երեկոյեան ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կը խօսի՝ ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Նիւթ՝ «16ՐԴ ԵՒ 61ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ»

Սիրալիր հրաւէր բոլոր երիտասարդներուն

Կիրակի 21 Մարտ 1965, կ. ե. ժամը 6,30ին

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կ Ը Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Է

ՏԻԿԻՆ ՍՈՆԱ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՇԱՃ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

պիտի բեմադրուի

«Ս Ի Ր Ե Լ Ի Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ի Ն»

Երգախառն Թատերգութիւն (օփերէթ) երեք պատկեր

Հեղինակ՝ Արամ Մուրատեան

(Թրգմ. Սիսակ Շալճեան)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Կիրակի, 4 Ապրիլ 1965

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

Մ Ա Լ Վ Ի Ն Ա

Ընտանեկան բարոյալից եւ զգայացունց թատերգութիւն

3 ԱՐԱՐ ԵՒ 1 ՊԱՏԿԵՐ

Հետեւողութեամբ «Իմփիթէյըրն» Սինէ-ժապաւէնին

ՀԱՅԱՑՈՒՑ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾԵՑ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ ԹՂԹԱՏԱՐ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՏԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— [illegible] — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ [illegible] — Թատերական բաժին.— [illegible] — Կանացի բաժին.— [illegible] — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— [illegible] — Ծաղրանկարի բաժին.— [illegible] — Թարգմանութիւններ.— [illegible] — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — Թեքնիք աշխատանք.— [illegible]
[illegible] Հեռ. 915013 [illegible] — [illegible] թիւ 2111 [illegible] թիւ 41, Գահիրէ — [illegible] 2000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.ع.م - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 70 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՐՏ 1965 — ՀԱՏԸ ԶՆՈՒԲ: 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٧٠ - الخميس ١٨ مارس ١٩٦٥

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՂՑՐԱԳՈՅՆ ԷԱԿԻՆ ՏՕՆԸ

Մայրերու Օրն է անիկա, զոր մեր Հանրապետութիւնը կը տօնէ ամէն տարի, այլեւս խիստ մեծ շուքով, Մարտ 21ին:

Մարդկային ընկերութեան կազմութեան առաջին օրէն իսկ, թերեւս անկէ ալ առաջ՝ երբ բնութեան մէջ տակաւին մարդն իսկ չէր եկած, Մայրը տեղ ունէր, աստուածային տեսակը, մայրը բնազդաբար եղած է էակներուն ամենէն յարգին, սիրելին ու պաշտելին:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ ան է ամէն ինչի, կեանքին ալ սկիզբը: Մանաւանդ սկիզբը բոլոր այն գեղեցկութիւններուն, վեհութիւններուն, որոնց ակը սիրտն է, եւ սիրտը մայրն է. սիրտը մայր մըն է ու մայրը՝ սիրտ, ամէն բանէ առաջ:

Մարդկային էակը, իր ծնունդներուն մէջ, զինք սիրողներ շատ կը գտնէ, զինք պաշտպանողներ շատ կը գտնէ: Բայց բոլորը՝ կարծէք թէ իրենց սիրոյն ու պաշտպանութեան փոխարէն բան մը կ'առնեն կամ կը սպասեն: Մայրն իսկ՝ կ'անկնկալէ յարգանք եւ ճանաչողութիւն, ու միշտ ներող չէ՝ երբ զաւակը կը թերանայ:

Բայց այդպէս չէ մայրը:

Ան տուեր է իր արիւնը, իր հոգին, ի յառաջագոյն: Ապա իր հանգիստը, իր ջիղերը, իր աչքերուն լոյսը, անհաշիւ կերպով, առատաձեռնօրէն, նուիրումով, անտրտունջ, ու երջանկութեամբ: Տուեր է եւ դեռ կուտայ ամէն ինչ: Ու չ'սպասեր որեւէ բանի: Ոչինչ կ'ակընկալէ: Ու, նոյնիսկ մեծ յուսախաբութեան մը առջեւ, անլուր ապերախտութեան մը առջեւ, չի՛ դադրիր մխիթարել իր հոգեկան եւ ֆիզիքական բոլոր հարստութիւնները, անյիշաչարութեամբ, որ մայրական միայն կրնայ ըլլալ...

Մայրականին մեծութիւնն ու անչափելիութիւնը անվիճելի են. ապացոյց, որ երբ կ'ուզենք բան մը գերագոյն համեմատութիւններով պատկերացնել, անոր կը կցենք «Մայր» ստորոգելին. — Մայր Հայրենիք, Մայր Երկիր, Մայր Եկեղեցի, Մայր Կուսակցութիւն, Մայր Տոմար, Մայր Դիւան, Մայր Գետան, Մայր Երակ, Մայր Ակ, եւայլն:

Մայրերու, այս գերագոյն ու քաղցրագոյն էակներուն համար տարին մէկ օ՞ր, ի՜նչ խեղճութիւն:

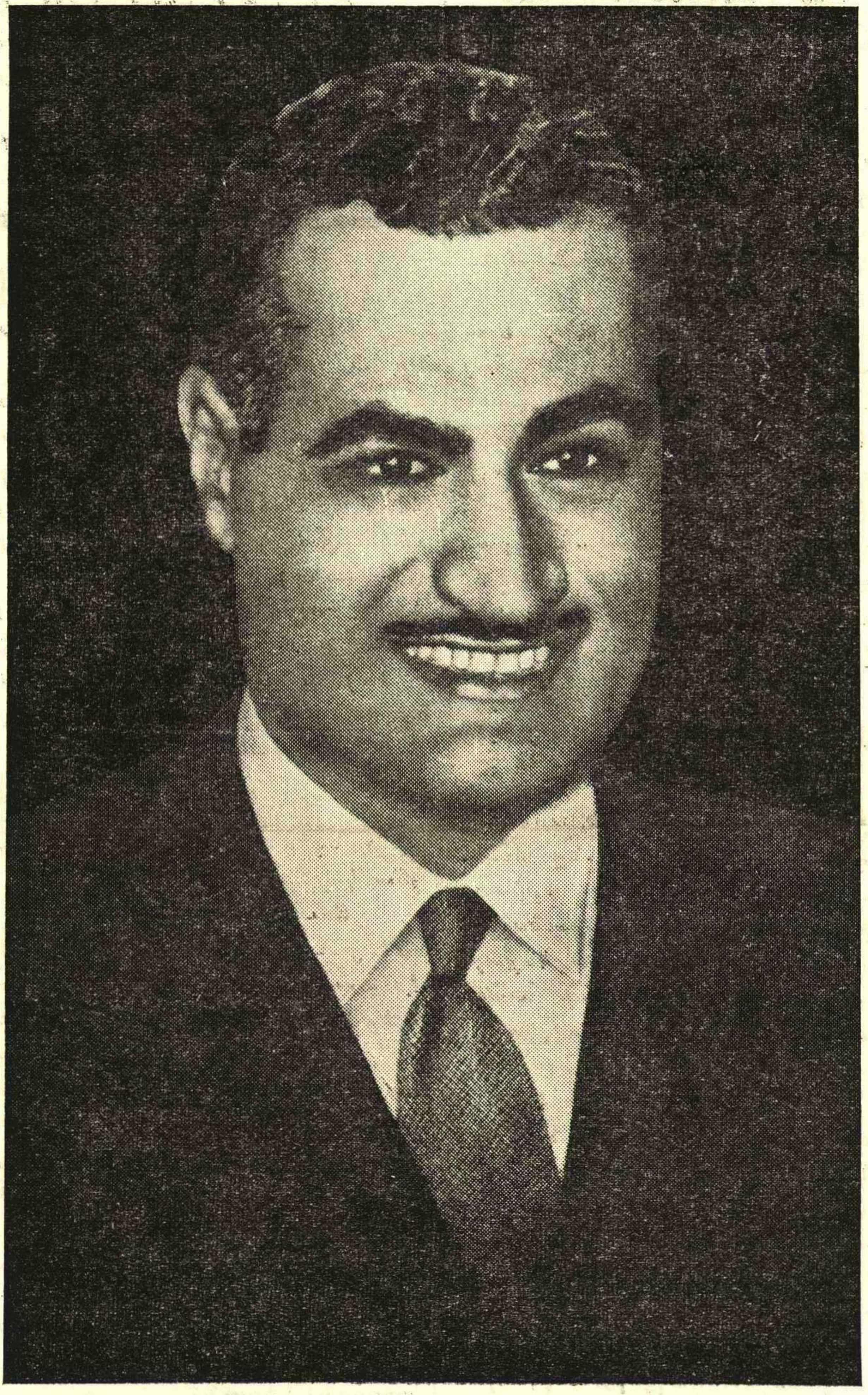
Ո՛չ: Տարուան բոլո՛ր օրերը, բոլո՛ր շաբաթները, բոլո՛ր ամիսները: Ու բոլո՛ր տարիները, նաեւ բոլո՛ր դարերը, անցեալ, ներկայ թէ ապագայ, մայրերունն են:

Տիեզերքն ամբողջ մայրերունն է եւ մայրը՝ տիեզերքն իսկ է:

Մի՛շտ եւ այսօ՛ր, տօնենք Մայրերու Օրը, չմոռնալու համար, որ մայրերը մեր կեանքն իսկ են. անո՛նց կը պարտինք ամէն երախտիք ու կը պաշտենք զանոնք...:

Տօնե՛նք, ողողելով զանոնք սէրով, նուէրներով, բարիքներով, նպարտանքի զգացումով, եւ սփոփելով զանոնք...:

ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԸՐ Ա.Մ.Հ.Ի ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

Երկուշաբթի, 15 Մարտ 1965, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ կ.ե. ժամը 5ը՝ ԱՄՀ-ի ժողովուրդը, 14.000 ընտրական գրասենեակներու մէջ, քուէարկեց Հանրապետութեան Նախագահին համար ու վերընտրեց Կամալ Ապտէլ Նասէրը՝ յառաջիկայ վեց տարուան համար եւս:

Ամենուրեք, ծայրագոյն գաւառակներէն մինչեւ հեռաւոր նահանգիստները, ընտրողները, օրինակելի կանոնաւորութեամբ կատարեցին իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը:

Ամէն փոխ-Նախագահ եւ փոխ վարչապետ ու Նախարար գնաց իր ծննդավայրը եւ հոն քուէարկեց:

Կամալ Ապտէլ Նասէր ինք եւս խառնուեցաւ գիւղացիներուն եւ բանուորներուն ու տուաւ իր քուէն:

Ամբողջ օրը, ամենուրեք ժողովրդային համակրանքի ցոյցեր կը կատարուէին: Ձայնատփումը եւ հնատեսիլը Մարտ 16ի առտուան ժամը 12.30ին յայտարարեցին արդիւնքը:

Արձանագրուած ընտրողներու թիւն էր 7.055.564, մասնակցողներ՝ 6.950.652, վաւերական քուէներ՝ 6.950.163, ջնջուած քուէներ՝ 489: Այո՛՝ 6.950.093: Ոչ՝ 65: Կամալ Ապտէլ Նասէր ստացաւ քուէարկողներուն 99,9 տոկոսի ձայնը եւ վաւերականներուն՝ 98,5 համեմատութիւնը:

ԱՐԱԲ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Քաղաքացի Կալալ Էզզէթ, ԱՄՀի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան պաշտօնավարութեան բաժանմունքի վարիչը, Երկուշաբթի, 15 Մարտ 1965ին իր մօտ հրաւիրած է Արեւմտեան Գերմանիոյ Գահիրէի դեսպանատան կցորդ Քուրթ Միւլլըրը եւ անոր հաղորդած է արաբ արտ. գործոց նախարարներուն որոշումները, յայտնելով որ Պոնի մէջ ԱՄՀ-եան դեսպան Կալալ Մանսուր ետ կանչուած էր այլեւս:

Արաբական Լիկայի փոխ-քարտուղար Տոքթ. Սէյտ Նոֆալ եւս ծանուցած է Արեւմտեան Գերմանիոյ՝ արաբ արտ. գործ. նախարարներուն որոշումները, որոնցմէ օրինակ մըն ալ ղրկուած է ՄԱԿին եւ արտասահմանեան այլ կեդրոններու:

Տասը արաբ երկիրներէ վաւերացուած այս որոշումները մերժուած են Թունուզի, Մարոքի եւ Լիբիոյ կողմէ միայն, խնդրելով միաժամանակ որ այս մերժումը չհրապարակուի, ինչ որ չընդունուեցաւ:

ԴԻՒԱՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ

ՄՕՏԻԿ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի նախօրէին, հայկական ուրացուած եւ անտեսուած իրաւունքներու մասին հայ թերթերու եւ միութիւններու անդրադարձումները, մասնաւորաբար միասնական ոգիով՝ Հայկ. Դատը հետապնդելու համար Համահայկական Մարմնի մը կազմութեան առաջադրանքը սրտապնդիչ երեւոյթ է:

Այս առթիւ, հարկ համարեցի մօտիկ անցեալին մէջ Հայկական Դատի աշխատանք տանող Համահայկական Մարմինին ընթացուցած գործին համառօտակի պատկերը տալ՝ իր դրական եւ բացասական կողմերով, որպէսզի յառաջիկային չկրկնուին գործուած սխալները:

1945-1946 թուականներուն, երբ Նախագահ Թրումընի հռչակաւոր ՓՈՅՆԹ ՖՈՐը գոյութիւն չունէր եւ քաղաքական մթնոլորտը խաղաղ էր ու նպաստաւոր, հնարաւորութիւն կար Դաշնակից մեծ ազգերու կառավարութեանց մօտ հայոց անտեսուած իրաւանց աշխատանքը տանելու, Նիւ Եորքի մէջ կազմուեցաւ Ամերիկահայ Ազգային Խորհուրդը՝ Հնչակեան, Ցառաջդիմական եւ Ռամկավար կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներով: Անոր գործակցեցան Ամերիկայի Լուսաւորչական եւ Բողոքական հայոց եկեղեցիները: Իսկ Դաշնակցութիւնը ընդդիմացաւ եւ կազմեց իր սեփական «Յանձնախումբ»ը:

Ազգային Խորհուրդի կազմութիւնը մեծ համեմատութիւններով ոգեւորեց Հա՛յ Սփիւռքը: Մինչ այդ՝ թերթերով իրար հարուածող անտեղի մոլուցքը կանգ առաւ, դադրեցաւ, եւ Հայկական Դատի աշխատանքը ուժգնօրէն թափ առաւ:

Ազգային Խորհուրդի տնօրէն Վեր. Եզնիկ Ազնաքեանի ջանքերով մօտ 20,000 ամերիկացի բարձր դիրքի տէր եկեղեցականներ, ուսուցչապետներ եւ հասարակական ասպարէզին վրայ տեսանելի դէմքեր Հայկական Հարցին համակրելու եւ օգնելու խոստումը ստորագրեցին: Շարժեցան նաեւ հայ փրոֆէսըրներ անձնաւորութիւնները եւ Ազգային

(Շար. տես էջ 5)

ԱՆԳԼԻԱ

Ի ՊԱՏԻՒ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ՝ ԼՈՆՏՈՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԻՆ, 10-2-65-ԻՆ:

Վեհափառը, Անկլիքան Եկեղեցւոյ արտաքին յարաբերութիւններու վարիչ Հայր Տէյվիտ, որուն Լուսաւորչի Խաչ պարգեւեց Վեհափառը, «Արեգակ» ամսաթերթի հիմնադիր տնօրէն Պր. Հայկ Գալուստեան եւ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Անգլիոյ Հայոց՝ Գերշ. Տ. Պսակ Արքեպս. Թումայեան:

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Դէպի Սովետ. Հայաստան Եգիպտահայոց հայրենադարձի կապակցութեամբ Գահիրէի Սովետ. Դեսպանատան Հիւպատոսական Բաժինը այցելուներ կ'ընդունի, 22 Մարտէն սկսեալ, ամէն Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կ. ա. ժամը 9-12:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Երեւանէն, 26 Փետր. Խուակիր հաղորդագրութեամբ կը տեղեկացնեն, որ Սով. Հայաստանի մէջ մեծ հանդիսութեամբ նշուած է ազգային հերոս Զօրավար Անդրանիկի ծննդեան հարիւրամեակը։ Ակադեմական Գ. Ներսիսեան, շահեկան յօդուածով մը, «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ, ոգեկոչեց Անդրանիկի 30 տարուան պայքարին ու գործերուն յիշատակը, տալով մանրամասնութիւններ անոր ազատագրական կռիւներուն մասին։ Իշխանութեանց կողմէ Անդրանիկի հարիւրամեակին պաշտօնապէս տօնակատարումը մեծապէս խանդավառած է ժողովուրդը։

Կը խանդավառուի և կ՚ըմբոստուի նաև Սփիւռքը, անխտիր։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գերագոյն Սովետի Նախագահութեան ստորագրութիւնը կրող հրամանագրի մը հիման վրայ, 1965 Մարտ 21ին տեղի պիտի ունենան ընտրութիւնները շրջանային սովետներու անդամները նշանակելու համար։ Երկու տարին անգամ մը տեղի կ՚ունենան այս ընտրութիւնները։ 1963ի ընտրութեանց ընթացքին երեսփոխան ընտրուած էին 23.597 անձեր, որոնց կէսէն աւելին աշխատաւորներ և գիւղացիներ էին։ Հայաստանի շրջանային սովետներու անդամ են 6727 կիներ։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿ

«Ջահակիր»ի յարգելի Խմբագրութեան,

Ընդունեցէք մեր հայրենական ջերմագին ողջոյնները ձեր շաբաթաթերթի տարեդարձին առթիւ։

Ես «Աւանգարդ» թերթի միջոցով իմացայ ձեր շաբաթաթերթի մասին և շատ ուրախացայ որ երկար ընդմիջումից յետոյ՝ այն սկսել է լոյս տեսնել: Դուք թերթի միջոցով մեծ աշխատանք էք կատարում Եգիպտահայերի համար, նրանց մէջ է՛լ աւելի բորբոքելով սէր դէպի հայ լեզուն և Մայր Հայաստանը։

Յարգելի խմբագրութիւն, ես նոյնպէս ծնունդով եգիպտահայ եմ, Աղեքսանդրիայից։ 1947թ. հայրենադարձել եմ հայրենիք. հայրենիքս ինձ տուեց այն ինչ կարող էր տալ մայրը իւր հարազատ որդուն։

Վաղուց աւարտել եմ բարձրագոյն ուսումս, աշխատում եմ տեղիս էջմիածնի գործարաններից մէկում. ունեմ ընտանիք։ Ես կարդալով լուրեր սփիւռքահայերի կեանքից՝ միշտ տրտմում եմ և ցանկանում եմ որ թափառական որդիները լինեն իրենց վերջնական հանգրուան՝ մայր հայրենիքում, իրենց սեփական տանը, որով ուրիշի տունը նրանց հանգրուան լինել չի կարող։

Կրկին ընդունեցէք ողջոյններս ձեր թերթի կոլեկտիւին։

Էջմիածին, 11 Փտր. 65 թ

ԳԷՈՐԳ ՔԻԲԱՐԵԱՆ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տասնըհինգ ամսուան անընդհատ աշխատանքէ մը յետոյ, Ուրուկուահայ Երիտասարդ Միջմիութենական Դիւանը, եկաւ խիստ կարեւոր համաձայնութեան մը, որ ստորագրուեցաւ Դիւանը կազմող չորս միութիւններու կողմէ։ Այս միութիւնները կը ներկայացնեն գաղութին քաղաքական բոլոր հոսանքներն ու երիտասարդական կարեւոր խումբերը — «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութիւն (դաշնակցական), «Երեւան» Երիտ. Միութիւն (յառաջդիմական), «Հայ Ուսանողաց Հնչակեան Միութիւն», և «Հայ-Ուրուկուայեան Բարեկամական ու Մշակութային Շարժում»։

Ընդառաջելով այս կոչին, 1965ի Յունուար 4ին, Ազգային Մշակութային Սրահին մէջ հաւաքուած էին գաղութին գրեթէ բոլոր կազմակերպութիւնները, որոնց մէջ էին կրօնական հաստատութիւններն ու քաղաքական հոսանքները։

-- Ուրուկուահայ Թեմի Կեդրոնական Խորհուրդ,

— Հայ Ազգային Կեդրոն (յառաջդիմական), Հնչակեան Հայաստան Ակումբ, Վռամեան Ակումբ (դաշնակցական),

— Հայ Աւետարանական Եկեղեցի, Հայ Աւետարանական Եղբայրութիւն, Հայ Կաթողիկէ Առաքելութիւն,

— Հայ Օգնութեան Միութիւն,

— Հինգ երիտասարդական միութիւններ (Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւն,(դաշնակցական) Երեւան Երիտասարդական յառաջդիմական միութիւն,-Հայ Ուսանողաց Հնչակեան Միութիւն, Հայ-Ուրուկուայեան Բարեկամական ու Մշակութային Շարժում, եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւն)։

ՓԱՐԻԶ

ՏԸ ԿՕԼ ԵՒ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

Հանր. Նախագահ Տը Կօլ անցեալ շաբաթ ընդունելութիւն սարքած էր գրագէտներու և արուեստագէտներու ի պատիւ։ Այս երեկոյթի ընթացքին Տը Կօլ իր համակրանքը յայտնած է Նկարիչ Գառզուին եւ Շառլ Ազնաւուրին։ «Պէտք չահիք գրեթէ աշխարհի բոլոր համակրութիւնը, որովհետեւ յուզել գիտէք» ըսած է այս վերջինոյն՝ Հանր. Նախագահը։

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

Ֆրանսական թատրոնի ծանօթ դերասան Ժան Ժաք Ասլանեան, իր հիմնած թէաթրը տը Փլեզանսի մէջ կազմակերպած է հայ բանաստեղծութեան նուիրուած երեկոներ, 19 Փետրուարէն մինչև 19 Մարտ։

Գրիգոր Լուսաւորիչէն, Նարեկացիէն մինչեւ մերօրեայ հայ բանաստեղծներու գործերը ֆրանսերէնով կ՚արտասանուին ֆրանսացի արուեստագէտներու կողմէ, ընկերակցութեամբ հայ կրօնական, գեղջկական եւ արդիական երաժշտութեան եւ Արամ Խաչատուրեանի գործերէն քաղուածքներով։

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՄԱՐՈՒՔԱ ՊՈՔԱՐՏՕ-ԶԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ամիս մը առաջ, Ֆրանսահայ գաղութը դժբախտութիւնը ունեցաւ հողին յանձնելու իր երիտասարդ ու տաղանդաւոր արուեստագէտներէն մին՝ Մարուքա Պօքարտօ-Զարեանը, զոհ՝ սրտի տագնապի մը հետեւանքով բժշկական սխալ բուժման մը։

Մարուքա թոռնուհին էր հայ հանրածանօթ գրող Կոստան Զարեանի։ Իր նկարչական ուսումը առած էր Պոստոնի Գեղարուեստից Ակադեմիային մէջ, արժանանալով պետական կրթաթոշակի մը։ Քանի մը տարի առաջ, տեղւոյն (Պոստոնի) նկարչական ցուցահանդէսներուն մասնակցելէ ետք, եկած էր Փարիզ, փորձելու իր նկարիչի բախտը, ինքնավստահութեամբ ու ամուր հաւատքով մը։

Ցուցադրած էր Փարիզի «Անկախներ»ու եւ «Ֆրանսացի Նկարիչներ»ու սալոններուն մէջ եւ արժանացած ուշադրութեան։ Քանի մը արուեստի քննադատներ իր մէջ ողջունած էին առաջին քայլերը առնող ինքնայատուկ ներաշխարհի տէր նկարչուհի մը։

Ցուցադրած էր նաեւ, ուրիշ երեք նկարիչներու հետ, Կալըրի Ռօզ Վոլմարի մէջ, ինչպէս Մոնփառնասի Ֆուայյէ տէ լ՚Արթիսթի մէջ։ Մոնմարթրի մէջ կալըրի մը հերթական կերպով կը ցուցադրէր իր գործերէն մաս մը։

Մարուքա Պօքարտօ-Զարեան կ՚աշխատէր կատարելագործել իր նկարչական ոճը, մասնագիտանալով դիմանկարչական մարզին մէջ։

Իր մեծադիր պաստառներուն խորունկ և լուռ խորքէն կեանքի կը կանչէր տրտում և մտածկոտ, մարդկայնութեամբ լեցուն դէմքերը։ Տոսթոյեւսկիի սիրահար՝ան կը փնտռէր մարդկային տառմին սարսափով ապրող որբացած մարդոց հոգին։

Ահա «Մայրը», որ կը հեղքէ իր փորմով անհուն խորքը նկարին։ «Երկու եղբայրները», լքուած այլ իրարմով սէր ու քաղցրութիւն գտած, «Աղջնակը» իր պռունկով, անծանօթ կեանքի լուծին՝ որուն բարեձև ու վճիտ դէմքին և ձեռքերուն վրայ այնքան լոյս ու սէր է դրուած։

Նկարչուհին կ՚երազէր օր մը մեկնիլ հայրենիք, իր սիրելիներուն քով ու հոն ցուցահանդէս մը տալ, արդէն Երեւանի պետական թանգարանին քանի մը նկար նըւէր էր ղրկած։

Ապագան ցոյց պիտի տար, ստեղծագործելու ոգիով լեցուն նկարչուհիին կորսիլք ճամբան արուեստի աշխարհին մէջ, սակայն, դժբախտաբար, մահը կտրեց անոր կեանքին թելը, խոր սուգի մէջ ձգելով իր սիրելիները և իր հետ տանելով իր վրայ դրած մեր յոյսերը։

Հողը թեթեւ գայ իր վրան։

ՆԿԱՐԻՉ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ

«ԱՇԽԱՐՀ»

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒՄ

Գահիրէի Թեմական Ժողովի անդամներէն Պր. Ստեփան Լաչինեան ստացած է Վանքուվըր քաղաքի (Գանատա) Միջազգային Ակադեմիայի «Տաքթըր ավ Ֆիլոսոֆի Հոնորիս Գօզա» տիտղոսը։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Ա. կարգի շքանշանին արժանացած Պր. Լաչինեանի առաջին պարգեւատրումը չէ ասիկա։

Գրետ Ցոնսիէյի նախկին վարիչներէն Պր. Ժան Էգոնոմիտիս այս առթիւ գրուատած է Պր. Լաչինեանը։

Կը շնորհաւորենք մեր հայրենակիցը։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Այրի Տիկ. Էլիզ Կէնտիմեան և զաւակը՝ Աւետիս, Տէր և Տիկ. Սիմոն Սամսոնեան և դուստրը, Տէր և Տիկ. Վարդան Յարութիւնեան և զաւակունք, Տէր և Տիկ. Նուպար Բիւփէլեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սամսոնեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Եագուպեան, Այրի Տիկ. Վարդուհի Գնաճեան և զաւակունք (Հայաստան), Տէր և Տիկ. Ներսէս Սվաճեան և դուստրը, Այրի Տիկ. Նեկտար Սվաճեան եւ զաւակունք (Լիբանան), Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Սվաճեան եւ զաւակունք (Եթովպիա), Այրի Տիկ. Ազնիւ Կէնտիմեան եւ զաւակունք, ինչպէս նաեւ Գոչիկեան (Աղեքսանդրիա), Ճիէրճեան (Գանատա), Բիւփէլեան, Մանուկեան, Եագուպեան, Մէնէշեան (Ամերիկա) եւ Մինասեան (Ամերիկա) ընտանիքները և համայն ազակիր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն գառնագէտ մահը իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՆԱԶԱՐ ԿԷՆՏԻՄԵԱՆԻ

որ հանգեաւ ի Տէր Շաբաթ, 13 Մարտ 1965, կէսօրուան ժամը 12-ին յետ կարճատեւ հիւանդութեան, հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութեան (ազգային) տխուր արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 14 Մարտ 1965, կէսօրուան ժամը 12-ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Մարմինայի ազգային գերեզմանատունը։

Արարողութեան կը նախագահէր Առաջնորդ Սրբազան՝ Տ. Մամբրէ Արքեպս. Սիրունեան եւ կը մասնակցէին Տ. Տ. Ս. Շաքարեան, Յ. Նըշանեան ու Ա. Պօղոյեան քահանայ հայրերը։

Ողբացեալը, բնիկ Այնթապցի, ունեցած է հայրենասիրական գործունէութիւն՝ երկրին մէջ։ Գահիրէ, անեղած է բազմամեայ ազգային պաշտօնեայ, վերջերս հանգստեան կոչուած։ Հանդիսացած է տիպար հայր, իր բոլոր զաւակներուն տալով տոհմային կրթութիւն։

Մեր խոր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք նկարիչ և տիկին Սամսոնեանին, ուսուցիչ և տիկին Բիւփէլեանին, Տէր և Տիկին Վարդան Յարութիւնեանին, Տիկ. Էլիզ և Պր. Աւետիս Կէնտիմեանին և բոլոր ազակիր պարագաներուն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Նախկին Հայ Արի, Հելիոպոլիս.—

Ձեր յուշածումը պիտի հրատարակենք։ Շնորհակալ ենք ձեր սրտագին ժեսթին համար։ Բարի եղէք ձեր անունն ու մականունը և հասցէն տեղեկացնել մեզի՝ քառասունքը չեկած։

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ «ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ»

Գալուստեան Ազգ. Երկ. Վրժ.ի Ծնողաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, յօգուտ աշակերտութեան այլ եւ այլ յաւելեալ կարիքներուն, որոնք կ՚իյնան իր գործունէութեան սահմանին մէջ.—

Ա. եւ Բ. Ցանկ

Տեարք

Վ. Մանուկեան	Ե. Դ.	500
Հ. Պալեան	”	500
Սմսարեան եղբարք	”	500
Յ. Զաքալեան	”	500
Լ. Միքայէլեան	”	500
Տիկ. Շ. Իփէկեան	”	300
Տոքթ. Ժ. Արթինեան	”	300
Տ. եւ Տիկ. Ե. Եաղճեան	”	300
Տիկ. Շ. Ալպան	”	200
Մ. Խուպեսէրեան	”	200
Մ. Սուլթանեան	”	200
Տէր Սեփանեան	”	200
Ոմն (Եախ. Եղ. սան)	”	200
Փոքրիկն Կ. Ժամկոչեան	”	100
Ս. Սողոմոնեան	”	100
Ա. Պճնալեան	”	100
Կանոյեան եղբարք	”	100
Վ. Եկարեան	”	100
Ն. Գազանճեան	”	100
Կ. Եազըճեան	”	100
Զ. Չէչնէճեան	”	100
Գումար՝		5200

(Շարունակելի)

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԻՐՏ

Կ'ուզեմ ես միշտ չար լինեմ
Ու խենթ լինեմ մօրս դէմ,
Որ ինձ այսքան չսիրի,
Զտեսնեմ լացն աչքերի…

Որ թէ կորչեմ մի օր էլ,
Թուայ՝ բան չի կորցրել,
Լոկ անառակ մի որդի,
Որ, ա՜խ, փուշն էր իր սրտի։

Բայց մահ կ'անցնի մօր սրտով՝
Ամէն որդու կորստով․
Որդին լինի հասարակ,
Թէ մի՜ասպետ ոսկեթագ։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՄԱՅՐԱԿԱՆ

Գուցէ իմ կեանքով քո կեանքը գնեմ
Եւ երբ դու շնչես առաջին անգամ,
Ես այս աշխարհում արդէն չլինեմ,
Եւ ոչինչ չզգամ, ոչինչ չիմանամ։

Դու կ'ապրես երկար-երկար տարիներ,
Մտերմուհիներ կեանքում կ'ունենաս
Եւ ո՛ւր էլ, ո՛ւր էլ, ո՛ւր էլ որ լինես
Ինձ հիւր կը կանչես երազից-երազ։

Իմ քնքուշ մանկիկ, աշխարհում այս լայն
Ուրիշ վայրերում ինձ չորոնես
Դու ինձ կը գտնես քո սրտում միայն,
Եթէ իմ կեանքով կեանքդ գնեմ ես…

Երեւան, 1946 ՄԱՐԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ «ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

ՎՃԻՌԸ

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Դուռը ետ գնաց ագմուկով ու խփուեց պատին։

Նիհար, ոսկրոտ այտերով մի գեղջկուհի խելագարի նման ներս խուժեց և, թեքից բռնած քարշ տալով աղջկան՝ փլուեց, ընկաւ գեներալի ոտքերը։

— Վա՜յ, տունները քանդըւեց, փաշա՛… օջա՜խս…

Գեներալն իսկոյն վեր բարձրացրեց գեղջկուհուն.

— Ի՞նչ է պատահել, քոյրիկ։ Ի՞նչ է պատահել։

— Քանդուեց, փաշա… օջա՜խս, նամո՜ւսս…— կինը չարունակում էր փետել մազերը, խօսք աւելացնել չկարողանալով՝ ցոյց էր տալիս գլուխը կախ, դողացող աղջկան։

— Հանգստացի՛ր, քոյրիկ, հանգստացի՛ր։

Գեներալը թեք հայեացքով խուզարկեց մազերը խռիւ և արիւնոտած այտերով աղջկան, որ հազիւ տասնվեց տարեկան լինէր։ Երեւի նրան էլ ինչ-որ դժբախտութիւն պատահել։ Սակայն ի՞նչ, և ինքն ի՞նչ պիտի անէր դժբախտին օգնելու համար։

— Նստիր ու պատմիր, քոյրիկ։ Ասա, ի՞նչ է պատահել։

Գեղջկուհին մի պահ տրտում և անխօս նայեց զօրավարի կարեկցանքով, խռովքով լի աչքերին։ Նայեց և նորից լացակումեց․

— Ո՜նց պատմեմ, մեր արեւ փաշա՛, քե՜զ մատաղ։ Այգու քողտիկում աղջկաս թողել, գիւղ էի գնացել՝ հացի… Ետ գամ և ի՞նչ լսեմ… Քո զինուորներից մէկը, աւազակի նման մտել է մեր քողտիկը, սպառնալիքով պատուազրկել, դժբախտացրել երեխուս։ Մի քանի հարեւան լաց ու կոծը լսելով հասել էին, բայց աննամուսը փախել էր։ Հիմա ամբողջ Էջմիածնի բերանն ենք ընկել… Էլ ո՞վ կը նայի մինուճարիս երեսին…

Աղջիկը, որ անվերջ գլխահակ էր, փղձկաց։

Գեներալն արագ ոտքի ելաւ, այլայլուեց, կրծքի տակ ինչ-որ բան սկսեց դաւաճանօրէն դողալ։

Գեղջկուհին գլխաշորի ծայրով սրբեց արցունքները, շարունակեց․

— Մեր գլխի արեւ, հիմա ի՞նչ պատասխան տամ հօրն ու նշանածին… Բանակում են, կը գան։ Խայտառակուեցինք, ոտքի տակ ընկաւ մեր օջախի նամուսը… Ի՞նչ պատասխան տամ ես, փաշա՛… Աղջիկս ուզում էր խեղդել իրեն… Պարանը հազիւ առայ ձեռքից…

Մթագնած գեներալը առաջ ու ետ էր քայլում, յօնքի տակից նայելով մերթ աղջկան, մերթ՝ մօրը։

Անդրանիկի զինուորը պատուազրկէ՞ հայ աղջկա՞յ, դժբախտացնի՞… Սարսափելի է։

Շուրթերն ամուր իրար բերած գեներալը, մտամոլոր շարունակում էր երթեւեկել սենեակում։ Յետոյ կանգ առաւ, ձեռքով սրբեց աչքերը։ Վատ երազն էր ուզում փարատել։ Ոչ, երազ չէր։ Եւ խըղճելով ծանր լռութիւնը, խօսքն ուղղեց գլխահակ աղջկան.

— Աղջիկս, քեզ հանգիստ պահիր․ քո հօրը ես եմ պատասխան տալու։ Կը ճանաչե՞ս ազգուրացին, թէ տեսնես։

— Այո,– գլուխը կախ պատասխանեց աղջիկը։

Զօրավարը համհարզին հրամայեց՝ շարքի կայնեցնել բոլոր զինուորներին։

Եւ աղջիկը, զօրաշարքի առջեւից անցնելով, գնաց ու կանգ առաւ բարձրահասակ, կրակէ աչքերով մի զինուորի առջև։

Կանգ առաւ ու առաջ չէր գնում։ «Գնա՛, գնա՛, քայլ արա, մի քայլ»։

Սարսափելի՜ էր… Իր սիրելի՞ն, իր հոգեզաւա՞կը…

— Աղջիկս, լա՞ւ ես ճանաչում, չե՞ս սխալւում,— կերկերաց խռպոտ ձայնը։

Աղջիկը դրական շարժեց գըլուխը։

Մթնեցին զօրավարի աչքերը։

Դժգունել, գլխահակ կանգնել էր Անդրանիկի հոգեզաւակը։

— Կալանաւորե՛լ,– հրամայեց գեներալը՝ սարսռալով իր իսկ ձայնից։ Եւ արագ շրջուելով, ծանրաքայլ հեռացաւ դէպի վանքի լիճը։

* *
*

Տանջալի գիշեր։ Քունը չէր կպչում Թորոսի աչքերին։ Գիտէր, որ խիստ կը լինի զօրավարը։ Եւ նրա հայրական շուրթերն այլեւս երբե՜ք չեն արտասանի իրեն՝ այնքան երջանկացնող բառը՝ «տղա՛ս…»։

Բաց լուսամուտի առջև կանգնած՝ նա ծխում էր։ Եւ այրւող սրտից ծուխ էր ժայթքում քուլաներով։ Ինչպէ՞ս եղաւ, ինչո՞ւ եղաւ, Աստուա՜ծ իմ…

Մի պահ մտածեց լուսամուտից իջնել այգի ու անհետանալ գիշերային խաւարում։ Սակայն, խոր վիրաւորանք զգաց իր այդ մտքից։ Փախչել ո՞ւմ ձեռքից, ո՞ւմ դատաստանից։ Անդրանի՞կի։ Իր հօ՞ր։

Դա անկարելի էր։ Դէպի մահ էլ կը գնար, կը գնար անվարան, եթէ այդ պահանջէր Անդրանիկը։ Հայր էր ասել հերոսին։ Եւ նա ինչպէ՞ս էր դողում իր վրայ…

Զէր քնել և գեներալը, թէև խոնջացած էր մարմինը։ Զէր կարողանում կտրուել միևնոյն մտքից․ իր Թորոսը, իր քաջ զինուորը ազգուրա՞ց, փոքրիկ հայ քրոջը պատուազրկո՞ղ… Աստուած իմ, ինչպէ՜ս պատահեց, «Ես իմ ամբողջ կեանքը նուիրեմ դժբախտ քոյրերիս պատիւը պաշտպանելուն, իսկ նա պատուազրկի՞…։

Երկնքում լողում էր լուսնի մահիկը, մերթ թաքնուելով, մերթ դուրս գալով իրեն կաշկանդող ամպերի ցանցից։

Անդրանիկը դուրս եկաւ պատշգամբ, նայեց Արարատին, նայեց մտամոլոր, սրտի ձայնին ունկնդիր․

«Բայց սա քո հարազատն է, քո հոգեզաւակը…»։

Աւելի վատ… Վաղն էլ մի ուրիշ զինուոր քո բազմաչարչար ժողովրդի պատիւն ու ինչքը կը թալանի»։

«Բայց նա քաջ է, բազում կռիւներում հերոսացած»։

«Իսկ ո՞ր զինուորդ քաջ չէ։ Պատուազրկուել է աղջիկը, հայրն ու նշանածն էլ գուցէ զոհուել են ռազմաճակատում»։

«Գեներալ, թուլամորթ մի՛ լինի»– սրտի խորքերից լսւում էր նոյն պահանջկոտ ձայնը։

Ինչքա՜ն դաժան է եղել աշխարհն ու կեանքը Անդրանիկի նկատմամբ։

Ամբողջ գիշեր ծխում էր պատշգամբում, առաջ ու ետ քայլում։

Վերջապէս կապոյտի մէջ երեւացին մեծ ու փոքր Մասիսների ձիւնեղէն կատարները։ Սպիտակափառ հսկաներն անտարբեր անվրդով բազմել էին Արարատեան աշխարհում։

Բաց մանիշակագոյն երկնքում գունատւում, հալչում էին աստղերը։ Ցրւում էր ծանր, հոգեմաշ խաւարը։ Լուսանում էր։

Լուսանո՜ւմ էր…

Իսկ զօրավարի հոգում խորանում էր խաւարը։

Ինչքա՜ն դժբախտ է իր ազատատենչ ժողովուրդը։ Ահա, հասել է ամենակուլ անդունդի եզրին։ Հայոց ամբողջ լեռնաշխարհը պատած է տառապանքի ծխով, սովից ու համաճարակներից մեռնողների հառաչանքներով … Ժողովրդի գլխին լինել-չլինելու հարցն է կախուած եաթաղանի նման… իսկ իր հոգեզաւա՞կը…

Սառը, պաղպաջուն օդը խփեց դէմքին, թափանցեց այրուող սիրտը։

Շատ մարտեր էր մղել, մարդկային շատ տառապանք ու արիւն տեսել, յաճախ էր մատնուել անելանելի վիճակի, բայց խիզախօրէն կայացրել էր իր վճիռը։ Իսկ հիմա՞…

Լուսանում էր…

(Շար. 5րդ էջ 5)

ՀՈԳԻՆ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՏՈՐԸ

Գծանկար Մ. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ

ԹՈՂ ՔԵԶ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉՏԱՅ

ՇՈՂԻԿ ՍԱՖԵԱՆ

Գողութիւնը հեռու է իմ տըղայից, ինչպէս Մարսը՝ Երկրից։ Այսինքն իմ տղան արդէն երեխայ չի, այլ մեծ մարդ։ Շուտով աւարտում է ինստիտուտը։

Եւ ահա այդ տղամարդը ժպտալով ասում է ինձ.

— Իսկ դու գիտե՞ս, մայրիկ, ես մի անգամ գողութիւն եմ արել։

— Ի՞նչ։

— Ազնիւ խօսք։ Հինգերորդ դասարանում։

— Ի՞նչ։

— Հաւատայ ինձ։ Խանութում փոքրիկ, կարմիր աւտօ էին վաճառում, ինքնաշարժ աւտօ։ Պայուսակիցդ տասնըհինգ ռուբլի հանեցի ու աւտօն գնեցի։

Այս անգամ ես արդէն ժըպտում եմ։

Այս էլ քանի՜ անգամ է նա պատմում իր այդ միակ գողութեան մասին։ Երկու-երեք տարին մէյ մը յիշում է այդ տհաճ պատմութիւնը և պատմելով ուզում է ազատուել նրանից։

Իսկ ես շատ դաժան եմ։ Թոյլ չեմ տալիս որ ազատուի։ Ձեւացնում եմ, թէ առաջին անգամն եմ լսում։

Եւ ամաչելով, գլուխը կախ, բարձրահասակ, թիկնեղ այդ տղամարդը երեխայի նման բառերը կուլ տալով նորից ու նորից է պատմում մանկութեան մեղքը.

— Իսկ դու գիտե՞ս, մայրիկ…

— Թող այդպէս լինի, թող քեզ հանգիստ չտայ կեանքումդ արած այդ միակ գողութիւնը, որդիս։

ԶՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Քանի մը օրէն Մայրերու Օր է, մեզի նուիրուած օր մը։ Ասիկա առիթ կ'ընծայէ զաւակներուն խորապէս և լիովին անդրադառնալու գէթ տարին անգամ մը մօր մը ըրած անհամար զոհողութիւններուն։

Այս առթիւ ունեցած խորհրդածութիւններէս կը փափաքիմ քեզ ալ բաժին հանել այսօր։ Որքա՜ն գոհ պիտի ըլլամ եթէ դուն ալ մասնակից ըլլաս զիս քու ապրումներուդ։

Մայր մը ինչ որ կուտայ իր զաւկին, նիւթապէս թէ բարոյապէս, իր անցուցած անձկութեան ժամերը և սիրտ հատնումի օրերը չի դներ երբեք նժարի մէջ։

Ինչո՞ւ չափել, ինչո՞վ չափել։ Չէ՞ որ ան կը հաւատայ թէ զաւակ մը գրեթէ ամէն օր ծնելով մը կը հատուցանէ իրեն այս բոլորը, երբ կը ժպտի, երբ գորովով մը դնէ իր գլուխը մօր ուսին, երբ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ, երբ ապացոյցը կուտայ տոկուն նկարագրի, անապակ հոգիի, առողջ ու անշահախնդիր հայրենասիրութեան։

Եթէ սակայն նուէրով մը տուն մտնէ զաւակդ Մարտ 21ին, հաւատա՛ որ ատիկա ըրած է ոչ թէ սովորամոլութենէ մղուած սոսկ, այլ հոն ծրարած է իր բարի զգացումներն ու մտածումները։ Ընդունէ՛ զայն պայծառ ժպիտով և արդար հպարտութեամբ։

Շատ յաճախ տղաք ու աղջիկներ իրական զրկանքներու կ'ենթարկեն իրենք զիրենք կարենալ գումար մը խնայելու և ատով գնելու իրենց ընտրած մէկ նուէրը։ Զփորձես բաղդատել նուէրդ Սիրարփիին կամ Արմինէին ստացածին հետ։ Համարժէք են բոլորն ալ՝ քանի որ անոնց անապակ սրտերէն բխած են։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐԱԲ ԻՐԱՒ ՋԱՀԱԿԻՐ ՄԸ՝

ԱՊՊԱՍ ՄԱՀՄՈՒՏ ԷԼ-ԱՔՔԱՏ

(Ր ՄԱՀՈՒԱՆ Ա. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

1931ի գարնան առաւօտ մըն էր։ Գործի կ'երթայի։ Մոհամմէտ Ալի փողոցի սկիզբը, մեծ պազարին առջեւ, տեսայ ամբոխ մը՝ որ դանդաղօրէն յառաջացող ինքնաշարժ մը շրջապատած՝ կը քալէր պոռալով. «Ապրի՛ ժողովուրդին զաւակը...»

Հարցուցի ընկ. «Դրագէտ Ապպաս Մահմուտ Էլ Աքքատն է, որ բանտէն ելաւ վեց ամիս ետք, փոխանակ ինն ամիս պառկելու այնտեղ...։» Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ, իբրեւ երեսփոխան, ճառ մը խօսած էր Խորհրդարանին մէջ և ըսած էր.

— Պիտի տապալենք երկրին ամենէն մեծ գլուխը, եթէ ան հակառակի ժողովուրդի իրաւունքին, անոր ազատութեան, դեմոկրատականութեան և սահմանադրութեան։»

Օրուան թագաւորը, Ահմէտ Ֆուատ Ա., ինքզինքը «երկրին ամենէն մեծ գլուխը» դաւանելով, հրաման արձակած էր որ դատեն այս ըմբոստը։

Ինքնաշարժին մէջ տեսած մարդս, Աքքատը, քառասունի մօտ, յունական ազնուական քիթով պայծառ բայց լուրջ դէմքով, սեւ բարակ պեխերով տիպ մըն էր։ (Աւելի ուշ պիտի տեսնէի իր սլացիկ հասակը, որուն կ'ընկերակցէր իր երկար գաւազանը։)

Շաբաթ մը յետոյ, Միւմթազ փողոցի Ուստա Սէյիտի վարսավիրանոցը մտնելուս, կը տեսնեմ ինքնաշարժի մարդը, բանտէն ելած Աքքատը, գլուխը յանձնած սափրիչին հոգածութեան։ Չեմ կրնար զսպել ես զիս ու կը շնորհաւորեմ իր ազատ արձակուիլը։ Ուստա Սէյիտ նշան կ'ընէ որ այդ մասին չխօսիմ։ Չեմ խօսիր այլեւս, այդ օրը։

Քանի մը օր ետք, դարձեալ այնտեղ, կը տեսնեմ այս համեստ մարդը, որ գրեթէ ինծի հետ կը մտնէ և կ'երթայ գրաւելու անկիւնի մէկ աթոռը, կարգի սպասելու։ Կը գրաւեմ իր քովի աթոռը։ Կը ծանօթանանք իրարու։ Կը սկսինք խօսակցիլ։ Կ'ըսեմ.

— Ցերեկները կ'աշխատիմ եւ գիշերները կ'ուսանիմ գծագրութիւն և իտալերէնի, «Լէոնարտօ Տա Վինչ»ի և իրաւաբանութիւն «Ֆրանսական Ճեմարան»ին մէջ (այսպէս կը կոչուէր Ֆրանսական Ֆաքիւլթէն, այն ատեն,ի Մոպլթաոայան)։

— Կը գրե՞ս, կը հարցնէ. ու ցաւ կը յայտնէ որ հայերէն չի գիտեր՝ ծանօթանալու համար հայ գրականութեան։

Մեր հանդիպումները, վարսավիրանոցէն ետք նաեւ «Գաֆէ տը Գոմերս»ի համեստ սեղաններուն առջեւ, ուրախութեան առիթներ էին, կարճ բայց յատկանշանական։ Ծանրաբեռնուած էր ինք. խիստ զբաղած էի նաեւ ես։ Բայց մենք աւելի կ'ունենայինք գրական հաճելի խօսակցութիւններ ստեղծելու։ Տկար էր իմ արաբերէնը. բայց ան ինծի կու տար «Փլամպօ»ի և այլ ամսագիրներու թիւեր՝ կարդալու համար իր բանաստեղծութիւններուն կամ արձակ էջերուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը։ Իմ կարգիս՝ իրեն հայթայթեցի Վարուժանի, Դուրեանի, Զարդարեանի գրականութենէն թարգմանութիւններ։ Աքքատ կը սրբագր անգլերէն և ֆրանսերէն՝ բաւական լաւ։ Ինծի սու ծ իր գործերէն էջեր թարգմանած եմ և հրատարակած՝ Գահիրէի երկու հայ օրաթերթերէն մէկուն մէջ։

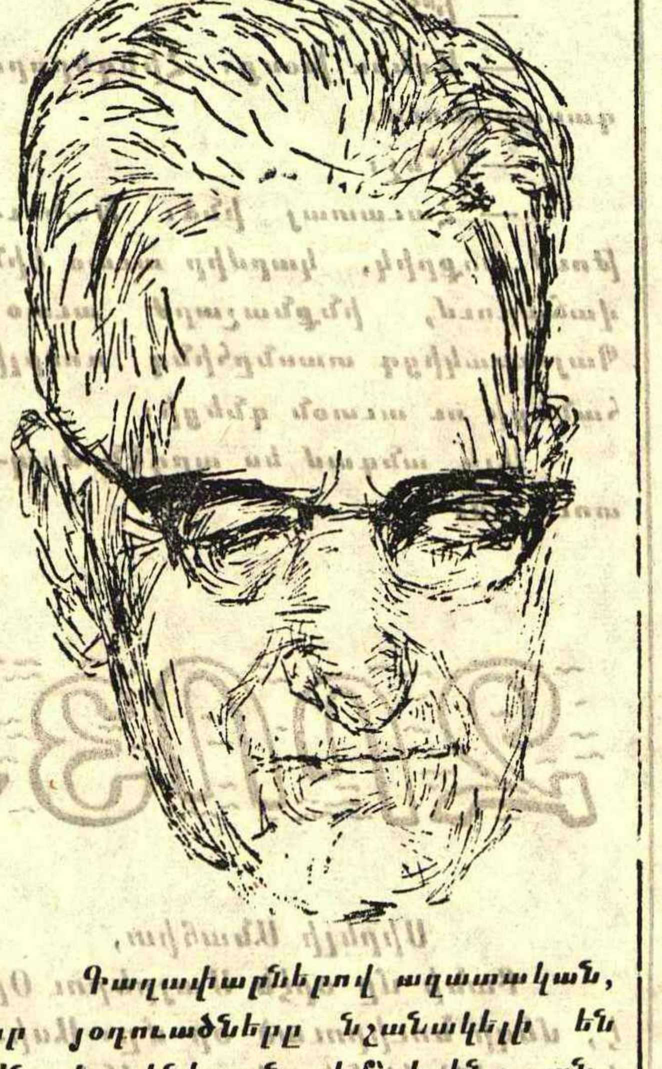
Քիչ ատենէն՝ Աքքատի գիրքը մեծցաւ։ Ան այլեւս չէր գար Ուստա Սէյիտի խանութը և ինծի համար դժուար էր զինք փնտռել այլ տեղ։

Բայց կը հետեւէի իր քերթուածներուն և յօդուածներուն, որոնց թարգմանութիւնները կը հրատարակուէին Գահիրէի ֆրանսատառ թերթերուն և «Լա Ռըվիւ տիւ Գէր» հանդէսին մէջ՝ դեռ մինչեւ քանի մը տարի առաջ։

Ահա՛ այս գրագէտն է, որ եօթանասունհինգ տարեկանին մեռաւ Գահիրէի մէջ 12 Մարտ 1964-ին՝ սուգի մատնելով արաբ եւ միջազգային գրական աշխարհները։

***

Ապպաս Մահմուտ Էլ-Աքքատ ծնած է Ասուան (վերին Եգիպտոս) 29 Յունիս 1889ին, համեստ ընտանիքի մէջ։ Նախնական ուսմանց իր վկայականը ստանալէ ետք՝ կ'ուզէր ուսանիլ գիւղատնտեսութիւն։ Բայց խորհուրդ կու տան իրեն պաշտօնի կոչուիլ Կառավարական Վարչութեան մօտ։ Կը մտնէ Քենայի «Եկամուտի Սպասարկութեան» մէջ՝ 5 ոսկի ամսականով։ Յետոյ կը փոխադրուի Անթել Հեռագրի վարչութեան մէջ։ Բայց Աքքատ, դժգոհ այդ մթնոլորտներէն, կը դառնայ ուսուցիչ։ Այս ասպարէզին մէջ է որ կը ծանօթանայ անուանի Էլ-Մազնիի և կը վայելէ անոր մտաւորական պաշտպանութիւնը։ Յետոյ կը հրաժարի ուսուցչութենէն, կը մնայ ինն ամիս անգործ, ապա կը կոչուի պաշտօնի՝ Վագֆի Նախարարութեան մէջ։ Բայց կը ձգէ այդ պաշտօնն ալ՝ հաստատուելու համար Գահիրէ և նուիրուելու լրագրութեան, 1919ին։

Գաղափարներով ազատական, իր յօդուածները նշանակելի են Անգլիացիներուն դէմ՝ իրենց անհաշտ խորքով։

Աքքատ կ'ընտրուի երեսփոխան։ Խորհրդարանին մէջ կատարած իր մէկ ճառը, որուն ակնարկեցի վերը, զինք բանտ կը ղրկէ։

Մեր պատահական հանդիպումներէն մէկուն ընթացքին, երբ տեղեկացայ թէ իր մայրը ծագումով Թրքուհի է, հարցուցի.

— Ուսթազ Աքքատ, ինչպէս կ'ըլլայ որ դուք այսքան յարձակողական և անհաշտ կեցուածք կ'ունենաք Եգիպտոսի մէջ իշխող դասակարգին դէմ. չէ՞ որ ձեր մօր հայրենակիցներն են։

— Ո՛չ, պատասխանեց ան, անոնք իմ մօր հայրենակիցները չեն. անոնք Թուրք ժողովուրդի զաւակ ալ չեն, անոնք շահագործող և ճնշող Թուրք իշխանաւոր-

(Շար. եւս էջ 6)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՐՀ

★ ՍԻԼՎԻ ՎԱՐԴԱՆԻ ՀԵՏ ★

15 Օգոստոս 1944։ Ահա այն թուականը, ուր ապագայ մեծահամբաւ երգչուհին՝ Սիլվի Վարդան կը ծնի Պուլկարիոյ մէկ փոքր քաղաքին մէջ՝ համեստ ընտանիքէ մը։

Ու հաւանաբար անոր կեանքը պիտի չըլլար այնքան գունագեղ ու նաեւ փոթորկալի, ան պիտի չգտնար մեր օրերու պարերգի արուեստին մէջ աշխարհահռչակ անուն, եթէ ճիշդ տասը տարի յետոյ, 1954-ին, Սիլվի Վարդանի ընտանիքը չգաղթէր իր ծննդավայրէն դէպի Ֆրանսա։

***

Սիլվի Վարդան այժմ քանի մը օրուան ու քանի մը համերգի համար կը գտնուի Իսթանպուլի մէջ, իր մասնաւոր նուագողներով, որոնցմէ մէկն է նաեւ իր մեծ եղբայրը՝ Էտի Վարդան։

Երկար ժամանակ հայ մամուլը արտայայտուած էր Սիլվի Վարդանի մասին իբրեւ հայ, բայց նըկատելով որ ան երբեք չէր արտայայտուած իր հայութեան մասին, վերջերս դարձեալ հայ մամուլին մէջ տեսնուած էին արտայայտութիւններ, որոնք կասկածի կ'ենթարկէին անոր հայութիւնը։ Սիլվի Վարդան միայն մականուն մը ունէր հայկական, անկէ զատ ոչ մէկ պարագայ կրցած էր ճշդել անոր ազգութիւնը։ Ֆրանսական և առհասարակ օտար մամուլը զինք կը ներկայացնէին իբրեւ ֆրանսացի հօր մը և հունգար մօր մը զաւակը. և նկատելով որ մինչեւ հիմա ոչ ոք մաքէ անցուցեր էր ուղղակի ճշդել իրականութիւնը, այդ կասկածը բոյն դրած էր նաեւ հայ մամուլին մէջ։

Այժմ երբ մեր մէջ կը գտնուէր Սիլվի Վարդան, օգտուելով պատեհ առիթէն, ուզեցինք տեսնուիլ իրեն հետ և մեր աշխատակիցը յաջողեցաւ տեսակցութիւն մը ապահովել արուեստագիտուհիին հետ, որ մերժեր էր ընդունիլ՝ բացի «Մարմարա»յի ներկայացուցիչէն՝ ոչ մէկ լրագրող։

Հաւանաբար կարելի չըլլար զայն ճանչնալ, եթէ Գիլբ Իքսի

սրահէն տարբեր տեղ մը հանդիպած ըլլայինք իրեն, ուր ան այդ պահուն շատ պարզ զգեստաւորումով նստած էր անկիւն մը։ Կը կրէր թաւիշէ սեւ գծաւոր լայն տաբատ մը, բաւրդէ ճերմակ - սրճագոյն գիծերով կաշի սփոր կօշիկներ ու բուրդէ նաշխուն զուլպաներ։

Ջբօսարանի տնօրէնին միջնորդութեամբ դիւրաւ կը ծանօթանանք արուեստագիտուհիին, որ նման տեսակցութիւններու շատ վարժ երեւոյթով մը և քիչ մըն ալ պզարիէն կը սպասէ մեր հարցումներուն։

Առաջին պահուն իսկ յայտնի կ'ըլլայ, թէ աւելի կը սիրէ լսել քան թէ խօսիլ։

Մեր նպատակը, ի գին ամէն բանի, այսօր՝ այս պատեհ առիթէն օգտուելով, ուզգակի իրմէ տեղեկութիւն առնել էր անոր հայ ազգային ծագումին մասին։

Ուստի, երբ մէկ կողմէն սովորական քանի մը հարցումներով կը սկսինք մեր խօսակցութեան, միւս կողմէ կը փնտռենք յարմար առիթ մը բուն նպատակին մօտենալու։

Ցանկարծ արուեստագէտին կը ներկայացնենք «Մարմարա»յի անցեալ շաբթուան թիւերէն երկուքը, որոնցմէ մէկուն մէջ Սիլվի Վարդանի մեծադիր մէկ պատկերը ու իր մասին լայն տեղեկութիւններ կային։ Ցոյց կու տանք իրեն, կ'ուրախանայ. այս բնական զգացումը միշտ կը տեսնուի արուեստագէտներու մօտ, որոնք իրենց մասին եղած ամենափոքր արտայայտութիւն մը կը դիմաւորեն մեծ գոհունակութեամբ։

Երբ Սիլվի Վարդան կը սկսի «Մարմարա»յի էջերը դարձնել, անմիջապէս կը յայտնենք.

— Հայերէն գիտէ՞ք.

— Ո՛չ, դժբախտաբար, կը պատասխանէ արուեստագիտուհին ուսերը վեր առած։

Ցարմար առիթը եկած է այլեւս, կը շարունակենք.

— Հիմա գանք մեր ամենակարեւոր հարցումին. ուրեմն Օր. Սիլվի, ձեր արուեստին ու գեղեցիկ ձայնին չափ, կը խօսուի նաեւ ձեր ընտանիքին հայկական ծագում ունեցած ըլլալուն մասին։ Ի՞նչ է իրականութիւնը, կրնա՞ք լուսաբանել մեզ։

— Այո՛, այդպէս է, հայրս հա՛յ է։ Բայց ես ոչ մէկ բան կը յիշեմ այդ մասին։ Այո՛, հա՛յ ենք, արդէն Վարդանը զուտ հայկական անուն է։

— Շատ շնորհակալ ենք, կ'ըսենք, ուրեմն մեր գոհունակութիւնը աւելի կը խորանայ։

«Մարմարա»յի միւս թիւին վրայ կը գտնուէր Շարլ Ազնաւուրի վերջին մէկ նկարը՝ Վէհ. Հայրապետին հետ։ Կը նայի պատկերին ու կը խնդայ։ Կը յայտնենք թէ Շարլ Ազնաւուր, Իսթանպուլ այցի օրերուն շատ լաւ արտայայտուած էր Սիլվի Վարդանի մասին։

— Սքանչելի արուեստագէտ է Շարլ Ազնաւուր, մօտէն կը ճանչնամ զինքը։ Իր բազմաթիւ երգերը առած եմ յայտագիրիս վրայ։ Շատ կը համակրիմ, մանաւանդ խորհելով, թէ միենոյն ընտանիքէն կու գանք երկուքս ալ։

(Շար. եւս էջ 6)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

(Բ)

«ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ» ԱՆՎՆԱՍ ԵՆ ԲԱՑԹ ՋԳՈ՛ՑԵ ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐԷՆ

Հինգի վրայ մէկ հոգի մեզի ըսաւ թէ դժուարութիւն կրեր էր քնանալու համար և թէ իր քունը խռոված էր բուռն և վայրագ ցուցադրութեանց պատճառած կոշմարներու հետեւանքով։

Նոյնիսկ հրազէնի բուռն հարուածներով յագեցած «Արեւմտեանները»- կէս ժամուց ֆիլմի մը մէջ մինչեւ 145 կրակի հարուած է - չեն վախցներ մանուկները, բացի, երբեմն, եօթը տարեկանէն վար եղողներէն։ Հոն էնթրիկը պարզ է, բռնութիւնը «ոճաւորուած» է, և քամերան չի յամենար մեռելի և արեան վըրայ։ Տարբեր են սակայն զգայացունց, չափահասներու յատուկ ոստիկանական պատմութիւնները, որոնց մանուկներն ալ կըքով կը հետեւին, առանց սակայն միշտ լաւապէս հասկնալու։

Դանակով և ձեռքի կռիւները, մանաւանդ երբ հակառակորդները արդիական զգեստներ հագած են, ալ աւելի կը վախցնեն մանուկները, քան շերիֆներու բեվոլվերներն ու հնդիկները, Պատերազմի տեսարանները, հաւաքական բնաջնջումները՝ զօրս հեռատեսիլը կը ներկայացնէ, շատ աւելի նուազ չափով կը սարսափեցնեն մանուկները քան մարդիկ կրնան խորհիլ։ Մանուկը չ'ազդուիր աղէտէ մը՝ որուն տարողութիւնը դժուար թէ լիովին կարենայ ըմբռնել։ Ի փոխարէն, բուռն կերպով պիտի յուզուի, երբ պաստառին վրայ տեսնէ չափահաս մը, որ անարդար կերպով կը հարուածէ, կամ կոշտօրէն կը վարուի մանուկի մը հետ որ միշտ իր անձին հետ կը նոյնացնէ։ Մանուկներէն ոմանք նոյնիսկ ըսին մեզի թէ որքա՜ն յուզուած էին, տեսնելով որ իրենց սիրելի յայտագրի մէջ ֆիլմին հերոսը եղող շունը կը ծեծուի մեծ մարդու մը կողմէ։ Բայց, նոյն օրը և նոյն մանուկները առանց իրենց յօնքերը պռստելու դիտեր էին թէ ինչպէս ժանտակուզ մը կը լափէր խոշոր առնէտ մը։ Փաստական ֆիլմ մըն էր այս վերջինը, եւ փաստական ֆիլմերը միշտ ալ անտարբեր կը թողուն հանդիսատեսները։

Ի՞նչ թելադրել ծնողներուն։ Խուսափի՛լ առիթ տալէ որ մանուկները շատ հետեւին նման «վայրագ» ֆիլմերու ցուցադրութեան, մանաւանդ գիշերները։ Գործիքին գտնուած սենեակին մէջ միշտ վառած լամբ մը թողուցէք։ Շատ կարեւոր է այս մանրամասնութիւնը։ Եթէ սենեակը բոլորովին մութ ըլլայ, մանուկները շատ աւելի կը վախնան, քան երբ կրնան, կիսամութին մէջ զանազանել ընտանի տեքոր մը։ Չափահասի մը ներկայութիւնն ալ ապահովութիւն կրնայ ներշնչել մանուկին։ Վերջապէս պէտք է մտաբերել որ նոյնիսկ եթէ արեւմտեանները եւ ոստիկանական ֆիլմերը բարոյախօսական վերջ մը ունին - ոճիրը անվարձ կը մնայ, օրէնքին կը մնայ ոյժն ու յաղթանակը, - անոնցմէ բխող ուսուցումը այն է որ հակամարտութիւնները, կեանքին մէջ, բռնի ուժի միջոցաւ կը հարթուին։ Այս չէ սակայն ամբողջ վտանգը։ Դէպի բռնութիւն հակամիտութիւնը չէ այն բանը՝ որմէ պէտք է վախնալ. հեռատեսիլ դիտելով մանուկները ոճրագործ պիտի չդառնան, այլ այն որ բռնութիւնը իրենց համար անխուսափելի պիտի թուի կեանքին մէջ։

(Վերջը յաջորդով)

ՄՕՏԻԿ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Մ. Նահանգներու և Գանատայի հայաշատ քաղաքներուն մէջ կազմուած Ազգային Խորհուրդի Մասնաճիւղերէն դրամը սկսաւ հոսիլ։ Ամէն յարմարութիւններով, Նիւ Եորքի մէջ բացուեցաւ շքեղ կեդրոնատեղի։ Կազմակերպութեան անդամական ժողովները բազմամարդ էին, որոնց շատ յաճախ կը նախագահէր Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Տ. Տիրան Արքեպիսկոպոս Ներսոյեան։ Խորհրդային Հայաստանին հագուստներով եւ դեղօրայքով օժանդակելու աշխատանքի դաշտը ծաւալեցաւ։ Նշանակուեցաւ առանձին պաշտօնէութիւն և բացուեցաւ առանձին պաշտօնատեղի Տոքթ. Անակունիի ղեկավարութեամբ։

Խաղաղութեան և ազգերու Իրաւանց ճշդման անունով Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ կայացող Դաշնակից Ազգերու Համագումարին՝ Հայկական Հարցի մասին մատուցուեցաւ յիշատակագիր։ Յիշատակագիրը անձամբ ներկայացնող Յանձնախումբի անդամներն էին՝ Վեր. Եղնիկ Ազնաքեան, Իրաւաբան Արմանտ Կիգիր, Օգսէն Սարեան եւ Անդրանիկ Անդրէասեան։

Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ կայացող Դաշնակից Ազգերու Համագումարէն բխած Ազգերու Միութիւնը Նիւ Եորք հաստատուելուն, յարմար առիթը կ'ընծայուէր կազմակերպելու Համահայկական Համագումար, Սեւրի Դաշնագրով վաւերացուած եւ Ուիլսընեան Սահմաններով ճշդուած Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման պահանջքը ներկայացնելու Ազգերու Միութեան և Դաշնակից մեծ ազգեր՝ Միացեալ Նահանգներու, Խորհրդային Միութեան, Անգլիոյ և Ֆրանսայի կառավարութեանց։

Հրաւէրը հոյակապօրէն շարժման մէջ դ[ր]աւ գաղթաշխարհի հայութիւնը, որով 1947 Ապրիլ ամսի ընթացքին Նիւ Եորք ժամանեցին հեռաւոր և մօտաւոր երկիրներու գաղութահայութեան պաշտօնական ներկայացուցիչները, բազմ. թիւ հետեւորդներով։

Ուժեղացած եւ ուռճացած Ազգային Խորհուրդը՝ Համահայկական Համագումարը ուշագրաւ դարձնելու միջոցները ունէր։

Հազար տոլար վճարումով, մեծադոյն թերթ «ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԹԱՅՄԶ»ի մէկ էջը ամբողջութեամբ յատկացուեցաւ Հայկական Համագումարի նըպատակ՝ Հայկական Հարցին, պատմական փաստարկութեամբ։

Հրապարակային պրոպականդայի հոյակապ գործին համար, աշխարհահռչակ հաւաքատեղի «Գառնեկի» սրահին մէջ խօսեցան Նիւ Հէմշիր նահանգի Սէնէթըր Ջալս Թոպին եւ հանգուցեալ Նախագահ Վուտրօ Վիլսընի աղջիկը։ Հայկական սրահը ծայրէ ի ծայր լեցնող բազմահազարներով հանդիսականներու մէջն էին ամերիկեան թերթերու թղթակիցները և Հայկական Դատին բարեկամ ամերիկացիներ։

Նիւ Եորքի մեծագոյն եւ անուանի պանդոկներ՝ Էմպէսատըրի եւ Պիլթմորի շքեղ սրահներուն մէջ կայացան հաւաքոյթներ եւ ճաշասեղաններ, ուլցուն հայ եւ օտար ներկաներով։ Նիւ Եորքի ամերիկեան թերթերը սկսան սիւնակներ յատկացնել Հայկական Համագումարի տիպար ու խաղաղ աշխատանքներու տեղեկատուութեանց։

Առանձնապէս Միացեալ Նահանգներու բոլոր կողմերէն Նիւ Եորք եկած էին բժիշկներ, փաստաբաններ, կղերականներ, գործիչներ, արեւտրականներ և աշխատաւորներ, որոնցմէ շատեր կ'անձկային բեմ բարձրանալ եւ խօսիլ ու խօսիլ, անտեսելով հեռաւոր տեղերէ եկած պատուիրակներու տրուելիք առաջնութիւնը։ Անոնք ծանրացուցին եւ դժուարութեանց մատնեցին Ազգային Խորհուրդի դիւանը։ Անոնցմէ ոմանք ծանրապէս խռովեցան եւ դուրս հեռացան։

Հրապարակային այդպիսի հսկայ ժողովներու մէջ Հայկական Հարցի դիմումնագրի ձեւաւորումը ո՞րքան ճիշդ էր... Դրա մէջ սորվելիք ունինք։

Առաւել կամ պակաս, իր բոլոր կողմերով, Հայկական պատմական Համագումարը 5 օրերու նշանակալից ժողովներով վերջացաւ յուսալից և լաւ տրամադրութեամբ։

Մայիս ամսի նախաօրերուն՝ Ազգային Խորհուրդի դիմում-խընդրանքով Ուաշինկթընի Սթէյթ Տիփարթմընթէն և Ազգերու Միութեան քարտուղարութիւնէն հաղորդուեցան Հայկական Պատուիրակութեան օրերն ու ժամերը։

Հայկական Հարցի դիմումնագիրը իր պատկան տեղերը ներկայացնելու պատուիրակութիւնը կազմեցին՝ Ամերիկահայոց Առաջնորդ Տ. Տիրան Արքեպս. Ներսոյեան, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ Գէորգ Զ. ներկայացուցիչ Տ. Մամբրէ Արքեպս. Գալֆայեան, Բողոքական Հայոց ներկայացուցիչ՝ Վեր Ա. Ա. Պետիկեան, Ազգային Խորհուրդի Տնօրէն Վեր. Եղնիկ Ազնաքեան և Ազգային Խորհուրդի դիւանը։ Պատուիրակութեան նախագահ-պատգամախօսն էր Ներսոյեան Սրբազանը։

ՆԿԱՏՈՒՄ. — Հայերս աւելիով եւ աւելիով տարուեցանք և ներշնչուեցանք Համագումարի արտաքին փայլով։ Դրանով Հայկական Հարցը իր լուծումը չէր գտներ։

Համագումարէն ընտրուած եւ լիազօրուած Հայկական Պատուիրակութիւնը Ուաշինկթընի Սթէյթ Տիփարթմընթի եւ Ազգերու Միութեան քարտուղարութեան պաշտօնատեղիները ներկայանալէ առաջ, Հայկական Հարցի մասին գրական և դրական աշխատանք տարած չէր։

Ա. — Ըստ Ազգերու Միութեան Չարթըրին (օրինագիծ), Ազգերու Միութեան անդամ ազգ մը միայն իրաւասու է Ազգերու Միութեան օրակարգին հարց բերելու։ Հայոց Դատը Ազգերու Միութեան աճէնտային (օրակարգին) նիւթ դարձնելու յանձնառուն չունէինք։ Հայկական Պատուիրակութեան ներկայացնելիք դիմումնագիր-յուշագիրը ուրեմն դատապարտուած կ'ըլլար անշարժ մնալու Ազգերու Միութեան դարակներուն մէջ...։

Բ. — Եթէ նոյնիսկ հայոց բարեկամ որեւէ մէկ ազգ յանձնառու ըլլար Հայկական Հարցը Ազգերու Միութեան օրակարգին բերելու, կանխօրօք աշխատանք տարուած չէր ազգերու մեծամասնութեան քուէն ապահովելու՝ ի նպաստ Հայկական Հարցին. հետեւաբար, Հայկական Դատը կ'ենթարկուէր աղէտալի յաղթահարման, ուշացման և դուցէ կորըստեան։

Իրողութիւն է՝ որ պարագան նկատի առնուեցաւ և Նիւ Եորքի Համագումարէն լիազօրուած Ազգային Խորհուրդը եւ Պատուիրակութիւնը պիտի ընթացնէին Հայկական Դատի աշխատանքները, եթէ մօտիկ գալիքին մէջ չփոխուէր աշխարհի քաղաքական կացութիւնը։ Խորհուրդը բնորոշուեցաւ որպէս ամերիկահայ կեանքի ամենէն ամրակուռ կազմակերպութիւնը, որուն ազդեցութիւնը հասեր և շարժեր էր միւս երկիրներու հայ գաղութները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԱԹԼԵԹԻԶՄ

Բաւական ատենէ ի վեր աթլեթիզմի պատասխանատուները կարծես գաղտնօրէն կը պատրաստէին զանազան ակումբներու մարզիկները, Գահիրէ-Աղեքսանդրիա հանդիպման համար։

Անցեալ շաբթու, Ահլիի դաշտը ժամադրավայրը եղած էր աթլեթներու և տեղի ունեցան հետեւեալ մրցումները.—

ԱՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

100 մ. վազք
Ա) Մոհամմէտ էլ Կինտի (Ա.) 10 5
Բ) Մոհամմէտ Հ. Ռաշուան 11

200 մ. վազք
Ա) Մոհամմէտ Ռիհան (Ա.) 22'9
Բ Արեֆ Սոլիման (Ա.) 22'10

400 մ. վազք
Ա) Ապտէլ Խալէք Իմամ (Ա.) 50'3
Բ) Մոհամ. Ռիհան (Ա.) 51'1

1500 մ. վազք
Ա) Ապու Սէուտ (Ա.) 4 վ. 2'9
Բ) Քամալ Հէկազի (Ա.) 4 վ. 4'4

5000 մ. վազք
Ա) Ապուլ Սէուտ (Ա.) 15 վ. 0'2
Բ) Մահ. Օսման (Զ.) 15 վ. 24

110 մ. արգելարշաւ
Ա) Նո r էլ Տին (Կ.) 15'2
Բ) Մո ս. Թուֆան (Ա.) 15'3

Բարձրութիւն ցատկել
Ա) Ֆաքհի Սաաս էլ Տին (Ա.) 1. 90
Բ) Մոհ. Ֆարակ (Ա.) 1 մ. 75

Ձողով բարձրութիւն ցատկել
Ա) Հասան Նասիֆ (Ա.) 3 մ. 70
Բ) Մոհ. Ապպաս (Կ.) 3 մ. 70

Հեռաւորութիւն 1 քայլ
Ա) Էզզ էլ Տին Ե. (Օլ.) 7 մ. 51
Բ) Մակտի Մեխաիլ (Կ.) 6 մ. 86

Հեռաւորութիւն 3 քայլ
Ա) Մոսք. էլ Ապ. (Օլ.) 13 մ. 44
Բ) Մոհ. Մահկուպ (Բ.) 13 մ. 22

400 մ. արգելարշաւ
Ա) Էզզաթ Սո լթան (Ա.) 57'2
Բ) Ապտէլ Սալամ Հ. (Բ.) 57'5

Նիզակի արձակում
Ա) Մահմուտ Մոհ. (Ա.) 60 մ. 14
Բ) Մոհ. Ռամզի (Ա) 59 մ. 12

Սկաւառակի արձակում
Ա) Ամին Ջաֆի (Օլ.) 43 մ. 99
Բ) Մոհ. Պահա (Օլ.) 43 մ. 85

Գունտի արձակում
Ա) Հասան Մահրուս (Օլ.) 14 մ. 78
Բ) Ապուլ Էնէյն (Կ.) 13 մ. 98

ԻԳԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

80 մ. Արգելարշաւ
Ա) Հանեմ Ռամասան (Օլ.) 12'6
Բ) Վէսաս Մէկահէտ (Հ.) 13'0

200 մ. վազք
Ա) Ալիա Սուրուր (Օլ.) 26'3
Բ) Իգիս Կիրկիս (Օլ.) 28'5

Բարձրութիւն ցատկել
Ա) Հանեմ Ռամասան (Օլ.) 1 մ. 50
Բ) Վէսաս Մէկահէտ (Հ.) 1 մ. 45

Հեռաւորութիւն 1 քայլ
Ա) Հանեմ Ռամասան (Օլ.) 4 մ. 87
Բ) Սալուա Ասալ (Հ.) 4 մ 71

Սկաւառակի արձակում
Ա) Նատիա Խալիլ (Ա.) 27 մ. 47
Բ) Սաատիա էլ Կառաս (Հ.) 27 մ. 43

Գունտի արձակում
Ա) Աթիաթ Լոթֆի (Ա.) 10 մ. 2
Բ) Ապլա Սալահ (Հ.) 9 մ. 84

Նիզակի արձակում
Ա) Նատիա Շէրիֆ (Ա.) 29 մ. 88
Բ) Ս լաս Կամալ (Ա.) 28 մ 57

Ինչպէս կը տեսնէք, Աղեքսանդրիոյ Օլիմփիքի խումբի մարզիկուհիներ՝ Ալիա Սուրուր (Սեւ Նէս) եւ Հանեմ Ռամասան առանց մրցակիցի են եւ Ֆետերասիոնը պէտք է մասնաւոր հոգ տանի, որպէսզի կարենան աւելի լաւ արդիւնքներ տալ եւ առոր համար պէտք է որ Ֆետերասիոնը Արլեթիք մրցումներ կազմակերպէ օտար երկիրներու արլեթիք կազմակերպութիւններու հետ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

(Ծ.)— Փակագիծի մէջ դըրուած անունները հետեւեալներն են.—

Ա.՝ Ահլի, Կ՝ Կէզիրէ, Զ՝ Զամալէք, Օլ.՝ Օլիմփիք (Աղեքսանդրիա), Բ.՝ Բանակ, Հ.՝ Համալսարան (Մահհատ)։

Վ Ճ Ի Ռ Ը

(Շար. 3րդ էջէն

Փուեց վանքի զանգերի ղօղանջը։ Յետոյ երգը. «Առաւօտ լուսոյ, արեգակն արդար, առ իս լոյս ծագեայ...»։

Շառագունել էր մեծ Մասիսի գագաթը, երբ Անդրանիկը սենեակ մտաւ։ Մի բաժակ սառը ջուր խմեց, ապա մօտեցաւ, ընկողմանեց բազմոցին ու նորից վառեց ծխախոտը։ Դէմքին դաժան խաղաղութիւն էր իջել։

* * *

Վանքի պարիսպներից դուրս, բակում շարուել, քարացել էր Անդրանիկի զօրամասը։

Ահա բերում են կալանաւորին, կանգնեցնում լճամերձ պատի տակ։

Սեւազգեստ վանականները եկել, տեղ են գրաւել ճեմարանի ձախ կողմում, իսկ ալեկոծ ժողովուրդը խռնուել է աջ կողմը, վանքի պարիսպներին կպած, պարիսպների վրայ։

Վանականներից մէկը Խաչն ու Աւետարանը ձեռքին, մօտենում է կալանաւորին։

Բոլորը սարսռում են։ Ուրեմն այդքան դաժա՞ն է վճիռը։

Վանականը Խաչն ու Աւետարանը պարզում է դատապարտեալին։ Կեանքին հրաժեշտ տալուց առաջ հարկաւոր է համբուրել դըրանք, հաղորդուել, որպէսզի Աստուած թողութիւն շնորհի մեղքերին և այդ մեղքերը չգնան մինչև հանդերձեալ կեանք։

Բայց կալանաւորը ձեռքով դանդաղ դէն է հրում Խաչն ու Աւետարանը։

Մօտենում է մի զինուոր՝ դատապարտեալի աչքերը կապելու։ Կալանաւորը հանգիստ դէն է հրում զինուորի ձեռքը եւս։

Եւ Անդրանիկը լսում է հաբրկատ մի ձայն.

— Առանց աչքերս կապելու էլ կարող էք գնդակահարել։

Լռութիւնը խտանում է։

Դատապարտեալը, լայն հայեացք բոլորելով, փնտռում է մէկին, փնտռում է, ու... գտնում։ Զօրաշարքի ձախ ծայրին մեկուսի, տանջահար կանգնել է նա՝ Անդրանիկը։

Հայեացքները հանդիպում են իրար,

«Մնաս բարո՜վ, հա՜յր իմ...»։

Նրա դիմաց շարուել են վեց զինուոր՝ մաուզերները մերկացրած։

Յանկարծ հեծկլտում է մի աղջիկ։

Նա՞ է։

Վեց զինուոր հրամանի են սպասում։ Պէտք է կրակեն . . . Անդրանիկի սրտի՞ն։ Սրտի՛ն, սրտին...

Բայց սպասում են։

Խտացած լռութեան մէջ, յանկարծ, ինչպէս ամպրոպ, որոտում, պայթում է հրամանը։

— Ցանուն մեր քոյրերի պատուի, կրա՛կ...

. . . .

Խռպոտ ձայնը լսւում է երկրորդ անգամ.

— Կրա՛կ...

. . . .

Վեց ատրճանակ, զինուորական վեց հզօր ձեռք թուլանում, կախւում են ներքև.

Հրամանը չի կատարւում, Անդրանիկի հրամանը առաջին անգամ չի կատարւում։

Վտանգաւոր սենդ է անցնում գեներալի աչքերով։ Ցնցւում, ոստնում է առաջ, մօտենում վեցեակին.

— Թուլամորթնե՜ր...

Բայց վեց զոյգ փոթորկուն, ընկճուած աչք պաղատում են.

«Ներիր, զօրավար, ներիր քո սիրելի, քո քաջ հոգեորդուն։ Կամ միեւնոյն է, մեզ էլ գնդակահարիր»։

— Ուզում էք ինձ խնայե՞լ, Թուլամորթնե՜ր...

Ցնցւում են կեռ բեխերը, պրկւում։ Կզերակները պարանւում են. դէմքի ստուերն աւելի է խտանում։ Ու նա կանգնում է դատապարտեալի առջև, մաուզերը հանում պատեանից և, դողացող ձեռքով արձակում բոլոր եօթ գընդակները։

Որդին նուաղուն հայեացքով վերջին անգամ նայում է պաշտելի հօրն ու հրամանատարին, ապա կրանում է, մի ակնթարթ մնում ձախ ծնկին. յետոյ՝ միանգամից փուլ գալիս։ Վե՛րջ։

Անդրանիկը ատրճանակը դընում է պատեանը, մի քանի քայլ առաջանում և . . .— և ընկնում է շունչը փչող հոգեզաւակի վրայ։

Ո՞ւշքը գնաց։

Արձանացել են բոլոր զինուորները, վանականները, ժողովուրդը։ Քարացել է ողջ բնութիւնը...

Արդեօք ո՞ւշքը գնաց։

Համհարզը մօտենում է շտապով, և կանգ է առնում։ Անդրանիկ կապարագոյն շրթունքները մօտեցրել է գնդակահարուածի ճակատին։ Այն շուրթերը, որոնք մահավճիռ էին արձակել։ Եւ համբուրում է սառը քրտինքով պատած նրա ճակատը։ Ապա վեր է կենում, հանում թիկնոցը, գցում Թորոսի անկենդան մարմնին և դանդաղ հեռանում առողջարանի կողմը։

Քայլում է ծանրախոհ, բեխերը թոյլ կախուած, քայլում է մարդկանցից հեռու, որպէսզի ոչ ոք չնկատի։ Ոչ ոք...

Աշխարհում ո՞վ է տեսել, որ Անդրանիկը արտասուի։ Ո՞վ կարող էր տեսնել։

Ս. Կ.

Անակնկալօրէն Նախագահ Թրումըն յղացաւ «ՓՈՅՆԹ ՖՈՐ»ի կործանարար եւ տխմար քաղաքականութիւնը, որով ազգերը բաժնուեցան Արեւմտեան եւ Արեւելեան շերտերու, ազգերու կոնակին չոքեցաւ Պաղ Պատերազմի աւերիչ ծանրութիւնը, զինակցեցան Թուրքիոյ հետ եւ յայտարարեցին, ««Թուրքիոյ Կովկասեան սահմանները Միացեալ Նահանգներու սահմանն է..»։

Պաղ Պատերազմի ազդեցութենէն սարսեցան, թուլացան թէ՛ հայերը և թէ ամերիկացի բարեկամները. երերաց, թուլացաւ Ազգային Խորհուրդը եւ Հայկական Դատի աշխատանքը մնաց հոն ուր որ էր։

ՍԵԴՐԱԿ ՇԱՀԷՆ

(Քարտուղար Հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց Ազգ. Խորհուրդի)

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
18 ՄԱՐՏ 1965

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Սովետական Միութենական ճատրակի ոսկի մետալի մրցումները տեղի ունեցան Երեւանի մէջ եւ առաջնութիւնը շահեցաւ Աշխարհի ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան, որ հնարաւոր 15 միաւորներուն 10.5 կէտ ապահովեց: Բ. հանդիսացաւ Գրոսմայստեր Վ. Պոլուգաեւսկին 9.5 կէտով:

Այս տարի միջազգային դասաւոր Ց. Ռոխլին գրեց որ միջմիութենական ախոյեանութեան այդ խաղերուն մասնակցեցան 120 վարպետներ, որոնք արժէքաւոր աւանդ մը բերին ճատրակի արուեստին:

Հանդիպումներու մեծ մասը անցաւ սուր պայքարներով եւ ոչ մէկը խուսափեցաւ պարտութենէ: Ուրախալի է նշել Պետրոսեանի յաջող խաղարկութիւնը: Աշխարհի ախոյեան դառնալէ յետոյ այս առաջին անգամն էր որ ան Հայաստանի մէջ կը մասնակցէր մրցաշարքի մը: Անոր հիանալի խաղերը Զիտեակովի եւ Պլատոնովի դէմ, մեծապէս տպաւորեցին ճատրակի սիրահարները:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԱԹԼԷԹՆԵՐԸ
ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Միացեալ Նահանգները գտնուող սովետական աթլէթները արդէն սկսած են Ֆիլատելֆիոյ աւանդական մրցումները: Խաղերու բացումէն առաջ, Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետը շքանշաններով պատուեց Թոքիոյի Ողիմպիական խաղերուն մէջ մրցանակի արժանացած մարզիկները: Անոնց նոյն տարին ներկայ էին նաեւ սովետական մարզիկներ Վալերի Պրումելին, Իկոր Տէր-Յովհաննէսեանին, Թամար Փրեսին ու Անաթոլի Միխայլովին:

Մրցումներուն մէջ ամենամեծ յաջողութիւնը արձանագրեց 23 տարեկան խարքովցի ձողացատկորդ Կեննատի Պլիզնեցով, որ ամերիկացի Ռոնա Մորիսը ու չեխոսլովաք Ռուտոլֆ Թոմաշեքի յաղթելով ցատկելու մէջ առաջին հանդիսանալով: Պլիզնեցովի ձեռք բերած արդիւնքը՝ 4 մեթր 88՝ ՍՍՌՄի մրցանիշն է, փակ սրահի մէջ:

Իկոր Տէր-Յովհաննէսեան լաւ յաջողութիւն մը ունեցաւ եւ 7 մ. 95 ս. մ. երկարութիւն ցատկելով յաղթանակեց:

Անաթոլի Միխայլով ու Վալերի Պուլիշեւ նուազ յաջողութիւն ունեցան. առաջինը 50 եարտ արգելարշաւին վերջին մրցումներուն չմտաւ, իսկ երկրորդը 1000 եարտ արշաւին մէջ 3րդ տեղը գրաւեց: Թամարա Փրես եւ Վալերի Պրումել չմասնակցեցան մրցումներուն:

ԱՊՊԱՍ ՄԱՀՄՈՒՏ ԷԼ-ԱՔՔԱՏ

(Շար. Դ. էջէն)

ներ են, որոնք իրենց գիրքին համար ծախու հանած են արար աշխատաւոր ժողովուրդն ու օրհնեալ երկիրը: Հոս իշխողները՝ հոն ձեզ ջարդողներուն զաւակներն են:

Աքքատ չէր հաւատար օտարական ընկերութեանց եւ պետութեանց բարեկամութեան, բայց կը հաւատար եւ կը ցանկար ժողովուրդներու բարեկամութեան: Գերման մեծ միտքերուն հիացող Աքքատ՝ չկրցաւ հանդուրժել Հիթլերի մոլեռանդութեանց եւ ցնորքներուն, ու գրեց «Հիթլեր Կշիռի մէջ» գիրքը: Եւ երբ, 1944ին, Գերմանները մօտեցան Եգիպտոսի սահմաններուն, Աքքատ ապաստանեցաւ Սուտան:

Խաղաղութեան հետ Աքքատի առջեւ բացուեցաւ ազատ ասպարէզ՝ անկաշկանդ կերպով մշակելու իր գրականութիւնը, միաժամանակ բոլոր մարզերուն մէջ — բանաստեղծութիւն, պատմուածք, վէպ, պատմութիւն, քաղաքակրթութիւն, գրականութեան եւ արուեստի քննադատութիւն, փիլիսոփայութիւն, ընկերաբանութիւն եւ քաղաքականութիւն: Իր գիրքերուն թիւը կը հասնի ութսունի: Իսկ իր կարդացած գիրքերուն թիւն է՝ քառասուն հազար:

Չէ ամուսնացած Աքքատ, որովհետեւ, ինչպէս ինք ըսած է, ընտանիքին յատկացնելիք ժամանակ չունէր: Իր «Կինը Գուրանին մէջ» գիրքը բաւական յուզում պատճառեց, իր ատենին, ֆեմինիստական շրջանակներու մէջ, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ Աքքատ կնատեաց է: Եւ սակայն՝ ան պաշտելու աստիճան կը սիրէր իր մայրն ու քոյրը: «Ես կնոջ թշնամի չեմ, ըսած է անգամ մը, եւ նոյնիսկ ե՛ս է որ առաջարկած եմ կին անդամներ ընտրել Արաբ Լեզուի Ակադեմիային», որուն կարեւոր ուժերէն մէկն էր Աքքատ: Ան կը հաստատէ կնոջ յատկութիւնները եւ նոյնիսկ զայն կը նկատէ «մարդէն գերադաս՝ մարդկային ամենէն ազնիւ յատկութեան — զոհողութեան մէջ...»: Կը հաւատայ որ շատ զարգացումը կինը կը զրկէ իր կնոջականութենէն եւ կը հեռացնէ զայն տունէն, խոհանոցէն, զաւակներէն եւ ամուսինէն:

Յեղափոխութենէն ետք Աքքատ ամենէն շատ գնահատուող գրագէտը եղաւ: Իր տեսողութիւնները, իրենց ինքնատպութեամբն ու տոկունութեամբն ստեղծեցին Աքքատեան դպրոց մը: Ինք կը խուսափէր որեւէ դպրոցի պատկանելէ կամ ուրիշ գրագէտի նմանելէ, հետեւելէ, հետեւած նկատուելէ...: Բայց ինք ունի բազմաթիւ հետեւողներ: 1960՝ ստացաւ Ա. Մ. Հ.ի «Արժանեաց Շքանշան»ը.

Իր մահէն ետք, Ա.Մ.Հ.ի «Արուեստներու եւ Գրականութեան Խորհուրդը» որոշեց գրական մրցանակ մը հաստատել իր անունով, ամէն տարի երիտասարդ տաղանդ մը վարձատրելու համար:

Ասկէ զատ, Ազգային Մատենադարանին մէջ՝ Աքքատի գործերը ունեցան յատուկ անկիւն մը. երկու սրահներ կը կոչուին իր անունով: Գրագէտներու եւ արուեստագէտներու պատուոյ յանձնախումբ մը որոշեց կրկին անգամ տպագրել իր ամբողջական երկերը եւ պատրաստել հատոր մը, նուիրուած մեծ գրագէտին, մինչեւ 29 Յունիս (անոր ծննդեան օրը) հրապարակ հանելու համար:

Ասուանի մէջ — ուր թաղուած է Աքքատ —, Մեծ Ջրամբարի ճամբուն վրայ կը շինուի յուշարձան մը եւ Գահիրէի մեծ փողոցներէն մէկը կը կոչուի «Էլ Աքքատ»: Սարքուեցաւ մեծ ցուցահանդէս մը՝ իր երկերուն համար, «Նոր Գրիչ» Միութեան նախաձեռնութեամբ: 1964, Մարտ 21ին, Ա.Մ.Հ.ի Հեռատեսիլէն կրկին անգամ տրուեցաւ Աքքատի հետ հրապարակային տեսակցութեան մը արձանագրութիւնը:

Իսկական կորուստ մըն է արաբական մշակոյթին համար Աքքատին մահը: Ազատախոհ մտաւորականի եւ արուեստագէտ գրողի իր տիպարը անկորնչելի պիտի մնայ գալիք սերունդներու սիրտին ու միտքին մէջ:

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Մանինիկ Թ. Կարապետեան եւ Պերճ Ա. Արթինեան իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Գեր. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի, որ նախագահեց, եւ Արժ. Տ. Արտակ Քհնյ. Պողոյեանի, որ օրհնեց իրենց նշանախօսութիւնը:

Շնորհակալութիւններ կը յայտնեն նաեւ Եգիպտահայ թերթերուն, որ արձագանգ եղան, եւ այն մարմիններուն ու ազգայիններուն, որոնք իրենց այցելութիւնով, հեռագրով, նամակով կամ բարեսիրական հաստատութեանց եղած նուիրատուութիւններով շնորհաւորեցին զիրենք:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսթան էլ Քաֆուրի

Կիրակի, 21 Մարտ կ.ա. ժ.ը 10.15ին

«ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ»ուան առթիւ

պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝ «ՊԱՏՈՒԷ՛ ՄԱՅՐԴ»

Բնաբան.—

«Պատուէ՛ քու հայրդ ու ՄԱՅՐԴ, որպէսզի քու օրերդ երկար ըլլան այն երկրին մէջ, զոր քու Տէր Աստուածդ կուտայ քեզի:»

(Ելից 20, 12):

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ողբ. Նազար Կէնտիմեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն՝

Տէր եւ Տիկ. Ն. Սվաճեան	100	Ե. Դ.
Այրի Տիկ. Ազնիւ Կէնտիմեան	100	”
Տէր եւ Տիկ. Օ. Մանուկեան	100	”
” ” Յ. Սամսոնեան	100	”
” ” Լ. Գարագաշեան	100	”
” ” Վ. Քէօհնէլեան	100	”
” ” Խ. Իսկէնեան	100	”
” ” Արմէն Տասուր	50	”
Մօ. եւ Տիկ. Ե. Յակոբեան	50	”

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ողբ. Նազար Կէնտիմեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Քիւփէլեան եւ զաւակունք կը նուիրեն՝

Նիւբար Իսք. Հայկ. Ակումբին	50 Ե.Դ.
«Ջահակիր»ին	50 Ե.Դ.

(Ստանալ «Ջահակիր»էն)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ, Անյայտ էջեր եւ Աֆորիզմներ, կազմեց Գ. Ա. Մաղոյեան, Հայպետհրատ, Երեւան, 1964: Նուէր մեզի՝ Արուեստի եւ Գրականութեան Թանգարանին կողմէ: (Գինը՝ 26 կ.)

ՅԱՋՈՐԴՈՎ՝

Երգիծական՝ ԸՆԿԵՐ ՕՁՈՒՆԻԷ

Կեանքն ու գործը ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻ ի.

«Անդրանիկը գալիս է»՝ ՍՏԵՓԱՆ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԷ.

«Խոհեր Եղեռնի Յիսնամեակին»՝ ՓՐՈՖ. Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻԷ.

«Ծխախոտը եւ իր վնասները» (վերջ)՝ ՏՈՔԹ. Կ. ՄԵՐՃԱՆԵԱՆԷ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի 18 Մարտ, երեկոյեան ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կը խօսի՝ ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Նիւթ՝ «16ՐԴ ԵՒ 61ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ»

Սիրալիր հրաւէր բոլոր երիտասարդներուն

Կիրակի 21 Մարտ 1965, կ. ե. ժամը 6,30ին

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ԴԱՍԱԽՕՍԷ՝

ՏԻԿԻՆ ՍՈՆԱ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՇԱՃ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

պիտի բեմադրուի

«ՍԻՐԵԼԻ ՄԱՅՐԻԿԻՆ»

Երգախառն թատերգութիւն (օփերէթ) երեք պատկեր

Հեղինակ՝ Արամ Մուրատեան (Թրգմ. Սիսակ Շալնեան)

ԳՐԱՒԵԱԾ ՕՐ

Կիրակի, 11 Ապրիլ 1965

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

ՄԱԼՎԻՆԱ

Ընտանեկան բարոյալից եւ զգայացունց թատերգութիւն

3 ԱՐԱՐ ԵՒ 1 ՊԱՏԿԵՐ

Հետեւողութեամբ «Ինվիթէշըն» Սինէ-Ժապանէյին

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾԵՑ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՍԻԼՎԻ ՎԱՐԴԱՆԻ ՀԵՏ

(Շար. Դ. էջէն)

Սիլվի նոյն ազգութենէն ըլլալ կ'ուզէ անշուշտ իր այս բացատրութեամբ:

Նոյն պահուն եղբայրը՝ Էտի Վարդանը կը մօտենայ մեզի՝ իր անբաժանելի թրոմփէթով:

Նոյն մտածումները կ'ունենանք, երբ կը սկսինք խօսիլ նաեւ Էտիի հետ:

Երբ Իսթանպուլի մասին իր տպաւորութիւնները կը պատմէ տղան, յանկարծ, ուր'է ուր՝ կը հարցնենք:

— Ձեր հայրը ո՞ղջ է:

Էտի մեզի կը նայի քիչ մը շուարած եւ կը պատասխանէ առանց մեր նպատակը հասկցած ըլլալու:

— Այո՛, ողջ է:

— Անունը ի՞նչ է:

— Ժորժ:

— Չէ՞ք կարծեր որ Գէորգ եղած ըլլայ, կ'ըսենք խնդալով, քանի որ հայկական ծագում ունի ան:

— Թերեւս, այո՛, այդպէս կ'ըսեն, հաւանական է, կը պատասխանէ Էտի Վարդան:

Սիլվի Վարդան գոհունակութեամբ կ'ընդունի «Մարմարա»յի ընթերցողներուն համար լուսանկար մը ստորագրել:

— Մեր ընթերցողները շատ կ'ուրախանային, եթէ հայերէն ստորագրէիք ձեր լուսանկարը, կ'ըսենք:

— Երանի թէ հայերէն գիտնայի, անշուշտ մեծ գոհունակութեամբ պիտի ուզէի հայերէն գրել:

— Բայց կարծուածին չափ դժուար չեն հայերէն գիրերը, կ'ըսենք ու թուղթի մը վրայ իբրեւ օրինակ կը գրենք «Մարմարա»յի անունը:

Օ՛, սքանչելի, գրեմ ուրեմն, կ'ըսէ համակրելի արուեստագիտուհին, որ միեւնոյն ատեն շատ արթուն եւ խելացի է. առանց վարանումի դիւրաւ լուսանկարին տակը կը մակագրէ հայերէնով եւ ծաղկաւոր իւրայատուկ ստորագրութեամբ:

Յաջողութիւն կը մաղթենք, շնորհակալութիւն կը յայտնենք, եւ կը բաժնուինք երիտասարդ արուեստագէտներէն, որոնք արդէն փորձի կը պատրաստուէին երեկոյեան համերգին համար:

«Մարմարա»

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՅԵԱՆ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՏՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒԲԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— [illegible] Թղթակցութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նեմա» — Բաժանորդագրութիւններ.— ՆՈՒԲԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيرو بيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 71 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՐՏ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٧١ - الخميس ٢٥ مـارس ١٩٦٥

ՄԵԾ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Ե. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Դարեր շարունակ Օսմանեան կայսրութեան Ֆէոդալական–բռնատիրական լծի տակ գտնուող աբեմտահայերը մշտական ու յամառ պայքար են մղել իրենց հայրենիքի՝ Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութեան եւ կորցրած պետականութիւնը վերականգնելու համար։

Արեւմտահայերի ազգային–ազատագրական պայքարը, որ լայն չափեր ստացաւ յատկապէս անցած դարի երկրորդ կէսին, զուգադիպեց այն պայքարին, որ մեծ տէրութիւնները մղում էին՝ հանդէս գալով որպէս հայ ժողովրդի «պաշտպաններ» օսմանեան տիրակալութեան դէմ նրա մղած պայքարում, մինչդեռ իրականում իրենց դիրքերն էին ամրապնդում օսմանեան կայսրութեան մէջ։ Բայց դա չէր խանգարում այդ տէրութիւններին հանդէս գալու նաեւ ընդդէմ ազգային փոքրամասնութիւնների, երբ սրանք փորձում էին ազատագրուել օսմանեան տիրապետութիւնից, յեղափոխական ուղիով, որովհետեւ մեծ տէրութիւնների իշխող դասակարգերը չէին ուզում տեսնել արիւնարբու սուլթանի դէմ ուղղուած յեղափոխութիւն։

Ճնշուած ժողովուրդների, այդ թւում եւ հայերի, իսկական ազատագրումը Թուրքական լծից մեծ պետութիւններին կը զրկէր օսմանեան կայսրութեան քաղաքականութեան վրայ ի նպաստ իրենց շահերի հակազդելու մի հզօր զէնքից։

Արեւմտահայերին Թուրքական բռնակալութիւնից ազատագրելու գործում իրական օգնութիւն կարող էր ցոյց տալ միայն Ռուսաստանը, որովհետեւ այդ ատելի լծից հայերի ազատագրուելու եւ Արեւելեան Հայաստանին միանալու ձգտումը զուգադիպում էր ցարիզմի Մերձաւոր Արեւելքում վարած զաղութային քաղաքականութեանը։

1877–1878 Թուականների պատերազմում, Ռուսաստանը յաղթանակ տանելուց յետոյ, Սան Ստեֆանոյի դաշնագրի 19րդ յօդուածի հիման վրայ, Թուրքիայի լծից ազատագրեց Հայաստանի մի փոքր մասը՝ Կարսը, Արդահանը, Արդվինը, Բայազէտը եւ Սուրմալուն։ Թուրքիայի սահմաններում մնացած հայերի վիճակը բարելաւուելու համար Ռուսաստանը պարտաւորեցրեց Թուրքիային՝ կատարել անհրաժեշտ բարենորոգումներ, որոնք արտացոլուեցին նոյն դաշնագրի 16րդ յօդուածում։

«Քանի որ, ռուս զօրքերի դուրս գալը այն վայրերից, որ նրանք գրաւել էին Հայաստանում եւ որ պէտք է վերադարձնեն Թուրքիային, կարող է դառնալ ընդհարումների ու բարդութիւնների այնպիսի մի չարժառիթ, որը կարող է վնասել երկու պետութիւնների լաւ յարաբերութիւնները, ապա Բարձրագոյն Դուռը պարտաւորւում է առանց նուազագոյն յապաղման իրագործել այն բարելաւումներն ու ռեֆորմները, որ պահանջում են հայաբնակ նահանգների տեղական կարիքները... եւ ապահովել նրանց անվտանգութիւնը քրդերի ու չերքէզների դէմ»։

Ռուսաստանի ճնշման տակ տաճկական կառավարութիւնը ստիպուած էր համաձայնել, որ ռուսական զօրքը մնայ Հայաստանի տերիտորիայում, մինչեւ իրագործուեն դաշնագրով նախատեսնուած բարենորոգումները։

Սակայն Ռուսաստանի տերիտորիայի ընդլայնումը խիստ անհանգստացնում էր անգլիական կառավարութեանը։ Օգտագործելով այդ ժամանակաշրջանում Ռուսաստանի համար ստեղծուած դիւանագիտական աննպաստ իրադրութիւնը՝ Անգլիան պահանջեց փոփոխել Սան Ստեֆանոյի դաշնագիրը։ Եւ 1878 թ. Մայիսի 30ին Լոնտոնում Ռուսաստանի լիազօր Շուվալովը եւ Մեծն Բրիտանիայի լիազօր Սոլսբերին ստորագրեցին մի համաձայնագիր այն փոփոխութիւնների մասին, որոնք պէտք է մտցուէին Սան Ստեֆանոյի հաշտութեան դաշնագրի մէջ։ Այդ համաձայնագրում Թուրքիային ենթակայ հայկական հողերի վերաբերեալ ասուած է հետեւեալը.

«Այն խոստումը, որ տրուած է Հայաստանի վերաբերեալ Սան Ստեֆանոյի նախնական դաշնագրով, չպէտք է վերաբերի բացառապէս Ռուսաստանին, այլ նաեւ Անգլիային։

«Ինչ վերաբերում է Ալաշկերտի հովտին եւ Բայազէտ քաղաքին, ապա քանի որ այդ հովիտը տարանցիկ մեծ ուղի է դէպի Պարսկաստան եւ թուրքերի աչքում խոշոր նշանակութիւն ունի, ուստի նորին կայսերական մեծութիւնը համաձայնում է վերադարձնել դա նրանց...»։

Ահա այդ «Շուվալով-Սոլսբերի» համաձայնութիւնն էլ դարձաւ Բեռլինի վեհաժողովի աշխատանքի հիմքը։ Սակայն Անգլիան չսահմանափակուեց Ռուսաստանի հետ կայացրած այդ համաձայնութեամբ եւ վեհաժողովի նախօրեակին Թուրքիայի հետ կնքեց մի ծածուկ դաշնագիր, որն ուղղուած էր Ռուսաստանի տերիտորիան հետագայում դէպի Հայաստան ու Փոքր Ասիա տարածուելու դէմ։ «Այն դէպքում, եթէ Բաթումը, Արդահանը, Կարսը կամ այդ վայրերից մէկն ու մէկը Ռուսաստանը պահի, — ասում էր այդ վաւերաթուղթը, — Անգլիան պարտաւորւում է զինու զօրութեամբ օգնել սուլթանին՝ պաշտպանելու Թուրքիայի ասիական տիրոյթները Ռուսաստանի ամէն մի նոր ոտնձգութեան դէմ»։

(Շար. 1)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԵՐԴՈՒՄԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգային Ժողովի այսօրուան նիստին մէջ է որ տեղի պիտի ունենայ ԱՄՀի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի սահմանադրական երդումի արարողութիւնը՝ իր վերընտրութեան առթիւ։

Երկու հարիւր անձեր (մտաւորականներ, մասնագէտներ, բանուորներ եւ գիւղացիներ) հրաւիրուած են խորհրդարան։ Իսկ երեկոյեան՝ Համալսարանի մեծ սրահին մէջ տեղի ունենալիք հանդիսութեան ներկայ պիտի ըլլան 3000 հրաւիրեալներ։

ԱՐԱԲԿ. ԼԻԿԱՅԻ 20 ԱՄԵԱԿԸ

Երկուշբթ., 22 Մարտ 1965, Արաբական Լիկան տօնեց իր 20 ամեակը՝ յատուկ հանդիսութեամբ, իր կեդրոնին մէջ (Քասր էլ Նիլ)։ Այս տօնին առթիւ՝ յիշատակի դրոշմաթուղթեր հրապարակ հանուեցան։

ՆՈՐ ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, 18 Մարտ 1965 առաւօտ, դէպի միջոցը արձակուեցաւ «Վոսխոտ 2» սովետական տիեզերանաւը՝ երկու տիեզերագնացներով, գնդապետ Փաւել Պելիաեւ (40 տարեկան) եւ տեղակալ Ալեքսէյ Լէոնով (30 տարեկան)։ Այս վերջինը, երկրին շուրջը 90,9 վայրկեանէն դարձող տիեզերանաւէն դուրս ելած է պահ մը եւ միջոցին մէջ պտտած է 20 վայրկեան։

Տիեզերանաւուն վրայ հաստատուած հեռացոյցի մը միջոցով՝ անցած դարձածը կը դիտուէր Մոսկուայի գիտուններէն։ Տիեզերանաւը Ուրալի հիւսիսակողմը երկիր իջաւ 26 ու կէս ժամ ետք, 18 անգամ երկրին շուրջ դառնալէ յետոյ։

Ամբողջ աշխարհ ուրախութեան մէջ է այս յաղթանակին համար։

ՖԱՐՈՒՔ ՖՈՒԱՏԻ ՄԱՀԸ

Եգիպտոսի նախկին թագաւոր Ֆարուք Ա., որ 1936ին գահ բարձրացած էր՝ յաջորդելով իր հօր, Ահմէտ Ֆուատ Ա.ի եւ որ 1952 Յուլիս 26ին գահընկէց եղաւ Յեղափոխութեան կողմէ ու արտասահման ճամբուեցաւ, մեռած է Հռոմի մէջ Չորեքշաբթի 17 Մարտ 1965ի գիշերը՝ ուղեղային թրոմպոզէ։ Ան խարտիշահեր տիկնոջ մը հետ կը ճաշէր, երբ նեղութիւն զգացած է եւ սեղանին վրայ ինկած։ Փոխադրած են հիւանդանոց, ուր մահացած է։ 45 տարեկան էր։ Դիակը տարուած է դիազննարան։ Իր որդին՝ Ահմէտը եւ երեք աղջիկները, Լօզանէն մեկնած են դէպի Հռոմ։ Նախկին թագուհի (Ա.) Ֆարիտա եւս՝ Պէյրութէն՝ մեկնած է Հռոմ։ Յուղարկաւորութեան ներկայ եղած է նաեւ Բ. թագուհին՝ Նարիմանը։ Թաղումը տեղի ունեցած է Ուրբաթ, 19 Մարտ 1965, Իտալիոյ մէջ, հակառակ հանգուցեալի կըտակին, որով կ'ուզէր Սէուտ. Արաբիա թաղուիլ։

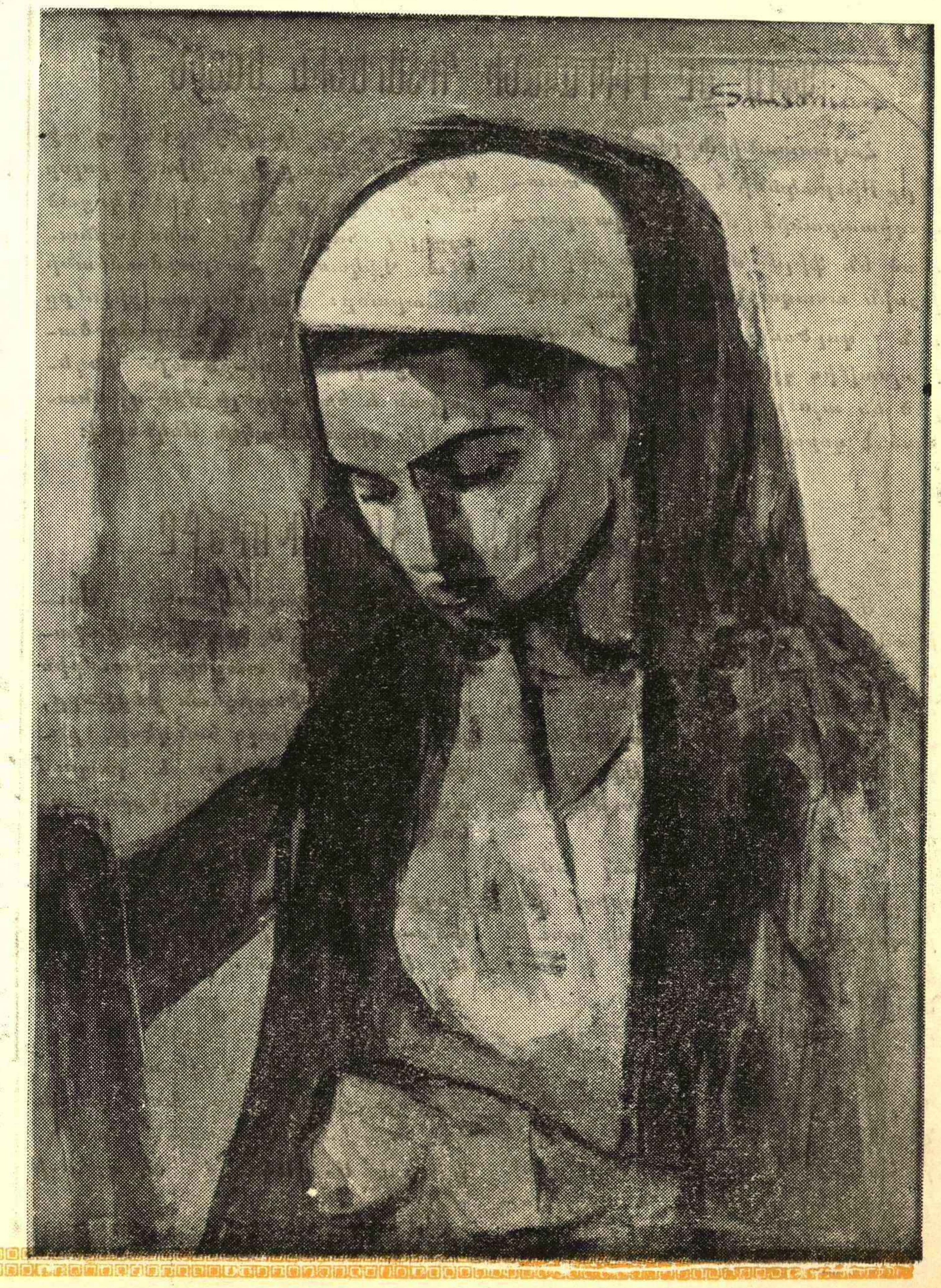
★ 41-ՐԴ "ՍԱԼՈՆ ՏԻՒ ԳԷՌ"Ը ★

Նկարչութեան Ա. մրցանակը (Ոսկի մետալ) առաւ Ս. Սամսոնեան Բ. մրցանակը (Արծաթեայ մետալ) առաւ Բ. Կոճամանեան

Երէկ երեկոյ, Չորեքշբ. 24 Մարտ 1965 ժամը 6ին, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի անունով՝ Մշակոյթի եւ Ազգային Ուղղութեան Նախարար Տոքթ. Ապտէլ Քատէր Հաթէմի փոխանորդ Պր. Եհեա Ապու Պաքր կատարեց բացումը Եգիպտոսի 41րդ Սալոն տիւ Գեռին, ուր հարիւր արուեստագէտներ (նկարիչ, քանդակագործ եւ փորագրիչ) ցուցադրած են իրենց 137 գործերը, բոլորը նոր։ Այս ցուցահանդէսին՝ մեր ընկերը՝ նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան շահեցաւ նկարչութեան Ա. Մրցանակը (Ոսկի Մետալ)՝ «Խոկում» նկարին համար։ Իսկ նկարիչ Բիւզանդ Կոճամանեան Բ. Մրցանակը (Արծաթեայ Մետալ)՝ «Գեղջուկ կեանք» նկարին համար։ Ուրիշ արուեստագէտներու տրուեցան՝ նկարչութեան Գ. Մրցանակը, քանդակագործութեան 3 մրցանակներ եւ գծագրութեան 3 մրցանակներ, որոնց — ինչպէս նաեւ ամբողջ ցուցահանդէսին — մասին պիտի խօսինք յաջորդով։

Նկարներ ունէին նաեւ նկարիչներ Աշոտ Զօրեան եւ Սիմոն Շահրիկեան, որոնք արժանացան Պր. Ապու Պաքրի ու հանդիսատեսներու գնահատանքին։

Կը շնորհաւորենք մեր հայ եւ արաբ արուեստագէտները։

Սամսոնեանի «Խոկում» նկարը, որ արժանացաւ Ա. Մրցանակի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՍՈՎԵՏ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Գիտութիւններու Հայաստանի Ակադեմիան հրատարակեց գիրք մը՝ որ ամբողջովին նուիրուած է «Սովետ Միութեան հերոս» կոչումը ստացած 95 հայերու: Գիրքը լոյս տեսած է համաշխարհային երկրորդ պատերազմի գինադուլի քսանամեակին առթիւ: Ցոյց կը տրուի՝ թէ հայ ազգին զաւակները սատար հանդիսացան Հիթլերական Գերմանիոյ պարտութեան մեծ արժանաւորութեամբ: Մօտաւորապէս 70.000 հայ զինուորականներ (ըսպաներ և պարզ մարդիկ) շքանշաններ ստացան: Ցայտնուեցան հայ նշանաւոր հրամանատարներ. Մարեշալ Յովհաննէս Բաղրամեան (Սովետ Միութեան պաշտպանութեան դեր-նախարար), Ծովակալ Յովհաննէս Իսահակեան: Մարեշալ Սարգիս Խանփերեան (Օդոյժ), և Զօրավար Ա. Բաբաջանեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՈՒՂԱՐԿՈՒԱԾ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐ

Ամերիկեան Միջհայրենակցական Միութեան Դիւանը մասնաւոր հաղորդագրութիւնով մը կը յայտնէ որ ծանօթ գրագէտ Համաստեղի միջոցով, իրեն յանձնուած, նկարիչ Եղիա Գասպարեանի 15 կտոր նկարները և Ֆրեզնոյէն Մըկրտիչ Գասպարեանի արխիւը Հայաստան ուղարկուելէ յետոյ, վերջին անգամ Երևան ուղարկած է մեծ սնտուկ մը, հետևեալ պարունակութեամբ.

Պ. Հազարեանի կողմէ նուիրուած երեք կրօնական իւղանկարներ էջմիածնին, ինը հատ եթովպիական հին մագաղաթներ նկարազարդ, մէկ հատոր հին յունարէն ձեռագիր, նկարապատ, Փանոս Թէրլէմէզեանի մէկ նկարը և Վանօ Խոջաբէկեանի 35 կտոր գծանկարները, Երևանի Մաշտոցի անուան Պետական Մատենադարանին:

Աւելցնենք այստեղ որ Պ. Ց. Հազարեան երկու տարի առաջ Մատենադարանին ուղարկած էր արդէն 278 կտոր արժէքաւոր հին ձեռագիր, իսկ վերջերս Վիկտոր Համբարձումեանի միջոցով շատ արժէքաւոր հին մագաղաթներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ԵՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

«Շինուած Հայաստանի մէջ» մակագրութեամբ առարկաներ այս տարի պիտի տեսնուին Ռանկունի (Գերմանիա), Պելկրատի (Եուկոսլաւիա), Թեհրանի (Իրան) սովետական ցուցահանդէսներուն և Վիեննայի (Աւստրիա), Թրիփոլիի (Լիպիա) ու այլ միջազգային տօնավաճառներու մէջ:

Այս օրերուն, մօտերս իր 8000-ամեակը նշող Լայփցիկի տօնավաճառին ուղարկուեցաւ «Ելեկտրոն-15» մեքենագործիքը, որ կէս-յայտագրուած ղեկավարում ունի: Այս մեքենաները երկաթակաւային խառնուրդները ճշգրտօրէն վերափոխելու կը ծառայեն և Կիրովականի մէջ մեծ քանակութեամբ կ'արտադրուին:

Հայաստանի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները մօտաւորապէս հարիւր ցուցահանդէսներու եւ տօնավաճառներու մասնակցած են վերջին հինգ տարիներու ընթացքին:

ՖԻԼՄ ՄԸ ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Ֆիլմարտադրիչները Բիւրականի հռչակաւոր աստղադիտարանին մասին պատրաստած են ֆիլմ մը, որուն մէջ կը խօսին աստղաբանագէտներու կազմին գործունէութեան մասին: Բազմաթիւ գըօսաշրջիկներ այցելած են այս դիտարանը, որ օժտուած է զօրաւոր հեռադիտականներով: Նոր ֆիլմը լայնօրէն պիտի գոհացնէ հետաքրքրութիւնը բոլոր անոնց, որոնք ցարդ չեն կրցած այցելել հռչակաւոր աստղաբանագէտ Վիկտոր Համբարձումեանի դիտարանը: Ֆիլմարտադրիչները Բիւրականի աստղադիտարանը ծանօթացնելու կը սկսին այս ընկերական և համակրելի մեծ գիտնականին գրասենեակէն մեկնելով:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՒԶԻՔ ՀՈԼԻ ԽՈՒՄԲԸ

Մոսկուայի Միւզիք Հոլի Խումբը կը բաղկանայ քանի մը հարիւր արուեստագէտներէ: Անոնցմէ 70-80 հոգիէնոց խումբ մը, միշտ կը ղրկուի օտար այն երկիրները, որոնց հետ Ս. Միութիւնը մշակութային համաձայնութիւն է ստորագրած, թիւով 70:

Այս խումբը անցեալ ամառ գացած է Ֆրանսա և Փարիզի մէջ բազմաթիւ ներկայացումներ տուած է: Մինչ նոյն օրերուն, Գամետի Ֆրանսէզի մէկ խումբը Մոսկուայի մէջ կուտար ներկայացումներ:

Փարիզ այցելող խումբին մէջ կային երկու հայ արուեստագէտներ: Մին՝ Վ. Գալուստեան, բարձրահասակ, նիհար, ժպտուն դէմքով երիտասարդ մը, որ կը պարէր Արամ Խաչատրեանի «Սուրերու Պարը»: Երկրորդը՝ Աղաջանոֆ, քիչ մը տարեց, խումբին ղեկավարը: Փարիզեան թերթերը, յատկապէս «Մաչ» հանդէսը, ընդարձակ յօդուածներ և բազում պատկերներ հրատարակեցին անոնց մասին:

Աղաջանոֆ 16 տարիէ ի վեր Բոզքոնսերթի կազմակերպութեան փոխ-տնօրէնն է, այսինքն՝ տեսակ մը իմփրեզարիօ դերասաններու երգիչներու և պարողներու: Փարիզ, Օլեմփիայի տնօրէն Պրիւնօ Գոգաթրիքօ մեծ գովեստով արտայայտուած է այս խումբին և հայ արուեստագէտներուն մասին, կը գրէ Ս. Ակոբով՝ «Լրաբեր»ի մէջ:

ՓԱՐԻԶ

ՆԿԱՐԻՉ ԳԱՌԶՈՒ

Նկարիչ Գառզու, որ ներկայիս արձակուրդի մէջ է Գրան Սիւր Սիէրի մէջ, կը գրէ.

«Փարիզը ձգելէ առաջ, ուրախութիւնը ունեցայ կարդալու, որ Պրիժիթ Պարտօ, հարցազրոյցի մը ընթացքին ըսած է, թէ իր նախընտրած նկարիչը Գառզուն էր:

«Երևակայեցէք, թէ որքան հպարտ եմ, և կը յայտարարեմ իմ կարգին, թէ իմ նախընտրած աստղն ալ Պ.Պ.ն է: Ան այնքան ազնիւ է և այնքան պարզ, հակառակ իր հսկայական համբաւին.

«Մինչև Մորկան կը բնակի մեր տան վերև գտնուող յարկաբաժնի մը մէջ, Ժերար Ուրիի հետ: Նայեցէք մեր բախտին: Բայաթները տակաւին չեն ժամանած... Ափսոս, բայց անոնք յայտարարած են թէ պիտի գան»:

***

«Կը թուի թէ Ժիլպեր Պեքօ հոս է: Ամէն պարագայի տակ, տեսանք Ռիշըրտ Էնթընին, որ ժամական 100-ի վրայ կը սուրար ձիւնին վրայէն: Վերջացուցի Քամիւի մասին գրուած գիրքին նկարազարդումը: Հիմա կը կարդամ Մօրիաք:

«Կ'օգտուիմ արձակուրդէս, պատրաստելու համար ձիւնային քանի մը բնանկարներ: Գոհ եմ տեսնելով Պեռնար Պիւֆէի յաջողութիւնը, որուն ցուցահանդէսը շատ աղմուկ հանեց: Կը շտապեմ Փարիզ գալ, տեսնելու համար իր պաստառները:

«Զօրավար Տը Կօլէն հրաւէր ստացանք, Արուեստի և Գրականութեան նուիրուած քոքթէյլին ներկայ գտնուելու: Պիտի ընդմիջեմ արձակուրդս՝ չզրկուելու համար անկէ»:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսթան էլ Քաֆուրի

Կիրակի, 28 Մարտ կ. ա. ժ.ը 10.15ին

պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝ ՄԵԾ ՊԱՀՔԸ

Բնաբան.—

«Ասիկա ծոմապահութիւն ու Տէրոջը ընդունելի՞ օր պիտի անուանես: Ահա այս է իմ ընտրած ծոմապահութիւնս, որ անիրաւութեան կապերը քակես»:

(Եսայ. 58 : 6)

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ "ԱՆՋՐՊԵՏԻ ԵՐԿՈՒՈՐԵԱԿՆԵՐԸ"

Երեքշաբթի, 23 Մարտ 1965, Ամերիկացիներ Վիրճիլ Կրիսըն և Ճոն Եանկ՝ 150 թօնօ կշռող «Ճեմինի» տիեզերանաւով մտան անջրպետին մէջ, Պերմուտեան կղզիներուն վերև: 4,54 ժամուան մէջ՝ 3 անգամ աշխարհի շրջանը ընելէ ետք, «Ճեմինի» իջաւ Ատլանտեանի ջուրերուն մէջ, իրեն սպասող «Ինթրեփիտ» օդանաւակիրէն 65 մղոն հեռու: Տիեզերագնացները, 3000 մեթր բարձրութեան վրայ բանալով անկարգելը, իջան բնականոն պայմաններու մէջ: Նախագահ Ճամալ Ապտէլ Նասէր հեռագրով շնորհաւորեց այս յաջողութիւնը:

ԳԱՀԻՐԷ

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 21 Մարտ 1965, կ.ե. ժամը 6,30էն սկսեալ, «Մայրերու Օր»ը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Հայկ. Ընթերցասրահին մէջ, հոծ հանդիսականներու ներկայութեան:

Բացման խօսքը, գրաւոր, կարդաց Օր. Սաթենիկ Պալաեան, որուն տօնին կարեւորութիւնը եւ սրտերու մօտ ըլլալը վեր առնելով:

Հետզհետէ արտասանութիւններ ըրին, ուղղուած «Սիրելի Մօր» — փոքրիկներ՝ Աւօս Յատուրեան, Մարօ Արապեան, Սոնա Մինասեան, Սիլվա Էլմասեան, Նուպար Պահատրեան եւ Սոնա Վառվառեան:

Օր. Մայտա Պալաեանի դաշնակին ետք, հրաւիրուեցաւ Տիկին Սոնիա Գազանճեան, կատարելու իր բանախօսութիւնը: Յարգելի Տիկինը ներկայացուց (գրաւոր) խիստ խնամուած բանախօսութիւն մը՝ վերլուծելով Մօր էութիւնն ու կոչումը՝ իբրեւ կին, տանտիկին, մանկատած, դաստիարակ եւ իբրեւ սիրոյ, միութեան ու համերաշխութեան զոհիչ պահապան հրեշտակ: (Պիտի հրատարակենք այս շահեկան բանախօսութեան բնագիրը ամբողջութեամբ:)

Օր. Ա. Մրնըճեան բեմ գալով կարդաց՝ որ Երեւանէն Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի Կանանց Յանձնախումբը, կանանց միջազգային օրուան առթիւ, ջերմօրէն շնորհաւորած է Եգիպտահայ Մայրերը՝ «Ջահակիր»ի հասցէին ղրկելով նկարչուհի Քնար Վարդանեանի «Հայրենի Սարեր» նկարին վերարտադրութիւնը կրող քարտ մը, որուն մէջ կը կարդանք բանաստեղծուհի Մարօ Մարգարեանի քերթուածին հետեւեալ տունը.—

«Թող յաւէժ լինի
Հայրենի հողի բուրմունքը բարի
Ու որդու արդար ժպիտը լուսէ
Խոր խաղաղութիւն լինի
աշխարհին
Մայրերին բոլոր խնդութիւն
ու սէր։»

Տպաւորիչ էր այս կարճ ընթերցումը:

Դադարի միջոցին տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը՝ «Մայրիկին համար» ոսկեայ արժէքաւոր մատանի մը: Վիճակահանութեան բոլոր տոմսերը ստացան մէկ մէկ փոքր նուէր:

Ապա Երիտասարդաց Յանձնախումբի պարմանուհիները ներկայացուցին «ՍԻՐԵԼԻ ՄԱՅՐԻԿԻՍ» երգախառն թատերախաղը (օփերէթ) երեք պատկեր, հեղինակութիւն Եգիպտական Ռատիոյի եւ Հեռատեսիլի մէջ իր երգերով ծանօթ ժողովրդային երգագիր Պր. Արամ Մուրատեանի: Թատերախաղը Ֆրանսերէնէ հայերէնի փոխադրած էր Պր. Ս. Շալճեան:

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Այս յաջող օփերէթը կարելի չէր եղած երգելով ներկայացնել՝ պատրաստութեան համար ժամանակի անձկութեան պատճառով: Բեմին ետեւէն՝ Նուագախումբը կը հետեւէր խօսակցութիւններուն, Պր. Խ. Շամլեանի ջութակին ընկերակցութեամբը: Կը խորհինք որ տպաւորիչ եւ նոյնիսկ խանդավառող պիտի ըլլայ այս թատերախաղին ներկայացումը Բ. անգամ՝ երգեցողութեամբ:

Խաղարկութեան կը մասնակցէին Օր. Մարի Վառվառեան (ներկայանալի մայր), Հերմինէ Պալաեան (յստակ առոգանութեամբ՝ աղջիկը), Օր. Մայտա Պալաեան (բարեկամուհի), Օր. Աշխէն Մրնըճեան (դերձակուհի) եւ Սոնա Վառվառեան (ընկերուհի):

Պր. Նուպար Պալաեանի յանի մը յայտարարութիւններէն եւ շնորհակալական խօսքերէն ետք՝ ժողովուրդը փութաց շնորհաւորել սրահին մէջ ներկայ հեղինակ Պր. Արամ Մուրատեանը, թարգմանիչ Պր. Շալճեանը եւ բոլոր մասնակցողները:

Մայրերու այս հանդէսը վերջացաւ ժամը 9ին:

ՈՒԶՊԵԿԵԱՆ ՊԱՐԻ ԱՆՍԱՄՊԼԸ

«Պախոր» (Գարուն) Ուզպէկեան Պարի Անսամպլը, բաղկացած 60 պարողներէ, Խարթումէն գալով հասած է Գահիրէ և իր ներկայացումներուն սկսած Կիրակի, 21 Մարտ 1965էն ի վեր, «Պալլոն» Թատրոնին մէջ: Պիտի տևէ մինչև Մարտ 24, յետոյ անցնելու համար Մարոք:

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԻՆ

Կ'ուզեմ ըլլալ քու մարմարեո'նըդ պեղուած
Ոլիմպոսի ամենէն խոր արգանդէն.
Եւ իմ մուրճիս տակը զգենու հրբեղէն
Միս մը կնոջ, լոյսով, տենդով սըրարբած։

Աչքերդ ըլլան վիհեր՝ ուր մարդ երբ սուզի՝
Յաւէրժին մէջ անմահացած ըզգայ զինք.
Գիծերդ անե'ղծ ըլլան, ըլլան քու ըստինք
Դաշնակութիւն մ'ուր կենսահիւթը յուզի.

Մերկ ըլլաս դուն բանաստեղծի մ'հոգւոյն պէս,
Եւ հեթանոս այդ մերկութեանդ ներքև
Տառապի' մարդն, ու չըկրնայ դըպչիլ քեզ։

Թէ հարկ ըլլայ զոհ մը ընել քեզ պարգեւ,
Բագինիդ ե'ս պիտի ուզեմ մորթըւիլ՝
Որպէսզի կուճդ ըմպէ արեանս հուսկ կաթիլ։

1912 ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԻՄ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՇՈՂԻԿ ՍԱՖԵԱՆ

Երբ յոգնութիւնից կքուած, այլեւս անկարող եմ մի քայլ անգամ անելու մինչև լուացարան, ընկնում եմ առաջին պատահած աթոռին՝ մի փոքր խլացնելու մէջքիս ցաւն ու գլխիս բութ անզգայութիւնը, ես ինձ յանցաւոր եմ զգում. ինչքա՞ն կիսատ գործ մնաց։

Գոնէ ձեռքերս պարապ չըմնային։

Բայց մայրութիւնն իր օրէնքներն ունի։ Նա չի նախատեսում ո՛չ արձակուրդ, ո՛չ հանգստի իրաւունք, ո՛չ կենսաթոշակ... ո՛վ կարող է առարկել դրա դէմ։ Ամենայն դէպս՝ ո՛չ մայրերը։

Այս վաղուց ծանօթ յայտնութիւնը հարիւրերորդ անգամ նորից յայտնագործելով՝ քիչ յետոյ վեր եմ կենում, ուղղում մէջքս և գործի անցնում։ Յետոյ ազատ մի վայրկեան որսալով՝ նստում եմ խոհանոցի սեղանի պնկին մօտ և ժպտալով գրում այս մի քանի տողը՝ հոգսի և յոգնած ձեռքերի մասին, մայրութեան ո՛չ հանգիստ, ո՛չ կենսաթոշակ, ո՛չ արձակուրդ նախատեսող՝ դարերով ընդունուած ու յաւէրժ անփոփոխ սահմանադրութեան մասին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

(Գ.)

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ ԱՒԵԼԻ ԱՆՁԿՈՏ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԱՊԱԳԱՅԻՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Տասը տարեկանէն վեր, մանուկները, 70 տոկոսով, կը նախընտրեն հետեւիլ չափահասներու յատուկ յայտագիրներուն։ Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր անոնք խստիւ կը քննադատեն մանուկներու յայտագիրները, զանոնք շատ «տղայական» գտնելով։ Բայց զգացականօրէն անոնք բաւարար չափով հասուն չեն, որպէսզի կարենան հասկնալ չափահասներու յատկացուած ողբերգութիւններն ու թատերակները։ Մեր քննութեանց միջոցին, հեռատեսիլի վարժուած 10-14 տարեկան աղջիկներու մօտ աւելի անձկութիւն գտանք իրենց ապագային նկատմամբ քան անոնց մօտ՝ որոնք գործիք չունին։ Թատերական կտորները իրենց կ'ուսուցանեն թէ ամուսնութիւնները յաճախ ապերջանիկ են, թէ զաւակի և ծնողքի միջ-յարաբերութիւնները միշտ ձգտեալ են, ևլն.։ Հեռատեսիլի տէր մանչերը հակում ունին խորհելու թէ ձեռային աշխատանքները խոտելի են և այպանելի, և ընդհանրապէս աւելի են։ Շատ են անոնք որոնք կը խորհին թէ յաջողելու համար պարկեշտութիւնն ու աշխատանքը չեն բաւեր, թէ անձնավստահութիւնն ու համարձակութիւնը յաջողութեան լաւագոյն գրաւականներն են։

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՀԵՏԵՒՈՂ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ՆՈՒԱԶ ԿԸ ԹԱՓԱՌԻՆ

Հեռատեսիլը թէև կը փոխէ մանուկներուն ժամանակի գործածութեան կերպը, սակայն տիրական չի դառնար անոնց կեանքէն ներս, ինչպէս կը մտածուի։ Մանուկներու մեծ մասը ոչ մտասեւեռում դարձուցած է, ոչ ալ կիրքի առարկայ՝ փոքրիկ պաստառը։ Գործիքի գնման յաջորդող առաջին ամիսներուն մանուկները գամուած կը մնան անոր առջև, բայց, մեծ մասով, շուտով վերստին ձեռք կ'առնեն իրենց նախկին սովորութիւնները։

Տեսանք որ հեռատեսիլ ունեցող մանուկները մարզական խաղերուն նոյնքան ժամանակ կուտան, որքան ուրիշներ։ Անոնք նոյն չափով կը մասնակցին ակումբներու կեանքին, կամքի նոյնքան ժամանակ կը տրամադրեն իրենց բարեկամներուն հետ ժամանակ անցընելու համար։ Ի փոխարէն, անգործութեան եւ առանձնութեան պահերը նկատելիօրէն կը պակսին։ Հեռատեսիլ ունեցող տուներու մէջ մանուկները նուազ առիթ ունին անգործ թափառելու, ինչպէս կ'ըսեն, եւ կամ «խումբեր» կազմելու։

Հեռատեսիլը գրաւած է շատ մը զբօսանքներու տեղը, որոնց գլուխը կը գտնուի ձայնասփիւռը։ Շարժանկարը եւ տուժած է ատկէ։ Տասը տարեկանէն տղաքը այսօր գրեթէ սինեմա չեն յաճախեր, շարժանկարն ու հեռատեսիլը զիրար փոխարինող նկատելով։ Բայց իրենց երէցները, 13 տարեկան և անկէ վեր եղողները կը վերադառնան սինեմային։ Հոն՝ իրենց ընտանեկան շրջանակէն դուրս եղող բարեկամներ կը գտնեն։ Գալով ընթերցումին, ատիկա ալ շուտով դատապարտուեցաւ։ Հեռատեսիլ ունեցող տղաքը ընդհանրապէս քոմիքսի հանդէսներ եւ պատկերազարդ թերթեր նուազ կը կարդան քան միւսները, բայց նոյն չափով կը կարդան լուրջ աշխատութիւնները։ Աւելին, միջակ իմացականութեան

(Շար. եւս էջ 4)

ՈՒՂՂԱԿԻ «ՃԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿՆ Է ԳԱԼԻՍ...

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Ծա'նր ժամանակներ էին. ամէն քարի, ամէն թփի ետեւ ահ ու մահ կար դարանակալած։ Հրկիզում էին հայոց գիւղերը, ալան-թալանի մատնում։

Երեկոն էր մօտիկ. համիդեան մի հրոսախումբ անցաւ լեռնային գիւղի կողքով ոլորք տուող խճուղով։ Փոշու ամպեր բարձրացան և, որպէս մէգ-մառախուղ, գնացին ծածկեցին մօտակայ հովտում ծուարած հայկական փոքրիկ գիւղը։

Քարափներից իջնող չառաչուն հեղեղ էր սարսափը, որ գընաց լցուեց ոչխարների մայունով կենդանացած գիւղական նեղլիկ անցուղիները, խուժեց երդիկներից ներս։ Մարդիկ կուչ եկան։ Մամիկները լաց-աղօթք բարձրացրին, և թանկագին ամանեղէնները, նորահարսների չորերը թաքցրին թոնիրներում աննկատ քողտիկներում։ Հասուն աղջիկները խոտերի դէզերում թաքնուեցին։

Աքաղաղները կանչեցին այն ժամանակ, վերահաս էր աղէտը։

Ձիաւորները հարայ-հրոցով մտան գիւղ, կանգ առան գիւղապետի տան առջև։ Ու Մարտիրոս ափոն, եօթանասունի մօտ մի բարի, ալիտակամօրուս ծերուկ, գլխաբաց դուրս եկաւ դարպասից։ Ձկանգնեց, չտապ մօտեցաւ արաբական սև, բարակ-երան նժոյգին, որի թամբին բազմել էր հրոսակապետը։

– Օրհնեալ լինի ձեր գալուստը, բէկ. Աստուած բարին չնորհի... Պատիւ արէք կիսել իմ տան աղն ու հացը...

– Քաւթա'ռ,– ձիու թամբից որոտաց քրտնամխած բէկը։ – Ձեր հիւրընկալութիւնը ինձ լաւ է յայտնի։ Եկել ենք քեզանից պահանջելու երկու հարիւր ոչխար, քսան ձի, յիսուն կով։ Եթէ կէս ժամում չկատարեցիր պահանջս, ես կը կատարեմ տաս բոպէում։ Տե'ս, արիւն կը թափուի...

Ծերունու աչքերը լայնացան։ Հազիւ նկատելի դողացին դէմքի մկաններն ու շուրթերը։

– Ի՞նչ ես յիմարացել, քաւթա'ռ, չարժուի'ր, թէ չէ... Քեզ համար արդէն ուշ կը լինի։

Ծերունի Մարտիրոսը կակազեց.

– Աստ-Աստուած վկայ, բէ'-բէ'-բէկ, մե'-մեր գի'ւ-գիւղը աղքատ ռանչպարի գիւղ է. մե'-մեր կե'-կերածն էլ՝ կո'-կորեկ հաց... Եղածը չեղածը քա-քառասուն տուն ենք... բո'-բոլորի կո'-կովերն էլ հաւաքենք, նո-նորից յիս-յիսունի չի հասնի։ Իսկ ոչ-ոչխարի և ձի-ձիու մասին հիմա կը'-կը' գնամ, կը'-կը խօսեմ։

Ասաց, նայեց վերև, աչք չտեսաւ բէկի երեսին, զոյգ կարմիր ճեղքեր էին, որ արիւն էին կաթում։ Ձեռքը խանչալի երախակալին, նա հրհռաց։ Ու շուրջը հրհռացին իր «իգիթները»։

– Ծերուկ, այդ կակազ լեզուով դու բան չես հասկացնի ձերոնց։ Կը խօսենք մե'նք, կը խօսենք մե'ր լեզուով...

Ու ձիու թամբին փքուեց, ցցուեց, հայեացք ոլորեց եաթաթան բեխերով իր «իգիթների» վրայ, որոնք հրամանի էին սպասում։

– Թափուած արեան մեղքը ձեր վզին,– նորից սպառնաց անհամբեր ձգելով ձիու սանձը։ – Ցետոյ, աք սակալ գեավուր, կենդանի մնացողները չեն մոռանալու այս օրը...

Ծերունի Մարտիրոսը մի պահ միայն ուղղեց կորացած մէջքը։ Հայեացքն անձկութեամբ սաւառնեց գիւղի վրայով, ապա կրկին թիկունքը կորուեց։ Ու նա, յուսահատ, բէկի ոտքը որոնեց ասպանդակի վրայ.

– Աստուած արեգ անպակաս անի, բէկ... Աստուծոյ խաթեր, ժամանակ տուր, հաւաքեմ գիւղում ինչ կայ, չկայ... Միայն մեզ է ռանչպար ժողովուրդը. արիւն չըթափուի, երեխէքը եթիմ չմնան...

Մարտիրոսը գնաց խորհրդի նստելու երէցների հետ։ Ջահելները պանդուխտ էին գնացել։ Կարճ խորհուրդ արեցին։ Զինուած, արիւնռուշտ թշնամին կանգնել էր դրանը։ Խօսեցին, ասացին գիւղի եղած-չեղած երեք հարիւր գլուխ ոչխարը տան «համիդիէ» աւազակներին և կովերն ու ձիերը պահեն իրենց։

Մարտիրոս ափոն դեռ ամուր ժայռեղէն ոտքեր ունէր, բայց հիմա, ծնկներում դող ու տկարութիւն զգաց, նորից եկաւ խոնարհուեց բէկի դէմ, նորից կորացաւ անկոր մէջքը։ Իսկ երբ յայտնեց որոշումը, բէկը ձգեց սանձը, և ձին մի կողմ թռաւ.

– Քաւթա'ռ գեավուր,– թընդաց,– լսցով ինձ չե'ս խաբի։

Բէկը նշան տուեց ձեռքով, էլի ինչ-որ գոռաց, և «իգիթները» գոչիւն աղաղակով վրայ ընկան թալան տալու ամբողջ գիւղը, խլելու գեղեցիկ հարս ու աղջիկ...

Իրարանցումը, ահն ու մահը մի ակնթարթում բռնեցին հովիտը։ Եօթվլխանի հրէշն իր շօշափուկները խցկեց գիւղական դռներից ներս։

Երբ գոմից դուրս էին քաշում որբատէր, պանդխտատէր պառաւ Խաթունի մէն միւսրիկ կովը, պառաւն առաջ վազեց եւ դողդոջուն մարմնով պահեց գոմի դուռը։

– Ձե'մ թողնի, որ անօթի մեռնեն եթիմներս... Ձե'մ թողնի։ Դուք երեխաներ չունէ՞ք անաստուածներ...

Եզակոթի հարուածը ութսունամեայ մարմինը փռեց գետնին, արեան լճակ գոյացաւ գլխի շուրջը։

– Մա'մ, մա'մ... լաց ու կական բարձրացրին որբերը։

Մազերը ցրիւ, խելագարի նման գոռալով, մօտեցաւ հարսը։ Կացին կար ձեռքին։ Աւազակներից մէկի գլխին իջաւ կացնով, և ինքն էլ ընկաւ դաշունահար։

Կէս ժամ չէր անցել, գիւղի հրապարակը լցուեց ոչխարներով, կովերով, թալանած թանկարժէք իրերով...

Արիւնով խլուած հինգ գեղանի աղջիկ էին առևանդել։

Սուլթանական «քաջերը» արդէն պատրաստւում էին հարուստ աւարով ճամբայ ընկնելու, երբ լեռնային գիւղից լսուեց զանգի տագնապահար ղօղանջ։ Ու նորից փոշու ամպ բարձրացաւ, ջրվիժեց ներքև և երեւաց ձիաւորների մի խումբ որ սանձազերծ առաջ էր սուրում։

– Անդրանի՛կը... Անդրանի'կն է գալիս,– գոռաց պայթեց գիւղով մէկ։

Ձայնը վայրկեանական արձագանգեց, կախուեց օդում, մնաց.

– Անդրանի'կը...

Ապա լսուեց վախկոտ մի աղաղակ.

– Անդրանիկ կելիոր, եաման...

Մայրամուտի ծիրանագոյն փոշու մէջ հեռուից երեւաց ձիաւորների փոթորկաշունչ խումբը։

–Ձիերի վրա'յ,– լսուեց հրոսակապետի ճչացող, հիմա զարմանալի կանացի ձայնը։

Եւ աւարը գիւղամիջում թողած, եւ նոյնիսկ սարսափելով, խուճապահար փախուստի դիմեցին սուլթանի «հերոսները»։

Այդ օրերին էր Անդրանիկը գլխատել աւազակապետ Խալիլ բէկին։

Փախչում, ճողոպրում էին աւարառուները, չհասկանալով թէ

(Շար. եւս էջ 4)

Զրոյց մայրերու հետ

Սիրելի Անահիտ,

Դաստիարակելու զանազան մեթոտներ կան. բայց փորձով հաստատուած է որ անձնական օրինակը ամենէն ազդու և լաւագոյն առաջնորդն է տղոց համար։

— Երբ բան մը կը հրամցընեն և դուն կ'առնես, հազար անգամ ըսած եմ քեզ՝ որ պէտք չէ մոռնաս «շնորհակալ եմ» ըսել, խիստ ձայնով ու յանդիմանական շեշտով դիտել տուաւ Քնարիկ իր չորս տարու Արաքսիին։

Քառորդ ժամ ետք աղջնակը՝ մօրը մօտեցած պահուն՝ նշմարելով որ անոր ձեռնոցը սահած ու ինկած է թիկնաթոռին քով՝ ծռեցաւ, վերցուց և անոյշ ժպիտով մը յանձնեց անոր։

Ոչ մէկ շնորհակութեան խօսք, ոչ իսկ գնահատանքի բառով մը կամ ժպիտով մը փոխադարձեց աղջնակին այդ աղուոր արարքը։ Կէս ժամ առաջ քարոզչութիւն ընող մայրիկը ինք մոռցեր էր իր իսկ քարոզը։

Ի՞նչ անիմաստ բան է պահանջել, որ մեր տղաքը ըլլան քաղաքավար, շրջահայեաց, երբ մենք, ծնողներս, կը մոռնանք յաճախ ըսել բարեկրթութեան արտայայտիչ ևս աղուոր, պարզ բայց սքանչելի երկու բառերը՝ «շնորհակալ եմ»։

Զվարանինք երբե'ք, մատուցուած ամենափոքր ծառայութեան համար՝ ըսել —շնորհակալ եմ։ Չմոռնանք մեր ամենէն զբաղած պահուն կամ աճապարանքին մէջ կրկնել —շնորհակալ եմ-ը։ — Շնորհակալութիւն յայտնենք ո'չ միայն մեզմէ տարեցներուն, մեր տան անդամներուն, այլ նաև՝ ինչո՞ւ չէ՝ աղբահաւաքին, լրագրավաճառ մանչուկին, հացագործին, դռնապանին, ինքնաշարժի վարիչին, եւն.։

Հաւատա', սիրելի Անահիտ, տղան մեր կարծածէն շատ շուտ ընդօրինակած և իւրացուցած պիտի ըլլայ ու պիտի կրկնէ — «շնորհակալ եմ»։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԾԽԱԽՈՏԸ ԵՒ ԻՐ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Դ.

ՑՈՐԲԹ. ՍԱՐԳԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

ԾԽԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՔԸ

Շատեր կը գիտակցին ծխամոլութեան կարգ մը վնասներուն, գիտեն թէ նուազ կամ առաւել չափով, ծխամոլութիւնը երբեմն կը պատճառէ բերնի անհամութիւն, հազ... եւայլն. բայց ժողովուրդին մեծ մասը լսելով ու կարդալով բժիշկներու վերջին տեղեկագիրները, կարծես չ'ուզեր համոզուիլ, կամ չափազանցուած կը սեպէ այն իրողութիւնը, թէ ծխամոլութիւնը առնչութիւն մը ունի թոքի խլիրդին հետ։

Իրողութիւններ որոնք կը փաստեն թէ ծխամոլութիւնը գլխաւոր պատճառներէն մէկն է թոքի խլիրդին.—

1) Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն առաջ, հազուագիւտ էին թոքի խլիրդի պարագաները։ Երբ գլանիկի արտադրութիւնը, պատերազմէն ետք կամ ընթացքին, աննախընթաց կերպով տասնապատկուեցաւ, թոքի խլիրդի պարագաները հետզհետէ աւելցան և ներկայ տարիներուն հասան մտահոգիչ թիւերու:

Ֆրանսայի մէջ 1940ին թոքի խլիրդէ մեռնողներուն թիւն էր 800, 1950ին՝ 3000, 1957ին՝ 7000, իսկ 1962ին հասաւ 12.000ի:

Միացեալ Նահանգներուն մէջ, նոյն տարիներուն, թոքի խլիրդէ մահացողներուն թիւն էր 5000, 18.000, 30.000 և 1962ին՝ այս թիւը բարձրացաւ 42.000ի։

Անգլիոյ մէջ, նոյն տարիներուն մահացողներու թիւը 4000էն (1940) բարձրացաւ 25.000ի (1962)։

Նկատի ունենալով հանդերձ ժողովուրդին աճումը և ախտաճանաչումի արդիական կերպերը, թոքի խլիրդէ մեռնողներուն թիւը արտակարգօրէն օրէ օր կը բազմապատկուի, ծխախոտի տարածման հետ:

2) Ամերիկայի Միաց. Նահանգներուն մէջ 1960ին՝ գիտնականները 200.000 թոքի խլիրդաւորներու վրայ հարցաքննութիւններ կատարելով, երեւան եկաւ թէ ասոնցմէ 95 առ հարիւրը 20-35 տարիէ ի վեր ծխամոլներ եղած են:

Իսկ մնացեալ 50 առ հարիւրը, նախ ունեցած են թոքի բորբոքումներ, արդիւնք գինեմոլութեան, չափաւոր ծխումի, և ապա ախտաբանական ուրիշ ազդակներ իրենց թոքի բորբոքումը փոխակերպած են խըլիրդի։

3) Թոքի խլիրդէ մահացողներուն, որոնք ծխամոլներ էին, դիակները զննելով, երեւան եկած է կուպրի (խտացած ծուխ) թանձր խաւի կուտակումներ շնչափողին ու ցնցուղներուն մէջ, ինչպէս նաև կարծրացում և թոքային բջիջներու փտում։

4.) 10-15 տարուան ծխամոլներու շնչափողէն (որոնք ձգած են ծխելու սովորութիւնը բաւական ատենէ ի վեր) առնուած նմոյշները, ծխամոլութեան ժամանակ... և ծխելը ձգելէ ետք, երեւան բերին անվրիճաբանելի փոփոխութիւններ, միշտ դէպի լաւը... շնչափողին կարծրացումը նուազած էր. կուպրի խաւը պակսած էր և շնչառութիւնը բարելաւուած։

5.) Ցետամնաց ժողովուրդներու մէջ, ինչպէս Հարաւային Ափրիկէի և Աւստրալիոյ բնիկները, որոնց մօտ ծխախոտը գրեթէ չի գործածուիր, երբեք չեն տեսնուած թոքի խլիրդի պարագաներ։

6.) Կենդանիներու (մուկ և նապաստակ) վրայ փորձեր կատարուելով երեւան եկած է թէ ծխախոտին կուպրը 30 օր միայն քսելով սոյն կենդանիներու մորթին, առաջ եկած է մորթի խլիրդ։ Նոյն պէս լինտերը նոյն փոփոխութիւնը ցոյց տուած են։ Թոքի վրայ եղած փորձերը չեն կրնար արդիւնք մը տալ, որովհետև այս կենդանիներու կեանքը մի քանի տարի է միայն:

Ի հարկէ ասոնցմէ զատ կան ուրիշ զանազան փաստեր, որոնք անվիճելի իրողութիւններ են և կ'ապացուցանեն որ՝

«Ծխամոլութիւնը տարիներու ընթացքին, թոքի բջիջներու նախ բորբոքում, ապա այլասերում կը պատճառէ, դուռ բանալով ապագային, որ այս բջիջները երբեմն փոխակերպուին խլիրդի։»

Ասով ըսել կ'ուզուի, որ ծըխամոլութիւնը, թէև գլխաւոր պատճառն է թոքի խլիրդին, բայց և այնպէս ուրիշ և երկրորդական նպաստաւոր պայմաններու կը կարօտի, որպէսզի յառաջացնէ սոյն խլիրդը։ Կամ ուրիշ խօսքով՝

«Իւրաքանչիւր ծխամոլ պայման չէ որ թոքի խլիրդ ունենայ ապագային, բայց եւ այնպէս իր թոքերը ենթակայ են որեւէ ատեն բորբոքման ու այլասերման վիճակէն անցնելու խլիրդային վիճակին: Այս վտանգաւոր փոփոխութիւնը ինքնին հետեւանք մը կրնայ ըլլալ խլիրդաբեր կամ խլիրդ յառաջացնող կարգ մը ազդակներու:

Ուրեմն, ծխամոլութիւնը կը կարօտի կարգ մը ուրիշ ախտաբանական կամ բնական պայմաններու կամ ազդակներու, որպէսզի իր խլիրդաբեր դերը կատարէ։ Թէև բուն ազդակը չէ գիտցուած վերջնականապէս, այսուհանդերձ գիտնականները հետեւեալները կը նկատեն ազդու պարագաներ.—

1.) Անձին դիմադրական պատրաստակամութիւնը խլիրդաբեր ազդակներու դէմ.

2.) Թոքային որեւէ բորբոքում կամ տկարութիւն առաջ եկած ծըխամոլութենէ զատ ուրիշ պատճառներէ.

3.) Սնունդի պակաս, կաս հիւծում պատճառող ախտեր.

4.) Անձին շնչած օդին ապականութիւնը։ Հանքի մէջ աշխատողներ, քիմիական գործարաններու մէջ գործողներ միշտ ենթակայ են թոքի բորբոքումներու, իրենց շնչած օդին ապականութեան պատճառաւ.

5.) Ժառանգականութիւնը։ Կարգ մը գիտնականներ այն համոզքը ունին, թէ խլիրդի կարգ մը տեսակները ժառանգական որոշ դեր մը ունին։ Բայց փաստուած իրողութիւն մը չէ դեռ.

6.) Ք. ճառագայթով թոքի բժշկումներ.

Ի՞նչ ձեւով ծխախոտը կը վնասէ շնչառական գործարանին (քիթ, շնչափող, ցնցուղ եւ թոք):

(Շար. տես էջ 6)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ԵՒ ՆՈՐԻՑ ԳԵՐԵՑ ԻՐ ԱՐՈՒԵՍՏՈՎ

Բախի, Բեթհովէնի և Բրամսի ջութակի երեք կոնցերտները բացառիկօրէն տաղանդաւոր, երիտասարդ ջութակահար Ժան Տէր-Մերգերեանի կատարմամբ, ունկնդիրների վրայ խոր տպաւորութիւն թողեց։ Ջութակային գրականութեան բարդ ստեղծագործութիւնների Ժան Տէր-Մերգերեանի՝ մեկնաբանութիւնը զար մացրեց ստեղծագործութեան մտայղացման մէջ թափանցման բարձր աստիճանով։ Բոլորին յայտնի է, որ երաժշտական երկի բախտը կախուած է կատարողներից։ Եւ երբ կատարողը երկի մեկնաբանութեան մէջ հասնում է մեծ ճշմարտութեան, ապա

ունկնդիրները, բարձր գնահատելով նրա տաղանդը, կատարողին համարում են ստեղծագործական երկրորդ դէմքը՝ կոմպոզիտորից յետոյ։ Իր հերթին, կատարողը որպէսզի հասնի գեղարուեստական ճշմարտութեանը, պէտք է օժտուած լինի բարձր վարպետութեամբ։ Այստեղ մտնում են այնպիսի հասկացողութիւններ, ինչպիսիք են տեխնիկական կատարելագործութիւնը, երաժշտական խոր իմացութիւնը, մեծ յուզականութիւնը և արդիականութեան զգացողութիւնը։

Ժան Տէր-Մերգերեանի կատարումը աչքի է ընկնում բարձր վարպետութեամբ։

Բախի, Բեթհովէնի և Բրամսի ջութակի ոճով տարբեր կոնցերտները Ժան Տէր-Մերգերեանի կատարմամբ, իրար հետ կապւում էին միասնական մեծ բովանդակութեամբ՝ լի խոր հումանիզմով և մարդկանց ճակատագրերի մասին ազնիւ խոհերով։ Բայց կոնցերտները հնչում էին միանգամայն տարբեր, քանի որ տարբեր ժամանակների արուեստագէտների մեծ մտքերն ու զգացմունքները տարբեր ձեւով են արտայայտուել։ Իւրաքանչիւր ժամանակաշրջանում սրուել են դրանց այս կամ այն կողմերը, որի շնորհիւ այդ ստեղծագործութիւնները կրել են ժամանակի դրոշմը և ունեցել իրենց առանձնայատկութիւնները։

Ժան Տէր-Մերգէրեանի հըսկայական յաջողութիւնը կայանում է նրանում, որ նա ծայրայեղ յստակութեամբ ըմբռնելով այդ բոլոր առանձնայատկութիւնները, անում է խոր ընդհանրացումներ, տալով բոլոր նրբերանգները։ Այսպիսով, մեծ արուեստագէտների խորունկ մտքերը մատչելի են դառնում լայն հասարակութեանը։

Բախի կոնցերտը յուզեց արտասովոր ներքին կենտրոնացուածութեամբ և տոգորուած քնքուշ զգացմունքով, առանձնապէս գեղեցիկ հնչեց դանդաղ երկրորդ մասը, որը պատկանում է փիլիսոփայական լիրիկայի սքանչելի էջերին։

Բեթհովէնի կոնցերտը հմայեց մտքի հզօրութեամբ, ուժեղ կոնտրաստներով, որոնք արտայայտուեցին առաջին, թոնական և կամային մասում, ինչպէս նաև վեհասքանչ լիրիկայով երկրորդ մասում բիւրեղեայ մաքուր զգացմունքներով համակուած երրորդ մասի ժողովրդական մեղեդիներում,

Բրամսի կոնցերտը գերեց իր քնքուշ, հրայրքոտ, բուռն, իսկական ռոմանտիկական, երբեմն էլ թախծալի զգացմունքներով, որոնք զուգակցւում են ժողովրդական յախուռն ուրախութեանը։

Իրեն բացայայտելով երաժըշտական գրականութեան գլուխ գործոցների նրբին կատարմամբ, Ժան Տէր-Մերգերեանը ունկնդիրների առջեւ կանգնեց որպէս մեծ հմայքով օժտուած արտիստ։ Նրա նուագը աչքի է ընկնում հնչիւնի առանձնայատուկ գեղեցկութեամբ. Գործիքի արտասովոր երգայնութիւնը բխում է նրանից, որ ջութակահարի մօտ շատ ուժեղ է նրբերանգների հարստութեան զգացողութիւնը։

Ունկնդիրների խնդրանքով Ժան Տէր-Մերգերեանը ծրագրից դուրս կատարեց Բախի բարդ կտորներից մէկը՝ Ջակոննան։ Խոր մտորումների միջոցով արտայայտուած զգացմունքի ջերմութիւնը յուզեց և գերեց հանդիսասրահը։

Նուագախմբի նուագակցութիւնը, Մօ. Մ. Մալուցեանի ղեկավարութեամբ, մեծ չափով նպաստեց համերգի յաջողութեանը։

Ս. ԹԱՇԵԱՆ
Երաժշտագէտ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

(Շար. Գ. էջէն)

տէր մանուկները գիրքերէն աստիճանաբար աւելի կը ստանան և հետզհետէ աւելի ու աւելի կը կարդան։ Հեռատեսիլը խոր հետաքրքրութեանց ծնունդ տուած է իրենց մօտ։

ՏԱԼԸ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԹՈՒՆԱՒՈՐԽԱԾՆԵՐ. ՁԵՐ ԵՐԵԽԱՆ ԿՐՆԱՅ ԱՆՈՆՑՄԷ ՄԻՆ ԸԼԼԱԼ

Միմիայն քանի մը մանուկներ, տասը առ հարիւրը, չեն յաջողիր բաժնուիլ պաստառէն։ Տեսած ենք որ, յաճախ նուազ խելացի, անոնք աւելի լաւ բան մը չունին ընելիք։ Կարեւոր մաս մը անոնցմէ երկչոտներ են (անհագին դժուարութիւն ունին անոնք բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու համար իրենց ընկերներուն հետ) և կամ ժառանգազուրկեր՝ որոնք այնպիսի միջավայրի մը մէջ կ'ապրին, ուր քիչ են զբօսանքները։ Որով, հեռատեսիլը իրենց համար ապաւէն մը կը հանդիսանայ եւ այն կիրքը, զոր այս առթիւ կ'արտայայտեն, կեանքին չկարենալ պատշաճելու մէկ նշանն է։

ԾՈՎԱՄՈՅՆ՝
ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՑՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ

Հեռատեսիլին ուղղուած ամբաստանութեանց գլխաւորը մանուկները «կրաւորական» դարձնելն է։ Եթէ հաւատք ընծայենք կարգ մը դաստիարակներուն, մանուկները հեռատեսիլի յայտագիրները ըսպունգի նման կը ծծեն։ Անոնք կը կորսնցնեն իրենց երեւակայութիւնը, նախաձեռնութիւնը, քննադատական ոգին։ Չկարենալով առասպելը զատորոշել իրականութենէն, ի վերջոյ անոնք երազը կը նախընտրեն ամենօրեայ կեանքէն։

Իրականութիւնը տարբեր է սակայն։ Հեռատեսիլը երբոր մրցակցութեան մէջ է այլ զբօսանքներու հետ, մանուկը իր կարողութիւնները կորսնցնելու ամէն հաւանականութիւն ունի։ Մանուկները շարժման, գիւտի, հետազօտութեան այնքան զօրաւոր պահանջ մը ունին, որ երբեմն ֆութպոլի խաղ մը կամ դէպի բնութիւն արշաւ մը կը նախընտրեն։ Բաց աստի հեռատեսիլէն օգտուող երախաները չունեցողներէն շատ աւելի եւ այլազան նիւթերով կը հետաքրքրուին։ Ասիկա չի նշանակեր թէ իրենց գործունէութիւնը ընդլայնուած է հեռատեսիլին շնորհիւ։ Քանի մը տարիներ առաջ հեռատեսիլը մանուկներուն ցուցադրեց փոքրադիր օդանաւ շինելու կերպը։ Ապա օդանաւաշինութեան մըրցում մը կազմակերպուեցաւ։ Յայտագրին հետեւող մանուկներուն երկու տոկոսը միայն մասնակցեցան մրցումին։ Վերջերս արտադրիչ մը ցուցադրեց Օքսֆորտ Համալսարանի Հնաբանական թանգարանի կրետական արուեստի հաւաքածոն։ Յայտագրի ցուցադրութեան յաջորդ շաբթուն քննիչ մը շարունակաբար մնաց կրետական արուեստի ցուցասրահին մէջ։ Միմիայն երեք հոգի յայտնեցին թէ եկած են, որովհետև հեռատեսիլի յայտագրին հետեւած են եւ յաւելեալ տեղեկութիւններ ունենալ ուզած են։

Այս ընթացքին բացատրութիւնը կը կայանայ հեռատեսիլի բնոյթին մէջ.– Փոքր պաստառը այլազան յայտագիրներու արագ և իրարայաջորդ սփռումներ կը կատարէ, որով մանուկները կը խեղդուին պատկերներու յորձանուտի մը մէջ։ Ծնողներուն կ'իյնայ անոնց օգնութեան փութալ յայտագրերու աւարտին անոնց թելադրելով կարգ մը խաղեր և գործողութիւններ, զորս հեռատեսիլը կը ներշնչէ իրենց։ Հեռատեսիլը կրնայ ըլլալ լաւագոյն եւ յոռեգոյն բանը, միաժամանակ։ Անոնք որոնք կ'անտեսեն իրենց զաւակներուն կրթութիւնը, հեռատեսիլը այդպիսիներուն աւելի տաղտուկ է քան գոհացման աղբիւր։ Ուրիշներու համար անիկա հաւատարիմ դաշնակիցի մը դերը կրնայ խաղալ։

ԲԵՐՆԱՐ ԺՈՍՍՕ

«Բժիշկ» (ՎԵՐՋ)

ԱՆԴՐԱՆԻԿՆ Է ԳԱԼԻՍ

(Շար. Գ. էջէն)

Ի՞նչպէս իմացաւ Անդրանիկը, ո՞վ լուր հասցրեց երբ իրենք պաշարել էին ամբողջ գիւղը։ Նրանց ականջներում միայն մի ահազդու ձայն կար, սարսափ տարածող մի անուն.

– Անդրանի՜կը...

Գիւղը թաքստոցից դուրս եկած արցունքոտ աչքերով սպասում էր Անդրանիկին, ժողովրդական վրիժառուին, իրենց ազատարարին։

Մի խաթուն պառաւ թաքցըրած միակ ոչխարը դուրս էր բերել՝ հերոսի ոտքերին մատաղ անելու...

Քիչ յետոյ սրարշաւ վարգով գիւղ մտան շինական տղամարդիկ, կողքերին կացիններ, թիկունքներին մահակներ, որ հեռուից այնքա՜ն նման էին հրացանների։ Ցիսուն հոգինոց խմբի մէջ հրացան ունէին միայն չորսը, առջեւից եկողները։

Բայց Անդրանիկը չկա՜ր...

Հարեւան լեռնային գիւղի մարդիկ էին։ Եւ ալան-թալանից փրկուած գիւղացիները գրկախառնուեցին, լաց եղան։

Իսկ Անդրանիկը չկա՜ր...

Սակայն կար հերոսի փրկարար համբաւը։ Նա ամէն տեղ էր, ամէն դարանակալ ահ ու մահի ընդդիմադիր։

Անդրանիկը կա՛ր։

Ս.Կ.

★ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՍՐՏԻՆ ՈՒ ՄՏՔԻՆ ՄԷՋ ★

Ցարդ ոչ ոք կրնար պարծիլ թէ կը ճանչնայ Ազնաւուրը։ Ի՞նչ կրնար պարունակել իր տկարակազմ մարմինին համար քիչ մը չափ խոշոր այդ գլուխը։ Յաջողութիւններ արտադրող այդ մեքենան ունէ՞ր սիրտ մը։ Ունէ՞ր յաւակնութիւններ՝ որովհետեւ փոքրակազմ էր. յոխո՞րտ էր, որովհետեւ կեանքը դաժան եղած էր իրեն հետ. անողո՞ք, որովհետեւ ինքն ալ կեանքին հետ այդպէս էր եղած։ Իրապէս ինքզինքը երգի Նափոլէոնը կը դաւանէ՞ր, կամ փոքրակազմ Կարոլոս Ա. մեծ արքան։ Տարիներու միջակութիւնէն և ըսպասումէն ետք՝ իր յաջողութիւնը իսկապէս ապշեցուցիչ է։ Իր հարստութիւնը հարիւրաւոր միլիոններու կը հասնի։ Երգի մէջ գերիվեր ն է ան։ Ահա՛ Շառլ Ազնաւուրը իր շլացուցիչ պայծառամտութեան մէջ։

ԱՄԷՆՈՒՐ ՀՄԱՅԵԼ, ԱՄԷՆՔԻՆ ՏԻՐԱՆԱԼ

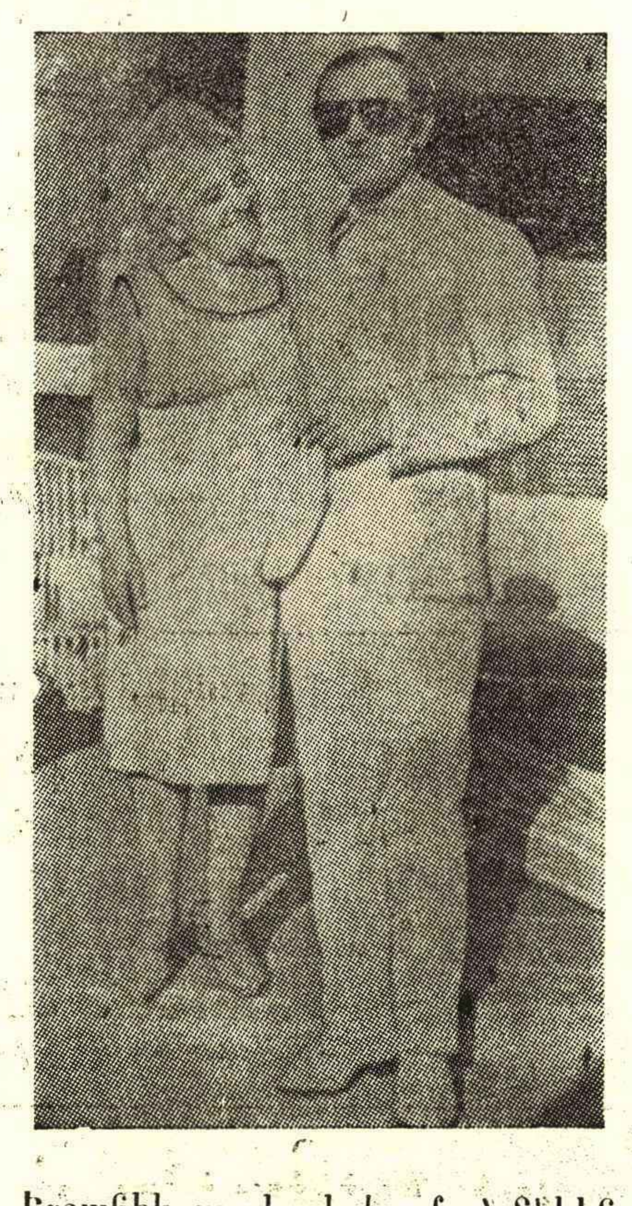
Տիրանալու յաճախանքն ունիմ. կ'ուզեմ ամէն ինչ սեփականացնել ինծի, ամբողջականօրէն կամ մասնակի, ընդհանուրով թէ մանրամասնութեանց մէջ. մարմին մը, միտք մը, իմ արուեստս, բանաստեղծութիւնը. երաժշտութիւն...

Սէրն է—անոր ֆիզիքական զգայնակը—որ ամէն անգամ գլխ յառաջ կը մղէ նուաճումի իմ ձեռնարկիս մէջ։ Երբ բեմ կ'ելլեմ, իմ շատ մը ընկերներուս նման չեմ ըսեր ինծի. «պիտի նուաճես հասարակութիւնը». այլ կ'ըսեմ «չորս երգէ յետոյ, չորս հանդիպումէ յետոյ՝ անիկա իմս պիտի ըլլայ»։ Նուաճել հասարակութիւնը՝ գէշ իմաստ ունի. տիրանալը՝ խանդավառիչ ու վերացնող բացատրութիւն մըն է։ Անիկա փարումի, սեղմումի, մամուլի տակ առնելու և բանտելու նշանակութիւնն ունի։ Բազուկներով ողջագուրումով է որ տիրանալը կ'իրագործուի։

ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ Կ՚ԸՆՏԵԼԱՑՈՒԻ

Ճակատագիրը տկարներու արդարացումն է, վրիպածներու միայն թշնամին, երբ հարցը կը վերաբերի իրենց ձախողանքը պարտկելու։

Ամէն անգամ որ կեանքի մը հոսանքը կը բարձրանայ հսկայ յորձանքներով ու զայն կը վերածէ գետի, կը խօսուի ճակատագրի մասին։ Բայց բուն պատասխանատուն մենք ենք՝ հոսանքին աճման համար, ակէն մինչեւ ծովը։ Ճակատագիր մը կ'ընտելացուի՝ որքան ալ մարդուն հանդէպ վայրագ ու թշնամական ըլլայ կատղած գազանի մը պէս։ Ճակատագիրը կը զարբնուի, կը քանդակուի, կը նրբացուի թանկարժէք մետաղի մը նման։ Մարդը, փոխն ի փոխ, Հրաբուխ է, մարմարի յղկիչ և զարբինը իր սեփական ճակատագրին։

Երջանիկ ու ժպտերես մօր՝ Տիկին Քնարի հիացիկ ակնարկը իր տաղանդաւոր զաւակին՝ Շառլի։

ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

Իմ անայլայլ համոզումներէն մէկն ալ այն է որ անարդարութիւն չկայ, գէթ մեզի՝ բեմի մարդոցս համար, ներկայի մարդոց այս աշխարհին մէջ։ Իրողութիւն է, որ, վաղ թէ ուշ, արդարութիւնը կը սրբագրէ իր մոռացումները, իր շփոթումները և իր սխալները։ Ձայն մը կը յաջողի միշտ լսելի ըլլալ ինքզինք, տաղանդ մը միշտ նկատողութեան կ'առնուի ի վերջոյ։ Մարդատեացներն անգամ վայելած են բեմի կանթեղաշարի լոյսերուն գինովութիւնը։ Դժուարութիւնը համբերութեան անսպառ պաշար մը ունենալուն մէջն է, զօրացած ինքնավստահութեան անխորտակելի հաւատքով մը։ Եթէ նախատած են ձեզ, պիտի վարձատրուիք ձեր կրած նախատինքներուն համար։ Եթէ ցեխարձակումներու նշաւակ դարձուցած են ձեզ, դուք պիտի մաքրուիք ձեր կեղտերէն։ Ու ձեր իղձերը պիտի ողջունուին ձեր բոցավառ յոյսերէն վեր ընդունուելով...

ՇԱՏ ՇԱՀԻԼ, ԱՒԵԼԻ ՇԱՀԻԼ

Միշտ մեծ գումարներու հետամուտ եմ։ Անյագ եմ, որովհետեւ եթէ այդպէս չըլլայի, վարկս պիտի կորսնցնէի։ Ասպարէզի դըրամատէրներուն համար՝ արուեստագէտի մը տաղանդը համեմատական է իր ստացած վարձատրութեանց հետ և կը յառաջդիմէ իր շահին համաձայն։ Ես շատ կը շահիմ և կ'ուզեմ ալ աւելի շահիլ։ Եթէ մէկ տարիէն միւսը իմ պատուագինները հաւասարէին իրարու, իմ գիներուս այս կայունացումը ոչ միայն իմ նիւթական յաւակնութեանցս սահմանափակումը պիտի մեկնաբանուէր, այլ և անկումը իմ ստեղծագործական կարողութեան ու նուազումը իմ միջազգային մակարդակին։ Բարձրակէտի վրայ այս տեղքայլը՝ վայրէջքին, ուրեմն և անկումին սկզբնաւորութիւնը, պիտի նշանակէր.

Արագ գնացքի մէջ լուրջ կորուստի մը հաստատումը պիտի հանդիսանար ատիկա։

ԱՇԽԱՐՀՆ Է ԻՄ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ճամբորդութիւններուս ընթացքին նշմարեցի որ իր երկրին մէջ առաջնակարգ մէկն հանդիսանալը՝ արդէն այդ երկրէն ներս նախանձելի դիրքի մը կը հասցնէ զինք բայց, Փարիզի մէջ ըլլալ թիւ 1, Նիւ Եորքի մէջ ըլլալ թիւ 20, ինծի դիւր չէր գար։ Եթէ Պորնէօյի մէջ պարապ սրահի առջեւ երգեմ և Ֆիլատելֆիոյ մէջ «Պայտ» ընեմ, պիտի ունենամ այն թեթեւ մխիթարութիւնը, թէ աստղս միշտ ուժգին կը փայլի Տիւնքերքի և Լա–Ռոշելի միջեւ։

Պէտք է դէպի յառաջ դիմել միշտ։ Մեր ասպարէզին դեռ այսօր ալ ուղղութիւն տուող այն հին սկզբունքին համաձայն, «Զյառաջողը՝ կը յետադիմէ, տեղքայլ ընողը՝ գետին կը կորսնցնէ...»

Թրգմ. Ս. ՇԱԼՃԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ֆութպոլի լիկի մրցումները կը շարունակուին կանոնաւորաբար։ Այս շաբթու տուած են հետեւեալ արդիւնքները.—

Փոր–Սայիտի Մասրիի խումբը եւ Սաուաքիլի խումբը հաւասար արդիւնքով կը վերջացնեն իրենց մրցումը։

Իթթիհատ էլ Սաքանտարիի խումբը կը յաղթէ Սուէզ էլ Ռիասի խումբին՝ 3ով 0։ Այստեղ պէտք է յիշել թէ Իթթիհատ էլ Սաքանտարիի խումբի խաղարկութիւնը շատ աւելի տկար էր՝ քան Սուէզ էլ Ռիասի խումբինը։

Ամենամեծ անակնկալը եղաւ Թերսանայի եւ Օլիմփիքի խումբերուն մրցումը, որ վերջացաւ հաւասար արդիւնքով՝ 1ով 1։ Այս մրցաշարքին Թերսանայի խումբը, զօրաւորագոյն խումբերէն մին, չունեցաւ այն խաղարկութիւնը որ կը սպասուէր իրմէ. միւս կողմէն՝ Օլիմփիքի խումբը ամէն ջանք ի գործ դրաւ, որպէսզի արդիւնքը հաւասար մնայ։

Զամալէքի զօրաւորագոյն խումբը, որ մինչեւ հիմա իր բաժինին առաջինն է, շատ դիւրութեամբ կը յաղթէ Մահալլայի խումբին՝ 3–0։ Կարծես ան յոգնած եւ կամ ամփած վիճակ մը ունէր դաշտին վրայ եւ բոլորովին յուսահատեցուց իր ֆանջալերողները։

Գալով Ահլիի եւ Սէքքա Հատիտի մրցումին, որ վերջացաւ հաւասար արդիւնքով, առանց որեւէ կէտ նշանակելու։ Հոս կ'արժէ յիշել թէ Սէքքա Հատիտի խումբը բաւական լաւ խաղարկութիւն մը ունեցաւ, բայց աւելի տկար քան իր սովորական խաղարկութիւնը. շատ վախով կը խաղար Ահլիի խումբը՝ վերակազմուած ուրը երիտասարդ անփորձ ուժերէ, որոնք ան ու դողի մատնեցին Սէքքա Հատիտի խումբը եւ մանաւանդ բերդն ու բերդապահը։ Ահլիի խումբը կրնար շատ աւելի լաւ խաղարկութիւն մը ցուցաբերել՝ ֆանջալերուած մանաւանդ իր վերջին մրցումէն։ Ահլիի խումբը միայն վերջին վայրկեաններուն էր որ կրցաւ իրեն ֆանջալերող ժողովուրդին բաւական գոհացում տալ։—

Նախընտրելի պիտի ըլլար որ բոլոր կազմակերպութիւնները՝ նիգերը կեդրոնացնէին իրենց երիտասարդ ուժերուն վրայ։

ՓԻՆԿ–ՓՈՆԿ

Անցեալ Հինգշ. Հայկական Ընթերցասրահի Երիտասարդաց Ցանձնախումբը գեղեցիկ գաղափարը ունեցաւ հրաւիրելու Պանք օֆ Ալեքսանտրիայի փինկ փոնկի խումբը։

Տեղի ունեցան հինգ խաղեր ու Հայկ. Ընթերցասրահի երիտասարդները պարտութեան մատնեցին հակառակորդ խումբը՝ 4–1 արդիւնքով։ Խաղացողները հետեւեալներն էին.— Գաբրիէլ Հանէքեան, Մարտին Պալաեան, Պետրոս Մովսէսեան եւ Հայկ Մազմանեան։

ՊԱՍՔԷԹ–ՊՈԼ

Այս Կիրակի, 28 Մարտ 1965, կ. վ. ժամը 7ին, միջխաղաքային մրցում մը տեղի պիտի ունենայ Կամքի եւ Նիքր Իսքի խումբերուն միջեւ, այս վերջինոյն դաշտին վրայ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

Ա) – Այսու կը տեղեկագրենք ի գիտութիւն համայն Հայ ժողովըրդեան, որ Հայ Առաքելական, Կաթողիկէ և Աւետարանական Համայնքներու Հոգեւոր Պետերու՝ Նորին Ս. Օծութիւն Տ.Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի, Նորին Ամենապատուութիւն Տ. Իգնատիոս–Պետրոս ԺԶ. Պաթանեան Պատրիարքի և Վերապատուելի Յովհաննէս Ահարոնեանի միասնական հրաւէրով և նախագահութեամբ, 12 Փետրուար 1965, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 6–ին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի վեհարանի Դահլիճին մէջ կայացաւ համազգային տարողութեամբ և խորհրդակցական բնոյթով ժողով, որուն կը մասնակցէին.–

ա.– Հայ Առաքելական, Կաթողիկէ և Աւետարանական Համայնքներու հոգեւորական և աշխարհական ներկայացուցիչները.

բ.– Պետական Հայ հինգ Երեսփոխանները.

գ.– Հայ քաղաքական երեք կուսակցութիւններու (Ս.Դ. Հնչակեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան և Ռամկ. Ազատական) ներկայացուցիչները։

Յիշեալ ժողովին մասնակցողներուն թիւն էր քառասուն. Նպատակը՝ խորհրդակցիլ եւ ստեղծել կարելիութիւններ միասնաբար, համերաշխ գործակցութեամբ եւ արժանավայել շուքով ոգեկոչելու եւ պանծացնելու Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի Մէկուկէս Միլիոն Հայ Նահատակներուն յիշատակը Յիսնամեակի առիթով։

Նախ, կարգաւ խօսք առին երեք Հոգեւոր Պետերը եւ բացատրեցին իրենց միտքը ու յայտնեցին իրենց բաղձանքներն ու առաջդրանքները, միանգամայն ընդգծելով իրենց կատարեալ համամտութիւնը համազգային ամբողջական եւ անխտրական ոգիով տօնակատարելու Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակի Յիսնամեակը։

Բոլոր ժողովականները գոհունակութեամբ եւ խանդավառութեամբ ընդառաջեցին յայտնուած մտքերուն եւ բաղձանքներուն. ստեղծուեցաւ ջերմ մթնոլորտ մը եղբայրական սիրոյ ոգիի շունչին տակ եւ համերաշխ գործակցութեան հեռանկարին առջեւ։

Բ) – Տեղւոյն վրայ կազմուեցաւ Կեդրոնական Գործադիր Յանձնախումբ մը ներկայացուցչական լայն նկարագրով՝ ուսումնասիրելու համար համազգային նման մեծ տօնակատարութեան մը գործնական եւ լաւագոյն միջոցները, եւ ապա, յետ վաւերացման, յառաջ տանելու համար կազմակերպական աշխատանքները։ Ստորեւ կու տանք անունները Կեդրոնական Գործադիր Յանձնախումբի անդամներուն.–

Պ. Պ. Մեթր Խաչիկ Պապիկեան, Վահէ Սէթեան, Տոքթ. Երուանդ Ծիտէճեան, Տքթ. Եղիկ Գոնեալեան, Յարութիւն Ճէրէճեան, Մեթր Հրաչ Սեդրակեան, Տքթ. Լեւոն Ահարոնեան, Փասքալ Փապուճեան եւ Փրոֆ. Դանիէլ Ոսկեան։ Կեդրոնական Գործադիր այս Յանձնախումբը կը գործէ երեք Հոգեւոր Պետերու Նախագահութեան ներքեւ։

Գ) – Կեդրոնական Գործադիր Յանձնախումբին առաջին նիստը գումարուեցաւ Հայ – Կաթողիկէ Պատրիարքարանի Դահլիճին մէջ, 15 Փետրուար 1965, Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 6–ին, ուր որոշուեցաւ ի միջի այլոց, որ Հոգեւոր Երեք Պետերը, ընկերակցութեամբ պետական Հայ հինգ երեսփոխաններու, այցելութիւն մը տան Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Նորին Վսեմութիւն Պարոն Շարլ Հէլուին և յայտնեն Նորին Վսեմութեան Հայ ժողովուրդին միասնական կամքը ներկայացնող այս գեղեցիկ բաղձանքն ու առաջադրութիւնը։

Դ) – Երեք Հոգեւոր Պետերը և հինգ Պետական Երեսփոխանները, 22 Փետրուար 1965, Երկուշաբթի ժամը 12–ին, Սարայի Նախագահական Ապարանքին մէջ արժանացան սիրալիր ընդունելութեան մը Նորին Վսեմութիւն Պարոն Նախագահին կողմէ։

Նորին Վսեմութիւնը տեղեկանալէ ետք առաջադրուած տօնակատարութեան մասին, նախ իր գոհունակութիւնը յայտնեց և գնահատեց Նահատակներու յիշատակի ոգեկոչման գաղափարը և խոստացաւ ընծայել իր բարոյական աջակցութիւնը՝ որպէսզի արժանաւորագոյն փառաւորութեամբ պանծացուի յիշատակը Հայ Նահատակներուն։

Ե) – Կեդրոնական Գործադիր Յանձնախումբին երկրորդ նիստը տեղի ունեցաւ Հայ Աւետարանական Համայնքի Կեդրոնատեղիին մէջ, ուր քննուեցան տօնակատարութեան յատուկ զանազան հարցեր և ծրագիրներ։

Զ) – Յիսնամեակի կազմակերպական տօնակատարութեան աշխատանքները կը շարունակուին համերաշխութեան ջերմ մթնոլորտի մէջ և եղբայրական գործակցութեան սերտ կապով։

Է) – Տօնակատարութեան համար առնուած վերջնական որոշումները յարմարագոյն ժամանակին պիտի հաղորդուին Հայ ժողովուրդին։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ
ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ԳՈՐԾԱԴԻՐ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

6 Մարտ 1965

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ԶԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

25 ՄԱՐՏ 1965

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻԸՐ ԻՍԹ ՀԱՅԿ. ԱԿՈՒՄԲԷՆ ՆԵՐՍ

Նիըր Իսթ Հայկական Ակումբի Երիտասարդաց Յանձնախումբի կազմակերպած «Մայրերու Օր»ուան հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Շաբաթ 20 Մարտ 1965, երեկոյեան ժամը 9.30ին, նախագահութեամբ Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի։ Ներկայ էին Տէր Յուսիկ Քհնյ. Նշանեան, ներկայացուցչական դէմքեր և հոծ բազմութիւն մը։

Բացման խօսքը կատարեց Պր. Կարպիս Նիկողոսեան և անմիջապէս գեղարուեստական յայտագրին անցնելով՝ հետզհետէ բեմ հրաւիրեց կատարողները։ Օր. Շուշան Խաչիկեան արտասանեց Հեն. Թումանեանի «Հերոսուհի Մայրը», Օր. Արաքսի Պախչէճեան երգեց Ալէմշահի «Գանձեր ունիմ»ը, Պր. Պերճ Գողորեան արտասանեց Յովհ. Շիրազի «Ճէնկիզ խան»ը և Օր. Մարիամ Խաչիկեան արտասանեց Սասուն Գրիգորեանի «Եկէ՛ք Եղբայրներ»ը քերթուածը, որ սփիւռքահայերը կը հրաւիրէ Մայր Հայրենիք։

Բեմ հրաւիրուեցաւ երբեմնի ուսուցչուհի Տիկին Հայկանոյշ Զօլաքեան և աւելի քան մէկ ժամ, խիստ շահեկան բանախօսութեամբ մը ներկայացուց մայրը, անոր արժէքը, անոր դերն ու առաքելութիւնը մարդկային ընկերութեան մէջ, որուն հիմն իսկ է։ Մայրը, ընտանիքի անդամներուն, հօր, զաւակներուն հանդէպ. մայրը՝ տանը կեանքին մէջ. մայրը՝ դաստիարակչութեան գործին մէջ. մայրը՝ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Զմայլելի և ճշգրիտ հայերէնով, մեծ հեղինակներէ մէջբերումներով, դրուագներով, Տիկին Զօլաքեան պանծացուց մայրը, ներկաներուն ներշնչելով գիտակցութիւն՝ ի մասին մօր արժէքին, և յարգանք անոր արժանիքին։ Ինչպէս նաև երախտագիտութիւն ու պարտքեր։ Կ'արժէ ամբողջութեամբ գրի առնել այս գեղեցիկ բանախօսութիւնը։ Տիկին Զօլաքեան, ինքն ալ տիպար մայր, գիտցաւ արժանաւորապէս պատկերազարդել օրուան հանդիսութիւնը։

Կարճ դադարէ մը ետք՝ ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը, պատրաստուած Պր. Ժ. Ճէպէլեանի ջանքերով։ Մայրը՝ որ կը հսկէ իր ձագուկին ուսման, մայրը որ հեքեաթներ կը պատմէ իր թոռներուն և մայրը՝ որ հակած է օրօրոցին մէջ քնացող մանկան վրայ, վերջապէս՝ Աստուածամայրը՝ որ սաւառնաթեւ կը հսկէ այս բոլորին և կը հովանաւորէ...։

Ս. Հայրը վիճակ քաշեց և Երիտասարդաց Վարչութեան կողմէ մէկ մէկ գեղեցիկ ծաղկեփունջ ըստացան՝ ա. Նիըր-Իսթի առաջին մայրիկը՝ Տիկ. Արաքսի Բիւփէլեան, բ. տիպար մայրիկը՝ Տիկ. Հ. Զօլաքեան և գ. բախտաւոր մայրիկը՝ Տիկ. Պախչէճեան։

Պր. Պերճ Բիւփէլեան կարճ զեկուցում մը կատարեց և շնորհակալութիւն յայտնեց հանդէսին մասնակցութիւն բերողներուն։ Ըլլայ այս զեկուցումը, ըլլայ յայտագիրը վարող Պր. Նիկողոսեանի խօսքերը, կատարուեցան գրի առնուած նոթերու վրայով, ինչ որ մեզի շահեցուց ժամանակ ու խօսողները զերծ պահեց կրկնութիւններէ։ Լաւ սովորութիւն է ասիկա։

Փակման խօսքը կատարեց Նախագահ Առաջնորդ Ս. Հայրը։ Ան՝ շնորհաւորելէ և գնահատելէ ետք մայրերը, գովելէ յետոյ Օրուան բանախօս Տիկ. Զօլաքեանի բեմբասացի կարողութիւնը, կամիթներ տուաւ անփոյթ, թոյլ կամ եսասէր մայրերու՝ որոնք կը թերանան երբեմն իրենց պարտականութեանց մէջ, հանդէպ իրենց զաւակներուն։ «Բարեբախտաբար հայ մայրերուն մէջ շատ հազուագիւտ է անարժանը» ըսաւ Ս. Հայրը։ Ապա խօսեցաւ հայրենադարձութեան մասին։ Զաղկեց անոնք որոնք զրոյց հաներ են թէ այս տարի ներգաղթ չկայ...։ Եւ յայտարարեց որ Չորեքշաբթիէն սկսեալ արդէն բազմաթիւ ընտանիքներ արձանագրուած են և հաւանական է որ այս տարի եւս հայրենադարձներու թիւը 300ի մօտենայ։ Ս. Հայրը խօսեցաւ նաև Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին նուիրուած հանդէսին մասին, որուն միացած էին բոլոր յարանուանութիւնները, կուսակցութիւններն ու միութիւնները անխտիր։ Ապրիլի մէջ խրախճանք ըլլալ չկայ։ Ապրիլի 24ին հանդէսէն ետք պիտի կատարուի մեծ Հոգեհանգիստ, եկեղեցւոյ մէջ, ուր պիտի հրաւիրուին օտար բարձրաստիճան անձինք։ Պիտի կատարուի նաև բացումը յատուկ Յիշատակարանի մը, որուն ծախքերուն պիտի մասնակցի ամէն հայ անխտիր, հինգ դահեկանէն մինչև հազարաւոր ոսկիով, ամէն ոք իր կարողութեան կամ սրտէն բխած քանակութեան չափով։ Բայց ամէն հայ պարտի անպայման մասնակցիլ։

Պահպանիչէն ետք, Ս. Հայրը, իր հետեւորդները, ինչպէս նաև ներկայացուցչական դէմքեր՝ հանդիսականներէն, հրաւիրուեցան վարչութեան սենեակը և մեծարուեցան թէյով ու քաղցրաւենիներով։

Հիւրերը շնորհակալութիւն յայտնեցին այս հանդիսութեան կեանք տուող Ատենապետ Պր. Յով. Սիրքէճեանին, վարչական Պր. Ժ. Ճէպէլեանին, Պր. Լեւոն Տէր Յակոբեանին, Օր. Անահիտ Բիւփէլեանին, Պր. Պերճ Բիւփէլեանին, Պր. Կ. Նիկողոսեանին, Պր. Պ. Գոգորեանին և հիւրամեծար օրիորդներուն ու երիտասարդներուն։

Յիշատակելի տօնակատարութիւն մըն էր ասիկա։

«Զահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Րամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԶԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ողբ. Արամ Շահպազի (Հապէճեան) մահուան տարեդարձին առթիւ, վասն ցաւակցութեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Անդրանիկ եւ Պր. Հայկ Բէմպէնեան կը նուիրեն 100 Ե. Դ.:

Ողբ. Նազար Կէնսիմեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Տէյիրմէնճեան՝ 50 Ե. Դ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ողբ. Նազար Կէնսիմեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն՝

Տէր եւ Տիկին Խորէն Իսկէնեան 100 Ե. Դ.:

Տէր եւ Տիկին Արթին Վառվառեան 50 Ե. Դ.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, կազմեց եւ խմբագրեց Լեւոն Խալաթեան. յառաջաբան Մարտիրոս Սարեանի, Պատկերազարդ: Հրատ. Հայկ. Թատ. Ընկ., Երեւան, 1964: 187 մեծադիր էջ: Նուէր մեզի՝ Արուեստի եւ Գրականութեան Թանգարանին կողմէ. (Գինը՝ 1,06 ռուբլի:)

Եգիպտահայ «Թաթուլ Ալթունեան» Երգչախումբին ձեռնհասութեամբ ստացուած են Հայաստանեան շահեկան գիրքեր.—

Հայկ. Ընթերցասրահին՝ 35 հատոր:

«Զահակիր»ին՝ 25 հատոր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Շաբաթ, 27 Մարտ 1965, կ. ե. ժամը 8,30ին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ ամսոյ մէջ ծնած երիտասարդ և պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ

Կիրակի, 11 Ապրիլ 1965

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕԶԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

ՄԱԼՎԻՆԱ

Ընտանեկան բարոյալից եւ զգայացունց թատերգութիւն

3 ԱՐԱՐ ԵՒ 1 ՊԱՏԿԵՐ

Հեղինակութեամբ «Ինվիքէյշըն» Միսէ-Ժապալէնին

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾԵՑ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕԶԱՆԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Կիրակի, 9 Մայիս 1965

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՄԷՋ

ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ՊԻՏԻ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԾԽԱԽՈՏԸ ԵՒ ԻՐ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

(Շար. Դ. էջէն)

Ծխամոլութեան հետեւանքով առաջ եկած բջիջային փոփոխութիւնները կը տարբերին անձէ անձ, և նոյնիսկ նոյն անձին հետ, շրջանէ շրջան։ Մանրադէտին շնորհիւ կարելի եղած է ուսումնասիրել հետեւեալ փոփոխութիւնները, որոնք արդիւնք են երկար տարիներու կանոնաւոր ծխամոլութեան.

1) Քթին հաղաթաղանթը կը բորբոքի և հոտառութեան ջիղերն ու բջիջները հետզհետէ իրենց փափուկ զգայնութիւնը կը կորսնցնեն: Այս երեւոյթը մանաւանդ յայտնի է այն անձերուն մօտ, որոնք սովոր են ամբողջ ծուխը քթէն դուրս հանելու։

2) Ծուխը քթէն անցնելով շնչափող, կ'ազդէ ձայնալարերու զգայնութեան և առաձգականութեան վրայ։ Այս է պատճառը՝ երկարամեայ ծխամոլի մը խռպոտ կամ խեղդուկ ձայնին։ Ֆինլանտայի և Ճափոնի մէջ, շնչափողի խլիրդէ տառապողներուն թիւը համեմատաբար բարձր է միւս երկիրներէն։ Այս տարօրինակ երեւոյթին իսկական պատճառը գիտցուած չէ։

3) Ծուխը, նախ իր ջերմութեամբ, շնչափողի և ցնցուղներու ներքին խաւերը կը բորբոքէ, պատճառ դառնալով որ տեղւոյն փոքր գեղձերը աւելի քանակութեամբ խուխ արտադրեն։ Այս խուխը մասամբ մը խցելով շնչառական խողովակը, ենթակային հազ կը պատճառէ։ Խուխը արտաքսուելով, բնական շնչառութիւնը կը վերսկսի։

4) Արտադրուած խուխին պատճառաւ, հազը քրոնիկ կը դառնայ. թէև թեթև կ'ըլլայ, բայց կրկնումը կ'աւելնայ։ Այս է պատճառը՝ որ գրեթէ երկարամեայ ծխամոլներուն, քանի ժամանակ, խուխը հաւաքուելով ցնցուղին անցքին մէջ, տեսակ մը ձայնաւոր շնչառութիւն կը պատճառէ։ Շնչառութիւնը կ'ըլլայ աւելի խորունկ, որպէսզի պէտք եղած թթուածինը ներշնչուի։ Գործածուած հազի դեղերը միայն առժամեայ դեր մը կը խաղան, որովհետև բջիջները տեւական գրգռումի մէջ են ծխամոլութեան պատճառաւ։

5) Գիտական հետախուզութիւնները երեւան բերին, որ ծխախոտին ամենագրգռիչ ազդակները հետեւեալներն են.—

Պենզոպայրին, տ'պենզոանդրասին, ակրոլին, ֆարպազոլ և ուրիշներ: Ասոնց աւելը կրկնապատկողն է ծուխին մէջ ներկայութիւնը թթուներու, ինչպէս նիթրիք ասիտ, ածխային կազերը, ինչպէս ասիթօն, ֆորմալտիհայտին, և յատկապէս հայտրոժին սայանիտը, որ բջջային թոյն կը նկատուի։ Նիքոթինը կարծուածին չափ գրգռիչ չէ, բայց իր այրումով՝ կը կերպարանափոխուի տիպէնզոանթրասէնին, որ խլիրդաբեր դեր ունի։ Այս ազդակները բջջային արտակարգ աճումներ կը պատճառեն, որոնք իրենց կարգին՝ խցում, կարծրացում և ապա փտում կը պատճառեն շնչափողին ու ցնցուղին, յառաջ բերելով ցնցղատապը (Պրոնշիթիս), որ միշտ քրոնիկ բնոյթ մը ունի։ Իւրաքանչիւր ծխամոլ, նուազ կամ աւելի չափով կ'ունենայ քրոնիկ ցնցղատապ, որուն նշաններն են տեւական չոր հազ, դժուար շնչառութիւն, մանաւանդ գիշերները, բերնի բորբոքման ընկերակցութեամբ։

6) Թոքային բջիջներու համեմատաբար կարծրացման պատճառաւ, բնածխային կազի և թթուածինի փոխանակութիւնը դժուար և անլման կ'ըլլայ։ Արդիւնքը կ'ըլլայ կազերու վերապահում ու թոքային պարկերը օդով լեցուն կը մնան, երեւոյթ մը՝ զոր կը կոչենք «Լանկ էմֆիզիմա»։

7) Անդին, թոքային բջիջներու արտակարգ ու արագ աճումով, որուն կ'ըսենք խլիրդային աճում, բաւարար արիւն չի հասնիր նոր աճող բջիջներուն։ Սոյն բջիջները անմիջապէս զարկ ըլլալով կը փտին, նեխում ու խոռոչներ առաջ բերելով թոքին մէջ, երեւոյթ մը որ յստակօրէն կարելի է նշմարել շողանկարին վրայ։ Տակաւ առ տակաւ, մէկ կողմէն ընդլայնում, միւս կողմէ փտում, իրար յաջորդելով, թոքը կը հիւծի և այլեւս շնչառական իր պաշտօնին մէջ թերանալով, անձն ալ իր կարգին կը հիւծի։

Թոքի խլիրդին վտանգաւոր բնոյթը այն է որ, շուտով, արեան միջոցաւ խլիրդաւոր բջիջները միւս թոքն ալ կը վարակեն, ինչպէս նաեւ ոսկորները, լեարդը... և այն ժամանակ անհնար կ'ըլլայ փրկել ենթակային կեանքը որեւէ ձեւով։ Ի հարկէ այս բոլոր վերոյիշեալ բջջային հակազդեցութիւնները ենթակայ են բարեփոփոխութեանց։ Շատ անգամ որոշ փուլ մը աւելի յայտնի կ'ըլլայ, ուրիշ մը աննշան կ'անցնի, բայց վերջ ի վերջոյ այս բոլորը արտակարգ աճում, փտում և հիւծում կը պատճառեն և կարգ մը պարագաներու, մինչև իսկ խլիրդ։

Ի՞նչպէս կարելի է նուազեցնել ծխախոտին վնասները.—

Կառավարական գիտական շրջանակները ներկայիս անխոնջ ու գովելի աշխատանքներու ու հետախուզութիւններու մէջ են, նուազեցնելու համար խտացած ծուխին քանակը և մասնաւորաբար մեկուսացնելու համար խլիրդաբեր ազդակները, կարելի եղածին չափ։

Իսկ ծխամոլին պարտականութիւնն կ'իյնայ, նախ նուազեցնել ծխախոտին քանակը, ընտրելով լաւագոյն որակը, և ապա քիչ կուլ տալ ծուխը։ Իբրև նախազգուշական միջոց կը յորդորենք ծխամոլները որ իրենց առողջութեան աւելի քան երբեք հոգ տանին, պարբերաբար բժշկական լման քննութիւններու ենթարկուելով, նամանաւանդ կուրծքի շողանկարումը որ պէտք է կատարուի ամէն տարի։ Անշուշտ լաւագոյնը պիտի ըլլար բոլորովին ձգել ծխախոտը, ինչ որ անկարելի բան մը չէ, այլ միայն կը կարօտի խոր համոզումի և ապա անխախտ կամքի:

(ՎԵՐՋ)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — [illegible] — Հեռ. 915013 - 62590 — [illegible]

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.ع.م - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) • Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 72 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ԱՊՐԻԼ 1965 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٥ عدد رقم ٧٢ - الخميس ١ ابريل

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻՒՆ

Այս տարւոյ սկիզբէն ի վեր, ամբողջ աշխարհի հայերը իրենք զիրենք կը զգան, կը գտնեն, կը դնեն այնպիսի դիրքի ու կեցուածքի մէջ, զոր կարելի է կոչել ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻՒՆ։

Ատիկա, մեր ժողովուրդի ազատութեան կապտումէն, մեր բարձրաւանդակի անկախութեան ջնջումէն ետք սկիզբ առած, բազում ջարդերով կնքուած, ապա, 1915ի աննախընթաց և անօրինակ նախճիրին յառաջացուցած հայոց մեծագոյն նահատակութեամբը լեռնացած հարցի մը —Հայկական Հարցին— դատախազութիւնն է։

Ցիսնամեակն է այդ Մեծ Եղեռնին, ու այսօր —Ապրիլ ամիս— մենք կը գտնուինք այդ մեծղի ու խորունկ տարեդարձի նշանակելի մէկ հանգրուանին վրայ։

Մեր Սրբազնագոյն Կաթողիկոսներուն պատգամներովը, մեր հայրենիքի ազատագրուած մասին ու մեր երազի կորիզին՝ Սովետ. Հայաստանի ժողովուրդին, մտաւորականութեան և վարիչներուն շարժովը, ապա սփիւռքահայ օճախներէն հրահրուած վսեմ զգացումներով, մենք ոտք կը դնենք այդ հանգրուանին վրայ, անկէ ոստնելու համար դէպի ասպարէզ մը, կրկէս մը, որ կռուի կրկէսը չէ՛, որ բռնութեանց հրապարակը չէ՛, արիւնահեղութեանց ուղիները չե՛ն. այլ՝ ողջախոհութեամբ և խաղաղութեամբ պահանջադրութեան, այսինքն՝ կրաւորական դատախազութեան մարտկոցութիւն։

Գէթ այս ամիս, ամէն հայ պիտի զրկէ ինքզինք խրախճանքէ և այլ փայլուն կենցաղէ. պիտի կեդրոնանայ, պիտի խոկայ, անմիջապէս միանալու համար —իր դրամով, իր գիտութեամբ կամ իր տաղանդով, առաւելապէս իր բազուկով— հաւաքական այն աշխատանքներուն, որոնք այս դատախազութիւնը կրնան ու պարտին արդիւնաւորել՝ մեզի ապահովելով, ցարդ մեզմէ արուեստականօրէն, անիրաւօրէն խլուած մեր ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ։ Վերաճանաչումը մեր իրաւունքին —ատիկա սկիզբ մը, վերսկիզբ մըն է պայքարի մը համար, որ՝ սակայն՝ ո՛չ աշխարհակալութիւն և ո՛չ ալ ընչաքաղցութիւն կ'ենթադրէ։ Այլ միայն ու միայն ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ։

Այո՛, պիտի ըլլանք զգաստ ու միաժամանակ վճռակամ։ Պիտի չըլլանք թոյլ կամ սակարկող։ Ցստակ պիտի ըլլայ մեր ըսածն ու ըրածը, մեր ուզածն ու առածը, առնելիքը։

Պիտի գիտնանք պահել չափի ու կշիռի զգացումն ու գիտակցութիւնը. ու ո՛չ գինովութեան անձնատուր պիտի ըլլանք և ոչ ալ ջղաձգութեանց։

Ողբ ու կոծ, ախ ու վախ, ծայրագոյն կարգի հայրենասէր երեւնալու գնչուական հիսթերիա պիտի չցուցադրենք։ Այլ պիտի մնանք ծանր, լուրջ, խոհուն, հաւասարակշռուած, անդրդուելի, և առանց կորսնցնելու մարդկայնութեան ռիթմն ու չափանիշները, նոյնիսկ անպատիժ մնացած անիրաւողին՝ Թուրքին հանդէպ։

Քանդիչ վրէժխնդրութիւնը նուաստացուցիչ է, մարդը կը զրկէ իր արժանաւորութենէն։ Կառուցողական վրէժխնդրութիւնն է մեր ունեցածը՝ խաղաղասիրական խոր զգացումով և շինարարական ոգիով։ Մենք շինեցինք ամենուրեք, վերաշինեցինք քանդուած Երեւանն ու Ղափանը. կարող ենք վերաշինել ամայացուած, 50 տարիէ ի վեր ամայի ձգուած մեր գերի հողերն ու աւանները։ Ու այդ կ'ըլլայ մեր վրէժին յագեցումը։

Անտեղիտալի իրաւունք է արդար հատուցումը, ուղիղ հաշուակցումը։ Եւ Ցիսնամեակը ատոնց նախատեանն է։

Գոտեպնդուի՛նք հայրենակիցներ, առանց ծիծաղաշարժ ճամարտակութեանց, առանց յարձակողական ինքնասուն ոգիի, այլ կրաւորական արդարասուն կամքով առաջ տանելու մեր դատախազութիւնը։

Պիտի խայտան մեր Նահատակներուն աճիւնները և պիտի օրհնեն մեզ՝ գալիք սերունդները, եթէ գիտնանք արժանաւորապէս ճամբայ ելլել դէպի արեւածագը, որ կ'աւետուի Ցիսնամեակով։

ՄԱՀ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿԵՐ ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

Նոր տարուան առաջին օրը՝ Յունուար 1ին Նիւ Եորքի մէջ անակնկալ կերպով իր մահկանացուն կնքեց Ընկ. Սարգիս Թ. Սարգիսեան։

Երեք օր Ե. Ժամագործեանի մեռելատան մէջ մնաց ընկերոջ անշնչացած մարմինը, որուն յարգանքի վերջին տուրքն մատուցանելու կուգային ազգականներ և հեռաւոր թէ մօտաւոր ծանօթներ։

Նոյն մեռելատան մատուռին մէջ, Յունուար 3ի երեկոյեան ժամը 8ին, ազակիր հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, կրօնական արարողութիւն կատարեց Արժ. Տ. Կարէն Քհնյ. Կտանեան։

Պէյրութէն յատկապէս ժամանած ծերունազարդ Ցալութիւն Նաճարեան արցունքոտ աչքերով համբուրեց Հանգուցեալ ընկերոջ

(Շար. տեսնել էջ Բ.)

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԼԻՊԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ շաբթուան Գազապլանքայի արիւնալի դէպքերուն (սպանութիւն 130 ցուցարարներու և 14 հակակառավարականներու գնդակահարման) պատճառով, Մարոքի աշխատաւորական միութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց արքայական կառավարութեան՝ յայտնելով թէ մեծ գործադուլ մը պիտի կազմակերպուի, եթէ տրուած հրամանները չեղեալ չնկատուին, բանտարկեալները ազատ չարձակուին և կրթական նախարարին հրամանագիրը յետս չկոչուի։

Թրիփոլիի մէջ եւս ցոյցեր տեղի ունեցան շաբթուան սկիզբը։ Ուսանողներ բախումներ ունեցան ոստիկանութեան հետ՝ Գերմանիոյ և Թունուզի դեսպանատանց առջև։ Պենկազիի մէջ երկու պայթումներ տեղի ունեցան՝ մէկը Մ. Մահանգներու հիւպատոսին բնակարանը, միւսը գերմանական հիւպատոսարանին մէջ։ Եղան ձերբակալութիւններ։

Առջի օր Ռապաթէն տեղեկացուցին որ ժողովրդային գժգոհութիւնները և ցոյցերը հետզհետէ կը զարգանային, երկիրը անկայուն վիճակ մը ստացած է։ Ցուցարարներուն մէջ 6000 ուսանողներ կան. 100 հոգի սպանուած են Մարտ 29ին և 350 հոգի ալ վիրաւորուած Ֆէսի մէջ։ Զինուորական դատարանները 343 հոգի դատած են՝ տալով 15 օրէն մինչև վեց ամիս բանտարկութիւն։ Հասան Թագաւորը ձայնասփիւռէն խօսեցաւ խիստ ընկճուած, հանդարտելու կոչ ընելով ժողովուրդին։

Մարոքի և Լիբիոյ հակաժողովրդական այս ձեռնարկներուն դէմ, ուսանողներ, աշխատաւորներ, փաստաբաններ և քաղաքացիներ ցոյցեր կատարեցին Մոսկուայի, Պաղտատի, Պելկրատի և Գահիրէի մէջ։

Կացութիւնը մտահոգիչ է, որովհետև, խռովութիւններուն պատճառով, երկրին տնտեսական վիճակը դէպի անդունդ կ'երթայ։

Երէկուան հեռագիրները հաղորդեցին որ բանտարկեալներու թիւը՝ Մարոքի մէջ՝ հասած է 724ի։

* * *

Ֆարուքի մարմինը, ԱՄՀի կառավարութեան արտօնութեամբ, Հռոմի օտարականներու գերեզմանոցէն հանուելով՝ բերուած թաղուած է Գահիրէ, Մարտ 30ին։

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՆԻՍՏԸ

Երեքշաբթի, 30 Մարտ, ԱՄՀի դահլիճը նիստ ունեցաւ նախագահութեամբ Կամալ Ապտէլ Նասէրի, որ վերլուծականօրէն խօսեցաւ դահլիճի մէջ հաւանական փոփոխութեանց մասին, ճշգելով որ անձի փոփոխութենէն աւելի՝ համոզումներու և գործելակերպի փոփոխութիւն կը փնտռուի։ Խընդրեց, որ դահլիճին իւրաքանչիւր անդամը խիստ մօտէն կապուած մնայ՝ մինչև նոր կարգադրութիւնները։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ 85ԱՄԵԱԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 17ին, Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Նագուշ Ցարութիւնեան Մարտիրոս Սարեանի ծննդեան 85ամեակին առթիւ անոր յանձնեց Լենինի Շքանշանը, Սոցիալիստական Աշխատանքի հերոսի տիտղոս և «Մուրճ ու Մանգաղ» Ոսկեայ մետալը, զոր Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը մեծ նկարիչին յատկացուցած էր՝ գեղարուեստի մարզին մէջ անոր աչքառու արնիքներուն համար։ Խօսքը Սարեանին ուղղելով՝ Նախագահ Ն. Ցարութիւնեան ըսաւ. «Ձեր արուեստը անհունօրէն ժողովրդական է, խորապէս ազգային, բազմակողմանի ու մարդկային է՝ բառին ամենալայն իմաստով»։

Հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Երեւանի Օփերային մէջ։ Ջորս տարի առաջ, միեւնոյն սրահին մէջ

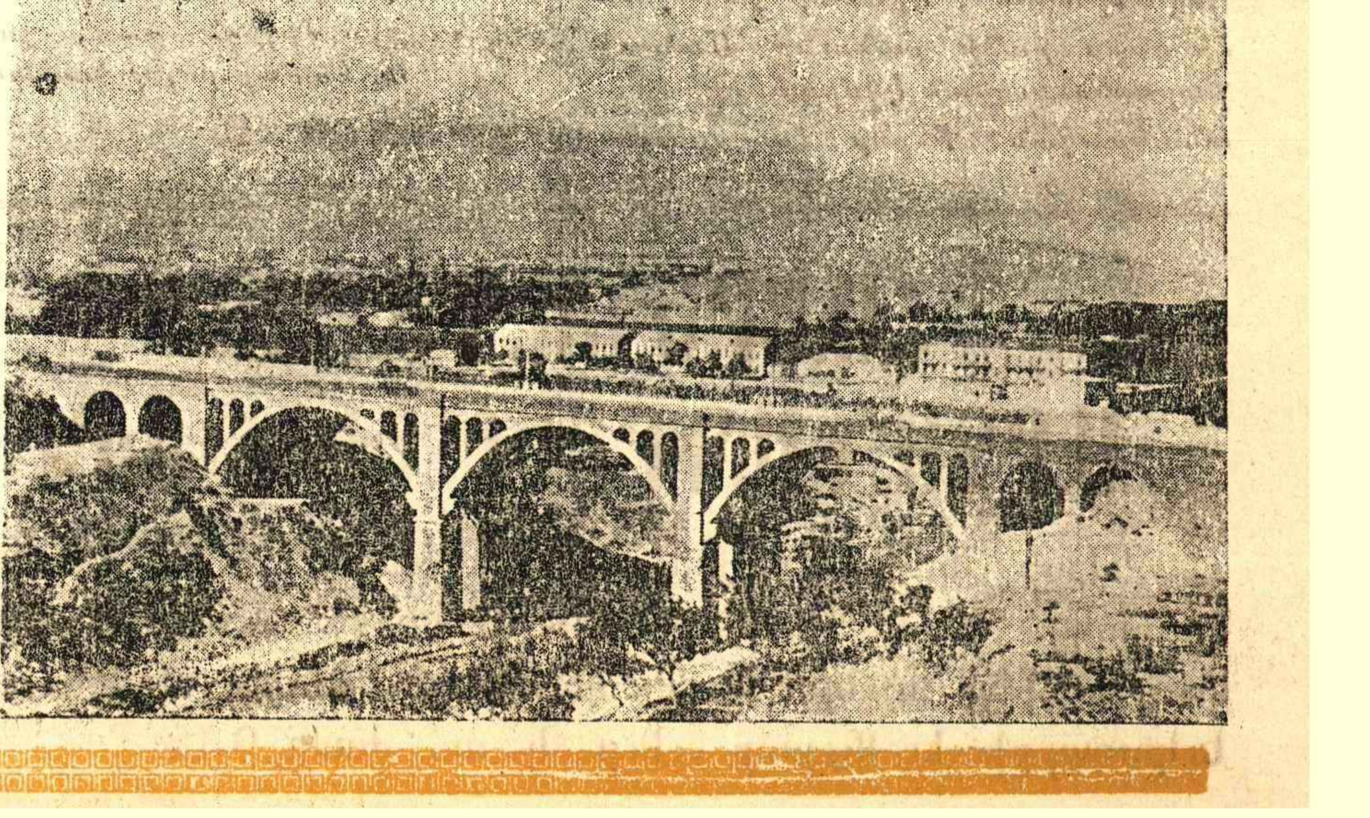
ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ
(ԻՆՔՆԱՆԿԱՐ (1946 թ.)

անոր յանձնուած էր Լենինեան Մրցանակը: «Սարեան երջանկութեան նկարիչն է, Սարեանի արուեստը կեանքն իսկ է», յայտարարեց Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը՝ սրահը լեցնող 1500 հանդիսականներու բուռն ծափահարութիւններուն տակ։

Այս առթիւ, աւելի քան 1000 շնորհաւորական հեռագիր ստացաւ Սարեան։ Երեկոյթի ընթացքին այդ հեռագիրները կարդացուեցան։ Հանդէսի վերջաւորութեան խօսք առնելով, Վարպետը յայտարարեց թէ ժողովուրդին առջև նոր պարտաւորութիւն մը կը ստանձնէ։ «Մեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է հասարակութեան ծառայէ և իր նպաստը բերէ ամբողջ ժողովուրդի աշխատանքին», աւելցուց ան:

ՅԱՋՈՐԴՈՎ

- Լ. Զորմիսեան.— Ֆրանսայի Ե. Հանրապետութիւնը:
- Վ. Թէքէեան.— «Քերթուածներ»
- Արմէն Տասուր.— «Սիրելի վարպետ...»
- Հ. Ժամկոչեան.— Վահան Թէքէեան (20-ամեակը)

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ
ԵՐԵՒԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՆԿԻՒՆ

ՏԵՐԵԱՆԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

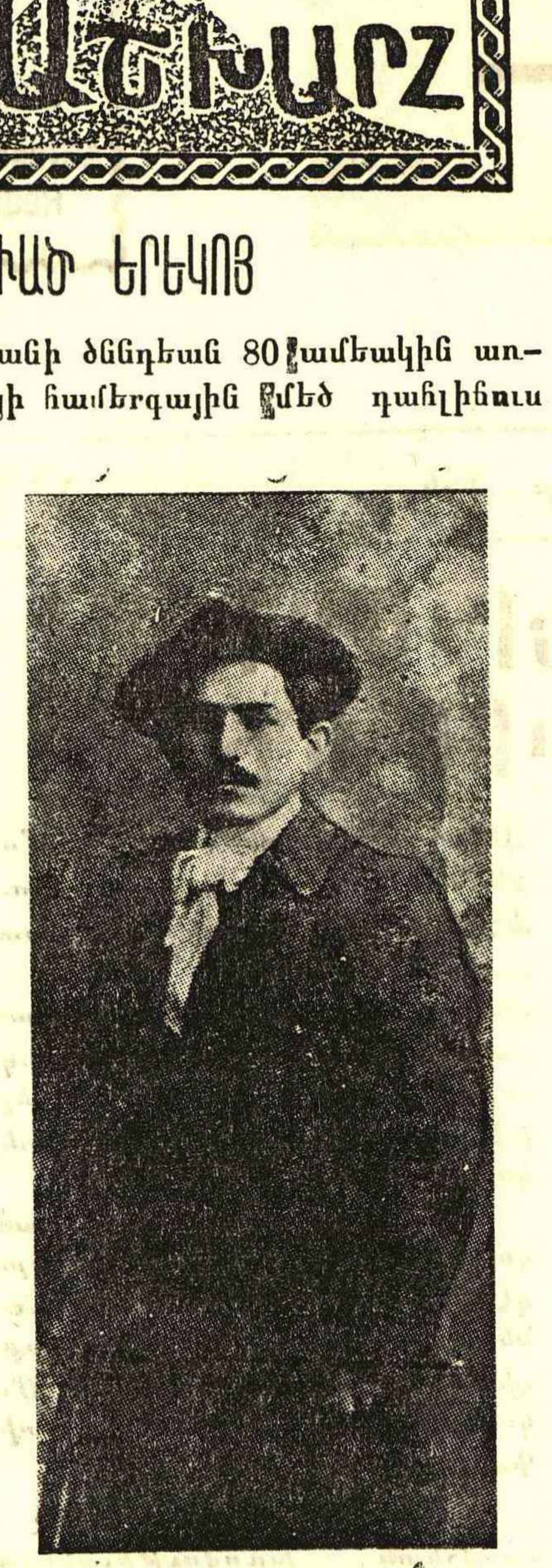
Հայ մեծ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի ծննդեան 80ամեակին առթիւ Մարտի 9ին, Հայֆիլհարմոնիայի համերգային մեծ դահլիճում տեղի ունեցաւ գրական-երաժշտական երեկոյ։

Երեկոն ներածական խօսքով բացեց բանաստեղծ Գէորգ Էմինը։

Հնչում են Տէրեանական բանաստեղծութիւնները՝ «Տխրութիւն», «Աշնան մեղեդի», «Հայրենիքում իմ արնաներկ», «Մի՞թէ վերջին պոէտն եմ ես», «Կարուսել», «Արարատին» եւայլն, որոնց կատարմամբ հանդէս են գալիս Ալեքսանդր Ադամեանը, Արծրուն Մանուկեանը, Վլադիմիր Աբաջեանը, Թամարա Դեմուրեանը, Մեդաէա Սիմոնեանը Բաբկէն Ներսիսեանը։

Սրցը յաջորդում է բանաստեղծութեան։ Տէրեանի տեքստերով գրուած երգերը կատարում են Արշաւիր Կարապետեանը, Արմինէ Թումբուլջեանը, Յովհաննէս Բադալեանը, Անժելա Ատրուբլեանը, Գուրգէն Աբաւեանը, Յակոբ Վարդանեանը եւ ուրիշներ։

Վերջում ելոյթ ունեցաւ բանաստեղծի դուստրը՝ Նուարդ Տէրեանը։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Հայրենադարձներու հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի մէջ։ Աւելի քան 1200 խորհրդահայ նոր քաղաքացիներ հաւաքուած էին Երեւանի Օփերայի սրահին մէջ, ուր զիրենք ջերմօրէն ողջունեց Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Նախագահ Վիքթոր Համբարձումեան, որ ըսաւ.

— Մեր ժողովուրդը 45 տարիներ առաջ գտաւ իր աստղը, որ սկսաւ փայլիլ մեր վերեւ, հեռաւոր Հիւսիսի մէջ, աստղ մը՝ որուն անունը Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւն է։ Այսօր հայ ժողովուրդը հպարտ ու հաւասար մէկ անդամն է աշխարհի ամենամեծ պետութեան՝ Խորհրդային Միութեան։

Հայրենադարձներու անունով խօսք առնող Լենինականցի ուսուցչուհի Ալիս Պօղիկեան չեշտեց թէ 200.000 սփիւռքահայեր իրենց ժողովուրդին ստեղծարար աշխատանքին մասնակցելու կարելիութիւն ստացան։ Ալիս Պօղիկեան աւելցուց.

— Ծնողներս կ'ըսէին, եօթն անգամ տուն շինեցինք և եօթն անգամ կործանեցաւ ան։ Այժմ մեր տունը կառուցուած է և մըշտապէս անխորտակ պիտի մնայ։ Իր հայրենիքը վերագտած հայուն երջանկութիւնն է ասիկա։

Հաւաքոյթի ընթացքին խօսք առին ակադեմական Մկրտիչ Տէր Կարապետեան, Երեւանի քաուչուկի գործարանի բանուոր Մանուկ Քարամանուկեան, Էջմիածինցի կոլտնտեսական Քերոբ Հազարեան։

Հայաստանի Ժողովրդական Արթիստ Վարդուհի Վարդերեսեան։

Հաւաքոյթին մասնակիցները Խ. Մ. Կ. Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին ու Խորհրդային Կառավարութեան ուղղեցին նամակ մը, ուր իրենց խոր երախտագիտութիւնը կը յայտնեն հայրենիք վերադառնալու, այնտեղ ապրելու, աշխատելու և ուսանելու իրենց տրուած կարելիութեան համար։ «Խորհրդայիններու ազատ աշխարհին մէջ, մեր նուիրական պարտականութիւնը կը նկատենք անձնըւիրութեամբ աշխատիլ խորհըրդային քաղաքացիի վեհ անունին արժանի ըլլալու համար» — կ'ըսեն անոնք։

Հաւաքոյթէն աշխատանքներուն մասնակցեցաւ Հայաստանի Կոմունիստ Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղար Եակով Զարոբեան։ Հիւրերուն մէջ կը գտնուէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ու Ծայրագոյն Պատրիարք Վազգէն Առաջին։

Այս հաւաքոյթին հետ՝ Սով. Հայաստանի կառավարական և կուսակցական շրջանակները ծանուցին, որ մեծ հանդիսութիւններով պիտի նշուի այս տարուան Ապրիլ 24ը՝ որպէս Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակ։ Մրցանքի դրուած կոթողի շինութենէն և Էջմիածնի մէջ կառուցուելիք Յուշարձանէն զատ, պետութիւնը պիտի տնկէ մէկ ու կէս միլիոն ծառ, յաւերժացնելու համար բոլոր նահատակներուն յիշատակը։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դէպի Սովետ. Հայաստան Եգիպտահայոց հայրենադարձի կապակցութեամբ Գահիրէի Սովետ. Դեսպանատան Հիւպատոսական Բաժինը այցելուներ կ'ընդունի, 22 Մարտէն սկսեալ, ամէն Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ օրեր, կ. ա. ժամը 9-12։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20 ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան և Կոկանեան Սրահի կազմակերպութեամբ, Կիրակի, 4 Ապրիլ 1965, կ. ե. ժամը 7ին, «Թէքէեան» Սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսութիւն՝ Բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի մահուան քսանամեակին առթիւ։ Կը նախագահէ Առաջ. Սրբազան Հայրը։ Կը խօսին՝ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեան (Առաջ. փոխ. Աղէքս.ի) և բանաստեղծ Սմբատ Տէրունեան (յատկապէս հրաւիրուած Կիպրոսէն)։ Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին քաղաքիս լաւագոյն ուժերը։ Մուտքը՝ հրաւիրատոմսով։

Նոյն օրը առտուն պիտի կատարուի Հոգեհանգիստ և այց Ողբ. Բանաստեղծի շիրիմին՝ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց գերեզմանատան մէջ. Երթեւեկի համար դիմել սրահ։

ՇՆՈՐՀՈՒԱԾ ԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

Եգիպտահայ հայրենադարձ Թագուհի Միհրանի Արամեան, այրին ողբ. Յակոբ Արամեանի (գրող), Երեւան քաղաքի Զայքովսկի միջնակարգ Երաժշտական դպրոցի մանկավարժ, պետութեան կողմէ արժանացած է վաստակաւոր ուսուցիչի կոչումին։

Արտեուշա Յակոբի Կարապետեան, Հայկ. ժողորդկ. երգի-Պարի պետական վաստակաւոր անսամպլի պարի խմբին ղեկավարը, ստացած է վաստակաւոր արուեստագէտի տիտղոս։

Ռաշիտ Վարդավառի Կարապետեան, պետական անսամպլի մենակատար պարող, վարձատըրուած է վաստակաւոր արուեստագէտի կոչումով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Հայկազ Լերբի Վեցիկեան կը փնտռէ իր բարեկամը Մարտիրոս Սուլթանեանը. յիշեալին մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

Հայկազ Վեցիկեան,
Փողոց Սեւան թիւ 66
բնակարան 10
Երեւան, Հայաստան.

Երեւանէն Սիրունեան Տիգրան Շահինի, կը փնտռէ իր եղբայրը = մօր կողմէն = Արշաւիր Գասպարեանը եւ կինը Տիկին Ալիսը եւ անոնց տղան Աբգար Գասպարեանը, յիշեալներուն մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին. =

Տիգրան Սիրունեան
Նոր Զէյթուն,
Փափազեան փողոց 37
Երեւան, Հայաստան։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադըրուելու համար հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐի Վարչութեան, Թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7.30։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այսու կը յայտարարենք առ ի գիտութիւն և գոհունակութիւն մեր պատուական ժողովուրդին, որ նախագահութեամբ գաղութիս երեք հայ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն, Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի 50-ամեակի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ 1965ին համազգային և համերաշխ մթնոլորտի մէջ, այս առթիւ ընտրուած է Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի հանդիսութեան յանձնաժողով մը հետեւեալներէն.

Արժ. Տ. Արշամ Քհնյ. Պօղոյեան	Ատենապետ
Գերյարգելի Հ. Գրիգոր Վրդ. Կէրկէրեան	Փոխ Ատենապետ
Պրն. Ժիրայր Ճեպելեան	Ատենադպիր

Անդամներ Տեարք Հրազդան Պալեան, Թորոս Տէր Սարգիսեան, Վահագն Տխրոյեան, Յովակիմ Սիրքէճեան, Վահան Գազանճեան, Մօ. Եդուարդ Յակոբեան, Ճորճ Միքայէլեան։

Կազմուած է նաև Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի մշակութային գործունէութեանց Յանձնաժողով մը հետեւեալ ազգայիններէն.— Տեարք Հրազդան Պալեան, Ալեքսանդր Սարուխան, Օննիկ Ալեքսանեան, Վարդգէս Քրէտեան, Գերյարգելի Գրիգոր Վրդ. Կէրկէրեան. Կայծ Կոկանեան, Արմէն Սարգիսեան և Բիւզանդ Կոճամանեան։

Յանձնաժողովները արդէն իսկ տենդագին յառաջ կը տանին իրենց նախապատրաստական աշխատանքները, առանց որեւէ ճիգ խնայելու, որպէս զի յիշատակի ոգեկոչումը ըլլայ բացառիկ, և արժանավայել շուքով, ի մխիթարութիւն մեր բազմաչարչար ժողովուրդին և ի պանծացում մեր բիւրաւոր նահատակներուն։

Վեր. Վահան Թութիկեան	Ռաֆայէլ Արքեպիսկոպոս	Մամբրէ Արքեպսկ.ի
Հոգեւոր Հովիւ հայ	Վիճակաւոր Կաթողիկէ	Առաջն. Եգիպտոսի
Աւետարանական համայնքի	Հայոց	Հայոց

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

ճակատը և յայտնեց որ՝ երբ 50 տարի առաջ պանդխտութեան ցուպը ձեռք կ'առնէր, Սարգիսեանի հայրը խնդրած էր իրմէ. «Երբ զաւակս տեսնես, իմ կողմէ համբուրէ զայն»։

Մեռելատան մէջ դամբանական մը խօսեցաւ Ընկ. Ս. Սիմոնեան։

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 4, առաւօտեան ժամը 10ին, Նիւ Եորքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Խորհուրդի կատարման կը մասնակցէին Հոգշ. Տ. Վաչէ Վրդ. Յովսէփեան, Արժ. Տ. Գառնիկ Քհնյ. Հալաճեան, Լեւոն Քհնյ. Առաքելեան, Մամբրէ Քհնյ. Գուզուեան և Կարէն Քհնյ. Կոտանեան։

Վաչէ Վրդ. Յովսէփեան իմաստալից խօսքերով նշեց Հանգ. ընկերոջ բարեմասնութիւնները ազգային և հասարակական գետնի վրայ։

Կրօնական արարողութենէն ետք, ծաղկեպսակներու դէզով ծանրաբեռ, սգաւոր ընկերներու և բարեկամներու ներկայութեան, Հանգ. ընկերոջ մարմինը Սիտըր Կրով գերեզմաննոցի ցուրտ հողին յանձնուեցաւ։

Կը սգանք մեր այս արժէքաւոր ընկերոջ կորուստը։

Ընկ. Ս. Սարգիսեան, զաւակը Թորոս և Սուլթան Սարգիսեաններու, ծնած է 1894ին Պագըր Մատէնի մէջ։ Իր կրթութիւնը կը ստանայ ծննդավայրին մէջ՝ Ազարիկ Գոլոյեանի շունչին տակ։

Երիտասարդ տարիքին կ'անդամակցի Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան, որուն մոլեռանդ և գործօն տարրերէն մէկը հանդիսացաւ ամերիկահայ շրջանակին մէջ։

1913 թուականին Ընկ. Սարգիսեան կ'անցնի Պոլիս։ Համաշխարհային Ա. պատերազմի նախօրէին կը մեկնի Ամերիկա և կը հաստատուի Նիւ Եորքի մէջ։

1932ին կ'ամուսնանայ բալուցի Տէր և Տիկին Մեսրոպ Պէրպէրեաններու աղջկան՝ Աննայի հետ։

Տէր և Տիկին Սարգիսեաններու կազմած ընտանեկան տաքուկ յարկը ժամադրավայրը դարձած էր Հնչակեան Կուսակցութեան գործիչներուն։

Ընկ. Ս. Սարգիսեան վարած է պատասխանատու պաշտօններ Հնչ. Կուս. Ամերիկայի շրջանի կեդրոնական կազմին մէջ, ինչպէս նաեւ, Ամերիկահայ Ազգ. Խորհուրդին մէջ։ Ծանօթ դէմք մը դարձած էր իր նիւթական անկշռելի զոհաբերութեամբ, իր նուիրումով ու ծառայութիւններով և այդ պատճառով ալ սիրուած ու գնահատուած էր վինքը լաւապէս ճանչցողներէն։

Հնչակեան պատմութեան զոյգ հատորներու հրատարակութեան մէջ, մեծ գումարով մը (5 հազար տոլար) իր բերած մասնակցութիւնը զինքը դարձուցած է երեւելի դէմք մը։

Նիւթապէս իր շօշափելի օժանդակութիւնը բերած էր նաեւ՝ Պէյրութի Սահակեան և Հալէպի Կիլիկեան վարժարաններուն։

Տարիներ առաջ, այցելեց Խորհրդ. Հայաստան, ուրկէ վերադարձին իր իրատես հայու տպաւորութիւնները հաղորդեց հայրենաբաղձ զանգուածներուն։

ՊԻՏԻ ԻՅՆԱՍ

ԹՈՒՐՔԻՆ

Պիտի իյնաս այս անգամ, և ա՛լ խսպառ, անյարիր
Պիտի մընաս գետնին վրայ՝ ճանկռտելով հողը դեռ,
Եւ դեռ երկա՞ր չը մեռնիս պիտի և տունըդ մոխիր
Եղած՝ ծածկէ պիտի քեզ, երբեմնի տո՛ւնդ եռուզեռ…

Հերի՛ք որքան աշխարհի ցաւ ու չարիք հասցուցիր,
Որքան ի սուգ թաթխեցիր քաղաք ու գիւղ, դաշտ ու լեռ.
Հերի՛ք մայրերը լացին բոյներնուն վրայ ցանուցիր
Եւ մեր սիրող սրտերուն մէջ լեցուցի՞ր ոխ ու հեռ…

Պիտի իյնաս, կ՚իյնաս ա՛լ… Բայց որպէսզի դեռ ճանչնաս
Քու անարգ սիրտըդ ծակող մեծագոյն ցաւը վերջին՝
Պիտի զարնեն քեզ անո՛նք որ քեզ յաճախ փրկեցին…

Եւ չըմեռած՝ դեռ տեսնե՞ս պիտի, արդա՛ր պատուհաս,
Ծաղկիլը մե՛ր աշխարհին զոր թողուցիր աւերակ,
Ու ցնծութի՛ւնը մերին՝ քու ըստրուկի աչքիդ տակ…

1914 — ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՍՈՒԷՏԻԱ

Պզտիկ գիւղե՛ր, դուք մեծցաք,
Անհունօրէն մեծցաք դուք
Երբ բընակիչ չունեցաք։

Ու ձեր այն լեռը՝ մեծցաւ,
Լեռն անծանօթ, մըշուշոտ,
Պայծառացա՞ւ, հայացա՞ւ։

Պզտիկ գիւղեր, ի՞նչ մըթերք
Էր քաջութեան, մեծութեան,
Ձեր ծոցին մէջ հաւաքուած։

Ո՞ր հեռաւոր, լուսաւոր
Աղբիւրներէն Հայութեան
Այդ ուժը հոդ էր հոսած։

Պզտիկ, խաղաղ դուք գիւղե՛ր,
Երբ թշնամին սպառնաց,
Եղաք յանկարծ բանակներ։

Օրհնեալ անյաղթ բանակներ՝
Որոնց դիմաց թշնամին
Ճանչցաւ Հայու սիրտն անյաղթ.

Օրհնեա՞լ ձեր հողը ըլլայ,
Զի Հայաստանն ալ ամբողջ
Ինքզինք ճանչցա՞ւ ձեր վըրայ…։

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

1915, Սեպտեմբեր

ԽՕՍՔ՝ ՄԷԿ ՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԾԱՌՈՎ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ծառե՞ր, սարերու լանջքին վրայ սփռուած սօսիներ, ծառե՞ր նորատունկ։ Որքա՞ն գեղեցիկ ու հայրենազարդ կերպ՝ կանաչ պահելու համար Յիշատակը Մէկ ու Կէս Միլիոնին…։

Դուք՝ որ պիտի ըլլաք արմէնաւանդ սօսիները վաղուան Անտառին, պիտի պատմէք սերունդներուն յետնորդ՝ թէ նոր կեանք է առեր հայուն Երազը, թէ հողը մերկ՝ հագեր է կանաչ վերարկու որպէսզի չմսի այլեւս, հովն ու հեղեղը չկրծեն մեր աշխարհը՝ մեզի մնացած բուռ մը հողիկը, զայն չտանին ծովին անդունդները, այլ պահեն ու պահպանեն մեզի մնացածը։

Որքա՞ն պիտի հրճուին հոգիները Մէկ ու Կէս Միլիոնին՝ որոնք չունեցան իրենց արիւնոտ ճամբուն վրայ ո՛չ մէկ ծառ՝ որուն հովանիին տակ կարենային նստի՛լ պահիկ մը, հանգչի՛լ յաւիտեան…։

Ծառե՞ր, ծառե՞ր Անտառին հայրենի. հասակ նետեցէք շուտով՝ հարազատ հողին վրայ, ամուր կառչեցէք ձեր բիւր բիւր արմատներով մեր մայր հողին, ծծեցէք անոր կենսատու աւիւնէն ու մնացէք դալարագեղ՝ յաւէտ ու ձեռք ձեռքի՝ որպէսզի կուրծք տաք ամէն վտանգի ու փոթորիկի։ Ո՛չ մէկ քամի պիտի անցնի այլեւս ձեր մէջէն, արմատախիլ ընէ ու տապալէ Ձեզ։ Պիտի ապրի՛ք դուք փոխան այն բի՞ւր բի՞ւր ծառերուն՝ որ լքուեցան անտէր ու մինակ, իբր մահարձաններ՝ կործանուած ու հրդեհուած քաղաքներու և գիւղերու, աւերակ արտերու և այգիներու, մրգաստաններու մէջ։

Եւ օր մը, արեւոտ օր մը, պատանիներ, երիտասարդ զոյգեր՝ կեանքի երգով ու ծիծաղով, սիրոյ երազո՞վ լեցուն, պիտի քալեն ձեր մէջէն, պիտի լսեն սօսափիւնը սօսիներուն ու զօտեպնդուած՝ պիտի ապրին, պիտի պաշտե՞ն Գեղեցիկն ու Ազնիւը, անտառ կազմեն՝ աւելի՛ շքեղ, աւելի՛ ծաղկուն։

Ո՞հ, ծառեր, Մէկ ու Կէս Միլիոնին սուրբ անունով մկրտուած. դուք, մեր Նոր Հայրենիքին ամենէն ազնիւ ու մարդկային Պատասխանը՝ ամենէն Դժոխային ու Դիւային Ոճիրին։

Ծառե՞ր բիւրաւոր, ծառե՞ր ձեռակերտ, ձեր հազար հազար ճիւղերով, ձեր հազար հազար մշտադալար տերեւներով, պիտի ըլլաք ամենէն ազդու Վրէժը՝ յաւիտենական հայութեան։

Սօսինե՞ր սիրուն, սօսինե՞ր սլացիկ ու հասակով գեղեցիկ. կը սիրե՞մ ձեզ…։ Մի՛շտ ապրիք։

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Հելիոպոլիս, 26-3-1965

Վ. ԱԼԱՋԱՆ

ՆԻԿՈԼԱՅ ՏԻԽՈՆՈՎԸ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ)

Վահան Թէքէեանը հանդիսացել է իմ ամենասիրելի բանաստեղծներից մէկը։ Ես նրա տաղանդի երկրպագուն էի։ Դեռ պատանի հասակից, դպրոցում սովորելիս, անգիր էի արել և միշտ արտասանում էի նրա «Հրազդան» հայրենասիրական հոյակապ բանաստեղծութիւնը։ Երբ մտերմացայ Եղիշէ Չարենցի հետ, նկատեցի, որ նա էլ շատ էր սիրում և բարձր գնահատում Վահան Թէքէեանի տաղանդը։ Այս հարցում մենք լիովին համախոհներ էինք։

1934 թ. ի սկիզբներին Հայաստանի սովետական գրողների միութեան վարչութիւնը որոշեց կազմել և ռուսերէն լեզուով լոյս ընծայել հայկական պոեզիայի ստուարածաւալ մի անթոլոգիա։ Համաձայնութիւն ձեռք բերուեց, որ անթոլոգիան հրատարակէր Մոսկուայի Գեղարուեստական գրականութեան պետական հրատարակչութիւնը։

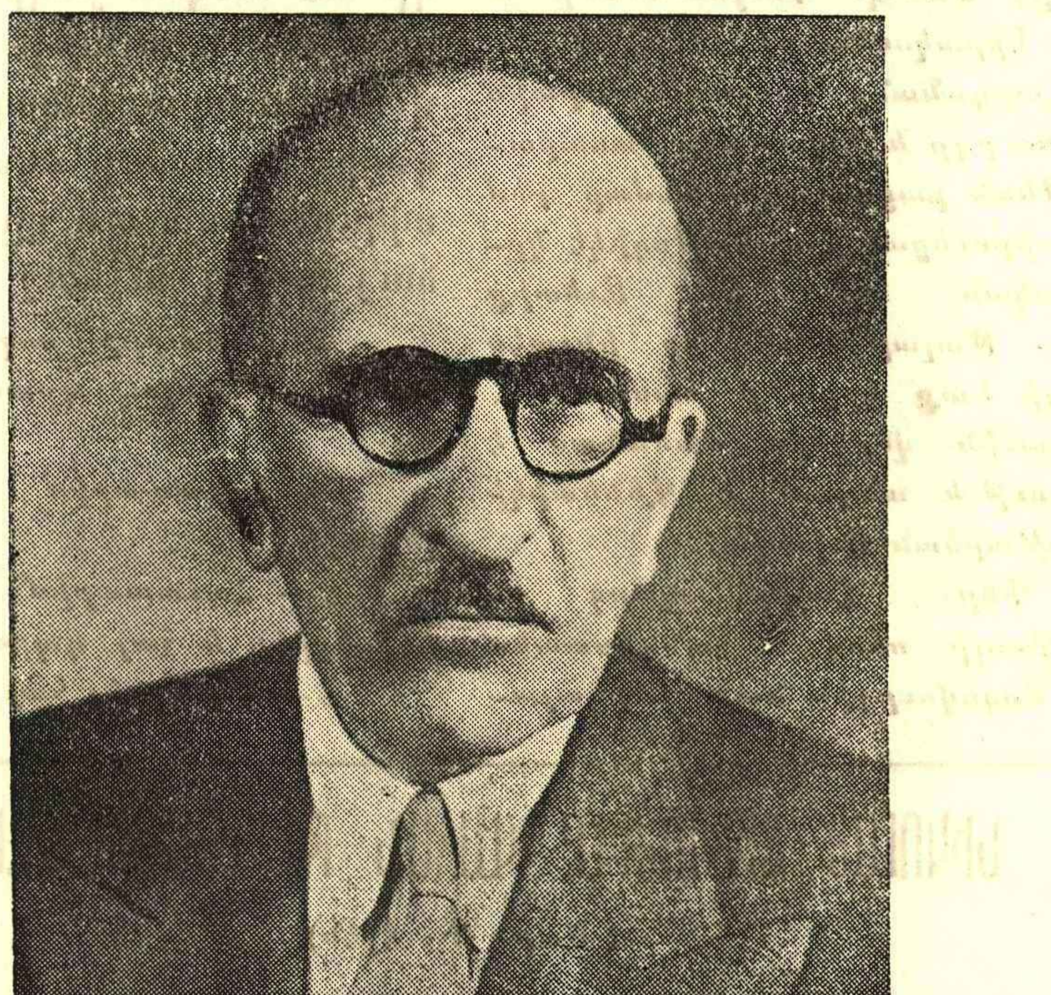
Կազմուեց անթոլոգիայի խմբագրական կոլեգիա հետեւեալ կազմով՝ Եղիշէ Չարենց, Դրաստամատ Սիմոնեան և տողերիս գրողը։

Խմբագրական կոլեգիան իր առաջին նիստում կատարեց աշխատանքի բաժանում՝ Չարենցին յանձնարարուեց անթոլոգիայի համար նիւթեր ընտրել միջնադարեան հայ բանաստեղծներից, Դրաստամատ Սիմոնեանը պէտք է նիւթեր ընտրէր 19րդ դարի արեւելահայ դասականներից և սովետահայ բանաստեղծներից, ինձ բաժին ընկաւ արեւմտահայ պոեզիան։ Տրըուած տասնօրեայ ժամկէտում ես նիւթեր ընտրեցի Դ. Ալիշանի, Մ. Պեշիկթաշլեանի, Պ. Դուրեանի, Սիպիլի, Դ. Վարուժանի, Սիամանթոյի, Մ. Մեծարենցի, Ռ. Սեւակի, Վ. Թէքէեանի և ուրիշների ստեղծագործութիւններից։ Թէքէեանից ընտրել էի մօտ երկու տասնեակ ամենալաւագոյն բանաստեղծութիւններ։

Մոսկուայում մեր խմբագրութեան լիազօր-ներկայացուցիչ նըշանակեց ռուս գրական շրջանների հետ լայնօրէն կապուած, նշանաւոր հայ գրող Կարէն Միքայէլեանը։

Անթոլոգիայի համար հաւաքուած բոլոր բանաստեղծութիւնները Երեւանում տողացի թարգմանել տուինք ռուսերէն և ուղարկեցինք Մոսկուա՝ Կարէն Միքայէլեանին, որպէսզի վերջինս էլ այդ բանաստեղծութիւնները բաժանէր ռուս պոէտներին՝ բանաստեղծական թարգմանութեան համար։

Շատ չանցած՝ Կ. Միքայէլեանից նամակ ստացանք, որով յայտնում էր, թէ ինչ նիւթեր ո՛ր պոէտին են յանձնուած։ Այդ նամակից յայտնի եղաւ, որ Վահան Թէքէեանի բանաստեղծութիւնները յանձնուել էին թարգմանելու Նիկոլայ Տիխոնովին։ Ես շատ ուրախացայ, որ իմ այնքան սիրած Թէքէեանին թարգմանելու էր այնպիսի մեծ վարպետ, որպիսին Տիխոնովն է։

Մի տարի յետոյ, 1935ի Յունիսին, ես մեկնեցի Մոսկուա, որպէսզի Սովետ. Միութեան գրողների պատուիրակութեան հետ մեկնէի Փարիզ՝ մասնակցելու Կուլտուրայի պաշտպանութեան գրողների միջազգային առաջին կոնգրեսին։ Սովետական գրողների պատուիրակութեան կազմում էր նաև Նիկոլայ Տիխոնովը, որի հետ ես ծանօթացել էի Չարենցի միջոցով 1934 Թուականին, Սովետ. գրողների համամիութենական առաջին համագումարում։ Տիխոնովն ինձ տեսնելով, շատ ուրախացաւ և բացագանչեց.

— Ի՞նչ մեծ բանաստեղծ ունէք դուք՝ հայերդ… Վահան Թէքէեա՞ն։ Նա պարզապէս գերել է ինձ։ Ես թարգմանում եմ նրա բանաստեղծութիւնները և հիացած եմ նրանով։

Տիխոնովին յատկապէս շատ էին դուր եկել Թէքէեանի «Հանրմ» և «Կ՚անձրեւէ, տղաս» բանաստեղծութիւնները։ Քիչ յետոյ Տիխոնովն ասաց.

— Լսել եմ, որ Թէքէեանն ապրում է արտասահմանում, կարո՞ղ է պատահել, որ Փարիզում լինի։

— Հնարաւոր է, ասացի ես։ Թէքէեանը որպէս ուսուցիչ աշխատում է Կիպրոս կղզում. կարող է պատահել, որ ամառնային արձակուրդներին գնացած լինի Փարիզ։

— Այդ դէպքում դուք ինձ կը ծանօթացնէ՞ք նրա հետ, ժպտալով ասաց Տիխոնովը, և կը հանդիսանա՞ք իմ թարգմանիչը նրա հետ զրուցելիս։ Ես շատ եմ ցանկանում ծանօթանալ այդ մեծ բանաստեղծի հետ։

— Ամենայն սիրով, Նիկոլայ Սեմենովի՛չ, եթէ Թէքէեանը Փարիզում եղաւ, ամենայն սիրով ձեզ կը ծանօթացնեմ նրա հետ և կը դառնամ ձեր թարգմանիչը։

— Խարաշօ՛,— բացականչեց Տիխոնովը, խաղալիք ստացած մանկան նման ուրախացած։

Տիխոնովի հետ գնում էինք միեւնոյն վագոնում։ Ամբողջ ճանապարհին Տիխոնովն իրեն օրօրում էր այն երջանիկ յոյսով, որ Փարիզում կը տեսնի և կը ծանօթանայ Վահան Թէքէեանի հետ։

Վերջապէս հասանք Փարիզ։ Այստեղ ես Արշակ Չօպանեանից և Աւետիք Իսահակեանից տեղեկացայ, որ Թէքէեանն այդ տարի Փարիզ չի եկել և չի էլ գալու։ Երբ այդ մասին յայտնեցի Տիխոնովին, նա սաստիկ տխրեց և ասաց.

(Շար. տես էջ 4)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը յուշատետրէն

Կիրակի օր, Հայ-Ամերիկեան Քաղաքացիներու Ակումբը գացի։ Խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր հոն, լսելու Հայաստանէն վերադարձողներու տեղեկութիւնները։ Ակումբին Նախագահը՝ պարոն Տանձապետեան, հակիրճ խօսքերով հաւաքոյթին նպատակը պարզելէ ետք, հրաւիրեց պարոն Պաուլեանը, տալու իր հայրենասէրի տպաւորութիւնները։

Եւ պարոն Պաուլեան, հաստափոր մարդ մը, բեմ ելլելով՝ իր խռպոտ ձայնով սկսաւ իր հուչակաւոր զեկոյցը.

— Հայրենակիցնե՛ր, ես Ամերիկայի մէջ ապրած եմ 55 տարի, բայց իմ մէջ վառ պահած եմ իմ հայրենիքի սէրը։ Անցեալ տարի որոշեցի Հայաստան երթալ և աչքերովս տեսնել մեր հայրենիքը, որուն մասին հոս, Ամերիկայի մէջ մասնաւոր մարդիկ քան գործ ըրած են ճռճռան զովասանքներ հիւսել. «Մեր Հայաստանը ոստումներով յառաջդիմեր է…» «Մեր Հայաստանը Ամերիկան գլեր, անցեր է…» եւայլն։ Այս խօսքերը բորբոքեր էին իմ երեւակայութիւնը։ Առանց տեսնելու չեմ հաւատար, ըսի ու երկու հազար տոլարը ջուրը նետելը աչքս առի ու գացի Հայաստան։ Առաջին օրը, ուշատեն էր, Երեւանի մէջ Հօթէլ մը տարին մեզի։ Վնաս չունէր, մաքուր Հօթէլ էր և ես առաջին կարգի սենեակ մ՚ունէի, որուն կցուած էր բաղնեսենեակ մը, ուր կար չաուր և թըպ (ցնցուղ և տաշտ)։ Առտուն կանուխ՝ արթննալէս ետք ուզեցի լոգանք մը առնել. հանուեցայ ու կեցայ շաուրին տակ ու բացի ջուրը… Ամա՞ն Աստուած իմ, պաղ ջուրի շատրուան մը գլխէս վար… Ծօ՞, այս ի՞նչ է, ըսի ու աճապարանքով ջուրը գոցեցի ու գրնկրտալէն վազեցի անձեռոցներով փաթթուեցայ ու շորցուցի մարմինս։ Կանչեցի Հօթէլի վերակացուն և գանգատեցայ եղածին համար։ Գիտէ՞ք մարդը ի՞նչ պատասխանեց.— «Ընկեր ջան, տաք ջուրը ժամը տասին է բաց թողնում»։ Ծօ՛, ըսի, ա՞յս է յառաջդիմութիւնը… Տաք ջուրը որոշ ժամուն կը բացուի եղեր… մարդիկ ժամացոյցով լոգանք կ՚առնեն եղեր… վա՞յ պապամ, վա՞յ…։ Ինչ որ է… մեզ տարին հոս, հոն պտըտցուցին։ Մեզ առաջնորդողը՝ շատախօս աղջիկ մը, կը խօսէր ու կը խօսէր… ի՞նչ էին մեր տեսածները… Քանի մը շէնքեր են շիներ, քանի մը գործարաններ բացեր են և ահա Ամերիկան գլեր, անցեր են։ Ամերիկայէն մեկնող հայրենադարձները տեսայ. մարդիկը 13 տարիներէ ի վեր հոն ապրեր են. ո՞ւհ, եախայ կը թօթուեն… Ա՞խ Ամերիկա, կ՚ըսեն, կ՚երթան։ Տասնհինգ օր մնացի Երեւանի մէջ, ինձ այնպէս կը թուէր թէ բանտարկուած էի. ամա՞ն, ե՞րբ ասկէ պիտի հեռանամ, կ՚ըսէի… Եւ այս հայրենասէր պարոնը սկսաւ թոյն թափել Հայաստանի ղեկավարներու գլխին, որովհետև անոնք արքայավայել կեանք կ՚ապրին եղեր, մինչ ժողովուրդը կը պահեն չքաւորութեան մէջ։ Հայաստան մէկ աբնով հարուստ է, ըսաւ ան, ճանճերով։

Աւելի քան կէս ժամ տեւող բանախօսութեան մէջ պարոն Պաուլեան, մէկ բան չըսաւ, որ իր կարծիքով՝ գովելի գոյն ունենար։

Բանախօսը, երբ իր խօսքերը վերջացուց, բազմութեան մէջէն միայն մի քանի մարդիկ ծափահարեցին։ Այդ բանը այնքան հաճելի չերեւցաւ մեր հայրենասէր

(Շար. տես էջ 6)

ՄԵԾ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Ե. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Օսմանեան կայսրութեանը խոստացուած օգնութեան փոխարէն Անգլիան ստանում էր Կիպրոս կղզին։

Ահա այսպիսի նախապատրաստութիւնից յետոյ, Անգլիան 1878 թ. Յունիսի 13ին, ցոյց տուեց իր դէմքը Բեռլինի կոնգրեսում, որին մասնակցում էին վեց տէրութիւնների՝ Անգլիայի, Ռուսաստանի, Աւստրոհունգարիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի և Իտալիայի ներկայացուցիչները։

Սան Ստեֆանոյի դաշնագրի 16րդ յօդուածը չուր տրուեց եւ դարձաւ Բեռլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածը, որն ասում է. «Բարձրագոյն Դուռը պարտաւորւում է անյապաղ կերպով կատարել բարենորոգումներ, որ պահանջում են հայաբնակ նահանգների տեղական պայմանները և սահմանազատել նրանց կովկասեան լեռնցիներից ու քրդերից։ Այդ ուղղութեամբ կատարւող միջոցառումների մասին Դուռը պարտաւորւում է պարբերաբար տեղեկացնել տէրութիւններին, որոնք հետեւելու են դրանց իրագործմանը»։

Այդ նշանակում էր, որ հայկական հարցը, որպէս դիւանագիտական խաղի միջոց, այսուհետեւ դառնալու էր Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրած վեց պետութիւնների սպեկուլեացիայի առարկան։ Եւ ահա այդ օրուանից հայկական հարցը դադարեց օսմանեան կայսրութեան ներքին հարցը լինելուց։

Մեծ տէրութիւնները ամենեւին մտահոգուած չէին Թուրքական լծի տակ գտնուող ժողովուրդների, այդ թւում և հայերի, բախտով։ Նրանք շարունակ զոհաբերում էին այդ ժողովուրդներին՝ ի սէր իրենց գաղութարարական նպատակների։

Թուրքական կառավարող կլիկը, որ շատ լաւ էր իմանում մեծ տէրութիւնների իսկական մտադրութիւնները, ոչ մի ուշադրութիւն չէր դարձնում նրանց դիւանագիտական խաղերին և շարունակում էր անպատիժ կերպով հալածել ու ֆիզիքապէս ոչնչացնել արեւմտահայութեանը։

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքում՝ 1915-1916 թուականներին, երբ հայ ժողովուրդը մասսայաբար տեղահանւեց ու ոչնչացուեց Արեւմտեան Հայաստանում և Կիլիկիայում, անգլիական քաղաքական ու հասարակական գործիչներից մի քանիսի խիղճը զարթնեց։ Օրինակ, 1916 թ. անգլիական պարլամենտի անդամ լորտ Բրայսը, որ հեղինակն է հայկական ջարդերին վերաբերող փաստաթղթերի մի ծաւալուն հատորի, գրեց. «Անգլիական ժողովուրդը յանցաւոր է հայերի առաջ։ Եթէ մենք Բեռլինի վեհաժողովի ռուս-թրքական դաշնագրի 16րդ յօդուածը չփոխէինք չարաբաստիկ 61րդ յօդուածով, Ռուսաստանը վաղուց իրեն կը միացնէր Հայաստանը և ազատագրած կը լինէր բազմաչարչար հայ ժողովրդին բարբարոսական Թուրքիայի լծից»։

Մի ուրիշ անգլիական քաղաքական գործիչ՝ Ա. Ուիլեամսը խօսելով հայ ժողովրդի ողբերգութեան մասին, գրել է. «Անգլիական ժողովրդի և կառավարութեան պատասխանատուութիւնը մեծ է։ Եթէ Հայաստանը այսքան սաստիկ տուժեց, ապա դա հետեւանք է այն դիրքի, որ գրաւեց Անգլիան Բեռլինի դաշնագիրը կազմելիս՝ 1878 թուականին»։

«Անգլիան Բեռլինի դաշնագրի գլխաւոր յանցաւորն է,— գրել է Բրայսը,— պատռելով Ռուսաստանի և Թուրքիայի միջև կնքուած Սան Ստեֆանոյի հաշտութեան դաշնագիրը և այն փոխարինելով Բեռլինի դաշնագրով, նա հնարաւորութիւն տուեց Թուրքիային՝ երկար տարիներ կողոպտելու ու ըսպաննելու հայերին»։

Հայկական առաջին մասսայական կոտորածը կազմակերպեց սուլթան Համիտը 1894-1896 թ.։ Այդ կոտորածի հետեւանքով հայկական վիլայէթներում մորթեցին աւելի քան 300 հազար հայ, տասնեակ հազար հայեր էլ թողին Մայր Հայրենիքն ու փախան այլ երկրներ, ըստ որում, բազմաթիւ հայեր էլ բռնի մահմետական դարձրեցին։ Այդ տարիներին աւելի քան երեք հազար հայկական գիւղ աւարառութեան մատնուեցին ու հրկիզուեցին։

Ինչպէ՞ս էին վերաբերւում մեծ տէրութիւնները տաճկական գազանութիւններին։ Եթէ թերթենք 1894-1896 թուականների անգլիական, ֆրանսական, գերմանական, ռուսական պարբերական մամուլը, ապա կարող ենք գտնել սուլթան Համիտի հրէշաւոր չարագործութիւնները պատկերող բազմաթիւ էջեր։ Եւրոպայի և Ռուսաստանի առաջադիմական շրջանները իրենց զայրոյթն էին արտայայտում ու պահանջում, որ իրենց կառավարութիւնները ակտիւօրէն միջամուխ լինեն և դադարեցնեն հայկական ջարդերը, պատասխանատուութեան կանչեն Թուրք կառավարիչներին։ Հասարակական կարծիքի ճնշման ներքոյ մեծ տէրութիւնների կառավարութիւնները, ժողովրդական զանգուածների ցասումը հանդարտեցնելու նպատակով, Թուրքական կառավարութեանը ներկայացրին մի կոլեկտիւ նոտա և այդ թղթէ բողոքից այն կողմ ո՛չ անցան և ո՛չ էլ ուզեցին անցնել։ Օսմանեան կայսրութեան նկատմամբ այդ տէրութիւններից իւրաքանչիւրն իր պլանն ունէր և իրականում դրանցից ոչ մէկին չէր հետաքրքրում հայ ժողովրդի ողբերգական ճակատագիրը։

1894-1896 թ. հայկական ջարդերի ժամանակ Ռուսաստանի գերիշխող ազդեցութիւնը Կոստանդնուպոլսում թուլացնելու համար, Անգլիան որոշեց դարձեալ հանդէս գալ որպէս հայերի «պաշտպան»։ Անգլիական կառավարութիւնը դիմեց Ֆրանսայի, Գերմանիայի, Աւստրո-Հունգարիայի, Իտալիայի և Ռուսաստանի կառավարութիւններին, որպէսզի դեսպանները Պոլսում մշակեն օսմանեան կայսրութեան վիճակը կանոնաւորելու և բարենորոգումներ մտցնելու նախագիծ։ Անգլիական կառավարութիւնը ամէն կերպ ուզում էր օգտագործել հայկական հարցը՝ իրագործելու համար Թուրքիայի բաժանումը պատերազմով, եթէ դա չկարողանար անել դիւանագիտութեամբ։ Այդ բաժանումով Անգլիան պէտք է վերջնականապէս տիրանար Եգիպտոսին, նուաճէր նաև Միջագետքը, Արաբիան ու Կրետէն։

Թուրքական հարցում մեծ տէրութիւնների ունեցած հակասական շահերը Անգլիային թոյլ չըտուին իրագործելու իր նուաճողական ծրագրերը։ Եւ որպէսզի իր պլանները թաքցնի, չմերկացնի դրանք սուլթանի առջև, չթուլացնի իր ազդեցութիւնը Բարձրագոյն Դրան վրայ, անգլիական դիւանագիտութիւնը սկսեց գոռալ օսմանեան կայսրութեան անձեռնմխելիութեան մասին։

(Շար. 2)

ՀԱՅՐԵՆԱՇՈՒՆՉ ՊԱՏԳԱՄԸ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԿՂԵՐԱԿԱՆԻՆ

« ՍԵՒԵՌԵՑԷՔ ՁԵՐ ՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ՄԱՍԻՍ, ԴԷՊԻ ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՅԱՆԸ . . . »

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Է »

Արտասահմանի այս հիւրնկալ ափերուն վրայ, ուր, աւելի քան երբեք կառչած կը մնանք ազգապահպանման նուիրական Ուխտին և անոր ի խնդիր մղուող սրբազան պայքարին, ազգային տարեդարձներ ոգեկոչող իւրաքանչիւր հանդիսութիւն, մեզ, սփիւռքահայերս կը դնէ նո՛ր պարտաւորութիւններու և նո՛ր անելիքներու առջև։

Ազգային այդ հանդիսութիւնները օգտակար են մանաւանդ այն իմաստով որ, անոնք մեր առջև կը բանան ճշմարտութիւնը և իրականութիւնը, ու անոնց վրայ լոյս սփռելով, մեզ կը մղեն իրողութիւնները իրենց ամբողջութեանը մէջ շօշափելու հիմնական անհրաժեշտութեան։

Վարդանանց Դիւցազնամարտի տարեդարձին առիթով, մենք ներկայ գտնուեցանք նմանօրինակ ազգային հրապարակային հանդիսութեան մը, զոր կազմակերպած էր Հայ Կաթողիկէ համայնքի Երիտասարդներու Միութիւնը։

Սոյն տօնակատարութեան, որ կը վայելէր նախագահութիւնը կաթողիկէ համայնքի պատրիարքական ընդհանուր փոխանորդ՝ Արհի. Մեսրոպ Եպիսկ. Թերզեանի ներկայ էր խուռներամ հասարակութիւն։

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական յաւուր պատշաճի յայտագիր մը, մասնակցութեամբ Պէյրութահայ լաւագոյն ուժերու, որոնց շարքին յիշենք Թորոս Սպիտանեանը, Ժանէթ Գույումճեանը և Արա Կիրակոսեանը։

Վարդանանց Դիւցազնամարտին խորհուրդը և նպատակը հասարակութեան բացատրելու համար բեմ հրաւիրուեցաւ Հայ Կաթողիկէ կղերական մը՝ Տ. Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան, որ ինչպէս աւելի ետք կրցանք հաստատել, տակաւին վերջերս ժամանած է Պէյրութ և անդամ է Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտին։

Գեր. Հայրը, պարզ ու հասկնալի ոճով, հանդիսատես հայ ժողովուրդին նախ ներկայացուց այն գլխաւոր պատճառները, որոնք Սպարապետ Վարդան ու Ղեւոնդ Երէցը մղած էին պատերազմելու Յազկերտի անհամար բանակներուն դէմ։

— Հայրենիքի եւ եկեղեցւոյ սէրն էր որ Վարդանանց մօտ զօրացուց գաղափարը ընդվզումի, պայքարի եւ պոռթկումի, ըսաւ Հայր Սուրբը։

Բանախօս Վարդապետը հակիրճ կերպով ակնարկ մը նետելէ ետք Վարդանանց ժամանակաշրջանի պատմական տուեալներուն վրայ, չբաւականացաւ Վարդանանքի և Աւարայրի ճակատամարտին մասին խօսելով միայն։

Այլ իւրայատուկ հասկացողութեամբ եւ մեթոտով — զոր պարտինք գնահատել—, ան, որպէս օրուան խորհուրդը վեր հանող բանախօս, կղերականի իր հանգամանքով չուշացաւ իր պատգամը տալու ներկայ հասարակութեան, հայրենաշունչ պատգամ մը արդարեւ, որ անմիջականօրէն ներշընչըւած էր Վարդանանց Դիւցազուններու վասն հայրենեաց մղած գուպարէն։

Գեր. Հ. Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան. յուզական բայց զօրաւոր շեշտով մը յարեց ներկաներուն.

— Սիրելինե՛ր, չի բաւեր Վարդանանքը տօնախմբել։ Պէտք է դասեր քաղենք Վարդանանց Դիւցազնամարտէն, որպէս զի մեր ներկան յաղթականօրէն ապրինք։ Աւարայրի ճակատին վրայ խաչաբար ինկող մեր ազգային հերոսները այսօր մեզի, սփիւռքահայերուս կը թելադրեն հա՛յ ապրիլ եւ հա՛յ մնալ։

Հայր Սուրբը ապա շեշտեց թէ հայ մնալու գրաւականներն են.

1- Հաւատարիմ մնալ հայ լեզուին.

2,- Հաւատարիմ մնալ հայ եկեղեցիին և հայ դպրոցին.

3.- Զօրացնել հայ մշակոյթը, որպէս ազգապահպանման գլխաւոր ազդակ։

Կը սպասէինք,— ու այս մէկը խոստովանինք ամենայն անկեղծութեամբ—, որ Հայր Սուրբը այսպէսով վերջացուցած ըլլար իր խօսքը։

Սակայն այդպէս չեղաւ։

Գեր. Հ. Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան, որ շրջած է բովանդա՛կ Արեւմտեան Եւրոպան և հետեւաբար մօտէն ծանօթ՝ անդրհայրենիքեան հայ իրականութեան, չվարանեցաւ նաեւ հրապարակաւ յայտնելու իր տեսակէտը՝ Մայր Հայրենիքի մասին, ու մանաւանդ այն դիրքաւորման մասին, զոր սփիւռքահայութիւնը պէտք է ունենայ հանդէպ վերածնած իր Մայր Հողին։

Ու այսպէս խօսեցաւ ան.

— Սիրելինե՛ր, վերջին ըսելիք մըն ալ ունիմ ձեզի: Արտասահմանի մէջ, մենք որքան որ ալ տոկանք, անհրաժեշտ է որ խորհինք նաեւ գալիքի մասին, ապագայի մասին։ Հարց է թէ՝ տակաւին մինչեւ ե՞րբ մենք, հայերս կապուած պիտի մնանք արտասահմանի մէջ։

Ինչպէս կը տեսնուի, խնդիրը երբ մինչև հոս էր հասած, հարկ էր որդեգրել ճշգրիտ ուղղութիւն։

Ահա թէ ի՛նչպիսի ուղղութիւն մը կը թելադրէ մեզի, հայերուս, Կաթողիկէ հայ կղերականը՝ Գեր. Հ. Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան։

— ՍԵՒԵՌԵՑԷ՛Ք ՁԵՐ ՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ՄԱՍԻՍ ՈՒ ԱՐԱՐԱՏ՝ ԱՆՈՆՑ ՓԵՇԵՐՈՒՆ ՆԵՐՔԵՒ ՎԵՐԱԾՆԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Է. ՀՈՆ Է ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՅԱՆԸ, ՈՒՐ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒԻՆՔ ԱԶԳՈՎԻՆ։

Վարդանանքի այս տօնակատարութեան ներկայ եղող հասարակութիւնը, որուն մօտ բարոյական կորովը բարձրացած էր

(Շար. տես էջ 5)

ՆԻԿՈԼԱՅ ՏԻԽՈՆՈՎԸ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Շար. Գ. էջէն)

— Ափսո՛ս, ափսո՛ս, ես այնպէս էի ուզում ծանօթանալ Թէքէեանի հետ . . .

Կոնգրեսի աւարտից յետոյ, երբ վերադարձայ Երեւան, Գահիրէից ներգաղթած Մելքոնեան ֆոնտի ներկայացուցիչ՝ Փրոֆ. Յովհաննէս Յակոբեանից իմացայ Վահան Թէքէեանի հասցէն (Կիպրոս կղզի, Նիկոսիա, Մելքոնեան վարժարան)։ Այդ հասցէով էլ նամակ գրեցի իմ սիրած բանաստեղծին՝ յայտնելով անթոլոգիայի համար իրենից ընտրուած բանաստեղծութիւնների, Նիկոլայ Տիխոնովի կարծիքի, նրա ուրախութիւնների և տխրութեան մասին, որ չի կարողացել ծանօթանալ Թէքէեանի հետ։

Կարճ ժամանակից յետոյ Թէքէեանից նամակ ստացայ, որով նա շնորհակալութիւն էր յայտնում իր նկատմամբ ցուցաբերուած ուշադրութեան և Տիխոնովի բարձր գնահատականի համար։

Որոշ ժամանակ անց, Թէքէեանն ինձ ուղարկեց իր բանաստեղծութիւնների նոր ժողովածուն՝ «Սէր» վերտառութեամբ և ջերմ մակագրութեամբ։ Այդ ժողովածուն ինձնից վերցնում և կարդում էին Եղիշէ Չարենցն ու Յովհաննէս Շիրազը։ Չարենցը շատ էր հաւանել ամբողջ ժողովածուն և յատկապէս նրանում տպագրուած «Կամուրջ» բանաստեղծութիւնը, որն անգիր էր արել և յաճախակի արտասանում էր։

Ստանալով Թէքէեանի գիրքը, ես նրան ուղարկեցի իմ «Մաքառումներ» ժողովածուն, Վ. Նորենցի ու իմ խմբագրութեամբ լոյս տեսած Մ. Մեծարենցի «Երկերի լիակատար ժողովածուն» և իմ խմբագրութեամբ ու առաջաբանով լոյս տեսած Սիպիլի «Քերթուածներ» գիրքը։ Թէքէեանը նամակով շնորհակալութիւն յայտնեց ուղարկած գրքերի համար։ Նա յատկապէս շատ գոհ էր և ուրախ, որ Երեւանում հրատարակել էին Մեծարենցի և Սիպիլի երկերը։

Այսպէսով իմ և Թէքէեանի միջև ստեղծուեց սերտ նամակագրութիւն (դժբախտաբար Թէքէեանի նամակները չեն պահպանուել իմ արխիւում)։

1936 թ.ի Յունիս ամսին ես Թէքէեանից մի նամակ ստացայ, որով նա խնդրում էր ինձ՝ միջնորդել Հայաստանի կառավարութեան առաջ, որպէսզի իրեն թոյլատրուի վերադառնալ և ապրել Հայաստանում։ «Եթէ Հայաստանի վարիչներուն հաճելի չէ, որ ես բնակուիմ Երեւանի մէջ,— գրում էր Թէքէեանը,— ես կրնամ երթալ և բնակուիլ հեռաւոր գիւղի մը մէջ. կ'ուզենայի կեանքիս վերջին տարիներն ապրել Հայրենիքին մէջ, մեռնիլ և թաղուիլ անոր հողին տակ»։

Թէքէեանի նամակը ձեռիս ներկայացայ Հայաստանի Կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղար Ընկ. Աղասի Խանջեանին։ Նա կարդալով Թէքէեանի նամակը, ժպտալով ասաց.

— Շա՛տ բարի, մենք Թէքէեանին կը բերենք Հայաստան, և ո՛չ թէ կ'ուղարկենք հեռաւոր մի գիւղ, այլ պետութեան հաշուին նրան բնակարան կը տրամադրենք «Ինտուրիստ» հիւրանոցում։

Խանջեանն զբաղուած էր Թէքէեանի հայրենադարձութեան գործով, երբ 1936 թ.ի Յուլիսի 9ին ողբերգական մահը կտրեց նրա կեանքի թելը։

Այսպէսով Թէքէեանի փափաքը մնաց անկատար, և նա Հայրենիքում թաղուելու փոխարէն, թաղուեց օտար ափերում, սակայն մնալով Սովետական Հայաստանի մեծ բարեկամը։

ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԱՅԼԵՐԷՆ ԱՌԱՋ)

Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ, կրկնութիւն թող չնկատուի երբ ըսեմ՝ թէ անհրաժեշտ է որ մեր ղեկավարներուն ըմբռնումն ու հասկացողութիւնը, ապա և մեկնակէտը յստակ ըլլան մեր հողային դատի էութեան ու նկարագրին մասին։ Յստակ ըլլան, որպէսզի առնուելիք քայլերն ըլլան յստակ։

Այս յստակութեան ի խնդիր, մատնանշեմ, որ պէտք է — եթէ հայ հողերու հարց պիտի յարուցանենք այլ ժողովուրդներու մօտ կամ միջազգային որևէ ատեանի առջև — կեդրոնանալ միայն Թուրքերու կողմէ յափշտակուած հայկական հողերուն վրայ, և ուրիշ հողի խօսք չընել։ Թուրքերու կողմէ իւրացուած մեր հող'ը միայն պէտք ունին ազատագրուելու։ Ազատուելու սպասող հայկական ուրիշ հող չկա՛յ։ Սովետական շրջաններու մէջ հայապատկան եղող, բայց ներկայ Հայաստանէն դուրս մնացող հողերը ազատագրուած են մեր թշնամիներէն, ու կը սպասեն վարչական փոփոխութեամբ կցուիլ միայն։

Ճշտած էի, որ Թուրքերու կողմէ գրաւուած հողերէն զատ՝ ուրիշ հողի պահանջ դնելը՝ կրնայ ձախողութեան առաջնորդել մեր հիմնական պահանջն ալ։

Եւ ուրախութիւն յայտնած էի, որ նոյնիսկ հակասովետ հայերը (դուք ըսէք արեւմտասէր), կէս պաշտօնական յայտարարութիւններով՝ ՄԻ'ՄԻԱՅՆ Թուրքերու կողմէ գրաւուած հողերու մասին ՍԿՍԵՐ ԷԻՆ ԽՕՍԻԼ։

Իմ այս լաւատեսութիւնս կանխահաս նկատուեցաւ ոմանց կողմէ։ Ըսին, կարգ մը հայրենասէր յօդուածագիրներ, թէ տարագիր կուսակցութիւն մը, որ վարչական կապերով ու շահերով կապուած է այլ երկրի և անոնց պայմաններուն, մէկ օրէն միւսը չի՛ կրնար հրաժարիլ իր քառասուն տարուան ուղղութենէն և չի՛ կրնար «ամբողջական հայութիւն և ամբողջական Հայաստան» իւթոփիէն ետ կենալ։

Արդարև, Հարաւային Ամերիկայի մէջ կազմուած մարմինի մը կոչը, Հիւս. Ամերիկայի դաշնակցական Կոմիտէն, Ֆրանսայի հայ հակասովետները՝ իրենց հրատարակած կոչերուն մէջ այնպէս մը կը ներկայացնեն, այն տպաւորութիւնը տալ կը ձգտին, թէ ամբողջ հայութիւնը ներկայիս «անտուն» կամ «անհայրենիք» է, «անազատ» կամ «գերեալ»։ Ու կը պահանջուի, որ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԸԼԼԱՅ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ, անոր տրուի հայրենիք եւ տուն, աշխատելու եւ ապրելու ազատ ու ինքնուրոյն միջոցներ, միշտ «ամբողջական» գեղեցիկ բայց երկսայրի բացատրութեամբ։

Այս կասկածելի և երկդիմի եզրով՝ բնական է որ թէ՛ հայրենի երկրին մէջ և թէ սփիւռքահայութեան մօտ չի՛ կրնար ՄԷԿ ՃԱԿԱՏ ստեղծուիլ՝ Յիսնամեակի առթիւ:

Հայ ժողովուրդը հայրենիք ունի այլեւս. հայ ժողովուրդը պետութիւն ալ ունի՝ 45 տարիէ ի վեր։ Այդ պետութեան — որ կը կոչուի Սովետական Հայաստան — դաշնակցային կապերով 14 ուրիշ հանրապետութիւններու կապուած ըլլալը՝ «անազատ» ըլլալ մեկնաբանելը անմիտ, նանրամիտ և անհեռատես արարք է: Հարիւր առ հարիւր հայրենասէր ներկայանալու մարմաջով, «ազատ, անկախ և միացեալ»ի կամ «ամբողջական հայութիւն ամբողջական Հայաստանով» անամէջ յայտարարութեամբ, ամէն գործ, կատարուելիք ամէն շարժում կամ դիմում ի յառաջագունէ ձախողութեան կը դատապարտենք։ Առաջին առթիւ, հայութեան հայրենասէր մեծամասնութիւնը, նոյնիսկ տօնելու համար Յիսնամեակը, չի՛ կրնար միանալ ցնորքի որսորդներուն «նահատակներու սիրոյն» իսկ:

Լաւ գիտնալով, որ հայրենասէր հայութիւնը, «համերաշխութեան համար» պիտի չուզէ մեզ սակից դառնալ «գերեալ ազգեր» եզրին նուիրականացման, հակասովետ հայ գործիչներ, երկիմաստ կամ քօղարկուած յայտարարութիւններով, կ'ուզեն ժողովուրդին հասկցնել, թէ «տեսէ՛ք, մենք կ'ուզենք որ միասնական ըլլանք ու միատեղ հետապնդենք մեր հողերուն դատը, բայց Հայաստանասէրները չեն միանար մեզի...»։ Ապա, «պատմութեան առջև» մեզ «պատասխանատու» կը հռչակեն՝ հայ դատը միասնականութեամբ հետապնդելու գործը «խանգարած» ըլլալու յանցանքով։

Պէտք է յստակ ըլլալ։

Հակասովետ հայեր, հայ դատ հետապնդելու առիթով, եթէ ծրագրած են իրենց բազմամեայ տեսակէտը — թէ անազատ է Սովետական Հայաստանը կամ անոր այսինչ կամ այնինչ նահանգը եւ թէ ազատագրումի կը կարօտի ժողովրդականացնել կամ պաշտօնականացնել մե՛ր ալ անուղղակի մեղսակցութեամբ, չարաչար կը սխալին։ Անոնք պիտի ձախողին, պատճառ դառնալով որ վնասուի նաև հողային դատ հետապնդելու գլխաւոր աշխատանքը։ «Գերեալ» ժողովուրդներու ազատագրումին համար ճամբայ ելլող մարդիկը պիտի չկրնան, «նահատակներու սիրոյն» իսկ, մեղսակեց դարձնել մեզ։

Որպէսզի միջազգային որևէ ատեանի առջև ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ճակատով ներկայանանք, անհրաժեշտ է, որ արեւմտասէր հայեր, թող կոչուին անոնք «Դաշնակցականներ», պաշտօնական յայտարարութեամբ և յանձնառումով ըսեն, որ հայ դատ ըսելով՝ կը հասկնան ու կ'ըմբռնեն միայն ու միայն ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՄԷ ԳԵՐԵԱԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐ և ոչ մէկ ուրիշ բան։ «Գերեալ հողեր», հայկական «գերեալ հողեր» Թուրքիոյ մէջ և ոչ թէ «գերեալ ազգ»։ Մեր ազգը, ըլլայ ազատագրեալ հայրենիքին մէջ, ըլլայ գաղութներու մէջ իբրև պատկան երկրին մէկ համայնքը, ԱԶԱՏ է այլևս, գերեալ չէ։ Անազատը մեր հողերն են միայն ու Թուրքիոյ մէջ։

Մեզմէ տարբեր մտածող հայեր, արեւմտասէր հայեր, այսօր, գաղութներու ազգ. իշխանութեանց մօտ, ճիգ կը թափեն՝ որ «համերաշխաբար և համագործակցաբար» կատարուի Յիսնամեակի տօնակատարութիւնը։ Եւ տեղ տեղ յաջողած ալ են յանձնախումբերու մէջ մտնել և նոյնիսկ համոզել ազգային վարչութիւնները թէ լաւ կ'ըլլայ եթէ խօսողները ընտրուին հոսանքներու ներկայացուցիչներէն։

Վտանգաւոր ձեռնարկ է ասիկա։ Հոսանքներու գործիչները, Ռ. Ա. Կ.ի և Ս. Դ. Հ. Կ.ի մօտ, կրնան պարկեշտ ըլլալ ու գրաւոր ներկայացուած ճառերուն սահմանէն դուրս չելլել։ Բայց նոյն ապահովութիւնը չենք կրնար ունենալ ուրիշ հոսանքի մը ներկայացուցիչին մասին որ կրնայ խաղի բերել մեզ։ Բեմին վրայ, ան, եթէ իր խօսածը հիմնովին փոխէ, շրջէ, ո՞վ պիտի ուզէ զինք վար առնել։ Յետոյ, վախ կայ նաև, որ մութ ու կասկածելի անցեալով ու ներկայով մարդիկ հանուին բեմ։ Ազգային իշխանութիւնները պէտք չէ Յիսնամեակի տօնակատարութիւնները ծառայեցնեն վարկաբեկուած մարդոց վարկ շինելու գործին։ Պէտք է հեռու մնալ վտանգաւոր գետիններէ։

Գալով հայրենասէր խմբակցութեանց փոխյարաբերութիւններուն, «գէթ այս Յիսնամեակին», ինչպէս կ'ըսեն, — անհրաժեշտ է որ գերադասութեան ունայնամտութեան վերջ տրուի և խմբակցական փրոփականտի ծառայող փորձեր չկատարուին։ Ցաւալի է, որ դեռ չեն մաքրուած անձնական հակամարտութեանց ու եսապաշտ, թայֆայական ախորժակներու մնացուկները։ «Մենք ենք ղեկավար ոյժը». այս մտայնութիւնը չի կրնար բարերար արդիւնքի հասցնել մեզ՝ ո՛չ տօնակատարութեանց և ո՛չ ալ միջազգային մարզին մէջ կատարուելիք աշխատանքներուն համար։

Հայ հողերու ազատագրման հարցը յարուցանելու գործին սկզբնաւորութիւնը պէտք է հիմնուած ըլլայ յստակ յանձնառութեանց և մաքուր տրամադրութիւններու վրայ։

Հ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՇՈՒՆՉ ՊԱՏԳԱՄԸ...

(Շար. 4րդ էջէն)

արդէն և որուն տեսողութեան առջև, մինչ այդ կը տողանցէին Աւարայրի հերոսները կարգի շարքով, որոտընդոստ ծափահարութիւններով արձագանգ տուաւ բանախօս Հայր Սուրբին ելոյթին։

Որոտընդոստ այդ ծափահարութիւններուն ընդմէջէն, անգամ մը համար ևս կ'առկայծէր հուրը առողջ հայրենասիրութեան, հայուն հայրենասիրութեան, որ այդ պահուն կ'ալեկոծէր հայրենաբաղձ սրտերը հայրենակարօտ զանգուածներուն։

Ու որպէսզի այս առողջ հայրենասիրութիւնը սխալ չհասկցուի ու մանաւանդ, որպէսզի անպատշաճ ու անտեղի կարծիքներ չըկազմուին իր հանդէպ, Հայր Սուրբը ըսաւ մեկին ու յստակ.

— Այս բոլորը, երբ կը խօսիմ, չկարծէք թէ ես .. համայնավար մըն եմ։ Մի շփոթէք Մայր Հայրենիքը միջազգային վարդապետութեան հետ:

Կրկին ծափահարութիւններ ու ապա՝ գրական առումով գեղեցիկ պատկեր մը, դարձեալ բանախօս Վարդապետէն.

— ՍԻՐԵԼԻՆԵՐ, ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՅՐՆ Է՝ ԵԹԷ ԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ՀԱԳՈՒՍՏ Է ՀԱԳԱԾ ԱՅՍՕՐ, ՊԷՏՔ ՉԷ ՆԵՂՈՒԻՆՔ ԲՆԱՒ, ԱՅԼ ՊԷՏՔ Է ՍԻՐԵՆՔ ՄԵՐ ՄԱՅՐԸ՝ ՊԱՀ ՄԸ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷՔ ԹԷ ՁԵՐ ՄԱՅՐԵՐԸ ԿԱՐՄԻՐ ՀԱԳՈՒՍՏ ԵՆ ՀԱԳԱԾ, ՈՒՐԵՄՆ ԱՍՈՐ ՀԱՄԱՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ՞Ք ՁԵՐ ՀԱՐԱԶԱՏ ՄԱՅՐԵՐԸ ՍԻՐԵԼԷ...։

Իր այս պերճիմաստ եզրակացութեամբ իր խօսքը վերջացուց Գեր. Հ. Աւետիք Վրդ. Թալթինեանը, Վարդանանց մեր ժամանակակից պատգամաբերը մերօրեայ սփիւռքահայութեան։

Մինչ հսկայ սրահին մէջ հաւաքուած հայ երկսեռ հասարակութիւնը ջերմօրէն կը գնահատէր այս Հայ Կաթողիկէ կղերականը, որ այդ օրը, խիզախօրէն և հրապարակաւ ներկայացուց իր տեսակէտները, Սփիւռքի և Մայր Հայրենիքի իրականութիւններուն առնչութեամբ։

Պէյրութ — ԳԷՈՐԳ ՏԱՐՕՆԻ

Յ.Գ.

Անցողակի կ'ուզենք նշել այս առթիւ, թէ «ՄԱՍԻՍ», Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, 7 Մարտ 1965, Կիրակի օրուան թիւին մէջ, յիշեալ տօնակատարութեան շուրջ լոյս ընծայած իր թղթակցութեան շարքին, զանց ըրած է Հայր Աւետիք Վրդ. Թալթինեանի բանախօսութեան հիմնական և դըրական մասերուն շարադրանքը, մեզի անծանօթ պատճառներով:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ 26.3.65ԻՆ

ԿՈՉ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մենք, Եգիպտահայ գաղութի երեք յարանուանութեանց Հոգևոր Պետերս, Մամբրէ Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց, Ռաֆայէլ Եպիսկոպոս Պայեան, Վիճակաւոր Կաթողիկէ Հայոց Եգիպտոսի և Վերապատուելի Վահան Թութիկեան, Հոգևոր Հովիւ Հայ Աւետարանական Համայնքի, այսու ի գիտութիւն մեր սիրելի ժողովուրդին կը ծանուցանենք թէ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ այս տարուան ընթացքին որոշած ենք մեր Նահատակներուն յիշատակը ոգեկոչել համազգային տարողութեամբ կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններով։

Որոշած ենք յառաջիկայ Ապրիլ 24ին Գահիրէի մէջ համահայկական վեհաշուք հանդիսութեամբ մը ոգեկոչել Ապրիլեան Եղեռնի խորհուրդը և յարգանքով խոնարհիլ ծանօթ և անծանօթ մեր բիւրաւոր նահատակներուն անմեռ յիշատակին առջեւ։

Որոշած ենք նաև Ապրիլ 25ի Կիր. առաւօտ Գահիրէի մէջ մեր ժողովուրդի ամբողջական մասնակցութեամբ հոգեհանգստեան եւ յիշատակի մասնաւոր պաշտամունքներ կատարել Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, եւ կ. վ. Կամա Շարքասի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ, իսկ Մայիսի Առաջին Կիրակին՝ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ մէջ։

Որոշած ենք նաև, այս առթիւ մեր յարգանքի երախտագիտութեան աննշան բայց խորհրդանշական տուրքը ընծայել մեր երկրորդ Հայրենիքին, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Հայրենասէր Նահատակներուն, ծաղկեպսակ զետեղելով «Արաբ Անծանօթ Զինուոր»ի կոթողին առջև։

Բաց աստի, որոշած ենք 1965 տարուան ընթացքին կազմակերպել ուրիշ հանդէսներ, որոնք բնոյթ պիտի ունենան մշակութային մարզի մէջ ծանօթացնելու Ապրիլեան Եղեռնի խորհուրդը մեր նոր սերունդին և ուրիշներուն։

Առ այս, մեր նպատակի իրագործման ի խնդիր մեր անմիջական հովանաւորութեան ներքեւ կազմած ենք զանազան յանձնախումբեր գաղութիս տարբեր կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ։

Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի Նահատակներուն յիշատակը մեզի կը պարտադրէ մասնաւոր լրջութիւն և առ այդ կը թելադրենք մեր սիրելի ժողովուրդին որ ամբողջ Ապրիլ ամսուան ընթացքին դադրեցնէ ամէն տեսակի խրախճանք և նախանձախնդիր ըլլայ մաքուր պահելու Հայ Նահատակներու յիշատակը։

Կը թելադրենք նաև որ ամբողջ 1965 տարին ըլլայ բոլոր հայերու համար ուխտի տարի մը՝ հետևելու մեր խնկելի Նահատակներուն լուսաշաւիղ քայլերուն եւ ապրելու անոնց կրօնական, մշակութային և ազգային արժէքներով, որոնց համար անոնք նահատակուեցան։

Կոչ կ'ընենք ազգային առաքելութեան գործին կանչուած բոլոր կազմակերպութիւններուն, որ իրենց պարտականութեան գիտակից լրջութեամբ առաջնորդուին համերաշխութեան, ազգային նախանձախնդրութեան և համազգային անխտրական գործակցութեան սկզբունքներէն և ջանան փոխադարձ հասկացողութեամբ ամրապնդել ազգային միասնականութեան ոգին։

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ Հայ
Աւետարանական համայնքի

ՌԱՖԱՅԷԼ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Վիճակաւոր Կաթողիկէ
Հայոց Եգիպտոսի

ՄԱՄԲՐԷ Ա. ՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
	ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ		
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	20.00

ԶԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

1 ԱՊՐԻԼ 1965

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԵԹ-ՊՈԼ

Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Ֆեդերասիոններ միասնաբար կազմակերպեցին մրցում մը՝ Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի Բ. կարգի զբօսեալ խումբերուն միջեւ, ու այս մրցումին Գահիրէի խումբը կը յաղթէ Աղեքսանդրիոյ խումբին 55 ով 48:

Անցեալ կիրակի օր՝ միջխաղաքային մրցում մը տեղի ունեցաւ Կամֆի եւ Նիր Իսք Ակումբներու միջեւ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ: Նիր Իսքի վարչութիւնը ի գին ամէն զոհողութեան շատ լաւ կազմակերպած էր ու երկաներ՝ բաւական ատենէ ի վեր այսպիսի մրցումներու ներկայ չէին եղած: Դաշտը հանդիսատեսներով լեցուած էր. կը բսպասուէր լաւ խաղարկութեան մը:

Ֆեդերասիոնի իրաւարարներուն ստլիչի ազդանշանին վրայ, երկու սխումբերը դաշտ իջան եւ խաղը կսաւ շատ արագ խաղարկութեամբ մը ու երկու խումբերը հաւասար կ'ընթանային:

Կամֆի խաղացողները յաջոր-դաբար նշանակեցին 8 կէտեր՝ շնորհիւ Կամֆի լաւագոյն խաղցող Համբիկի ճշգրիտ արձակումներուն: Կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ Կամֆի՝ 33 – 24 արդիւնքով:

Երկրորդ կիսախաղին սկիզբը Նիր Իսքի խաղացողները անմիջապէս յարձակողականի սկսան եւ հաւասարեցան 37 – 37, բայց յետոյ Կամֆի խաղացողները նշանակեցին յաջորդաբար 5 կէտեր եւ այդ առաւելութիւնը պահեցին մինչեւ խաղին վերջանալը, 68 – 56 արդիւնքով:

Հոս կ'արժէ յիշել թէ Կամֆի խաղարկութիւնը շատ աւելի խըմբական էր եւ խաղացողները աւելի ճկունութեամբ էր որ կը տեղափոխուէին դաշտին վրայ:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կիրակի, 9 Մայիս 1965

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՄԷՋ

ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ՊԻՏԻ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Ա·Բ·Ը·Ի ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Արուեստի Բարեկամներու Ընկերութեան 41րդ Սալոն տը Գէօը (Կէզիրէ) կը տեւէ մինչեւ Ապրիլ 7: Մեր տեսութիւնը կը թողու յաջորդ թիւին, տեղի անձկութեան պատճառով:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

14 Պուսթան էլ Քաֆուրի

Կիրակի, 4 Ապրիլ կ. ա. ժ.ը 10.15ին

պիտի քարոզէ՝

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝

« ՏԱԼՈՒ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆԸ »

Բնաբան.—

«Ինչ որ ունիմ զայն քեզի կուտամ» (Գործք 3:6)

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

« ԶԱՀԱԿԻՐ » ԻՆ

Ողբ. Նազար Կէնճիմեանի սըխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Քէօշկէրեան (Աղեքս.) 50 Ե. Դ.:

Մարմնամարզի ամենասիրելի եւ անկեղծ բարեկամ Ողբ. Անտոն Ցովսէփեանի կսկծալի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, ոմն (ընկ. թիւ 303) կը նուիրէ 50 Ե. Դ.:

(Կը սպասենք նուիրատու այս ազգայինին հասցէին):

« Զահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

Կիրակի, 11 Ապրիլ 1965 կ. ե. ժամը 7ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Թատերական կազմակերպութեամբ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

ՄԱԼՎԻՆԱ

Ընտանեկան բարոյալից եւ զգայացունց թատրերգութիւն

3 ԱՐԱՐ ԵՒ 2 ՊԱՏԿԵՐ

Հետեւողութեամբ «Ինվիթէյշըն» Սինէ-ժապաւէնին

Թատրերգութեան վերածեց

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՄԱԼՎԻՆԱ	(Ասոմի աղջիկը)	*Տիկ. Ա. Օհանեան*
ԼՈՒԻԶ	(Մալվինայի ընկերուհին)	*Ընկ.հի Մ. Վեցիկեան*
ԳԱԹԵՐԻՆ	(Արթիւրի կինը)	*Ընկ.հի Ա. Մ. Քիւփէլեան*
ՖԱՆԻ	(Մալվինային սպասուհին)	*Օր. Սիւզան*
ՎԻՔԻ	(Դեռաս. աղջիկ)	*Ընկ.հի Մ. Պալա եան*
ԱՏՈՄ	(Մալվինայի հայրը)	*Ընկ. Գ. Նիկողոսեան*
ՌԷՅՄՈՆ	(Թենիսի ախոյեան)	*Պր. Կ. Նիկողոսեան*
ՏՔԹ. ՊԷՌՆԱՐ	(Ասոմի տան բժիշկը)	*Պր. Լ. Ցարութիւն*
ԱՐԹԻՒՐ	(Հանոյակատար անձ մը)	*Պր. Մ. Մընըշեան*
ԹՈՆԻ	(Ռէյմոնի մրցակիցը)	*Ընկ. Հ. Հապէշեան*
ԷՏԻ	(Վիքիի պարընկերը)	*Ընկ. Դ. Թոքաթլեան*
ՄԱԿԱՐ	(Մալվինայի պարտիզպանը)	*Ընկ. Թ. Արապեան*

Թուշարար Ընկ.հի Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍԵՐ՝ 50, 30 ԵՒ 15 Ե. Դ.

Ապահովեցէք եւ թուագրեցէք ձեր տոմսերը կանխաւ, դիմելով Հայկական Ընթերցասրահ, ամէն երեկոյ ժամը 8–10, կամ հեռաձայնելով թիւ 915013, 43826 եւ 62590:

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

պարոնին, ատոր համար, տակաւին իր աթոռը չգրաւած՝ յայտարարեց.— «Որոնք որ իմ ըսածներուս չհաւատացին, թող երթան իրենց աչքերովը տեսնեն»:

Նախագահը, որ շատ հաճոյացեր էր Պաղըեանի զեկոյցէն, այս անգամ երկրորդ «հայրենասէրը» հրաւիրեց.— պարոն Պարմագըըզեանը, վաթսուն տարեկան մարդ մը, որու բաճկոնակին գրպանները լեցուն էին իրենց ծայրերը դուրս ցցած սիկառներով՝ որոնք փամփուշտներու կը նմանէին: Այս մարդուն համար կ'ըսէին թէ 3 անգամ Հայաստան գացեր ու վերադարձեր է և ատանկով հարստացեր է. իսկ չորրորդ անգամին՝ բոլշեւիկները վինքը բռներ են Թակարդի մէջ և վռնտեր են երկրէն դուրս՝ որպէս աղտոտ սպեկիւլանդ: Թէ իր չահագիտութիւնը ի՞նչ կերպով յառաջ տարած է, այդ մասին լաւ է որ բան չգրեմ. հայ անունը կ'արատաւորուի...: Միայն չմոռնամ միջանկեալ նշել, որ այս մարդը Պարմագըըզեան կոչուեր է, որովհետեւ իր աջ ձեռքի չորս մատները կտրուած են. հաւանական է գողութեան ատեն Թակարդին յանձներ է զանոնք:

Այժմ տանք իր տեղեկատուութեան մի քանի կարեւոր մասերը.

— Հայրենակիցնե՛ր, դուք գիտէք որ ես երեք անգամ Հայաստան գացեր ու վերադարձեր եմ. գիտէք ինչո՞ւ... հոս, Ամերիկայի մէջ Հայաստանը գովաբանող մունետիկները չարունակ թմբկահարութեամբ կը ծանուցանէին թէ մեր հայրենիքը մէկ տարուան մէջ քսան տարուան յառաջդիմութեան ճամբայ կը կտրէ և հըրաշքներ կը գործէ: Ատոր համար ամէն երկու տարին անգամ մը ուրոշեցի Հայաստան երթալ և գացի, չափելու կատարուած յառաջդիմութեան տարբերութիւններն ու տեսնելու փառաբանուած հրաշքները: Վեց հազար տոլար դրամ ծախսեցի այդ խենթ ծրագրին համար: 1956ին գացի առաջին անգամ... ի՞նչ էր տեսածս... Մի քանի շէնքեր շինած էին և նորերու հիմքերը կը փորէին...: Երկրորդ անգամ 1958ին գացի և տեսայ որ նոր շէնքերու հիմքերը հազիւ լրացուցեր էին: Երրորդ անգամ 1960ին գացի, տեսայ որ այդ շէնքերուն չոր պատերը հազիւ բարձրացուցեր էին...: Ահա ձեզի յառաջդիմութիւնն ու կատարուած հրաշքը...: Ամերիկահայ հայրենադարձները տեսայ, որո՜նք արցունքոտ աչքերով ըսին ինծի.— «Ա՛խ, երանի թէ թաշկինակ մը ըլլայինք ու գրպանդ մտնէինք, որ քեզի հետ Ամերիկա վերադառնայինք...

— «Եղբա՛յր, ըսի, ինչո՞ւ օրինական ճամբու չէք դիմեր: Ձեր նախանգի ծերակուտականին միջոցով դիմեցէք Ամերիկայի կառավարութեան և վստահ եմ որ դուք կ'ազատուիք այս դժոխքէն: Եւ իրաւ ալ, հայրենակիցնե՛ր, այդ երկիրը բնաւ սիրելի բան մը չունի: Երեք անգամ իրարու ետև Հայաստան գացի, ես նորութիւն չտեսայ... Փողոցին մէջ չես կրնար ազատ քալել. օձիքէդ կը բռնեն. մէկը Շիգակոյի մէջ եղբայր մ'ունի, կը խնդրէ որ Ամերիկա վերադարձիս՝ զայն տեսնեմ և ըսեմ որ եղբայրդ օգնութեան կարօտ է: Ուրիշ մը, Ֆիլատելֆիայի մէջ քերորդի մ'ունի և կը խնդրէ որ զայն գտնեմ և ըսեմ որ ազգականդ Հայաստանի մէջ անօթի է. մէկ ուրիշը՝ Գալիֆորնիայի մէջ փեսայ մ'ունի և կը խնդրէ որ զայն գըտնեմ և ըսեմ որ կնոջդ եղբայրը Հայաստանի մէջ Թշուառ է, օգնութիւն հասցուր: Երեւակայեցէ՛ք, ի՜նչ տգէտ մարդիկ են, որ կը խորհին թէ Շիգակոն, Ֆիլատելֆիան ու Գալիֆորնիան նոյն քաղաքին մէջ են ու ես զանոնք կըրնամ տեսնել...: Այո՛, այո՛, կ'ըսէի և օձիքս կ'ազատէի...: Հիմա, եթէ ասկէ մինչև Երեւան ոսկի շարեն և ըսեն ինծի որ ճամբուն բոլոր ոսկիները քուկդ կ'ըլլան, եթէ հոն երթաս... Հաւատացէք չեմ երթար...:

Եւ այս անպատկառ մարդը ծիծաղաշարժ պատմուածքներով վերջացուց իր տեղեկատուութիւնը՝ խլելով բուռն ծափահարութիւն...:

Նախագահը, որ քահքահներ կ'արձակէր յաճախ՝ այս անգամ հրաւիրեց Պարոն Ալթունեանը, որ համեստ և լրջախոհ մարդ մը կ'երեւնար:

Եւ Պարոն Ալթունեան, ըսկսաւ իր տեղեկատուութիւնը.

— Սիրելի Հայրենակիցներ, ես նպատակ չունիմ հերքելու նախորդ խօսողներուն ըսածները: Ես միայն ի՛մ տպաւորութիւններս պիտի պարզեմ ձեզի: Ես մեր փոքրիկ Հայաստանը Ամերիկայի հետ չեմ կրնար բաղդատել. ո՞վ կրնայ մեղուն բաղդատել փիղին հետ: Հայաստան մեղու է, իսկ Ամերիկան՝ փիղ: Ես այսօրուան Հայաստանը պիտի բաղդատեմ 1918ի, 1919ի և 1920ի Հայաստանին հետ, որովհետեւ ես այդ երեք տարիներուն Երեւանի մէջ ապրած եմ...: 1960ին երբ ես Հայաստան այցելեցի, տեսայ որ աներեւակայելի հրաշք էր կատարուածը: Այն ողբալի տարիներուն՝ ամէն օր փողոցներէն տասնեակներով դիակներ կը նետէին կառքերուն վրայ եւ զանոնք կը տանէին, կը Թաղէին խոր փոսերու մէջ: Սովը մէկ կողմէն, համաճարակը միւս կողմէն, կեանքեր կը հնձէին անխնայ: Ողջ մնացողները մեռնողներուն երանի կուտային: Ի՞նչ տեսայ 1960 Թ.ին. Հայաստանը անճանաչելի դարձեր էր. Երեւանը՝ լոյսի, գիտութեան ու արուեստի քաղաք: Նոր կեանք, նոր կենցաղ, նոր կուլտուրա, նոր ու առողջ սերունդ մը, որ մեծցեր ու հասակ էր նետեր.....

Նախագահը բարկութեամբ յանկարծ ընդմիջեց.— «Պարոն Ալթունեան, կարծեմ դուք նիւթէն շեղեցաք:»— «Ինչո՞ւ, հարցուց Ալթունեանը, միթէ այս հաւաքոյթին նպատակը ստութեամբ Հայաստանի ժողովուրդը նախատե՞լ է: Նախորդ խօսողները ազատօրէն ըսին ինչ որ կ'ուզէին. հիմակ ալ ես ազատ եմ խօսելու ինչ որ իրականութիւն է»:

Եւ ահա վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ Նախագահին և Ալթունեանին միջև:

Նախագահը.— Ձեր ըրածը պոլշեւիկեան պրոպականտա է: Մենք, Ամերիկեան քաղաքացիներս, Ամերիկայի կառավարութեան չե՛նք դաւաճաներ:

Ալթունեան.— Բայց ես Ամերիկայի կառավարութեան դէմ որեւէ քննադատական ակնարկութիւն չըրի, ես խօսեցայ Հայաստանի մասին:

Նախագահը.— Այո՛, Հայաստանի մասին խօսեցաք, բայց Հայաստանը գովեցիք, անանկ չէ՞... Հայաստանը գովել՝ կը նշանակէ Ամերիկան նախատել:

Ալթունեան.— Ատիկա անհեթեթ կարծիք է:

Նախագահը.— Ես վիճաբանելու նպատակ չունիմ: Հիմա քըւէի պիտի դնեմ. եթէ ներկաներու մեծամասնութիւնը կ'ուզէ որ ձեր խօսքը շարունակէք, ըսելիք չունիմ...:

Նախագահը ապա դառնալով ժողովուրդին՝ ըսաւ.— «Հայրենակիցներ, կ'ուզէ՞ք որ Պարոն Ալթունեանը իր ուզած ձեւով խօսքը շարունակէ և մեզ վտանգի ենթարկէ: Անոնք որ չեն ուզեր, թող իրենց աջ ձեռքը բարձրացնեն»:

Ես զարմանքով տեսայ, որ ներկաներուն մեծամասնութիւնը իրենց աջ ձեռքը բարձրացուցին վեր... Եւ ես այդ բարձրացած ձեռքերուն մէջէն որոշակի զատորոշեցի պարոն Պարմագըըզեանի ձեռքը, որուն բթամատը մինարէթի պէս սուր ծայրով ցցուած էր օդին մէջ:

— Տեսա՞ր հիմա, Պարոն Ալթունեան, ըսաւ Նախագահը, ժողովուրդը ձեզ լսել չ'ուզեր...:

Ասոր վրայ մեր Պարոն Ալթունեանը, գլխիկոր՝ վար իջաւ բեմէն:

ԸՆԿԵՐ ՕԶՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՓԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԳԻ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գիտարուեստական բաժին.— Մօ. ՍԻԹԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ՎԻԳԷՆ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կենցաղական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Օրիորդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ ... Ծանուցումներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿԷՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սրալսի Նեւս» — Բաժանորդագրութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 913013 — ... — ԱՐՏԱՇԷՍ ...

[illegible]